

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA

Nyíregyházi Egyetem,
2017. november 9–11.
Nyíregyháza

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA

Nyíregyházi Egyetem
2017. november 9–11.
Nyíregyháza

PROGRAM és ABSZTRAKT KÖTET

Szerkesztette:

KERÜLŐ JUDIT
JENEI TERÉZ
GYARMATI IMRE

MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság
Nyíregyházi Egyetem

Tudományos Programbizottság
Halász Gábor (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
Kéri Katalin (Pécsi Tudományegyetem)
Kerülő Judit (Nyíregyházi Egyetem, a konferencia elnöke)
Kozma Tamás (Debreceni Egyetem)
Pukánszky Béla (Eszterházy Egyetem, Szegedi Tudományegyetem)
Pusztai Gabriella (Debreceni Egyetem)
Zsolnai Anikó (Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Programszervező bizottság
Ferencziné Ács Ildikó (Nyíregyházi Egyetem)
Jenei Teréz (Nyíregyházi Egyetem)
Kerülő Judit (Nyíregyházi Egyetem)
Márton Sára (Nyíregyházi Egyetem)
Minya Károly (Nyíregyházi Egyetem)
Vassné Figula Erika (Nyíregyházi Egyetem)
Vincze Tamás (Nyíregyházi Egyetem)

A konferencia honlapja:
<http://onk2017.hu/>

Webmester:
Sipos vince

E-mail:
onk2017@clubservice.hu

Borítóterv, grafika:
Gyarmati Imre

ISBN:
978-963-508-863-8

TARTALOM

A szakmai anyag olvasásához kattintson annak oldalszámára!

KÖSZÖNTŐ	15
PLENÁRIS ELŐADÁSOK	
A PHENOMENON-BASED CURRICULUM FOR TEACHER EDUCATION	17
INCLUSIVE TEACHING-LEARNING-PROCESSES INBETWEEN FEASIBLE UTOPIA, DIDACTIC CONSTRUCTIONS AND EMPIRICAL RESULTS – A CRITICAL VIEW ON GERMANY	18
SZIMPÓZIUMOK	
NAGYÍTÓ ALATT AZ EGYHÁZI SEKTOR	20
A NYITOTT TARTALOMFEJLESZTÉS PEDAGÓGIAI LEHETŐSÉGEI ÉS OKTATÁSELMÉLETI ÖSSZETEVŐI	26
KIHÍVÁSOK ÉS VÁLASZOK. ROMA GYERMEKEK A KÖZNEVELÉSI, GYERMEKVÉDELMI INTÉZMÉNYEKBE	30
AZ ESPORT ÉS A FIATALOK	36
AZ ESPORT JÁTÉKOK	37
EMPIRIKUS KUTATÁSOK A MAGYARORSZÁGI ISKOLARENDSZERŰ SZAKKÉPZÉSBEN	41
A KOMPLEX ALAPPROGRAM BEVEZETÉSE A KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNYEKBE – A KÖZNEVELÉS MÓDSZERTANI MEGÚJÍTÁSA A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAEHAGYÁS CSÖKKENTÉSE CÉLJÁBÓL	46
2000–2015 HAZAI PEDAGÓGIAI SZAKSAJTÓJA AZ ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM	52
IKONOGRÁFIA, MINT KUTATÁSI MÓDSZER A NEVELÉSTUDOMÁNYBAN	57
INNOVÁCIÓK A KÖZOKTATÁSBAN	72
KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT ÉS FIZETETT MUNKA A KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN	78
MŰVÉSZETI NEVELÉS ÉS TÁRSADALMI FÖLZÁRKÓZTATÁS – ÚJABB EREDMÉNYEK	84
EGYÉNI, SZEMÉLYKÖZI ÉS SZITUATÍV TÉNYEZŐK SZEREPE AZ ISKOLAI MOTIVÁCIÓBAN ÉS A DIÁKOK PSZICHÉS ÉS SZOMATIKUS EGÉSZSÉGÉBEN	88
MOHOLYI-NAGY VIZUÁLIS MODULOK	93
A BÁNTALMAZÁS KEZELÉSE IMPORT MÓDSZERREL (A KIVA PROGRAM ELSŐ HAZAI TAPASZTALATAI)	97
ÚJ UTAK ÉS LEHETŐSÉGEK A LESSON STUDY HAZAI ADAPTÁCIÓJÁBAN ÉS ALKALMAZÁSÁBAN	101
A TANULÁS-TANÍTÁS INNOVATÍV MEGKÖZELÍTÉSEI A FELSŐOKTATÁSBAN	105
A HÉTKÖZNAPOK TUDOMÁNYOS MEGKÖZELÍTÉSE EGY ROMA SZAKKOLLÉGIUMBAN	111
HELYZETKÉP A DIGITÁLIS KÖZOKTATÁS TERÜLETÉRŐL, A FEJLESZTÉS EGY LEHETSÉGES KOMPETENCIARENDSZERE	117
QUESTIONNAIRE OF SCHOOL LIFE (QSL) – AZ ISKOLAI TÁRSAS KIREKESZTÉS MÉRÉSÉRE SZOLGÁLÓ ÚJ ESZKÖZ HAZAI BEVEZETÉSE	123
ESÉLY AZ ESÉLYTELENSÉGBEN – REZILIENCIA AZ OKTATÁSBAN	128

A KÖZGAZDASÁGI, A MŰSZAKI ÉS A MEZŐGAZDASÁGI SZAKKÉPZÉS REGIONÁLIS KIHÍVÁSAI KÖZÉP- ÉS FELSORFOKON	134
PEDAGÓGIAI KULTÚRAVÁLTÁS KÉRDÉSEI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A PEDAGÓGUSOK NÉZETEIRE, ATTITÚDJÁRA ÉS AZ AZOKKAL SZOROSAN ÖSSZEFÜGGŐ SZERVEZETFEJLESZTÉSRE	140
TÖRTÉNELMI MEGISMERÉS – TÖRTÉNELMI MŰVELTSÉG	145
NÉHÁNY SZOCIÁLISKOMPETENCIA-ÖSSZETEVŐ FEJLETTSÉGE ÉS FEJLŐDÉSE GYERMEK- ÉS SERDÜLŐKORBAN	150
GONDOLKODÁSI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE A TERMÉSZETTUDOMÁNYI TANÓRÁKON	155
A TESTNEVELÉS ÉS SPORTOLÁS INTÉZMÉNYI KÖRNYEZETE	160
A TANULÓ KÖZÖSSÉGEKTŐL EGY REZILIENS TÁRSADALOM FELÉ	166
MI ZAJLIK A VÉGEKEN? AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK KÁBÍTÓSZERHASZNÁLATA A SZEGREGÁTUMOKBAN ÉS AZ ERRE ADOTT HELYI ÉS ISKOLAI VÁLASZOK	171
FÓKUSZBAN A NYELVI KÖZVETÍTŐI KOMPETENCIA ÉS FEJLESZTÉSE	175
ANYANYELVI KÉSZSÉGEK ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK ATÍPIKUS FEJLŐDÉSŰ GYERMEKEKNÉL.	180
GYAKORLATORIENTÁLT SZAKMÓDSZERTANI MEGOLDÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉS TÁMOGATÁSÁRA	185
A PEDAGÓGUSOK MÓDSZERTANI FELKÉSZÍTÉSE ESÉLYEI A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAEHAGYÁS MEGELŐZÉSE ÉRDEKÉBEN	191
DIVERZITÁSMENEDZSMENT AZ OKTATÁSBAN	195
ÚTMUTATÁS, ELVÁRÁS NÉLKÜL – SZOCIÁLPEDAGÓGIA A XXI. SZÁZADBAN	200
AZ ISKOLAI JÓLLÉT KIALAKULÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ ÉRZELMI ÉS SZOCIÁLIS TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA ÓVODÁS ÉS ISKOLÁS KORBAN.	205
A NONFORMÁLIS ÉS INFORMÁLIS TANÍTÁS NEVELÉSTUDOMÁNYI ASPEKTUSAI. REFLEKTÍV GYAKORLATRA ÉPÜLŐ AKCIÓKUTATÁSOK TAPASZTALATAI	210
PEDAGÓGIAI UTÓPIÁK ÉS ÉLETREFORM TÖREKVÉSEK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYARORSZÁGON	214
TUDÁSMEGOSZTÁS A TANULÓ VÁROS PÉLDÁJÁN KERESZTÜL.	219
ÚJ MEGKÖZELÍTÉSEK A SZEGEDI EGYETEM TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSÁBAN	225
KISEBBSÉGI MAGYAR FELSOROKTATÁS A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN.	230
AZ ISKOLAI ÉLETVILÁGOK TÖBBDIMENZIÓS ÉRTELMEZÉSE.	235
SOKSZÍNŰ FELSOROKTATÁS.	240
A PEDAGÓGUSKÉPZÉS PROFESSZIONALIZÁCIÓJÁNAK ÉS INTÉZMÉNYESÜLÉSÉNEK GYÖKEREI MAGYARORSZÁGON – AZ EGRI TANÍTÓKÉPZÉS ELSŐ ÉVTIZEDEI	246
LEMORZSOLÓDÁSI KOCKÁZATOK ÉS KOMPENZÁLÓ TÉNYEZŐK A FELSOROKTATÁSBAN	251
TANÁRKÉPZÉS ÁTALAKULÓBAN: PÁLYAVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓ, REKRUTÁCIÓ, TANÁRKÉPZŐ KÖZPONTOK	257
ELEMZÉSI TEREK A NEVELÉSTUDOMÁNYI VIZSGÁLATOKBAN: FÓKUSZBAN A KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉS TIPOLÓGIÁI	263
A BILDUNG FOGALMÁNAK JELENTŐSÉGE A PEDAGÓGIAI GONDOLKODÁS SZÁMÁRA	268
MAGYAR FELSOROKTATÁSI HALLGATÓK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS TANULMÁNYI ÉLETÚTJA NEMZETKÖZI FELMÉRÉSEK ALAPJÁN	274
A GYÓGYPEDAGÓGIA NÉHÁNY RENDSZERSZINTŰ ASPEKTUSA	279

NYELVTANULÁS, NYELVOKTATÁS ÉS IDEGEN NYELVI EREDMÉNYESSÉG	285
A PEDAGÓGUSSZAKMA PROFESSZIONALIZÁLÓDÁSA A MESTERPROGRAMOKBAN	291
FEJLESZTENDŐ KOMPETENCIÁK A MŰSZAKI FELSOÓKTATÁSBAN ÉS SZAKKÉPZÉSBEN	296
ÚJ KUTATÁSI EREDMÉNYEK A LOGOPÉDIÁBAN	302
LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE A HALLGATÓI SIKERESSÉG ÉRDEKÉBEN	307
ÉRTELMISÉGGÉPZÉS ÉS DRÁMAPEDAGÓGIA.	312
A ZENEOKTATÁS ALTERNATÍV DIMENZIÓI.	316
AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARRAL ÉLŐ GYERMEKEK ÉS CSALÁDJAİK TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁNAK MÓDSZERTANI TÁMOGATÁSA	322
A GYERMEKVÉDELEM KOMPLEXITÁSA	327
A NEVELÉSTUDOMÁNY ÉS IRODALOMTÖRTÉNET EGYÜTTES VONZÁSÁBAN: KETTŐS KÖTŐDÉSŰ PÁLYÁK A „NEGYVEN SZŰK ESZTENDŐ” ALATT.	333

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

A GEMIFIKÁCIÓ LEHETŐSÉGEI A DIGITÁLIS NYELVOKTATÁSBAN	338
A CSALÁD, MINT MOTIVÁLÓ TÉNYEZŐ A NŐI FOGVATARTOTTAK OKTATÁSA-KÉPZÉSE SORÁN	339
5. ÉS 9. ÉVFOLYAMOS DIÁKOK TÉRSZEMLELETÉNEK VIZSGÁLATA ONLINE TESZTEKKEL ÉS A TELJESÍTMÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE.	340
PARTNERSÉG AZ ISKOLAI AGRESSZIÓ ELLEN – KÖZÖSSÉGI ALAPÚ KOMPLEX ISKOLAI PROGRAM A HATÉKONY AGRESSZIÓ- ÉS KONFLIKTUSKEZELÉSÉRT.	341
ÉRTELMI FOGYATÉKOS GYERMEKEK BESZÉDFEJLŐDÉSÉNEK.	342
TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TÉVKÉPZETEK VIZSGÁLATA	343
A KORAI ISKOLAEHLAGYÁS OKAI A KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉSBEN.	344
A TIMSS ÉS AZ OKM EREDMÉNYEINEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA	345
INSIGHTS OF UNIVERSITY STUDENTS FROM HUNGARY REGARDING BITCOIN AND ITS SECURITY	346
„BEMELEGÍTÉS” – ÁTMENET AZ EGYETEMI MIKROTANÍTÁS ÉS AZ ISKOLAI TANÍTÁSI GYAKORLAT KÖZÖTT.	347
A COACHING SZEREPE ÉS JELENTŐSÉGE A FELNŐTTKORI TANULÁS FOLYAMATÁBAN	348
A SPORT IRÁNTI ELKÖTELEZŐDÉS VIZSGÁLATA SERDÜLŐ SPORTOLÓK KÖRÉBEN	349
AZ ÁBRAHÁMI VALLÁSOK SZENT KÖNYVEINEK TÁRSADALMI TANÍTÁSA A BEFOGADÁSRÓL ÉS A FOGYATÉKOSSÁGRÓL	350
KEMÉNY FERENC OKTATÁSÜGYI TÖREKVÉSEI A TESTI NEVELÉSREFORMJÁNAK MEGVALÓSÍTÁSÁÉRT AZ 1900-AS ÉVEK MAGYARORSZÁGÁN	351
TEHETSÉGPONTOK PEDAGÓGUSAINAK KONCEPCIÓI A TANULÓI ÉRDEKLŐDÉSÉRŐL	352
A SPORTPEDAGÓGIA CÉLJAINAK, TARTALMÁNAK ÉS HATÁSRENDSZERÉNEK ÚJRAGONDOLÁSA.	353
A MUNKAHELYI SPORT ÉS FITTSÉG KAPCSOLATRENDSZERE AZ ÉLETCELOKKAL	354
VALLÁSPEDAGÓGIAI TENDENCIÁK KÜLFÖLDI SZAKFOLYÓIRATOK TÜKRÉBEN	355
A SZAK(KÖZÉP)ISKOLAI KÖZISMERETI TANÁROK SIKERMEGÍTÉSÉNEK VIZSGÁLATA	356

AZ ÉRTÉKRENDI ÉS JÖVŐKÉPBEI FEJLŐDÉS KAPCSOLATA A SZAKKÉPZÉSBEN TANULÓ FIATALOK KÖRÉBEN	357
LEENDŐ ÓVODAPEDAGÓGUSOK SAJÁTÉLMÉNYÉNEK ÉS INTEGRÁCIÓHOZ VALÓ VISZONYULÁSÁNAK KAPCSOLATA.	358
A POZITÍV PARADIGMÁRA ÉPÜLŐ MŰVÉSZETPEDAGÓGIAI – KIEMELTEN A VIZUÁLIS KULTÚRA INNOVÁCIÓJÁT MEGALAPOZÓ – KUTATÁSI MODELL BEMUTATÁSA.	359
A TANÁRKÉPZÉS TÉMÁJA A PEDAGÓGUSKÉPZÉS C. SZAKFOLYÓIRAT HASÁBJAIN, 1996–2016	360
MIÉRT NEM HASZNÁLJÁK A PEDAGÓGUSOK AZ IKT ESZKÖZÖKET?.	360
KERESŐHÁLÓZATTAL ÉS JELMAGYARÁZATTAL ELLÁTOTT SEMATIKUS TÉRKÉPEK SZEMMOZGÁSKÖVETÉSES VIZSGÁLATA A 10–11 ÉVES TANULÓK KÖRÉBEN	362
ZENEI KÉPESSÉGEK ONLINE MÉRÉSE MAGYAR ÉS LUXEMBURGI 7. ÉVFOLYAMOS TANULÓK KÖRÉBEN.	363
A SZAKKÉPZÉSBEN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK A MESTERPEDAGÓGUS PROGRAMOK TÜKRÉBEN.	364
REZILIENS ÍGÉRETEK CSALÁDI ÉS KÖZÉPISKOLAI ÚTRAVALÓJÁNAK TIPIKUS ÉS ATÍPIKUS JEGYEI, VALAMINT AZOK HATÁSA A HALLGATÓÉVEK FEJLŐDÉSI ÍVÉRE	365
MINDEN MÁSKÉPP VAN? FIATALOK ISKOLAKÉPÉNEK, ISKOLÁVAL KAPCSOLATOS NÉZETEINEK VIZSGÁLATA.	366
A TÉRSZEMLELET TANULT ELEMEINEK PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁSRA GYAKOROLT HATÁSÁNAK KIMUTATÁSA STATISZTIKAI MÓDSZERREL	367
MILYEN NYELVTUDÁSMÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI SZÜKSÉGLETEI VANNAK A NYELVTANULÁS RÉSZTVEVŐINEK? AZ ERASMUS+ TALE PROJEKT EDDIGI EREDMÉNYEI	368
TÜKRÖZÖTT OSZTÁLYTEREM – KÉT ÉV TAPASZTALATAINAK TÜKRÉBEN	369
A KORTÁRS SZEMLELETŰ IRODALOMTANÍTÁS	370
AZ ÖNSZABÁLYOZOTT TANULÁS STRATÉGIÁINAK ÉS MOTÍVUMAINAK VÁLTOZÁSA LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT ALAPJÁN 4–6. ÉVFOLYAMON	371
A NEVELÉSTUDOMÁNY ÉS LÉLEKTAN KAPCSOLATA A NEVELÉSLÉLEKTAN PÉLDÁJÁN AZ 1960-AS ÉVEKBEN	372
AZ ETIKAOKTATÁS JELENE, AZ ETIKA TANÁR SZEREPE, AZ ETIKA OKTATÁS LEHETŐSÉGEI A KÖZÉPISKOLÁBAN	373
TÁRSAS KÉSZSÉGEK VIZSGÁLATA A NOLDUS INTERAKCIÓ ELEMZŐ PROGRAMMAL	374
MÁGIKUS KÉPEK – KITÁGULÓ HORIZONTOK. A KULTURÁLIS TANULÁS A MŰVÉSZ MOZIK TÜKRÉBEN	375
TÚLZOTT REMÉNYEK – KESERŰ SZÁMVETÉS. A MAGYAR KISEBBSÉG ÉS A ROMÁN OKTATÁSPOLITIKA 1918–1924	376
A NYELVI TUDAT ALAKULÁSA A KÁRPÁTALJAI MAGYAR OKTATÁSBAN AZ ANYANYELV-OKTATÁSI REFORM ÓTA (2005–2017)	377
AZ OKTATÁSI RENDSZEREK FEJLŐDÉSE A KELET-KÖZÉP-EURÓPAI TÉRSÉG ORSZÁGAIBAN	378
PEDAGÓGIAI FEJLESZTÉS A FELSŐOKTATÁSBAN HÁLÓZATI TANULÁSRA ALAPOZVA	379
HALLGATÓI ÉLETPÁLYA-PERSPEKTÍVÁK	380
II. RÁKÓCZI GYÖRGY NEVELTETÉSÉNEK HIÁNYOSSÁGAI A KÉSŐBBI SIKERTELEN LENGYELORSZÁGI HADJÁRAT TÜKRÉBEN.	381
KÖZÉPISKOLAI ESETTANULMÁNY A TANULÓK KÉRDEZÉSEL KAPCSOLATOS TAPASZTALATAIRÓL	382
FELSŐOKTATÁSBAN TANULÓK KONTROLLÁLT IKT-HASZNÁLATÁNAK KAPCSOLATA A TANULMÁNYI TELJESÍTMÉNNYEL, IMPULZIVITÁSSAL ÉS SZENZOROS ÉLMÉNYKERESÉSEL	383
SZAKNYELVOKTATÁSI HELYZETKÉP A DEBRECENI EGYETEMEN 2017	384
A SZOCIÁLPEDAGÓGUS PÁLYA, MINT ÉLETCEL.	385

A TANANYAGFEJLESZTÉS CÉLJAI ÉS A KIALAKÍTOTT TANANYAGSZERKEZET ÖSSZEFÜGGÉSEI EGY ANGOL NYELVI DIGITÁLIS KIEGÉSZÍTŐ TANANYAG FEJLESZTÉSE SORÁN	386
VÉGZÉS ELŐTT ÁLLÓ TANÁR SZAKOS HALLGATÓK NÉZETEI A TANÁRKÉPZÉSI PROGRAMJUKRÓL	387
AZ OSZTÁLYTEREM MOTIVÁCIÓS JELLEMZŐINEK TÁRSAS VETÜLETE – EGY KVALITATÍV VIZSGÁLAT ÁLTALÁNOSÍTHATÓSÁGÁNAK ELLENŐRZÉSE	388
BESZÉDET SEGÍTŐ ÉNEKEK	389
A NYELVTANÁROK SZAKMAI IDENTITÁSA. GONDOLATOK AZ IDEGENNYELV-TANÁRKÉPZÉS TARTALMI MEGÚJÍTÁSÁHOZ	390
GYAKORLÓ TOLMÁCSOK BLATTOLÁSI STRATÉGIÁI	391
A KORA GYERMEKKORI NEVELÉSBEN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK SZAKMAI KÖZÉRTETE	392
A POLGÁRI ISKOLAI TANÁRSÁG PROFESSZIONALIZÁCIÓJA ÉS A TANÁRKÉPZÉS ÜGYE AZ ORSZÁGOS POLGÁRI ISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY HASÁBJAIN (1924–1928)	393
A REKREÁCIÓ, A HUMÁNÖKOLÓGIA ÉS A KONSTRUKTÍV ÉLETVEZETÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI	394
A TANÁRJELÖLTEK, A KEZDŐ TANÁROK ÉS ÚJRAKEZDŐK PROBLÉMÁI AZ INTÉZMÉNY MŰKÖDÉSÉRE VONATKOZÓ ÍROTT SZABÁLYOK ÉS HAGYOMÁNYOK MEGISMERÉSÉBEN	395
AZ EURÓPAI ISKOLÁK HÁLÓZATÁNAK MŰKÖDÉSE A JELENKORI KIHÍVÁSOK TÜKRÉBEN	
A SZÜLŐK ÉS GYERMEKEIK VISZONYA AZ EGÉSZSÉGTUDATOS FIZIKAI AKTIVITÁSHOZ, AVAGY MINTA-E A SZÜLŐ?	397
AZ ISKOLÁN KÍVÜLI PROGRAMOK HATÁSA A TANULÁS KOGNITÍV ÉS NEM KOGNITÍV ÖSSZETEVŐIRE	398
AGRESSZIÓ TÍPUSAINAK VIZSGÁLATA INTEGRÁLTAN TANULÓ SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEK ESETÉBEN	399
A HALLGATÓK ELÉGEDETTSÉGE ÉS A FELŐOKTATÁS MINŐSÉGE: AZ EUROSTUDENT VI. NEMZETKÖZI FELMÉRÉS HAZAI EREDMÉNYEI	400
A VIZUÁLIS NEVELÉS HATÁSA AZ ÓVODÁSOK KÉPI NYELVÉNEK FEJLŐDÉSÉRE	401
A DIAGNOSZTIKUS PROTOKOLLAL JELENTŐSÉGÉNEK VIZSGÁLATA GYÓGYPEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN	402
PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK MINT KORDOKUMENTUMOK, 1949–1957	403
ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK PÁLYAMOTIVÁCIÓJÁNAK ÉS PÁLYAKÉPÉNEK VIZSGÁLATA	404
KOMLÓS GYULA ÉS RÁBAI IMRE PEDAGÓGIAI EGYÜTTMŰKÖDÉSE MATEMATIKÁBAN TEHETSÉGES KÖZÉPISKOLAI TANULÓK FEJLESZTÉSE ÉRDEKÉBEN.	405
TANULJANAK-E ÉS A KÖZNEVELÉS MELYIK FOKÁN/OSZTÁLYÁBAN 10 UJJAS VAKÍRÁST A TANULÓK? – EGY KUTATÓTANÁRI PROGRAM ÉS RÉSZEREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA	406
AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS JÓ GYAKORLATAI A TESTNEVELŐK SZEMSZÖGÉBŐL	407
A KORAI ISKOLAEHAGYÁS PREVENCIÓJÁNAK TÁMOGATÁSA A TANÁRKÉPZÉSBEN HASZNÁLHATÓ SPECIÁLIS KURZUS SEGÍTSÉGÉVEL	408
A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS NEVELÉS PROBLÉMÁI ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI A NEMZETKÖZI FELMÉRÉSEK ROMÁNIAI ADATAINAK TÜKRÉBEN.	409
A PEDAGÓGUS SZEREPE, FELADATAI AZ ISKOLAI PÁLYAORIENTÁCIÓBAN	410
A ZENEMŰVÉSZETI SZAKGIMNAZISTA TANULÓK FELSŐFOKÚ TOVÁBBTANULÁSÁNAK JELLEMZŐI	411
AKTÍV TANULÁSI ÉS ÉRTÉKELÉSI MÓDSZEREK HATÁSA A TANÍTÓJELÖLTEKRE	412
MUNKAHELYI EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS.	413
PEDAGÓGIA, SZOCIÁLPEDAGÓGIA, IFJÚSÁGSEGÍTÉS ÉS KÖZÖSSÉGSZERVEZÉS A KÉPZÉSEK RENDSZERÉBEN	414

INFORMÁLIS TANULÁS TÖRTÉNETI VIZSGÁLATÁNAK EGY LEHETSÉGES MODELLJE	415
A SZÍNHÁZI NEVELÉS ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI ÉS HATÉKONYSÁGA AZ ISKOLAI ERŐSZAK KEZELÉSÉBEN	416
A MAGYAR FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LEHETSÉGES SZERVEZETI MODELLJEINEK FELTÁRÁSA ÉS ELEMZÉSE	417
ÁLTALÁNOS ISKOLAI KOMPETENCIAFEJLESZTÉS ÉS INTÉZMÉNYI SZINTŰ MEGKÖZELÍTÉSEK	418
AZ ONLINE TANULÁSI TAPASZTALAT HATÁSA EGY PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSÉT CÉLZÓ TANANYAGKÍSÉRLET EREDMÉNYESSÉGVIZSGÁLATÁBAN	419
A KÖZOKTATÁS EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA EGY FELMÉRÉSSOROZAT TÜKRÉBEN, ÚJ OKTATÁSI MÓDSZER KIFEJLESZTÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN A FIZIKA TANULÁSÁHOZ	420
A GYERMEKMÚZEUMOK PEDAGÓGIÁJA	421
A KULTURÁLIS TANULÁS DIMENZIÓI	422
A REFLEKTÍV GONDOLKODÁS A KORAI FEJLESZTŐ GYÓGYPEDAGÓGUSOK ÉS A TÁRSSZAKMÁK TEVÉKENYSÉGÉBEN	423
AZ „EGYÉNRE SZABOTT KRITÉRIUMORIENTÁLT, DIAGNOSZTIKUS MÉRÉSI-FEJLESZTÉSI RENDSZER” BEVEZETÉSE A BERETTYÓÚJFALUI TANKERÜLETI KÖZPONTBAN 2014–2017-IG	424
A NYELVI ELŐKÉSZÍTŐSÖK OKM-EREDMÉNYEINEK VIZSGÁLATA	425
KÜLFÖLDI HALLGATÓK JELENTKEZÉSI STRATÉGIÁI, A DÖNTÉS TÉNYEZŐI A MAGYARORSZÁGI TOVÁBBTANULÁS SORÁN	426
PEDAGÓGUSOK – DIÁKOK – HETEROGENITÁS	427
A CSALÁDI MŰKÖDÉSEK KATALIZÁTORA: A KOMMUNIKÁCIÓ	428
BRASSAI SÁMUEL, A 19. SZÁZAD NYELVÉSZ-POLIHISZTORA	429
HOGYAN LÁTJÁK KORTÁRSAIKAT A GYERMEKEK? GYERMEKEKRŐL FELTÉTELEZETT KÖZÖS TULAJDONSÁGOK 10–11 ÉVES DIÁKOK VÁLASZAIBAN	430
ADALÉKOK A KÁLVINEUM POLGÁRI LEÁNYISKOLÁJÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ	431
A FELSŐOKTATÁS HATÁSA AZ EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI KÉPZÉSBŐL 2017-BEN KILÉPŐ HALLGATÓK PÁLYASZOCIALIZÁCIÓS ÉRTÉKRENDJÉNEK ALAKULÁSÁRA	432
KÉTFÉLE TUDÁS – HÁNYFÉLE TANÍTÁS?	433
GYERMEKKOR, GYERMEKKULTÚRA ÉS JÁTÉK – A KORAGYERMEKKORI SZABAD JÁTÉKTEVÉKENYSÉG, JÁTSZÁSI SZOKÁSOK, JÁTEKSZERVÁLASZTÁS VÁLTOZÁSAI AZ ELMÚLT 70 ÉVBEN	434
INKLUZÍV PEDAGÓGIAI MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA A KÖRNYEZETI NEVELÉS ÉS TUDATFORMÁLÁS TERÜLETÉN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MINŐSÍTETT ERDEI ISKOLÁK PROGRAMJAIRA	435
A TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS FOGALMA ÉS MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI	436
AZ ONLINE FELADATMEGOLDÁSBAN SZERZETT TAPASZTALAT HATÁSA AZ ONLINE TANANYAGGAL VALÓ TANULÁS EREDMÉNYESSÉGÉRE	437
MEGBÍZHATÓ ELEKTRONIKUS INFORMÁCIÓFORRÁSOK KIDOLGOZÁSA ÉS A KÍSÉRLET-ALAPÚ KÉMIAOKTATÁST SEGÍTŐ ADATBÁZIS FEJLESZTÉSE	438
AZ ÖKOSZISZTÉMA-SZOLGÁLTATÁSOKHOZ FÜZŐDŐ KÖRNYEZETI ATTITÜDÖK VIZSGÁLATI PERSPEKTÍVÁI.	439
TANÁRSZAKOS DIÁKOK REFLEKTÍV SZÖVEGEINEK VIZSGÁLATA A SOLO TAXONÓMIA ALAPJÁN	440
ÖKOISKOLA ELHAGYÁS – HELYZETELEMZÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS IRÁNT ELKÖTELEZETT ISKOLÁK MEGTARTÓ KÉPESSÉGÉRŐL.	441
AZ EGÉSZINTÉZMÉNYES MEGKÖZELÍTÉS FÓKUSZAI AZ ISKOLÁKBAN.	442

TEHETSÉGGHIÁNY A SZAKKÉPZÉSBEN	443
FOGYATÉKOSSÁGGAL KAPCSOLATOS ATTITŰDÜNK TÖBBDIMENZIÓS MÉRÉSE.	444
VIRTUÁLIS TANULÓKÖRNYEZET MEGALKOTÁSÁNAK TAPASZTALATAI	445
„VILÁG VILÁGA, VIRÁGNAK VIRÁGA...” AVAGY A VIRÁGZÁS / POZITÍV PEDAGÓGIA AUSZTRÁL MODELLJE.	446
A FÉLÉV VÉGI JEGYEK ÉS AZ OKM EREDMÉNYEK KAPCSOLATA	447
KOMPETENCIAFEJLESZTÉS, KOLLABORATÍV TUDÁSÉPÍTÉS, KOMMUNIKÁCIÓ – EGY INTENZÍV NYÍLT KURZUS TAPASZTALATAI	448
ZENEHALLGATÁS-E A ZENEHALLGATÁS? AZ ÉNEK-ZENE ÓRÁK ZENEHALLGATÁSI GYAKORLATÁRÓL	449
HUMÁN TELJESÍTMÉNYTÁMOGATÁS, MINT A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS LEHETSÉGES MÓDSZERE A KÖNYVTÁRAKBAN	450
A HONVÉDELMI NEVELÉS ÚJRAÉRTELMEZÉSE MAGYARORSZÁGON. EGY KÖZÉPISKOLA PÉLDÁJÁN.	451
A SZERENCSEJÁTÉK-HASZNÁLAT KOCKÁZATÁNAK CSÖKKENTÉSÉRE IRÁNYULÓ ISKOLAI PREVENCIÓS PROGRAMOK SZISZTEMATIKUS ÁTTEKINTÉSE	452
PREVENCIÓS CÉLOK, PREVENCIÓS ESZKÖZÖK, PREVENCIÓS PROGRAMOK ÉRTÉK A KORA GYERMEKKORI INTERVENCIÓ PEDAGÓGIAI TARTALMAINAK KIALAKULÁSA ÉS KANONIZÁCIÓJA A HAZAI (GYÓGY)PEDAGÓGUSKÉPZŐ FELŐOKTATÁS TANANYAGSTRUKTÚRÁJÁBAN	453
OLVASÓBÓL ALKOTÓ – A NŐI SZERZŐSÉG KÉRDÉSE HAZÁNKBAN A 19. SZÁZADBAN ÉS MA	454
KIKBŐL VÁLNAK ÁLDOZATOK AZ ISKOLAI ERŐSZAK SORÁN?.	455
A SZOMATOPEDAGÓGIA KOMPETENCIÁINAK VÁLTOZÁSAI A VÁLTOZÓ JOGSZABÁLYI ÉS INTÉZMÉNYI KÖRNYEZETBEN – EGY ORSZÁGOS PÁLYATŰKÖR-FELMÉRÉS TAPASZTALATAI	456
A KOGNITÍV TERHELÉS ELMÉLETE ÉS AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI MATEMATIKA	457
8. OSZTÁLYOS ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS ÉS TIPIKUS FEJLŐDÉSMENETŰ TANULÓK IDEGENNYELV-TANULÁSI MOTIVÁCIÓJÁNAK JELLEMZŐI.	458
IDEGENNYELV-TANULÁSI MOTIVÁCIÓ A KREATIVITÁSTESZTEK REVIDEÁLÁSA A SZEMÉLYEK TEKINTETÉBEN.	459
IGAZGYÖNGYÖK 2.0	460
SORSTALANSÁG: LEMORZSOLÓDÁS A KÖZOKTATÁSBÓL	461
GRAMMATIKAOKTATÁS MÁSKÉNT.	462
TANÍTÓKÉPZŐINTÉZETI TANÁROK JELENLÉTE, SZÁMA, ARÁNYA A KÖZÉPFOKÚ TANÍTÓKÉPZÉS UTOLSÓ TIZENÖT ÉVÉBEN	463
HOGYAN ALAKÍTJÁK A TANÁRSZAKOS DIÁKOK A TANÍTÁSHOZ KÉSZÍTETT TERVEIKET?	464
AZ INTERAKTÍV PROBLÉMAMEGOLDÓ KÉPESSÉG FEJLETTSÉGI SZINTJÉT BEFOLYÁSOLÓ KÉPESSÉGEK	465
A SZÓOLVASÓ KÉSZSÉG ONLINE FEJLESZTÉSE: PILOT KUTATÁS	466
A NEVELÉSTUDOMÁNYI FOLYÓIRATOKBAN PUBLIKÁLÓ SZERZŐK POTENCIÁLIS KÖZÖSSÉGEI ÉS HÁLÓZATAI A TÁRSSZERZŐI KAPCSOLATOK ALAPJÁN	467
AZ OUTDOOR SPORTOK MEGJELENÉSE AZ ALAPTANTERVI REFORMTÖREKVVÉSEKBEN	468
PEDAGÓGUS BURNOUT INTERVENCIÓS PROGRAM AZ ÉNNEL ÖSSZSHANGBAN LEVŐ CÉLOK MEGTALÁLÁSA ÉS AZ ÖNMAGUNKKAL VALÓ EGYÜTTTÉRZÉS TECHNIKÁINAK GYAKORLÁSA ÚTJÁN	469
A HATÁRÉRTELMEZÉS DISKURZUSAI ÉS NEMZETISÉGI OKTATÁS – AZ ETNOGRÁFIAI SZEMLÉLET ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGÉRŐL A KISEBBSÉGI OKTATÁS KUTATÁSÁBAN	470

VAN-E KÖZÖS VÍZÍÓ? – MAGYARORSZÁGI OSZTATLAN TANÁRKÉPZÉSI KÉPZÉSI PROGRAMOK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA	471
A MAGÁN-(NYELV)TANÁRI SZAKMA NEVELÉSTUDOMÁNYI MEGKÖZELÍTÉSben	472
IKT ALAPÚ DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI A TESTNEVELÉSben AZ INKLUZÍV NEVELÉS TÜKRÉben	473
HOGYAN TANÍTSUK MEG A NYELVI HÁTRÁNYT TANÁRJELÖLTEKNEK? – TANANYAGFEJEZET A NYELVI HÁTRÁNYRÓL ELSŐÉVES, OSZTATLAN TANÁR SZAKOS HALLGATÓK SZÁMÁRA	474
A VÁROS MINT ISKOLAI TÉR A DUALIZMUS KORI SZÉKESFEHÉRVÁRON	475
AKKREDITÁLT PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK ÉS A PEDAGÓGUSOK TOVÁBBKÉPZÉSI IGÉNYEI	476
ALKALMAZOTT SZÍNHÁZI FORMÁK ÉS SZÍNHÁZPEDAGÓGIAI MŰFAJOK MAGYARORSZÁGON	477
ALACSONY KÉPZETTSÉG – TÁRSADALMI HÁTRÁNYOK	478
„AKTÍV HŰSÉG A KÖZÖSSÉGHEZ” – A JÓ ÁLLAMPOLGÁRSÁGRA NEVELÉS SZEREPE BADEN-POWELL CSERKÉSZETÉben	479
OKTATÁSI EXPANZIÓ ÉS TÁRSADALMI ESÉLYEGYENLŐTLENSÉG – AKTUÁLIS TENDENCIÁK A NÉMETORSZÁGI FELSOÓKTATÁSBAN	480
KONDUKTÍV VAGY KONSTRUKTÍV? AVAGY A KONDUKTÍV PEDAGÓGIA KONSTRUKTIVISTA SZEMSZÖGBŐL	482
A FÜGGŐSÉGEK, MINT A KIREKESZTÉS SZEMPONTJÁBÓL LEGINKÁBB VESZÉLYEZTETŐ MAGATARTÁSOK INTERVENIÁLÁSA AZ ISKOLÁBAN	483
A VIZUÁLIS ÉS A KOMBINATÍV KÉPESSÉGEK ÖSSZEFÜGGÉSEI 5. ÉS 9. ÉVFOLYAMON	484
INNOVATÍV KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEKET ÉS AUTOMATIKUS KIÉRTÉKELÉST BIZTOSÍTÓ KOLLABORATÍV PROBLÉMAMEGOLDÓ TESZT KIPRÓBÁLÁSÁNAK EREDMÉNYEI	485
ISKOLAI ERŐSZAK SORÁN TÁMADÓVÁ VÁLÓ TANULÓK KARAKTERISZTIKÁJA.	486
A „LEGJOBB” EGYETEMI OKTATÓK TANÍTÁSSAL KAPCSOLATOS CÉLJAINAK ÉS MÓDSZEREINEK JELLEMZŐI	487
A CÉLKÉPZÉS ÉS A SZÖVEGSTRUKTÚRA-TUDÁS SZEREPE A FORRÁSALAPÚ ÍRÁS TANULÁSÁBAN: EGYETEMI HALLGATÓK FORMÁLÓDÓ KUTATÁSI TERVEINEK NYOMON KÖVETÉSE	488
ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK ZENETANULÁSHOZ ÉS AZ ISKOLAI ÉNEKÓRÁKHOZ FÜZŐDŐ ATTITÚDJÉNEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA	489
ÖSSZEFÜGGÉSEK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYAR OKTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS RENDSZERben	490
PEDAGÓGUSSZEREPEK VIZSGÁLATA, PEDAGÓGUSTEVÉKENYSÉGEK FELTÁRÁSA A KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ KÖZÉPFOKÚ KOLLÉGIUMAIBAN.	491
ELFOGADÁS VAGY ELUTASÍTÁS?	492
AKADÉMISTA LABDARÚGÓK UTÁNKÖVETÉSES VIZSGÁLATA.	493
A DIGITÁLIS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE A TRANSZVERZÁLIS KOMPETENCIÁK KÖRÉben	494
A MAGYAR THERESIANUM: A FERENC JÓZSEF NEVELŐINTÉZET A DUALIZMUS KORÁBAN	495
PÁLYAKEZDŐ PEDAGÓGUSOK A TANÍTÁSRÓL	496
PETER ROSEGGER (1843–1918) MINT A MÉLTÁNYOS, INKLUZÍV PEDAGÓGIA ELŐFUTÁRA	497
A TANÁR-DIÁK VISZONY SAJÁTOSSÁGAI A TESTNEVELÉS SZEMSZÖGÉBŐL	498
A MAGYAR KIRÁLYSÁG ELSŐ EVANGÉLIKUS KOLLÉGIUMA	499
A SZOCIÁLIS KOMPETENCIÁK VIZSGÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI A KINETIKUS BARÁTSÁGRAJZBAN	500

A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ ELTÉRŐ HÁTTERE A TANULÁSI ÉS KOGNITÍV STÍLUS SZERINT A TÜKRÖZÖTT OSZTÁLYTEREMBEN	501
INNOVATÍV TANULÁSSZERVEZÉS A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN OKTATÓI SZEMMEL	502
A MENTORI KOMPETENCIÁK ATTITŰD-KOMPONENSEI.	503
MEIXNER ILDIKÓ MÓDSZERTANA A XXI. SZÁZAD KUTATÁSI EREDMÉNYEINEK TÜKRÉBEN	504
VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK TANULÁSI FOLYAMATAI A TERMÉSZETES KÖZÖSSÉGFEJLŐDÉS ESZKÖZRENDSZERÉNEK TÜKRÉBEN	505
HASIT: KOMPLEX RENDSZER A FELŐOKTATÁSI LEMORZSOLÓDÁS CSÖKKENTÉSÉRE	506
HOGYAN CSÖKKENTHETŐ A LEMORZSOLÓDÁS A PEDAGÓGUSOK SZERINT?	507
REZILIENS TANULÓK AZ OSZTÁLY TÁRSAS SZERKEZETÉBEN	508
NŐKÉP AZ ISKOLAI TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEKBEN	509
FELADATMEGOLDÓ VISELKEDÉS ÉS KOMBINATÍV STRATÉGIÁK ELEMZÉSE FELSOROLÓ KOMBINATÍV PROBLÉMA MEGOLDÁSA KAPCSÁN.	510
KOMBINATÍV STRATÉGIÁK FELTÁRÁSÁRA FEJLESZTETT MÉRŐESZKÖZ ÉS KIPRÓBÁLÁSÁNAK ELŐZETES EREDMÉNYEI	511
TESSEDIK SÁMUEL SZEMÉLYÉNEK ÉS ISKOLÁJÁNAK MEGJELENÉSE EGY 19. SZÁZAD ELEJI OLVASÓKÖNYVBEN	512
AMERIKAI-MAGYAR SZÜLŐK VÉLEMÉNYE ÉS TAPASZTALATA A MAGYAR NYELV FENNTARTÁSÁRÓL.	513
WELL-BEING A MUNKAHELYI TANULÁS KONTEXTUSÁBAN.	514
MUNKAHELYI NEGATÍV VISELKEDÉSFORMÁKKAL KAPCSOLATOS TAPASZTALATOK VIZSGÁLATA PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN.	515
BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI REINTEGRÁCIÓ GYAKORLATI KÉRDÉSEI.	516
SAJÁTOS OKTATÁSI MÓDSZEREK A BÖRTÖNOKTATÁSBAN	517
ÓZONBONTÓ-, ÜVEGHÁZHATÁSÚ GÁZOK ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS.	518
SZEMÉLYRE SZABOTT TANANYAGOK EGY DIGITÁLIS ÉS INTERAKTÍV KERETRENDSZER ESZKÖZTÁRÁVAL	519
ARE YOU A “VR – PEDAGOGUE”? DISCOVERIES OF HIGH SCHOOL-TEACHERS FROM VOJVODINA REGARDING THE EDUCATION USING VIRTUAL REALITY	520
5. ÉS 9. ÉVFOLYAMOS VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ ÉS SZÍNPERCEPCIÓ TESZTEK ÉS IKT ESZKÖZ HASZNÁLATI SZOKÁSOK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK	521
KUTATÁSALAPÚ KÉMIATANÍTÁS: EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT ELSŐ ÉVÉNEK EREDMÉNYEI	522
MUNKA ÉS MAGÁNÉLET EGYENSÚLY AZ OKTATÓI PÁLYÁN.	523
KÉT KERT – KÉT ISKOLA; SACRÉ COEUR – BUDAPEST, NEW SCHOOL – ABBOTSHOLME	524
EGY ÁBÉCÉS OLVASÓKÖNYV MESE- ÉS MESEHŐS-TÍPUSAINAK, VALAMINT A HAT-NYOLC ÉVES TANULÓK KEDVENC MESE- ÉS MESEHŐS-TÍPUSAINAK KOMPARATÍV VIZSGÁLATA.	525
A DRAMATIKUS NEVELÉS SZEREPE AZ OLVASÁS IRÁNTI KÖTŐDÉS KIALAKULÁSÁBAN AZ OLVASÁSTANULÁS KEZDETÉN.	526
A RIDEG-ÉRZÉKETLEN SZEMÉLYISÉGVONÁS, MINT AZ ISKOLAI ERŐSZAK PREDIKTORA	527
NEM-MARXISTA NEVELÉSKONCEPCIÓK MEGJELENÉSE NEVELÉSTUDOMÁNYI TANKÖNYVEKBEN (1945–1990)	528
HATODIK ÉVFOLYAMOS TANULÓK SZORZÁSI STRATÉGIÁINAK VIZSGÁLATA	529
LEMORZSOLÓDÁS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉS MŰSZAKI SZAKOKRÓL AZ ELEKTRONIKUS TANULMÁNYI RENDSZER TÜKRÉBEN.	530

A KERESZTÉNY ROMA SZAKKOLLÉGIUMOK TÁRSADALMI MOBILITÁSBAN BETÖLTÖTT SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA TŐKEFAJTÁK MENTÉN	531
AZ IKT ESZKÖZÖK GYÓGYPEDAGÓGIAI ALKALMAZÁSA KORSZERŰ TRENDJEINEK ÁTTEKINTÉSE: FÓKUSZBAN A TANÍTÁSMÓDSZERTANI VÁLTOZÁSOK	532
KUTATÁSI KÉSZSÉGEKET MÉRŐ TESZT VISELKEDÉSE MAGYARORSZÁGI ÉS NAMÍBIAI MINTÁN.	533
TRANSVERSAL SKILLS DEVELOPMENT IN TEACHER TRAINING THROUGH COOPERATIVE LEARNING IN A FOREIGN LANGUAGE ENVIRONMENT.	534
POSZTERSZEKCIÓ	
MOZAIKOK A PÉCSI TANÁR SZAKOS HALLGATÓK DIÁKÉLETÉBŐL (1948–1982)	536
TÉNYEK ÉS TÉVHITEK – NŐK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEI A RÁCSOKON INNEN ÉS TÚL.	537
BIOLÓGIA IRÁNTI ATTITŰD ÁLTALÁNOS ISKOLÁS KORBAN.	538
AZ E-SPORT EGYETEMI OKTATÁSA	539
A PEDAGÓGIAI ÉRDEKLŐDÉSELMÉLET ÉS RECEPCIÓJA, HELYE A HAZAI NEVELÉSTUDOMÁNYI PUBLIKÁCIÓKBAN	540
INTEGRÁLTAN TANULÓ SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK MAGATARTÁSPROBLÉMÁI.	541
A NEVELÉSTUDOMÁNY „MOSTOHAGYERMEKEI”? KIADVÁNYOK, TANULMÁNYOK, ÍRÁSOK A HAZASZERETET, HONVÉDELEM, KATONAPEDAGÓGIA TERÜLETÉN.	542
A HATÁRON TÚLI PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐ HALLGATÓK TOVÁBBTANULÁSI DÖNTÉSEIRE HATÓ TÉNYEZŐK	543
FELNŐTTKÉPZÉS TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK MAGYARORSZÁGON	544
AZ OLASZ, MINT MÁSODIK IDEGEN NYELV OKTATÁSÁNAK HELYZETE MAGYARORSZÁGON 2014–2017 KÖZÖTT. MÉRHETŐSÉG, KIHÍVÁSOK ÉS LEHETSÉGES MEGOLDÁSOK	545
INKLUZIÓS FELKÉSZÍTŐ PROJEKT A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN	546
HOGYAN OLDJÁK MEG A KÖZÉPISKOLÁSOK ÉS AZ EGYETEMISTÁK UGYANAZT A MATEMATIKA FELADATOT?	547
A DUÁLIS GÉPÉSZMÉRNÖKI KÉPZÉS EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA.	548
A 2014/2015. TANÉV ÉS A 2015/2016. TANÉV TANTÁRGYAINAK VIZSGÁLATA SIKERTELEN TELJESÍTÉS SZEMPONTJÁBÓL A DE GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR HALLGATÓI KÖRÉBEN	549
KÉZILABDABÍRÓK EGÉSZSÉGMAGATARTÁSÁNAK VIZSGÁLATA	550
AZ ÉNKÉP ÉS ÖNÉRTÉKELÉS VIZSGÁLATA KISISKOLÁSOK ÉS SERDÜLŐK KÖRÉBEN	551
TÁRSAS KÉSZSÉGEK ALAKULÁSA KISISKOLÁS ÉS SERDÜLŐKORBAN.	552
A MENTŐTISZT, SZÜLÉSNŐ, ÁPOLÓ SZAKIRÁNY PÁLYAKÉPÉNEK, HIVATÁSUK PRESZTÍZSÉNEK VIZSGÁLATA	553
JAVASLAT EGY ÚJ INKLÚZIÓS INDIKÁTOR KIFEJLESZTÉSÉRE	554
LÁTÁSSÉRÜLT SZEMÉLYEK OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE SZERZETT TAPASZTALATAI	555
(SPORT) PROFESSIONAL COMPETENCIES OF STUDENTS AT ELTE RECREATION BSC COURSE.	556
A PEDAGÓGUSOK MAGÁNÉLETÉNEK ÉS ISKOLAI MUNKÁJÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI.	557
KÖRKÉP ÉS KITEKINTÉS. MIGRÁNS GYERMEKEK ÉS FIATALOK AZ OKTATÁSBAN	558
A PRIMER SZOCIALIZÁCIÓ JELENTŐSÉGE A GYERMEK ÉLETÉBEN.	559
REKREÁCIÓ BSC SZAKOT VÉGZETTEK PÁLYAKÖVETÉSE A NYUGATI HATÁRSZÉLRŐL – GYORSJELENTÉS	560

BUDAPESTEN ÉS SZOMBATHELYEN REKREÁCIÓ BSC SZAKOT VÉGZETTEK MUNKAERŐ-PIACI MEGJELENÉSE	561
VILÁG-KÉP A NÉPTANÍTÓK LAPJÁBAN	562
A FELZÁRKÓZTATÓ KÉPZÉSEK HASZNOSULÁSA A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ FELNŐTTEK KÖRÉBEN	563
BUDAPESTEN ÉS SZOMBATHELYEN REKREÁCIÓ BSC SZAKOT VÉGZETTEK MEGÍTÉLÉSE EGYES TANTÁRGYAKRÓL	564
A CSILLAGÁSZAT TANÍTÁSÁNAK MAGYAR UNIVERZUMA.	565
MATEMATIKAI SZORONGÁS ÉS TELJESÍTMÉNY ÖSSZEFÜGGÉS VIZSGÁLATA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 6. ÉVFOLYAMÁN	566
BEVEZETÉS A VIDEOJÁTÉKOK OKTATÁSBAN FELHASZNÁLHATÓ LEHETŐSÉGEIRŐL.	567
TÁNC ÉS TERMÉSZET – ANNA HALPRIN TÁNCMŰVÉSZ ÉLETREFORM PROGRAMJA	568
RÉSZLETES PROGRAM	583
RÉSZTVEVŐK, ELÉRHETŐSÉGEK	621
TÉRKÉP	637

NYÍREGYHÁZI
EGYETEM

KÖSZÖNTŐ

Kedves Kolléga!

A XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia szervezői nevében tisztelettel köszöntjük kedves olvasóinkat.

A konferencia hagyományosan, az oktatásban az újrakezdést szimbolizáló évszakban, ősszel hívja össze az elméleti és empirikus munkájukat, kutatási eredményeiket megosztani, megbeszélni kívánó szakembereket, érdeklődőket. Áttekintve az Országos Neveléstudományi Konferenciák eddigi történetét, úgy találtuk, hogy 2017-ben központi témaként a „Pedagógusképzés és az inklúzió” problémáját határozzuk meg, ami egyben az előadások keretét is megadja.

A konferencia hagyományaihoz tartozik, hogy szimpóziumok, tematikus előadások és poszterek segítségével mutathatják be eddigi eredményeiket a résztvevők. Ebben az évben a lektori vélemények után közel 500 szakmai anyag kapta meg ezt a lehetőséget.

A köteteket úgy szerkesztettük, hogy elsőként a plenáris előadások absztraktjait, majd a szimpóziumok összefoglalóját és az ott elhangzó előadások absztraktjait találjuk meg a szimpózium elnökök nevének alfabetikus sorrendje szerint. A tematikus előadások esetében is tartottuk ezt a megjelenítési alapelvet, azaz, az első szerző neve alapján abc sorrendben olvashatjuk az előadások rövid összefoglalóját, majd a poszterek következnek, szinten az első szerző szerinti alfabetikus sorrendben. Törekedtünk arra, hogy azokat az információkat írjuk le, amelyeket a szerzők magukról megadtak (munkahely, doktori iskola, támogató szerv, pályázat stb.). Ennek az lett az eredménye, hogy nem egységes a megjelenítés. Van olyan szerző, aki csak munkahelye nevét, van, aki emellett intézete, tanszéke pontos megnevezését, de van olyan is, aki nem a munkahelyét, hanem kutatócsoportja, doktori iskolája nevét kérte feltüntetni.

A kötet arról árulkodik, milyen színes és gazdag a neveléstudomány és milyen kérdések, problémák foglalkoztatják jelenleg a szakembereket.

Büszkék vagyunk arra, hogy idén a Nyíregyházi Egyetem ad otthont a magyar neveléstudomány reprezentatív rendezvényének, legrangosabb hazai konferenciájának. Amikor ezt a kötetet szerkesztjük, még jóval a rendezvény előtt vagyunk, és csak bízni tudunk abban, hogy legalább annyira érdekes előadásokat hallhatunk, posztereket nézhetünk meg, mint amit az absztraktok ígérnek.

Kívánunk olvasóink számára hasznos időtöltést és tartalmas, élményekben, beszélgetésekben, vitákban gazdag nyíregyházi napokat!

2017. október

Kerülő Judit
ONK elnök

Jenei Teréz
ONK titkár

A PHENOMENON-BASED CURRICULUM FOR TEACHER EDUCATION

Pentti Moilanen
University of Jyväskylä
Department of Teacher Education

The goal of research-based teacher education is to educate inquiry-oriented teachers who have the capacity to use research-derived competencies in their teaching and decision-making. These teachers are reflective and question their ways of action and thinking. Teacher education students should learn to combine theory and practice. Therefore students should base their analysis of learning situations on scientific argumentation and use scientific theories for developing pedagogical solutions. It is not enough to develop practical pedagogy; a student must also be able to give well-argued reasons for educational actions. Even if research-based teacher education works well in theory, it does not always work so well in practice. Very often students say that they have not learned to combine theory with practice. At the department of teacher education of the University of Jyväskylä we have developed a phenomenon-based curriculum for teacher education to solve the problem of combining theory with practice.

The main idea of phenomenon-based teacher education is that students study educational phenomena in real-life contexts through their own experiences and with the aid of theories and concepts of various sciences. Students learn to analyse ill-structured phenomena and to develop action plans for handling them. The aim of phenomenon-based learning is to understand the complex classroom realities that teachers encounter in their profession. The starting point of phenomenon-based research is some complicated practical phenomenon that needs explanation. The aim of research is to capture and describe this phenomenon and also to conceptualize it. The research starts without a priori formulation of hypothesis and without a priori theoretical conceptualization of the phenomenon. A longer period of observations is needed before a theoretical description of the phenomenon. Educational phenomena are often idiosyncratic, multi-causal and chaotic in nature. Therefore understanding them presupposes co-operation of researchers working from multiple perspectives. In teacher education this means that there has to be a group of students studying a certain phenomenon. This makes it possible to study the phenomenon from various points of view. Complex thinking and systems thinking are suited in phenomenon-based research. Complexity thinking focuses on emergent behaviours that result from interaction within and among self-organizing and adaptive systems. For instance learning communities may be studied as these kinds of systems. The development of school is associated with state and its economic policies, international globalisation, school leaders, teachers, students and their parents, local communities etc. All of these interact with each other. Our main thesis concerning the phenomenon-based curriculum is that a deep study of a few educational phenomena produces a broad understanding of education. Therefore, the curriculum does not have to contain all of the important theories or topics. This idea conflicts with a content-oriented view of learning, according to which the teacher-education curriculum should include all of the topics that are relevant for teaching professions.

INCLUSIVE TEACHING-LEARNING-PROCESSES INBETWEEN FEASIBLE UTOPIA, DIDACTIC CONSTRUCTIONS AND EMPIRICAL RESULTS – A CRITICAL VIEW ON GERMANY

Jürgen van Buer
Humboldt University of Berlin

In its preamble, the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities from 6th December 2006 formulates the recognition of “the inherent dignity and worth and the equal an inalienable rights of all members of the human family as the foundation of freedom, justice and peace in the world”. Till now more than 130 states have signed this convention, in 22th January 2011 the European Union, so Germany and Hungary, too. The confirmation of this Convention with its elaborated statements, e. g. in Article 3 about “General principles”, in Article 4 about “General obligations”, in Article 5 about “Equality and non-discrimination” and above all in Article 24 about “Education” binds these states to much more than to discuss concrete utopia. For the national educational systems, Article 24 formulates concretising conformances to requirements like “full development of human potential”, no exclusion “from the general educational system...”, “access to an inclusive, quality and free primary education and secondary education on an equal basis with others in the communities in which they live”. But nevertheless, the implementation of nationwide as well as effective structures for inclusive education is far away of characterizing the everyday life of the children and students in school. This presentation analyzes to what extent and with what verifiable effects inclusive Education has been implemented in German schools placed at the Secondary-I-level. As in Germany the 16 Federal States are responsible for their educational system it is expectable that there are lots of differences in implementing inclusive teaching-learning processes: First step is to examine the definition of inclusion in contrast to integration and a short discussion about what might be the consequences for organizing the teaching-learning-processes in referring to the first or second term. Second step is to give an impression of how inclusive education is implemented in the different Federal States. Here, there will be a concentration at some systemic effects (e. g. two- versus tripartite secondary-I-level structure), at effects due to the organization of singular schools (e. g. multiplier systems, development of a teaching-learning-cultures). Third step is to identify the effect size reported in empirical studies concerning process- and out-factors of inclusive education. Last step of the presentation is to discuss some inevitable requirements in restructuring the educational system, the quality of singular schools – and above all the classroom teaching-learning-culture. Furthermore there will be some remarks on the consequences in school funding and one how to change initial teacher education and the further education programs. Ahrbeck, B. (2011). *Der Umgang mit Behinderung*. Stuttgart: Kohlhammer.

Florian, L. & McLaughlin, M. J. (Eds.) (2008). *Disabilities Classification in Education. Issues and Perspectives*. Thousand Oaks, CA: Corvin Press. Seifried, K. & Drewes, S. (2013). *Die inklusive Schule – Entwicklungsstand und Gelingensbedingungen*. In: Berufsverband Deutscher Psychologinnen und Psychologen (Hrsg.), *Inklusion Integration Partizipation – Psychologische Beiträge für eine humane Gesellschaft*. Berlin: Deutscher Psychologen Verlag, 56-66.

Berlin October 2017

Szimpóziумok

NAGYÍTÓ ALATT AZ EGYHÁZI SEKTOR

Elnök: Bacskai Katinka / Debreceni Egyetem
Opponens: Pusztai Gabriella / Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: egyházi oktatás, eredményesség, iskolaválasztás

Magyarországon az iskolafenntartói rendszer erős átalakuláson ment keresztül az utóbbi néhány évben. Mint minden nagy horderejű változás a közéletben napi témává válik, és különböző narratívák alakulnak ki. Ennek a változásnak is vannak győztesei és vesztesei, vannak előnyei és hátrányai. Szimpóziumunk célja az, hogy tudományos igényességgel vizsgálja ezt a változást, és kutatási adatokra, tényekre alapozottan értékelje. Az előadások a témát több oldalról vizsgálják és empirikus eredményeikkel járulnak hozzá egy, még töredékes, de hiteles(ebb) képhez egyházi szektorról. A szimpózium első előadása a középfokú oktatás 2011 utáni átalakulásait veszi górcső alá. A prezentáció az Országos kompetenciamérés adatainak felhasználásával vizsgálja, hogy a 2011 előtt is egyházi fenntartásban lévő iskolák, ill. az ez után egyházi fenntartásba került intézmények között milyen különbségek rajzolódnak ki az eredményesség, a tanulói összetétel és az iskolák működése terén. Az előadás felhívja a figyelmet a különböző iskolatípusok közötti jelentős különbségekre is. A második és a harmadik előadása szintén a kibővült szektort vizsgálja, az általános iskolai oktatásra fókuszál 2010 és 2015 között, és mindkettő figyelembe veszi a felekezetek közötti eltérést, ami azért kuriózum, mert a vizsgált adatbázisok nem adják meg a fenntartó felekezetet, ezt minden iskola esetében manuálisan kell megállapítani. A második előadás KIR-STAT adatokon vizsgálja az általános iskolák jellemzőit. További újdonság azon egyiskolás települések vizsgálata, ahol csak egyházi oktatási intézmény működik (az egyházi általános iskolások egyötöde jár ilyen intézménybe). A harmadik előadás hasonló kérdéseket vizsgál OKM adatok felhasználásával. Itt a hangsúly a régi és az új egyházi iskolák közötti különbségeken van, de a felekezetenkénti vizsgálati szempont lehetővé teszi az adatok finomabb értelmezését. Az iskolákat nemcsak fenntartói, hanem felhasználói oldalról is érdemes vizsgálni. A szimpózium negyedik előadása egy megyeszékhelyen működő négy különböző felekezethez tartozó egyházi általános iskola tanulóinak és azok szüleinek társadalmi hovatartozását és iskolaválasztási motivációit vizsgálja. A majd 400 fős mintával dolgozó kutatás eredményei közül itt elsősorban azokat mutatja be az előadó, amelyek felülírják a saját felekezeti iskola választását a vallásos szülők esetében. Szintén iskolaválasztási motivációkat tár föl a szimpózium utolsó előadása határon túl, Hargita megyében. A háromszáz fős mintán alapuló vizsgálat során középiskolásokat kérdezett meg a kutató felekezeti és nem felekezeti iskolapárokban arról, hogy miért az adott intézményt választották. A hipotézisek vizsgálata során megmutatkozik a szülői és a kortárs csoport befolyása közötti különbség, illetve az értékconszenzuson alapuló döntés jelentősége.

Előadások

AZ EGYHÁZI ÁLTALÁNOS ISKOLÁK FELEKEZETENKÉNTI LEÍRÓ JELLEMZÉSE A 2011-ES BŐVÜLÉS ELŐTTI ÉS UTÁNI IDŐSZAKBAN

Bacsikai Katinka / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: egyházi iskola, eredményesség, Országos kompetenciamérés

Az egyes iskolafenntartói szektorok közötti különbségeknek jelentős szakirodalma van. Az egyházi és az állami iskolák közötti különbségekkel, különösen az egyházi és az állami szektor közötti teljesítménykülönbséggel is sokat foglalkoztak a kutatók (Coleman 1981; Dronkers–Avram 2015, Pusztai–Bacsikai 2015; Mancebón–Muniz 2008). Azonban kevesebb irodalom szól az egyházi szektoron belül egyes felekezetekhez tartozó iskolák különbségeiről (Standfest–Köller–Schneepflung 2005, Jaynes 2010). Ennek oka az is, hogy a hazai és a nemzetközi adatbázisok gyakran nem különböztetik meg az egyes felekezetekhez tartozó iskolákat (Bacsikai 2009). Vizsgálatunkban az egyházi szektor bővülése előtti illetve a bővülés utáni állapotról készítettünk keresztmetszeti képet és a szektoron belül az egyes felekezetek iskoláit vizsgáljuk, elsősorban az eredményesség és a társadalmi háttér szempontjai mentén. További érdekes vizsgálati szempont a szektor bővülése, mint jelenség, amely újabb kérdéseket vet föl (Pusztai 2014). Felvesz-e új szerepeket az egyházi szektor, vagy a korábbi struktúra bővülése folytatódik? Kezelhető-e egyben az egyházi szektor vagy a felekezetek más-más utat járnak be? Vizsgálatunkhoz az Országos kompetenciamérés adatait használtuk. Az előadásban négy kutatási kérdést tárgyalunk. Az első vizsgálati szempont az egyházi szektor bővülése. Kutatjuk, hogy milyen irányba változott a 2011-es bővüléssel az egyházi szektor, mely felekezetek vesznek benne részt újonnan, a korábban meghatározó iskolafenntartók dominanciáját is vizsgáljuk. A második részben az elemzés során vizsgáljuk az iskolák felekezetenkénti jellemzőit mindkét vizsgálati évben (2010 és 2015). Harmadik lépésként az iskolák abszolút és társadalmi háttérükhöz mért eredményességét vesszük górcső alá. Ennél a pontnál külön foglalkozunk a már 2010-ben is egyházi fenntartásban működő iskolákat és az újonnan átvett intézményeket is. Negyedik kutatási kérdésként vizsgáljuk az iskolák társadalmi és eredményességi homogenitását, amely megmutatja, hogy mennyire tekinthetőek e két szempont alapján homogénnek az iskolák. Mind a négy vizsgálati szempontunk eredménye az, hogy bár a nagy iskolafenntartó felekezetek eredményei nagyon hasonlítanak egymáshoz, a kisebb felekezetek stratégiái döntően eltérőek. Továbbá megállapíthattuk, hogy a régi egyházi szektor funkcióját tekintve inkább tehetséggondozó intézmények vannak, amelyek valóban nagyon eredményesen működnek, míg az új egyházi szektor intézményei alacsonyabb státuszú gyerekeket fogadnak be, kisebb településeken, hátrányosabb helyzetű régiókban, és eredményességük elmarad a 2010 előtt is egyháziként működő iskolákhoz képest.

A NEM SAJÁT FELEKEZETÜK SZERINTI EGYHÁZI ISKOLÁT VÁLASZTÓK DÖNTÉSÉNEK LEHETSÉGES MOTIVÁCIÓI

Inántszy-Pap Ágnes / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: egyházi iskola, iskolaválasztási motiváció, felekezete szerinti iskolaválasztó

Magyarországon az egyházi iskolák több mint ezer éves múltat tekintenek vissza. Történetisége tekintetében az 1990-es év korszakváltást jelentett, mivel az 1948-ban államosított felekezeti oktatási rendszer új lehetőséget kapott azzal, hogy az egyházak önálló jogi személyként újra iskolafenntartóként jelenhettek meg a pluralizálódó magyar oktatási rendszerben. Az iskolaválasztók egy része nyitottan várta az egyházak új típusú szerepvállalását, ami nemcsak az egyházasan vallásosak, a maguk módján vallásosak, de az egyház oktatási intézmények értékeit elismerő, ugyanakkor nem vallásos szülők számára új lehetőséget jelentett az iskolai értékrend megválasztás területén. Kutatóközpontunk számos vizsgálatot folytatott és folytat ma is a hazai felekezeti iskolarendszer eredményességéről. Pl. A családi és az iskolai szocializáció kölcsönhatásai a felekezeti középiskolák diákjai körében (1996-1999), Szülői elvárások a felekezeti iskolákkal kapcsolatban (2002-2004), Középiskolások továbbtanulási tervei szektorközi összehasonlításban (2006-2009), Református iskolák tanárai (2008), Az egyházi közösségek hozzájárulása a tanulók tanulmányi eredményességéhez (2013), Pedagógusok elköteleződésének, fejlődési lehetőségeinek felmérése a szerzetesi iskolákban (2015). 2015-ben egy teljes mintavétellel felvett olyan kérdőíves kutatás született meg, amely a görögkatolikus iskolát választó szülők iskolaválasztási preferenciáit vizsgálta meg (N=1147). Ennek a kutatásnak az eredményeit figyelembe véve kiterjesztettük a megkérdezettek körét még másik három történelmi egyházra. Egy megyeszékhely református, római katolikus és evangélikus iskolákban tanuló diákok szüleit kérdeztük meg az iskolával kapcsolatos elvárásaikról (N=385). Azt feltételeztük, hogy az egyes felekezetekhez tartozó szülők nagyrészt a saját felekezetük szerinti iskolát fogják választani. Ezzel szemben nagy részük nem a saját felekezete szerinti iskolát választotta gyermeke számára. Jelen kutatás során azt vizsgáltuk meg, hogy a felekezeti iskolaválasztás során mik azok a motívumok, amik felülírják a felekezeti kötődést. A kutatás újszerűsége abban mutatkozik meg, hogy egyházi általános iskolát választó szülők iskolaválasztási preferenciáinak a kutatása kapcsán azt a kérdést még egyetlen kutató sem boncolgatta négy történelmi egyház iskoláit megvizsgálva, hogy mi írja felül a felekezeti hovatartozást a felekezeti iskolaválasztás kapcsán.

FENNTARTÓI LÁTLELET – RÉGI ÉS ÚJ EGYHÁZI KÖZÉPISKOLÁK JELLEMZŐI AZ OKM2016 ADATBÁZISA ALAPJÁN

Morvai Laura / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: egyházi iskolai, iskolai eredményesség, országos kompetenciamérés

A 2010 utáni iskolaátadási/átvételi hullám eredményeként az egyházi szektor a közoktatás különböző szintjein jelentősen gyarapodott, középfokon főleg a szakképzési jelenlétük erősödött meg, a tanulólétszámok megnégyszereződtek. Az előadásban azt szeretnénk bemutatni, hogy milyen jellemzői vannak a régi és új egyházi szektoroknak a telephelyi jellemzők és tanulók családi háttere alapján, külön kezelve a különböző képzési típusokat. Feltételezéseink szerint a régi egyházi iskolák társadalmi összetétele kedvezőbb, mint az új egyházi szektorban. A régi egyházi középiskolák eredményességének hátterében több tényező hatása is megjelenhet, pl.: a gimnáziumi képzés túlsúlya (Imre 2005), a jobb családi háttérű tanulók és/vagy az ezekkel együtt megjelenő kedvezőbb kompozíció (Kopp 2014, Széll 2014, Bacsikai 2015). A szektorbővülés eredményeként létrejövő új egyházi szektor viszont inkább szakközépiskolai túlsúlyú (Hermann & Varga 2016), ebből következően valószínűleg kedvezőtlenebb családi háttérű tanulókkal foglalkozik és az így kialakuló kompozíció is kedvezőtlenebb. Éppen ezért az új egyházi szektor eredményessége feltételezésünk szerint elmarad a régi egyházi szektor eredményességétől. Az elemzésünkhöz az OKM 2016-os tanulói, telephelyi és intézményi adatbázisát összekapcsolva használtuk. A vizsgálat során kitértünk az egyes telephelyeknek beiskolázási sajátosságaira, a tanulók családi hátterére, tanulói és szülői telephelyi kompozíciókra, valamint a tanulási attitűdre. Ezután pedig az egyházi szektor eredményességét vettük górcső alá a kompetenciamérési, tanulmányi és nem tanulmányi eredményesség területein. A gimnáziumi képzés esetén a régi egyházi szektorban a telephelyek négyötödére a több szempontos felvételi jellemző, ezzel szemben az új egyházi telephelyeknek a felére. A szakközépiskolai telephelyek esetén is megfigyelhető, hogy régi egyház szektorban magasabb azon telephelyek aránya, amelyek a pusztán tanulmányi eredményeken túlmutató felvételt alkalmaznak, ezzel szemben az új egyházi szektorban ez kevesebb, mint minden második telephelyre igaz csupán. Tanulói bázis elemzése terén néhány hasonló jellemző kivételével főként a szülők iskolai végzettségét tekintve jelentős különbségeket találtunk a régi és új egyházi szektorok között. Az eredmények azt mutatják, hogy a szülővel való kapcsolattartás terén az új egyházi gimnáziumok még erőteljesen fejlesztésre szorulnak az iskola részéről. A gimnáziumi telephelyek esetén a tanulást támogat légkör felülreprezentált a régi egyházi szektorban, a telephelyek több mint fele ilyen, ezzel szemben az új egyházi szektorban csak körülbelül minden harmadik telephelyről lehet ezt elmondani. Elmondható, hogy a régi egyházi középiskolák tanulói minden eredményességváltozó tekintetében jobb teljesítményt nyújtottak, mélyebb vizsgálatok esetén viszont néhol a régi egyházi iskolák szakközépiskolásaihoz képest új szakközépiskolások előnye rajzolódik ki, ez a jelenség a gimnáziumi tanulók esetén nem figyelhető meg.

ISKOLAVÁLASZTÁS AZ ÉRTÉKVÁLTOZÁS ELMÉLETÉNEK TÜKRÉBEN

Tódor Imre / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: egyházi iskola, állami iskola, iskolaválasztás, értékváltozás elmélete

Empirikus kutatásunk a középiskolába jelentkező tanulók döntési mechanizmusait vizsgálja, teszi mindezt az értékváltozás elméletének tükrében. Kutatásunk célja a felekezeti és nem felekezeti középiskolába jelentkező iskolaválasztási motivációinak feltérképezése szektorközi megvilágításban a Székelyföldön. Kutatásunk során a magyar történelmi egyházak védnöksége alatt működő felekezeti iskolák mellett a Hargita megyében székelő nem felekezeti középiskolák 9. osztályos tanulói közt végeztünk teljes körű kérdőíves felmérést. A kutatásba a felekezeti iskolák mind bekerültek és melléjük kontrollként odarendeltünk egy, egyenként – a székhely településtípusa és tanulótársadalmuk társadalmi helyzetére vonatkozó mutatók alapján – hasonló helyzetű, nem felekezeti fenntartású iskolát (N=314). A kérdőív kérdéskörei három főcsoportba sorolhatók: 1) családi háttér (szülők végzettsége/iskolázottsága, foglalkozása/munkapiaci státusa, életszínvonala/anyagi helyzete); 2) a tanulók iskolaválasztási motívumainak (információszerzés, indokok megléte, elvárások értékelése); valamint 3) nem kanonikus erőforrások, mint kapcsolatok (barátok, referenciacsoportok) és értékek (értékkonszenzus, értékpreferenciák) vizsgálata. Kutatásunkban – az elméleti keret olvasata alapján – két hipotézist fogalmaztunk meg: 1) A szakirodalom értelmében a középiskola választásnál a család hatása mellett a kortárs csoport hatás is erőteljesen érvényesül (Krüger et al. 2007, Watermann – Klingebiel – Kurtz 2010 stb.). Azt feltételezzük, hogy a felekezeti iskolát választó tanulók körében az iskolaválasztás folyamatában lényeges (pozitív) szerepet játszik a társak (barátok, osztálytársak) orientációja. 2) Az értékváltozás elméletének képviselői (vö. Inglehart 1997) abból az előfeltevésből indulnak ki, hogy a szülő gyerekével történő konszenzusos döntése eltérő nevelési célok – autonómia (önállóság, önmegvalósítás, szabad akarat, szabadság stb.) és konformitás (engedelmesség, tisztelet, fegyelem stb.) – mentén nyilvánul meg (Nave-Herz 2012, Peuckert 2012 stb.). Ezek alapján azt feltételezzük, hogy a tradicionális értékeket továbbító családok gyerekei inkább a felekezeti iskolát választják, míg a posztmodern értékek mellett elköteleződött szülők gyerekei inkább a nem felekezeti iskolát. Szektorközi összehasonlításban azt láttuk, hogy a felekezeti iskolát választó tanulók információikat elsősorban barátaiktól, ismerőseiktől szerzi be, ugyanakkor az indokok nevesítésénél szintén kiemelt helyen szerepelt a barátaim, osztálytársaim is ide jelentkeztek opció választása. Hipotézisünk tesztelését további változók bevonásával (pl. közös normarendszer: tanulással kapcsolatos normák, iskolai kultúra értékeivel összhangban levő közös normarendszer) is elemeztük. Kutatásunk elméleti jelentősége az iskolaválasztás értékváltozás perspektívájának diskurzusában ragadható meg, míg gyakorlati relevanciája az iskolák (állami és felekezeti) megválasztása körüli verseny mértékének előrejelzésében realizálódik.

EGYHÁZI FENNTARTÁSÚ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK (2010–2015)

Tomasz Gábor / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: felekezetek, általános iskola, KIR-STAT

A nemzetközi szakirodalom évtizedek óta rendszeresen foglalkozik szektorspecikus eltérésekkel az oktatásban, így például az iskolai eredményesség fenntartócsoporthoz szerinti különbségeivel. Coleman és társainak e téren végzett korszakos jelentőségű 1982-es vizsgálatát számos nemzetközi kutatás követte, kis késéssel idehaza is (lásd pl. Drahos, Pusztai, Róbert és mások tanulmányait). A hazai kutatásoknak lökést adhatnak a magyarországi közoktatásban 2010 óta zajló átalakulások, hiszen ezek egyik központi elemét a fenntartói változások képezik. A legtöbb intézményt, pedagógust, diákot az önkormányzati iskolák „államosítása” érintette, de szintén jelentős változások zajlottak a másik két szektorban is: látványos növekedés az egyházi, jelentős visszaesés a magánszektorban. Különösen látványos volt a növekedés az egyházi általános iskolai oktatásban, ahol a diákok száma 2010 és 2015 között megduplázódott. Egy tavaly megkezdett kutatásomban ezt a változást vizsgálom, jelen előadásomban az első eredményeket mutatom be. A kutatás első szakaszában hat év (2010–2015) közoktatási statisztikai (KIR-STAT) adatbázisainak másodelemzését végeztem el. Megközelítésem elsősorban leíró jellegű, de sok tekintetben – részben vagy teljesen – újnak mondható. Az egyik újdonság (ritkaság) az adatok felekezetek szerinti lebontása. Míg a legtöbb hasonló vizsgálat az egyházi szektort egységesként kezeli, addig az általam manuálisan elvégzett felekezetek szerinti besorolás ugyanis lehetővé teszi különbségek feltárását az egyes egyházak köznevelési szerepvállalása között. Elemzésem másik újdonságának az ún. „egyházi egyiskolás” települések leválasztása tekinthető (ezek olyan települések, ahol csak egyházi általános iskola működik). Számításaim azt mutatják, hogy 2015-re az összes általános iskolás 3%-a, egyben az összes egyházi általános iskolás több mint egyötöde járt ilyen egyházi iskolába. Az egyházi általános iskolák száma 2012-ben (kisebb részt 2011-ben) hirtelen megugrott: ekkor döntött úgy számos települési önkormányzat, hogy iskoláját átadja valamelyik egyháznak. Ezekkel a fenntartóátadásokkal párhuzamosan jelentősen emelkedett a hátrányos családi körülményekből érkező tanulók (hátrányos helyzetűek, halmozottan hátrányos helyzetűek, térítésmentesen étkezők) aránya az egyházi szektoron belül. Elemzéseim azt mutatják, hogy az egyházi általános iskolákban a rosszabb szociális helyzetű tanulók arányának növekedését elsősorban az egyházi egyiskolás települések számának növekedése okozza. Ezek ugyanis leginkább hátrányos helyzetű régiók hátrányos helyzetű kistéleplései, ahol eleve magasabb a rosszabb szociális körülmények között élő gyerekek aránya: az itt működő általános iskolák kötelesek minden helybéli jelentkezőt felvenni. Vizsgálatomban a statisztikai elemzést kvalitatív módszerekkel egészítettem ki. Iskolaigazgatókkal készített interjúk elemzése közvetve lehetővé teszi az iskolaátadások okainak, a különböző egyházak eltérő oktatási stratégiáinak feltárását.

A NYITOTT TARTALOMFEJLESZTÉS PEDAGÓGIAI LEHETŐSÉGEI ÉS OKTATÁSELMÉLETI ÖSSZETEVŐI

Elnök: Benedek András / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Opponens: Lükő István / Pécsi Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: oktatáselmélet, tartalomfejlesztés, pedagógiai innováció, szakképzés

Az MTA szakmódszertani kutatási programjának keretében az elmúlt években megvalósult kutatások az „Opening up Education” fejlesztések tananyag korszerűsítésben történő alkalmazására irányulnak. A hazai (ONK 2015) és nemzetközi (ECER VETNET 2016, EDULEARN 2017; INTED 2015, 2017) konferenciákon koncepcionális elemeiben már ismertetett kutatás legújabb eredményeit a szimpózium négy előadásban rendszerezi. Az új típusú tartalomfejlesztés sajátosságait, az új tanulási környezetben érvényesülő motivációs, kooperációs lehetőségeit szemlélteti elsőként a nyitott oktatásfejlesztés pedagógiai innovációra gyakorolt hatását elemző előadás, ami az alacsony tanulói motivációk és az inhomogén tananyag támogatás miatt a szakképzésben jelentős aktualitással bír. A korszerű info-kommunikációs technológiai (IKT) környezetben a fejlesztési tér mintegy kitágul, s ha tudatosan nyitjuk és ehhez célirányos módszertani támogatást nyújtunk, úgy az oktatáselméleti és módszertani innovációk az iskolai gyakorlat szintjén is a tartalomfejlesztéshöz közvetlenül kapcsolódhatnak. Ehhez második előadásként kapcsolódik, tartalmi és formai szempontból a tanulási eredmények realizálását támogatni képes mikrotartalmakra, mint a a tartalomfejlesztés új lehetőségeire tekinthetünk. Ezek kiváló objektumai a nyitott tartalomfejlesztési struktúráknak, s a hazai tapasztalatok rendszerezése további készletet jelenthet a tartalmi innováció e módszerét választók számára. Konkrét fejlesztési eredményeket foglal keretbe a harmadik előadás, ismertetve az elmúlt években kialakított Sysbook platform, melynek általános rendszerelméleti alkalmazhatósága, mint eredmény túlmutat a szűkebben vett műszaki szemléleten. A pedagógiai hatása ennek az elektronikus tananyagnak jól szemlélteti a nyitott fejlesztések megvalósíthatóságát, a pedagógus továbbképzés támogatásának lehetséges módját. Végül, építve a kutatás első eredményeire a negyedik előadás a nyitott fejlesztés módszertanának gyakorló pedagógusok általi elsajátítási programját mutatja be a pedagógus továbbképzésben. A már pilote szinten több a kutatási projekthez partnerként kapcsolódó középiskolában az elmúlt hónapokban megvalósult képzési program tapasztalatai, valamint a rendszerszerű alkalmazásra előkészített blended learning képzési program az elméleti szintről a gyakorlati innovációkon át a fejlesztés kulcstényezőjének tekintett pedagógusok fejlesztését, mint lényeges disszeminációs feladatot értelmezi. A szimpóziumon bemutatott kutatásokat MTA Szakmódszertani Kutatási Programja támogatta.

Előadások

A NYITOTT OKTATÁSFEJLESZTÉS HATÁSA A PEDAGÓGIAI INNOVÁCIÓRA

Benedek András / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: oktatásmélt, tartalomfejlesztés, pedagógiai innováció, szakképzés

Az oktatás-képzés nyitása (Opening up Education) a pedagógiai innovációk ösztönzése az új technológiai alkalmazásokkal és a fejlesztési folyamatokban a partnerek fokozottabb bevonásával valósítható meg. A Magyar Tudományos Akadémia Szakmódszertani Kutatási Programja részeként nyitott tananyagfejlesztési kutatásaink az új szakképzési didaktikai alapelvekre (Colons-Halvesron 2009; Beetham-Sharpe 2013; Gessler-Herrea 2015) épülnek, koncepciójának vitára bocsájtaa jelentősebb hazai (ONK 2015) és nemzetközi (ECER VETNET 2016, EDULEARN 2017; INTED 2015, 2017) konferenciákon megtörtént (Benedek 2016, Benedek-Horváth. Cz. 2017, Benedek—Molnár 2017). Az előadás beszámol arról, hogy az elmúlt években koncepcionális szinten összefoglalt alapokra építkezve egy gyakorlati színteret biztosító, jelenleg 7 középokú oktatási intézményből álló hálózatban az empirikus munkálatok is megkezdődtek. A fejlesztési folyamatok első kutatási eredményeit a neveléstudományi gondolkodás szintjén, különösen a szakképzésben igényelt és realitással bíró pedagógiai innovációk rendszerezésének igényével foglalja össze. Az oktatásmélt fejlődésének nemzetközi trendjeihez kapcsolódva a kutatás a tanulási környezet IKT eszközök intenzív használatát feltételezve a tananyagfejlesztés infrastrukturális összetevőinek elemzésére alapozva a pedagógusok IKT eszközökkel támogatott kooperatív kommunikációs kultúrájának fejlesztésére törekszik. A fejlesztésbe bekapcsolódó pedagógusok attitűdvizsgálata (Pap 2016) és a fejlesztő tréningek (Fekete 2016), valamint az online fejlesztő környezetben történő kooperáció a nyitott tartalomfejlesztési paradigma alkalmazhatósági kérdéseit tették vizsgálhatóvá. A kutatási eredmények arról tanúskodnak, hogy nyitott rendszerek info-kommunikációs rendszerekben történő alkalmazása általánosan elfogadott lehetőségként jelentős pedagógiai innovációs potenciált hordoz (Horváth 2017, Molnár 2017), ugyanakkor számos esetben korlátot jelenthetnek az oktatásfejlesztési folyamatok tradicionális felfogásától eltérő megoldások. A pedagógusok attitűdje egyértelműen kedvező az új IKT eszközökkel támogatott módszerek elsajátítása iránt, de a tananyagok nyitott hozzáférése, s a fejlesztési folyamatokban a kooperatív mozzanatok megjelenése olyan kompetenciafejlesztési feladatot jelent, mellyel a pedagógusképzés és továbbképzési rendszerekben a jövőben egyre inkább számolni kell.

EGY NYITOTT TANANYAGFEJLESZTŐI PEDAGÓGUS TOVÁBBKÉPZÉS KONCEPTUÁLIS KERETE

Feketéné Szakos Éva / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Társzerző: Mészárosné Merbler Éva / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: nyitott tananyagfejlesztés, pedagógus-továbbképzés, felnőttkori tanulás, kollaboratív tanulás

A hazai szakképzés egyik legnagyobb nehézsége – különösen a szakközépiskolák esetében - a tanulók alulmotiváltsága. E komplex probléma megoldására eddig számos megoldási kísérlet született (pl. Benedek 2006, 2016; Balázi és mtsai 2013; Tóth 2014; Kerülő 2014; Fehérvári 2015, 2016), azonban az egyik legfőbb ok, a megfelelő, korszerű, dinamikus szakképzési tananyagok hiánya ma is létező, megoldatlan probléma. Az ilyen tananyagok fejlesztése azonban speciális, új tudást és kompetenciákat igényel, amelyek elsajátítására a szakképzésben oktatók továbbképzése látszik a legalkalmasabbnak. Az előadás célja bemutatni és elemezni azokat a szakirodalomból feltárt koncepciókat, kutatási eredményeket, amelyek hozzájárulhatnak a nyitott tananyagfejlesztői pedagógus-továbbképzés elméleti koncepciójának kidolgozásához. Módszerként nemzetközi és hazai források elméleti elemzéseit alkalmaztuk a következő elemzési szempontok alapján: a feltárt koncepciókban egy, a mai kor kihívásainak megfelelő, új, konceptuális keret lehetséges elemeit kerestük. Az eredményekből: Kézenfekvő volt a pedagógus-továbbképzést az élethosszig tartó tanulás részét képező, felnőttkori tanulás szempontjából vizsgálni (English 2005, Jeris 2010; Jarvis 2012), hiszen a korszerű tananyagkészítés olyan naprakész, interdiszciplináris (pl. informatikai, digitális pedagógiai stb.) tudást és kompetenciákat igényel (Halász 1999), amelyekre a résztvevők az iskolai tanulásuk során még nem kaphattak felkészítést. A tartalom specialitását és a pedagógusok leterheltségét tekintetbe véve, a blended learning (Robinson 2008; Forgó 2005) keretében folyó képzés látszott a legalkalmasabbnak. Digitális korunkban (Joosten 2012; Ollé 2011; Benedek 2009; Bourner 1997;) a tanulói aktivitásra építő, nyitott rendszerű oktatás ismert és újabb koncepcióihoz (Moore 1983; Tough 1989; Archer és Garrison 2010; Ollé 2015; Santoz, Punie, Munoz 2016), adekvát módon illeszthető az IKT eszközök lehetőségeit kihasználó, nyitott tananyagfejlesztés koncepciója (Benedek 2016; Molnár 2016; Komenczi 2009). A szociális konstruktivista tanulásmélelet (Siebert 2007) elemeit is integráló, kollaboratív (Lee 2003), hálózatos (Siemens 2011), kreatív, innovatív (Halász, 2010) és pozitív emóciókkal kísért (Csikszentmihályi 2003; Kispálné 2015) tanulási koncepcióknak megfelelően szervezett képzés várhatóan áttételesen közreműködik a szakképző intézményekből kikerülő, végzett tanulók naprakész, dinamikus szakmai tudásának kialakításában. Következtetéseink és javaslataink között szerepel többek között a kooperatív tanulás koncepciója helyett a digitális tananyagfejlesztés munkamódszeréhez jobban illeszkedő kollaboratív tanulási koncepció alkalmazása.

A TARTALOMFEJLESZTÉS ÚJ LEHETŐSÉGE: MIKROTARTALOMAK NYITOTT STRUKTÚRÁKBAN

Horváth Cz. János / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: mikrotartalom, tudáshálózat, közösségi hálózat

Az Internet révén korlátlanak érezhetjük a rendelkezésre álló adatmennyiséget. Időtöltésként töménytelen időt rászánhatunk a honlapok és szolgáltatások öncélú böngészésével, amelynek a szórakoztatáson túl talán sok hasznát nem tapasztaljuk. Bár sok mindent megtudhattunk volna, vajon mi az, amit tényleg megtudtunk, megtanultunk a szerteágazó ismeretbeszerző körutakon? Ha a formális oktatási rendszereinket tekintjük, akkor a mobil eszközök tanítási környezetbe emelése előtt kezdenek eltűnni a korlátok. A BYOD (vagyis hozd magaddal a saját eszközödet) szemlélet már a tanárképző központokban is gyökeret vertek. Nem látszik akadály az iskolai életbe beemelni az Internetre, mint hálózatra alapozott tanítási-tanulási helyzeteket - legalább olyan kényelmessé vált a Világháló meglátogatása, mint egy jó könyv leemelése az íróasztalunk melletti polcra. A nyomtatott tankönyvek esetében az évszázadok alatt letisztultak az elvárt igények és szerkesztési módszerek a közölni kívánt ismeretek tagolására, megerősítésére, rendszerezésére. Kósa András könyve (Kósa 2009) szemléletes idézettel indul: „Tartalmi rend csak ott lehet, ahol formai rend is van”. A tananyagok papíralapú ismeretforrások formai rendezettségének megfelelő szabályok az internetes anyagokra nézve, mondhatni még kialakulatlanok. A tankönyvkészítés a pedagógia tudományán belül külön ág, e-learning tananyagok esetében a „formai rend” még formálódik, erre mutatkoznak törekvések (Antal – Tóth 2013). E-tananyagok esetén a tanulási egységek (learning object, LO) méretezése nem egységes, bár egységnek tekinthető a képernyőre a görgetés nélkül kithető információ mennyisége, ez a különböző képernyőméretek (lásd mobil telefon - táblagép - monitor különbségét) és az információ fajtái (szöveg, kép, hang, mozgókép, kismoz, interaktív feladat, hipertext, stb.) eleve viszonylagossá teszik. További nehézséget okoz a tananyag egységek tanulói továbbhasznosítása (a tartalom kimásolhatósága általában a jogvédelem érdekében nehezített). A tartalom ismeretszerkezetbe tagolása digitális korszakban, a digitális térben új hozzáállást igényel. A hagyományoshoz képest továbblépést jelent a mikrotartalmi szemlélet (Horváth Cz. 2016, Benedek – Horváth Cz. 2016), amelynek elméleti hátterét és gyakorlati megvalósulásait kívánjuk bemutatni, kiemelve a tartalomkészítés folyamatának és eredményeinek nyitottságát, szabadon elérhetőségét biztosító gyakorlatokat.

SYSBOOK, MINT LEHETŐSÉG A NYITOTT FEJLESZTÉSRE, A PEDAGÓGUS TOVÁBBKÉPZÉS TÁMOGATÁSÁRA

Vámos Tibor / MTA SZTAKI

Bars Ruth / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Sik Dávid / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Lőrincz Éva / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kulcsszavak: Rendszerekről és szabályozásokról mindenkinek, rendszertechnika, irányítási elvek, tananyagfejlesztés

Rendszerek mindenütt jelen vannak. Ezek a rendszerek a minket körülvevő világ részei, amelyek mindennapi életünket befolyásolják. A rendszerek viselkedését néhány alapvető elv határozza meg, amelyeket bárki megérthet. Az alapvető megfontolások és összefüggések matematikai formába önthetők. A matematika és a számítástechnika segítségével a legkülönbözőbb rendszerek várható viselkedése leírható, jövőbeni viselkedésük többé-kevésbé előre jelezhető. Ezek az ismeretek felhasználhatók a rendszerek befolyásolására, irányítására annak érdekében, hogy a megkívánt, előírt módon viselkedjenek. Az interneten hozzáférhető Sysbook e-book kidolgozásával a célunk a rendszerekről és szabályozásokról szóló alapismeretek tárgyalása több szinten, egyrészt mindenki számára érthetően, másrészt mélyebb magyarázatokkal, matematikai leírással is. A rendszerszemlélet a pedagógusok segítségére is lehet a különböző területeken az összefüggések magyarázatában. A rendszerszemlélet befolyásolhatja, hogyan tekintünk környezetünkre, és hogyan befolyásolhatjuk azt a részét, amelyre hatásunk lehet. Nemcsak a műszaki szakembereknek fontos a rendszertechnika, a szabályozástechnika alapelveinek ismerete, hanem a más területeken (pl. közgazdaság, egészségügy, oktatás, stb.) dolgozó szakembereknek is. A rendszerszemlélettel a különböző területeken jobb döntések hozhatók, amelyek befolyásolják mindennapi életünket. A létről és megismerésről való gondolatok elvezetnek a valóság és annak modelljeinek szemléletéhez, a modellalkotás lehetőségeihez, a rendszerek irányítási kérdéseihez. Manapság, mikor az információ eláraszt bennünket, mikor sokszor számítógéppel feldolgozott adatokat használunk fel, helyettesítve a tapasztalattal szerzett ismereteket, nagy szükség van olyan rendszerszemléletű látásmódra, amely segít az eligazodásban, amely az adathalmazok feldolgozásával elvezet a tudáshoz. Az első szint mindenkinek szól. Képregényszerűen, ábrák és magyarázatok mutatják be a rendszerekkel és irányításukkal kapcsolatos fogalmakat. A második szint az érdeklődő hallgatónak szól. Lényegében ez egy rendszertechnikai és szabályozási alapkursus. A magyarázatokhoz némi matematikai leírás is tartozik. A harmadik szint az irányítástechnikai szakembereknek szól, az újabb rendszertechnikai és irányítástechnikai eredményekről, a trendekről. Esettanulmányok mutatják be, hogyan alkalmazható a rendszerszemlélet, illetve a szabályozási koncepciók különböző rendszerekben. Az OCD (Open Content Development) Nyitott Tananyagfejlesztés megközelítést szem előtt tartva lehetőség nyílik az anyag bővítésére. A pedagógusok újabb, rendszerszemléletű tananyagokat dolgozhatnak ki, amelyek hozzátehetők az e-book megfelelő részeihez. A hallgatói felületen – elbírálás után – saját rövid rendszerszemléletű esettanulmányok tölthetők fel.

KIHÍVÁSOK ÉS VÁLASZOK. ROMA GYERMEKEK A KÖZNEVELÉSI, GYERMEKVÉDELMI INTÉZMÉNYEKBE

Elnök: Bocsi Veronika / Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Opponens: Jenei Teréz / Nyíregyházi Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: romológia; köznevelés; gyermekvédelem

A roma népesség létszámára különböző becsléseket ismerünk, az azonban bizonyos, hogy a speciális demográfiai mutatók miatt a gyermekkorúak között az arányuk jóval magasabb. A roma gyermekek arányának növekedése mind a közoktatás és a köznevelés, valamint a gyermekvédelem területén megváltoztatja az intézményekben dolgozók feladatait – bizonyos tevékenységek hangsúlyosabbá válnak, illetve az intézményeket új kihívások érik, amelyekre olyan válaszokat kell megfogalmazni, amelyek érintik a pedagógusok módszertani kultúráját és szakmai tudását, de formális, tehát az intézményekhez kapcsolódó olvasattal is bírnak. A szimpózium célja, hogy ezeket az intézményi válaszokat vizsgálja meg, de nem a közoktatásra fókuszálva, hanem egyrészt az óvodákban, másrészt pedig a gyermekvédelem területén. Az elemzés fókuszában megjelennek az intézmények működésének változásai a különböző dokumentumok tükrében (óvodai alapdokumentumok, gyermekvédelmi intézmények szakmai programjai), a roma szülők intézményekről alkotott véleményei és igényei, illetve az óvodapedagógusok változásokra adott reakciói. Szintén az előadásokat összekötő elem, hogy a szerzők megpróbálják megtalálni azokat a kapcsolati jellemzőket (akár más intézményekkel, akár pedig a szülők irányába), amelyek sikeressé tehetik a különböző intézményeket a megváltozott körülmények között. A kutatások során felhasznált technikák, egyrészt kérdőíves lekérdezés, másrészt tartalomelemzés voltak. Az eredmények egyrészt az intézmények működésének alapvető változásaira mutatnak rá, amelyek a roma gyermekek arányának megnövekedésével járnak, másrészt pedig az egyedi megoldásokat is szemléltetik. A szimpózium eredményei egyrészt fontos visszacsatolási alapot jelenthetnek az intézmények számára (pl. a roma szülők igényei), másrészt a bevált és jól használható egyéni megoldások más intézmények számára is elérhetővé válnak. Az első előadás célja az óvodai alapdokumentumok vizsgálata, s ehhez az Észak-Alföld régió 30 óvodájában elemeztek releváns írásos forrásokat (a roma lakosság aránya a kiválasztott településeken min. 25%-os volt). A második előadás négy kelet-magyarországi településen végzett kvantitatív, szülői és óvodapedagógusokra fókuszáló kutatás eredményeit mutatja be. A harmadik előadás az intézmény és a roma szülők kapcsolatát a családpedagógia szempontjából elemzi. A szimpózium záró előadása a gyermekvédelmi intézményekre fókuszál, s tartalomelemzéssel vizsgálja meg hét megye szakmai programjait a roma gyermekek nevelésére fókuszálva.

Előadások

AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOK ÉS ROMA SZÜLŐK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS NÉHÁNY KIEMELT TÉNYEZŐJE

Pálfi Sándor / Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Kulcsszavak: óvodai nevelés; roma gyermekek nevelése; együttműködés

Az óvodai életben a roma gyermekek nevelése az arányuk növekedésével egyre fontosabb és adaptációt igénylő kihívássá válik az óvodapedagógusok számára. A befogadó, elfogadó a beilleszkedést segítő nevelő, óvodapedagógus kulcsszereplő a folyamatban (Kolozsváry 2004, Hegyi 1996), ám a roma gyermekek nevelésében tapasztalataink alapján azt feltételezzük a hipotéziseink között, hogy emellett más tényezők is hatással lehetnek, mint például a szociális érzékenység, a roma kultúrával kapcsolatos tájékozottság (Forray R. - Hegedűs 1998; Fleck-Szuhay 2013), illetve a kisgyermek számára fontos a testkontaktus és a fizikai érintés is (Perlaine 2002). Kiemelten fontosnak véljük még a személyes együttműködő kapcsolatot a roma szülővel, s az is alapvető fontossággal bírhat, ha az óvoda a roma kulturális értékekből beépít a nevelési gyakorlatába. Ennek vizsgálatához kérdőíves lekérdezést alkalmaztunk, s a mintánkba három olyan kelet-magyarországi település került, ahol a roma gyermekek nevelése kiemelt feladat (Tiszalök, Tiszavasvári, Kántorjánosi, Hajdúböszörmény). A megkérdezettek körét két almintára bontottuk (a 35 főből álló óvodapedagógusokra és 153 fős roma szülők csoportjára). Vizsgálatunkban a roma gyermekeket nevelő óvodapedagógusok és a szülők nézőpontját kívánjuk összehasonlítani. Az eredményeink arra utalnak, hogy bár mindhárom intézményben magas a roma gyermekek aránya, a szülői, családi nevelés területén mégis eltérő mértékű a pedagógusok roma kulturális ismereteinek mélysége, ami indikálja ezen területek szélesebb, elkötelezettebb bevonását az óvodai életbe. Érdekes eltérések jelentek meg a roma gyermekek fizikai érintésének fontosságát illetően, mert minden intézményben elfogadják a befogadás időszakában ennek szerepét, de általában már nem tartották teljes mértékben szükségesnek. Ez a tény más, rejtve maradt szempontot is elfedhet „szakmailag korrekt módon”, ami az érintésen kívüli, de azt befolyásoló szemponttal is összekapcsolódhatott a pedagógusok esetében (pl. higiéné). A család és az intézmény kapcsolatában egységesen állították a megkérdezettek, hogy a személyes, rendszeres kapcsolattartás nélkül nem lehetne eredményes a munkájuk. A roma szülők visszaigazolták az intézmény percepcióját, hiszen a nevelők attitűdjét többségében pozitívnak minősítették. Ennek oka az volt, például, hogy az óvoda segíti a napközben megsérült roma gyermeket és segítette a beilleszkedésüket is, míg a fizikai érintést legkevésbé tartották fontosnak. A szülők által preferált pedagógusi tulajdonságok között az első három helyen a barátságos, segítőkész és az együttműködő szerepelt. A megszerzett, feldolgozott ismereteink kiválóan be fognak épülni a roma nemzetiségi óvodapedagógus képzés tantárgy tematikájába. Vizsgálatunk az előbbi empirikus kutatási eredményeken túl a mai köznevelési intézményrendszer vakfoltjára is rávilágít – azaz eredményes intézményes nevelés nem jöhet létre a családok egyedi ismérveinek megismerése és elfogadása nélkül.

Előadások

A ROMA GYEREKEK NEVELÉSÉNEK KÉRDÉSEI A GYERMEKVÉDELMI SZAKELLÁTÁS INTÉZMÉNYEIBEN

Rákó Erzsébet / Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Kulcsszavak: gyermekotthon; roma gyerekek; hagyomány; kultúra

Az elmúlt évtizedben több kutatás született a gyermekvédelmi szakellátásban élő roma gyerekek helyzetének feltárása céljából. Így a bekerülési okok vizsgálata, a szakellátásban való felülreprezentáltságuk, életkörülményeik is kutatás tárgyát képezték (Neményi-Messing 2007, Havas-Herczog-Neményi 2007, Európai Roma Jogok Központja (ERRC) kutatás, ERRC kutatás 2010, Rákó 2014, Darvas és mtsai 2016). A kutatások egyértelműen mutatják a roma gyerekek gyermekvédelmi szakellátásban való felülreprezentáltságát. Jelen kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy hogyan valósul meg a gyermekotthonokban, lakásotthonokban élő roma származású gyerekek nevelése-gondozása, illetve hogyan jelenik meg a szakmai programban a nemzeti-etnikai kisebbséghez tartozó gyerekek identitásának megőrzése, kultúrájának, hagyományainak megismerése. A kutatásunk módszere dokumentumelemzés volt: gyermekotthonok, lakásotthonok szakmai programjának elemzését végeztük el hét megyében: Borsod-Abaúj-Zemplén, Baranya, Somogy, Csongrád, Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar, Nógrád megyékben működő 16 gyermekotthon szakmai programjának valamint jogszabályoknak, módszertani anyagoknak és más dokumentumoknak az elemzése valósult meg a kutatáson belül. A vizsgált intézmények többsége használja az 1999-ben bevezetett módszertani anyagot a programjának összeállításához, így az esetkezelő, nevelési, rekreációs, étkezési és egészségügyi, a napi életgyakorlatra vonatkozó szolgáltatások megjelennek. A kutatás eredményei arra utalnak, hogy a legtöbb dokumentumban a nemzetiségi-etnikai hovatartozás kérdése, csak a jogszabályok minimális idézésével jelenik meg, ami többnyire kimerül a gyerekek jogainak felsorakoztatásában. Az intézmények között összesen kettőt találtunk, ahol részletesebben kidolgozták a nemzetiségi-etnikai kisebbségi nevelést, bár ezek hogyanját, részletes módszereket ezek az intézmények se jelentettek meg. Az intézmények kapcsolatrendszerének bemutatásakor hét esetben nevesítették a nemzetiségi önkormányzatokkal való kapcsolattartást. Az önkormányzatokkal való kapcsolattartás, a közös program pillére lehetne a hagyományok, a kultúra megismerésének. A továbbiakban szükség lenne olyan program kidolgozására, bevezetésére, ami a gyermekotthonokban élő roma gyerekeket segíti a nemzetiségi önazonosság megőrzésében, hagyományaik ápolásában, valamint a nemzetiség kulturális értékeihez való hozzájutásban.

A ROMA INTEGRÁCIÓ ÉS HAGYOMÁNYŐRZÉS MEGJELENÉSE AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÓVODÁINAK HELYI PEDAGÓGIAI PROGRAMJAIBAN

Szerepi Sándor / Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Kulcsszavak: kora gyermekkor; roma gyerekek; hagyományőrzés; roma integráció; óvodai nevelés

Az elmúlt közel másfél évtizedben a roma integráció – annak is különösen a közoktatást/köznevelést érintő szegmense – megkerülhetetlen kutatási területté vált a társadalmi kérdéseket fókuszba állító kutató számára. A vizsgálatok zöme azonban leginkább az iskolát (elsősorban az első nyolc évfolyamot) állította górcső alá. Az óvodát érintő vizsgálatok ehhez képest rendkívül szerény mennyiséget képviselnek (példaként említhetjük Ivatts – Cada – Felcmanov – Straková (Roma Education Fund) 2015, Kovács 2009, Szerepi 2016 vagy Vargáné N. 2015 kutatásait). Jelen kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen módon reflektálnak a régió óvodái az egyre nagyobb arányban jelenlévő roma/cigány származású gyermekek nevelése kapcsán jelentkező szakmai kihívásokra. Konkrétan fogalmazva: azokban az óvodákban, ahol a cigány gyermekek aránya eléri vagy meghaladja a 30-40 %-ot, beépítették-e a nevelési programba a cigány néphagyományok őrzését, illetve tartalmaz-e a program roma integrációs elemeket? A kutatásunk módszere dokumentumelemzés volt: az Észak-Alföldi régió településeinek olyan óvodáit választottuk ki, ahol a roma lakosság aránya eléri vagy meghaladja a 25%-ot (2011-es népszámlálási adatok alapján) A régióhoz tartozó megyékből (Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg) nem egyetlen számú óvodát választottunk ki, hanem a megyei arányokat vettük figyelembe a roma lakosság tekintetében. Így összesen 30 óvoda került be a vizsgálatba. A kutatás során két vizsgálati célt jelöltünk meg:- A kiválasztott óvodák helyi programjában megjelenik-e, s ha igen, hogyan a helyi roma gyerekek óvodai integrációjának elősegítése? - Amennyiben a kiválasztott óvodák helyi programjában megtalálható a hagyományőrzés, mint programelem, abban megjelenik-e a roma/cigány néphagyomány is? A vizsgált intézmények közül azokban, ahol az elmúlt években az IPR program bevezetésre került, természetesen jóval nagyobb arányban és kidolgozottabb formában található meg a roma integráció, mint helyi nevelési program elem. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az IPR-n kívüli óvodák ne reflektálnának a roma gyerekek arányszámának a megnövekedésére. Ezt azonban sok esetben a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekkel kapcsolatban teszik meg, nem használva a roma/cigány kifejezést. A roma/cigány hagyományőrzés kevésbé jelenik meg a programok szintjén. Attól függetlenül, hogy a gyakorlatban jelen vannak a hagyományőrző programok.

SZEREPELVÁRÁSOK ÉS SZEREPÉRTELMEZÉSEK ROMA KULTURÁLIS HÁTTÉRŰ CSALÁDOKBAN

Vargáné Nagy Anikó / Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Kulcsszavak: roma családok; kora gyermekkori nevelés; családi szerepek; óvoda-család kapcsolata

Az UNESCO adatai szerint ma Európában a roma származású gyermekek 50%-a nem fejezi be az általános iskolai tanulmányait, nem több, mint 20-25%-uk jár középiskolába, ezen belül is szakközépiskolába, és kevesebb, mint 1%-uk fejezi be a felsőoktatást (Bennet és Kaga 2014). 2016 februárjában kérdőíves vizsgálatot végeztünk a hajdúböszörményi Kincskereső és a vasmegyeri Mesevár óvodában 135 kisgyermeket nevelő roma és 69 nem roma szülő részvételével a család, családi szerepek, illetve a családi nevelés témájában. A referátum ennek a kutatásnak a főbb eredményeit foglalja össze, amely során három nagyobb kérdéscsoportot érintünk. Egyrészt vizsgáljuk a „család” fogalomkörét a két almintában: mit gondolnak a megkérdezett szülők a családról, annak működéséről, mire asszociálnak a családdal kapcsolatban, milyen elképzeléseik vannak a jól működő, boldog családi életről. Másrészt vizsgáljuk a roma és nem roma szülők családi szerepértelmezéseit, szerepelvárásait: miként fogják fel az anyai, apai szerepeket, mit várnak el a gyermekektől. A harmadik nagy terület a család és az óvoda kapcsolata, amelyhez kapcsolódóan bemutatjuk az óvodától elvárt értékeket, az intézményes neveléshez kapcsolódó konfliktusforrásokat, a szülő – gyermek – óvodapedagógus konstellációban azonosítható sajátos kommunikációs jelenségeket. Az óvodai nevelés egyik legfontosabb deklarált alapelve, hogy a gyermek nevelése elsősorban a család feladata, ami mellett az óvoda kiegészítő nevelő és esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be (363/2012. Kormányrendelet az óvodai nevelés országos alapprogramjáról). A vizsgálati eredmények reményeink szerint szempontokat adnak nem csak ahhoz, hogy jobban megértsük a roma kulturális háttérhez kapcsolódó családi nevelési sajátosságokat, hanem ahhoz is, hogy miként lehet a család – óvoda kapcsolatrendszer az eltérő kulturális elemekre reflektálva kezelni, a kommunikációt a családi és intézményes nevelési színterek között optimalizálni. A feltárt összefüggésekből mindemellett az is egyértelműen kirajzolódik, hogy a modern pedagógusképzés alap-, mester- és posztgraduális szintű tananyagaiban a roma családi nevelési szokások, hagyományok ismeretének megkerülhetetlen követelményként kell megjeleníteni. A vizsgálati eredmények ismeretében úgy véljük, a roma családokban a nem roma családokhoz hasonlóan a családkép és a családszerkezet átalakulása megy végbe. Úgy gondoljuk, hogy az anyák a változások generálói. Ők azok, akik az aktív kapcsolatot jelentik a család és az intézmény között. Eredményeink rámutatnak, hogy a roma kultúrában tradicionálisabb férfikép él. A nőkkel ellentétben a tradicionálisan férfiakhoz kötődő klasszikus szerepelvárások megmerevedtek.

AZ eSPORT ÉS A FIATALOK

Elnök: Buda András / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Opponens: Tóth Péter / Óbudai Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: eSport, kompetencia, játékmotiváció

A játék alapvető, nélkülözhetetlen eleme az emberi kultúrának (Huizinga 1944), fontos szerepet tölt be az egyének kognitív, érzelmi és szociális fejlődésében (Éberfi et al. 2015), különösen a fiatal generációk vonatkozásában. Az utóbbi évtizedekben a játékfejlesztés sokmillió dolláros iparágga nőtte ki magát (Galarneau 2014), főként mióta a klasszikus játékok mellett teret nyertek a digitális változatok is. Mára a legnépszerűbb játékformát az internetes videojátékok jelentik, melyek online formában bárhol, bármikor elérhetők. Különösen kedveltek a sokszereplős online közösségi játékok az ún. MMOG-k (Massively Multiplayer Online Game), melyek résztvevői számára külön versenyeket, sőt bajnokságokat szerveznek, ezek jelentik az eSport alapját. Értelmezésünk szerint azok az elektronikus eszközökön, csoportosan (multiplayer) játszható játékok tekinthetők az eSport elemeinek, melyekben csapatok versenyeznek egymással. Az eSport játékok nem csak szórakoztatnak, kapcsolnak, hanem hatással vannak a játékosok érzelmi világára, gondolkodására és problémamegoldására is, különösen igaz ez a játékot magas színvonalon űzőkre. Az ilyen játékosok ugyanis hosszú órákat töltenek azzal, hogy csiszolják képességeiket (Gee 2008), mely tevékenység egyértelműen hatással van kognitív fejlődésükre: az MMORPG játékosok jobb eredményt mutatnak a logikai és a matematikai teljesítmény terén, mint a nem játékos társaik (de Souza et al. 2010). Fontos eleme a játéknak, hogy a csapatok nem a számítógép ellen, hanem avatarjuk közreműködésével egymás ellen játszanak. Az ilyen fajta játék másfajta élményt nyújt, jobban élvezik a játékosok és jobban elragadja őket a játékelmény is (Weibel et al. 2008). A kíváncsiságtól kezdve a frusztráción keresztül a boldogságig számos érzelmi hatást átélnek a résztvevők (Smith 2007), de a játék segíti a negatív érzelmi hatások pozitív élménnyé alakítását is (Lazarro, 2004). A szimpóziumunk célja, az eSportok soktényezős, összetett világának tudományos igényű áttekintése. A bevezető előadás éppen ezért először az eSport különböző értelmezéseit, meghatározásait veti össze, majd elemzi az eSport és a hagyományos sport kapcsolatát, illetve a gazdasági következményeket. A második előadás a sokszereplős online szerepjátékok műfaji csoportosításán túl megvizsgálja, hogy az egyes műfajok játékaiban milyen képességek, készségek szükségesek a sikerességhez. Ezeket képes detektálni és ezzel további vizsgálat tárgyává tenni az a saját fejlesztésű mérőszoftver alkalmazás, melyet a harmadik prezentáció mutat be. A szimpózium záró előadása pedig egy, az eSportot középpontba állító, középiskolásokat célzó pilot kutatás eredményeit tárja az érdeklődők elé.

Előadások

AZ eSPORT JÁTÉKOK

Szabó József / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Buda András / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: eSport, csapatok, értelmezési keret

A digitális technológiához már a kezdetektől szorosan kapcsolódik a játék fogalma, sőt a személyi számítógépek gyors terjedésében ez a felhasználási mód játszotta a vezető szerepet. Az internet tovább bővítette a digitális játék lehetőségeit és új játékformákat is teremtett, melyek közül kiemelkednek a virtuális világ játéakai. Ebben a számítógép alapú, mesterséges, ugyanakkor interaktív, dinamikus és ingerdús környezetben (Ducheneaut & Moore 2005) a szereplők avatárjukon keresztül lépnek kapcsolatba egymással (Bishop 2009) úgy, hogy egy időben akár több ezer játékos is együtt lehet a virtuális térben. Az online közegben játszott szerepjátékok közül legnépszerűbbek az ún. MMORPG-k (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game) és az ilyen játékosok vonódnak be legerősebben a játékba (Ghuman & Griffiths 2012). A hatás olyan erős, hogy külön versenyeket, sőt bajnokságokat szerveznek számukra, ezek jelentik az eSport legfőbb alapját. Értelmezésünk szerint azok az elektronikus eszközökön, csoportosan (multiplayer) játszható játékok tekinthetők eSportnak, melyekben csapatok versenyeznek egymással. Az eSport értelmezésünk szerint valamikor a '90-es években indult világhódító útjára, és azóta exponenciálisan nő az érdeklődés iránta, nem csak a játékosok, hanem a nagyobb szervezetek, szponzorcégek, sőt, egyes országok kormánya (pl.: Dél-Korea) részéről is. Mára kijelenthetjük azt is, hogy ez a terület gyorsan növekvő, több millió dolláros üzletággá fejlődött. Az előadásban egyrészt ezt a fejlődési folyamatot tekintjük át megvizsgálva az eSport különböző értelmezéseit, másrészt elemezzük az eSport és a hagyományos sport kapcsolatát. Az eSport ugyanis hasonlít az offline sporthoz, mivel a játékosok megtanulnak együttműködni, versenyezni, nyerni és veszíteni. Ez a tevékenység egyfajta informális tanulásnak is tekinthető, melynek során olyan ismeretek sajátíthatók el, amelyek a hagyományos csapatsportokban is megjelennek, de mindezt sokkal koncentráltabban és lényegesen több szituációban, sokféle csapattárral lehet átélni. Több kutatás bizonyítja, hogy a csoportos online játékok egyértelműen pozitívan hatnak a társas viselkedésre és az aktivitásra (pl. Zhong 2011, Ferguson & Garza 2011). Az eSport azonban más területeket is fejleszt. Pl az összecsapásokról a játékosok gyakran állítanak össze videókat, mely tevékenységhez szükséges kompetenciákat magas szinten kell elsajátítaniuk, legtöbbször nonformális és informális tanulási folyamatokon keresztül (Gaudiosi 2015). Precíz, kiváló színvonalú munkát kell végezniük, hiszen az ilyen videó tartalmaknak nézettsége eléri a nagyobb sportesemények látogatottsági szintjét. Ennek számos gazdasági következményei van, melyeket szintén át kívánunk tekinteni az előadásban.

AZ eSPORT KÉPESSÉGRENDSZERE

Kristóf Zsolt / Debreceni Egyetem, Egészségügyi Kar

Kulcsszavak: eSport; műfajok; képességek

Az eSportok világa, a játékok kipróbálása, használata, a nagyobb események közvetítése és követése a számítógépes szórakoztatóipar elfogadott, mindennapos részévé vált. A 2018-as Ázsia Játékokon bemutatósportként, a 2022-es rendezvényen viszont már éremátadással járó hivatalos sporteseményként fogják kezelni az elektronikus sportot, ezzel is elismerve fokozódó jelentőségét. Napjainkban már igen sokféle, népszerű eSport játék létezik, melyeket különböző műfajokba sorolhatunk be. A kutatók legtöbbször ezeket a kisebb egységeket vizsgálják. pl. Harper az egy-egy elleni küzdelmen alapuló játékokat állította kutatásának középpontjába, melynek eredményeként arra világított rá, mennyire fontos az avatar karakterek kiegyensúlyozott fejlesztése. A kezdetben egészen aprónak tűnő különbségek ugyanis a gyakorlott játékosok keze alatt óriási differenciákká nőhetnek, mely eltérés a játék folyamatára, végeredményére gyakorol erős hatást (Harper 2013). Pereira és két munkatársa a többjátékos, csatamező alapú játékok eSportolói kutatták. Longitudinális vizsgálatuk végén arra az izgalmas, műfaj-specifikus következtetésre jutottak, hogy a csapattagok között a játék során jelentős kötődés alakult ki. Véleményük szerint a résztvevők egymás felé közeledését alapvetően az egymásrautaltság alakítja, mivel az ilyen típusú játékok igen erősen megkövetelik a csapatjátékot (Pereira et al. 2016). Yeung doktori disszertációt írt a témáról, melyben megállapította, hogy többszereplős online játékosvá váláshoz nemcsak mentális és fizikális ügyességre, hanem - akárcsak a profi sakkozók esetében - sok tapasztalatra, a játékmechanika és a stratégiák elmélyült ismeretére is szükség van. Yeung annak a véleményének is hangot adott, hogy az elmúlt években egyre többen kezdték elismerni a profi eSport játékosok kimagasló képességeit (Yeung 2016). A fenti példák nemcsak azt igazolják, hogy az eSport műfajai valóban nagymértékben különböznek, hanem jelzik azt is, hogy a tudományos élet képviselői is felfigyeltek erre az egyesek számára érthetetlen, mások számára természetes jelenségre. A játékok műfajainak meghatározása napjaink feladata és szükséges annak feltérképezése is, hogy az egyes műfajok játékaiban milyen képességek, készségek szükségesek a sikerességhez. Az előadásban ezek bemutatását célozzuk meg. Be kívánjuk mutatni azokat a szekvenciákat (Bosc et al. 2013) is, amelyeket a siker érdekében általában követni kell, ha valaki komolyabb eredményt szeretne elérni egy eSportban. Ezen ismeretek segítségével ugyanis olyan célirányos képességfejlesztés valósítható meg, melynek hatása más területeken (pl. tanulás, munka) is hasznosulhat.

TEHETSÉGGUTATÁS AZ eSPORTBAN

Bátfai Norbert / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: eSport, benchmarkolás, kognitív képességek

A kognitív képességek mérésének szerteágazó szakirodalma van és többen kutatták már a számítógépes játékok használata, illetve a kognitív képességek fejlesztése közötti kapcsolatot is (pl. Spence & Feng 2010, Unsworth et al. 2015, Pujol et al. 2016). A különböző vizsgálatok célcsoportjai széles életkori megoszlás alapján értelmezettek, azonban a játékok mérőeszközként történő felhasználásával csak kevesen foglalkoztak. Körükben inkább a magasabb életkori csoportok kutatása tipikus. Pataki és társai a számítógépes játékokat az idősek mentális állapotának nyomonkövetésére és előrejelzésére használták (Pataki et al. 2015). A játékbeli teljesítményt alapul véve a Lumos Laboratórium külön is vizsgálta ezt a korcsoportot (Geyer et al. 2015), de a teljes életkori spektrumot átfogta a kognitív NCPT (NeuroCognitive Performance Test) teszt platformjuk (Morrison et al. 2015). A jelen előadásban mi nem az idősebb populációra, hanem az említett spektrum másik végére: a gyerekekre és fiatal felnőttekre, speciálisan az aktív és leendő eSportolókra fókuszálunk. Olyan már elkészült, illetve tervezett fejlesztéseket mutatunk be, amelyek a játékokban megjelenő valamilyen archetipikus tulajdonságot, viselkedést képesek detektálni és ezzel további vizsgálat tárgyává tenni. Ehhez saját fejlesztésű mérő szoftver alkalmazásokat készítettünk, amelyek felhasználhatóak az eSportban bevezetendő esetleges mérési módszerek, mérőszámok teszteléséhez és végső soron persze a potenciális eSport tehetségek felkutatásához is. Fejlesztésünkben kiemelten kezeljük azt a – játékosok között jól ismert – használati esetet, amikor valaki „elveszti” a karakterét. Ekkor a játékos a képernyőn elburjánzó képi információtömegben átmenetileg vizuálisan nem észleli az általa irányított karaktert. Ezt a játékélményt veszi alapul a bemutatni kívánt nyílt forráskódú mérő alkalmazásunk, mely többek közt azt is méri, hogy adott játékos esetén ez az említett jelenség milyen bit/sec képernyőváltásokkal jellemezhető statisztikailag, s ez az érték hogyan változik például a tanulás vagy a körülmények változása során. Az ilyen mérőprogramokat eleve hálózati architektúrára tervezzük, hogy a használatuk automatikusan biztosíthasson anonimизált adatokat a kutatáshoz, illetve kiugró teljesítmény megjelenése esetén adjon lehetőséget tehetséggyondozó frontend réteget húzására a mérőprogramok fölé.

eSPORT ÉS A KÖZÉPISKOLÁSOK

Buda András / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Szabó József / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: eSport, középiskola, pilot kutatás

A XXI. század iskolájának természetes része a digitális technológia, napjaink oktatásfejlesztési stratégiái tudatosan építenek az IKT alkalmazási lehetőségeire (Benedek 2007). E folyamat egyik elemeként jelentek meg a digitális játékok az osztálytermekben. Először csak jutalmazásra, esetleg pihenésre, levezetésre használták azokat, de hamarosan megjelentek a „komoly játékok” is (Gee 2003, Chen & Michael 2005), melyek kimondottan ismeretek elsajátítását, illetve valamilyen képesség fejlesztését célozták meg. Az oktatás megreformáláshoz a játék szeretetét használja fel a gamifikáció (Pelling 2011, Detering et al. 2011, Prievara 2015) is, mely a játékelményhez szükséges játékelemek, játékmechanizmusok alkalmazását jelenti azzal a céllal, hogy az adott folyamatot érdekesebbé és hatékonyabbá tegye (Fromann 2017). Tipikus példája a gamifikációnak Sheldon rendszere, aki úgy tekintett az osztályaira és a kurzusaira, mint egy sokszereplős közösségi játékra. Ennek megfelelően a tanulók osztályzatok helyett a videojátékokban jól ismert tapasztalati pontokat kaptak, melyek számától függően szinteket léphettek, így végső soron maguk alakították osztályzatukat (Sheldon 2012). A videojátékok között legnépszerűbb, versenyszerűen, csapatokban űzött szerepjátékok jelentik az eSport alapjait, mely már az oktatási intézményekben is megjelent. Először egyetemeken kezdtek el foglalkozni az eSport különböző aspektusainak oktatásával, indítottak eSporttal kapcsolatos kurzusokat, de már ilyen alapszak is indul (Staffordshire Egyetem). Sőt az eSport már a középiskolákba is elkezdett beszivárogni. Egy svédországi (Higgins 2015) és egy norvég (Kaasa 2016) középiskolában választható tantárgyként a tananyag részét képezi a versenyszerű videojátékok oktatása. A képzések célja az, hogy ne csak a játék mechanizmusait, hanem a hosszan tartó figyelmet, a csapatmunkát és a kommunikációt is fejlesszék, éppen ezért a testedzés, életmód- és étkezési tanácsadás, illetve a reflexek edzése is a program része. Így az kiválóan felkészít azokra a foglalkozásokra is, melyek művelőinek sokszor erős nyomás alatt, gyors döntéseket kell hozniuk (pl. pilóták, rendőrök). A magyarországi eSport mozgalom még csak gyermekcipőben jár, éppen ezért pilot kutatásunkban még csak a kezdeti állapot néhány elemét próbáltuk feltérképezni. 2017 elején két debreceni középiskola diákjait vizsgáltuk online kérdőívünk segítségével. A 245 válaszadó között meglehetősen magas, 42% a lányok aránya, akik- néhány kivételtől eltekintve- rendszeresen játszanak számítógépes játékokkal. A kérdőívet kitöltő tanulók többsége (82%) saját telefonját használja és rutinos játékosnak tekinthetők, mivel közel 50%-uk több, mint két éve játszik. Sőt közel 2/3-uk rendszeres nézője is az ilyen játékoknak. Az előadásban a részletes eredmények bemutatásán belül kiemelt figyelmet fordítunk arra, milyen játékokat játszanak a kérdezettek, miért tartják hasznosnak ezt a tevékenységet és milyen gazdasági vonzata van játékuknak.

EMPIRIKUS KUTATÁSOK A MAGYARORSZÁGI ISKOLARENDSZERŰ SZAKKÉPZÉSBEN

Elnök: Csíkos Csaba munkahely: ELTE TÓK Matematikai Tanszék

Opponens: Tóth Péter /Óbudai Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: szakképzés; lemorzsolódás; info-kommunikációs technológia

A neveléstudományi kutatásokon belül a szakképzés-kutatás sajátos terület. A szakképzés kapcsolatai más társadalmi alrendszerekkel azt eredményezik, hogy az oktatáspolitikához és a gazdasági szférához ezer szállal kötődve sajátos kutatás-módszertani megközelítésre és az eredmények igen körültekintő interpretációjára van szükség. A vonatkozó szakirodalmi bázisban igen jelentős az oktatáspolitikai dokumentumok aránya és szerepe (Cedefop, az Európai Szakképzés-fejlesztési Központ), ám a Springer Kiadónál jóvoltából 2013-ban indult folyóirat révén a SCImago rangsorában is megjelent a szakképzés-kutatás. A folyóirat a nevében megjeleníti az Empirical Research kifejezést, ami kifejezi az empirikus szakképzés-kutatások felfutásába vetett hitet. Szimpóziumunk a hazai szakképzési rendszer egyik jelentős szegmensében végzett empirikus kutatásokról számol be. Közös vonása a négy bemutatandó anyagnak, hogy kutatásaink mintavételéhez az NSZFH irányítása alá tartozó szakképzési centrumok képezték az alapsokaságot. Az első kutatásunk egyaránt épül kvantitatív és kvalitatív metodológiai megközelítésre. A HÍD programok gyakorlati megvalósulásáról nyert adataink a képzők és a tanulók véleményét egyaránt tükrözik. Kutatás-módszertani szempontból figyelemre méltó a kvalitatív és kvantitatív eljárások együttes alkalmazása. A HÍD programok alapvető céljai között van a lemorzsolódás csökkentése, ugyanakkor a lemorzsolódás témaköre a szakképzési rendszer szélesebb köreit érinti. A második kutatásunkban a pedagógusok és a diákok mellett a szülők lemorzsolódással kapcsolatos nézeteit vizsgáltuk kérdőívekkel és interjú módszerrel, egyesítve a kvantitatív és kvalitatív megközelítések előnyeit. A szimpózium harmadik és negyedik előadásaiban nagymintás reprezentatív felmérések kvantitatív elemzéseit látjuk. Mindkét esetben szisztematikus véletlen mintavétel biztosítja a szakképző centrumokhoz tartozó összes intézmény egyenlő esélyű mintába kerülését. A 2016-17-es tanévtől bevezetett új középfokú intézménytípusok közül a szakgimnáziumok pedagógusait és kilencedik évfolyamot végzett tanulóit kérdeztük on-line kérdőívvel az új intézménytípushoz kötődő neveléstudományi vonatkozású témákban: továbbtanulásuk célját, a jelenlegi képzés megítélését és továbbfejlesztésének néhány aspektusát kérdezve. Köznevelési rendszerünk valamennyi intézménytípusában kiemelt jelentőségű az info-kommunikációs készségek és a fejlesztéshez szükséges infrastruktúra fejlesztése. A szakgimnáziumokban tanító pedagógusok digitális eszközökkel kapcsolatos nézeteit és eszközhasználatát elemzi a szimpózium negyedik előadása. A szimpóziumban bemutatott kutatás megvalósítása az NFA KA 5/2014. számú támogatási szerződés keretében, az NSZFH és az NGM támogatásával készült.

Előadások

A SZAKKÉPZÉSI HÍD PROGRAMOK HATÁSVIZSGÁLATÁNAK EMPIRIKUS KUTATÁSI EREDMÉNYEI

Benkei-Kovács Balázs / ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet

Kulcsszavak: HÍD programok; lemorzsolódás

A szakképzési HÍD programok hazánkban a lemorzsolódó tanulók reszkarizációját szolgálják (Mayer, 2016; Fehérvári, 2015), a felzárkóztató program jelen formájában 2013-ban indult útjára a hazai szakképzési rendszerben. A kutatás empirikus kutatásra támaszkodva mutatja be a hazai Szakképzési Centrumokban folyó gyakorlat sajátosságait, amelyek átfogó hatásvizsgálatára az új program keretében még nem került sor. A trianguláció alapelvei mentén (Babbie, 2008; Silverman, 2010; Sántha, 2011) egyaránt támaszkodik a felmérés kvantitatív és kvalitatív kutatási módszerekre: az országos statisztikai adatfelvétel mellett ($n=41$), interjúsorozat ($n=19$) keretében került feltárára a programban résztvevő szereplők nézőpontja. Az interjú protokoll részterületei: a program megítélése; a reszkarizáció a szereplők különböző nézőpontjaiból; a program megvalósításának nehézségei és a lemorzsolódás. Az empirikus kutatás eredményei alapján azonosítottuk azt a 30-féle rész-szakképesítést, és a résztvevői számokat alapul véve elemeznünk, amelyek mentén zajlottak felzárkóztató HÍD szakképzések Magyarországon. Helyett Az empirikus kutatás eredményei alapján azonosítottuk azt a 30-féle rész-szakképesítést, amelyek mentén felzárkóztató HÍD szakképzések zajlottak Magyarországon és ezeket a résztvevői számokat alapul véve elemeztük. A regionális eltérések alapján választottuk azt a hat regionális szakképzési központot (Debrecen, Salgótarján, Vác, Zalaegerszeg, Veszprém, Pécs), amelyek a kvalitatív vizsgálat színteréül szolgáltak. A HÍD osztályok megítélését feltáró félig-strukturált interjúsorozat elemzése révén (Gibbs, 2009) meghatározásra kerültek azok a fontosabb mintázatok, amelyek a képzési vezetők, a szakoktatók, esetenként osztályfőnökök és iskolapszichológusok, valamint a résztvevő tanulók álláspontjait tükrözik. A mélyinterjúk kódolása és elemzése az Atlas.ti kvalitatív kutatászoftverrel készült el. A kutatás másik célja, hogy komparatív módon, nemzetközi modellekkel összehasonlítva is értékelje a magyar szakképzési HÍD programok eredményeit és fontosabb sajátosságait, figyelembe véve a komparatív neveléstudományi kutatások alapelveit (Maróti, 2010.). A hazai gyakorlat sajátosságait két nemzetközi példával hasonlítjuk össze: a németországi (Kowalczyk-Popp, 2014; Radder-Rominger, 2011) és az ausztrál (Holland, 2015; Polidano-Hanel, 2012) felzárkóztató programok fontosabb jellemzőivel, eredményeivel.

ÚJ KÖZÉPFOKÚ INTÉZMÉNYTÍPUS: PEDAGÓGUSOK ÉS DIÁKOK NÉZETEI A SZAKGIMNÁZIUMRÓL

Csikos Csaba / ELTE TÓK Matematika Tanszék

Kulcsszavak: szakgimnázium; iskolaválasztás; pályaorientáció

A köznevelési törvény 2015. évi módosításával jelentek meg a szakgimnáziumok. Az új intézménytípusról objektív szakmai elemzés kevés látott még napvilágot (pl. Belső, 2016), ám a közvélemény és az oktatáspolitikai szereplőit is foglalkoztatja a kérdés: Hogyan válik be az új intézménytípus? A beválás mérhető jellemzői közül az igazán lényegesek, mint például a továbbtanulási és elhelyezkedési adatok, a tanulók teszttel mérhető adataiból levonható következtetések, majd 2020 után lesznek elérhetőek, ugyanakkor az első tanév végén kérdőívvel vizsgálhatók azok a nézetek, amelyeket a két fő érdekelt csoport, a pedagógusok és a diákok megfogalmaznak az új intézménytípusról. Az NSZFH felügyelete alá tartozó szakképzési centrumokból szisztematikus véletlen mintavétellel választottuk ki a résztvevő 34 intézményt, amelynek valamennyi oktatóját és valamennyi 9. évfolyamos diákját felkértük az on-line kérdőív kitöltésére. 1538 pedagógus és 6337 tanuló adatainak feldolgozása van folyamatban. A kérdőív kérdéscsoportjai párhuzamosak voltak a két célcsoport számára: iskolaválasztás motívumai; az iskola megítélése; érettségi tárgyak, nyelvtanulás és a digitális eszköztudás. A kérdőív kialakítása során alternatív választásos, valamint Likert- és Osgood-skálás kérdéseket is szerepeltettünk. Eredményeink alapján a szakgimnáziumi pedagógusok szerint az iskolaválasztás szempontjai között a gyakorlati képzés magas színvonala a legmeghatározóbb, míg szerintük az általános iskolai osztályfőnök javaslatánál még a gyermeknek a családon keresztüli esetleges intézményhez kötődése is fontosabb. Maguk a kilencedikes tanulók ugyanezt a kérdést hasonlóan ítélték meg: a gyakorlati képzés magas színvonalát tartják legmeghatározóbbnak. A tanulók 40%-a ugyanakkor még nem döntötte el, milyen foglalkozást választ felnőtt korában; 69%-uk 8. osztályos korában döntötte el, melyik intézményben fog továbbtanulni. A tanulók sokkal inkább vallják azt, hogy vagy teljesen az ő döntésük volt az iskolaválasztás vagy pedig a szülővel együtt döntöttek, míg a pedagógusok erősebbnek gondolják a szülői hatást. Mindkét populáció messze kiugróan az angolt és a németet nevezte meg két legfontosabb elsajátítandó idegen nyelvként. A tanulók az Infokommunikációs Egységes Referenciakeret (amely az EU, 2015, digitális kompetenciarendszerével összevethető) szerint 3. szintű (európai keretben: önálló) felhasználónak tartják magukat, a pedagógusok pedig túlnyomóan támogatnák a digitális eszközök órai használatát. Felmérésünk egy tervezett követő vizsgálat első állomása, amely az intézménytípus továbbfejlesztéséhez kíván empirikus adatokkal szolgálni.

MEGTARTÓ ISKOLAI KÖRNYEZET KIALAKÍTÁSA A SZAKKÉPZÉSBEN, A LEMORZSOLÓDÁS MEGELŐZÉSÉRE

Molnár Krisztina / NSZF

Kulcsszavak: lemorzsolódás; pályaorientáció; pályaszocializáció

Az iskolarendszerű képzésben tapasztalt lemorzsolódást kutatását kutatócsoportunk három éve vizsgálja. 2014 szeptemberétől lezajlott a hazai és külföldi vonatkozó szakirodalom feldolgozása, az elérhető statisztikai adatok elemzése; esettanulmányok készültek olyan, a szakképzésből lemorzsolódott személyekkel, akik ismét tanulnak. Készült kérdőíves felmérés lemorzsolódottak körében, valamint kialakításra és első tesztelésre került egy olyan kérdőív, amelynek célja, hogy a diák-szülő-osztályfőnök háromszögben alkalmazva segítse a lemorzsolódási veszélyeztetettség azonosítását. A kutatás jelen fázisának célja felmérni, hogy a külföldi jó gyakorlatokból megismert és a hazai eddigi kutatások alapján kirajzolódó megelőzési lehetőségek milyen formában, milyen feltételek mellett volnának bevezethetők hazai intézményekben. Az előzetes empirikus kutatásaink és a rendelkezésre álló szakirodalom alapján azonosítottunk négy olyan területet, amelyek fejlesztése kulcsfontosságú: 1. tanulás szeretete 2. munka szeretete 3. közösségépítés 4. önértékelés és pályaorientáció. A kutatás jelenleg zajló fázisában négy iskolát keresünk fel, ahol interjúk készülnek az igazgatóval és két-két osztályfőnökkel, és önkitöltős kérdőívek készülnek két-két osztály bevonásával, ahol a diákoknak a fent felsorolt négy területhez kapcsolódó hozzáállását és ismereteit vizsgáljuk. Emellett felhasználunk egy szülő-diák-tanár hármasnak szóló kérdőívet, amelynél hozzávetőlegesen 480 kitöltőre számítottunk (kb. 160 diákot kérdezzünk meg és róluk ugyanennyi szülő nyilatkozik, valamint az osztályfőnökök is minden diákról kitöltenek kérdőívet), ezen felül pedig kb. 160 diák-kérdőív érkezik majd be a fent megjelölt négy témát érintve. A konferencia-beadvány készítésekor a felkért négy intézményből három iskola interjúi készültek el és egy iskolából beérkezett kérdőívek vannak feldolgozás alatt. Előzetes eredmények: • a vizsgálat fókuszaként meghatározott négy tényező közül a közösségépítés látszik a legerősebb területnek a vizsgált iskolákban, ezen belül is az osztályfőnöki személyes minta és a diákok felé forduló személyre szabott figyelem az, ami hatékonyan működhet a lemorzsolódás megelőzésében. • legnagyobb hiányterületnek pedig a pályaorientáció és pályaszocializáció látszik: a beérkező diákok esetében a pályaválasztást mint már meghozott döntést kezelik az iskolában, s nagyon kevés figyelmet szentelnek az hiányzó pályaismereti részek pótlásának. • a tanulás tanítása szintén hiányterületnek látszik: az általános iskolában felgyülemlett elmaradások pótlására az előírt tananyagmennyiségre hivatkozva nem vállalkoznak a szakképzésben oktató szereplők, ennek eredményeképp a középfokú képzésben még nagyobb elmaradások, behozhatatlan hátrány keletkezik sok tanuló esetében.

SZAKGIMNÁZIUMI PEDAGÓGUSOK DIGITÁLIS PEDAGÓGIAI NÉZETEI ÉS ESZKÖZHASZNÁLATA

Rausch Attila / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: digitális kompetencia, digitális eszközök; szakgimnázium

A 21. században a pedagógusoknak meg kell felelniük az információs társadalom elvárásainak, ez többek között magában foglalja különféle digitális eszközök kompetens tanórai alkalmazását (Ollé és mtsai, 2013). A tanulók digitális kompetenciájának fejlesztése napjainkban már nem korlátozódik informatika tanórákra (Molnár, 2011), és egyre hangsúlyosabban van jelen a szakképzés területén is (Seufer és Scheffler, 2016). Vizsgáltunk célja feltárni a jelenleg szakgimnáziumokban tanító pedagógusok IKT-eszközökhöz való hozzáférését, eszközhasználatát, valamint IKT-eszközökkel kapcsolatos nézeteit, kimutatva az esetleges életkori, területi, vagy szaktárgyi eltéréseket. Méréseszközünk egy online kérdőív, amelyben saját kérdéseink mellett, adaptált kérdésköröket is alkalmazunk. Az eszköz három részből áll, az első részben a kitöltők szakmai hátterére (pl. végzettség, tanári pályán töltött idő) kérdezzük rá, ezt követően IKT-eszközökkel kapcsolatos általános nézeteiket a Computer Attitude Scale (CAS) (Raymond és mtsai, 1994) kérdőívskálával vizsgáltuk (Cronbach- $\alpha=0,92$). A kérdőív utolsó részében digitális eszközökhöz való hozzáférésre, valamint módszerek ismeretére és használatára vonatkozó kérdések szerepeltek. A vizsgálat mintáját hazai szakképzési centrumok tagintézményeiben dolgozó pedagógusok képezték. Az adatfelvételbe összesen 38 intézményt vontunk be, azokat véletlenszerűen kiválasztva az ország összes megyéjéből. A kiválasztott intézmények pedagógusainak teljes lekérdezésére a célunk. Az adatfelvétel jelenleg folyamatban van, ezért az eddig beérkezett kitöltések ($N=347$) alapján kapott előzetes eredményeinket közöljük. Amint várható volt, az informatikatanárok csoportjának IKT-attitűdje volt a legmagasabb, ezen kívül még a szakoktatók és a természettudományos tárgyakat tanítók attitűdje volt szignifikánsan magasabb, míg a humán tantárgyakat tanító pedagógusok és a testnevelés tanárok szignifikánsan alacsonyabb értéket értek el. A megkérdezett fiatalabb pedagógusok magasabb IKT-attitűddel rendelkeznek ($r=-0,13$; $p>0,05$), valamint a férfiak szignifikánsan pozitívabban viszonyulnak az IKT-eszközökhöz ($t=3,22$; $p>0,001$). A tanórán alkalmazott digitális eszközök közül az interaktív táblát szinte minden pedagógus ismeri, de csak 19%-uk használja rendszeresen, miközben bevallásuk szerint 45%-uk számára folyamatosan rendelkezésre áll. A digitális alkalmazások közül a Google Drive, képszerkesztő programok, valamint az online tesztkészítő alkalmazások a legismertebbek, illetve a közel harmaduk ezeket rendszeresen használja is. Kutatásunkkal egy helyzetképet kívánunk nyújtani a szakgimnáziumokban dolgozó pedagógusok digitális pedagógiai eszközhasználatára, nézeteire tekintetében. Vizsgálatunk eredményei rávilágíthatnak azokra a pontokra, amelyek javításával hatékonyabbá lehet tenni a tanulók digitális kompetenciájának fejlesztését a szakképzés területén.

A KOMPLEX ALAPPROGRAM BEVEZETÉSE A KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNYEKBE – A KÖZNEVELÉS MÓDSZERTANI MEGÚJÍTÁSA A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAEELHAGYÁS CSÖKKENTÉSE CÉLJÁBÓL

Elnök: Dancsó Tünde / Eszterházy Károly Egyetem
Opponents: Halász Gábor / Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: végzettség nélküli iskolaelhagyás, iskolafejlesztés, prevenció

A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése és a köznevelés hátránykompenzációs képességének erősítése Magyarországon nemzetstratégiai fontosságú. A cél érdekében olyan preventív megoldásokat kell találni, amelyek támogatják a köznevelési intézmények pedagógusait a megfelelő módszerek kiválasztásában és alkalmazásában. A prevenció célja, hogy a résztvevők azonosítsák a végzettség nélküli iskolaelhagyást előidéző tényezőket, folyamatosan figyeljék a leginkább veszélyeztetett célcsoportok tanulási pályáját, építsenek ki korai jelzőrendszereket, alakítsanak ki eredményes tanulási környezetet. Stratégiai cél továbbá a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, az oktatási egyenlőtlenségek csökkentése, a pedagógusok korszerű, speciális, célirányos továbbképzése. Szakmai munkaközösségünk a fenti társadalmi igényeknek való megfelelés céljából dolgozta ki a Komplex Alapprogram koncepciójának alapjait. A Komplex Alapprogram olyan elvek és módszerek együttese, amelynek középpontjában a tanulók komplex személyiségfejlesztésére fókuszáló tanulástámogató alapelvek és módszerek állnak. A fejlesztés célja a differenciált, személyközpontú nevelés-oktatást lehetővé tevő módszertani kultúra megerősítése, a nyitottságra ösztönző intézményi nevelés-oktatás pedagógiai eszköztárának fejlesztése, valamint a kidolgozott módszertan országos elterjesztése és a pedagógusképzési tartalmak megújítása. Szimpóziumunk a Komplex Alapprogram koncepciójának a részleteibe nyújt betekintést. Előadásainkban bemutatjuk a konszenzus alapján elfogadott alapelveket, célokat, valamint a fejlesztés eredményeként megvalósuló jövőképet. Kiemeljük, hogy melyek azok a társadalmi változások, melyek időről-időre előidézik a pedagógiai módszerek rendszerszinten kezdeményezett megújítására vonatkozó törekvéseit. Bemutatjuk a heterogén tanulócsoportokban folyó differenciális fejlesztést (DFHT), amelynek alkalmazása révén az intézmények sikeresen kezelhetik a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulócsoportokat. Külön előadást szentelünk a tanulástámogató, iskolafejlesztő módszerek ismertetésére, amelyek célja, hogy motiválják, gondolkodásra ösztönözzék és kreativitásra serkentsék a diákokat. Ismertetjük a pedagógus-továbbképzési programjainkat, melyek az elmúlt években végzett kutatások tapasztalataira alapozva jelölik ki a továbbképzések irányvonalait. Fejlesztésünk figyelembe veszi a nemzetközi és hazai oktatásirányítás elvárásait, célként tűzi ki a tantestületi együttműködésen alapuló egész napos nevelés tudatos tervezését, a pedagógiai kultúraváltás elősegítését. A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú A Köznevelés Módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából - Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben, a pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében című pályázati program támogatta.

Előadások

A KOMPLEX ALAPPROGRAM PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSI RENDSZERE

Dancsó Tünde / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: végzettség nélküli iskolaelhagyás, pedagógus-továbbképzés, egésznapos nevelés

A Komplex Alapprogram bevezetése érdekében a projekt keretében hét, egymással szorosan összefüggő továbbképzési program fejlesztésére kerül sor, melyek felkészítik a pedagógusokat az intézményi fejlesztésekre. A képzések fejlesztési folyamatát elméleti fázis előzte meg, melynek során megismertük a hazai képzésfejlesztés tapasztalatait (Sági, 2011; Ceglédi, 2011; Gönczöl, 2011; Kotschy, 2016). Képzéseink célja, hogy ösztönözzék a pedagógusok módszertani megújulását, adekvát válaszokat keressenek az egész napos nevelés hatékony megvalósítására, segítséget nyújtsanak az operatív intézményi feladatok tervezéséhez, miközben a résztvevőktől felelősségteljes, kollektív együttműködést várnak el. A Komplex Alapprogram alapelveinek, koncepciójának megismerése a képzési struktúra kiindulási eleme. A program kulcsfontosságú része a heterogén tanulókörnyezetben zajló differenciált fejlesztés (DFHT) megismerése, amely a tanuló megismerésének fontosságára, a tanítási-tanulási folyamat szervezésére, a képességfejlesztés komplex tanulási környezetben lehetséges megvalósításaira, a problémamegoldó gondolkodás és a kreativitás fejlesztésére hívja fel a résztvevők figyelmét. A Komplex Alapprogram iskolafejlesztő módszerei, így képzéseink is a digitális, művészeti, testmozgás, logikai és életgyakorlat alapú kérdésekre koncentrálnak, miközben ötvözik a kompetenciafejlesztés, a fejlesztő értékelés és a személyiségfejlesztés módszereit. A képzések fejlesztése szakmai munkacsoportokban történt, a fejlesztés során a komplex iskolafejlesztés érdekében fogalmaztuk meg a képzési célokat, a követelményeket, a záró ellenőrzés módját, az értékelés szempontjait. A tematikai egységek vertikálisan egymásra épülnek, horizontális leírásuk egyértelműsíti a megvalósítást. A leírás optimális mélységben tartalmazza a képzés értelmezéséhez szükséges információkat, az alkalmazott módszerek és munkaformák változatosságát, az elmélet és a gyakorlat aránya illeszkedik a módszerekhez. A képzések tartalmi elemei a megvalósításhoz szükséges mértékben kifejtik a területeket és releváns szakirodalommal egészülnek ki. Előadásunkban a képzések fejlesztési folyamatát, a konszenzus kialakítására törekvő megvalósítás fázisait, az alapelvek érvényesítését, a képzési tananyag legfontosabb elemeit mutatjuk be. A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú „A Köznevelés Módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából - Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben, a pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében” című pályázati program támogatta.

A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS MÉRSÉKLÉSÉT TÁMOGATÓ PROGRAMOK ÉS KUTATÁSOK

K. Nagy Emese / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, prevenció, inklúzió

A korai iskolaelhagyás mértékének a csökkentése olyan módszertan alkalmazását kívánja meg, amelynek eredményeként a tanulók számára az iskolai tevékenységeknek és az iskola szabályrendszerének a könnyebb elfogadása következik be. A korai lemorzsolódást csökkentő módszertan alkalmazásának a célja, hogy javulás következzen be a tanulók viselkedésében, alulmotiváltságuk csökkentésében és a tanulás eredményességében. Olyan módszer, módszer-együttes alkalmazása a kívánatos, amelynek során a nevelés és oktatás kognitív, morális és affektív komponensei egyformán előtérbe kerülnek, vagyis a tudományos-intellektuális, társadalmi-állampolgári és a személyiségfejlesztésre irányuló célok közül mindegyikre megfelelő hangsúly esik. Előadásunk célja a hazai és a külföldi, a korai iskolaelhagyás problémájával foglalkozó jó gyakorlatok, programok és kutatások bemutatása. A külföldi jó gyakorlatok közül a korai iskolaelhagyás problémájával foglalkozó prevenció, intervenció, kompenzáció és a roma tanulók felzárkóztatását megcélzó programokat mutatunk be. A hazai kutatások közül azok kerülnek a vizsgálódásunk fókuszába, amelyek elsősorban a tanulók tanulmányi útjának eredményességét, szocioökonómiai háttérét és etnikai hovatartozását helyezik előtérbe. Az egyéni jellemzők feltárása mellett az iskola szerepével és felelősségével is foglalkozunk és kiemeljük az intézményi pedagógiai gyakorlatok fontosságát. Megállapítjuk, hogy a tanulóit sikeresebben oktató iskolákat inkluzív szemlélet, magasabb iskolázottság, szélesebb pedagógiai szolgáltatások, kiterjedtebb és szorosabb kapcsolati háló, valamint a nagyobb innovációs hajlandóság jellemzi. Az előadás utolsó nagy gondolati egységében bemutatjuk a Komplex Alapprogramhoz kapcsolódó fejlesztést, a Differenciálás Heterogén Tanulócsoportban (DFHT) módszertanát, amely metódus sikeresen kezeli a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulócsoportokat. A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószerű „A Köznevelés Módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben, a pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében” című pályázati program támogatta.

A KOMPLEX ALAPPROGRAM MISSZIÓJA

Pajtókné Tari Ilona / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: nevelés, jövőkép, tanulás támogatása

Nap, mint nap érzékeljük, hogy félelmetes sebességgel változik a világ, amelyben létezünk. A XXI. század tudásalapú, de egyben értékválsággal terhelt társadalmában élünk, ahol számtalan kihívásra kell reagálnunk. Egyre jobban teret hódít a globalizáció, a tömegkommunikáció. A közösségi érték torzul az individuum kielégítése céljából. A kulturális, társadalmi hátrányhelyzetet növeli az erőltetett versenyeztetés. Ebből következik a szorongás, kisebbségérzet, amely alkatoztól függően depresszióban vagy agresszióban végződhet. Számtalan diák hagyja el végzettség nélkül az iskolát. Következmény a munkanélküliség növekedése akkor is, amikor egyébként munkaerőhiány van. Hogyan reagál erre vajon a társadalom? Hogyan tudunk felkészülni és válaszolni ezekre a hatásokra? Az Európa Bizottság és a Magyar Kormány is stratégiai célokat fogalmazott meg a foglalkoztatottság növelésére, amelynek egyik kulcsa a végzettség nélküli iskolaelhagyás. Hogyan tud ebben segíteni az iskola? Követi a világ változását az iskolai oktatás-nevelés? Az iskolát tekintve ma is nagyrészt uralkodó tekintélyelvű autokrata oktatás, és terjedőben van a laissez faire képzés stílusa is. A családi nevelés olykor hiányos, egyre több feladatot hárítana át az iskolára. A nevelés módszerei többnyire elavultak, énközpontúak. Nem fordítunk elegendő figyelmet a másik emberrel való viszonyunkra, a kommunikációnkra, pedig ez testi létünk és a tudományos, művészeti, társadalmi, vallási életünk, teljes kultúránk alapja. Ebben a társadalmi helyzetben az iskola egészére ható, a köznevelésben módszertani megújítást eredményező fejlesztéssel, a Komplex Alapprogrammal kívánunk reflektálni, amelyben a nevelés komplex folyamatként értelmezhető. A program olyan elvek és módszerek együttese, amelynek középpontjában a tanulók komplex személyiségfejlesztésére fókuszáló, társas viszonyuláson alapuló tanulástámogató alpmódszerek állnak. Az előadás a Komplex Alapprogramot bemutató szimpózium részeként elméleti síkon villantja fel a Komplex Alapprogram céljait, alapelveit és mindezeket túlmutatva előre vetíti a hatásait az egyénre (diákra és tanárra), az iskolára és a társadalomra. A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószerű „A Köznevelés Módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben, a pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében” című pályázati program támogatta.

A KOMPLEX ALAPPROGRAM ISKOLAFEJLESZTŐ MÓDSZEREI

Révész László / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: személyiségfejlesztés, iskolai környezet, differenciális fejlesztés

A Komplex Alapprogram olyan elvek és módszerek együttese, melynek középpontjában a tanulók komplex személyiségfejlesztésére fókuszáló tanulástámogató módszerek állnak. A program tanulási környezetét a logika-, a testmozgás-, a művészet-, valamint a digitális-alapú iskolafejlesztő módszerek és a heterogén tanulócsoportokban folyó differenciális fejlesztést támogató tanulási környezet alapozza meg. A személyiségfejlesztést és tanulást ösztönző iskolai környezetek életgyakorlathoz való illeszkedését az egész napos nevelés pedagógiai programjához kapcsolódó négy metodikai elem támogatja: a személyre szabott pedagógiai eljárások, a kompetencia alapú fejlesztési megoldások, a tanulóközpontúság, valamint a tanulói kreativitás aggregálása a tanulásszervezésben. A logika-alapú iskolafejlesztő módszer célja, hogy a tanulók a játékok és játékos módszerek segítségével a természetes tanulás útján sajátítsák el a problémamegoldó gondolkodás elemeit, a logikai következtetés, a stratégiai gondolkodás, az indoklás, a probléma reprezentáció, a modellalkotás és további készség és képességét. A testmozgás-alapú iskolafejlesztő módszer célja, hogy élményszerű tevékenységeket integráljon a nevelési folyamatba. A nonformális tanulás testmozgás-alapú támogatása során az a célunk, hogy az alapvető szükségletekhez tartozó napi fizikai aktivitási mennyiség aktív tevékenységekkel kerüljön kielégítésre, az iskolai szabadidőben jelenjenek meg a mozgásos tevékenységek és a tanulói önkéntességen alapuló önszerveződések, melyek a szabadidő konstruktív eltöltését célozzák meg. A művészet-alapú iskolafejlesztő módszer célja a tanulók személyiségének, készségeinek és kompetenciáinak fejlesztése a művészetek eszközrendszerének megismertetésével, komplex élményszerű tevékenységek szervezésével. A digitális-alapú iskolafejlesztő módszer célja, hogy a tanulók a társadalom digitális állampolgáraivá válhassanak. Az informatikai eszközök alkalmazásának célja, hogy a tanulók alkalmasak legyenek egy konstruktív és felelősségteljes digitális kultúra kialakítására. Az életgyakorlat-alapú iskolafejlesztő módszer célja a szociálisan értékes és egyénileg eredményes életvezetés megalapozása közösségfejlesztő és önfejlesztő magatartás- és tevékenységformák kialakításával, direkt és indirekt nevelési módszerek és eljárások adekvát alkalmazásával. A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószerű „A Köznevelés Módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben, a pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében” című pályázati program támogatta.

PEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI VÁLTOZÁSOK IDŐSZERŰSÉGE RENDSZERELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSBEN – A KOMPLEX ALAPPROGRAM BEVEZETÉSÉNEK INDOKOLTSÁGA

Török Balázs / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatási és Fejlesztési Intézet

Kulcsszavak: kutatás, mérés, értékelés

Az oktatásban zajló változások a tartalmakat érintő módosulások mellett a pedagógiai módszerek átalakulásában is nyomon követhetők. A jelenség a pedagógusok szakmai alkalmazkodásában érhető tetten, ahogyan szakmai autonómiájuknak megfelelően tanítási módszereikkel illeszkednek az iskolába lépő új generációkhoz. A pedagógiai módszertani változások másik forrását azok a rendszerszintű kezdeményezések jelentik, melyek módszertani megújulási mozgalmak, vagy szakmailag támogatott fejlesztéspolitikai kezdeményezések formájában jelenhetnek meg az oktatásban. Előadásunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy melyek azok a társadalmi változások, melyek a pedagógiai módszerek rendszerszintű megújítására vonatkozó törekvéseit idézik elő. Az oktatási rendszereket ma már nem kizárólag az oktatás önreferenciáján tájékozódva vezérlik, hanem más társadalmi rendszerek oktatásra vonatkozó képe alapján is. A gazdaság által kidolgozott oktatáskép a politikai rendszer közvetítésével számos országban jelentős hatást gyakorolt az oktatás átalakítására. A redukcionista irányítási modellekből következően az oktatási rendszerek egyes funkcióterületei megerősödtek, más területekre azonban kevesebb figyelem jutott, így azok meggyengültek. Ebben az elméleti keretben a pedagógiai módszertani megújulás kiegyensúlyozó funkciót tölt be a rendszer működésében, megerősíti az irányítási szelektivitás következtében korábban elhanyagolt funkcióterületeket. A módszertani változások időszerűségét az általános társadalmi trendek azonosítása alapján kíséreljük meg igazolni. Az individualizáció szociológiailag leírt jelensége, a funkcionális részrendszerekre tagolt társadalmakban megvalósuló szocializációs folyamatok újszerűsége, a társadalom kulturális integrációs erejének gyengülése, valamint a társadalmi részrendszerek társadalomszervező szerepének növekedése egyaránt olyan jelenségek, melyek indokolhatják, hogy a társadalmak miért frissítik az oktatási rendszereikben alkalmazott pedagógiai módszertani repertoárt. Elméleti áttekintésünk rendszerelméleti megközelítésben sorol fel érveket a Komplex Alapprogram időszerűsége és indokoltsága mellett. A projekt kutatási területe átveszi az oktatásirányítás hagyományaként felfogható, bizonyítékokon alapuló eredményeket, bizonyos tekintetben meg is haladja azokat. A mérési, értékelési és kutatási csoport a komplex rendszerek irányításának OECD által kidolgozott elméletét is figyelembe véve határolja le feladatait annak érdekében, hogy elkerülje a túlzottan redukált modellek használatát, és képes legyen az intézményekről a projektcéloknak megfelelő komplexitással képet alkotni. A kutatást az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú „A Köznevelés Módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából – Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben, a pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében” című pályázati program támogatja.

2000–2015 HAZAI PEDAGÓGIAI SZAKSAJTÓJA AZ ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM ADATBÁZISÁNAK TÜKRÉBEN

Elnök: Dömsödy Andrea / Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Opponens: Lengyelne Molnár Tünde / Eszterházy Károly Egyetem Médiainformatica Intézet

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: szakirodalom, bibliometria, pedagógia

Mindezidáig a pedagógia területén bibliometriai elemzések csak részlegesen, bizonyos témakörökre, vagy bizonyos orgánumokra fókuszálva folytak hazánkban. A magyar neveléstudomány szakirodalmának bibliometriai elemzésére legalkalmasabb, legszélesebb körű adatbázis az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) által fejlesztett és gondozott Pedagógiai adatbázis (PAD). A szakkönyvtár 1959-től folyamatosan és egységes szempontok szerint gondozza szakterületén a magyar nemzeti szakkönyvtárakat, mely már 1989 óta elektronikusan is elérhető. Kutatási adatbázisunk alapja ugyan nem a kutatás céljára épült, hanem egy régóta folyamatosan épülő könyvtári adatbázis redukált, részben szerkesztett változata, ez befolyásolja feltehető kérdéseinket, de több alapvető bibliometriai, tudományometriai szempont vizsgálatára alkalmas. Kutatási adatbázisunkat a PAD-ból a Magyarországon megjelent művekre szűkítettük, így kifejezetten a hazai pedagógiai szakirodalmi tevékenység elmúlt 15 évét vizsgáljuk, a 2000 és 2015 között számba vett 59 749 publikációt. A könyvtár által regisztrált formai adatok és a tartalmi feltárásból származó egységesített adatok elemzését a folyóiratok tekintetében kiegészítettük az Magyar Tudományos Művek Tárából (MTMT) származó minőséget mutató adatokkal. Az ezek elemzéséből származó eredményekből szimpóziumunk először ad egy általános leírást, mely a szakkönyv- és folyóiratkiadás trendjeit is felvázolja. A PAD teljességre törekvése azt a lehetőséget is megadja, hogy a pedagógiai és a neveléstudományi témákban írók publikációs stratégiáit is elemezzük. Az elemzések kiemelt szempontja a 15 év tematikai jellemzőinek vizsgálata. Ezen belül is az OPKM-ben fejlesztett Magyar Pedagógiai Tárgyszójegyzék fogalomrendszere által nyújtott lehetőségek és a szakirodalom azon keresztül való leképezése. Ezen keresztül pedig a tematikai fókuszok, súlypontok kerülnek a vizsgálódás középpontjába. Szimpóziumunkat egy módszertanilag is érdekes elemzés zárja, mely egy konkrét folyóirat, a Magyar Pedagógia írásain keresztül vizsgálja a kiválasztott időszak publikációinak jellemzőit. Ez az elemzés az OPKM szakirodalmi adatbázisának adatait összeveti a cikkek teljes szövegének elemzéséből nyert adatokkal is.

Előadások

A HAZAI PEDAGÓGIAI SZAKIRODALOM 15 ÉVÉNEK ÁLTALÁNOS TRENDJEI

Dömsödy Andrea / Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Kulcsszavak: szakirodalom, pedagógia, bibliometria

A bibliometria alapirodalmi szerint a cikkek számának növekedési ütemét a tudomány színvonala határozza meg, így a hazai neveléstudományra nézve meghatározó elemzéseket végezhetünk az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) által összeállított neveléstudományi szakbibliográfia adatain. A 2000-2015 között majdnem 60 ezer mű jelent meg. Ezek 81%-a nem önálló mű, hanem folyóiratcikk vagy kötetben megjelent tanulmány. A művek száma a 15 év alatt 40%-os visszaesést mutat. A folyóiratcikkek között a csak online elérésűek száma elenyésző, de a nyomtatásban és online is elérhetők aránya a 15 év alatt kb. 40%-kal nőtt, jelenleg pedig a cikkek több mint felére jellemző. A megjelent könyvek között is kimutatható csökkenő tendencia az összterjedelemben. A cikkekre viszont ez általában nem jellemző, de a szakterületi, jellemzően módszertani folyóiratoknál megfigyelhető. A könyvek összterjedelmének évenkénti bontása jelentős visszaesést mutat 2007-ben és 2014-ben, melyek egybeesnek állami beavatkozásokkal. Az írások átlagos hossza viszont enyhén nő, mely növekedést a cikkek adják. Ezen belül a határterületi folyóiratokban hosszabb írások érhetők el, mint az általános pedagógiaiakban és a szakterületiekben. Az átlagos hossz viszont az MTMT jelleg szerint erőteljesebben eltér a tudományos lapok javára. A növekedést tematikai bontás szerint inkább az általános pedagógiai lapok adják, MTMT jelleg szerint pedig a tudományosak, melyek átlagterjedelmének növekedése egyenletesnek mondható. A cikkek átlagos hossza az ismeretterjesztőnek besoroltak között kicsit, a közérdekűek között jelentősebben csökken. Az elmúlt 15 évben több mint 21 ezer kolléga publikált Magyarországon. (A művek 25%-a szerző és szerkesztő nélküli.) A Lotka törvény érvényesül, 62%-uk csak egy művet publikált. A névhez kötött művek harmadát 2,5%-uk írja, ha viszont csak a tudományos lapok műveit vizsgáljuk, akkor a meghatározó szerzői kör kisebb, csak 1,6% (313 név). Közülük 78-an publikálnak évi átlag 3-4-nél több művet. 40%-uk nő, de a jelentősen többet publikálók között arányuk kisebb. 14 szempontból vizsgáltuk a 15 legtöbbet publikáló szerzőt. Ennek alapján azt látjuk, hogy 102 szerzőnek van jelentős jelenléte, a tudományosságot jelző szempontok mentén viszont már csak 56 személynek (34% nő). Külön vizsgálat tárgyává tettük a szerkesztőket. 2754 kollégát regisztráltuk kötetek első szerkesztőjeként, közülük 27-en legalább 10 kötetet szerkesztettek a 15 év alatt.

A NEVELÉSTUDOMÁNY KUTATÁSI TENDENCIÁI A MAGYAR PEDAGÓGIA NEGYED ÉVSZÁZADÁNAK TÜKRÉBEN

Nagy Gyula / SZTE Klebelsberg Könyvtár; SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: folyóirat, Magyar Pedagógia, szövegbányászat

Mint ahogyan minden diszciplína, így a neveléstudomány is permanens átalakulásban létezik. Az egyes kutatási irányok és témák folyamatosan változnak, formálódnak. Tulajdonképpen egy öngerjesztő folyamatról beszélhetünk, hiszen állandóan új publikációk jelennek meg, melyek sok esetben további tanulmányokat indukálnak, sőt akár teljesen új megközelítésű kutatási projekteket indítanak újtjukra. Természetesen mindezek elemi hatással vannak a szerzők publikációs stratégiájára is, ez a jelenség a tudományra oly jellemző szerves fejlődés egyik alapvető vonása. Ezt a tematikus fejlődési folyamatot a Magyar Pedagógia folyóiratban megjelent publikációkon keresztül vizsgáljuk. A kidolgozott módszer jól alkalmazható egy-egy szakkifejezés felfutásának és lecsengésének vizsgálatára, mintegy trendkövetés jelleggel. Ennek fényében elemeztük a neveléstudomány rendszerváltást követő legfontosabb kutatási irányait, illetve kibontakozásuk folyamatát. A teljesség igénye nélkül olyan fontos és meghatározó kutatási témák vizsgálatát végeztük el, mint az induktív gondolkodás, a proszocialitás vagy a reziliencia. Emellett a cikkekben előforduló szavakat kategóriákba soroltuk, majd mindezt időtengelyen ábrázolva összefoglaló képet kaptunk a legfajsúlyosabb témacsoportok 25 évnnyi változásáról. Kutatásunkban a szövegbányászat modern megoldásai kerültek alkalmazásra, így az elemzésbe bevont időszak (1991-2014) eredményei a teljes szövegtörzs vizsgálatán alapulnak. A kutatás nyomán lehetőség nyílik egy konkrét folyóirat jellemzőinek mélyfúrás jellegű bemutatására, amellyel célunk a neveléstudomány területén uralkodó általános kép árnyalása és empirikus adatokkal való alátámasztása. A tartalmi vizsgálatok eredményei a könnyebb befogadhatóság miatt vizuális formában kerülnek bemutatásra. Bár az előadás elsősorban tartalmi elemzés fókuszú, azonban a kontextusba helyezés miatt elkerülhetetlen a tárgyalt folyóirat legfontosabb biblio- és tudománymetriai trendjeinek névjegyszerű bemutatása és összehasonlítása a pedagógiában tapasztalható egyéb tendenciákkal. Ilyen kérdést jelent például a magyar kutatók hazai és nemzetközi publikációs aktivitásának vizsgálata.

MIT ÜZENNEK AZ OPKM TÁRGYSZAVAI?

Nahalka István / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: bibliometria; pedagógiai szakma; szakmai fogalomrendszerek

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) szakirodalmi adatbázisa tárgyszójegyzékével a pedagógia jelenségléleke számos összetevőjének tudományos vizsgálatára ad lehetőséget. E kutatás célja a magyar pedagógiai szakma, és ezen belül, amennyire lehetséges, a neveléstudomány bibliometriai adatok segítségével vizsgálható jelenségeinek elemzése. A kutató igyekszik jól körülhatárolható kérdésköröket megfogalmazni, amelyek vizsgálatához az OPKM tárgyszójegyzékét, a tárgyszavaknak a bibliográfiai tételekhez való hozzárendelését használja adatbázisként. A kutatás egésze során számos kérdés vizsgálata megtörtént, a Konferencián a kutató ezek közül háromnak az elemzése során elért eredményeket mutatja be. A kutatás alapvető módszere a statisztikai elemzés. A hangsúly módszertani szempontból a kapott statisztikai adatok mélyebb értelmezésén van. A kutatás kapcsolódik azokhoz a korábbi hazai munkákhoz, amelyeket elsősorban Nagy Gyula (2016), Csíkos Csaba (2013), Gécz János (2007, 2003), Bíró Zsuzsanna Hanna (2009), Pap K. Tünde (2009) végeztek. Az egyik, az előadásban elemzendő kérdés a szakma fogalomrendszerének formálódásával kapcsolatos. Az OPKM tárgyszójegyzéke is világosan mutatja, hogy a neveléstudomány néhány területén a fogalomhasználat, a nómenklatúra akár zűrzavarosnak is tekinthető. Példa erre a nevelés területeinek, a nevelési feladatoknak a számba vétele, felsorolása. A szerteágazó tárgyszórendszer keresztül kimutatható, hogy a szakirodalomban, inkább a „távolító” tendenciák érvényesülnek. Vagyis egymáshoz rendkívül közeli jelenségek, folyamatok, „tárgyak” fogalmi megjelölésével kapcsolatban a tárgyszavak élesebb megkülönböztetést mutatnak, ami a fogalmi meghatározások, besorolások szempontjából az adott terület jó átlátását megnehezítő tényezőnek tekinthető. Ugyanakkor több területen nem érvényesül átfogó, integratív szerepet betöltő fogalmaknak a kialakítása. A tárgyszavak gyakoriságai alapján kirajzolódnak bizonyos, a hazai pedagógiai szakmában hangsúlyosnak tekinthető kérdéskörök. Például, jól átlátható az adatok alapján, hogy a hazai pedagógiai publikálás a szervezetre, a működtetés szervezeti és jogi kérdéseire koncentrál, és kisebb szerepet kapnak a neveléstudományi kutatások, valamint a kritikus kérdésekkel összefüggésben elvégzett szakmai elemzések. A harmadik kérdéskör, amivel az előadás foglalkozik, az egyes területeken a világban jellemző kutatási tendenciák jelentkezése a hazai szakmai publikációkban. Az előadásban itt is egy példával történik a probléma megvilágítása, ez a tanulás kérdése lesz. Az előadó bemutatja, hogy a tanúlással kapcsolatos pedagógiai fogalomrendszernek a hazai szakmai publikációkban való megjelenése a nemzetközi tendenciákhoz képest milyen jellegzetességeket mutat. Számos hasonló terület tüzetes vizsgálata alapján a kutatás során képet nyerhetünk a hazai szakma állapotáról, amely jelentős elmaradásokról, megkésettiségről tanúskodik.

PUBLIKÁCIÓS STRATÉGIÁK A NEVELÉSTUDOMÁNYBAN

Varga Katalin / Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Kulcsszavak: szakirodalom, pedagógia, publikációs stratégia, folyóirat

Az értékelő tudománymetria a tudományos kutatás szereplői által előállított tudományos információ mennyiségének és hatásának mérésével foglalkozik. Egy adott kutató vagy kutatócsoport közleményei sokféle szempontból vizsgálhatók és értékelhetők, az értékelés pedig rávilágít nemcsak a kutató tudományos teljesítményére, illetve a tudományterület publikációinak minőségére, hanem az egyén vagy a tudományterület publikációs stratégiáira is. A publikációs stratégiák általában az idézettség alapján mutatják egy adott kutató közleményeinek összesített impakt faktora és a közlemények számának hányadosát, tehát a kutató közleményeinek átlagos impakt faktor értékét. A neveléstudományban Magyarországon nem mérhetők az impakt faktorok, mivel nem állnak rendelkezésre a méréshez szükséges idézettségi adatok. A kutatás ennek ellenére arra vállalkozik, hogy kimutasson bizonyos törvényszerűségeket, mérhető jellemzőket, amelyekből következtethetünk a neveléstudományi kutatók publikációs stratégiára. Alapfeltevés, hogy a publikációk mérhető jellemzőiből kibonthatók a tudományterületre jellemző publikációs stratégiák, és ezek változásaiból nyomon követhetők a tudományterületre jellemző publikációs trendek. A vizsgált területek: Az elmúlt 15 év publikációinak megoszlása a publikációk típusa szerint (könyv, folyóiratcikk, könyvrészlet). A tendenciák időbeli, illetve tematikus változásai. A neveléstudományi publikációkat megjelentető folyóiratok jellemzői (magfolyóiratok, határterületi folyóiratok, egyéb). A folyóiratok kategorizálása a publikációk alapján, összevetve az MTMT besorolásával. MTMT idézettségi adatok használhatósága, levonható tanulságok. Néhány jól látható tendencia: A publikációk 71%-a folyóiratcikk, további 10%-a kötetekben megjelent tanulmány, 18,5% az önálló mű (könyv). Vagyis egyértelműen látszik, hogy az uralkodó publikációs forma a tanulmány. A folyóiratcikk 38,8%-a a neveléstudomány minden témakörét lefedő, általános tematikájú folyóiratban jelent meg. 46,6% egy-egy szakterülethez köthető lapban, 14,6% pedig valamely határterületi folyóiratban. A szerzők nagyobb része a szakterületi folyóiratokban törekszik/tud publikálni. A vizsgált időszakban a Pedagógiai Adatbázisban rögzített cikkek 39%-a jelent meg az MTMT besorolás szerinti tudományos folyóiratban. A könyvek 50%-a 100-300 oldal terjedelmű, 36%-a viszont 100 oldal alatti. A cikkek és tanulmányok 80%-a 10 oldal alatti terjedelmű. A könyvek átlagos terjedelme 168 oldal, a folyóiratcikké 6 oldal. Az átlagterjedelem az évek során növekvő tendenciát mutat. Az MTMT szerint tudományos besorolású folyóiratokban megjelenő publikációk terjedelme növekvő tendenciát mutat. A határterületi folyóiratokban hosszabb írások érhetők el, mint az általánosakban és a szakterületiekben. Az átlagos hossz viszont az MTMT jelleg szerint erőteljesebben eltér a tudományosak javára.

IKONOGRÁFIA, MINT KUTATÁSI MÓDSZER A NEVELÉSTUDOMÁNYBAN

Endrődy-Nagy Orsolya / Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
Opponens: Ambrus Attiláné Kéri Katalin / Pécsi Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: ikonográfia, módszertan, innováció

A szimpózium célja, hogy bemutassa az ikonográfia módszertani lehetőségeit a neveléstudományi kutatások területén. A szimpózium olyan kutatásokat gyűjt egybe, melyekben közös az ikonográfia módszerként való használata; a vizuális dokumentumok elemzési lehetőségei közül mutat be néhányat és jelzi a metodológia sokszínűségét. Célunk, hogy ezen dokumentumokat a kutatótársak ne csupán illusztrációként, hanem teljes értékű forrásként vonják be a neveléstudományi kutatások körébe. A képméleti kutatások hangsúlyozzák, hogy a vizualitás elsődleges a világ befogadását tekintve (Arnheim, 1954; Damasio, 1996; Amit és mtsai, 2017), a képi tárolókban megőrzött dokumentumok mást, sokszor többet mondanak az írott, illetve verbális dokumentumoknál (Nyíri, 2016). Az ikonográfia a neveléstudományban olyan interdiszciplináris kutatási területet jelöl, mely elsősorban a képméleti, neveléstudományi és történeti tudományterületek határán vizsgálódik. Vizsgálati területei azonban nem korlátozódnak a történeti aspektusokra, hiszen a jelenkor pedagógiai gyakorlatának is kiegészítői lehetnek. Az ikonográfia, mely eredetileg a művészettörténet segédtudománya (Panofsky, 1984) számos más diszciplína hasznára szolgál, így a történeti (Basics, 2003) és tágabb értelemben vett bölcsészettudományi területek mellett a természettudományi (Daniels – Cosgrove, 1988) kutatások támogatója is. A neveléstudományban a művészettörténeti gyökereken túlno 2000-től számos nemzetközi (Grosvenor 1999) és a 2010-es évektől hazai kutatás indult el a területen. A szimpózium bevezetője az ikonográfiát mint módszert áttekintő előadás, melyet egy klasszikus képzőművészeti ág – a festészet területén készült műalkotások elemzési lehetőségeinek vizsgálata követ. A források sokféleségét szem előtt tartva a fotók és végül a karikatúrák elemzési, módszertani bemutatása követi egymást. Az ismertetett kutatások a neveléstudomány interdiszciplináris kapcsolatait híven tükrözve többek közt a történettudomány, művészettörténet, képtudomány és mentalitástörténet határterületein vizsgálódnak, olyan területeket körül járva, mint a nevelés- és gyermekkortörténeti illetve a politikai ikonográfia. Az előadások a módszertan felől indulnak, majd kitérnek a gyakorlati alkalmazási lehetőségekre. A szimpózium szeretné felhívni a figyelmet arra, hogy ezek a kutatások egy komplex újfajta megközelítésmódot jelenthetnek a neveléstudományi kutatásban, valamint arra, hogy a terület kutatói fontosnak tartják a párbeszédet és a terület kodifikációját.

Előadások

GYERMEKKORTÖRTÉNETI IKONOGRÁFIA – KÍSÉRLET EGY ÚJ TUDOMÁNYTERÜLET DEFINÍCIÓJÁRA

Endrődy-Nagy Orsolya / Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: gyermekkortörténeti ikonográfia, festmény, multiperspektivikusság

A kutatás célja, hogy feltárja a gyermekkortörténeti ikonográfia lehetséges képi forrásait, az egyes forrástípusok elemzési lehetőségeit, az egyes forrástípusok elemzési módszereinek különbségeit, ezzel elősegítve a területet kutató szakembert a számára releváns módszertan megtalálásában és a vizuális dokumentumok elemzésében. A kutatás nyitott kérdése, hogy mely vizuális dokumentumok értelmezhetők a gyermekkortörténet képi forrásaiként, milyen feltételei, korlátai vannak a képek forrásként való felhasználásának. Szintén kérdésként fogalmazódik meg, hogy lehetséges-e olyan képelemzési módszert felállítani, mely egyaránt érvényes bármely időszak, térség, világnézet, etnikai, társadalmi nemhez tartozástól függetlenül. Lehetséges-e felállítani olyan képelemzési módszert, vagy módszereket, melyek bármely a területet kutató szakember számára segítséget nyújtanak, és alapvetően meghatározzák az értelmezési kereteket. Az előadás az elméleti alapok, az interdiszciplináris kutatás lehetőségeinek elemzésével indul, valamint a korábbi kutatások eredményének összegzésére fókuszál. Az elméleti részben kitér a képtudomány és a gyermekkortörténet határán létrejövő terület tudományterületi besorolására, historiográfiai áttekintést végez a nemzetközi (Grosvenor 1999, Depape – Henkens 2000, Mietzner – Pillarczyk 2005, Warmington – Van Gorp – Grosvenor, 2011) és a hazai (Géczi 2008, Kéri 2008, Mikonya 2008, Géczi és Darvai 2010, Endrődy-Nagy 2010, Somogyvári 2014, Támba 2015) hasonló kutatások áttekintésével. A lehetséges módszertan kereteit igyekszik meghatározni (Panofsky 1984, Bouteaud 1999, Addis, 2005, Mietzner és Pillarczyk 2005, Collier, 2010), valamint néhány lehetséges képi forrás szerepére, elemzési lehetőségére, a felhasználhatóság korlátaira, a képi és szöveges dokumentumok dekódolása során feltárható vélt vagy valós feszültségek feloldására keres megoldásokat. Egy mintaelemzést is bemutat a gyermek és kutya toposz témakörében az ábrázolás történetének rövid ismertetésével Briton Rivière Sympathy c. 1878-as, a londoni Tate Galleryben őrzött festményének elemzésén keresztül. Az előadás a három éven át tartó kutatás jelenlegi állapotáról, a továbbhaladás irányairól ad tájékoztatást, jelezve, hogy a harmadik év végére milyen módon rendszerezett képanyagot bocsát a kutatóközösség rendelkezésére, mely képtípusokat és képalkotási technikákat vonja be munkájába a multiperspektivikusság szem előtt tartásával.

EGY SPECIÁLIS MŰFAJ – A KARIKATÚRA PEDAGÓGIAI FELHASZNÁLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Mikonya György / ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: karikatúra, ikonográfia, pedagógiai lehetőségek

Amennyiben igaz az, hogy a képek sokszor kifejezőbbek a szóban kifejtett tartalomnál, akkor ez fokozottan érvényes a karikatúrára, igaz meglehetősen egyoldalú megközelítésben. (Klant 1984:7) Ugyanis a karikatúra a jellegzetes vonásokat szándékosan túlzó módon, torzítva ábrázoló, gúnyos célzatú mű, amely nem nélkülözi a humort sem. A karikatúra még a fényképnél is kifejezőbb lehet a rajzoló különleges tehetségéből adódó sűrítésnek és kifejezőerőnek köszönhetően. A karikatúra a jellegzetes elemek abszurdumig való hangsúlyozása, lehet koncentrált támadás vagy akár agresszív kritika is. A karikatúra egészen a szimbólumig sematizál. A karikatúrában rejlő lehetőségeket sokan felismerték, az ókori ábrázolásokon és az újságok hasábjain egyaránt találunk példát. Az első komoly alkotónak mégis a két Brueghel tekinthető. A német Wilhelm Busch már a nyárspolgárokat karikázza a müncheni Simplicissimus művészei pedig öntudatos társadalompolitikai eszközzé avatták a karikatúrát. Magyarországon a legismertebb karikatúra-közlő a Ludas Matyi néven ismert hetilap. Módszertani szempontból a karikatúra pedagógiai lehetőségei messze kiaknázatlanok. Hasznosításának legegyszerűbb módja a szemléltetés. Ez használható motiválás, figyelemfelkeltés érdekében vagy előadás, magyarázat közben a hallgatóság figyelmének fenntartására esetleg egy téma élményszerű rögzítésére. A pedagógiai felhasználás érdekében ajánlott személyes használatú adatbázis készítése. Ennek forrása hazai és külföldi karikaturisták hozzáférhető munkáinak és ilyen jellegű kiadványoknak (könyv, folyóirat, plakát, szórólap, képeslap stb.) gyűjtése. Maga a gyűjtés igen összetett feladat a források bősége miatt. Ezért első lépésként meghatározott szempontokat kell keresni, ilyen lehet a pedagógia esetében a tanulás, a tantárgyak, a tanulók és a tanárok ábrázolása. A szisztematikusan rendszerezett adatbázis megléte után a következő feladat a szöveges részek feldolgozása és értelmezése. Ez az egyik legnehezebb feladat, hiszen a karikatúrák egy-egy időszak közismert viszonyaira utalnak és csak a keletkezésüket eredményező társadalmi kontextus ismeretében érthetők meg. Ilyen értelemben több más módszerrel együtt lehetőséget teremtenek egy adott időszak mindennapi tudatának rekonstruálásához. Hasonló funkciót tölthetnek be a karikatúrákkal gyakran együtt megjelenő viccek is. Az előadás az iskolai életre koncentrált, kronológiai besorolás szerinti témacsoportokat mutat be. Az előadás empirikus részében kitérünk arra, hogy vizsgahelyzetben milyen különbségek mutathatók ki, a karikatúrát mértéktartóan felhasználó vizsgázók és az ezt nem használó kontrollcsoport eredményei között. Végezetül jelezzük a pedagógiai felhasználás másik lehetőségét, a karikatúra készítését. Ennek spontán gyakorlata ismert diákok füzetéből, tankönyvek lapszéli margójáról, de tudatosabb használatára is lehetőség van, mégpedig a fogalomtérkép kiegészítéseként, tanulói munkaportfólió részeként. Az előadás részeként erre is kitérünk.

POLITIKAI IKONOGRÁFIA A KONSZOLIDÁLÓDÓ KÁDÁR-KORSZAKBAN – „A NEVELŐK NEVELÉSE” A MAGYAR PEDAGÓGIAI ÚJSÁGOKBAN (1959-1970)

Somogyvári Lajos / Pannon Egyetem MFTK Tanárképző Központ

Kulcsszavak: politikai ikonográfia, pedagógiai sajtó, oktatástörténet

Az előadás alapját képező kutatást egy, az MSZMP Tudományos és Kulturális Osztályán, 1959 végén keletkezett dokumentum inspirálta: a pártközpontba berendelt pedagógiai lapok főszerkesztői a nevelők „politikai-világnézeti” neveléséről kaptak eligazítást, melyben még sok hiányosság volt felfedezhető a jelentéstevő szerint (Feljegyzés..., 1959). A marxi gondolat hivatkozás nélküli idézése („a nevelőt magát is nevelni kell”, Marx, 1973, 124.) arra a problémára vezetett vissza, amit a megszilárduló kádári hatalom számára az értelmiségi társadalom egy meghatározó szeletének megnyerése, meggyőzése lehetett, a vizuális propaganda eszközeit is felhasználva. 1956 után megváltozott az ideológia: differenciáltabb, a korábbiakhoz képest kevésbé direkt képi és szöveges üzenetekkel operált, de ugyanolyan hangsúlyos szerepet töltött be Magyarországon. A vizsgált pedagógiai sajtóban (Köznevelés, Óvodai Nevelés, Gyermekünk, Család és Iskola, Munka és Iskola, A Tanító, A Tanító Munkája) fellelhető, ideológiai töltetű fotók elemzésének elméleti keretét a politikai ikonográfia adja. A téma szakirodalma különböző autoritárius, tekintélyuralmi rendszerek esetében vizsgálta a hasonló fényképek sugallta jelentéseket, kontextusokat és szándékolt hatásokat (Pinfold, 2011; Schembs, 2013; Olesen, 2015; Bush – Ehrlich – Prater – Zeira, 2016), melyet jelen esetben a magyar pedagógusok politikai szocializációjának (Szabó, 2000) kiegészítő elemeként tárgyalok. A képek a szocialista Magyarország (és az egész szocialista tábor) valamennyi idősikját egybefogó értelmezési keretet szolgáltatnak, melyek a vizsgálat csomópontjait is alkotják. A múlt megkonstruálásában kulcsfontosságú szerepet kap az alapító mítosz létrehozása, a Leninről és az 1917-es bolsevik hatalomátvételtől való megemlékezés, a Tanácsköztársaság megidézése, az 1945-ös cezúra hangsúlyozása. Nemcsak az a fontos itt, hogy miről emlékszik meg a pedagógiai sajtó, hanem, hogy milyen hiányok fedezhetők fel, melyek együtt adják ki a hatvanas évek itt sugallt előtörténetét. Időben és térben kitágítva a témát, a harmadik világ antikolonialista harcai, az internacionalizmus toposza jelenti az utolsó fontos elemzési fókuszot, ami a hatvanas években nagy hangsúlyt kapott a közéleti diskurzusokban, hiszen a szocializmus világméretű terjeszkedésével és győzelmével lehetett összekapcsolni. A vizsgálat több tudásterületet is összekapcsol (politikai nevelés, ideológia, oktatástörténet, mentalitástörténet, ikonográfia, sajtótörténet stb.), mely a Kádár-korszak vizuális kultúrájához is fontos hozzájárulás lehet. A képeken nemcsak az emberi figurák lényegesek, hanem az őket körülvevő környezet, az emlékművek és történeti események összefüggései.

GYERMEKKOR ÉS TRAGIKUM A MŰCSARNOKI FESTÉSZETBEN A DUALIZMUS UTOLSÓ NEGYEDSZÁZADÁBAN

Támba Renátó / Reménysugár Habilitációs Intézet

Kulcsszavak: gyermekszemlélet, gyermekkortörténeti ikonográfia, műcsarnoki festészet

Jelen előadásban a műcsarnoki festők gyermekábrázolásait vizsgálom, a gyermekhalál és az árvaság témájára fókuszálva, Baditz Ottótól és Jendrassik Jenőtől Pataky László és Pap Henrik alkotásáig, összehasonlító anyagként pedig Endre Béla, Csók István, Wilhelm Leibl, Albert Anker és Jules Bastien-Lepage művei kínálóznak. Utalunk továbbá a Móricz, Tömörkény és Petelei műveivel, valamint a korabeli sajtócikkekkel való párhuzamokra. A beszámoló célja, hogy a képeken keresztül rávilágítsunk a kor társadalmának – a célközönségből adódóan – polgári rétegeiben formálódó gyermekszemlélet főbb sajátosságaira a vizsgált témák vonatkozásában. Alapvető, az előadás során (a műcsarnoki festészet intézményi, akadémiai kereteinek, társadalomtörténeti vonatkozásainak bemutatásával) igazolandó feltevésünk szerint a műcsarnoki festők gyakran alárendelték festői tevékenységüket a társadalmi többség „consensus omiumának” (Moles, 1996). A motívumok ismétlése és halmozása, színpadias beállítás, a könnyen befogadható érzelmek és a sztereotip-reduktív ábrázolásmód jellemzik e műveket, s mindez túlságosan is megkönnyítette a polgári nagyközönség azonosulását a látottakkal. E képek tehát a korabeli társadalmi tudat- és tapasztalatformák lenyomatainak tekinthetők (Schneider, é. n., ld. még Bernáth, 2006; Kárai és Veszprémi szerk., 2009; Kovács, 2001; Zádor szerk. 2009 stb.). A kutatás módszere a gyermekkor-történeti ikonográfia, mely forrásait tekintve rendkívül interdiszciplinárisnak mondható; hazánkban Géczi János (2010), Kéri Katalin (2009), Endrődy-Nagy Orsolya (2015), Támba Renátó (2015) és részben Portik Edit (2016) foglalkoztak a releváns képtudományi megközelítések integrálásával, illetve mindennek nyomán egy jól felhasználható szempontsor kidolgozásával. A hermeneutika, a vizuális antropológia és szociológia, a társadalomtörténeti megközelítés, a szemiotika, a vizuális kommunikáció, az ikonográfia-ikonológia, a narratológia egyaránt fontos szerepet tölt be az elemzések során. A vizsgálat a gyermekkor-történeten, a művészettörténeten és a képtudományokon túl érinti a mentalitás- és a társadalomtörténetet, a társadalom- és gyermekkor-néprajzot, s már csak alapfogalmaink (gyermekkép, gyermekfelfogás, gyermekkor-narratívák, gyermekideológiák) miatt is jelentős háttéranyagot szolgáltat a gyermekkor szociológiája (pl. Jenks, 1996; Cannella és Viruru, 2004) és a narratív pszichológia (László és Thomka szerk., 2001). Kiindulópontunk, hogy a gyermekkor számottevően a különböző nevelési ideológiák, narratívák által meghatározott történeti képződmény, így nagy jelentőséggel bír a különböző eszme-, társadalom-, nevelés- és gyermekkor-történeti értékkel is rendelkező irodalmi és vizuális alkotások gondos elemzése.

NEVELÉS A CSALÁDBAN, OKTATÁS A CSALÁDRÓL

Elnök: Engler Ágnes / Debreceni Egyetem

Opponents: Veressné Gönczi Ibolya / Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: családi életre nevelés, pedagógusképzés, értékvizsgálatok

A szimpóziumunk központi témája a családi életre nevelés. A családi életciklusok különböző pontjait megragadva igyekszünk rámutatni arra, hogy a családi életre történő felkészítés lényegében a családon belül kezdődik el. A „külső szakértők” a pedagógusok, a „belső szereplők” a szülők és családtagok egyaránt azon igyekeznek, hogy az elsődleges és másodlagos szocializációs közegben, informálisan és formálisan felkészítsék a fiatal generációkat társadalmi szerepvállalásaik között az egyik legfontosabbra, a szülői szerepre. A prioritás nemcsak abban rejlik, hogy „a család a társadalom legkisebb egysége”, hanem az intragenerációs átöröklés fontosságában is. Tudniillik a gyermek-szülő kapcsolat intenzitásán, rajzolatán, minőségén múlik a következő generáció párkapcsolati kultúrája, apasága, anyasága, de többek között a társadalmi beilleszkedés, a munkaerőkölcs, állampolgári aktivitás is. A szimpózium előadásai közül kettőben a családon belüli kibontakozását figyeljük meg a vázolt folyamatnak. Az egyikben történelmi távlatokat is bevonunk, ugyanis a történelmi narratívák családi körben való át- és újrabeszélése kap figyelmet egy új és érdekes akadémiai kutatócsoport munkája kapcsán. A másik előadásban a házassági felkészítés mint a tartós, stabil párkapcsolati elköteleződés iránti igény jelenik meg, mivel – a bemutatott empirikus eredmények szerint – a családon belüli társadalmi tőke jótékony hatással bír a szakmai előremenetelre. A harmadik előadás átvezet minket a családból az oktatási intézménybe: a szülők óvoda- és iskolaválasztási döntéseit vizsgálja, megállapítva a családi háttér és a pedagógusok komoly szerepét és felelősségét. A szimpóziumot figyelemreméltó kutatási perspektíva zárja: a pedagógusok értékpreferenciáinak vizsgálata újszerű megközelítésben. A szimpóziumban elhangzó előadások közös üzenete, hogy a családi szerepekre történő felkészítés társadalmi érdek, történjen az családban, oktatási intézményben, munkahelyen, civil kezdeményezésként vagy egyházi keretek között. Ezen területek közül a fő hangsúlyt a pedagógusképzésre kívánjuk helyezni, mivel a nevelés és oktatás intézményesült színterén csomósodnak mindazok a problémák, lehetőségek, igények, amelyek a családi élet velejárói.

Előadások

SÚLYPONTOK ÉS PERIFÉRIÁK. PEDAGÓGUSOK ÉRTÉKTEREINEK VIZSGÁLATA

Bocsi Veronika / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: értékek, gyermeknevelési értékek, pedagógusok

A legtöbb értékutatás az értékpreferenciák egészét vizsgálja (Füstös 1995, Keller 2009), vagy az értékek egy részterületét érinti. Ilyen részterület lehet a munkaértékek világa (Abu-Saad – Isralowitz 1997; Ester – Braun – Vinken 2006), a gyermeknevelési értékek rendszere (Tudge et al. 2000, Csurgó és Kristóf 2012; Bocsi – Morvai – Csokai 2015) vagy a felsőoktatási értékek (Veroszta 2010). Arra azonban jóval kevesebb vizsgálat nyújt lehetőséget, hogy az egyes területeket egy elemzésen belül összekapcsolja, mivel a kutatások általában vagy az egyik, vagy pedig a másik csapásirányt választják az értékek kutatásakor. Joggal feltételezhetjük, hogy miként az értékek is alakítják valamilyen módon a cselekvéseket (Feather 2003), úgy a pedagógusok értékpreferenciái a szakmai döntésekre, a tanítás módszereire és annak tartalmára is kihatnak. Ugyanakkor fontos látni, hogy ebben a folyamatban nem csupán a pedagógusok jelennek meg az értékek közvetítőiként, hanem maguk az intézmények is. Az egyes pedagógiai irányzatok, bizonyos pedagógiai programok értékelemekkel vannak átszőve. A nemzetközi szakirodalomban találhatunk arra példát, hogy az egyes fenntartókat és pedagógiai irányzatokat az értékpreferenciáik alapján helyeztek el egy kétdimenziós modellben (Currie 2000). Éppen ezért releváns kutatási kérdésnek tekintjük a pedagógusok értékpreferenciáinak a vizsgálatát. Munkánk során a 2015-ös, a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán készült IMV adatbázist (N=824) használtunk fel. Adatbázisunk nem reprezentatív, ugyanakkor mintánk elemszáma relatíve magas, és sajátosságait összevetettük más, a régióban folytatott pedagóguskutatások adatbázisaival. Kérdőívünk értékblokkot, gyermeknevelési értékekre vonatkozó kérdésblokkot, szociokulturális háttérváltozókat (nem, életkor, településtípus stb.), az intézményre vonatkozó változókat (ISCED szint, hátrányos helyzetű gyermekek aránya stb.) tartalmazott. Elemzésünk során megvizsgáltuk az értékek rajzolatát, a háttérváltozók hatását, illetve a két értékrendszer összefüggéseit. A felhasznált technikák a következők voltak: kereszttáblás elemzés, ANOVA-teszt, faktoranalízis, lineáris regressziós modell. Kutatási eredményeink arra utalnak, hogy a pedagógusok értékpreferenciái eltérnek a magyar társadalom értékeitől. A szociokulturális magyarázó változók hatása, illetve az intézményi változók hatása is csekélynek mutatkozik, de bizonyos esetekben kimutatható. Az általunk vizsgált két értékrendszer szorosan összefügg, s a gyermeknevelési értékek faktorai a normál értékpreferenciákkal nagyrészt megmagyarázhatók, s sokkal kevésbé beágyazottak a szociodemográfiai vagy intézményi háttérváltozóba. A gyermeknevelési értékek elemzése során a következő faktorokat tudtuk elkülöníteni: vallásos-lojális, céltudatos-kreatív, konform és vezető. A két értékrendszer azon pólusai, amelyek a Schwartz(2003)-féle modell azonos szegmenseiben találhatók, pozitív irányú kapcsolatban állnak egymással.

TÁRSAS ELKÖTELEZŐDÉS ÉS SZAKMAI KARRIER

Engler Ágnes / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Kozek Lilla Katalin / Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: családi életre nevelés, társas támogatás, karrier

Előadásunkban a családi életre nevelés egyik szegmensének, a kapcsolati kultúrának két aspektusát vizsgáljuk meg. Egyfelől a tartós párkapcsolat, valamint az arra történő felkészítés relevanciáját tekintjük át nemzetközi és hazai szakirodalom fényében. Majd egy empirikus kutatás eredményeit használjuk fel arra, hogy megvizsgáljuk azokat az elméleteket, amelyek a társas elköteleződés fontosságát nemcsak a magánéletben, hanem a szakmai életúton is hangsúlyozzák. A családi életre nevelés kapcsán elmondható, hogy a tanulói élethelyzet és az iskolai szituáció sajátosságaiból adódóan jelenthet egyfajta iránymutatást a fiatalok számára, ugyanakkor az éles szituációkba ágyazott értékválasztás döntési és cselekvéses egyéni kifejezése az orientáción túl is igényel támogatást, ahogyan azt Tárkányi (2011) főként amerikai oktatási anyagokat bemutató írása tanúsítja. A kapcsolati kultúra, ezen belül a házasság-előkészítés gyakorlatának évtizedes fejlődésének köszönhetően ez az oktatási forma és a házasság-előkészítő tanácsadás lassan elkülönülnek egymástól. Az utóbbinak alapvető célkitűzése az elköteleződésről szóló döntés tisztázása, illetve a döntési folyamat támogatása. Jóllehet, egyes kutatók egyenértékűen használják a két fogalmat (például Murray 2004), a hangsúlyok elhelyezése mégis lényeges: a házasság-előkészítő oktatás tematikáját és módszertani bázisát tekintve neveléstudományi kérdéskör, a házasság előtti tanácsadás pedig inkább pszichológiai megközelítésmód, speciálisan tanácsadói fókusszal és kompetenciákkal (Ritoók, 2009). A tartós párkapcsolatra történő felkészítés igénye többek között a jól-lét kutatásokban kimutatott társas támogatás hasznosságából fakad: a kiegyensúlyozott kapcsolatban élők testi-lelki egészsége kedvezőbb, jobban teljesítenek a tanulás és a munka világában. (Sexton 2001, Ravenara 2003, Kopp 2010, Skrabski 2008, Engler 2014) Ezt hipotézisként kezelve egy olyan kutatás adatait vizsgáltuk, ahol felnőttek szakmai életútjának egy pillanatát ragadtuk meg. Három felsőoktatási intézmény levelező tagozatos hallgatóinak kérdőíves vizsgálatával a tanulmányi eredményességre ható tényezőket figyeltük meg. (Teljes körű lekérdézés, N=1092) Az eredmények szerint a prokreációs jellemzők sokkal inkább befolyásolták a teljesítményt, mint a származási szocio-kulturális tényezők: a tartós párkapcsolatban élők és a gyermeket nevelők szignifikánsan jobban teljesítettek, és felsőoktatási integrációjuk is sikeresebbnek bizonyult. A társas elköteleződés és a karrierút – jelen esetben a humán tőkébe történő beruházás – tehát szoros összefüggést mutat, amely az individuális hasznosságon túl kollektív megtérülést is eredményez. Az eredményeket a családi életre nevelés koncepciójába helyezve rámutat annak hosszú távú jelentőségére, a kapcsolati kultúra oktatásának fontosságára, amelyet a pedagógusképzésben is szükséges lenne egyre inkább hangsúlyozni.

CSALÁD ÉS A KOLLEKTÍV EMLÉKEZET

Jancsák Csaba / Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: család, kollektív emlékezet, intergenerációs feldolgozás

Kutatások sora bizonyította, hogy a kollektív emlékezet történelmi mérföldköveknek tekintett események és civilizációs jelentéshordozó szimbólumok generációk közötti, transz-történelmi dimenziókban történő elbeszélésén keresztül formálódik. A személyes illetve kollektív emlékezet és életvilág (Memory & Life practice), miként a nyilvános emlékezet (Public memory) és a közösségi identitások (Community identities) is meghatározottak a családtörténet, és a történelem (History) folyamatában benne létező személyes történelem (Life story) intergenerációs feldolgozása által. A család szocializációs funkciójának hangsúlyos fragmentuma a kulturális források és értékorientációk átadása. A család mint primer csoport vizsgálatunk tárgya szempontjából azért a legfontosabb tényező, mert az új generációk e beszéd-cselekvés környezetben internalizálják a kultúra elemeit, az értékeket, normákat. Vizsgálatunk szempontjából a történelmi narratívák családi körben való át- és újrabeszélése nemcsak a generációkon átívelő univerzális értékek szempontjából fontos, de amiatt is, mert a szekunder csoportok (szocioregións valamint nemzeti/etnikai) közösségek kollektív emlékezete továbbélésének egyik feltétele is ez. Az előadás empirikus forrását jelentő kérdőíves adatfelvétel 28 középiskola végzős diákjainak körében (N=869) történt. A kutatás során azt vizsgáltuk, hogy a fiatalok értelmező közösségeiben (család és kortárs csoportok), beszéd-cselekvés tereiben mely történelmi eseményekről folyik diskurzus. Érdeklődésünk homlokterében az állt, hogy melyek azok a történelmi események, amelyek a kollektív emlékezet részeként, mint a transz-történelmi értékek szimbolikus hordozói, ilyen módon megőrzésre kerülhetnek az új generációk kollektív emlékezetében. Azt konstatálhattuk, hogy a kollektív emlékezet a gazdasági és társadalmi hatások eredményeként elhalványul. A családi körben megvalósuló értéktelített történet-elbeszélés, a történelmi jelentéshordozó szimbólumokkal történő értékátadási folyamat eltűnőfélben van. E jelenség új kihívásokat hordoz mind az oktatási intézmények, mind a pedagógustársadalom irányában. MTA–SZTE Elbeszélt Történelem Kutatócsoport kutatása.

AZ ÓVODÁK HATÁSA AZ ISKOLAVÁLASZTÁSRA EGY KELET-MAGYARORSZÁGI VIZSGÁLAT ALAPJÁN

Kerülő Judit / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: iskolaválasztás, korai szelekció, az óvoda szerepe az iskolaválasztásban

Az óvodák iskolaválasztásban játszott szerepét több kutatás is elemzi. Berényi, Berkovits és Erőss 2005-ben a fővárosi helyzetet vizsgálta. Azt feltételezték, hogy a szülők eltérő módon tudnak élni az iskolaválasztás jogával, amiben a család társadalmi státusza rendkívül fontos szerepet játszik és már az óvodában kikristályosodnak azok az egyenlőtlenségi dimenziók, amelyek később még erősödni fognak. (Berényi, Berkovits, Erőss 2005) (Török 2004) Szilágyiné Szemkeő Judit vizsgálata azt igazolta, hogy az óvodák hipotetikus iskolai pályafutást konstruálnak, amelyből látszólag legitim módon ítéltető meg, hogy a gyerekek milyen általános iskolában van a legmegfelelőbb helye. (Szilágyiné 2009) A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről kimondja, hogy az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény, továbbá, hogy 2015. szeptember 1-től 3 éves kortól kötelező óvodai nevelésben részt venni. Előadásomban azt mutatom be, hogy egy olyan településen, ahol több óvoda és általános iskola közül választhatnak a szülők, milyen szempontok döntenek, amikor óvodát választanak és ez milyen módon határozza meg a későbbi iskolaválasztást. A vizsgált település Tiszavasvári, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a megyeszékhelytől 28 kilométerre található, 12.540 fős lakónépességével (2016), a megye negyedik legnagyobb városa. A településen 4 önkormányzati és egy alapítványi fenntartású óvoda működik. A vizsgálat 2015-ben történt. Strukturált interjúkat készítettem az óvoda vezetőivel és a szülőkkel. Az volt a célom, hogy megismerjem a szülők, családok óvoda majd iskolaválasztásának szempontjait. Tiszavasváriban az óvodáknak nincs saját körzetük, a város úgy határozta meg, hogy „az egész város a körzet”. A Tiszavasvári Egyesített Óvoda vezetője szerint „minden gyereket oda tudunk felvenni, ahova a szülő kéri.”. Ám az adatok azt igazolják, hogy a lakóhely, a település egyértelműen meghatározza a szülők óvodaválasztását. Azzal, hogy a szülő, a család óvodát választ, egyúttal általános iskolát is választ, hiszen valamennyi óvodának megvan a saját befogadó általános iskolája. Ennek pedig az lesz a következménye, hogy az azonos társadalmi csoportból érkező gyerekek számára már óvodáskorban az lesz a megszokott és természetes, hogy társaik is hozzájuk hasonló szociális és kulturális jellemzőkkel rendelkeznek. A roma/cigány gyerekek a roma óvodákba és ezt követően az alapítvány által fenntartott roma/cigány iskolába mennek, a település központjában lévő óvodába járó gyerekek szülei pedig a központi iskolát választják, ezen belül is a helyi viszonyok között kiemelkedően jónak tartott angol tagozatot. A kutatás eredményeit főként az óvodapedagógus és a tanítóképzésben érdemes figyelembe venni.

TANKÖNYVPOLITIKAI SZEMPONTOK A TANKÖNYVEK, TANKÖNYVSZERZŐK, TANKÖNYVENGEDÉLYEZŐ HATÓSÁGOK TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSÁBAN

Elnök: F. Dárdai Ágnes / Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Opponens: Pukánszky Béla / Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar

Szimpozium-összefoglaló

Kulcsszavak: neveléstörténet, tankönyvtörténet, tankönyvpolitika, tankönyv-engedélyezés

A tankönyvtörténeti kutatások abból a tézisből indulnak ki, hogy minden történelmi korban a tankönyvek igen fontos politikai kérdésként jelennek meg, ezért a tankönyvek tartalma, minősége, legitimációja ideológiai, oktatáspolitikai kontextusba ágyazódott bele. A szimpózium négy előadását a kronológiai különbözőségek ellenére az köti össze, hogy tankönyvpolitikai vizsgálati szempontokat érvényesítenek. A szimpózium célja e mikrotörténeti kutatások bemutatása, az alkalmazott kutatási módszerek, és a forrásbázis számba vétele (dokumentum-, forrás-, és diskurzuselemzés, komparatív tankönyvelemzés, tartalomelemzés, ideológia-kritikai elemzés, szerzői életútelemzés). A szimpózium előadásai kronológiai rendben követik egymást, és támaszkodnak a hazai és nemzetközi tankönyvelméleti, és tankönyvtörténeti kutatások eredményeire. Az első előadás azt vizsgálja, hogy a 19. századi népiskolákban milyen szerepet játszottak az olvasókönyvek a természettudományos ismeretek közvetítésében, és hogy a természettudományos tartalmak közvetítésének igénye visszavezethető-e az 1777-ben kiadott Ratio Educationisra. Legfőbb megállapítása, hogy a természettudományos témák megjelenése az olvasókönyvekben akkoriban úttörő jelentőségű volt, amely előkészítette a reáltárgyak számára készült tankönyvek megírását. A természettudományos tartalmak tankönyvi terjedelemelemzésének eredményei pedig lehetőséget adnak arra, hogy következtetéseket fogalmazzunk meg a népiskolai tankönyvek differenciálódásának folyamatáról. A második előadás a dualizmus kori tankönyvbírálat és tankönyv-engedélyezés folyamatát vizsgálja, és hogy az állami szintű oktatáspolitikai változtatások, fejlesztési elképzelések milyen hatást gyakoroltak a tankönyvírásra és tankönyvhasználatra. A kutatás legfőbb eredménye az 1867 és 1918 közötti időszak tankönyv rendeleteinek összegyűjtése és elemző vizsgálata, a hazai tankönyvkiadási koncepciók azonosítása, a tankönyv-jóváhagyási és eljárási rend részletes bemutatása. A szimpózium harmadik előadása két különböző ország (Magyarország és Szovjet-Oroszország) tankönyvszerzőinek azonos sorsát, politikai okok miatti kegyvesztettségüket mutatja be a személyes tankönyvszerzői életutak elemzésével. Legfőbb megállapítása, hogy a magyar és szovjet tudós szerzők kegyvesztettsége a megváltozott politikai légkörrel magyarázható. A korabeli dokumentumok szövegelemzésével bizonyítja, hogy mindkét országban az 1930-as években lezajlott politikai normaváltás a tankönyvpiac szűküléséhez vezetett. A negyedik előadás a rendszerváltás utáni tankönyvminősítési intézményrendszer elemeit veszi számba 1989–2017 között. Listázza a minősítésről rendelkező jogszabályokat, a minősítő és engedélyező hatóságokat, személyeket, szakértői csoportokat az engedélyezés szakmai hátterét, folyamatait.

Előadások

KEGYVESZTETT TANKÖNYVSZERZŐK A KÉT HÁBORÚ KÖZÖTT MAGYARORSZÁGON ÉS SZOVJET-OROSZORSZÁGBAN

Albert Gábor / Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: tankönyvtörténet, tankönyvírói életutak, politikai normaváltás, kulturális kontaktológia

Korábban már vizsgáltuk a két ország történelemtanítás-történeti és tankönyvtörténeti hasonlóságait (Albert, 2016). Az 1920-as években, Klebelsberg Kuno idején a hazai tankönyvpiac nyitott volt és sokszínűség (pozitívista, szellemi történeti, felekezeti tankönyvek jelenléte) jellemezte. A bolsevik hatalomátvételt követően Szovjet-Oroszországban a „szocializmus és demokrácia” ideológiája jegyében tantervkísérletek, alternatív történelemtanítási koncepciók jelentek meg. Az 1930-as évek közepén lezajlott politikai normaváltás mindkét országban a tankönyvpiac beszűkülését eredményezte. Jelen kutatás személyes tankönyvírói életutakon keresztül mutatja be a magas szakmai reputációval rendelkező – korábban a kultusz-kormányzatok által is támogatott - tudós szerzők (Domanovszky Sándor, Mihail Pokrovszkij) visszahúzóódásának, vagy kegyvesztettségének életrajzi mozzanatait. Domanovszkyt Klebelsberg kérte fel tankönyvírásra, Lunacsarszkij kulturális népbiztos egykori helyettese Pokrovszkij, Lenin ajánlásával írt tankönyvet. Az alternatívákat felmutató szakszerűsége az 1930-as évek közepére már sem Magyarországon, sem Szovjet-Oroszországban nem volt igény. Ember István, Madai Pál, Szabó Dezső kikerülése a tankönyvírói elitből, Nyikolaj Nyikolajevics Vanag áldozattá válása a megváltozott politikai légkörnek tudható be. Kutatásunk során hazai tankönyv- és tantárgytörténeti (Unger, 1976, Dárdai, 2002, Szamborovszkyné Nagy, 2013), oktatáspolitikai-történeti (Sáska, 2015), esztétikai (Krausz, 1982, 2001), historiográfiai (Romsics, 2011, Glatz, 2016) munkákat elemeztünk. Vizsgálódásunk nemzetközi szakmunkák (Csernobajev, 1992, Artizov, 1992, Pepelina, 2013) feldolgozásával és levéltári források áttekintésével egészült ki (pl. 1759. 4. 338.). Kutatásunk kiemelt figyelmet szentel a hazai és a szovjet-országi történelemtudomány és tankönyvírás két jelentős alakja, Domanovszky és Pokrovszkij párhuzamos tankönyvírói életútjának feltérképezésére. Kutatási kérdéseink: Hogyan lett a két tudós tankönyvíró a magyar és a szovjet történelemtanítás és tankönyvírás meghatározó képviselője? Tankönyvírói pályafutásukat mennyiben legitimálta a tudomány és mennyiben a politika? Milyen szaktudományos koncepció mentén készítették el tankönyveiket? Miért szorultak ki a tankönyvpiacról? Kutatásunk Domanovszkynak a szovjet marxista történészhez írt 1929 áprilisi levelének mély elemzésére is vállalkozik, melyben a magyar tudós szerző a hazai tankönyvrevíziós mozgalom egyik fontos eseményére reflektál. Interdiszciplináris jellegű kutatásunk a történettudományos, a tantárgy-pedagógiai és a neveléstörténeti (tankönyvkutatás, kulturális kontaktológiai vizsgálatok) kutatási eredmények ismereteit egyaránt gazdagítja. Kutatási/elemezési módszereink: szakirodalom-kutatás, levéltári adatfeltárások, a tankönyvek összehasonlító és ideológia-kritikai elemzése, tankönyvek tartalomelemzése.

TANKÖNYVBÍRÁLAT ÉS TANKÖNYV-ENGEDÉLYEZÉS A DUALIZMUS IDŐSZAKÁBAN A KORABELI HAZAI TANKÖNYVI RENDELETEK FELTÁRÓ ELEMZÉSÉNEK TAPASZTALATAI

Molnár-Kovács Zsófia / Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tankönyvpolitika, tankönyvrendelet, tankönyv-engedélyezés

A 150 évvel ezelőtt létrejött osztrák-magyar kiegyezés kedvező feltételeket teremtett a magyar iskolarendszer szervezeti és tartalmi modernizálásához, a hazai nevelésügy folyamatos korszerűsítéséhez (Mészáros, 1989). A magyar oktatásügyet érintő reformok pedig a tanintézményekben használt tankönyveket sem hagyták érintetlenül. A tankönyvekkel kapcsolatos, állami szinten előirányzott változtatások, fejlesztési elképzelések és irányvonalak a tankönyvírásra, illetve a tankönyvhasználat gyakorlatára egyaránt hatottak. Az előadás során kísérletet teszünk a hazai állami tankönyvkiadási koncepciók, a kultuszminiszteri döntésekből kibontakozó markáns tendenciák azonosítására, körvonalazására. Az 1867 és 1918 közötti időszak tankönyvrendeleteinek teljességre törekvő összegyűjtése és elemző vizsgálata nyomán tehát a dualizmus korában dívó tankönyvbírálati és tankönyv-jóváhagyási eljárásrend részletes bemutatására törekszünk. A kutatás során forrás-, illetve dokumentumelemzést végzünk. A vizsgálat kiemelt forrásait a mintegy 30 darab dualizmus kori állami tankönyvi rendelet jelenti, melyek többsége a tankönyvbírálat, -engedélyezés és -használat tárgyában született. A rendeletek főbb forráskiadványai közt mindenekelőtt a Magyarországi Rendeletek Tára, a Néptanítók Lapja, a Hivatalos Közlöny, valamint A magyarországi népoktatásügy, kereskedelmi és ipari szakoktatás szervezete és közigazgatása (Lévay – Morlin – Szuppán, 1893, 1898) című kétkötetes munka említhető. A korabeli hazai kultuszminiszteri tankönyvi előírások részletes vizsgálata kiindulópontot jelenthet a korszak tankönyvtörténeti, tankönyvpolitikai feldolgozásához, a tankönyvelméleti kutatásokhoz, valamint a dualizmus korában kiadott és engedélyezett tankönyvek elmélyültebb elemzéséhez. Ha a korabeli tankönyvek engedélyezési folyamatát tekintjük, a források alapján megállapítható, hogy a tankönyvek bírálati – egy-két vizsgálati aspektustól eltekintve – a korszak egészében azonos szempontrendszer mentén történt. A rendeletek azonban nem nyújtanak elmélyült és részletekbe menő vizsgálati szempontrendszert, nem közölnek viszonyítási mutatókat, csupán a főbb kereteket, irányadó elveket jelölik ki. A tankönyvek többnyire általános engedélyezési fokozatot nyertek, ám bizonyos esetekben csak adott iskolák kaptak engedélyt a használatukra.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-4-I. kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült

A TANKÖNYVMINŐSÍTÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE MAGYARORSZÁGON 1989-TŐL 2017-IG

Márhoffer Nikolett / Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tankönyv, tankönyvvé nyilvánítás, 1989-2017

A tankönyvek ügye, a tankönyvi minőség, a tankönyvekért felelős szervezetek és szakemberek mindig a magyar oktatáspolitikában álltak (Nagy, 1994). A tankönyv-jóváhagyás történetéről (Szebenyi, 1994), a tankönyvkutatás nemzetközi tapasztalatairól (Dárdai, 2000; Dárdai – Dévényi, 2015), a tankönyv- és taneszköz politikáról (Nagy, 1994, 2002; Gál, 2000) számos elemző munka született, amelyek kontextusba helyezik és segítik megérteni azt az összetett folyamatot és szakmai környezetet, amelyben a tankönyvek és azok értékelései megszületnek. A vizsgálat célja feltárni és jellemezni azt a hazai intézményrendszert, amely a rendszerváltástól napjainkig jogosult és felelős a tankönyvvé nyilvánítás folyamatának irányításáért, lebonyolításáért, szakmai támogatásáért. A kutatás első lépése és egyben fő kihívása, a jelölt időszakban a tankönyvminősítésben érintett intézmények összegyűjtése, listázása. A vizsgálathoz elsődleges forrást jelentenek a tankönyvi kérdéseket érintő hazai jogszabályok, amelyek megnevezik a felelős és véleményező személyeket és szervezeteket és röviden rögzítik feladataikat. A vizsgálat másik forráskörét az intézmények feladatait meghatározó és részletező saját intézményi dokumentumok adják. A vizsgálat során dokumentumelemzést végzek a forrásokon, amely során az alábbi kérdések kerülnek a középpontba: mely személyek és intézmények vesznek részt a tankönyvvé nyilvánítás eljárásában, mely személyek és intézmények felelősek a tankönyvvé nyilvánítás szakmai hátteréért, mely személyek és intézmények élhetnek véleményezési joggal a tankönyvvé nyilvánítással kapcsolatban, hogyan változik a résztvevő személyek és intézmények köre az elmúlt közel három évtizedben. A vizsgálat eredményeként felvázolható egy folyamatábra (úgynevezett organogram), amely bemutatja a tankönyvminősítésben érintett szereplőket, azok feladatkörét, továbbá segítségével időrendben ábrázolhatóvá válik a szereplők körének változása. A tankönyvügyet érintő változások ábrázolása és leírása segíthet, hogy árnyaltabb képet kapjunk arról, hogy milyen (olykor szélesebb, máskor szűkebb) szakértői csoportok állnak a nagy visszhangot kiváltó változó megítélésű tankönyvi minőségek mögött.

AZ OLVASÓKÖNYVEK SZEREPE A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS ISMERETEK KÖZVETÍTÉSÉBEN A 19. SZÁZADI NÉPISKOLÁKBAN

Méreg Martin / Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Kulcsszavak: neveléstörténet, tankönyvtörténet, olvasókönyv, természettudományos tárgyak

A természettudományos ismeretek közvetítésének igénye az elemi népiskolában a német nyelvterületen kibontakozó filantróp pedagógia recepciójára és az 1777-ben kiadott Ratio Educationisra vezethető vissza, széles körű iskolai gyakorlattá Magyarországon azonban a 19. század folyamán vált. Mivel ezen ismeretkör átadásában a tanító előadásán és a szemléltetésen kívül ekkor nagy szerepe volt az olvasókönyveknek, jelen előadás célja, hogy a természettudományos ismeretek megjelenési formáit, tematikáját és a többi olvasmányhoz viszonyított arányának változásait a 19. századi olvasókönyvekben nyomon kövesse. Az előadás elméleti keretét a történeti tankönyvkutatás eddigi eredményei adják, emellett nagy hangsúlyt fektetünk az olvasókönyv műfaját alakító a recepció hatásai és a hazai sajátosságok vizsgálatára. A vizsgált olvasókönyvek egy része a század első feléből származik, így Lánghy István és Edvi Illés Pál művei, amelyek még német szerzők magyar viszonyokra alkalmazott adaptációjaként jelentek meg, tanítók és tanulók használatára egyaránt. A természettudományos tárgyak népiskolai olvasókönyvekben való megjelenése ekkor úttörő jelentőségűnek számított. Később, a század második felében az Eötvös-féle tankönyvbizottság döntésének értelmében a reál tantárgyak számára külön tankönyvek készültek, viszont a magyar iskolarendszer sajátosságaiból adódóan az olvasókönyvek továbbra is sok természettudományos témájú olvasmányt tartalmaztak, mint például Gáspár János, Emericzy Géza és Schultz Imre olvasókönyvei. Az előadásban elsőként az olvasókönyv céljáról és funkciójáról szóló diskurzus bemutatására kerül sor a pedagógiai sajtó alapján, különös tekintettel a természettudományos ismeretek közvetítésére. Ebből kiderül, hogy a századelő „gyermekbarát” típusú, minden ismeretet magába foglaló olvasókönyvei nem voltak korszerűek többé. Mégis tovább élt a műfaj, mert az osztatlan népiskolákban nem lehetett tantárgyanként külön tankönyvekből tanítani a természettudományos tárgyakat. A diskurzus elemzését az olvasókönyvek tematikus felépítésének feltárására vállalkozó összehasonlító tankönyvelemzés egészíti ki, amely arra a feltevésre épül, hogy a természettudományos olvasmányok arányából következtethetünk az olvasókönyv szerepére a reál ismeretek közvetítésében. A vizsgált időszak hossza lehetővé teszi, hogy reflektáljunk a népiskolai tankönyvek differenciálódásának folyamatára a minden ismeretet magába foglaló olvasókönyvektől a külön szakkönyvek megjelenéséig, illetve a folyamat megtorpanására az osztatlan népiskolák esetében.

INNOVÁCIÓK A KÖZOKTATÁSBAN

Elnök: Fehérvári Anikó / ELTE PPK
Opponens: Halász Gábor / ELTE PPK

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: innovációkutatás, közoktatási innováció, iskolafejlesztés

A szimpózium a 2016 februárjában indult, „A helyi innovációk keletkezése, terjedése és rendszerformáló hatása az oktatási ágazatban” című kutatás köré (röviden: Innova kutatás) szerveződik. A kutatás első szakaszában az általános elméleti összefüggések feltárása zajlott, míg a második szakaszában empirikus adatgyűjtés (online kérdőíves felmérés, terepmunka) folyik. A szimpózium célja annak bemutatása, hogy milyen összefüggések tárhatók fel az innovációs folyamatok és az iskolák szervezeti jellegzetességei, eredményessége, vezetői jellemzői között, valamint, hogy az intézményi szintű innovációk miként keletkeznek, s milyen módon terjedhetnek el. A szimpózium első előadása az oktatásban zajló innovációk keletkezésére és terjedésére fókuszáló kutatást mutatja be. Ennek során az előadás az oktatási innovációkutatás általános elméleti háttere, az oktatási innováció természete mellett az elemzési keretet is részletesen ismerteti, kitérve az empirikus kutatási rész alapját jelentő online kérdőív és a jelenleg is zajló terepmunkák jellemzőire. A következő két előadás az Innova kutatás online kérdőíves felmérés és az Országos kompetenciamérés összekapcsolt adatbázisára támaszkodik, s alapvetően az általános iskolákra fókuszál. Az egyik előadás az iskolák innovációs aktivitása és az iskolai jellemzők (például eredményesség) között fennálló, nem mindig egyértelmű oksági viszonyrendszert járja körül: egyrészt arra keresi a választ, hogy miként befolyásolják az általános iskolák szervezeti jellegzetességei, eredményessége az iskola innovációs aktivitását, másrészt arra, hogy miként hat az iskolai innováció a tanulók teljesítményére. A másik előadás az iskolák innovációs környezete, eredményessége és az iskolák tanulói összetétel alapján meghatározott társadalmi-gazdasági státusza közötti összefüggést vizsgálja, kitérve arra is, hogy milyen iskolai tényezők gyengítik, illetve erősítik az ezen dimenziók között fennálló kapcsolatokat. A szimpózium negyedik előadása szintén az online kérdőíves adatbázis elemzésére épül, s azt vizsgálja, hogy az iskola innovációs folyamatai és a szervezeti/vezetési jellemzői között milyen jellegű kapcsolat áll fenn, s vajon feltárhatók-e olyan vezetői kompetenciák, szervezeti jellemzők, irányítási eszközök, melyek támogatják egy-egy szervezet innovációs képességét, az innovációk terjedését. A szimpózium utolsó előadása egy hazai szakképző intézmény által kifejlesztett és a vele partneri kapcsolatban álló általános iskolákkal együtt megvalósított problémavezérelt iskolai innováció születését mutatja be. A bemutatott innováció az oda érkező, többségében hátrányos helyzetű és tanulási nehézségekkel küzdő tanulók olvasási-szövegértési és matematikai-logikai gondolkodási képességeinek javulását kívánja elérni. A szimpózium hozzájárul ahhoz, hogy feltárjuk a magyar közoktatásban jelen lévő innovációs folyamatok jellegzetességeit, eredményességi, szervezeti jellemzőit, mely eredmények iskolafejlesztések alapjául szolgálhatnak.

Előadások

„APERITIF”: EGY PEDAGÓGUSOK ÁLTAL KEZDEMÉNYEZETT ÉS MEGVALÓSÍTOTT INNOVÁCIÓ SZÜLETÉSE

Budainé Gulyás Gabriella / Kiskunfélegyházi Középiskola, Szakiskola,
Speciális Szakiskola és Kollégium

Kulcsszavak: iskolai innováció, kompetenciafejlesztés, hátrányos helyzet

Az „Aperitif” egy olyan újítás-sorozatba illeszkedik bele, amely mögött a legfontosabb motiváló tényezőket egyfelől az intézménybe jelentkezők alapkompétenciájának hiányosságai, az erre épülő szakmai tárgyakban jelentkező nehézségek és eredménytelenségek, másfelől az intézmény beiskolázási nehézségei alkotják. Az előbbieket a hátránykompenzációs törekvések megerősödéséhez, az utóbbiak az intézményi beiskolázási stratégia új elemekkel történő kibővítéséhez vezettek. Azaz jellegzetesen problémavezérelt innovációról van szó, amit általában szembeállítunk az ideavezérelt innovációkkal. Az utóbbi esetben a saját gyakorlat módosítását egy megismert és vonzóknak talált, mások által létrehozott szakmai megközelítés alkotja, az előbbi esetben az újítás olyan válaszkérés eredménye, amelynek célja valamilyen jól definiált, konkrét probléma megoldása. A kettő nem választható el egymástól élesen, de ebben az esetben egyértelműnek tűnik a problémavezérelt típusba sorolás: az Aperitifre alkalmazható mindaz, ami általában a problémavezérelt innovációkra jellemző. Az előadás ennek a komplex, problémavezérelt iskolai innovációnak a születését és fő jellemzőit mutatja be. Az „Aperitif” 2017-ben jött létre egy hazai szakképző intézményben. Az iskola az általa kifejlesztett és a vele partneri kapcsolatban álló általános iskolákkal együtt megvalósított komplex eljárással az oda érkező tanulók olvasási-szövegértési és matematikai-logikai gondolkodási képességeinek javulását kívánja elérni. Az eljárás egyik eleme olyan fejlesztő feladatok megalkotása és alkalmazása, amelyek hatékonyan tudják segíteni a képességek erősítését hátrányos helyzetű és tanulási nehézségekkel küzdő tanulók körében. A feladatok fejlesztését és alkalmazását az érintett általános iskolák és a folyamatot koordináló középiskola pedagógusai közösen valósították meg. Az innovációról az azt megteremtő pedagógus közösség vezetője, az Innova kutatási program kutatócsoportjával együttműködő gyakorló pedagógusok egyike számol be. Az eset a gyakorlati szakemberek által kezdeményezett helyi/intézményi innovációk születésének azt a dinamikáját illusztrálja, amelynek megragadását és vizsgálatát az Innova kutatás elemzési kerete segíti. Az erről készült analitikus esettanulmány egyike azoknak, amelyek a kutatási program keretei között jönnek létre, és amelyek célja kvalitatív eszközökkel feltárni az oktatási innovációk keletkezésének, terjedésének és rendszerformáló hatásának mechanizmusait. A kutatást támogatta az OTKA/NKFIH azonosító: 115857.

A TANULÁSI KÖRNYEZETET ÉRINTŐ ÚJÍTÁSOK SZÜLETÉSE ÉS TÉRHÓDÍTÁSA

Fazekas Ágnes / ELTE PPK

Kulcsszavak: innováció, bottom-up fejlesztés, innováció terjedés

Az előadás egy olyan oktatási innovációkutatást mutat be, melynek célja a központi szintről nem koordinált (bottom-up) fejlesztések rendszerformáló hatásának vizsgálata, ezen belül pedig elsősorban a tanulási környezetet érintő újítások születését és térhódítását meghatározó elméleti összefüggések feltárása. A kutatás eredményeire alapozva arra próbálunk meg választ adni, hogy vajon az eredményességet és a tanulásszervezési módszereket hatékonyan és tartósan javító fejlesztések miként jönnek létre, milyen feltételek mellett terjednek el, és milyen befolyással lehetnek a rendszerszintű folyamatokra. A feltáró munka minden oktatási alrendszerre kiterjedt, így lehetőség adódott az alrendszerspecifikus mechanizmusok összehasonlítására is. A kutatás első – 2016 februárjában kezdődött – elméleti megalapozó része során áttekintettük az innovációelmélet általános tudásháttérét, ezen belül pedig kiemelt hangsúlyt fektettünk az oktatási innovációk természetére. Az innovációk definiálásakor az Oslo Kézikönyvre támaszkodtunk (OECD 2005), ezt gazdagítottuk olyan további elemekkel, mint a pedagógiai/szervezeti jelleg, az újítás mértéke és az elterjedtség foka. Ezzel párhuzamosan az oktatási innovációk hazai feltételrendszerét is próbáltuk feltárni elsősorban dokumentumelemzéssel és szakértői konzultációk révén. Ennek nyomán kialakítottunk egy olyan elemzési keretet, amely feltételezésünk szerint magában foglalja a hazai oktatási innovációk feltárásának fontosabb vizsgálati elemeit. Az elemzési keret 4 + 1 átfogó területből áll. Az első négy az innováció, mint objektum, az innováció keletkezése, az innováció terjedése (scaling-up), és a megvalósító ágensek kapcsán vizsgálja a fontosabb osztályozási lehetőségeket és attribútumokat. Az ötödik terület az előzőket átfogó módon közelíti meg, a fontosabb elemzési perspektívákra fókuszál, megkülönbözteti az intézményi szintű (mikro) és az országos szintű (makro) folyamatok vizsgálatát, az adott pillanatban (szinkron) és az időben (diakrón) megfigyelhető változások elemzését, illetve a kvalitatív és a kvantitatív módon megragadható összefüggéseket. Az előadás a kutatás általános bemutatása mellett az elemzési keretet is részletesen ismerteti. A fenti elemzési keret adta az empirikus kutatási rész alapját, mely során elektronikus kérdőívvel tártuk fel a jelenleg élő oktatási innovációkat, illetve azok sajátosságait, és melynek részeként esettanulmányokat is készítünk. A 2016. október és 2017. január között zajlott online kérdőíves adatfelvétel eredményeképpen 4 853 érvényes kitöltött kérdőívet gyűjtöttünk köznevelési, felsőoktatási, piaci és non-profit képző szervezetek vezetőitől. A számszerű adatok értelmezését segítik a jelenleg folyó, az innovációk természetének és környezeti feltételeinek mélyebb rétegeit vizsgáló esetelemzések, melyek rendszerint kutatópárok öt napi terepmunkájára épülnek. E tájékozódási módok az elméleti összefüggések feltárása mellett lehetőséget adtak az elemzési keret tesztelésére is. A kutatást támogatta az OTKA/NKFIH azonosító: 115857.

A VEZETÉS, A SZERVEZET SZEREPE A PEDAGÓGIAI INNOVÁCIÓKBAN

Lénárd Sándor / ELTE PPK

Balázs Éva / ELTE PPK

Kulcsszavak: vezetés, szervezet, innováció

A szervezetek hatékonysága, eredményessége (munka szervezettsége, külső kapcsolatok milyensége, egyéni szakmai karrierlehetőségek stb.) jelentős mértékben a vezetés minőségén múlik. Egyes kutatások szerint azokban a szervezetekben a legmagasabb az innovációs tevékenység szintje, amelyekben nemcsak maguk hoznak létre új megoldásokat, hanem képesek befogadni a mások által létrehozott innovációkat is (Damanpour és Wischnevsky 2006), s ahol magas az abszorpciós képesség és felismerik, asszimilálják, hasznosítják környezetük erőforrásait (Cohen és Levinthal 1989, 1990). A szervezetek innovációs képességét nemcsak az innovációk adoptálására, hanem azok átadására való képesség is alakítja (Yang 2010). A vezető jellemzői – különösen az alkalmazkodóképesség, magabiztosság, nyitottság, eredetiség és függetlenség – jelentősen befolyásolják egy szervezet innovativitását (Barron és Harrington 1981, Damanpour 1991). A vezetésnek tehát fontos szerepe lehet az intézményen belüli innovációk születésében, máshol létrejött fejlesztések átvételében, sikeres adaptációjában, helyi szintű továbbfejlesztésében. A kutatásban azt vizsgáltuk, hogy miben különböznek azok a szervezetek, ahol magasabb az innováció, feltárhatók-e olyan vezetői kompetenciák, szervezeti jellemzők, irányítási eszközök, melyek elősegítik, támogatják egy-egy szervezet innovációs képességét, az innovációk terjedését, a hálózatosodást. Az empirikus kvantitatív kutatás egy elméleti keretrendszerre épül, mely során a jelenleg élő oktatási innovációkat, illetve azok sajátosságait vizsgáltuk. Az adatgyűjtés 2016. október és 2017. január között zajlott, melynek keretében elektronikus kérdőívet küldtünk ki intézmények/szervezeti egységek vezetői számára a magyar oktatás minden alrendszerében (óvodától a felsőoktatáson át a piaci/non-profit képzéseket folytató szervezetekig). Az adattisztítás után 4 853 érvényes kitöltés maradt (4 241 köznevelési intézményi feladat ellátási hely, 513 felsőoktatási tanszék/intézet vagy doktori iskola és 99 piaci/non-profit képző szervezet). A kérdőív első felében a vezetőket vagy az általuk delegált, a szervezetet jól ismerő munkatársat arra kértük, hogy általában jellemezzék a saját intézményüket/szervezeti egységüket az innovációs aktivitásuk, tevékenységük, illetve általános szervezeti sajátosságok mentén. Több kérdés esetében az adatbázisunkat összevetettük a KIR adatbázissal. Az adatok elemzése SPSS programban történt, leíró és többváltozós statisztikai módszerek alkalmazásával. A vizsgálatok eddigi eredményei azt mutatják, hogy különböző szempontok (pl. alrendszer, régió, méret és szervezeti jellemzők) alapján jól tipizálhatók azok az intézmények, ahol szervezeti és vezetéssel érintő innovációkról számoltak be. A kutatásban kialakított kompozit változók összefüggnek az innovációt támogató vagy éppen gátló szervezeti jellemzőkkel. A kutatást támogatta az OTKA/NKFIH azonosító: 115857.

AZ ISKOLAI JELLEMZŐK ÉS AZ ISKOLAI INNOVÁCIÓ KÖZÖTTI OK-OKOZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK

Sági Matild / EKE-OFI

Kulcsszavak: oktatás, innováció, kauzalitás

Az innováció kérdéskörét az elmúlt évtizedekben világszerte kiemelt figyelem övezi mind a kormányzati szakpolitikák, mind a kutatások szintjén. Különösen erőteljes figyelem irányul a közszolgáltatásokban, ezen belül is az oktatásban zajló innovációk természetének megismerésére (Fagerberg 2013; OECD 2010, 2015; Balázs és mtsai. 2011; Fazekas és Halász 2016). A legújabb kutatások nem egyszerű lineáris oksági rendszerként tekintenek az innovációra, hanem olyan dinamikus folyamatként értelmezik, amelyben az érintett ágensek kölcsönösen hatnak egymásra, és a köztük levő interakciók maguk is beépülnek az „innovációs ökoszisztémába” (OECD 2016; Halász és Horváth 2017). Az iskolák innovációs aktivitása és az iskolai jellemzők (különösen az eredményesség) vonatkozásban az ok-okozati kapcsolódás iránya nem magától értetődő. Mind a tanulói teljesítmény mutatószámainak átlagtól (mindkét irányba) való eltérése, mind pedig az iskola társadalmi és szervezeti sajátosságai eredményezhetik azt, hogy az iskola intenzívebb innovációs tevékenységet végez; másrészt az intenzívebb innovációs tevékenység eredményezhet jobb tanulói teljesítmény-mutatókat. A kétfajta oksági viszonyrendszert (tehát hogy mit tekintünk oknak, és mit okozatnak) röviden e két kérdéssel lehet jellemezni: A) Hogyan befolyásolják az iskola társadalmi-szervezeti jellegzetességei és a tanulói teljesítmények az iskola innovációs aktivitását? B) Hogyan befolyásolja az iskolai innováció (és az iskola társadalmi-szervezeti jellegzetességei) a tanulói teljesítményeket? Vizsgálatunk ezt a kérdéskört járja körül oly módon, hogy mindkét oksági irányt feltételezve többváltozós statisztikai modell-sorozatokat állít fel, s ezek összehasonlításával von le következtetéseket az ok-okozati összefüggések irányára és mértékére. Az elemzés az oktatásban zajló innovációk keletkezésére és terjedésére fókuszáló nagyobb kutatás online kérdőíves adatbázisára támaszkodik. Ennek során 2016. október és 2017. január között a magyar oktatás minden alrendszerében (óvodától a felsőoktatáson át a piaci/non-profit képzéseket folytató szervezetekig) működő szervezeti egységek vezetői töltötték ki egy, az iskolájuk innovációs tevékenységére vonatkozó kérdőívet. Jelen elemzés során az általános iskolákra leszűrt adatbázist összekötöttük a 2015. évi 6. és 8. osztályos kompetenciamérés telephelyi eredményeivel, illetve a telephelyi kérdőívek adataival. Adatbázisunk végső elemszáma 1 482. Eredményeink szerint az oktatási innovációkban jól tetten érhető mindkét irányú oksági kapcsolat: vannak olyan iskolák, ahol az iskola (esetenként gyengébb) teljesítménye hatására indul el az innovációs folyamat, és vannak olyanok is, ahol az innovációs tevékenység hatására javul az iskola eredményessége. E kétfajta összefüggés az egyszerű leíró statisztika szintjén összemosódhat, egyszerű indikátorok szintjén „lenullázhatják” egymást. Az iskolai innovációk jellemzőinek vizsgálata során tehát mindig figyelni kell a kauzalitás dinamikájára is. A kutatást támogatta az OTKA/NKFIH azonosító: 115857.

INNOVÁCIÓ ÉS EREDMÉNYESSÉG AZ ALACSONY STÁTUSZÚ ISKOLÁKBAN

Széll Krisztián / ELTE PPK

Kulcsszavak: iskolai innováció, iskolai eredményesség, társadalmi-gazdasági státusz

A hátrányos helyzetű tanulóit sikerebben fejlesztő iskolákat többek között a magasabb innovációs hajlandóság emeli ki a többi közül (lásd például Varga 2015). Saját kutatásaink is azt jelzik, hogy a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű gyermekeket nagy számban oktató iskolákban az iskolai eredményesség összefügghet az iskolák pályázati, innovációs aktivitásával, sikerességével is (Széll 2015). Elemzésünkben arra keressük a választ, hogy az iskolai innovációs és fejlesztő folyamatok miként befolyásolják az iskolák eredményességét, figyelembe véve az iskolák tanulói összetétel alapján meghatározott társadalmi-gazdasági státuszát is. Alapvető kutatási kérdésünk, hogy mennyiben függ össze az iskolák innovációs környezete, eredményessége és társadalmi-gazdasági státusza, valamint, hogy melyek azok az iskolai tényezők, körülmények, amelyek gyengítik, illetve erősítik az ezen dimenziók között fennálló kapcsolatokat. Alaphipotézisünk szerint az eredményesség és az innováció között erős pozitív irányú összefüggés áll fenn, mely összefüggés annál erősebb, minél alacsonyabb egy iskola társadalmi-gazdasági státusza. Jelen elemzés kizárólag az általános iskolai képzési szintre fókuszál. Az innovációs környezet feltérképezése az Innova kutatás keretében felvett online kérdőíves felmérés általános iskolai adataira épül ($n=1\,482$), s több dimenzió mentén történik: innovációs aktivitás, tudásmegosztás, szervezeti adaptív kapacitás, kompozit innovációs index. Az iskolák eredményességét az Országos kompetenciamérés szövegértési és matematikai teszteredményeiből számoljuk hozzáadott érték típusú megközelítéssel – azaz a tanulói összetétel és a korábbi teszteredmények figyelembevételével –, a súlyozott legkisebb négyzetek módszerén (WLS) alapuló lineáris regressziós modellek segítségével. Az iskolák státuszát az adott iskolába járó tanulók társadalmi-gazdasági státuszának iskolai szintű átlagával mérjük. A mutatók közötti összefüggések elemzését követően az innovációs kompozit index, az eredményesség, valamint a tanulói összetételt jelző mutató alapján klaszterelemzéssel csoportosítjuk. Az előadásban a klaszterelemzés alapján körvonalazódó iskolacsoportok közül elsősorban a két alacsony státuszú, ugyanakkor eltérő innovációs és eredményességi mutatókkal rendelkező iskolacsoport jellegzetességeit tárjuk fel. Eredményeink azt mutatják, hogy alaphipotézisünk csak részben igazolható, hiszen az alacsony társadalmi-gazdasági státuszú iskolák eredményességüket és innovációs képességüket, hajlandóságukat tekintve nem alkotnak egységes csoportot: vannak közöttük eredményes és innovatív iskolák, s ugyanígy előfordulnak kevésbé eredményes és innovatív iskolák is. Ugyanakkor az innováció, eredményesség és státusz alapján elkülöníthető iskolacsoportok között számos különbség fedezhető fel az iskolai kontextus jellemzőiben (pl. légkör, tanári fluktuáció), valamint az innovációt támogató és akadályozó tényezők tekintetében is. A kutatást támogatta az OTKA/NKFIH azonosító: 115857.

KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT ÉS FIZETETT MUNKA A KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

Elnök: Fényes Hajnalka / Debreceni Egyetem
Opponens: Bocsi Veronika / Debreceni Egyetem

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: iskolai közösségi szolgálat, fizetett munka, középiskolások

Szimpóziumunk célja, hogy bemutassuk az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos tapasztalatokat a diákok és tanár, valamint a fogadószervezetek részéről, illetve, hogy bemutassuk a középiskolások fizetett munkavégzésének jellemzőit is. Az iskolai közösségi szolgálat egy újfajta pedagógiai módszer, melynek hatásossága fontos vizsgálati kérdés. A diákok közösségi szolgálatban való részvétele fontos kompetenciákat fejleszt, mint az állampolgári aktivitás, empátia fokozása, segítői hajlandóság növelése, pályaorientáció elősegítése, és a jövőbeli önkéntességre való motiváció. A diákok fizetett munka vállalása szintén kompetenciafejlesztő hatással bír, főleg ha kapcsolódik a tanulmányaik jellegéhez és emelt munkára szocializál. Érdekes összevetni, hogy mennyiben térnek el a diákok fizetett munkájának motivációi és az iskolai közösségi szolgálattal kapcsolatos attitűdjei. Első előadásunkban a fogadószervezetek koordinátorainak tapasztalatait vizsgáljuk az iskolai közösségi szolgálat kapcsán. Eredményeink szerint a koordinátorok nehezen tudnak tevékenységekkel és élményekkel teli színes tevékenységeket kínálni a fiatalok számára. Gyakran nehézség adódik az oktatási intézményekkel való kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás során is. Második előadásunk célja a tanárképzésben megvalósuló közösségi pedagógiai gyakorlat és az iskolai közösségi szolgálat alapelveinek, tartalmának és módszertanának szintetizálása. Továbbá a közösségi pedagógiai gyakorlat modellértékű programjának bemutatásával javaslatok megfogalmazása a hazai tanárképző intézmények számára. Harmadik előadásunk egy online diákkérdőíves kutatás eredményeit mutatja be az iskolai közösségi szolgálat első tapasztalatairól. Az eredmények szerint nem csak a koordinátorok leterheltségétől, hanem számos más tényezőtől is függ az iskolai közösségi szolgálat sikere, mint a fogadóhelyzetek száma, a diákok motiváltsága, az iskolai klíma stb. Negyedik előadás egy rendhagyó képzési program eredményeit és tanulságait mutatja, mely a kollaboratív tanulás és a közösségi szolgálat módszertanát állította középpontba. Az akciókutatásban azt vizsgáljuk, milyen új ismeretek megszerzése, milyen gondolkodási struktúrák, milyen tapasztalatok segítik a tanárokat abban, hogy eredményesebben használják az 50 órás közösségi szolgálatot, mint pedagógiai eszközt. Utolsó előadásunkban a középiskolások diákmunka tapasztalatait vizsgáljuk kérdőíves módszerrel. Eredményeink szerint a diákmunka inkább lehetőség, mint kényszer a diákok számára. A diákok tanulás melletti munkavállalásának esélyét növeli a magas munkanélküliség és a kevés álláslehetőség az adott térségben. Az előadás bemutatja a fiatalok munkaerőpiaci elvárásait, az ebbéli aktivitásukat és a társadalmi megítélésüket a régióról.

AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT PROGRAM TANULSÁGAI ONLINE DIÁKKÉRDŐÍVEK TÜKRÉBEN 2016–2017

Bodó Márton/Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Markos Valéria/Debreceni Egyetem – Mézes József / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és

Fejlesztő Intézet – Sárosi Tünde/ Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Szalóki Mihály / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: közösségi szolgálat, felkészítés, reflexió

Célok Előadásunkban a közösségi szolgálat program bevezetése óta eltelt időt tekintve, a diákok visszajelzéseit vizsgáljuk országosan. Különös tekintettel a diákok előzetes elvárásainak és a program megvalósításának összefüggéseire, a program diákok által megítélt szervezetségére, hatékonyságára és mindezek alapján a program diákokra tett hatására. Elméleti keret A demokratikus attitűdre és aktív állampolgárságra nevelés válságban van Európában évtizedek óta, amit a témáról készült összehasonlító tanulmányok nem fednek fel, nem tudnak mérni. Egy 62 tanulmányt alapul vevő amerikai metaelemzés 2011-ben rámutatott (Celio, Ch., Durlak, és Dymnicki (2011), hogy az iskolai közösségi szolgálat (továbbiakban: IKSZ) jellegű programok (service-learning, community service) diákokra gyakorolt pozitív hatásaira. A mért eredmények kihatnak a diákok későbbi attitűdjére is legalábbis a felsőoktatásban továbbtanuló diákok esetén bizonyíthatóan. Adatok, módszerek és hipotézisek A 9. és 12. évfolyamon tanuló diákokra fókuszáló online kutatásunk mindkét kérdőíve 4 ezer feletti számú teljeskitöltést ért el 2016-ban, 2017-ben pedig 1487 kitöltött 12-es évfolyamos kérdőívünk van, illetve 2257 9. osztályos. A hipotézisünk az volt, hogy a diákok a 2016-os bevezető évet követően egyre pozitívabban állnak az IKSZ programhoz és élményt szereznek a saját maguk által választott tevékenységi területeken. Eredmények A kép árnyaltabb, mint amit a hipotézis eleve képviselt. Kimutatható viszont a vizsgálat alapján, hogy milyen területeket kedvelnek elsősorban a diákok vagy mely területek iránt kisebb az érdeklődés. A program jelenlegi szervezetségéről is képet adnak a diákok válaszai. Következtetések, elméleti gyakorlati jelentőség Elemzésünk szerint tehát elsődleges hatása van a program felkészítő és reflektív szakaszának az IKSZ program diákok általi megítélésére. Ugyanakkor más összetevőkkel is kell számolni. Nemcsak a koordinátor leterheltségének függvénye a színvonalas pedagógiai program az IKSZ keretében. Számos más tényezővel is kell számolni: fogadóhelyek száma, a diákok motiváltsága, iskolai klíma, pedagógiai hagyományok, iskolatípus, képzési szerkezet.

A KÖZÖSSÉGI PEDAGÓGIAI GYAKORLAT MINT AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT SIKERES MEGVALÓSÍTÁSÁNAK EGYIK TÉNYEZŐJE

Karlowits-Juhász Orchidea / Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet

Kulcsszavak: iskolai közösségi szolgálat, közösségi pedagógiai gyakorlat, pedagógusképzés

Az előadás célja a tanárképzésben megvalósuló közösségi pedagógiai gyakorlat és az érettségi feltételeként előírt iskolai közösségi szolgálat alapelveinek, tartalmának és módszertanának szintetizálása. Továbbá a közösségi pedagógiai gyakorlat egy – e szintézisre épülő – modellértékű programjának bemutatásával javaslatok megfogalmazása a hazai tanárképző intézmények számára. Előadásom elméleti kerete három nagy egységre épül. 1) Górcső alá veszem és összevetem az érintett törvényi, rendeleti tartalmakat, illetve a vonatkozó hivatalos értelmezéseket. 2) Nemzetközi és hazai szakirodalmi forrásokra támaszkodva mind a közoktatás, mind a tanárképzés perspektívájából megvizsgálom a pedagógiai céllal szervezett közösségi szolgálati (azaz service learning típusú) tevékenységek elméletét és gyakorlatát (többek között: FURCO, 1996; BILLIG, 2000; THOMSEN, 2005; BUTIN, 2008; MATOLCSI, 2013; BODÓ, 2014; KARLOWITS-JUHÁSZ, 2016). 3) Felvázolom és reflexió alá vonom a közösségi pedagógiai gyakorlat egy modelljét, amelyet egy hazai tanárképző intézményben dolgoztunk ki, majd 4 szemeszteren keresztül tökéletesítettünk kollégáimmal (az erről megjelent publikációkat a beazonosíthatóság miatt itt nem közlöm). Jelen munka outputja nem az említett modellprogram eredményeinek bemutatása (ez már korábban megtörtént), hanem a modellben szereplő alapelvek, tartalmak és módszertani fogások praktikus összehangolása a közoktatásban megjelenő service learning típusú tevékenységekkel (jellemzően az 50 órás iskolai közösségi szolgálattal). Ehhez modellünk négyes célrendszerét mint elemzési, reflexiók keretét használok fel. E négy fő cél a következő: 1) érdemi segítségnyújtás, társadalmi felelősségvállalás; 2) felelős értelmiségivé válás elősegítése (ismeret- és tapasztalatszerzés fontos társadalmi kérdésekről, köztük a szegénység és a társadalmi kirekesztés dimenzióiról, továbbá a társadalmi részvétel, nyitottság, empátia, szociális érzékenység, illetve önkéntes motivációk erősítése); 3) a pedagógusi pályára mint segítő hivatásra való praktikus felkészítés; 4) felkészítés a közoktatásban megvalósuló különböző service learning típusú tevékenységek szervezésére és megvalósítására (függetlenül attól, hogy kötelezi-e az aktuális köznevelési törvény az iskolákat erre, vagy nem). Munkám gyakorlatai és elméleti jelentőségét (és egyben eredetiségét) az adja, hogy egyrészt iránymutatással szolgál a közösségi pedagógiai gyakorlat törvényi definíciójának érdemi értelmezéséhez (ami eddig még nem történt meg), másrészt praktikus javaslatokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, miként szolgálhatja e tapasztalati tanulással járó gyakorlati forma a leendő pedagógusok sikerességét az iskolai közösségi szolgálat szervezésében, illetve általában véve a felelős és aktív demokratikus állampolgári nevelésben.

A FOGADÓSZERVEZETEK KOORDINÁTORAINAK TAPASZTALATA AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLATRÓL

Markos Valéria / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: iskolai közösségi szolgálat, koordinátor, tapasztalatok

Az iskolai közösségi szolgálat aktorai a diákok, a tanárok, a szülők és a fogadószervezetek koordinátorai. Magyarországon a közösségi szolgálat bevezetését követően számos tanulmány vizsgálta a diákok (Markos 2016, 2017, Bodó 2014) és a tanárok tapasztalatait (Bodó 2015, 2016), azonban a fogadószervezetek munkatársainak tapasztalatai eddig feltáratlan terület maradt. A fogadószervezetek számos módon profitálhatnak a diákok szolgálatából; (Gray et al 1999, Edward et al 2001, Roehlkepartain 2007) gyarapíthatják önkénteseik számát és növelhetik azok elkötelezettségét, a diákok új ötleteikkel, látásmódjukkal formálhatják a szervezet profilját, a fiatalok által egyrészt ismertségük- (az iskolákban, a társadalomban), másrészt támogatottságuk is nőhet. Előadásomban a fogadószervezetek koordinátorainak tapasztalatait vizsgálom az iskolai közösségi szolgálat kapcsán. Arra vagyok kíváncsi, hogy a koordinátorok rendelkeznek-e elegendő mennyiségű és megfelelő minőségű információkkal koordinátori tevékenységeik ellátásához, milyen felkészültséggel és motivációkkal végzik feladataikat, pozitív vagy negatív tapasztalatokkal rendelkeznek-e, és milyen javaslatokkal szolgálhatnak annak irányába, hogy az iskolai közösségi szolgálat minél hatékonyabban elérje céljait. Kérdéseimre kvalitatív kutatási módszerrel kerestem a választ, így 2017 májusában interjú vizsgálatot végeztem fogadószervezetek koordinátorai körében (N=10). Eredményeink szerint a koordinátorok nehezen tudnak tevékenységekkel és élményekkel teli színes tevékenységeket kínálni a fiatalok számára, melynek elsősorban humán-erőforrásuk hiánya az oka. Gyakran teherként tekintenek koordinátori feladataikra, mivel egyéb munkahelyi elfoglaltságaik mellett nehezen képesek plusz időt és energiát fordítani a tevékenység megszervezésére. Ugyanakkora, a fiatalok segítségnyújtása gyakran nélkülözhetetlen egyes szervezetek esetén pl. intézményi rendezvények vagy ruha/ ételosztás során. Az interjúalanyok elmondása szerint gyakran nehézségbe ütközik az oktatási intézményekkel való kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás is. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy szükségszerű lenne a koordinátorok számára olyan foglalkozások szervezése, mely lehetőséget nyújt koordinátori tevékenységük felkészítésére és ötleteik, valamint jó gyakorlataik megosztására. Fontos lenne, hogy a közösségi szolgálat során olyan értékteremtés jöjjön létre, mely mind a diák, mind a fogadóintézmény számára egyaránt haszonnal jár.

KOLLABORATÍV TANULÁS AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT PEDAGÓGIAI FEJLESZTÉSÉÉRT

Matolcsi Zsuzsa / Demokratikus Ifjúsági Alapítvány

Kulcsszavak: iskolai közösségi szolgálat, módszertani fejlesztés, pedagógusképzés

Az iskolai közösségi szolgálat mint pedagógiai eszköz a felkészítésen, tevékenységen és feldolgozáson keresztül olyan személyes és szociális készségeket hivatott fejleszteni, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a fiatalok aktív, problémamegoldó, együttérző, másokkal is törődő emberekké váljanak. Az 50 óra közösségi szolgálat megszervezése, a diákok felkészítése, munkájuk facilitálása és mentorálása, valamint a pedagógia feldolgozása a legtöbb magyar pedagógus számára új szerep, amit nem csak a tantermi munkájával kell összeegyeztetnie, hanem a tanári kar többi tagjával is összhangban kell végeznie. Előadásomban egy olyan rendhagyó képzési program eredményeit és tanulságait mutatom be, amely alkalmat adott a kötelező iskolai közösségi szolgálatban rejlő pedagógiai fejlesztési lehetőségeket érintő szakmai párbeszédre, a jó gyakorlatok megosztására és feldolgozására. Az X Labor elnevezésű, majdnem egyéves program középiskolai pedagógusok számára adott lehetőséget a kollaboratív tanulásra és az iskolai közösségi szolgálat módszertanát állította a középpontba. A képzési program a Tempus Közalapítvány Tudásmenedzsment csoportjának koordinálásában megvalósuló EFFECT (Európai szakmai és módszertani keret fejlesztése a tanárok kollaboratív tanulásának támogatására) projekt része, és a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány biztosította a trénereket, szakmai facilitátorokat. 9 magyarországi városból, 22 középiskolából, 32 pedagógussal indult a program. A résztvevők közösségi szolgálattal kapcsolatos szakmai háttere nagyon különböző volt, de ez a sokszínűség kifejezetten jó hatással volt a közös tanulási folyamatra. A közösségi szolgálat módszertanának szakembereként kettős szerepben vettem részt ebben a tanulási folyamatban. Egyrészt mint facilitátor, másrészt mint kutató. A kollaboratív tanulás során a facilitátor szerepe az, hogy segítse, megkönnyítse a résztvevők szakmai fejlődésre való törekvését, és támogassa, hogy minél hasznosabb tudás szülessen a résztvevők interakciójából. Kutatóként, egyfajta akciókutatóként pedig azt vizsgáltam, hogy milyen új ismeretek megszerzése, milyen gondolkodási struktúrák megismerése, milyen tapasztalatok megélése és feldolgozása segíti a tanárokat abban, hogy eredményesebben használják az 50 órás kötelező iskolai közösségi szolgálatot mint pedagógiai eszközt. A kutatás akciókutatás abban az értelemben, hogy a résztvevők és velük együtt én is folyamatosan reflektáltunk arra, hogy egy-egy ismeret vagy tapasztalat mennyiben segítette eredményességünket a közösségi szolgálat pedagógiai támogatásának területén. Az első találkozáskor és az év folyamán többször is töltötték ki kérdőívet a résztvevő pedagógusok, de a kutatás legjelentősebb része a munkacsoportok munkájának megfigyelése, a közös találkozókon elhangzott problémák, dilemmák és sikerek átgondolása és következtetések levonása volt. Az akciókutatás eredménye hozzájárulhat a közösségi szolgálat módszertanának és pedagógusképzések tematikájának fejlesztéséhez.

KÖZÉPISKOLÁSOK ÉS A DIÁKMUNKA

Szőcs Andor / Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: fizetett diákmunka, munkaerőpiac, jövőkép

Az előadás egyik célja felhívni a figyelmet a fejlődő és fejlett országokban több mint fél évszázada növekvő tendenciát mutató diákmunka elterjedésére, amely hazánkban a politikai – gazdasági rendszerváltás óta erőteljesen kimutatható a felsőoktatásban tanuló hallgatók körében, de jelen van a középfokú oktatásban is. Az előadás további célja bemutatni egy középiskolás (végzős) hallgatók körében végzett munkaerőpiaci kutatás eredményeit. A diákmunka létrejöttének és elterjedésének háttérében a huszadik század társadalmi-gazdasági változásai állnak. A diákmunka – ami a fejlett nyugati társadalmakban egy egyetemhez szorosan kapcsolódó szinte szabadidős, de fizetett tevékenységként jelent meg – egyre inkább elterjedt a poszt szocialista országokban is. (Hammes & Haller 1983, Volkwein- Schmonsky & Im 1989, Tinto 1993, Astin 1993, Pascarella 1994, Canabal 1998, Metcalf 2001, Curtis- Williams 2002). Hazánkban a kétezres évek elejétől kezdett fokozatosan és egyre nagyobb mértékben elterjedni a hallgatói munkavállalás (ld. Ifjúság 2000, Ifjúság 2004, Ifjúság 2008, Magyar Ifjúság 2012). A 2012 őszén survey módszerrel végzett kutatás alappopulációja 33 középiskola, amelyből szakértői mintavétellel 7 intézmény végzős hallgatói vettek részt (N=166). Hipotézisünk szerint a diákmunkában érintettek tudatosan választják a tanulás melletti munkát, ami számukra inkább lehetőség, mint kényszer. Az adatok azt mutatják, hogy sokszor a gazdasági tőke hiánya áll mögötte, de többnyire mégis a társadalmi- és kulturális tőkeszerzési okokat említik a válaszadók. Kimutatható továbbá, hogy a fiatalok negatív jövőképe és munkaerőpiaci elképzelései a tanulás melletti munkavállalásra pozitív hatással vannak. A fiatalok jól informáltak a régió problémáit illetően, lakóhelyi problémáik megfogalmazása, fejlesztési javaslataik erről tesznek tanúságot. A fiatalok munkaerő-piachoz való hozzáállása meglátásunk szerint előrevetíti valamelyest társadalmi környezetünk jövőjét. A kutatás jelentősége elsősorban abban áll, hogy bemutatja egy kutatási mintán keresztül a fiatalok munkaerő-piaci elvárásait, ebbéli aktivitásukat, és társadalmi megítélésüket régiójukról.

MŰVÉSZETI NEVELÉS ÉS TÁRSADALMI FÖLZÁRKÓZTATÁS – ÚJABB EREDMÉNYEK

Elnök: Forray R. Katalin / MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság

Opponens: Orsós Anna / Pécsi Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: reziliencia, művészeti ágak, újabb eredmények

A társadalmi felzárkóztatás problematikáját gyakran hozzuk kapcsolatba az iskolázással, a neveléssel, bízva azokban a tapasztalatokban, amelyeket a jó és szerencsés iskolázás a nehéz társadalmi helyzetű gyerekeknél el képes érni. Kevésbé szoktunk arra figyelni, hogy a reziliencia – a nehézségekkel való megbirkózás képessége – milyen társadalmi, ezen belül különösen milyen oktatási vagy éppen iskolai tényezők hatására erősíthető. A reziliens gondolkodás és cselekvés különösen alkalmassá teszi az egyént arra, hogy képes legyen kitörni a hátrányt jelentő, akadályozó körülményei közül. Az erre ösztönző beavatkozás, illetve a nevelés ilyen elemeinek a rendszeres oktatásba való bekapcsolása véleményünk szerint alapvetően fontos lehet a gyermekek és fiatalok azon csoportjainak is, amelyek számára gyakran elérhetetlennek tűnik az iskolai sikeresség. Itt azt is hangsúlyozzuk, hogy az önbizalom, a saját teljesítményben való hit különös ösztönző erővel hat a cselekvés- adott esetben a tanulmányi teljesítés- eredményességére. Az itt bemutatott kísérletek, kutatási eredmények olyan tartalmakat dolgoznak fel, és mutatnak be, amelyek nemcsak általánosságban a fiatalok műveltségének bővítését szolgálják, hanem fejlesztési eszközként alkalmazva a lemaradók számára különösen fontosak lehetnek. A fontosság egyik oka, eleme az, hogy ösztönzik a reziliens cselekvést azzal, hogy sikerrel biztatnak. A művészet, ezen belül a zene különböző formái, az irodalom – ezen belül a mese és költészet – világa ilyen eszközökként mutatkozik be a szimpózium előadásaiban. A szimpózium előadói nem tekintik át az összes művészeti ágat, amelynek segítségével ilyen sikerek érhetők el. A szimpózium nem is tűzheti ki maga elé ezt a célt. Az itt bemutatott eszközök és eljárások annak példái, hogy a szokványos oktatási, iskolai eszköztárat bővíteni lehet és kell a művészet különböző ágainak hangsúlyos bemutatásával, kipróbálásával is. Az egyes témákhoz kapcsolódó sikerek bemutatása erősíti azt a feltételezést, hogy az iskolai oktatásban a nem hagyományosan formalizált tartalmak, illetve az ezeket közvetítő oktatási módszerek olyan gyerekeknél, fiataloknál is sikereket érhetnek el, akik más. hagyományos módszerekkel nem vagy csak nehezebben közelíthetők meg.

Előadások

„ÉLETEMBEN ELŐSZÖR ÉLVEZTEM BARTÓKOT” – EGY KORTÁRS ÖSSZMŰVÉSZETI PROGRAM TAPASZTALATAI

Andl Helga / PTE és Kaposvári Egyetem
Di Blasio Barbara / PTE és Kaposvári Egyetem

Kulcsszavak: kortárs művészetek, zene, befogadó attitűd, pedagógiai modul

Az iskolában megjelenő művészetekről új alapokon nyugvó gondolkodásmód alapján és segítségével létrejött programot kívánunk bemutatni, illetve körüljárni egy új módszertani megközelítésmódot. (A program a Filharmónia Magyarország által 2016 őszétől 2017 tavaszáig megvalósított „Zene lábainknak” című projekthez kapcsolódik.) A program lényege a kortárs zene, a tánc és a performansz talaján létrejövő, saját élményen nyugvó, kortárs művészeti tapasztalat általi tanulás. Az alkotás folyamatában a résztvevő befogad, megtapasztal, értelmez és a cselekvések során élménnyel telítődik. A tapasztalat reflexiók sokasága lesz, amely segíti az egyén önértelmezését, gondolatok kifejezését, és mindez a résztvevők értékvalasztásaiban is tükröződhet. A kortárs színház nyelvezetét a kortárs tánc adja, amely a kortárs zenéből meríti motívumait, miközben alkotás-befogadó attitűd formálódik. Mindennek a kifejezésmódja a fentiekben leírt hatásmechanizmus. A program kialakítása során az elmúlt évtized tudományos tapasztalataira is építettünk (vö. tk. Burján, 2012; Janurik, 2007; 2009). Meggyőződésünk és tapasztalataink szerint a program kiemelten alkalmas hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok fejlesztésére. Célunk volt, hogy a művészeti kifejezésformák segítségével kulcskompetenciákat, alapvető készségeket fejlesszünk. Kísérletünkre pilotként tekintünk, amelyben a 7-12. osztályos korosztály a célcsoport, akikkel művészeti előképzettséggel rendelkező egyetemi hallgatók foglalkoznak multidimenzionális művészeti felkészülés után. (Andl – Di Blasio, 2017). Alkalmazott módszereink: félig strukturált interjú, megfigyelés, kérdőív felvétele, dokumentumelemzés (portfólióelemzés). Következtetésünk az volt, hogy a foglalkozásokat vezető egyetemi hallgatók kreatív osztálytermi munkája a jelenlegi pedagógiai hatásrendszerben a vártnál nehezebben válik sikeressé. Ugyanakkor a programban résztvevő diákok lelkesen és nagy elismeréssel fogadták a foglalkozásokat. A pedagógiai modul kipróbálása során azonban megfigyeltük, hogy a programokat vezető fiatal művészeknek nehézségeik támadtak abból, hogy a csoportokkal spontán módon és adaptívan viselkedjenek. Hosszútávú célunk ezeknek a tényezőknek az alaposabb vizsgálata és a megfelelő csoportvezetői készségek fejlesztése.

A NEVELÉS SZÍNTEREI A KORTÁRS ROMA KÉPZŐMŰVÉSZET NARRATÍVÁIBAN

Beck Zoltán / PTE BTK Romológia Tanszék

Kulcsszavak: képzőművészet, színterek, értékorientációk, példák

A művészeti alkotást mint valóság-narratívumot kísérem meg értelmezni az előadásban. A közelmúlt és a kortárs képzőművészet hangsúlyos törekvései erős kapcsolatban állnak azzal a valósággal, amelyben helyet követelnek maguknak. Talán elegendő, ha az akcionizmust vagy a pop-artot jelöljük meg a kortárs alkotók elrugaszkodási pontjaként ebben a tekintetben, amelyek jól elemzett, ismert művészeti mozgalmak, ill. jelenségek. A naiv képzőművészet – ha nem is ezzel a tudatos megformáltsággal és reflektáltsággal – sem tud és akar ellépni saját társadalmi kontextusa elől, ahogyan a hivatkozott szerzők elemzése mutatja. (vö. tk. Tannert, Christoph – Barnitz, Miriam, ed., *Passion – fan-verhalten und kunst*, Künstlerhaus Bethanien, 2015; Kincses Károly, szerk., *Focus*, Pécs, 2012; Borrás, Maria Lluisa, *A hatvanas-hetvenes évek irányzatai*, in. *A XX. század művészete*, Corvina, Bp., 1993; Bánszky Pál, *A naiv művészet Magyarországon*, Képzőművészeti, Bp., 1984) Értelmezésünk a kortárs alkotásokra vonatkozóan azonban nem történeti, nem esztétikai vagy technikai, etc. Inkább az a kérdésünk, hogyan ragadják meg ezek a műalkotások az ember szocializációs tereit? Hogyan beszélnek el – ábrázolják vagy demonstrálják – ezeket a tereket: családi otthont, vagy az intézményi szocializáció tereit? Hogyan és kikkel népesítik be ezeket, miként dolgozzák ki ezeket a szerepeket, miféle konfrontatív aktusokat ragadnak meg? Miként és miféle értékorientációk ismerhetők fel ezekben a műalkotásokban? A kortárs roma képzőművészet alkotásaiból választom interpretációs példáinkat. Ezek olyan képek, amelyek úgy tesznek kísérletet egy én-narratíva kidolgozására, hogy azok erős és intenzív kapcsolatban vannak a nevelés színtereivel. Olyan alkotásokból válogatok, amelyek maguk is erre a narratív akaratra játszanak: történetté formálják a képi elbeszélést, mint pl. Kiba Lumberg képregény-füzetei. Az alkotók között szerepel tk. Orsós Teréz, Oláh Mara, Delaine Le Bas, Daniel Baker, Kiba Lumberg. Ezen alkotók és alkotásaik nyilvánosságában és értelmezésében vállalt vezető szerepéért köszönet illeti Junghaus Tímea művészettörténészt (vö. Junghaus-Székely, ed., *Meet Your Neighbours- Contemporary Roma Art*, Bp., 2006, Junghaus, ed., *Paradise Lost*, 2007). Az elemzés tárgyát képezi néhány, Magyarországon nem publikált koncept-anyag is: Lumberg, *Diary of a Mad Artist*, 2011; Lumberg, *GipsyComix*, 2010.

KATICÁVAL A KIREKESZTÉS ELLEN

Jenei Teréz / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: gyermekirodalom, pedagógia, roma kultúra, elfogadás, Katica-program

A pedagógia és az irodalom szoros kapcsolata évszázadok óta közzismert, hiszen az irodalmi művek direkt vagy indirekt módon a pedagógiai befolyásolás eszközei lehetnek. Az irodalmi szöveg azért hatásos, mivel a társadalmi jelenségeket mindig egyediségükben, ebből következően élményszinten ragadja meg. A fikciós narratívák a gyerekek (és felnőttek) számára segítenek értelmezni saját életüket; örömeik átéléséhez, mindennapi, sokszor nyomasztó problémáik megoldásához mintákat közvetítenek. Ehhez járul hozzá az a hatás, hogy különbözőségekkel, egyediségekkel együtt el tudják fogadni egymást. Ezt már több komoly kutatás és ezeknek elérhető formában megjelent leírása hozzáférhető, ld pl. Hunyadiné 1993, 1999; Hunyadiné, M. Nádas, Trencsényi 2006; Győri H. 2009. Előadásom témája Katharina Taikon: Katica című ifjúsági regényének bemutatása. Munkámnak kettős célja van: egyrészt fel kívánom tárnai, hogy a regényben hogyan reprezentálódik a roma kultúra. Másrészt azt is megvizsgálom, hogy a regény iskolai feldolgozása hogyan járulhat hozzá a toleranciára neveléshez. Tehát nem csupán a cigány, roma etnikum elfogadásáról van szó, hanem minden olyan társadalmi csoport, jelenség megértésére és elfogadására való képességnek és készségnek, amelyek az egyén mindennapjai során nem elég gyakran találkozik, vagy nem elég mélyen ért meg. Az előadásban kutatásom eredményeit kívánom ismertetni: Katharina Taikon regénye egy gyerek szemszögéből mutatja be a roma kultúra sajátosságait, de a kalandok és az egzotikum mellett folyamatosan szembesíti az olvasót a társadalmi igazságtalansággal, a rasszizmus természetével. Az egymás elfogadását, a toleranciára nevelést, az iskolai diszkrimináció leküzdését szolgálta 2003-ban az Oktatási Minisztérium és a magyarországi svéd nagykövetség által meghirdetett Katica-program, amelynek keretében ötven iskolába juttatták el Katharina Taikon könyvét és a hozzá tartozó módszertani útmutatót. A program elsődleges célja az volt, hogy a regény sok szempontú feldolgozása hozzájáruljon az iskolai előítéletek csökkentéséhez. A közel másfél évtizeddel ezelőtti projekt eredményeiről és hatásáról olyan pedagógusok, iskolaigazgatók véleményét is összegyűjtöttem, akik részt vettek a Katica-projektben. Végül szólok a Katica-program 2013-as újraélesztésének kísérletéről is.

EGYÉNI, SZEMÉLYKÖZI ÉS SZITUATÍV TÉNYEZŐK SZEREPE AZ ISKOLAI MOTIVÁCIÓBAN ÉS A DIÁKOK PSZICHÉS ÉS SZOMATIKUS EGÉSZSÉGÉBEN

Elnök: Fülöp Márta / MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Opponens: Zsolnai Anikó / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: kiégés, verseny, motiváció

A szimpóziumban négy előadás szerepel, amelyek különböző, de mégis egymással összefüggésbe hozható szempontból keresik arra a választ, hogy mikor motivált és mikor marad motivált egy diák az iskolában és ebben milyen egyéni, személyközi és szituatív tényezők játszanak szerepet. Az iskolai tanulás motiváló hatásának egyik lehetséges mérése, egyben a diákok pszichés egészségének egy mutatója az iskolai kiégés. Az első előadás arra keresi a választ, hogy a motiváció-vesztés, a kiégés és annak „klinikai” mértéke mennyire jellemzi a magyar iskolák diákjait, mekkora a veszélyeztetettség mértéke. Az egyéni jellemzőn túl a kutatás azt is vizsgálja, hogy a diákok kiégése mennyiben tekinthető interakció eredményének is. A kiégett tanár vajon kiégettebb diákokat „eredményez”? A következő előadás ezt az interakciót kiterjeszti az iskolai klímára, annak is egy meghatározott jellemzőjére, a versenyorientáltságra. A versengés a motiváció egy formája és a versenyt a tanárok gyakran a motiváció eszközeként tekintik. A kutatás azt vizsgálja vajon ez a tényező hogyan hat nemcsak a diákok kiégésére (motiváció veszteségre), hanem más pszichés egészség mutatóira és milyen egyéni jellemzők azok, amelyek leginkább meghatározzák azt, hogy a verseny légköre milyen hatással van a diákokra. A harmadik előadás ezt a kérdést viszi tovább, hogy az iskolai jóllét tekintetében döntő szerepet játszik-e a verseny illetve a verseny hiánya. Az utolsó előadás teljes mértékben az egyénre fókuszál és egy speciális esetben tekint rá a motiváció kérésére, nevezetesen a tanulási nehézséggel küzdő diákok motivációs jellemzőit, esetleges motivációvesztésüknek a jellemzőit kívánja feltárni és megvizsgálni. Az egyén felől közelítve többek között a tanulási nehézségek, a személyiséget jellemző megküzdést segítő tulajdonságok, a versengési attitűd és más egyéb tényezők szerepét vizsgáljuk az iskolai motivációra illetve motiváció vesztesésre (a kiégésre) és a pszichés és szomatikus egészségre. A társas kapcsolatok tekintetében a tanár motiváltsága illetve motivátlansága (kiégése), illetve a tanár támogató vagy versengést erősítő szerepe, a diaktársakkal való együttműködés és versengés különböző hatásai kerülnek elemzésre. Az iskolai tágabb társas környezet, az iskolai klíma szempontjából pedig elsősorban a verseny-orientáltság illetve annak hiánya az a szempont, amelyet a diákokra kifejtett hatásukban mutatunk be. A kutatások együttesen arra hívják fel a figyelmet, hogy önmagában sem az egyéni, sem az interperszonális, sem a kontextuális tényezők nem elegendek egy-egy pozitív vagy negatív hatás magyarázatára, hanem ezeket a szinteket együtt és interakcióikban érdemes szemlélteni. A leegyszerűsítő megközelítések és sztereotípiák megnehezítik azokat a hatékony intervenciókat, amelyeket a komplex megértés tesz csak lehetővé.

Előadások

MOTIVÁCIÓS ÖSSZETEVŐK VIZSGÁLATA – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TANULÁSI ZAVARRAL KÜZDŐ DIÁKOK MOTIVÁCIÓJÁRA

Dávid Mária / Eszterházy Károly Egyetem
Héjja-Nagy Katalin / Eszterházy Károly Egyetem
Békés Anna / Kürt Alapítványi Gimnázium

Kulcsszavak: motiváció, tanulási zavar, iskolai eredményesség

A motivációkutatás széles nemzetközi szakirodalma kevésbé tér ki a tanulási zavarral küzdő diákok motivációs jellemzőire. A tanulási nehézségek és a kudarckerülés/szorongás összefüggéseinek vizsgálata ismert elsősorban. (Sideridis és mtsai, 2006). Hazánkban több vizsgálat fókuszában szerepel a speciális nevelési igényű, ezen belül a tanulási zavarral/nehézséggel küzdő tanulók helyzete, (Olajos, 2014; Gyarmathy, 2007 és 2014; N. Tóth, 2009) ugyanakkor a tanulási zavarok és nehézségek hátterében meghúzódó motivációs tényezők feltárása kevésbé jelenik meg a hazai szakirodalomban is. Réthyné (1995) és Kozéki (2000) klasszikusnak számító iskolai motivációs vizsgálatai mellett Józsa (2007) munkája emelhető ki. Kutatása az iskolai tanulásban is fontos szerepet játszó elsajátítási motivációra irányul. Eredményei szerint „alsó tagozatos korban nincs lényegi eltérés a többségi és a tanulásban akadályozott gyermekek tanulási motivációja között. Mindkét mintánál megfigyelhető, hogy a tanulási motiváció az iskolai évek alatt folyamatosan csökken. Ez a folyamat a többségi tanulók esetében sokkal erőteljesebb, negyedik osztályt követően felgyorsul. Az apadás a tanulásban akadályozott gyermeknél 2-8. osztály között 10 %p, a többségi tanulónál 26 % p.” (Józsa, Fazekasné 2007, 88. o.) Jelen kutatás előzménye a szerzők által 2015 tavaszán végzett vizsgálat, amelyben 201 gimnáziumi tanuló motivációs mintázatának vizsgálatára került sor. A mintában a tanulási zavarral küzdő tanulók kis elemszámmal szerepeltek, és a nem reprezentatív adatok nem igazolták eredeti feltételezésünket, amely szerint a tanulási nehézségekkel vagy zavarokkal küzdő tanulók motivációs mintázata szignifikánsan eltérne a többségi tanulókétól. A pedagógusi visszajelzések ugyanakkor ennek ellentmondanak, ezért szükségesnek láttuk a kutatást szélesebb körben kiterjeszteni. Jelen kutatás célja: a tanulási zavar hátterében meghúzódó motivációs mintázatok feltérképezése, nagyobb mintán. Feltételezzük, hogy a sorozatos kudarcok következtében a tanulási zavarral küzdő diákokra a kudarckerülés fokozottabban jellemző, mint osztálytársaikra. Feltételezzük, hogy igény szintjük, kitartásuk alacsonyabb szintű lesz, mint társaiké. Feltételezzük továbbá, hogy a motivációs szintek és az iskolai teljesítmények között szignifikáns korrelációkat találunk. Vizsgálati mintánk 10-18 éves tanulókból áll. A kísérleti csoport tagjai a tanulási zavarral küzdő diákok, (közel 300 fő) a kontroll csoportba a többségi tanuló osztálytársak kerülnek. Vizsgálati módszerek: a szerzők által 2011-ben kifejlesztett és standardizált Motivációs Kérdőív, a Lang & Fries féle Teljesítménymotivációs kérdőív és a tanulmányi eredmények dokumentumelemzése. Az adatfelvétel jelenleg is folyamatban van, a kutatási eredményekről a 2017-es Országos Neveléstudományi Konferencián számolnak be először a szerzők.

KÁROS-E A VERSENYORIENTÁLT ISKOLAKULTÚRA, JÓHATÁSÚ-E A VERSENYT KIZÁRÓ ISKOLAI KULTÚRA?

Fülöp Márta, Mécs Dávid, Sebestyén Nóra / MTA Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet és ELTE PPK

Kulcsszavak: verseny, iskolai klíma, egészség

Az erősen verseny-orientált iskolákat a magyar társadalomban sokan „versenyistállónak” nevezik és a megállapítást számos negatív jellemzővel társítják és szembeállítják azokkal az iskolákkal, amelyek verseny „helyett” a humán értékeket hangsúlyozzák (<http://mot.hu/tudd-meg/versenyistallot-vagy-szivvel-lelekkel-nevelo-kozepiskolat-valassz/>). A jelen kutatásban azt kívántuk vizsgálni, hogy mennyire megalapozottak ezek a nézetek, ténylegesen ennyire drámai különbségek vannak-e a versenyorientált és a versenyt tudatosan alkalmazni nem kívánó iskolák között az iskolai klíma és a diákok pszichés és szomatikus mutatói között. A kutatásban összesen 467 középiskolás vett részt, ebből 216 nő, illetve 251 férfi, akiknek átlagéletkora 17.25 év volt. A középiskolásokat célzottan úgy választottuk ki, hogy az iskolai verseny jelenléte szempontjából élesen elkülönüljenek. A verseny-orientált csoportba az ország legjobb középiskoláinak diákjai kerültek, akik nagy számban vesznek részt versenyeken. A nem-verseny orientált iskolákat a Waldorf-típusú iskolák képviselték és a harmadik úgynevezett kevert csoportba egy olyan iskola tartozott, amely mind a versenyt, mind az erőteljes együttműködést a diákok között fontosnak tartja. A diákok egy számos kérdőívből álló kérdőívcsomagot töltöttek ki, a jelen előadásban csak néhány eredményt ismertetünk. Először is az iskolabajárás iránti attitűdöt vizsgáltuk meg egy ötfokú skálán. A vizsgálatban résztvevő iskolák között nem találtunk különbséget a versenyorientált és a nem versenyorientált és a kevert típusú iskolába egyformán szeretnek járni a diákok. A vizsgálatban a szubjektív egészség feltárására a HBSC (Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása) felmérésben alkalmazott kérdéseket is alkalmaztuk. Az eredmények alapján mindhárom iskolatípusban leggyakrabban „kitűnőnek” vagy „jónak” ítélik az egészségi állapotukat. Nem találtunk szignifikáns különbséget az iskolatípusok mentén az egészségi állapot megítélésében. A tünetskálán az iskolák között szignifikáns különbséget találtunk. A kevert profilú iskola diákjai szignifikánsan magasabb értéket értek el, mint a versenyorientált iskolák diákjai. A verseny-orientált és a verseny-mentes iskolák diákjai között azonban nem voltak különbségek a pszichés és szomatikus tünetek tekintetében. Mintánkmal az Osztálytermi Élet Kérdőívet (Johnson & Johnson, 1983) is felvettük. Nem volt szignifikáns különbség a verseny-orientált és a verseny-mentes iskolák között a diákok közötti észlelt együttműködés mértékében, a diákok közötti pozitív személyes kapcsolatokban, közös munka esetében a pozitív célinterdependenciában, az önálló munka igényében, a sokszínűségben és a társas elismerésért történő tanulásban. Csak a A Tanári támogatás skálánál és az Igazságos értékelés skálánál találtunk különbséget. A versenyorientált iskolák diákjai a tanárokat szignifikánsan kevésbé észlelték támogatónak és igazságosan értékelőnek. A kutatást az OTKA (K-111 789) támogatta.

AZ ISKOLAI KIÉGÉS VIZSGÁLATA MAGYARORSZÁGI REPREZENTATÍV MINTÁN

Kunos Nóra / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: kiégés, iskolai életút, reprezentatív minta

2017-ben az ország minden régiójára kiterjedő, reprezentatív vizsgálat készült 1147 gimnazista bevonásával az iskolai kiégés jelenségének feltárására. Kutatási kérdés: milyen összefüggés van a diák- és a diákok által érzékelt tanárkiégés közt? Van-e összefüggés az iskolai kudarcok és a diák-kiégés közt, az iskolai sikerek és a kiégés elkerülése közt? Melyek azok a tényezők, melyek segíthetik a pedagógusokat a diák-kiégést korai szakaszában felismerni, miként lehet és érdemes beavatkozni, meddig terjed a pedagógus kompetenciája ebben a kérdésben? Az iskolai kiégés feltárására alkalmazott módszer az Iskolai Kiégés Kérdőív volt (School Burnout Inventory, Salmela-Aro, 2008). A kérdőívnek három alskálája van: a Kifáradás, a Tanulmányokkal kapcsolatos cinikus attitűd és az Eredménytelenség érzése. A három alskála közül az első kettő megfelelő Cronbach-alfa mutatókkal bírt, a harmadik, az eredménytelenség érzése nem. Ugyanakkor a teljes skála ugyancsak megfelelő Cronbach-alfa mutatóval bírt. A kérdőíves vizsgálatot 165 végzős középiskolás diákkal készített úgynevezett Életút-elemzés egészítette ki. A kérdőívek statisztikai elemzésére az SPSS-csomagot használtuk, az Életút-analízist pedig a MAXQDA segítségével végeztük el. Az eredmények szerint a magyar gimnazisták körében 21,4 % azon diákok aránya, akik az iskolai kiégés mindhárom területén (kifáradás, a tanulmányokhoz való cinikus attitűd, eredménytelenség érzése) veszélyeztetettek, és 47,2 %-a a tanulóknak legalább az egyik területen mutatja a kiégés lehetőségét. Összefüggés figyelhető meg a tanulók életkora és a kiégés veszélye között: minél magasabb évfolyamra jár a diák, annál nagyobb a veszélyeztetettség mértéke. Megfigyelhető a diákok kiégés-szindrómája és a diákok által érzékelt tanári kiégés közti összefüggés: minél fáradtabbnak, cinikusabbnak és csalódottabbnak érzi a diák tanárait, annál veszélyeztetettebb maga is a kiégésben. Az iskolai életút-elemzésekben világosan felismerhetők azok a lépcsőfokok, melyek Freudemberger és North (1992) szerint a kiégés szintjeit jelentik. Ha felismerhetők, akkor megelőzhetőek és kezelhetőek is. Ugyanezekből a karriertörténetekből viszont az is kiderül, hogy a diákok jelentős része semmilyen külső segítséget nem kap ahhoz, hogy az iskolai problémákkal szembenézzen, s a kiégés ellen bármilyen megküzdési stratégiát elsajátítson. Mivel a felsőoktatásba illetve a munkaerőpiacra lépő fiatalok a leginkább érintettek a diákok körében, fontos ezen a területen lépni. A kutatás jelentősége: az iskolai kiégés problémakörének sokoldalú megközelítése, a jelenség összetevőinek konkretizálása, a pedagógusok kompetencia-területeinek kijelölése.

A VERSENGŐ ISKOLAI KLÍMA HATÁSA A DIÁKOK PSZICHÉS EGÉSZSÉGÉRE

Sebestyén Nóra; Mécs Dávid; Fülöp Márta / MTA Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet és ELTE PPK

Kulcsszavak: iskolai klíma, versengés, egészség

Az oktatási intézményekben tapasztalható intenzív versengést hosszú időn keresztül egészségkárosító tényezőként tartották számon; kapcsolatba hozták az alacsony önbecsüléssel (Roeser és Eccles, 1998) szorongással (Shindler, 2009) és az iskolai stressz fő kiváltói között szerepelt (Humphrey & Humphrey, 1985). A versengés és az egészségmutatók kapcsolatának differenciáltabb vizsgálatai azonban arra mutattak rá, hogy a versengés egészségkárosító hatása nem egyértelmű, a versengésnek csak bizonyos dimenziói (pl. versengéstől való félelem) számítanak kockázati tényezőnek (Keresztes, Pikó, & Fülöp, 2014). A korábbi vizsgálatok azonban nem vizsgálták fókuszáltan a versengési klíma és a diákok egészség mutatóinak kapcsolatát, így nem ismerjük pontosan a versengést támogató iskolai légkör diákok egészségére gyakorolt hatását. Jelen kutatás célja az iskolai versengési klíma és a pszichés és szomatikus egészségmutatók kapcsolatának szisztematikus vizsgálata volt. Célul tűztük ki továbbá olyan protektív faktorok (pl. reziliencia) vizsgálatát is, amelyek mediálhatják a kapcsolatot a versengési klíma és a diákok egészsége között. A vizsgálatban összesen 469 Budapesten tanuló 11. osztályos diák (222 lány és 247 fiú) vett részt, akik három eltérő versengési légkörrel rendelkező iskola típusban tanultak- versengő (N= 329 diák), nem versengő (N= 80 diák) és kevert (együttműködés és versengés) típusú iskolákat (N= 59 diák) különböztettünk meg. A diákok egy tanóra keretében online kérdőívcsomagot töltöttek ki, amely az iskolai versengési légkört (Fülöp, 2016), versengési attitűdöt (Orosz, Fülöp, Büki, Ivaskevics, Rózsa, 2017), protektív faktorokat (pozitivitás- Caprara és mtsai, 2012; reziliencia- Campbell-Sills & Stein, 2007) és különböző egészség mutatókat (iskolai kiégés- Salmela-Aro, 2009; észlelt stressz- Stauder & Konkoly Thege, 2006, versenyekkel kapcsolatos szorongás- Sipos és mtsai., 1999) mért. Az eredmények alapján nem találtunk szignifikáns különbséget a versengő és nem versengő iskolatípusok között a legtöbb egészségmutatóval, valamint a protektív tényezőkkel kapcsolatban. A kevert iskola diákjai rendelkeztek a legkevésbé adaptív megküzdési és egészség mutatókkal. Kontextustól függetlenül a szorongó és veszteségtől féltő versengés kerülő attitűd kockázati tényezőnek, míg a pozitivitás egészségvédő faktornak számít. Az eredmények a kontextus szerepére is felhívják a figyelmet. A versengést támogató tanári attitűd ellentétesen hat a szorongásra a versenyorientált és a nem versenyorientált iskolákban. A versenyorientált iskolákban magasabb szorongással, míg a nem-versenyorientált iskolákban alacsonyabb szorongással. Összességében, eredményeink cáfolják azt a vélekedést miszerint a versengő iskolai klíma károsan hat a diákok egészségére. Az eredmények az egyéni megküzdési potenciál, különösen a pozitivitás egészségvédő szerepére hívják fel a figyelmet. A kutatást az OTKA (K-111 789) támogatta.

MOHOLY-NAGY VIZUÁLIS MODULOK

Elnök: Gaul Emil / MTA ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport

Opponens: Havasi Tamás / Nyíregyházi Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: közoktatás, vizuális kultúra, szakmódszertani kutatás

A közoktatás színvonalának emelése érdekében a MTA 2015-ben pályázatot írt ki szakmódszertani kutatásokra. Sikeres pályázatunkkal 2016–2020 között a vizuális képességek fejlesztést célzó kutatást hajthatunk végre. A korábbi szakirodalmi feltárásaink révén képet kaptunk a hazai vizuális nevelés helyzetéről, problémáiról, (pl. Bodóczy, 2003). valamint a vizuális nevelés nemzetközi gyakorlatáról, trendekről, kutatási stratégiákról és értékelési, mérési módszerekről és eszközökről (pl. Kárpáti és Pethő, 2012), kidolgoztuk a vizuális képességek rendszerét (Kárpáti és Gaul, 2013). Empirikus kutatásaink és fejlesztéseink során megismertük a hazai lehetőségeket és kutatásokat végeztünk a problémák orvoslásához (pl. Kárpáti, 1992, Séra, Kárpáti és Gulyás, 2002 Babály és Kárpáti, 2015, Kárpáti, Babály és Simon, 2015), eredményeinkre építve tankönyveket adtunk ki (pl. Bodóczy, 1998). Kijelöltük a fejlesztendő területeket és kutatási tervet készítettünk a fejlesztés megalapozására. A kutatási tervek, azaz a tanítási-tanulási módszerek ellenőrzésére kontroll csoportos kísérleti tanítást alkalmazunk. A tanulók tudásszintjét a beavatkozást megelőzően, majd félidőben és a tanítást követően tesztekkel mérjük. A mérési adatokat statisztikai módszerekkel dolgozzuk fel, majd elemezzük és értékeljük. Az eredményeket évente összegezzük, és publikáljuk konferenciákon, folyóiratokban és könyvekben. A tanulási-tanítási folyamat hatékonyságát, színvonalát nagymértékben befolyásolja a tanár tudásán túl a szabadsága és hitelessége (Barber és Mourshed, 2007). A jelenlegi tanítási gyakorlatban a jogszabályok a NAT-ra épülő kerettantervek pontos betartására kötelezik a tanárt, jöllehet a tanulás körülményeinek változásai például sok olyan új helyzetet teremtenek, amiben a tanterv előírásaitól eltérő tevékenység a jó megoldás. A tanári szabadság megnövelése érdekében elképzelésünk szerint egy tanévet tekintve a tanár fél időben a NAT előírásait szorosabban követve, míg fél évig saját értelmezésében valósíthatja meg, amikor hitelesebben tud tanítani. Kutatásunkban négy témakörön, modulon belül készített a kutató tanítási tanulási programot, amire a kutatásban résztvevő tanárok a tanítási-tanulási terveiket. Mérőeszközeink: Rajzos kreativitás teszt, Vizuális Narratív teszt, eDIA tesztfeladatok: online interaktív térszemlélet, szín és vizuális kommunikáció tesztek, Portfólió értékelés, Képes értékelő lap, Pszichológiai Immunitás Kérdőív, - Vizuális memória teszt. A négy témakört, modult eltérő indokkal választottuk ki, vagy fontossága (vizuális kommunikáció) vagy viszonylagos újdonsága, a gyakorló tanárok számára problematikus volta miatt (vizuális média, kortárs képzőművészet, környezetkultúra). Szimpóziumunkban három modul egy éves kutatási eredményéről számolunk be. Az előadás alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális kultúra szakmódszertani kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása” projekthez kapcsolódik. A tanulmány/ fejezet/ előadás/ poszter elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

Előadások

A TÁRGY-, ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA SZAKMÓDSZERTANI KUTATÁS

Gaul Emil /MTA ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport

Kulcsszavak: vizuális kultúra, környezetkultúra, szakmódszertani kutatás

Cél a vizuális képességek fejlesztésének hatékony tanítási-tanulási módszerek kidolgozása. Kutatjuk azokat a mérési és értékelési módszereket, amelyekkel minél objektívebben tudjuk megállapítani egy tanítási-tanulási módszer hatékonyságát. Elméleti keret A tárgy és épülettervezés fogalmát Bruce Archer (Archer, Baynes and Roberts, 1992.) definíciója szerint értelmeztük, a tervezés és az információtechnológiák kapcsolatának kérdést Kalay 2006-os tanulmánya, a rajzolás tervezésben betöltött aktusát pedig Purcell and Gero (1998) írása értelmében használtuk. 2009-2015 között kidolgoztuk és 6-12 évesek körében vizsgálatokkal alátámasztottuk a vizuális képességek rendszerét (Gaul és Kárpáti, 2011, Kárpáti és Gaul, 2013, Pataky, 2012). A konstruáló és technikai képesség feltárásával és fejlesztési lehetőségeivel kapcsolatos hazai vizsgálatok (Tatai és Tatai 1993, Gaul, 2001, 2011, Pataky, 2012) a kurrens nemzetközi irodalomra támaszkodtak, azok „honosítást” végeztek el, illetve folytatták a hazai körülmények között. Módszer (eszköz, minta, adatfelvétel, elemzési eljárás) Hipotézis: A 2-4 fős csoportokban végzett tárgyalgató projektek hatékonyan fejlesztik a tanulók technikai, konstruáló képességét, anyag és szerkezeti érzékét Módszer: Négy éves, felmenő rendszerű tanítás, 5-től 8-ig, illetve egyidejűleg 9-11. évfolyamig. A kísérleti osztályokban a tanítási – tanulási program alapján készített tanítási-tanulási terv szerint folyik a munka. A kontroll csoportban a NAT alapján tanítanak. A minta: A kísérlet budapesti általános iskolában és gimnáziumban folyik évfolyamonként 75 és 68 fővel. A kontroll csoportok nagyvárosi, városi iskolák tanáraiból és tanulóiból tevődnek össze. Munkaforma: a hagyományos egyéni feladatmegoldással szemben hangsúlyos az órai 2-4 fős csoportos munka. Tevékenység: életszerű problémahelyzetre épülő alkotómunkát, tehát projektet tervezünk a hagyományos feladatok mellett (pl. saját szoba, lakás, iskolai színdarab díszlet, jelmez, menza, iskolai sportegyesület meze, arculata témájában). Az elemző tevékenység tárgyak, termékek egyedi elemzésétől a termék- reklám- cégarculat komplex analízisig terjed. Mérés: A munka elején minden tanulóval általános és speciális kompetenciamérést végzünk A mérést félidőben és a kísérlet végén megismételjük. A mért eredményeket statisztikai eljárással számítjuk ki, és az adatokat elemezzük, majd következtetéseket vonunk le. Források: Magyar Vizuális Képességrendszer feladatbankja, és feladatgyűjtemények (GYIK 1997, Bodóczy 1998, Szávai 1998, Gaul 2006, Gaul 2011, Schmidt és Eplényi 2013, Tatai és Tatai 1993, Tatai 2012) Eredmény • Mérési értékeléssel igazolt szakmódszertani eljárás a tárgy és környezetkultúra tanításához. • A szakma kifejezéseinek, fogalmainak pontosítása, és gyakorlatban igazolt mérési eljárások. • Általános és középiskolai tárgy és környezetkultúra tanítási modul, ami eredményesebb a korábbinál. Az előadás alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális kultúra szakmódszertani kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása” projekthez kapcsolódik. A tanulmány/ fejezet/ előadás/ poszter elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

VIZUÁLIS MÉDIA KOMMUNIKÁCIÓ, SZAKMÓDSZERTANI KUTATÁS

Havasi Tamás / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: vizuális kultúra, médianevelés, szakmódszertani kutatás

Cél a MOHOLY-NAGY VIZUÁLIS MODULOK, azon belül a 2. „VIZUÁLIS MÉDIA KOMMUNIKÁCIÓ” modul a 21. század képi nyelvének tanítását tűzte ki céljául a vizuális kultúra tantárgy keretein belül, annak innovációján keresztül. A kutatás keresi azokat a tanítási-tanulási módszereket, munkaformákat, amelyek hatékonyabban fejlesztik a terület vizuális, kommunikációs és digitális kompetenciáit. Elméleti keret A NAT és a kerettantervi változások sürgetik a helyi tantervek és a saját tanítási stratégia átgondolását. A korábban önálló tantárgyként kezelt Mozgóképkultúra és médiaismeret tananyagait az új médiumokkal, a posztmodern képiséggel (Flusser 1994) való foglalkozást integrált, modulus formában, a Vizuális kultúra, és a Művészetek műveltségterület részének tekintik, így annak oktatási, nevelési lehetőségei beszűkülnek. Komplex, integráló pedagógiai programokra van szükség. A modul a fiatalok életét, társas kapcsolatait átszövő „képi világgal” (Kárpáti 2005, Flusser 1994, Nyíri 2001) foglalkozik. A korosztály által alkotott, fogyasztott, preferált digitális képek tematikai jellegzetességei és „használatának” változásai (Muhi, 2009) indokolják a média- és a vizuális nevelés komplex átgondolását (Gaul, Havasi, Orosz 2015). A befogadók nevelése, a „médiaművek” megértése mellett az alkotás segítése is a program feladata (Bredenkamp 2006). Módszer (eszköz, minta, adatfelvétel, elemzés) Hipotézis: A kortárs művészetekkel, médiumokkal komplexen foglalkozó diákok „hatékonyabb” médiahasználókká (alkotókká, befogadókká) válnak. Módszer: Négy éves, felmenő rendszerű tanítás, 5-től 8-ig, illetve 9-11. évfolyamig. A modul koncepciója alapján tanított kísérleti osztályokat a hagyományos NAT kontrollcsoporttal hasonlítjuk össze. A minta: A modul kísérleti osztályai nyíregyházi, edelényi, jászberényi iskolák tanulóiból és tanáraiból állnak. Munkaforma és tevékenység: A modulban a hagyományos módszerek és munkaformák alkalmazása mellett, a kortárs képzőművészet kollektív alkotási formái is érvényesülnek, teret engedve a kreativitásnak. Hangsúlyt kap a projektmunka, kooperatív módszerek és munkaformák és az Internet kínálta mellett a közvetlen tapasztalat, élményszerzés, az alkotások fizikai és virtuális bemutatása. Mérés: A munka elején, félidejében és végén a tanulókkal kompetenciamérést végzünk: rajzos kreativitás teszt, valamint online e-Dia rendszerrel: színpercepció-, térszemlélet-, vizuális kommunikáció teszt). A mért eredményeket statisztikai eljárással dolgozzuk fel, elemezzük, értékeljük. Eredmény Mérése értékeléssel igazolt módszertani eljárás média kommunikáció tanításához. Általános és középiskolai „vizuális kultúrába integrált vizuális média kommunikáció” tanítási modul, ami eredményesebb a korábbiánál.

Az előadás alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális kultúra szakmódszertani kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok- a 21. század képi nyelvének tanítása” projekthez kapcsolódik. A tanulmány/ fejezet/ előadás/ poszter elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ – SZAKMÓDSZERTANI KUTATÁS

Kovács Hajnalka / Neumann János Egyetem

Kulcsszavak: közoktatás, vizuális kultúra, vizuális kommunikáció, szak módszertani kutatás

Cél: Életszerű, a 21. századi környezet sajátosságait tekintetbe vevő, korszerű vizuális kultúra oktatás – melyhez szemléleti alapvetéseket fogalmazzunk meg; tananyagot dolgozunk ki; módszereket és eszközöket mutatunk be. A vizualitás kommunikációs alapú, interaktív értelmezése a rajzórán. Elméleti keret A kommunikáció (természetesen a vizuális alapú is) mindig érintkezés, kapcsolat-felvétel (Bálványos és Sánta, 1998). A közlési célú érintkezések, kapcsolatok alapvető jellemzője a folyamatszerűség. A vizuális kommunikáció a vizuális megismerés (befogadás, elemzés és ábrázolás) rendszerében a folyamatot vizsgálja elsősorban. A folyamatelv és ezen keresztül a vizuális kommunikáció, olyan új nézőpontot emel be a vizuális nevelés vizsgálódási körébe, ami jelentős mértékben kitágítja és felülírja a produktumelvű megközelítést. (Kárpáti, 2013a) A korábbi, esztétikai, pluralista modellben preferált műveltséggel szemben, korunk követelménye – így a vizuális nevelés fontos eleme is – a kontextuális, szociológiai irányultság. Az alkotás, a befogadás folyamata a mű és a társadalom változó viszonyrendszerében jelenik meg (Kárpáti, 1995). A korszerű vizuális nevelésnek továbbá számolnia kell az új képkorszak jelenségeivel, kihívásaival, lehetőségeivel is. 21. századi környezetünkre jellemző a multimédia információk túlsúlya – a szót felváltotta a kép, mint elsődleges ismeretterjesztő eszköz. A kor digitális környezetben létező embere számára kiemelt jelentősége van a digitális írástudásnak és kreativitásnak (Kárpáti, 2015). Ugyanakkor a digitális képalkotás mellett tovább él a hagyományos képalkotás is, mint egyenrangú képi kifejezési út. A vizuális nevelésnek tudatosítani kell a két képalkotó- és gondolkodásmód közötti különbségeket, azonosságokat, valamint meg kell mutatnia a kölcsönhatásokat, az átjárhatóságot. A Moholy Nagy Vizuális Modulok – a 21. századi képi nyelv tanítása kutatási program keretében került kidolgozásra az itt bemutatott vizuális kommunikáció modul. Témák, módszerek 5–8. évfolyamon. A prezentáció a Vizuális kommunikáció modul meghatározó elemeit tárgyalja, melyek egyben a tantervi újdonságot jelentik a megelőző koncepciókhoz képest. A modul témáiból és módszereiből is bemutat néhányat, az 5-8. évfolyamokra kidolgozott tantervi program és a kutatásban résztvevő iskola tanmenete alapján. Kiemelt téma: A hagyományos és digitális képalkotás egyenrangú szerepet kap a programban, ezért azok a feladatok megfogalmazásánál közel azonos arányban szerepelnek. Továbbá több esetben egymás kiegészítői, transzformációs végpontjai. Jól tudatosítható pl. a manuális–technikai, egyedi–sokszorozott, szabályos–szabálytalan, egynemű–összetett ellentétpár az olyan típusú feladatoknál, ahol egy digitálisan szerkesztett képet alkotunk újra hagyományos eszközökkel. Fontosnak tarjuk, hogy az informatikai kompetencia fejlesztése életszerűen kapcsolódjon a vizuális képességek fejlesztésével. Várható eredmény: Motiváltabb diákok a rajzórán. Olyan vizuális műveltséganyag, amely jobban segíti a 21. századi környezetben való eligazodást. Fejlettebb önismeretet és a másik elfogadását segítő szempontváltási, empátiás képesség. Vizuális képességek eredményesebb fejlesztése.

A BÁNTALMAZÁS KEZELÉSE IMPORT MÓDSZERREL (A KIVA PROGRAM ELSŐ HAZAI TAPASZTALATAI)

Elnök: Györgyi Zoltán / EKE Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet / Debreceni Egyetem Nevelés-
és Művelődéstudományi Intézet

Opponens: Buda Mariann / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: bántalmazás kezelése; iskolai klíma; bullying

Az iskolai eredményességre hatást gyakorol az iskolai klíma is, amelyet – egyebek mellett – az iskolán belüli konfliktusok száma, mélysége, s az ezek feloldása érdekében megtett lépések is befolyásolnak. Az iskolai konfliktusok megelőzésére, megoldására sokféle kísérlet, kísérletet megalapozó, vagy azokat kiértékelő kutatás történt. A szimpóziumon szereplő kutatói team, amely korábban az ún. alternatív vitarendezési eljárások hazai iskolákban történő meghonosításának tapasztalatit vizsgálta, az utóbbi másfél évben az iskolai konfliktusok egyik típusa, a bántalmazás (más terminológia szerint: zaklatás, angolul bullying)) csökkentésére, illetve az ebből fakadó problémák kezelésére irányuló kísérletet követi kutatásával. A témával tágabb összefüggésben foglalkozó szakirodalom áttekintése azt jelzi, hogy a konfliktuskezelési módszerek – bár vannak közös vonásaik – jelentősen eltérhetnek egymástól, s nem feltétlenül azért, mert más-más konfliktustípusra koncentrálnak. Eredményeik is viszonylagosak, nincs általános érvényű, az adott problémát minden tekintetben és mindenféle iskolai, társadalmi környezetben megoldó eljárás. (Kovács I. V., 2012) A finn eredetű KiVa program az iskolai bántalmazás csökkentését, illetve kezelését célzó módszer. Nem az egyénre, hanem az őt körülvevő közösségre (tanulócsoporthoz) koncentrálnak, amelynek protektív funkciót szán. A bántalmazás okának felderítése helyett a közösség erejét felhasználva annak megelőzésére, illetve gyors – de hosszú távon is eredményes – elfojtására helyezi a hangsúlyt. A módszer Finnországban általánosan elterjedt, de sok más ország egyes iskoláiban is alkalmazzák. Öt évre vonatkozó finn tapasztalatok szerint a bántalmazottak aránya 20%-kal, a bántalmazóké 35%-kal esett vissza. A módszer viszonylag könnyen megvalósítható, nem igényel hosszú szakmai felkészülést. Magyarországon 2016-ban három, társadalmi háttérét tekintve egymástól jelentősen eltérő általános iskolában indult el kísérletként a program, amelynek hazai adaptálhatóságát vizsgáljuk, vagyis feltárjuk az adott társadalmi, iskolai környezeti feltételek KiVá-ra gyakorolt hatását. Kutatásunk tapasztalatait egy majdani klímavizsgálat módszertani előkészítésére is fel kívánjuk használni. A szimpózium előadásai az első másfél év tapasztalatait mutatják be, vagyis azt, hogy: - miként érvényesül a módszer egy gyerekeire tudatosan figyelő értelmiségi, ill. vállalkozói háttérű szülőkkel és a szülői elvárásokhoz a hazai „átlagot” meghaladóan érzékenyen igazodó pedagógusokkal rendelkező iskolában, - egy átlagos községi, egyházi intézményben, valamint - egy – különböző okokból – a családjukból kiemelt tanulókat oktató bentlakásos iskolában, ahol a bántalmazás háttere mögött sokkal inkább a túlélés igénye áll, mintsem egyéni sérelmek vagy pszichés problémák. A kutatás egyrészt a három intézményben folyamatosan készített tanári interjúkra, másrészt pedig a program részeként évenként ismétlődő tanulói kérdőíves kérdésre támaszkodik.

Előadások

A KIVA-PROGRAM KÖZÉPOSZTÁLYI KÖRNYEZETBEN

Györgyi Zoltán, Imre Anna, Jankó Krisztina, Szemerszki Marianna / Eszterházy Károly
Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: bántalmazás, konfliktuskezelés, szülői érzékenyítés

A KiVa-program bevezetését vállaló egyik fővárosi iskola programhoz való csatlakozását a bántalmazással kapcsolatos nagyfokú szülői-tanári érzékenység motiválta. A pedagógusok közötti kommunikáció az iskolán belül jól működik, ami hozzájárult ahhoz, hogy az elszigetelt bántalmazási esetek a tantestületen belül nyilvánosságot kapjanak, s iskolai szinten keressenek megoldást. A tantestület hozzáállását az intézmény vezetése is aktívan formálta. A bántalmazás – sok más iskolához viszonyítva – sem az esetek számát, sem azok súlyát tekintve nem volt jelentős, de az emberléptékű iskola tanulóközpontú szemlélete ezt is visszaszorítandónak ítélte, az internetes bántalmazást pedig megelőzendőnek gondolta. A program így a probléma megoldása iránt elkötelezett, saját módszertani eszköztárát megújítani szándékozó tantestület megvalósításával kezdett működni. Ebben a közegben a kétkedő hangok is visszafogottak voltak, de a program során teljesen háttérbe szorultak. Az előadás célja annak a bemutatása, hogy a vizsgált intézményben korábban hogyan kezelték a bántalmazás körébe eső problémákat, milyen várakozások voltak a programmal kapcsolatban, s mennyiben jelentett számukra újdonságot a bántalmazás KiVa-program szerinti definíciója, illetve módszerei. Kutatásunk alapjául részben a pedagógusokkal és az iskolapszichológussal a program különböző fázisában készült interjúk szolgáltak, részben pedig a program keretében készült bemeneti és az első programév után készült kérdőíves mérés. Az első év tapasztalatai után megállapítható, hogy a program részben az addigi pedagógiai módszerek megerősítését, részben finomítását jelentették, részben pedig új elemekkel gazdagították azt. A tantestület oldaláról egyértelmű a fogadtatás annak ellenére, hogy számukra az új módszer megtanulása, illetve szükség szerinti alkalmazása nem kis megterhelést jelent. Állításuk szerint a szülők érzékenyítésében is történt előrelépés. Értékelésük szerint a tanulói fogadtatás is egyértelműen pozitív, s úgy látják, hogy a KiVa-program mind a bántalmazás megelőzésében, mind a megmaradó esetek kezelésében eredményes. Számszerű eredményekről ugyanakkor az absztrakt írása idején még nem tudunk beszámolni. Egyrészt azért, mert a bántalmazási esetek korábban is kis száma miatt a visszaszorulásuk csak hosszabb távon mutatható ki, másrészt azért, mert a tanulói attitűd változásának mérésére alkalmas kérdőíves eredmények még nem állnak rendelkezésünkre. (Az ONK idejére ezek feldolgozása megtörténik.)

A KIVA PROGRAM BEVEZETÉSÉNEK ELSŐ TAPASZTALATAI EGY HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYEREKEKET NEVELŐ BENTLAKÁSOS ISKOLÁBAN

Kállai Gabriella, Nikitscher Péter, Sági Matild / Eszterházy Károly Egyetem
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: bántalmazás; hátrányos helyzet; KIVA

A gyermekek, tanulók verbális vagy fizikai értelemben vett erőszakos magatartása, mint jelenség többféle módon írható le: tekinthetjük az önszabályozás (kontroll) zavarának, a közösség működési zavarának és/vagy szocializációs problémának is. Az erőszakos magatartásformák közül különösen nagy problémát jelent a zaklatás (bullying) jelensége. Az iskolai bántalmazás megelőzése, valamint a bántalmazási esetek hatékony kezelése a jelenség komplexitása miatt nem könnyű feladat, de az elmúlt időszakban számos, tényekre alapozottan hatékony támogató programot fejlesztettek ki (Buda, 2015, Rivara és Menestral, 2017). Vizsgálatunkat egy ún. hetes iskolában folytattuk, ahol 1-8 évfolyamon tanulók csak hétvégére mennek haza. Az iskola tanulói rendkívül kedvezőtlen szociokulturális háttérrel rendelkeznek, sokszor a gyermekvédelmi szolgálatokon vagy a gyámhatóságon keresztül érkeznek ide. Ennek megfelelően az iskola felkészült a szociális hátrányok kezelésére. Az iskolában a program bevezetéséig egységes és definiált antibullying program nem működött, de a pedagógusok ilyen irányú képzettsége magas és eszköztára igen gazdag és változatos volt. Kutatásunk során az alább kérdésekre kerestük a választ: - hogyan látják a pedagógusok az iskolai bántalmazás megjelenését, gyakoriságát, formáit az intézményben; - milyen más antibullying módszereket és stratégiát alkalmaznak; - tapasztalatuk szerint mik a KiVa program előnyei illetve nehezen adaptálható elemei egy halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek bentlakásos iskolájában. Vizsgálatunk kvalitatív módszereken alapul: több alkalommal készítettünk interjút, fókuszcsoportos beszélgetést az iskola vezetőjével, valamint pedagógusaival. Az interjúk alapján kirajzolódott, hogy a gyermekek közötti bántalmazás ebben iskolában a mindennapok állandó kísérőjelensége, amelynek háttérében a családi szocializáció során elsajátított minták, az indulat- és érzelemkezelés szűk eszköztára, hiányosságai, valamint az agresszió mint a túlélés eszköze állnak. A tantestületnek a szinte állandó, folyamatos összeütközésekre és a bántalmazás legkülönbözőbb formáinak (rövidebb csörték, szóbeli csaták, kisebb ütés-váltások, vagy elhúzódó „terrorizálás” vegzálás) gyors és hathatós kezelésére kell felkészülniük. Esetenként pedig tanárokkal szembeni agresszió is előfordul. Az agressziókezelést nehezíti, hogy a bentlakásos működésből fakadóan a diákok számára több helyzet és lehetőség is kínálkozik a bántalmazásra. A pedagógusok tapasztalata szerint a KiVa program egységes keretet és jól használható eszköztárat kínál, ugyanakkor vannak olyan elemei, amely alkalmazásához a pedagógusoknak mélyebb háttérismeretekre (pl.: drámapedagógia) is szüksége lehet.

A KIVA PROGRAM TAPASZTALATAI EGY DUNÁNTÚLI KISTELEPÜLÉSI ISKOLÁBAN

Széll Krisztián, Imre Nóra, Török Balázs Győző / Eszterházy Károly Egyetem
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: bántalmazás, konfliktuskezelés, szülői érzékenyítés

Az oktatási intézményekben nem újkeletű jelenség a tanulók közötti konfliktusok kiéleződése, egy-egy diák alárendelt szerepbe kényszerítése, zaklatása, illetve bántalmazása. Az iskolai bántalmazás (bullying) olyan jelenségkör, mely folyamatosan foglalkoztatja a tudományos szféra képviselőit és a gyakorlati szakembereket egyaránt. A bántalmazó és az áldozat közötti viszonyrendszer oktatási rendszerektől függetlenül érzékelhetően jelen van mindazokban a helyzetekben, ahol egyének közötti interakciók folynak, s ennek egyik kiemelt, kutatott terepe az iskola (O'Moore, 2014). Az iskolai bántalmazás témakörét elsőként a skandináv államokban tekintették a tudományos kutatás tárgyának, mely később más európai országban is további intézményi szintű vizsgálatokat, és ehhez kapcsolódóan intervenciók programok kidolgozását indított el (Smith, Brain, 2000). A finn eredetű KiVa program – ezekhez a hagyományokhoz hűen – központi kérdésnek tekinti az iskolai bántalmazás jelenségének a csökkentését, melyet az adott korosztályhoz tartozó diákokra és tanáraikra kifejlesztett széleskörű eszközrendszerrel tesz – a kutatási eredmények szerint – hatékonnyá. Hazánkban három általános iskola vállalkozott a 2016/17-es tanév során a KiVa program bevezetésére. Kutatásunk során nemcsak a KiVa program hazai adaptálhatóságát vizsgáltuk, hanem elsősorban arra fókuszáltunk, hogy a bántalmazás, zaklatás az egyes iskolákban milyen helyi, iskolai szintű folyamatokat indít be. Előadásunk célja annak bemutatása, hogy a vizsgált kistélepi, egyházi iskola tanári- és tanulóközössége hogyan fogadta a KiVa program egyes elemeit, mit értettek bántalmazás alatt, mi motiválta az iskolavezetést a programba való bekapcsolódásra és milyen nehézségek merültek fel a program megvalósítása során. Az iskolában felvett kérdőíves adatfelvételek eredményei és a terepmunka során – több alkalommal- készített intézményvezetői és tanári interjúk segítségével választ kaphattunk azokra a kérdésekre is, hogy a program hogyan kapcsolódik az iskolába járó tanulók társadalmi környezetéhez, az osztályközösség dinamikájához, és hogyan jelenik meg a tanítás-tanulás gyakorlatában. Előzetes eredményeink szerint az látható, hogy a KiVa program kedvező fogadtatásra talált az intézmény egészében, mivel többnyire beváltotta az előzetes várakozásokat, úgymint a tanulók érzékenyebbé válása, a bántalmazás elutasítására irányuló attitűd kialakítása, az iskolai klíma kedvezőbbé válása. A kvalitatív felmérés tapasztalatai szerint a KiVa program által preferált fogalomrendszer, gondolkodásmód beépült a programban résztvevők kommunikációjába, melyet tovább erősíthet az egyházi iskola hitélete és szellemisége.

ÚJ UTAK ÉS LEHETŐSÉGEK A LESSON STUDY HAZAI ADAPTÁCIÓJÁBAN ÉS ALKALMAZÁSÁBAN

Elnök: Győri János / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Opponens: Falus Iván / Eszterházy Károly Egyetem

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: lesson study; adaptáció

A lesson study (jugyou kenkyuu, tanórákutató) 2000-es évek eleji nemzetközi elterjedését követően az utóbbi években a hazai szakmai környezetben is élénk érdeklődés kezdte övezni ezt a Japánból eredő, a tanárok tantermi munkáját fejlesztő munkamódszert. A szakirodalmi említések sűrűsödő megjelenése mellett (ld. pl. Vámos, 2013) elkezdődött a lesson study magyarországi gyakorlati kipróbálása is (Gordon Győri & Czók, 2016). Szélesebb körű elterjedéséről azonban még mindig nem beszélhetünk, mert a jelenleg is zajló adaptációs erőfeszítések többsége még mindig annak tisztázásával foglalkozik, hogy a magyarországi pedagógiai tevékenységek milyen körével lenne ez a módszer harmonizálón és megfelelő szakmai hasznokkal járó módon integrálható. Jelen szimpóziumunk négy előadást tartalmaz a lesson studyról, illetve annak nemzetközi és hazai adaptációjáról. Az első előadás a lesson study nemzetközi elterjedésének strukturális kérdéseire fókuszál, Kazahsztán példáján keresztül a centralizált elterjesztés jellemzőit feltárva és elemelve. De az előadás részeként Ogisu (2016) kutatása nyomán azt is bemutatjuk, hogy a lesson study nemzetközi elterjedésére reagáló japán publikációk miként hatottak vissza a módszer napjainkban tapasztalható Japánbeli konceptuális és gyakorlati átalakulására, sőt az oktatáspolitikára magára is. A szimpózium második előadásában egy nemzetközileg is figyelemre méltó kutatás eredményeit foglalja össze az előadó, aki a kutatómunkája során azt tárta fel, hogy három tanulói populáció tagjai (Japánban élő japán tanulók, a Budapesti Japán Iskolába járó japán diákok, valamint magyar tanulók) hogyan élik meg azt, hogy a tanáraik lesson studyt folytatnak, amelyeknek mint diákok, ők is a részesei, személyes meg tapasztalói. Kutatási eredményei részeként azt is bemutatja az előadó, hogy a tanulóktól a kutatás során nyert információk miként világítanak rá a diákok gyermek- és tanárképeire, többek között a velük lesson studyt folytató tanárookra vonatkozóan is. Szimpóziumunk további előadásai a lesson study hazai alkalmazási köre kiszélesítésének lehetőségeivel foglalkoznak az adaptáció kérdéskörén belül. A harmadik előadó a mikrotanítás és a lesson study integrálásának tanárképzésen belüli lehetőségeiről szól, egy 2016-ban egy egyetemi tanárképzés keretein belül lefolytatott mikrotanítási lesson study alkalmazási kísérletének eredményeit összefoglalva. A szimpózium negyedik előadója pedig a lesson study alkalmazásának egy magyarországi óvoda pedagógiai tevékenységfejlesztésének keretei között elért eredményeit mutatja be és elemzi kritikailag.

Előadások

A LESSON STUDY-TÓL A MICROTEACHING LESSON STUDY-IG: KEZDETI TANULSÁGOK A DEBRECENI EGYETEM TANÁRKÉPZÉSÉBEN

Bencze Rita / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: microteaching lesson study; tanárképzés; adaptáció

A lesson studyval foglalkozó szakirodalom alapján megállapítható, hogy ennek különböző változatokban létező gyakorlata leginkább egyes ázsiai országokban jellemző, de az 1990-es évek legvégét követően amerikai közvetítéssel a világ más régióiban is elterjedt, elsősorban – ahogy az a lesson study alkalmazását tekintve eredendően Japánban is jellemző volt – a közoktatási intézményekben, a praktizáló tanárok körében. Mindazonáltal az amerikai szakirodalomban számos példát találunk arra is, hogy a lesson study módszerét a 2000-es évek elejétől hogyan ültették át a felsőoktatásba, pontosabban a tanárképzésbe. Minthogy a tanárképzésben az utóbbi évtizedekben megnőtt a tanári reflektivitás fejlesztésének igénye, a lesson study amerikai bevezető adaptációja során pedig bebizonyosodott, hogy a lesson study hatékony módszer erre, ezért az Egyesült Államokban egyre inkább teret nyer az alkalmazása a módszertani-pedagógiai kurzusok keretében is (Myers, 2012). A Wisconsin Egyetemen például 2003 őszén tanárképzős hallgatók egy széles csoportját vonták be a College Lesson Study (CLS) programba; Cerbin & Kopp (2006) leírása szerint alapvetően a japán modellt vették át, annak legfőbb elemeivel, adaptálva az amerikai felsőoktatás igényeihez. Mindazonáltal sem a magyar közoktatás, sem a hazai tanárképzés nem aknázza még ki megfelelően a lesson studyban rejlő lehetőségeket. Noha a lesson studyra vonatkozó első szakirodalmi közlemények 10 éve jelentek meg Magyarországon (Gordon Győri, 2007; Gordon Győri, 2008), a gyakorlatba való átültetésére még alig került sor (Czók és Győri, 2015). Ennek oka többek között abban keresendő, hogy a hazai tanárképzésbe nem tudott még integrálódni a lesson study, noha a mikrotanítás (Falus, 1975), amellyel az Egyesült Államok tanárképzési programjaiban jellemzően összekapcsolták a lesson studyt, Magyarországon is több évtizede alkalmazott, a tanárképzésbe immár mélyen beágyazódott módszer, amely éppen ezért megfelelő alapul szolgálhat a lesson study hazai tanárképzési akkomodációjához is. Még realisabbá teheti ezt az elképzelést az a tény, hogy a mikrotanítás és a lesson study egymáshoz kapcsolt használatából mára nemzetközileg megszületett egy olyan forma, amely már a nevében is a két megközelítés integrációját fejezi ki: az úgynevezett Microteaching Lesson Study /MLS/ (Fernandez, 2012). Előadásunkban részletesen foglalkozunk mikrotanításos lesson study elméletével és eddigi nemzetközi gyakorlatával, valamint ismertetjük a hazai adaptáció első lépéseit. A Debreceni Egyetem tanárképzési programjának keretében – egy 2017 tavaszán indult pedagógiai módszertani kurzuson (Pedagógiai folyamatok 1. szeminárium) – alkalmaztuk először az MLS-t, a lesson study munkalépései közül elsősorban a kollaboratív óratervezésre, a társak jelenlétében zajló (és alkalmasint a társas) tanításra, a megtartott órák elemzésére, újra tervezésére és ismételt megtartására helyezve a fő hangsúlyt. Jelen előadásunkban e kutatás legfőbb eredményeit mutatjuk be.

A LESSON STUDY RÉSZTVEVŐINEK PEDAGÓGUS- ÉS GYERMEKKÉPE

Endrődy-Nagy Orsolya / Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: tanórákutatás, pedagógus- és gyermekkép, Japán

A lesson study – jugyou kenkyuu (jp), tanórákutatás – a japán iskolarendszerben széles körben alkalmazott módszer (Gordon Győri, 2007; 2009a; Lewis, 2013, Gordon Győri, Halász és Endrődy-Nagy, 2017). A lesson study célja általában egy adott tantervi téma tantermi alkalmazásának továbbfejlesztése, a tananyag megújítása az adott korosztály és intézménytípus számára adaptívan az adott időszaknak, térségnek leginkább megfelelően, elsajátíthatóan, fókuszban az innovációval. Japánban az általános és alsó középiskolás diákok mint a lesson study munkálatok tantermi kipróbálásának „alanyai”, széles körű tapasztalattal rendelkeznek a lesson studyról. Az előadásban bemutatandó kutatás célja japán és magyar diákok kérdőíves kikérdezése a lesson studyval kapcsolatban megélt tapasztalataikról annak érdekében, hogy a résztvevők gyermek- és pedagógusképét, valamint a tantermi pedagógiai tevékenységekre vonatkozó képét minél pontosabban megismerjük. Amennyiben ugyanis hazánkban szélesebb körben szeretnénk alkalmazni a módszert, szükségesnek látszik minél teljesebben megismerni a módszer tanulókra gyakorolt hatását, s ennek lehet egy lépése az empirikus kutatás, amit végeztünk. A kutatásunk során online kérdőív segítségével két nyelven – japánul és magyarul – vizsgáltuk a tanórákutatásban már részt vett diákok pedagógus- és gyermekképét. A két nyelv szükségességét a résztvevők anyanyelve indokolja. A kutatás elsősorban Japánban zajlik, de a kutatás során egy magyarországi iskola, valamint a magyarországi Japán Iskola diákjait is lekérdeztük kontrollcsoportként. Metaforaelemzésekkel mutatjuk be a résztvevők gyermekképét, melyre „A gyermek olyan, mint...” kérdéssel, illetve pedagógusképét, melyre „A pedagógus olyan, mint...” kérdéssel keressük a választ. A kérdőív kitért arra is, hogy milyen tulajdonsággal rendelkezik egy pedagógus, aki részt vesz a tanórákutatás módszerében. Ugyancsak szinonimákat gyűjtöttünk a „gyermek” (a japán kérdőívben: ?? – kodomo), illetve a „pedagógus” (?? – sensei) kifejezésre, ezáltal az etnopszicholingvisztika – a Lacuna-elmélet (Markovina és Lénárt, 2016) – módszertanát is segítségül hívva a gyermekkép és pedagóguskép kulturálisan változó episztemológiájának kibontása érdekében. A beérkezett válaszok alapján feltártuk, hogy a tanórákutatásban résztvevő diákok mit tartanak fontosnak a pedagógusok szerepei, feladatai közül, valamint hogyan látják magukat és társaikat a tanórákutatás folyamatában, illetve, hogy mennyire tudatosul bennük mint a kutatás alanyaiban, hogy ők a tanórákutatás résztvevői. Az eredmények hasznosítása a módszertan tervezett hazai szélesebb körű közoktatási, illetve lehetséges pedagógusképzési adaptációja miatt fontos eleme lehet a lesson study mint tanórafejlesztési módszer megismerésének. A kutatást támogatta a „Tanuljunk Egymástól a Korai Inklúzióról!” EU Erasmus+ Stratégiai Partnerség.

A JAPÁNBÓL INDULÓ LESSON STUDY NEMZETKÖZI ELTERJEDÉSÉNEK KÉT FIGYELEMRE MÉLTÓ VETÜLETE

Győri János / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: lesson study; kazahsztáni adaptáció; innovációs visszahatás

Jelen előadás kettős fókusszal rendelkezik, amely fókuszokat az a tény kapcsolja egybe, hogy mindkettő a Japánból induló lesson study (jugyou kenkyuu, tanórákutatás) (Gordon Győri, 2007; 2008) nemzetközi elterjedésére vonatkozik. Az előadás első részében a lesson study kazahsztáni adaptációjának jellemzőit mutatjuk be. A kazahsztáni átvétel az oktatásügy által centralizáltan kivitelezett, fentről lefelé terjesztett, „importált” pedagógiai innovációk minden alapvető szakmai jellemzőjét magán hordozó folyamat, ami azért is érdekes fejlemény, mert maga a lesson study annak eredeti környezetében, Japánban kifejezetten több mint egy évszázada lentől felfelé ható, a pedagógiai munkát bottom-up folyamatok keretében fejlesztő innovációként működik. Ugyanakkor érdemes áttekinteni, hogy amikor a módszer nem organikusan dolgozódik ki egy oktatási kultúrában, hanem átvételként kerül abba be, az elterjesztésének, alkalmazásának és továbbfejlesztésének milyen előnyös és hátrányos vonásai azonosíthatók a centralizált top-down elterjesztés kereteiben. Az előadás második felének fókuszába egy másik speciális kérdés kerül: Ogisu (2016) kutatásaira építve elemezzük azt, milyen szokatlan, olykor szakmai paradoxonnak is nevezhető folyamatokat generál az, amikor egy hosszú időn keresztül csak zárt pedagógiai környezetben alkalmazott módszer e környezetből kikerül, és gyors ütemben elterjed más pedagógiai kulturális környezetekben is. Külön figyelemre méltó, hogy a japán oktatásirányítás milyen szokatlan lehetőséget látott meg a 2000-es évek végén a lesson study spontán nemzetközi terjedésében, miként tervezte e spontán szakmai terjedési folyamatokat irányított – vagy legalábbis „befolyásolt” – szakmai terjesztési folyamatokká (is) alakítani, és milyen oktatásügyi hasznokat remélt ezektől az irányított („befolyásolt”) terjesztési stratégiáktól, másképp fogalmazva: magas értékű oktatási termékek exportjától. E két példa bemutatása egyben alkalmat szolgáltat arra is, hogy bemutassuk, a pedagógiai innovációk terjesztése milyen – akár szélsőséges – változásokat is eredményezhet a kiinduló gyakorlatban, s ezek a változások milyen visszahatásokkal bírnak az eredeti módszerre vonatkozó oktatásügyi koncepciókban is.

A TANULÁS-TANÍTÁS INNOVATÍV MEGKÖZELÍTÉSEI A FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök: Halász Gábor / MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, ELTE PPK Neveléstudományi Intézet
Opponens: Baráth Tibor / Szegedi Tudományegyetem, Közoktatási Vezetőképző
és Továbbképző Intézet

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: felsőoktatás; innováció; tanulás-tanítás

A tanulás-tanítás innovatív megközelítései a felsőoktatásban c. szimpózium összefoglalója Nemzetközi és hazai viszonylatban is érinti a felsőoktatást a globalizáció és az elszámoltathatóság okozta nyomás, a változó kereslet és kínálat, illetve a csökkenő finanszírozás, melyek ösztönzik vagy kényszerítik a felsőoktatási intézményeket az innovációra (Furst-Bowe és Bauer, 2007; Brennan és mtsai., 2014). Kutatásunkban az innovációt, mint a rutintól való eltérés értelmezzük és az Oslo Kézikönyv (OECD, 2005) kategóriáiból (termék, folyamat, szervezet és marketing innováció) indulunk ki. Megközelítésünkben ugyanakkor túllépünk az innováció elterjedt, közgazdaságtani megközelítésén (üzletiesített, technikai innováció) és az ipari paradigma dominanciáján, kulturális és társadalmi változásként is értelmezve az innovációt (Godin, 2008). Az innováció-kutatások hagyományosan elsősorban a technológiai jellegű innovációkra fókuszálnak, és az oktatás területén top-down megközelítésben gondolkoznak. A felsőoktatási intézmények azonban speciális szervezetek, melyek a közsférában helyezkednek el, és alapvetően tudás-intenzív szolgáltatásokat nyújtanak. A szolgáltatások (és főleg a közszolgáltatások) területén keletkező innovációk nagyobb részt szervezeti folyamatokat érintenek, így nehezebben megragadhatóak, és kialakulásukban fontos szerepe van a kliensekkel történő interakciónak (Barcet, 2010; Gallouj és Savona, 2010). Jól példázza ezt Lee (2011) kutatási eredménye, mely pozitív összefüggést tárt fel a felsőoktatási pedagógiai innovációk és a hallgatói elégedettség, tanulási motiváció és érdeklődés között. A szimpózium célja, hogy az innováció-kutatások keretrendszerébe helyezve, bemutassa a felsőoktatási tanulás-tanulást érintő innovációk sajátos világát. Az első két előadás egy OTKA kutatás keretében lezajlott adatgyűjtés eredményire épül és általános képet ad a hazai felsőoktatási intézmények innovativitásáról és a felsőoktatási innovációk sajátosságairól. Az ezeket követő három előadás egy-egy konkrét felsőoktatási innováció elemzését nyújtja, melyek a kutatás alapú tanulás, a doktoranduszok szakmai szocializációja és a nemzetközi együttműködésben megvalósuló képzési programok területén jöttek létre.

Előadások

INKLÚZIÓRÓL TANULNI A KUTATÁS ALAPÚ TANULÁS SEGÍTSÉGÉVEL – TANÁRKÉPZÉS A TÁRSADALMI KIHÍVÁSOK METSZETÉBEN

Ádám Anetta / Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet

Kulcsszavak: kutatás alapú tanulás; innováció; felsőoktatás

Ma a társadalmi különbségek kezelésének képessége domináns mutatója a sikeres és kevésbé sikeres társadalmak oktatáspolitikájának. A társadalmi heterogenitás felerősödésével szinte minden modern oktatási rendszernek szembe kell néznie. Jelenleg Magyarországon bizonyos régiók fokozottabban érintettek ebben a problémában. Számos tanulmány (Varga:2005, Papanek:2001, Horváth:1999) hívja fel a figyelmet arra, hogy az adott régió sajátosságai hogyan hatnak a térség felsőoktatására, illetve hogy az adott felsőoktatási intézmény hogyan hathat a térségben lezajló innovációs folyamatokra, hiszen az adott felsőoktatási intézmény nem légtüres térben működik, körülveszi egy sajátos gazdasági és társadalmi tér. Előadásunk első részében azt értelmezzük, milyen szerepet vállalhat és kell vállalnia egy tanárképzési folytató felsőoktatási intézménynek, melyet súlyos hátrányokkal küzdő közoktatási környezet vesz körül. Bemutatjuk és értelmezzük azt a folyamatot, mely egy hátrányos helyzetű régióban működő tanárképzési tartalmi fókuszát az utóbbi 10 évben a hátrányos helyzet felé tolta. A tanárképzési tartalmi fókuszának ez irányú változását a szakmapolitika és a szakmai közbeszéd is támogatja, ugyanakkor a gyakorlatban számos akadály van a valódi elmozdulásnak. Keressük, és elemezzük a buktatóit, nehézségeit egy ilyenfajta, sajátos felsőoktatási innovációnak, átalakuló tanárképzési programnak. Keressük azokat az általánosan érvényes kritériumokat, melyeket egy társadalmi igényekre válaszoló felsőoktatási/tanárképzési program kialakításakor érdemes figyelembe venni. Az előadás második részében bemutatunk egy konkrét esettanulmányt a változást kísérő módszertani innovációra. Azt kívánjuk szemléltetni, hogy a tanárképzés és a valóságos társadalmi környezet hatékony közelítése alapjaiban kell, hogy megváltoztassa a felsőoktatás módszertanát is. Bemutatjuk egy készülő TDK munka kapcsán, hogyan válik a hallgató kutatómunkája a tanulás valódi terepévé, milyen szerepet tölt be az aktív tanulás, ami a hallgató reflexiós képességének fejlődését és saját tanulásában való egyre hatékonyabb felelősségvállalását szolgálja. Egy ilyen folyamatban a tanítás egyre inkább tanuló-centrikussá válik, ahol az egyetemi oktató mint organizátor és facilitátor jelenik meg. Érvetni fogunk amellett, hogy ezekre a szemléleti, módszertani elmozdulásokra szükség van ebben az esetben, mert olyan távoli életvilágokat, tapasztalatokat, kommunikációs módokat kell összehangolni, hogy a tudásátadás klasszikus, felsőoktatásban használatos technikái önmagukban már nem alkalmasak a hallgatók valódi tudáskonstruálásának segítésére.

A DOKTORI KÉPZÉS INNOVÁCIÓJA EGY NEMZETKÖZI KÖZÖS KÉPZÉSI PROJEKT KERETÉBEN

Erdei Luca Alexa / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola

Saad Judit / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Velkey Kristóf / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: innováció; nemzetközi doktori program; közös képzés

Ahogy a bevezetőben is jeleztük, napjaink folyamatosan változó környezete számos kihívás elé állítja a felsőoktatási rendszereket, ezáltal szükségszerű változási folyamatokat indukál a stratégiai elképzeléseik és mindennapi gyakorlataik terén egyaránt (Halász, 2010; OECD, 2016). Sursock & Smidt (2010) Trends 2010 vizsgálata rámutat, hogy a felsőoktatási intézmények a globális munkaerőpiac kihívásaira többek között közös képzési programok létrehozásával reagálnak. Szakirodalmi alapokra támaszkodva a 'joint doctoral degree' programokat olyan, kettő vagy több partnerország akkreditált felsőoktatási intézménye által létrehozott képzésként definiáljuk, amelyek konzorciumi együttműködés keretében valósítják meg az integrált kurrikulumot és a hozzá kapcsolódó közös kutatási programot, általában mobilitási komponenssel rendelkeznek és közös diplomát vagy diplomamellékletet állítanak ki (Obst et al., 2011; Knight, 2008; Knight, 2011, Michael-Balraj, 2003). Az ismertetett szakirodalomra támaszkodva kutatásunk fókuszában egy nemzetközi projekt keretében megvalósuló közös doktori program, illetve az annak eredményeként létrejött innovációs folyamatok vizsgálata áll. Kutatásunk célja annak feltárása, hogy (1) melyek azok az új folyamatok, amelyek megjelentek a program bevezetéséhez kötődően, illetve (2) milyen változások jöttek létre az újonnan indult program révén a doktori képzés egészében, kiemelt figyelemmel a tanulás-szervezési folyamatokra. Jelenleg zajló kutatásunkban belső, lényegre koncentráló esettanulmány készítésére vállalkozunk (Stake, 1995), melynek középpontjában a közös doktori képzés és az abban rejlő innovációs folyamatok komplexitása áll, s célja, hogy az eset egyediségét feltárja (Golnhofer, 2001; Grandy, 2010). Feltárá-értelmező jellegű vizsgálatunkban a dokumentumelemzés módszerét alkalmazzuk (Falus, 2000), amelynek során a doktori képzések szervezéséhez kötődő dokumentumokat, riportokat tekintjük át, illetve a doktori képzésben érintett csoportok körében félig strukturált interjúkat és megfigyeléseket végzünk, szem előtt tartva a trianguláció elvét (Sántha, 2010). Kutatásunk értelmezési keretét egy innovációra fókuszáló OTKA kutatás adja, így a kutatás során létrehozott esettanulmány protokollt adaptáljuk jelen vizsgálatunk során (Halász-Horváth-Fazekas, 2017, kézirat). Előzetes eredményeink azt mutatják, hogy erős szinergia jött létre a megvalósító doktori iskola magyar nyelvű alprogramjai és az újonnan létrehozott angol nyelvű alprogramok között. Megfigyelhető a kutatás- és tanulási eredmény-központú megközelítés felértékelődése, a szakmai gyakorlat térnyerése a doktori program egészében, illetve a folyamatok standardizálódása és innovatív elemek megjelenése a tanulás-szervezésben. Célunk, hogy az eredményekre alapozva támogassuk a magyar és angol nyelvű doktori programok fejlesztését, a programok és érintettek közötti tudásmegosztási folyamatokat, a meglévő innovációk terjedését.

INNOVÁCIÓ A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN

Horváth László / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
Nagy-Rádlí Dalma / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: innováció; felsőoktatás; szervezeti tanulás

„A tanulás-tanítás innovatív megközelítései a felsőoktatásban” című szimpózium első előadásának célja, hogy az innováció kutatás általános elméleti háttérére támaszkodva felvázolja a felsőoktatási tanulás-tanítás világát érintő innovációk sajátosságait a szolgáltatás-alapú innovációk nézőpontjából (Barcet, 2010). A felsőoktatási intézmények nagyon időtállóak, lassan változnak és gyakran ellenállnak a változásoknak (Evans és Henrichsen, 2008; Halász, 2010). Ebben a kontextusban felmerül a kérdés, hogy mi jellemzi a magyar felsőoktatási intézmények innovációs aktivitását és tudatosságát, illetve hogyan tudja támogatni ezt a szervezeti tanulás. Az előadás egy OTKA kutatás adatbázisára épül, melynek keretében 513 felsőoktatási szervezeti egység (tanszék, intézet, doktori iskola) vezetői által kitöltött kérdőívben mértük fel az elemzési egység általános szervezeti jellemzőit, innovációs tevékenységét, az innovációt támogató és gátló folyamatokat, illetve konkrét innovációs folyamatait, gyakorlatát, továbbá a szervezeti tanulási kapacitását (Bess, Perkins és McCown, 2010). A felsőoktatási szervezeti egységek vezetőinek 36,5%-a nyilatkozott úgy, hogy valamely kollégája a gyakorlatától jelentős mértékben eltérő megoldásokat kezdett el alkalmazni, melyek döntően (38,8%-ban) valamilyen technikai eszköz újszerű alkalmazásával jártak, illetve (37,1%-ban) a kurzusok során alkalmazott módszereket és eszközöket érintették. Továbbá a köznevelési alrendszerrel összehasonlítva a felsőoktatási szervezeti egységek aktívabbak az innováció területén és az innováció megosztásában, viszont kevésbé tudatosak ezen folyamatok, amelyet az is alátámaszt, hogy a köznevelési intézményekkel ellentétben szignifikánsan alacsonyabb az alrendszer szervezeti tanulási kapacitása. Az eredmények alapján az is látható, hogy a köznevelési intézmények nagyobb arányban jelöltek felsőoktatási intézményeket az átvett innováció forrásaként, mely a megjelölt egyetemek profilját tekintve a tanárképzéshez kapcsolódhat (ELTE, SZTE, DE). Az eredmények is igazolják azokat a szervezeti sajátosságokat, melyet a felsőoktatási szervezetkutatások alátámasztanak (kollegiális intézmény, szervezett anarchia, szimbolikus menedzsment, vállalkozó egyetem) (Jensen, 2010), kifejezetten a szervezeti kultúra diverzitására vonatkozóan (Silver, 2003). Ez megerősíti kutatásunk elemzési egységként alkalmazott tanszéki/intézeti szintjét. Az eredmények hozzájárulnak, hogy jobban megértsük a felsőoktatás világában zajló innovációk keletkezésének, terjedésének sajátosságait, illetve felhívja a figyelmet a felsőoktatás kiemelt szerepére az innovációs ökoszisztémában, mely elsősorban a tanárképzésen keresztül megvalósuló tanulás-tanítás világát érintő innovációk diffúziójában érhető tetten. A kutatás eredményei továbbá megalapozzák egy új, részletesebb adatfelvétel előkészítését, illetve a terepen végzett esettanulmányok kivitelezését, mellyel tovább mélyíthetők lesznek az eredmények. „A helyi innovációk terjedése, keletkezése és rendszerformáló hatása az oktatási ágazatban program. A kutatást támogatta az OTKA 115857 „A helyi innovációk terjedése, keletkezése és rendszerformáló hatása az oktatási ágazatban program.

A TANULÁS-TANÍTÁS INNOVATÍV ESETEI A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN

Kálmán Orsolya / Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
Kovács István Vilmos / Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: felsőoktatás; innováció; tanulás-tanítás

A felsőoktatás tradicionális standardjai a működés kiszámíthatóságát ígérik, és bár a minőséget nem garantálják, nem is jelentenek olyan korlátokat, amelyek az innovációt lehetetlenné tennék. A változásokat sürgető kihívások pedig egyre erősebbek. Hogyan differenciáljuk az elsajátítandó kompetenciákat aszerint, hogy a korcsoport közel felét beiskolázó felsőfokú képzés résztvevői mire képesek és mire kell, hogy későbbi életük során képessé váljanak? Hogyan viszonyuljon a képzés a megváltozott hallgatói elvárásokhoz, a változó munkaerő-piachoz, a nemzetközivé váláshoz, a technológiai fejlődéshez, a tanulás melletti hallgatói munkavégzéshez, a hagyományosan közvetített ismeretek avulásához és az időigényes készség- és képességfejlesztő tanulástámogatáshoz (Swanger 2016, Altbach et al. 2009)? A felsőoktatás szereplői makro és mikro szinten is mélyreható reformokkal, innovációkkal kísérleteznek. A kapcsolódó folyamatokat részben útkeresés, részben a régi standardok újakra váltása jellemzi. Az általunk bemutatott kutatás fókuszában a tanulást-tanítást érintő innovációk állnak. Ezek között is jelen vannak a kínált szolgáltatásokat, a szervezetet, termékeket, a folyamatokat vagy az ezek népszerűsítését érintő megoldások. Az OTKA által támogatott kutatás egy szeletét bemutató előadásunk arra vállalkozik, hogy a felsőoktatási intézmények innovációs gyakorlatából mutasson be egyetemi középvezetők által kiemelt, fontosnak tartott innovációs eseteket, és egyes háttérváltozók mentén vizsgálja ezek sajátosságait. Az elemzés fő kérdései, hogy a kiemelt felsőoktatási innovációk: a) milyen jellegzetes típusokba sorolhatók tartalmuk, jelentőségük szerint, b) milyen időbeni és térbeli kiterjedtség jellemzi őket, és c) milyen sajátosságokkal írhatóak le egyes formáik (pl. tudományterületek vagy az egyetemi és doktori képzések szerint). Az országos kérdőíves vizsgálatra és az ebből készült adatbázisra épülő kutatásban a hazai felsőoktatási szervezeti egységek (tanszék, intézet, doktori iskola) közel 30%-a vett részt (n=513), s ebből 438 szervezeti egység számolt be konkrét újításról. Az eseteleírásokat előzetesen kialakított szempontok mentén kódoltuk. Az első elemzések alapján a folyamat típusú innovációk a legerősebbek a felsőoktatásban, ezen belül is a tanulásszervezéshez, s csak kis mértékben az értékeléshez kötődők. Gyakoriak a kifejezetten diszciplináris sajátosságokhoz kapcsolódó újítások, de a szakirodalommal összhangban (Brennan et al. 2014) kiemelt jelentősége van a technológiai innovációknak, valamint, csekélyebb mértékben, a hallgatói bevonódásnak is. A szervezeti újítások, a szolgáltatások népszerűsítéséhez kötődő innovációk viszont szinte hiányoznak az említett esetek közül. Az elemzés hozzá kíván járulni a hazai felsőoktatási innovációk eddig még feltáratlan mintázatainak, értelmezéseinek megismeréséhez, továbbá alapját képezheti az egyes esetek mélyebb megértését szolgáló vizsgálatoknak is. „A helyi innovációk terjedése, keletkezése és rendszerformáló hatása az oktatási ágazatban” program.

DOKTORANDUSZOK OKTATÓI SZEREPBEN TÖRTÉNŐ TÁMOGATÁSÁNAK INNOVATÍV LEHETŐSÉGEI

Kovács Zsuzsa / ELTE PPK, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet
Szilágyi Gabriella / ELTE PPK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: felsőoktatás; oktatói szerep; doktoranduszok; nemzetközi együttműködés

A doktoranduszok szakmai szocializációjának folyamatában kevésbé jelenik meg az oktatói szerepre való felkészítés, annak ellenére, hogy a végzett doktoranduszok képezik a felsőoktatásban oktatók új generációját. Korábbi kutatási eredmények (Kovács-Kereszty, 2016) jól mutatják, hogy a hazai felsőoktatási rendszer a professzionális tudósok és amatőr tanárok szocializációját támogatja, és kevésbé járul hozzá a szakmai-pedagógiai tanulást támogató reflektivitás megjelenéséhez és kialakulásához. Nemzetközi viszonylatban már a 2000-es évek elején (Hoffer et al., 2007) körvonalazódott az igény a doktori képzések átalakítására oly módon, hogy kellőképpen integrálják a Boyer-féle elképzelést (1990) miszerint a kutatás, az integráció és alkalmazás mellett a tanítás tudományos értelmezése és vizsgálata is elsődleges feladata, a felsőoktatásban dolgozó oktatóknak. Az előadás röviden vázolja a doktoranduszok az oktatói feladatok szakszerű ellátására történő felkészítésének változatos és innovatívnak számító nemzetközi és hazai törekvéseit (Pruitt-Logan & Gaff, 2004; Walker, 2004) részletezve egy nemzetközi projekt eredményeit is, amely a közép-európai régióban törekszik innovatív megoldások adaptációjára a szakmai professzionalizáció területén. A magyar, lengyel és cseh partnerek együttműködésével megvalósuló program célja egy olyan szakmai támogató platform létrehozása, amely egyesíti a területen megjelenő hazai és nemzetközi innovatív kezdeményezéseket, alapozva a résztvevő egyetemek doktoranduszai között végzett kérdőíves kutatás eredményeire. Az online kérdőívet a projektben résztvevő magyar és lengyel egyetem aktív státuszú doktoranduszai és doktorjelöltjei töltötték ki (magyar 142 fő, lengyel 81 fő). A kérdőív a tanulásról/tanításról kialakult nézetek, a tanítással összefüggő önhatékonyság érzése és a környezeti támogatás mértéke, tartalma mellett rákérdezett a szakmai/pedagógia fejlődés preferált formáira és témaköreire is. Az eredmények alapján különbség figyelhető meg a képzési formák preferenciáiban: a magyar doktoranduszok esetében az informális beszélgetések és az egyéni felkészülés, szakmai anyagok olvasása gyakran választott fejlődési forma, addig a lengyel doktoranduszok a tematikus rövid workshopokat és az egyéni mentorálást preferálják jobban. Mindkét vizsgált csoport a motiváció témakörében tanulna, de míg a magyar minta főleg az interaktív módszerek és csoportmunka technikáira kíváncsi, a lengyel válaszadók inkább az online tanulástámogatás és a beszélgetésvezetés technikáit sajátítanák el. Az eltérő fejlődési igények jól magyarázhatóak a két intézmény különböző gyakorlatával az oktatásra való felkészítés területén, illetve a doktoranduszok e téren megjelenő eltérő nézeteivel és tapasztalataival. A doktoranduszok oktatói szerepben történő támogatásának innovatív megoldásai tehát építenek az eltérő és változatos egyéni igényekre illetve a fejlődés ösztönzésében újszerű, az aktív tanulást előtérbe helyező módszertani törekvéseket alkalmaznak. A kutatást támogatta a Visegrad Fund.

A HÉTKÖZNAPOK TUDOMÁNYOS MEGKÖZELÍTÉSE EGY ROMA SZAKKOLLÉGIUMBAN

Elnök: Híves-Varga Aranka / Pécsi Tudományegyetem
Opponens: Forray R. Katalin / Pécsi Tudományegyetem

Szimpozium-összefoglaló

Kulcsszavak: roma szakkollégium, tudományos élet, társadalmi mobilitás

A szimpózium célja, hogy öt különböző nézőpontból mutasson be egy másfél évtizede működő roma szakkollégiumot. Az előadások közös elméleti kerete az inklúzió szemlélete, melyen keresztül a kutatók a reziliencia és az empowerment kialakulását, fejlesztését vizsgálták egy hátrányos helyzetű, főként cigány/roma egyetemistákat tömörítő roma szakkollégiumi közösség mindennapjaiban. Elsőként cigány/roma származású egyetemisták életútjának elemzésén keresztül láthatjuk azokat a támogató tényezőket, melyek segítségével egy hátrányokkal küzdő fiatal rezilienssé válik és képes eljutni a felsőoktatásba. A tartalomelemzéssel feldolgozott életútinterjúkra épülő vizsgálat alanyai szüleikhez képest több iskolafokot ugrottak. Az előrehaladásukat támogató tényezők közül a leggyakoribb az az iskolai környezetből érkező személy, akinek jelenléte elengedhetetlen volt életük bizonyos pontján a sikeres megküzdéshez. A következő előadás dokumentum- és statisztikai adatelemzés segítségével mutatja be a roma szakkollégium inklúziós elvek mentén felépített támogató rendszerét. Az idősoros adatok alátámasztották, hogy a hallgatók kutatói aktivitása a vizsgált négyéves időszakban jelentősen növekedett, egyre kiemelkedőbb tudományos eredményeket értek el, mely növelte tanulmányi sikerüket is. E mellett a hallgatók egyre több önkéntes munkát végeztek, mely kihatott a munkaerőpiaci integráció elősegítésére is. A harmadik előadás a vizsgált szakkollégium hallgatói előrehaladásának írásos rendszerét (portfólió) veszi górcső alá. A portfólióhasználat fejlődését longitudinálisan (kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzéssel) vizsgálva mutatja be, hogy a hallgatók egyre tudatosabb portfólióhasználatuk sikerességüket pozitívan befolyásoló tényező, segítve lemorzsolódásuk megakadályozását, önsorsalakításuk fejlesztését. A negyedik kutatói megközelítés a vizsgált roma szakkollégium programleírását (célokat) vetette össze a hallgatói – interjúkban elmondott – véleményekkel a szakkollégiumban megvalósuló tevékenységekről. A hallgatói interjúkból kirajzolódott, hogy a célokban jelölt inkluzív környezet elvrendszerének gyakorlatba ültetését a tudatosan alkalmazott kooperatív alapelvek segítik, melyek tevékenységbe ágyazva hozzájárulnak az egyén sikeres megküzdésének (reziliencia), valamint a közösségéért való felelősségének (empowerment) fejlesztéséhez. Végezetül egy, a vizsgált szakkollégium keretében megvalósított kutatás eredményeiről hallhatunk. A kutatás egy konkrét hazai beás cigány közösség komplex vizsgálatát célozta. A terepmunka eredményei alapján megállapítható, hogy az inkluzív társadalmi és iskolai környezet erőteljesen tud hatni a sikeres iskoláztatásra. Az iskolázottság emelkedése szempontjából a kollektív mobilitás és annak fenntarthatósága beazonosíthatóvá vált a családok példáján keresztül. Hasonló jellemzőkkel írhatók le mindazon közösségek, családok, ahonnan a roma szakkollégium diákjai érkeznek a felsőoktatásba.

Előadások

„FÓKUSZBAN AZ AKÁCLIGET” – EGY ELFELEDETT KÖZÖSSÉG TÖRTÉNETE

Orsós Anna / Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: egyéni életutak, kollektív mobilitás, inkluzív társadalmi és iskolai környezet

Az előadás egy roma szakkollégium keretében megvalósított és még folyamatban lévő kutatás eddigi eredményeiről számol be. A kutatás célja az volt, hogy egy hazai beás cigány közösség komplex vizsgálatával kezdődjön meg a hazai kisebbségi csoportra vonatkozó ismeretek tudományos igényű rendszerezése és bővítése, tekintettel arra, hogy ezeken a tématerületeken sokkal inkább a teljes cigányságra vonatkozó megállapítások részeként rendelkezünk általános ismeretekkel a beásokról (Kemény, 1976 , Fleck – Virág, 1999) Kutatásunk fókuszában egy baranyai cigánytelep az Akácliget és az onnan kitelepített beás közösség állt. Miután a telepet felszámolták, a beások a környező falvakban leltek otthonra. A komplex terepmunka során 100 fő kérdőíves adatfelvételére valamint 20 fő személyes interjújára került sor. A válaszadókat lakhelyükön kerestük fel, az interjúkat otthoni környezetben készítettük. Az interjúk készítése és az adatok feldolgozása (interjúk leírása, adatfelvitel) szakkollégistáink közreműködésével valósult meg. Kutatásunk feltáró jellegű, interjúalanyaink szubjektív élményeire, elbeszéléseire hagyatkozik és arra irányul, hogy a hiánypótló helyzetleíráson túl feltárássá kerüljenek, azok a háttértényezők, mechanizmusok, stratégiák stb., melyek az egyéni és közösségi életutakat sikeressé teszik vagy meggátolják a társadalmi integráció folyamatában. Eddigi kutatásaink eredményeire támaszkodva megállapíthatjuk, hogy az inkluzív társadalmi és iskolai környezet erőteljesen tud hatni a sikeres iskoláztatásra. Az iskolázottság emelkedése szempontjából a kollektív mobilitás és annak fenntarthatósága beazonosíthatóvá válik családok példáján keresztül. Hasonló jellemzőkkel írhatók le mindazon közösségek, családok, ahonnan a roma szakkollégium diákjai érkeznek a felsőoktatásba. Fontosnak tartjuk, hogy – az eddigi tudásokra alapozva – kezdődjön meg a még feltáratlan beás közösségek vizsgálata, hogy tudományos igényű információkkal lehessen bővíteni az alapvetően szórványosan és orálisan, elsősorban a közösség kulturális emlékezetében élő ismereteket. A kutatást támogatta az EFOP-3.4.1- 15-2015-00009- „TESZ-WHSZ” Tevékeny közösség, Egyéni gondoskodás, Személyes tudomány a PTE Wlisslocki Henrik Szakkollégiumában” program.

MIRŐL MESÉL A HALLGATÓI PORTFÓLIÓ?

Szücs-Rusznak Karolina / Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: portfólió, tartalomelemzés, támogató tényezők

Az előadás fókuszában egy inkluzív közösségként értelmezhető (Varga, 2014), egyetemi keretek között működő, hátrányos helyzetű főként roma/cigány egyetemi hallgatókat tudományos közösségbe tömörítő szakkollégium és az ott használt portfóliók vizsgálata áll. A portfóliót e keretek között munkaportfólióként értelmezzük (Falus-Kimmel, 2007), mely kettős célt szolgál. Egyrészt annak igazolására szolgál, hogy a hallgató teljesítette a saját maga által vállalt tevékenységeket, másrészt önreflektív módon dokumentálja a hallgatók saját fejlődési ívét. Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a portfólió ezt a két funkciót mennyiben tölti be. Úgy véltük, hogy a két, időben is eltérő vizsgálati szakasz között eltéréseket fogunk találni a megvizsgált portfóliók között - elősorban tartalmi szempontból és egyre inkább a hallgatók egyetemi sikerességét pozitívan befolyásoló tényezőket. A vizsgálatba bevont portfóliók két különböző tanév dokumentumgyűjteményei (2014/2015 tavaszi félév és 2016/2017 tanév tavaszi félév). Az első tanévben bevezetési szakaszban volt a portfólió a szakkollégiumhoz köthető program kapcsán. A második vizsgálati mintát a két tanévvel későbbi a portfóliók jelentették, amikor már mint munkaeszköz ismert volt a hallgatók körében. A vizsgált portfóliókat (59 db) mind kvantitatív, mind kvalitatív tartalomelemzésnek vetettük alá. Az eredmények két síkon értelmezhetők. Számszerűsített adatok adtak visszajelzést a sikeres teljesítésekről (kurzusok, képzések sikeres teljesítése, vállalt, egyéb kiegészítő tevékenységek, személyre szabott szolgáltatások, közösségi részvétel). Így a portfólió funkciójára vonatkozó előzetes feltételezésünk bizonyítást nyert. A kvalitatív tartalomelemzés során olyan kódrendszer került kialakításra, mely képes volt arra, hogy rámutasson a hallgatók saját fejlődését és sikerességét segítő tényezőkre. A kategóriaképzés során két absztrakciós szintet (külső és belső tényezők) különböztettünk meg, majd ezeket alkategóriákra (tutor, kortárs segítő, személyre szabott fejlesztés, mentálhigiénés szakember, közösség, motiváció) bontva elemeztük a portfóliókat. A vizsgálat igazolta előzetes feltevésünket, beazonosíthatóvá váltak a hallgatói sikerességet pozitívan befolyásoló tényezők, így ezen elemek megerősítése és továbbfejlesztése által minimalizálható a hallgatók lemorzsolódása. Tartalmi szempontból is kimutatható különbségeket találtunk a két időszakban készült portfóliók között. A két különböző időszakból származó portfóliók vizsgálata egy további szinten is hozzájárult a jelenlegi is folyó szakkollégiumi munkához és annak sikerességéhez. A portfóliók elemzése során kapott kvalitatív és kvantitatív adatok összehasonlítása a szakkollégium programját megvalósítóknak is visszajelzést nyújtott a programok sikerességéről és fejlődéséről. A kutatást támogatta az EFOP-3.4.1- 15-2015-00009- „TESZ-WHSZ” Tevékeny közösség, Egyéni gondoskodás, Személyes tudomány a PTE Wlislocki Henrik Szakkollégiumában” program.

TÁMOGATÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA HÁTRÁNYOS HELYZETŰ CIGÁNY/ROMA EGYETEMISTÁK ISKOLAI SIKERESSÉGÉBEN

Trendl Fanni / Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: életútinterjú, hátrányos helyzet, támogató tényezők

Az előadásban 78 hátrányos helyzetű, főként cigány/roma származású egyetemista életútjának elemzése kerül bemutatásra. A vizsgálat elsődleges célja olyan támogató tényezők azonosítása volt, melyek segítségével egy hátrányos helyzetű fiatal is el tud jutni a felsőoktatásba. Az elemzés tudományos kontextusa alapvetően a társadalmi mobilitás, reziliencia és inklúzió témakörében helyezhető el. Ennek mentén feltételeztük, hogy a nehéz családi háttér ellenére azért sikeresek- reziliensek (Rayman – Varga, 2015)- ezek a fiatalok az iskolarendszerben, mert az iskoláztatásuk során jelen volt és jelen van egy olyan személy, vagy támogató szervezet, aki vagy amely egyénre szabott támogatással ellensúlyozni tudta a gazdasági, kulturális és társadalmi tőke hiányát (Pusztai, 2015). A bemutatott vizsgálatban jelentős társadalmi mobilitásról adhatunk számot, hiszen a kutatásban résztvevő 78 hátrányos helyzetű főként cigány/roma hátrányos helyzetű egyetemista döntő többsége szüleihez képest legalább egy, de a legtöbb esetben két iskolafokot ugrott. Az egyetemisták életútinterjúi két időpillanatban – 2006 és 2014 – kerültek felvételre. A korábbi időpontban készült interjúk alanyai a Romaversitas Alapítvány diákjai, a 2014-es interjúk alanyai a Pécsi Tudományegyetemen működő Wlislócki Henrik Szakkollégium hallgatói voltak. A többszáz oldalas jelentő életútinterjúk feldolgozását Atlas.ti tartalomlemezítő szoftverrel végeztük. Az elemzés során olyan kódrendszert alkottunk, melynek segítségével azonosítani tudtunk olyan faktorokat, melyek támogatták (külső-belső) vagy adott esetben hátráltatták (külső-belső) az egyént abban, hogy egyetemre jusson. Az interjúalanyok egytől egyig hátrányos helyzetből indultak, amely háttér a nevelésszociológiai kutatások alapján azt vetítené előre, hogy az iskolarendszerben rövidebb időt töltenek. Ezzel szemben mind a 78 megkérdezett az interjú pillanatában egyetemi tanulmányait végezte, így alapvetően sikeres életpályákról olvashatunk (reziliencia). Az elemzés során azonosítani tudtunk olyan külső tényezőket, amelyek nem csak segítettek, hanem bizonyos esetekben elengedhetetlenek voltak ahhoz, hogy az adott személy eljusson a felsőoktatásig. Ezek a külső tényezők a legtöbb esetben olyan támogatók voltak, akik a megkérdezett egyetemista iskolai környezetében dolgozó személyek. Folyamatos odafigyeléssel segítettek az interjúpartnereket, így biztosítva számukra olyan (inkluzív) környezetet, melyben az egyén a meglévő hátrányai ellenére sikereket érhetett el az iskolában. Az elemzés során összehasonlítottuk a 2006 és 2014-ben készült életútinterjúkat abból a szempontból, hogy az egyének életében felbukkanó támogató és hátráltató tényezőkben van-e eltérés. A megtalált különbségeket összevetettük a két vizsgált szervezet támogató rendszerével, kiemelve a hátrányos helyzetű, roma/cigány egyetemisták rezilienciáját leginkább segítő tényezőket. A kutatást támogatta az EFOP-3.4.1- 15-2015-00009- „TESZ-WHSZ” Tevékeny közösség, Egyéni gondoskodás, Személyes tudomány a PTE Wlislócki Henrik Szakkollégiumában” program.

AZ ÖNSORSALAKÍTÁS ÉS A TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS FEJLESZTÉSÉNEK ESZKÖZEI EGY ROMA SZAKKOLLÉGIUMBAN

Híves-Varga Aranka / Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: empowerment, roma szakkollégium, kooperáció

Az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb figyelem irányul a társadalompolitikában, valamint az oktatáskutatásban a méltányos (equity) megközelítésen alapuló, kölcsönösen befogadó (inclusive) környezet kialakításának mikéntjére, mely eredményoldalról tekintve képes a nehézségek ellenére sikeres (resilience) egyének kibocsátására. Ez a cél vezérelte a felsőoktatásban tanuló hátrányos helyzetű, főként roma/cigány fiatalokat támogató roma szakkollégiumi hálózat létrehozását is 2011-ben. Az előadásban bemutatott kutatás a méltányosság, az inkluzivitás és a reziliencia elméleti keretrendszerébe (Rayman-Varga, 2015) két további paradigmát emel be egy konkrét roma szakkollégium közösségének vizsgálatakor. Feltevésünk szerint az inkluzív környezet hatékonyságát növeli, ha tudatosan alkalmazott kooperatív alapelvek (Arató, 2013)- építő egymásrautaltság, párhuzamos interakciók, személyes felelősség, egyéni számonkérés – segítik a roma szakkollégium közösségének kiépítését és működtetését. További feltevésünk, hogy a kooperativitás érvényesülése egyben hozzájárul az egyén önsorsalakításához, valamint a közösségéért való felelősségének fejlesztéséhez. Mindezt a szociális területen ismert empowerment (Adams, 2003; Lakatos, 2010) fogalomkörébe soroljuk, mely szemlélet oktatásban való adaptálásának bemutatását is célozta a kutatás. A kutatás elsőként a vizsgált szakkollégium programdokumentációjában szereplő célokat és a támogató szolgáltatások körét tematizálta a kooperativitás alapelvei mentén. Ezt követően a szakkollégium tagjainak 80%-át mélyinterjúval megkérdezve vizsgáltuk, hogy miként jelennek meg az egyéni történetekben és a jövőképekben a dokumentációban leírtak. Az interjúkérdések tartalomelemzésének egyik szempontja a válaszadók sikeres előrehaladása mögött álló okok feltárása volt a reziliencia vizsgálati fókuszai (belső és külső tényezők) szerint. Ezen belül kiemelten elemeztük a roma szakkollégiumi tapasztalatokat, megfigyelve, hogy azok megfeleltethetők-e az inkluzív környezeti feltételeknek, és megjelennek-e bennük a kooperáció alapelvei. Az interjúkérdések másik csoportja a szakkollégisták jövőbeli elképzeléseire, terveire vonatkozott. A válaszokat a személyes célok/közösségi célok, illetve az öntevékenység/külső támogatás szempontok szerint csoportosítottuk. További vizsgálati szempont volt, hogy a megkérdezett roma szakkollégiumi részvétele mióta tart. A mintába bevontak alacsony elemszáma (24 fő) ellenére a vizsgálat azt mutatta, hogy egy szakkollégista minél régebb óta tagja a közösségnek, annál tudatosabban beszél a szakkollégiumi együttműködési formákról, támogatásokról, felismerve az inkluzív környezet hatását. Az is láthatóvá vált, hogy a régebbi tagok jövőképe biztosabb, és nagyobb mértékben jelennek meg bennük az önsorsalakításhoz, valamint a közösségért való felelősséghez kapcsolódó motívumok, melyek az empowerment-tel kapcsolatos előfeltevésinket igazolták. A kutatást támogatta az EFOP-3.4.1- 15-2015-00009 - „TESZ-WHSZ” Tevékeny közösség, Egyéni gondoskodás, Személyes tudomány a PTE Wlislöck Henrik Szakkollégiumában” program.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉGEK ÉS TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁS ÖSZTÖNZÉSÉRE IRÁNYULÓ PROGRAMOK EREDMÉNYESSÉGI MUTATÓI EGY ROMA SZAKKOLLÉGIUMBAN

Vezdén Katalin / Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, felsőoktatás, társadalmi mobilitás

Az iskolázatásnak fontos szerepe van a cigányság társadalmi helyzetének alakításában, hiszen az iskolázás határozza meg alapvetően a foglalkoztatási jellemzőket. A hátrányos helyzet átöröklésének elkerülése elérhető az oktatásban rejlő társadalmi mobilitási lehetőségek kihasználásával (Fehérvári, 2015). Bár mára jelentősen növekedett a felsőoktatásba bekerülő roma/cigány fiatalok száma, a magyarországi cigányság iskolázottsági szintje még mindig jelentősen elmarad a többségi társadalométól (Forray, 2015). A felsőoktatásba való bekerülés támogatása mellett fontos oktatáspolitikai cél a lemorzsolódás mérséklése, mely az érintett hallgatók tanulmányainak sikeres befejezését eredményezheti (Varga, 2015). A felsőoktatás ezirányú minőségjavítását célozza a „Roma szakkollégiumok támogatása” fejlesztési konstrukció, mely 2013-tól ad lehetőséget a felsőoktatásban hátrányos helyzetű, elsősorban roma/cigány hallgatók részére komplex szolgáltatási rendszer kialakítására. A kutatásban vizsgált roma szakkollégium 2013-tól működteti azt a támogató rendszerét, mely a fenti célrendszerrel összhangban a tanulmányi sikeresség előmozdítását segíti, főként tudományos kutatásokba való bevonódás és az aktív társadalmi szerepvállalás ösztönzésével. A kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy egyrészt a tudományos tevékenységek támogatására, másrészt a társadalmi szerepvállalás ösztönzésére irányuló fejlesztések milyen eredménnyel valósultak meg a 2013 óta eltelt időszakban. A két fejlesztési irány vizsgálata a társadalmi mobilitás elméleti keretrendszerébe ágyazottan történt. Feltételeztük, hogy a tudományos tevékenységek ösztönzésével a hallgatók lemorzsolódási aránya mérséklődött, a tanulmányi sikeresség fokozódott. További feltételezésünk volt, hogy a társadalmi aktivitás ösztönzése egyrészt fokozta a közéleti szerepvállalás iránti elkötelezettséget, másrészt hozzájárult a munkaerőpiaci integráció sikeréhez. A vizsgálat egyik szempontja a szakkollégiumi tagság időtartama, másik szempontja a megvalósult aktivitások száma, mind a tudományos-kutatói, mind az önkéntes tevékenységeket tekintve. A vizsgálat forrásai a fejlesztések szakmai-pedagógiai alapidokumentumai, és a fejlesztés alatt keletkezett programdokumentáció; utóbbi biztosítja a fejlesztéssel érintett hallgatók egyéni fejlődésének nyomonkövetését. Az előadásban bemutatott eredmények a dokumentumelemzés módszerével kerültek feldolgozásra, statisztikai adatelemzéssel támogatottan. A vizsgálat igazolta, hogy a hallgatók növekvő tudományos-kutatói aktivitást mutattak a vizsgált időszakban, idővel a szakkollégiumi kereteken túl is kiemelkedő tudományos eredmények elérésére voltak képesek. Emellett egyre növekvő óraszámot fordítottak önkéntes munkavégzésre, a társadalmi felelősségvállalás igénye sokkal inkább belsővé vált, számos esetben beigazolódtott a társadalmi munkavégzés munkaerőpiaci integráció elősegítésére tett jótékony hatása is. A kutatást támogatta az EFOP-3.4.1- 15-2015-00009 - „TESZ-WHSZ” Tevékeny közösség, Egyéni gondoskodás, Személyes tudomány a PTE Wlilocky Henrik Szakkollégiumában” program.

HELYZETKÉP A DIGITÁLIS KÖZOKTATÁS TERÜLETÉRŐL, A FEJLESZTÉS EGY LEHETSÉGES KOMPETENCIARENDSZERE

Elnök: Hülber László / Független szakértő
Opponens: Hunya Márta / Független szakértő

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: digitális átállás, oktatás-informatikai stratégia, digitális állampolgárság kompetencia rendszere

Magyarország, igazodva a nemzetközi, Európai Unió trendekhez a Digitális Jólét Program részeként életre hívott Digitális Oktatási Stratégiával (DOS, 2016) határozott figyelmet és jelentős erőforrásokat kíván fordítani az állampolgárok digitális nevelésére külön pillérekben kezelve a köznevelés, szakképzés, felsőoktatás és felnőttkori tanulás beavatkozási területeket. Szimpóziumunk célja, hogy hozzájáruljon a DOS közoktatási szektorában történő megvalósításához, a területen végzett több szempontú nemzetközi és hazai helyzetkép bemutatásával, illetve elősegítse a digitális állampolgárrá nevelést az európai keretrendszerhez (DigComp 2.0, Vuorikari és mtsai, 2016) igazodó digitális kompetenciamodell kidolgozásával. A digitális oktatás-informatikai helyzetképének felállításához: (1) elemeztük az EU-s (az eLearning initiative, 2000 kezdődően az Education & Training 2020, 2015 bezárólag), hazai vonatkozó útmutatásokat (Oktatási Informatikai Stratégia, 2004 kezdve a DOS, 2016-ig) azok változásait, a fejlődés tendenciát. Megállapítottuk, hogy erősödött a digitális oktatás megítélésének fontossága; összekapcsolásra került az élethosszig tartó tanulás eszményével; az eszköz központú hozzáállást felváltotta a módszertani fejlesztési célok hangsúlyozása. (2) Olyan nemzetközi (pl.: OLPC, European Schoolnet) nemzeti (pl: Dánia, Írország, Anglia) digitális iskolafejlesztő programokat vizsgáltunk meg, amelyek a magyarországi fejlesztésekhez relevánsak és aktuálisak lehetnek. Ezen tapasztalatok összegzése megmutatja, hogyan lehet eredményesen gyakorlati lépésekre bontani egy fejlesztési stratégiát és milyen problémák merülhetnek fel annak megvalósítása során. (3) A hazai iskolafejlesztő programok megismerésekor az állami kezdeményezésekkel (Sulinet, TÁMOP, TIOP) kapcsolatban rögzítettük, hogy hasonlóan az EU-s hozzáálláshoz eszközközpontúság jellemezte azokat; a továbbképzések hatékonyságvizsgálat nélkül nehezen értékelhető helyzetet eredményeznek. Követendő példát adhatnak a felsőoktatási intézmények kezdeményezésre megvalósult iskolakísérletek vagy a multinacionális cégek kezdeményezte programok (pl.: Microsoft PiL, Samsung SMART School). (4) A vizsgálatok állandó tárgyát képezi mind a tanulók, mind a pedagógusok IKT műveltségének, attitűdjének feltérképezése. A hazai helyzetkép felállításához megvizsgáltuk a rendelkezésre álló tanulmányokat és a nemzetközi következtetésekhez (pl: Haddon és Livingstone, 2012) hasonlóan azt találtuk, hogy a diákok digitális képzettsége és attitűdjei is túlértékelték, nem csökkent a kiművelés feladatának szerepe. A tanárok esetében pozitív attitűdről beszélhetünk az IKT eszközök tanórai használatával kapcsolatban, azonban ismereteik, módszertani tudásuk jelentős fejlesztést igényel. A helyzetkép feltárásán túl egy az EU-s DigComp 2.0 rendszeréhez igazodó, digitális állampolgárság kompetenciamodellt szeretnénk 5. előadásunkkal bemutatni, amely szerepektől, életkortól függetlenül jelöli ki a fejlesztés célterületeit.

Előadások

NEMZETKÖZI, NEMZETI OKTATÁS-INFORMATIKAI SZABÁLYOZÁSOK

Török Balázs / Eszterházy Károly Egyetem
Király Sándor / Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

*Kulcsszavak: oktatás-informatikai stratégiák, EU elearning politika,
Magyarország digitális oktatási stratégiája*

Az Európai Unió oktatás-informatikai stratégiái az elmúlt két évtizedben jelentős változáson mentek keresztül. Előadásunkban röviden bemutatjuk ennek a változásnak a természetét nemzetközi, és nemzeti szinten is. A stratégiák változása több ponton tetten érhető, melyek közül röviden kitérünk arra, hogy hogyan változott az évek során a terminológia, és lett az eLearning stratégiákból digitális stratégia. A terminológiai váltás túlmutat önmagán, és jól jelzi azt a trendet is, hogy kezdetben a digitális eszközfejlesztés volt az oktatás-informatikai stratégiák fókuszban, de egyre inkább elmozdultak a szabályozások a kompetencia alapú fejlesztés irányába. Ennek a folyamatnak a lassú ütemét jól érzékelteti, hogy 2000 májusában született meg az első európai eLearning stratégia, ami az elektronikus távoktatás célzott fejlesztését jelölte ki célul (eLearning initiative – Designing Tomorrow's Education) (Radácsi és Benedek, 2005), és ehhez képest a digitális kompetenciai európai keretrendszerére további tizenhárom évet kellett várni. 2013-ban látott napvilágot a DigComp 1.0, az a kompetenciarendszer, amely 5 fő digitális kompetencia területet definiál, hozzá 21 alkompetenciát, az alkompetenciák 3 fejlettségi szintjét (alap-, közép-, és felsőszint) különbözteti meg, és minden kompetenciához ismeret, képesség, és attitűd példákat sorol fel (Ferrari, 2013). A változások jellemzésén túl röviden bemutatjuk a jelenleg érvényben lévő, a digitális területeket is szabályozó két stratégiát, az Európa 2020 és az Oktatás és képzés 2020 stratégiákat, és kitérünk arra, hogy mit jelent ez a két dokumentum Magyarországra vonatkoztatva. Hazai legfontosabb oktatást szabályozó dokumentumunk a mindenkori Nemzeti alaptanterv (Nat). Igaz ez az informatikára is, de ennek a tárgynak a létrejötté az iskolákból indult ki, megelőzve a központi tantervfejlesztéseket. Miközben nálunk önálló műveltségi terület lett, más országokban ezzel majdnem párhuzamosan megszűnt az önálló informatika tantárgy. Magyarország EU-s tagságával a szabályozók, ajánlások átlépték az országhatárt, napjainkban az oktatás-informatikai előírások, menetrendek nem szűkíthetők le az aktuális Nat-ra. Egy részük betartandó szabályokat tartalmaz, míg más részek a jövőben elérendő célokról, és az elérésükhöz szükséges eszközökről, feladatokról írnak. Az előadásunkban részletesen tárgyaljuk, hogy milyen szabályozások, oktatási programok határozzák meg napjainkban az informatika fejlődését és a digitális kompetenciák fejlesztését, milyen irányban merre tarthat ezek alapján az oktatás-informatika helyzete Magyarországon. Ezt a szimpóziumot az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt támogatta.

NEMZETKÖZI, NEMZETI DIGITÁLIS ISKOLAFEJLESZTŐ PROGRAMOK

Komló Csaba / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Nemzetközi digitális iskolafejlesztő programok, nemzeti digitális iskolafejlesztő programok, digitális nevelés

Az ezredforduló óta a világ számos fejlett országában vannak napirenden azok a törekvések, amelyek az információs társadalom elvárásainak jobban megfelelő oktatás megvalósítását tűzték ki célul. A globális törekvések megvalósítására tett kísérletek gyakran köthetők a hype görbét (Fenn és LeHong, 2011) követve egy-egy olyan eszközhöz, amelynek az oktatási alkalmazásától jelentős eredményeket várnak. 2000-től elsőként a hordozható számítógépek (One Laptop Per Child és a Classmate PC program) majd a táblagépek kerültek a figyelem középpontjába (Duma és Monda, 2012). Az európai kontinens országai európai és nemzeti szintű stratégiai dokumentumokban, programokban és ajánlásokban szabályozzák a fejlesztés irányát pl. Europe2020, DIGCOMP, OEREU, European Schoolnet stb. Az innovatív törekvések feltételezik a digitális infrastruktúra meglétét és a felmérések (Wastiau, Blamire, Kearney, Quittre, Van de Gaer és Monseur, 2013) szerint a tanárok és a tanulók hozzáférése a digitális technikához jelentős mértékben nőtt az utóbbi néhány évben. 2006 óta több mint duplájára nőtt a száz tanulóra jutó számítógépek száma a középiskolákban, a laptopok már nem csak a számítógépes szaktantermekben érhetőek el, és a szélessávú (2-30 mb/s) internetkapcsolat már az európai iskolák 95%-ban elérhető (szemben a 2006-os 65-75%-kal). Az interaktív táblák és projektorok száma is jelentős mértékben nőtt, az európai átlag szerint három teremre jut egy interaktív tábla illetve kivetítő. A megfelelő technikai feltételek fontosságát hangsúlyozza, hogy az iskolák vezetői és a tanárok szerint az IKT eszközök használatának elterjedését a nem megfelelő számú eszköz (interaktív tábla és laptop) akadályozza. Az IKT eszközök megléte az iskolákban tehát elengedhetetlen, de önmagában nem elegendő a hatékony oktatáshoz. Ha csak az infrastruktúrát és az eszközöket biztosítjuk, nem történik gyökeres változás a tananyag közvetítésében és a tanítás módszertanában (Smeets, 2005). Előadásunkban szeretnénk bemutatni az információs társadalom elvárásainak jobban megfelelő oktatás megvalósítására tett legfontosabb törekvéseket, a digitális iskolafejlesztések legfontosabb eredményeit és szeretnénk rávilágítani az iskolák digitális felszereltsége és az oktatás színvonalának kapcsolatára. Ezt a szimpóziumot az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt támogatta.

HAZAI DIGITÁLIS ISKOLAFEJLESZTŐ PROGRAMOK

Racskó Réka / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: IKT alapú iskolafejlesztő programok, digitális átállás, elektronikus tanulási környezet

Magyarországon az elmúlt időszakban kampányszerűen, különböző intézményi célcsoportokat meghatározva valósult meg a köznevelési intézmények technológiai eszközökkel való felszerelése, többek között az európai uniós pályázati forrásoknak köszönhetően (TÁMOP, TIOP). Ennek keretében legtöbb esetben interaktív táblát, és/vagy projektort, tanári laptopot, illetve tanulói PC-ket és szavazórendszert kaphattak az iskolák. A különböző forrású, ütemű beruházások országosan eltérő infrastrukturális ellátottságot eredményeztek, amelyek nem nevezhetők teljeskörűnek (Király, 2017). A felülről szerveződő fejlesztések ugyanis a legtöbb esetben a technológiai eszközök beszerzésében merültek ki, és a módszertani és a korszerű curriculum fejlesztése nem társult hozzá. (Molnár, 2011). E tendencia egyfajta ellenpontjaként számos esetben azonban érvényesül az a jelenség, hogy a nem központi irányítással megvalósuló, többirányú kezdeményezések által megvalósuló fejlesztések, jó gyakorlatként szolgálnak a köznevelés digitális átállásában. Előadásunk célja, - komplex digitális iskolafejlesztési programok hiányában-, olyan iskolakísérletek bemutatása, amelyekben az IKT-eszközök tanulási-tanítási folyamatba való beépítésénél az eszköz katalizátora volt a változtatások irányának és alkalmazása elősegítette a módszertani megújulást a digitális iskolafejlesztések területén (Molnár, 2011). Az iskolafejlesztési kísérleteket három kategóriába soroltuk: (1) a felsőoktatási intézmények által életre hívott és koordinált programok, (2) az IT-szektor, azaz versenyszféra általi fejlesztések, valamint (3) a szülők és egyéb alapítványi szervezetek általi, alulról jövő kezdeményezések. A digitális programok elemzése egy közös szempontrendszer alapján valósult meg, amelynek központi vezérfonala az iskola, mint szervezet volt. Az elemzés során külön vizsgáltuk az infrastrukturális fejlesztést, a humán erőforrás (tanár és tanuló) helyzetét, a tartalomfejlesztési újításokat, valamint a program során megmutatkozó hozadékokat, eredményeket, valamint azt, hogy mennyire vált fenntarthatóvá az elektronikus tanulási környezet kiépítését célzó program. Ezt a szimpóziumot az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt támogatta.

KÖZOKTATÁS SZEREPLŐINEK DIGITÁLIS FELKÉSZÜLTSGE

Habók Lilla / HW SW Számítástechnikai Szolgáltató és Kereskedelmi Bt.

Czirfusz Dóra / ELTE Társadalomtudományi Kar

Kulcsszavak: pedagógusok digitális felkészültsége, tanulók IKT kompetenciái, digitális nevelésfejlesztési lehetőségei

A legfrissebb PISA felmérés eredményei által tükrözött romlás a digitális írástudás területén felhívja a figyelmet a közoktatás digitális nevelésben megjelenő fejlesztési feladataira. Számos kutatás készült a pedagógusok és diákok IKT felkészültségéről az utóbbi években nemzetközi és hazai szinten egyaránt, mint például az ESSIE (Hunya, 2013), az eLEMÉR (Hunya, Tibor, Tartsayné, 2012), a Digitális Állampolgárság (Ollé és mtsai, 2014) vagy a HP NETA (2016) kutatás. Az eredmények összefoglalása átfogó képet nyújt a magyar közoktatás szereplőinek digitális kompetenciáiról, bemutatja a jelenlegi helyzet erősségeit és erősítendő területeit, amely iránymutatóként szolgálhat a hazai fejlesztések kidolgozásakor. A feldolgozott kutatások alapján elmondható, hogy a tanárok rendelkeznek az digitális eszközök használathoz szükséges alapképzettséggel és ismeretekkel, amelyet a hazai és a nemzetközi tanulmányokban egyaránt alátámasztanak. Az IKT-használat ugyanakkor sok esetben kimerül a tanóra való felkészülésben, miközben a tanórák során, illetve az iskolán kívüli feladatok kapcsán nem használják ki a pedagógusok a digitális eszközök által nyújtott lehetőségeket. A felmérések alapján az iskolai IKT használat nehézségei közé tartozik többek között az infrastrukturális és anyagi feltételek hiánya, valamint az iskolaigazgatók szerint a módszertani nyitottság hiánya is felmerül a tanárok részéről. Ezzel párhuzamosan megfigyelhető, hogy a diákok többsége inkább otthon használja a digitális eszközöket és autodidakta módon tanulja meg az ezzel kapcsolatos ismereteket. Az internethasználat ugyan aktívnak mondható a magyar diákok körében, de ez csupán néhány területre korlátozódik, úgy mint a játék és a szórakozás (EU Kids, 2012). A PISA felmérés eredményeinek vizsgálata alapján Lannert (2014) megállapította, hogy az iskolai géphasználat és a digitális szövegértés pontszámai között nincs szignifikáns összefüggés, viszont az otthon gépet használók és nem használók között kimutatható a különbség. Következtetései szerint a digitális eszközök kihasználatlanok a hazai oktatásban, pedig nagymértékben hozzájárulnak az önszabályozó tanulás kialakításához, ezért fontos lenne a pedagógusoknak kihasználni a diákok nyitottságát az infokommunikációs technológiák iránt. Ehhez elengedhetetlen, hogy megismerjük, mely területeken és hogyan lehetne támogatni a tanárokat a digitális eszközök használatában, hogy lássuk, milyen akadályokkal kell szembesülniük a digitális nevelés kapcsán. Ezt a szimpóziumot az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt támogatta.

AZ IKT MŰVELTSÉG FEJLESZTÉSE EGY ADAPTÁLT DIGITÁLIS KOMPETENCIARENDSZER ALAPJÁN

Lanszki Anita / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: digitális állampolgárság, kompetenciamodell, digitális kompetencia

A társadalom digitalizációjának következtében a 21. század munkavállalóinak új elvárásoknak kell megfelelni. Mindez kihívások elé állítja az oktatás és képzés teljes intézményrendszerét, amelynek a megváltozott körülményekhez alkalmazkodva kell komplex attitűd-, készség- és képességfejlesztést nyújtani tanulói számára- felkészítve őket a munkaerőpiacon történő érvényesülésre. A nemzeti oktatástervezési stratégiák kialakítását segíthetik a digitalizációhoz kötődő, a technológia és a társadalmi elvárások dinamikus átalakulása miatt folyamatosan aktualizált kompetenciamodellek. Egyik legjelentősebb hazai kompetenciamodellünk, a digitális állampolgárság első verziója is már 4 éve született, így mostanra aktuálissá vált az újragondolása. A digitális állampolgárság 2017-es kompetenciamodelljének (DÁ 2017) megalkotásával kutatócsoportunk olyan komplex rendszert kívánt kidolgozni, melyben referenciapontot jelentenek a korábbi nemzetközi és hazai digitális kompetencia modellek, úgy mint DigComp 2.0, azaz a digitális kompetencia európai keretrendszerének aktualizált verziója (Vuorikari és mtsai, 2016), a digitális állampolgárság 2013-as modellje (Ollé és mtsai., 2013), az ISTE-S tanulói kompetenciarendszer legfrissebb változata (ISTE, 2016), valamint a MDOS és a vele összefüggésben készült IKER. A DÁ 2017 modell komplexitását azonban nemcsak a korábbi kompetenciamodellek újraértelmezése és szintetizálása adja, hanem az is, hogy alapvetően a társadalomban való digitális érvényesüléshez szükséges kompetenciaterületeket foglalja rendszerbe. A megjelölt kompetenciaterületek értelmezhetőek tág kontextusban, minden állampolgárra vonatkoztatva, az iskolától független informális tanulási színtereken is, és szűk értelemben az oktatás-nevelés világában is. Előadásunkban bemutatjuk a kompetenciamodell főbb elemeit, úgy mint: Technológiai műveltség, felelősségteljes eszközhasználat; Információs műveltség; Hálózati részvétel és együttműködés; Digitális tartalomfejlesztés; Információk produktív, értékteremtő megosztása; Kollaboratív digitális tartalomkészítés; Tartalmak integrálása és átdolgozása. Végül javaslatot teszünk arra vonatkozóan, hogy az oktatás területén hogyan hasznosítható - akár egyéni, akár rendszerszinten – a digitális állampolgárság körmodellje. Ezt a szimpóziumot az EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt támogatta.

QUESTIONNAIRE OF SCHOOL LIFE (QSL) – AZ ISKOLAI TÁRSAS KIREKESZTÉS MÉRÉSÉRE SZOLGÁLÓ ÚJ ESZKÖZ HAZAI BEVEZETÉSE

Hüse Lajos / Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar
Opponens: Kiss János / Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: QSL; önértékelés; támogatás; kirekesztés

A Questionnaire of School Life (QSL) kérdőívet 2014-ben alkotta meg egy nemzetközi műhely keretében Farnicka, Liberska, Kosiková, Lovasová és Freudenreich, melyet később hazai résztvevők bevonásával magyar nyelvre is lefordítottak (Farnicka et al, 2014). A tervek szerint az eszköz az osztályközösségekben megfigyelhető társas kirekesztődés gyors felmérésre szolgál, mely egyúttal a prevenció és a beavatkozás eszköze is úgy a kirekesztődés, mint annak következményei – az agresszió, elmagányosodás, rizikómagatartások – kezelésében. Miután a magatartási zavarok többször fordulnak elő a tanulási problémákkal küzdő (Felleginé, 2004), illetve alacsony szocio-ökonomiai státuszú tanulók esetében (Ranschburg, 2008), és ezek a zavarok kihatnak a kortársközösségek támogató vs. kirekesztő interakcióira is, a QSL – melynek három dimenziója az önértékelés, az elfogadás/támogatás és a kirekesztés megélése – alkalmasnak tűnik a társadalmilag szegregált szociokulturális háttérű diákok iskolai közösségeinek, integrációjának és inklúziójának a hatékonyság-vizsgálatára is. A szimpózium célja a QSL hazai adaptációjának bemutatása, valamint a különféle alkalmazási lehetőségek körbejárása. Az előadások változó hangsúllyal ugyan, de két kérdésre fókuszálnak. Az első, hogy a visegrádi országok kutatói által megalkotott kérdőív változtatás nélkül átvihető-e a hazai környezetbe, vagy az adaptáció némi módosítást igényel-e. A második kérdés, hogy a QSL hogyan alkalmazható különféle kutatási környezetben és designben, milyen módon illeszkedik különféle dimenziókhoz, és az egyes kutatói kérdések szempontjából milyen hozzáadott értékkel szolgálhat. A szimpózium előadásai fordított sorrendben járják végig egy kutatás „életútját”. Az első előadás az elméleti háttér konzekvenciáit és az „érett” adatbázison végzett elemzések eredményét mutatja be. Az ezt követő két előadás friss, a QSL alkalmazásában új utakat kereső kutatások eredményein keresztül vizsgálja a kérdőív alkalmazhatóságát. Az utolsó előadás a nemzetközi műhelymunka három legfrissebb kísérletének gondolatébresztő szemléje, melyben áttekintjük, hogy milyen megfontolások révén kapcsolható a QSL a reziliencia, a felzárkóztatás vagy a középiskolai önkéntesség vizsgálatához.

Előadások

ÚJ IRÁNYOK AZ ISKOLAI ÉLETMINŐSÉG KUTATÁSÁBAN. A QSL KAPCSOLATA A FELZÁRKÓZTATÁSSAL, AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLATTAL ÉS A REZILIENCIÁVAL

Ceglédi Tímea / Debreceni Egyetem, CHERD; Csokai Anita, Markos Valéria / Debreceni Egyetem,
Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Program
Csokai Anita, Markos Valéria / Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola
Neveléstudományi Program

Kulcsszavak: QSL, iskolai életminőség, reziliencia, felzárkóztatás, iskolai közösségi szolgálat (IKSZ)

Előadásunkban új irányokat mutatunk be a QSL alkalmazásában három folyamatban lévő kutatás által. Gondolatébresztő kísérleteinkben a mérőeszköz eredeti célján, a problémafeltáráson (Farnicka et al. 2014) túllépve azt vizsgáljuk, hogy a QSL hogyan alkalmazható az iskolai életminőség, ezen belül pedig a kortársak jótékony hatásainak feltérképezésére. Az iskola mint támogató tényező szerepe megkérdőjelezhetetlen azon tanulók életútjában, akik társadalmi hovatartozásukból adódó hátrányaik ellenére sikeres iskolai karriert tudhatnak magukénak (reziliensek). Az első kísérlet ezért azt a kérdést teszi fel, hogy hogyan járulhatnak hozzá az osztálytársak ahhoz, hogy a társadalmi hátrányok ellenére sikeres iskolai karrier bontakozzon ki. A QSL mérőeszköz lehetőséget ad arra, hogy a korábbinál mélyrehatóbban feltárjuk az osztálytársak szerepét a reziliencia támogatásában. A második kísérlet a roma tanulók felzárkóztatásával kapcsolatban az osztálytársak munkaértékekre gyakorolt hatását vizsgálja. A magyarországi roma társadalom integrációjának egyik legproblematisabb szála a munkapiaci jelenlétéhez kötődik. Kutatásunkban ezért roma középiskolai tanulók munkaértékeire koncentráva azt vizsgáljuk a QSL segítségével, hogy az iskolai életminőség és az osztálytársak szerepe milyen hatást gyakorol munkaértékeik kialakulására. A harmadik kísérletben a QSL-kérdőív segítségével lehetőségünk nyílik az IKSZ hatásának pontosabb mérésére. Az IKSZ számos előnye kimutatható: a tanulási nehézségekkel küzdő diákok is sikereket érhetnek el a programban, segíti a kapcsolati háló bővítését, készségeket fejleszt (Bodó & Schnellbach 2014). A fiatalokat az IKSZ megkezdése előtt és után vizsgáljuk, annak kiderítése érdekében, hogy az IKSZ valóban hozzájárul-e a fiatalok önbecsülésének és társas támogatásának növeléséhez és csökkenti-e a kirekesztettség megélését. Elemzéseinkben több iskolai szinten (általános és középiskola, felsőoktatás), többségi és kisebbségi viszonylatban egyaránt bemutatjuk a QSL összefüggéseit a három témakörrel. A pilot jellegű kérdőíves kutatások 2017 nyarán-őszén készülnek (N=180, N=80, N=60). Elemzési eljárásaink között szerepel keresztábra elemzés, faktoranalízis, varianciaanalízis és regresszió. Legfontosabb várható eredményünk, hogy a vizsgált témakörökhez sikeresen adaptálható a QSL. 1) A reziliensek esetében az iskolai élet rezilienciára ható kulcsfaktorainak kialakítását és első tesztelését tűztük ki elérendő eredménynek. 2) A támogató környezetben nem mutatható ki szignifikáns különbség roma és nem roma tanulók önbecsülésének mértéke között, ami jótékony hatást gyakorol a hátrányos helyzetű (roma) tanulók munkaértékeire. 3) Az IKSZ-re vonatkozóan a szakirodalom és a korábbi kutatási eredmények alapján (Bodó 2015, Markos 2016) feltételezzük, hogy a szolgálat hatására nő a fiatalok önbecsülése, önbizalma, és a kapcsolati háló növekedésének köszönhetően csökken a kirekesztettség érzetük. A kutatást támogatta a Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Programja.

KETTŐS PEREMHELYZETBEN KÁRPÁTALJÁN: LEHET-E SIKERES A ROMA TANULÓKAT ELKÜLÖNÍTVE FELZÁRKÓZTATÓ ISKOLAI MODELL?

Cséke Katalin / II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola , Beregszász

Kulcsszavak: felzárkóztatás, iskolai miliő, lemorzsolódás

Az utóbbi években Magyarországhoz hasonlóan Kárpátalján is sokféle felzárkóztató tevékenység jelent meg az iskolában. Ezek többsége vallási szervezetekhez köthető, és nagyrészüket már az oktatási rendszer részeivé vált. Van azonban egy olyan nem hivatalos, a pedagógusok által kidolgozott oktatási gyakorlat, mely a Nagydobronyi Középiskolában évek óta működik: a roma gyerekek külön épületben, külön osztályban való elemi oktatása. Az első négy osztályban párhuzamosan működik egy „felzárkóztató” osztály roma gyerekek számára, majd az ötödik évben betagozódnak a nem roma gyerekek közé, ahol tizenegyedik osztályig együtt folytatják tanulmányaikat. Vizsgálatomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy belépve a többségi osztályba ezek gyerekek tudnak-e integrálódni, „felzárkózni” a többi diákhoz, és hogyan. Előadásomban egy nemzetközi kutatás módszertanához és első adatbázisához kapcsolódóan gyűjtöttem új adatokat Kárpátalja legnagyobb magyar lélekszámmal rendelkező településén lévő középiskola tanulói köréből. Elemzésemben vizsgálom az osztálytermi klímát, az iskolai miliőt, iskolai kapcsolatokat, sikereket és kudarcokat. A kutatás további dimenziói a település, a családi háttér, a háztartás jellemzői, a vallásosság, és az etnikai hovatartozás. A vizsgálat módszere önbevalláson alapuló kérdőív, melynek integráns része az újonnan kidolgozott Questionnaire of School Life (QSL). A kérdőívet 109 hetedikes és nyolcadikos diák töltötte ki. A kérdőíves kutatás első eredményei azt mutatják, hogy a roma gyerekek sokkal jobban érzik magukat roma társaik között és nagyon sok esetben felsőbb osztályokban az integrálódás nem is valósul meg. Tanulási nehézségek, ebből adódóan kudarcok kísérik végig tanulmányaik során a gyerekeket. Az osztályon belüli elfogadás pedig függ az iskolai teljesítménytől. Tanulmányi eredményeik romlanak és gyakori az iskolából való kimaradás is. Az okok között találjuk többek között a hozott családi tőkét, a tanulási motiváció hiányát, szocializációs különbségeket.

THE QSL: THEORETICAL BACKGROUND AND THE FIRST RESULTS

Fónai Mihály / Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar
Farnicka Marzanna / University of Zielona Góra, Poland

Kulcsszavak: Questionnaire of School Life, inclusion and exclusion, checking the test, international research

A new tool has been constructed to help in the fight against social exclusion in schools: The Questionnaire of School Life (QSL). This tool can be used to speed up diagnosis and prevent the exclusion of children from minorities or those who display non-adaptive or aggressive behaviour. It should be especially useful for teachers and could stimulate the cooperation of teachers and parents. The experimental tool (QSL) consists of 12 questions in three scales evaluating self-esteem, social support and acceptance and inclusion. The idea of the new tool emerged in discussions with teachers and students who took part in a meeting that focused on "How to help teachers deal with children with problems, especially with children from minorities". The results of many studies on the etiology of aggression in children and adolescents indicate the role of family structure (full family or single parents with a child or reconstructed family) and inadequate parenting (Dominiak- Kochanek, Frączek & Konopka, 2012; Liberska & Matuszewska, 2007; Liberska, Matuszewska & Freundereich, 2013). It should also be emphasized that a study of the causes or origins of aggression in children and adolescents should include a broad spectrum of biological, social and psychological factors (Krahe, 2006; Liberska, Farnicka & Kosikova, 2013; Loeber & Hay, 1997; Ramirez, et al, 2007). The experimental tool (QSL) consists of three scales referring to social support, exclusion – acceptance and self-esteem. The reliability, relevancy and validity of the questionnaire were compared to those of international tests including the Eysenck J. E.P.Q. from 1981, SPAS by F. J. Boersm and J. W Chapman and SUSPO 2004). Consistency over repeated measures of the same test can be assessed with the Pearson correlation coefficient, which is often called "test-retest reliability" All answers are on the Likert scale. The theoretical validity of each item was measured by competent judges in two of the language versions: Polish and Czech (doctors and professors of clinical, developmental and educational psychology N=10; from three Universities in the Czech Republic and Poland N=30, test W – Kendall = 0.89 – compatibility of competent judges). The reliability of the test was checked by the alpha-Cronbach test to get $\alpha=0,678$ (12 scale items) so the reliability was assumed as sufficient for the entire scale. The reliabilities of individual subscales (including three items each) were as follows: self-esteem –0,41, (3 items), support –0,57 (3 items), exclusion –0,53 (3 items) and acceptance –0,78 (3 items). The checking of the validity and reliability of the test among Hungarian students confirmed the validity of the QSL (Hüse et al., 2015., Fónai et al, 2016).

A QSL KÉRDŐÍV ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK VIZSGÁLATA HHH DIÁKOK ISKOLAI ÉLETMINŐSÉGE ÉS RIZIKÓMAGATARTÁSA KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK FELTÁRÁSÁBAN

Hüse Lajos / Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar
Balogh Erzsébet / Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

*Kulcsszavak: rizikómagatartás, iskolai siker, iskolai támogatás, önértékelés,
elfogadottság pszichoszociális támogatottság, kirekesztettség*

A serdülőkor magas kockázati időszak az egészséget illetően, a káros viselkedések pedig sok esetben többszörösen, egymáshoz kapcsolódva jelennek meg (Weiner 2003). A fiatalok jövőbeni egészségkilátásait és jelenlegi egészségi állapotát is befolyásolja egészségmagatartásuk. Az egészségmagatartás kialakulása egész életen át tartó hosszú, szocializációs folyamat eredménye, melyben mintaadó szerepével kiemelkedik a család. A család mellett a kortárscsoportok és az iskola tölt be meghatározó szerepet (Németh, 2007). Az egészség a megfelelő iskolai teljesítmény alapja, ami tulajdonképpen a jólléti állapot meghatározója, testi, lelki, szellemi és szociális szempontból egyaránt. Együttesen a harmonikus iskolai beilleszkedés elengedhetetlen feltételeit jelentik (Albert-Lőrincz, 2000, 2006), ugyanakkor az sem elhanyagolható tény, hogy úgy az iskola, ahogy az iskolai térben megnyilvánuló kortárs-hatások is elengedhetetlen feltételeit jelentik a helyes egészségmagatartásnak – kudarcos, frusztrációteli, kirekesztő közeg esetén pedig komoly prediktorai a kockázati magatartásnak. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megye periferiáján élő fiatalok rizikómagatartását, annak hátterét kutató, 2017-es vizsgálat során többek között erre a kapcsolatra is fókuszáltunk, melynek egyes aspektusait a QSL kérdőív alkalmazásával kívántuk feltárni a közel 900 fős mintán. Kiegészítő dimenzióként az iskolai eredményesség és az iskolai erőfeszítések során tapasztalt módszertani támogatás (tanulási segítség, korrepetálás) kérdését vontuk be. Összességében elmondhatjuk, hogy összefüggést találtunk az iskolai eredményesség, valamint a támogatás intenzitása és a rizikómagatartást közt. Szinte valamennyi eredményünk azt mutatja, hogy az iskolai eredményesség, sikeresség és a megélt támogatás véd a különböző egészségkárosító magatartásoktól. A QSL önértékelés, valamint támogatás/elfogadás dimenziójában szignifikáns, fordított arányosságú összefüggést tártunk fel a támogatottság mértéke és a vizsgálatban kiemelt rizikótényezők között. A magasabb önértékelés, illetve elfogadottság és pszichoszociális támogatottság jellemezte csoportok esetében alacsonyabb gyakorisággal fordultak elő a dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás adatai úgy a megkérdezettre, mint annak baráti körére vonatkoztatva. A QSL kirekesztés dimenziójában szignifikáns, egyenes arányosságú összefüggést találtunk a kirekesztés megélésének mértéke és az előzőekben kiemelt rizikótényezők között – kivéve saját kábítószerfogyasztásáról szóló kérdés esetében, ahol a valószínűsíthetően magas válaszmegtagadás/választorzítás következtében gyengébb megbízhatósággal kell kalkulálnunk.

ESÉLY AZ ESÉLYTELENSÉGBEN – REZILIENCIA AZ OKTATÁSBAN

Elnök: Imre Anna / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens: Bacskai Katinka / Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, eredményesség, iskolafejlesztés

A reziliencia, azaz a nehézségek, például a hátrányos helyzet ellenére történő boldogulás, jó teljesítés vizsgálata iránt az elmúlt években jelentős mértékben megnőtt az érdeklődés. A reziliencia sajátosságainak, befolyásoló tényezőinek közelebbi megismerése fontos mind a pedagógusok, iskolák, mind az oktatáspolitikai számára, hozzájárulhat a korai iskolaelhagyás megelőzéséhez is. Szimpóziumunk ennek az érdekes, fontos és egyben nagyon aktuális kérdésnek közelebbi vizsgálatát tűzte ki célul. A szimpózium előadásai a kérdést több vonatkozásban, több – nemzetközi, területi, intézményi, egyéni- szinten és több – elemzői, fejlesztői- oldalról járják körül, együttesen sokoldalú képet vázolnak fel a kérdéssel összefüggésben. A szimpózium első előadása a rezilienciával foglalkozó nemzetközi adatokra épülő elemzéseket tekinti át a továbblépés lehetőségeinek mérlegelése érdekében. Az elemzések áttekintése kitér a megközelítésre, a fogalomhasználatra, a közelebbről vizsgált eredményességi tényezőkre és háttértényezőkre egyaránt. Az előadás kiemeli az egységesedési tendenciák (pl. fogalomhasználat) mellett az eltéréseket (pl. kimeneti tényezők), s néhány javaslatot fogalmaz meg a további elemzések számára. A második előadás a hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók teljesítményét területi aspektusból vizsgálja, arra a kérdésre keresve választ, hogy milyen különbségek tapasztalhatóak hátrányos és tradicionális helyzetű tanulók esetében az elvárt értéktől való eltérésekkel kapcsolatban, az Országos kompetenciamérés adatainak tükrében. Az előadás a várhatónál jobban és rosszabbul teljesítő kistérségeket azonosítva rámutat az eredményesség gazdasági helyzettel való összefüggésre. A szimpózium harmadik előadása iskolákra vonatkoztatva értelmezi a reziliencia fogalmát. Az elemzés az alacsony státuszú reziliens és nem reziliens (veszélyeztetett) iskolák összehasonlítása segítségével az iskolai, szervezeti jellemzőkben azonosítja az eltérést a két iskolacsoport között, ugyancsak az Országos kompetenciamérés adataira építve. A negyedik előadás két évtizedes tapasztalatokat átfogó longitudinális kutatás tapasztalatait mutatja be, amelynek során a közelebbről vizsgált hátrányos helyzetű csoport és a kontrollcsoport tagjainak eltérő, s időben változó helyzetét több oldalról tárták fel a kutatók (nyelvi hátrány, tökeelméletek, ill. iskolai és társadalmi környezet hatásai oldaláról). A szimpózium utolsó előadása az iskolafejlesztés kérdéséhez kapcsolódik, s a hátrányos helyzetű, eredményességüket javítani kívánó iskolák segítésének egy megközelítési lehetőségét mutatja be. A megközelítés magába foglalja az intézmények adaptációs stratégiáinak elemzését, az intézmények típusokba sorolását, s ezekre építve beavatkozási pontok és fejlesztési tevékenységek meghatározását, a pedagógiai kultúraváltás és az iskolai hatékonyság elősegítését egyaránt.

Előadások

TÁRSADALMI KIHÍVÁSOK – INTÉZMÉNYI VÁLASZOK

Ádám Anetta / Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, iskolafejlesztés, szervezeti tanulás

Sok kihívás éri jelenleg az iskola világát, különösen így van ez azoknál az intézményeknél, akik hátrányos helyzetű gyerekeket oktatnak, nevelnek. Hátrányos helyzetű régióban működő tanárképzésünk évek óta a közoktatás és hátrányos helyzet metszéspontján dolgozik olyan iskolákkal, akik túlnyomó részt hátrányos helyzetű tanulókat oktatnak, és abban kérnek segítséget, hogy javítani tudjanak hatékonyságukon. Az egyetem mint facilitátor, az iskola mint fejlesztő munkálkodik közösen annak érdekében, hogy a diákok az iskolában eredményesebbek lehessenek, a velük foglalkozó tanárok pedig sikeresebbnek érezhessék magukat munkájukban. Az iskolafejlesztés nemzetközi szakemberei szerint az iskolafejlesztőnek sohasem szervezetben, hanem mindig iskolai kultúrában kell gondolkodnia (M. Fullan és A. Hargreaves, 2012), hiszen az iskola sajátos konstrukció. Működéséhez a formális szabályzók túl jelentősen hozzájárulnak a mindennapi gyakorlatból leszűrődő stratégiák, alkalmazott pedagógiai eljárások, szocializációs és személyközi folyamatok. Ha ebben a struktúrában innovációt akarunk elindítani vagy segíteni, kiemelkedő szerepet kell, hogy kapjon a szervezeti (tantestületi) szintű tanulás. A több éve folyó innováció-segítő, kutató-fejlesztő munka során készült fejlesztői reflexiók, gyakorlati tapasztalatok egyaránt arra mutatnak, hogy a hátrányos helyzetű közegben dolgozó iskolák sajátos és egyedi válaszokkal reagálnak az őket érő kihívásokra, ugyanakkor mégis világosan tipizálhatóak. Munkánk során azt találtuk, hogy ezek az intézményi reakciók, „szervezeti viselkedési formák” négy nagy kategóriába sorolhatók. Az előadásban bemutatjuk ezeket a szervezeti válaszokat, elemezzük az adaptációs stratégiákat, megvizsgáljuk ezek elemeit és mutatóit. Azt kívánjuk bizonyítani, hogy a fejlesztés során ezen elemek feltárása, a típusok azonosítása mentén lehet hatékonyan alakítani magát, a fejlesztő tevékenységet is, meghatározni a beavatkozási pontokat, valamint azt, hogy ennek hiányában kevésbé lesz hatékony a pedagógiai kultúraváltást, iskolai hatékonyság fejlesztését célzó folyamat. Rámutatunk arra, hogy a különféle típusú intézmények innovációjának segítésekor a beavatkozásokat: intézményfejlesztési elemeket, továbbképzéseket differenciáltan kell szervezni és tervezni, az adott szervezeti típushoz kell igazítani - szükségleteinek és állapotának megfelelően - az innovációs folyamatot. Ennek hiányában a segítő szándékú beavatkozás célt téveszthet, esetleg még tovább mélyíti a probléma és a megoldás közötti szakadékot.

OKTATÁSI REZILIENCIA A NEMZETKÖZI TUDÁSSZINT-VIZSGÁLATOK TÜKRÉBEN

Fejes József Balázs / Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: oktatási reziliencia; hátrányos helyzet; nemzetközi tudásszint-vizsgálatok

Az oktatási rezilienciával foglalkozó kutatások arra a kérdésre keresik a választ, hogy a hátrányos helyzetű tanulók egy része miért sikeres az iskolában, miközben hasonlóan hátrányos helyzetű társaik többsége sikertelen. E kutatási terület korábban egy-egy lokálisan jelentkező problémára keresett beavatkozási lehetőségeket, ugyanakkor az utóbbi években egyre inkább rendszerszinten vizsgálják az oktatási reziliencia jelenségét. A nemzetközi tudásszint-vizsgálatok közül a PISA és a TIMSS jelentéseiben is olvashatunk különböző részletességű elemzéseket a reziliens tanulók kapcsán, emellett egyre több egy-egy országra vagy országok csoportjára fókuszáló másodelemzés lát napvilágot. Annak ellenére, hogy a reziliens tanulókkal foglalkozó empirikus kutatások száma egyre bővül, a megközelítés előnyeivel és további lehetőségeivel kapcsolatos következtetések levonására napjainkig alig tettek kísérletet. Az előadás célja, hogy a nemzetközi tudásszint-vizsgálatok adataira épülő elemzések áttekintésével összefoglalja az oktatási rezilienciával foglalkozó kutatások fontosabb eredményeit, valamint értékelje azokat a továbblépés lehetőségeit számba véve. A reziliencia pszichológiai értelmezéséhez hasonlóan az oktatási reziliencia fogalma esetében sem alakult ki széles körű konszenzus, ugyanakkor a nemzetközi tudásszint-vizsgálatok a fogalom egységesítésének irányába mutatnak: a családi háttér összevont mutatója alapján általában az alsó negyedbe-harmadba sorolható tanulókat azonosítják hátrányos helyzetűként, míg a teljesítmények meghatározásában standardizált tesztek eredményeire támaszkodnak. A vizsgálatok a reziliens és a nem reziliens hátrányos helyzetű tanulók között elsősorban a tanulási környezet észlelése, valamint a tanulók motivációs jellemzői kapcsán találtak eltéréseket. A nemzetközi tudásszintmérések eredményei főként korábbi tudásunk megerősítéseként értelmezhetők, új összefüggések azonosítása eddig rendszerszinten alig látható, bár az oktatás méltányosságának egy lényeges indikátorához jutottunk e megközelítés által. Mindemellett jól azonosítható néhány pont, amelyek figyelembe vétele a további vizsgálatokat segítheti. A családi háttér hatása országok között jelentősen eltérhet, amit érdemes lenne valamilyen módon korrigálni a nemzetközi összehasonlítások esetében. A teljesítmények mérésének területei eltérőek, hasznos lenne megvizsgálni, mennyiben jutunk eltérő eredményekhez, ha eltérő területeket vizsgálunk. E problémakör felvethető a hátrányos helyzet különböző meghatározásait tekintve is. Mivel a tanuláshoz kötődő egyéni jellemzők a környezettel összefonódva formálódnak, a jövőben az egyéni jellemzők helyett a környezeti faktorok szerepének feltárására érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni. Emellett elkerülhetetlen a pszichológiai és oktatási reziliencia kutatásának szorosabbra fűzése. A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 projekt támogatta.

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ÉS TRADICIONÁLIS TANULÓK ELVÁRT ÉRTÉKEINEK TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEI AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS ALAPJÁN

Hegedűs Roland / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: területi különbség, hátrányos helyzet, tanulói teljesítmény

A tanulói teljesítményt legnagyobb arányban a családi háttér határozza meg: minél magasabb egy gyermek szüleinek iskolai végzettsége, annál nagyobb teljesítményre lesz képes (Pusztai 2005, Rolff et al. 2008 Kertesi – Kézdi 2012, Bacskai 2015). Továbbá a család jobb szociökönómiai státuszának köszönhetően jóval több iskolán kívüli fejlesztésben vehetnek részt a gyerekek (pl. különórák), aminek köszönhetően magasabb teljesítményre lesznek képesek, mint azok a gyerekek, akik csak iskolai környezetben tanulnak (Wadhwa 2013, Alcott – Rose 2015, Henry et al. 2015). Egy terület gazdasági fejlettsége nagymértékben hatást gyakorol a tanulói teljesítményekre (Hill – Chalaux 2011, Nonoyama-Tarumi et al. 2015). Nem véletlen az sem, hogy a jobb gazdasági helyzetben lévő országok magasabb tanulói eredményekkel rendelkeznek (Csapó et al. 2009). Hazánk területén is ennek megfelelően alakulnak a jobb teljesítmények az Országos kompetenciamérésen (Garami 2014, Széll 2015). A kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen különbségek tapasztalhatók a tradicionális és hátrányos helyzetű tanulók elvárt értékben tapasztalt eltérései között. Befolyásolja-e a tanulók lakóhelye a családi háttér alapján elvárható értéket, a jobb gazdasági helyzetben élő hátrányos helyzetűeknek magasabb tanulói teljesítménye tapasztalható-e, mint a rosszabb gazdasági jellemzőkkel rendelkező térségben élőkén? Az elemzéshez a 2012. évi Országos kompetenciamérés 10. osztályos tanulói adatbázisát használtuk. Az adatbázisban lineáris regresszió segítségével megkaptuk a regresszió egyenes konstansát és meredekségét, amiknek köszönhetően egy matematikai egyenlet segítségével kiszámolhattuk, hogy a gyerekeknek a családi háttérük alapján milyen szövegértési és matematikai teljesítményt kellett volna nyújtaniuk. Majd ezt az értéket kivontuk az elért teljesítményből, így pedig megkaptuk az elvárt értéktől való eltérést. Ezekből az adatokból kiszámoltuk a kistérségi átlagokat hátrányos helyzetű és tradicionális tanulók között, hogy egyes térségekben mennyire vannak ezek az elvárt értéktől. Az adatokat térképen ábrázoltuk annak érdekében, hogy beazonosítsuk a jól és rosszul teljesítő térségeket. Eredményeink azt mutatják, hogy a gazdasági fejlettség erősen meghatározza a tanulói teljesítményt. A legjobb eredmények az ország északnyugati területein a jellemzők, valamint a Balaton környékén és a fővárosi agglomerációban, továbbá az oktatás nagy hagyományainak köszönhetően a Dél-Alföldön is nagyobb értékek mutathatók ki. Az adatainkból látható, hogy a hátrányos helyzetűek jóval kisebb mértékben térnek el tradicionális társaiktól azokon a területeken, ahol a gazdasági fejlettség magasabb, míg azokon a területeken, ahol periférikus jelleg érzékelhető, jóval nagyobb a szakadék a két vizsgált csoport között. Ez utóbbi területeken csak a megyeszékhelyek, turisztikai térségek, valamint a nagy oktatási hagyományokkal rendelkező kistérségek emelkednek ki.

EREDMÉNYESSÉGET MEGHATÁROZÓ SZERVEZETI TÉNYEZŐK AZ ALACSONY STÁTUSZÚ ISKOLÁKBAN

Széll Krisztián / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatási és Fejlesztési Intézet

Kulcsszavak: reziliens és veszélyeztetett iskolák, hozzáadott érték, iskolai kontextus

A sok vitát generáló Coleman-jelentés (1966) óta számos kutatási eredmény igazolja az iskolai kontextus tanulói eredményességre gyakorolt meghatározó szerepét (lásd például Pusztai 2009; Lannert–Nagy 2006; Masten és mtsai 2008; Bread és mtsai 2009; MacNeil és mtsai 2009; Bacskai 2015; Szemerszki 2016). Az iskola tanulói eredményességre gyakorolt hatásait elemző kutatásokban az iskolai kontextus az oktató-nevelő munka eredményességét vizsgáló kutatások központi elemévé vált. Az elemzés alapvető kutatási kérdése, hogy az iskola kontextusa miként befolyásolja az iskola átlagos teljesítményét, továbbá, hogy milyen szervezeti tényezők mentén különböztethetők meg az alacsony társadalmi-gazdasági státuszú – azaz a társadalmi összetétel alapján alsó negyedbe tartozó – kiemelkedő (reziliens), illetve nagyon alacsony hozzáadott értékkel (PHÉ) rendelkező (veszélyeztetett) iskolák. Az így kialakított iskolacsoportok eltérő iskolai környezetet (kontextust) testesítenek meg. Az iskolai PHÉ-t súlyozott legkisebb négyzetek módszerén (WLS) alapuló, lineáris regressziós modellek segítségével számoltuk, ahol az egyes modellek az iskolák átlagos tanulói összetétele, valamint az oda járó diákok korábbi matematikai és szövegértés teljesítményeinek iskolai szintű átlaga alapján becslik meg az iskolák átlagos teljesítményét. Kutatásom célja az iskolák hozzáadott érték megközelítéssel számolt eredményessége és társadalmi-gazdasági státusza mentén kialakított két iskolacsoport eltérő kontextuális jellemzőinek feltárása. Vagyis a kutatás középpontjában az iskola áll, vizsgálva a kialakított iskolacsoportok meghatározó jellemzőit, valamint a vizsgált iskolacsoportok sajátosságai és az oda járó tanulók egyéni jellemzői közötti kölcsönhatások természetét is. A kutatás az iskolai kontextust egyrészt különbözőségvizsgálatok, másrészt binomiális logisztikus regresszió, harmadrészt kontextuális elemzés segítségével vizsgálja. Az elemzés két alapvető forrásra épül: (1) az Országos kompetenciamérés évenként összekapcsolt telephelyi szintű adatbázisai és (2) a köznevelési feladatot ellátó intézmények statisztikai célú adatbázisa. Az adatbázisok összekapcsolásával számos információ áll rendelkezésre a vizsgált iskolacsoportokról. Többek között képet kaphatunk olyan szervezeti tényezőkről, mint az iskola mérete, elhelyezkedése, infrastruktúrája, beiskolázási és felvételi szempontjai, tanulói és pedagógusállománya, a tanári kar összetétele, továbbképzési és értékelési gyakorlata, az alkalmazott oktatási módok, programok, a szülők és az iskola kapcsolata, a továbbhaladási mutatók, valamint a tanulási légkör, az iskolába járó tanulók motiváltsága, fegyelme. Az eredmények alapján csaknem minden tekintetben a reziliens iskolák jellemezhetőek – sok esetben a pedagógiai hozzáadott érték mutatóval rendelkező iskolák összátlagaihoz viszonyítva is – kedvezőbb tulajdonságokkal, hozzáátve, hogy az esetek többségében a két iskolacsoport közötti különbségek statisztikailag is szignifikánsak.

A RENDSZERVÁLTÁS GYERMEKEI

Híves-Varga Aranka / Pécsi Tudományegyetem

Kulcsszavak: reziliencia, inklúzió, interszekvencia

Az előadásban bemutatott longitudinális vizsgálat célja, hogy 3 kutatási szakasz eredményeit összevetve feltárja a szocializációs szinterek (család, iskola) hatását a különböző háttérű tanulók élethelyzetére. A kutatás a vizsgált személyek életében az iskolakezdéstől (1995) a középfokra lépésen keresztül (2003) a felnőttkorig (2017) ível. A kutatásba bevontak háromnegyede interszekvenciával jellemezhető: szociálisan hátrányos helyzetűek és kistelepülések (Alsószentmárton, Gilvánfa, Tiszabő, Rakaca) roma/cigány közösségének tagjai; míg a kontrollcsoportot magas társadalmi státuszú nagyvárosiak (Pécs) alkotják. Az első kutatási szakasz (1995) kérdőíves adatfelvétele (161 fő) a nyelvi hátrány elméleteiből (Bernstein, Réger) indult ki, és kutatási módszereit felhasználva bizonyította, hogy az alacsony társadalmi státuszú tanulók már az iskolakezdéskor jelentős nyelvi hátrányban vannak. A 2. kutatási szakasz (2003) a tőkeelméletekre (Bourdieu, Coleman) támaszkodva vizsgálta a diákok családi és iskolai szokásait, lehetőségeit. A tanulói kérdőívek (106 fő) elemzése alapján láthatóvá vált, hogy az általános iskola végére tovább nyílt az olló a különböző társadalmi helyzetű diákok között a felhalmozott tőkemennyiség szempontjából, alapvetően befolyásolva iskolaválasztásukat. A kérdőív részeként készült tanulói esszék („10 év múlva..”) nyelvi- és tartalomelemzése azt vizsgálta, hogy milyen nyelvi megformáltsággal és mennyire célorientáltan látták 2003-ban jövőbeli életüket a diákok 5 tématerületen. Továbbra is jellemző, hogy a hátrányos helyzetűek nyelvi kompetenciáinak átlaga elmarad a magasabb társadalmi pozíciójú társaikétól. Az utóbbiak egyben céljaikra sokkal fókuszáltabbak és többféle lehetőséget láttak jövőjüket illetően. Szembetűnőek azonban az eltérések a hátránnyal küzdő tanulók között, mely különbözőség a családi/települési hátrány és az iskolai támogatás (inklúzió) mértékével magyarázható. Az eredmények önmagukban is sokat sejtettek a különböző háttérű diákok jövőbeli esélyeiről, azonban a 3. kutatási szakaszban (2017) felvett életútinterjúk az elképzelések teljesüléséről és a mögöttes okokról is képet tudtak nyújtani. Azt feltételeztük, hogy az életútinterjúkban kirajzolódó gátak és lehetőségek közelebb visznek annak a megértéséhez, hogy a személyes adottságok mellett az iskolai/társadalmi környezet egyes szegmensei milyen hatást gyakorolnak az egyén későbbi életminőségére. Így azt kerestük, hogy hátrányaik ellenére mi segítette „rezilienssé” válni azokat, akik az eddigiekben sikeres pályát futottak be, és összegyűjtöttük, hogy a sikertelennek mondhatók milyen akadályokról számoltak be. A tartalomelemzés során a belső/külső hatások csoportjában vizsgáltuk a pozitív/negatív tartalmakat, majd a külső hatásokat összevetettük az inklúziós modell (Varga) keretrendszerével. Személyes példákon keresztül nyert bizonyítást, hogy az inkluzív környezet megléte/hiánya alapvetően meghatározza a hátrányos környezetből induló diákok életesélyeit.

A KÖZGAZDASÁGI, A MŰSZAKI ÉS A MEZŐGAZDASÁGI SZAKKÉPZÉS REGIONÁLIS KIHÍVÁSAI KÖZÉP- ÉS FELSŐFOKON

Elnök: Juhász Csaba / Debreceni Egyetem, Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és
Környezetgazdálkodási Kar

Opponens: Molnár György / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Műszaki Pedagógia Tanszék

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: felsőoktatás; szakképzés; regionalitás

A felsőoktatás funkcionális differenciálódásának elmélete szerint annak különböző feladatai –a tudósképzés, az értelmiségi professzióra való felkészítés, a rövid futamidejű szakképzés valamint az általános műveltséget közvetítő felsőfokú képzés– intézményileg, kontroll és finanszírozás tekintetében is egyértelműen elkülönülnek egymástól (Castro–Levy 2001). Ugyanakkor a különböző funkciók a felsőoktatási intézmények lokális és regionális beágyazottsága révén elsősorban a környező társadalom problémáira effektív és adekvát válaszok alapján értelmezhetők.. A szimpóziumban bemutatott kutatások teoretikus kiindulópontja alapján a felsőoktatás szerepét olyan értelmezési keretben vizsgáltuk, hogy az hogyan támogatja egy régió gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődését, s hogyan járul hozzá a társadalmi kohézió megteremtéséhez. a társadalmilag közös tudás konstrukciójához (Pusztai-Hatos 2012, Pusztai Ceglédi 2012). Ennek értelmében a közép- és a felsőfokú szakképzés alapvető átstrukturálódása nyomán felmerül az a kérdés, hogy mindez szemléletváltást eredményez a közép- és a felsőfok, az egymásra épülő szinteken megvalósuló szakképzés kapcsolatrendszerének elemzésében. A szimpózium első előadása egy régió középfokú szakképzési intézményeinek megismerésébe egy, korábban nem kiaknázott adatbázist von be, s erre támaszkodva kívánja megismerni a szakképzéssel foglalkozó középiskola-hálózat belső rétegzettségét. A második előadás a felsőoktatásba belépő növekvő arányú szakközépiskolás továbbtanulási céljainak analízisakor arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen erős ebben a körben a pedagógus pályák vonzása. Ez az elemzés hallgatói survey adataira épül. A harmadik előadás célja a felsőoktatásban folyó agrármérnök tanár, közgazdász tanár, műszaki mérnök tanár képzés jelentkezési és bejutási mutatóinak összehasonlító elemzésére vállalkozik a Felvi 2016 adatokra támaszkodva. A negyedik előadás három olyan kar hallgatóinak társadalmi háttérét és továbbtanulási motivációit vizsgálja, melyek döntő hozzájárulást nyújtanak a régió gazdaságának diplomás szakember-utánpótlásához valamint az átalakuló középfokú szakképzés sikeréhez. Az ötödiknek bemutatott kutatás arra a jelenségre hívja fel a figyelmet, hogy habár a munkavállalás támogatja a felsőoktatási tanulmányok iránti elkötelezettséget és a normatudas hallgatói munkavégzést, a legtöbb képzésbe kevés és csupán formális munkatapasztalat szerzés van beépítve. Az előadás olyan hallgatókat mutat be, akik a szakmai tapasztalatszerzés (s természetesen jövedelem-kiegészítés) céljából diákszövetkezetekhez fordultak, s azt a kérdést feszegeti, hogy ez a tevékenység az egyetemi tanulmányok kiegészítőjeként vagy riválisaként funkcionál.

Előadások

SZAKGIMNÁZIUMOK MŰKÖDÉSE KÉT HÁTRÁNYOS HELYZETŰ RÉGIÓBAN

Bacsikai Katinka, Juhász Csaba / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szakképzés; iskolai kompozíció; képzési típusok

A szakképzés az utóbbi években komoly átalakuláson ment keresztül. Ez az átalakulás érintette a fenntartót (KLIK, NGM, FM, EMMI, szakképzési centrumok), a tantárgyi tartalmakat (szakmai tárgyak aránya, integrált tantárgyak, nyelvi órák mennyisége) és változtak a kimeneti és képzési követelmények is (érettségi tárgyak, az egyes minősítések megszerzéséhez szükséges idő), hogy csak a fontosabbakat említsük, amellyel a munkaerő piaci igényeknek szeretne megfelelni a szakképzés, egyre több szállal kötődve az iskolán kívüli világhoz (Kozma 2009, Ercsei et al. 2015). A folyamatos változások és fejlesztések ambivalensen hatnak az oktatás ezen szférájára (Mártonfi 2015.), ugyanakkor a szakképzés zsákutca is lehet a diákok részére (ld. Liskó és Fehérvári számos írását). A változások viszonylag gyorsan történtek, szinte átsöpörtek a rendszeren, ugyanakkor vannak a struktúrának állandó, nem változó elemei is, hiszen az iskolák, az itt dolgozó tanárok, a diákok, a diákok szülei ugyanazok maradtak és a változó struktúrában továbbra is a maguk döntései alapján élnek az életüket. Ebben az előadásban szakgimnáziumokat vesszük górcső alá az észak-alföldi és az észak-magyarországi régióban. A képzési típusok közül hármát, ebben a régióban kiemelt jelentőséget képviselő szakmacsoportot oktató intézményt vizsgálunk, a műszaki, a gazdasági és a mezőgazdaság/élelmiszeripari képzést folytató intézményeket. Az iskolák besorolás a képzési kínálatuk alapján történt az Országos Képzési Jegyzék felhasználásával. Magyarországnak ebben a két régiójában kiemelt jelentősége van a magas színvonalú, élethosszig tartó tanulásra felkészítő szakképzésnek. A mintegy 170 intézmény működési jellemzőit, felvételi eljárását, tanárellátottságát, diákösszetételét vizsgáljuk az Országos kompetenciamérés 2016-os adatbázisa alapján. Mindezen túlmenően fel szeretnénk tárni ezen szakgimnáziumok eredményességi mutatóit is abszolút és hozzáadott érték típusú vizsgálatokban is. A kutatás első szakaszában, az adatbázis összeállításakor feltártuk, hogy a két régióban működő intézmények 80 százaléka állami, 20 százaléka magán fenntartású (10% egyházi 10% alapítványi, egyesületi, stb.) A három kutatott szakmacsoportot az intézmények 70 %-ában tanítják. Az intézmények fele a megyeszékhelyeken másik fele más városokban működik. A leíró adatokon túl három hipotézist vizsgáltunk: A különböző szakmacsoportokhoz tartozó iskolákban nem azonos a diákok társadalmi háttere, a várható eredmények alapján a gazdasági képzésben résztvevők szüleinek iskolázottsága magasabb. 2. Feltételeztük, hogy regionálisan és településtípusonként is van eltérés, a megyeszékhelyen működő intézmények ellátottsága, képzési színvonala magasabb, hasonlóan a gazdaságilag fejlettebb kistérségekéhez. 3. Feltételezzük továbbá, hogy a területiség alapvetően meghatározza az egyes szakmacsoportokhoz tartozó iskolák eredményességét is.

SZAKKÖZÉPISKOLÁSOK PEDAGÓGUSKÉPZÉSRE IRÁNYULÓ TANULMÁNYI MOTIVÁCIÓI

Bácsné Bába Éva, Müller Anetta, Fenyves Veronika, Szűcs Edit, Kovács Klára / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szakközépiskolások; pedagógusképzés; továbbtanulási motiváció

Az előadás célja, hogy megvizsgáljuk, milyen motivációkkal érkeznek a felsőoktatásba és a választott szakukra a szakközépiskolások öt ország (Magyarország, Szerbia, Románia, Ukrajna és Szlovákia) elsősorban kisebbségi és többségi magyar hallgatói, különös tekintettel a pedagógusképzésre. A szakközépiskolások tanulmányi aspirációit vizsgálva Lannert (2004) megállapította, hogy sokkal jellemzőbb körükben a főiskolai jelentkezés, ugyanakkor a szakközépiskolai és a pedagógus végzettség kisebb valószínűséggel jár együtt, noha nagy szükség lenne a szakképzésbe visszatérő pedagógusokra (Paksi, Veroszta, Schmidt, Magi, Vörös, Endrődi-Kovács és Felvinczi, 2015). Célunk feltárni, hogy egyrészt milyen társadalmi tényezők befolyásolják a felsőoktatási tanulmányokra, intézmény- és szakválasztásra irányuló motivációkat az e speciális régió szakközépiskolásainak körében, egyáltalán milyen mintázatokat tapasztalhatunk a motivációk mögött, másrészt e motivációknak és a szocio-ökonómiai státusznak milyen befolyásoló szerepe van abban, hogy egy diák a pedagógusképzést választotta. Elemzéseinkhez az IESA kutatás adatbázisát használtuk fel (N=2017). A kutatás keretében 2015-ben 13 felsőoktatási intézmény hallgatóit vizsgáltuk meg: ebből három-három Magyarországon az Észak-Alföldi Régióban és Kárpátalján, négy (kihelyezett tagozatokkal) Erdélyben és a Partiumban, egy a Vajdaságban és kettő a Felvidéken. Eredményeink szerint A pedagógusképzést nagyobb arányban választják a kisebb településről származó szakközépiskolások, s elsősorban a határon túli hallgatók körében fontos motivációs tényező az anyanyelven történő tanulás. A pedagógusképzésbe való jelentkezést elsősorban a szakválasztási egyéni motivációk befolyásolják társadalmi és intézményi háttértől függetlenül. A pedagógusképzést nagyobb arányban választják a kisebb településről származó szakközépiskolások, s elsősorban a határon túli hallgatók körében fontos motivációs tényező az anyanyelven történő tanulás. A pedagógusképzésbe való jelentkezést elsősorban a szakválasztási egyéni motivációk befolyásolják társadalmi és intézményi háttértől függetlenül. Logisztikus regressziós elemzésben vizsgáltuk meg a pedagógusképzésbe jelentkezésre ható tényezők szerepét. Megállapítottuk, hogy minél fontosabb egy diák számára a tudatos karrierépítés, a család, barátok ösztönző szerepe vagy akár a tandíjmentes és anyanyelvi tanulás, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a pedagógusképzést választja intézménytől függetlenül. Fontos eredmény, hogy ezek a motivációk képesek felülmúlni a településtípusból fakadó hátrányokat is. Eredményeink összhangban állnak korábbi, tanári mesterképzésbe való jelentkezés és felvétel motivációit vizsgáló eredményekkel, mely szerint, ha egy diák már középiskolában elköteleződik a tanári pálya iránt, s döntését a későbbi tapasztalatok a felsőoktatási intézményben nem változtatják meg, akkor ki fog tartani eredeti elhatározása mellett.

A SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS HALLGATÓI REKRUTÁCIÓS BÁZISA

Engler Ágnes, Márkus Edina, Szabó Barbara Éva, Kocsis Imre, Máthé Endre / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; felvételi; szakmai tanárképzés

Az előadás célja a felsőoktatásban folyó szakmai tanárképzés hallgatóinak elemző bemutatása. Az egyetemi hagyományokra épülő szakmai tanárképzés hazánkban közel 140 éves múlttra tekint vissza (Benedek, 2011). Ennek ellenére kevés alkalommal kerülnek a vizsgálatok célkeresztjébe a szakmai tanárképzéssel foglalkozó kutatások, sőt a képzés módszertani, tartalmi vizsgálata mellett a jelentkező hallgatók rekrutációs bázisának kutatásával szinte alig foglalkoznak, miközben a képzések formálódásának, fejlődésének történetét több hazai kutató is vizsgálta (Ballér, 1981; Orosz, 2003; Pfister 2011; Németh 2015). Legújabbban a szakképzés-pedagógiai kutatások kerülnek előtérbe a módszertani megújulás mellett (Rádlí, 2011; Tóth, 2012; Simonics-Holik, 2014; Berki, 2015), illetve az intézményi kutatások tapasztalatai (Bácsa-Bán, 2014; Kádek, 2011; Tóth P., 2011; Végh, 2016) jelennek meg a szakirodalmi munkákban. Munkánkhoz az Oktatási Hivatal 2016. évi általános felvételi eljárásához kapcsolódó jelentkezési adatait használtuk. Az adatokat SPSS program segítségével elemeztük. A szakmai tanárképzésben (agrármérnök tanár, közgazdász tanár-mérnök-tanár) 2016-ban nappali és levelező tagozaton első helyes jelentkezők és felvettek adatait tekintjük át több szempont alapján (nem, kor, előtanulmányok, lakóhely, szakok stb). Feltérképezzük a hallgatók szociokulturális sajátosságait, mutatóit. Az adatbázisban 111.219 fő szerepelt, melyből 464 fő, aki szakmai tanárképzésre jelentkezett első helyen. Számukra 13 intézmény, hirdetett osztott és osztatlan képzésben, kétféle munkarendben, állami és költségtérítéssel finanszírozási formában szakmai tanárképzéseket. A képzésre jelentkezők száma a jelentkezési mutatók szerint jelenleg kis léptékekben, de ismét emelkedésnek indult. Látható, hogy a 30-as éveikben és a 40-es évek elején járók preferálják jobban a képzéseket főként levelező, államilag támogatott képzési formában. A jelentkezők lakhelyét illetően a Pest megyében élők mellett a Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyében élők jelentkeznek a képzésekre legtöbben, a legnépszerűbb pedig a közgazdász-tanár képzés. A leíró bemutatás mellett igyekszünk összevetni az egyes szakmai területekre (agrár, közgazdász, mérnök) jelentkezőket. Feltárni milyen különbségek, hasonlóságok tapasztalhatók a hallgatók között. A bemutatandó eredmények választ adhatnak azokra a kérdésekre, hogy kik a képzés hallgatói, honnan érkeznek, milyen háttérrel és előképzettségekkel rendelkeznek, mely szakok a legpreferáltabbak számukra a szakmai tanárképzésben. Munkánk hozzájárulhat a szakmai tanárképzés megújításához, a szakmai tanárképzést folytató intézmények képzéstervezési,-szervezési munkájához.

KÉPZÉSI PROFIL ÉS INTÉZMÉNYVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓ GAZDASÁGI SZAKEMBEREK KELET-MAGYARORSZÁGI FELSŐFOKÚ KÉPZÉSÉBEN

Hegedűs Roland, Bácsné Bába Éva, Fenyves Veronika, Tóth Dorina Anna / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: hallgatói rekrutáció; felsőoktatás; felsőoktatás-kutatás

Előadásunkkal egy kelet-magyarországi egyetem hallgatóinak rekrutációs bázisát vizsgáló kutatási irányhoz kívánunk csatlakozni, fókuszálva az egyetem három karára. Az egyetem felsőoktatási kutató és fejlesztő központja számos tanulmányban mutatott rá arra, hogy az ország keleti határmenti régiójában működő nagy regionális egyetem hazánk legfiatalabb korösszetételű térségeiből, s emellett a határainkon túlról vonzza a fiatalokat. Az intézményre jellemző a relatíve alacsonyabb szocioökonómiai státusú hallgatói kompozíció, s emellett a régióhoz kötődő kapcsolati és kulturális mintázatok markáns jelenléte, azonban a karok között jelentős különbségek is kimutathatók. Jelen előadásban három olyan kar hallgatóit vizsgáljuk, melyek döntő hozzájárulást nyújtanak a régió gazdaságának szakember-utánpótlásához valamint az átalakuló középfokú szakképzés sikeréhez. A kutatásunk eredményeit az Effects of Institutional Integration on student achievement in Higher Education (IESA) című kutatás keretében összeállított adatbázisból készítettük. Az IESA kutatás a felsőoktatási intézményi hatás mechanizmusainak és tanulmányi eredményekre gyakorolt hatásának empirikus kitapintását tűzte ki céljául. A téma aktualitása a felsőoktatás intézményi diverzitása, produktivitásának összehasonlítási kényszere valamint a hallgatótársadalom tömegesedése és heterogenitása miatt vált aktuálissá (Pusztai 2014). A kutatás során használt kérdőívekből olyan blokkok kerülnek bemutatásra az előadásban, amelyek a továbbtanulási motivációkra és hallgatói rekrutációra vonatkoznak: a felvett hallgatók képzési szintjét, a képzés munkarendjét, finanszírozásának formáját és a hallgatók társadalmi háttérét vettük alapul és motivációit a továbbtanulásra. Kutatásunk eredményeivel rávilágítunk az egyes karokra jellemző bejutási arányokra, ezáltal rávilágítunk a túljelentkezésre, annak mértékére az egyes karokon. A hátrányos helyzetű hallgatókra kiemelt figyelmet fordítottunk, esetükben összehasonlítást végeztünk kari szinten a tradicionális és a hátrányos helyzetű hallgatók között. Az adatokból kitűnik, hogy a hátrányos helyzetűek nagyjából az alacsonyabb presztízsű képzésekben összpontosulnak, míg az elitebb képzést nyújtó karok esetében arányuk kisebb vagy az olyan karok esetében, ahol az egyéni anyagi befektetés mértéke nagyobb. A továbbtanulási motivációt vizsgálva elmondható, hogy az intézményválasztást nagymértékben befolyásolta a munkapiacra való könnyebb elhelyezkedés lehetősége a megszerzett tudással és diplomával, illetve az is, hogy jól jövedelmező és elismert foglalkozást találjon a hallgató a későbbiekben.

HALLGATÓK A MUNKA ÉS A TANULÁS KETTŐS VONZÁSÁBAN

Kocsis Zsófia / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: hallgatói munkavállalás; iskolaszövetkezet; hallgatói munkatapasztalat

A fiatalok életében már nincs egy meghatározott, előre megjósolható időpont, amikor bekapcsolódnak a munka világába (Bocsi, 2013). Gáti és Róbert (2011) szerint míg az alacsony státusúakat elsősorban anyagi szempontok vezérik a munkavállaláskor, addig a kedvezőbb körülményekkel rendelkező hallgatók a tanulmányokhoz kötődő munkavégzésre törekszenek, melynek szignifikánsan pozitív hatása van az első, szakmabeli munkába állásra. Habár a kutatási eredmények amellet szólnak, hogy a munkavállalás támogatja a felsőoktatási tanulmányok iránti elkötelezettséget és a normatudas hallgatói munkavégzést, a legtöbb képzésbe kevés és csupán formális munkatapasztalat szerzés van beépítve. A kutatás kelet-magyarországi egyetemisták saját kezdeményezésben megvalósuló munkavállalási szokásait vizsgálja, mivel a hallgató-társadalom életformája a tanulás, a szórakozás és a munka alappillérein nyugszik, ám e három terület közötti egyensúly változóban van. A kutatás előzményének tekinthető nemzetközi és hazai szakirodalom áttekintése után arra a kérdésre kívántam választ kapni, hogy milyen tényezők növelik a munkavállalási hajlandóságot, valamint hogyan hat ez a tanulmányi eredményességre. A dolgozatban a kvalitatív és a kvantitatív kutatási adatokra támaszkodom. A kvalitatív kutatás során terepmunka és strukturált személyes interjúk eredményeit elemeztem. A kutatás további részében a két intézmény hallgatóinak munkavállalási szokásai lettek összehasonlítva egy nagy volumenű kérdőíves adatfelvétel másodelemzése során. Kérdéseimre keresztábrák, faktor- és klaszterelemzés segítségével kerestem a választ. Kvalitatív kutatásom eredményei rámutattak, hogy nagyon kiterjedt diákmunka-közvetítő hálózat végzi munkáját az egyetemi hallgatók munkavállalási igényeinek kielégítésére, s a munkavállalási döntés háttérében több tényező együttes hatása állhat. Korábbi országos kutatás eredményekkel szemben megállapítottuk, hogy a családi státus nem minden intézményben befolyásolja szignifikánsan a munkavállalást. Emellet fény derült arra, hogy az újonnan egyetemmé vált kisebb intézmény hallgatóinak és a magas presztízsű kutatóegyetem hallgatóinak szinte egyforma a munkavállalási hajlandósága. Elemzésünk a hallgatók munkával kapcsolatos értékválasztásainak valamint szabadidő-eltöltési stílusának jelentős és összetett hatásmechanizmusára hívja fel a figyelmet. Arra a következtetésre jutottam, hogy a hallgatói érték- és életstílus dimenziók jelentősége a különböző intézményekben eltérő lehet, ennek okai tisztázandók. Végül a munkavállalás tanulmányi eredményességre gyakorolt hatását vizsgáltam, s megállapítottam, hogy a munkavállaló hallgatók szignifikáns előnye mutatható ki további tanulási hajlandóság valamint az értelmes életcél dimenziókban, miközben a társadalmi felelősség, az etikus tanulmányi magatartás, a tanulmányok befejezése melletti kitartás és a tanulmányi erőfeszítések melletti elkötelezettség tekintetében a különbségek nem szignifikánsak.

PEDAGÓGIAI KULTÚRAVÁLTÁS KÉRDÉSEI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A PEDAGÓGUSOK NÉZETEIRE, ATTITÚDJÉRE ÉS AZ AZOKKAL SZOROSAN ÖSSZEFÜGGŐ SZERVEZETFEJLESZTÉSRE

Elnök: K. Nagy Emese / Eszterházy Károly Egyetem
Opponens: Imre Anna / Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: pedagógiai kultúraváltás, szervezetfejlesztés

A pedagógiai kultúra a felnövekvő generációk fejlődését segítő hatásrendszer. Az iskola feladata, hogy ezt a hatásrendszert folyamatosan hozzáigazítsa a változó körülményekhez, azaz pedagógiai kultúraváltást hajtson végre. A szimpózium célja, hogy ráirányítsa a figyelmet arra, hogy egy tantestület, miközben pedagógiai kultúraváltáson megy keresztül, milyen sikerekkel és nehézségekkel találja szembe magát. Kérdés, hogyan formálódik, változik a pedagógusok nézete és tudása, különösen a hátrányos helyzetű és roma diákok nevelésével kapcsolatban. Az első előadás rámutat arra, hogy a váltás lassú folyamat, mert mind a pedagógusok, mind a diákok részéről a legnagyobb akadály a régről beivódott szokás, és a hagyományos osztálymunka-szervezési formák uralma. Ahhoz, hogy a tanuló a képességeinek megfelelően teljesítsen, elengedhetetlen a tanulói teljesítményt meghatározó státuszhelyzet kezelése, amely megkívánja a pedagógusok módszerbeli gazdagságát, kultúra- és attitűdváltását. A második előadás egy empirikus kutatásra alapozva a pedagógiai kultúraváltás egyik lehetséges késleltetőjét mutatja be. A vizsgálat szerint a pedagógusok az iskolai hátrányok kialakulásában jelentős szerepet tulajdonítanak a romák feltételezett, nem pontosan definiált kulturális sajátosságainak. Ezáltal a szociális hátrányt etnicizálják, nézeteik pedig kulturális fundamentalizmust tükröznek. A harmadik előadás a kultúraváltás útján elindult iskolák változását mutatja be, elsősorban a vezetőikkel készített mély-interjúk keretében. Az előadás a sikerek mellett a nehézségeket is összegzi. A negyedik előadás egy tanulószervezeti modell kidolgozásának eredményeire építve teszi vizsgálat tárgyává a pedagógiai kultúraváltás lehetőségeit. Bemutatja azt, hogy a tanulószervezeti működés milyen módon képes hozzájárulni a kultúraváltáshoz, és elemzi a tanulószervezetté válás feltételeit, jellemzőit. Ennek segítségével hozzájárul ahhoz, hogy a pedagógiai kultúraváltás szervezeti és vezetési kontextusban legyen vizsgálható egy széles körű empirikus kutatás alapján. Összegzéseként elmondható, hogy a pedagógiai kultúraváltásra, módszerbeli sokszínűségekre való hajlandóság és a változás igényének az elmaradása, valamint az egyéni attitűdből fakadó hiányosságok a nevelés-oktatási folyamat hátráltató tényezői. Ha a kultúraváltás szükségességét a tantestület minden tagja elfogadja, akkor az elvárt eredmények, vagyis a tanulók személyiségének a fejlődése és tudásuk gyarapodása bekövetkezik. A pedagógiai kultúraváltás segítője a pozitív, megerősítő, támogató, a feltételeket biztosító környezet, a tanulási folyamat körülményeinek megszervezése, a döntési rendszer, a kommunikációs háló, az értékelési mechanizmus, a visszacsatolások, valamint az egész folyamat szabályozó-rendszerének a kiépítése és üzemeltetése.

Előadások

A TANULÓSZERVEZETI MŰKÖDÉS ÉS A PEDAGÓGIAI KULTÚRAVÁLTÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Barath Tibor / Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: tanulásszervezés, szervezet, vezetés, kultúra

A szimpózium keretében tervezett előadás azt vizsgálja, hogy pedagógusok véleménye szerint milyen módon jellemezhető a tanulószervezetként működő, illetve az ezen úton járó köznevelési iskola, és ezek alapján mi segítheti, vagy éppen akadályozhatja pedagógiai kultúraváltást az iskolákban. Mára számos bizonyítékaival rendelkezünk annak, hogy a szervezeti tanulás minősége, az ehhez való viszonyulás, a szervezeti tanulás informális és szervezett formái jelentős mértékben meghatározzák a szervezetek működésének minőségét, alapjaiban érintik a kultúrájuk jellegzetességeit. A tanulószervezetként működő iskola minden résztvevő számára jobb klímát, nagyobb motivációt, ezeknek megfelelően jobb eredmények elérését teszi lehetővé, mindeközben mérsékeli – a segítő szakmákban komoly kockázatot jelentő – kiegészítés megelőzését. Az előadás a pedagógusok iskoláról, tanulásról való gondolkodását szervezeti kontextusba ágyazva vizsgálja. Azt tárja fel, hogy a pedagógusok milyen jellemzőket tartanak fontosnak ahhoz, hogy az iskolát tanulószervezetnek tekinthessük. Elemzi tovább azt, hogy a válaszadók milyen pedagógiai gyakorlatot folytatnak, milyen módszereket alkalmaznak, és hogyan érzékelik a vezetés hatását a pedagógiai tevékenységükre. A vizsgálat lehetővé teszi azt, hogy a pedagógusok saját iskolájukról alkotott képét az általuk ideálisnak tartott iskola jellemzőivel is össze lehessen vetni. A kutatás erős empirikus alapot ad ahhoz, hogy ezek alapján következtetéseket vonjunk le arra vonatkozóan, hogy milyen tényezők segítik, adott esetben akadályozzák a pedagógiai kultúraváltást az iskolában. Az előadás 2014-2015-ben egy uniós támogatással megvalósult projekt részeként tervezett és kivitelezett kutatási-fejlesztési programra épül. A vizsgálat több mint 80 intézményben zajló kérdőíves adatgyűjtéssel valósult meg. Az adatok tisztítása után 64 intézmény, közel 1200 pedagógus és majdnem 120 vezető válaszaira épül az elemzés. A kutatás megalapozását széles körű nemzetközi és hazai szakirodalmi tanulmányozás szolgálta. A szervezeti vizsgálatba (vezetés, ideális iskola) beépítettük a Quinn, Cameron és munkatársai által kidolgozott, a szervezeti diagnózis világában elterjedten alkalmazott versengő értékek modellt. Az adatgyűjtés kiegészült kvalitatív vizsgálatokkal, ami – megadott forgatókönyv alapján – kétnapos iskolai megfigyelést, interjúkészítést jelentett. Az előadás bemutatja a kutatás alapján kidolgozott tanulószervezeti modellt, mégpedig azzal a megközelítéssel, hogy ennek jellemzői mennyiben utalnak arra, hogy a tanulás sikerességét fókuszba állító szervezeti és pedagógiai gondolkodás, az ezt szolgáló, a tanulók státuszát, figyelembe vevő, annak fejlesztését célzó pedagógiai technológia alkalmazása, alapvetően tehát egy pedagógiai kultúraváltás feltételei hogyan alakulnak a vizsgált célcsoportban.

PEDAGÓGUS NÉZETEK VIZSGÁLATA A ROMA SZÁRMAZÁSÚ GYERMEKEK OKTATÁSÁNAK-NEVELÉSÉNEK KÉRDÉSKÖRÉBEN

Gulyás Klára / Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: etnicitás, kulturális fundamentalizmus

A hátrányos helyzetű és roma tanulók iskolai lemorzsolódásának mérséklése céljából számos kezdeményezés indult el az utóbbi években. Több olyan kutatással, esettanulmánnyal találkozhatunk, amelyek elsősorban az ilyen programokba bevont gyermekek sikeres iskolai eredményességére fókuszálnak. A kutatás célja, hogy feltárja a roma diákok nevelésével kapcsolatos pedagógusi nézeteket. Ennek vizsgálata kulcsfontosságú, hiszen több pedagógiai kutatásból kiderül, hogy a pedagógiai cselekvés kialakulásában a nézeteknek jelentős szerepük van. A nézetek és a gondolatok mozgatják a cselekvést, ugyanakkor a cselekvéssel kapcsolatos reflexiók megváltoztatják és/vagy kiegészítik a nézeteket. Hipotézisünk szerint a vizsgálatba bevont pedagógusoknál a roma tanulók kulturális különbségeinek hangsúlyozása jelentős mértékben jelenik meg, amely vélekedés akadályává válhat az integrációs, deszegregációs programok sikerességének. A kutatás kérdései: A pedagógusok elfogadhatónak tartják-e a roma diákok kisegítő iskolába irányítását, iskolai problémáik esetén? A pedagógusok jelentőséget tulajdonítanak-e a roma tanulók oktatási kudarcában a genetikai tényezőknek? Milyen szerepet tulajdonítanak a roma gyerekek iskolai kudarcainak, illetve motiválatlanságuk kialakulásában a családi háttérnek? Kimutatható-e összefüggés a tanároknak a roma kisebbséggel kapcsolatos attitűdje és a képzett pedagógus osztályába járó roma tanulók aránya között? A vizsgálat kérdőíves módszerrel történt és összehasonlító jellegű. A kutatásba egy vidéki nagyváros két középiskolájának 20-20 pedagógusát, köztük roma pedagógusokat is, vontuk be. A kutatási eredmények alapján a pedagógusok véleménye egységes abban a tekintetben, hogy a gyerekek iskolához és tanuláshoz fűződő viszonyát, és ezáltal a felnőtt életben elérhető lehetőségeiket a családok társadalmi helyzete határozza meg. A roma tanulók családjainak szociális, egzisztenciális problémáit a pedagógusok „etnikai” problémaként jelölik meg. A mérések azt mutatják, hogy a pedagógusok egyötöde helyeselte az etnikai szegregációt, kétharmaduk a képességek szerinti elkülönítést. Azok a tanárok viszont, akik roma gyerekeket is tanítanak, jóval nagyobb arányban gondolják azt, hogy az integrált oktatásra és személyre szabott differenciálásra szükség van. A roma kultúra oktatásban való erőteljesebb megjelenítéséről, valamint a multikulturális szemlélet jelentőségének közoktatásban való emeléséről pozitívan vélekedtek. A kutatás hipotézise a vizsgálati populáció esetében igazolást nyert. A pedagógusok az iskolai hátrányok kialakulásában nagy szerepet tulajdonítanak a romának tekintett kulturális sajátosságoknak. A szociális hátrányt etnicizálják. Nézeteik kulturális fundamentalizmust tükröznek, amely jelentősen befolyásolja a roma gyermekek iskolai integrációjának sikerességét. A kutatás jelentősége abban rejlik, hogy eredményei segítséget nyújthatnak a hatékony felzárkóztató programok kidolgozásában, a tanárképzésben és a tanár továbbképzésben.

A KOMPLEX INSTRUKCIÓS PROGRAM INTÉZMÉNYI SZINTŰ BEVEZETÉSÉNEK A KÉRDÉSEI

K. Nagy Emese / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: tanulói heterogenitás, disszemináció, KIP

A pedagógiai innovációk egyik lényeges jellemzője, hogy „másolhatóak-e”, azaz az adott intézménytípuson vagy rendszeren belül továbbadhatóak-e. A Komplex Instrukciós Program (KIP), amelynek hálózatához immár 75 iskola 21 000 diákja és 1700 pedagógusa tartozik, olyan eredményes pedagógiai gyakorlat, amely sok iskolát a módszer megismerésére, átvételére sarkall. A kutatás célja annak feltárása, hogy a Komplex Instrukciós Programot átvevő iskolák, miközben pedagógiai kultúra és attitűdváltozáson mennek keresztül, milyen sikerekkel és nehézségekkel találják szembe magukat a folyamat során. Kutatásunkat szakirodalom feltárásával indítottuk. Mind a külföldi, mind a hazai irodalom feldolgozása eredményeként arra következtetünk, hogy amennyiben a tanórai munka során a technológia elemei maradéktalanul megjelennek, érvényesülnek, úgy a program sikeres alkalmazása valószínűsíthető. A siker azonban nem csak a technológiában rejlik. Nem vonatkoztathatunk el a szervezettől, amiben az megszületett, illetve ahol az alkalmazásra került és ahol a vezető munkája minden esetben meghatározó. Kutatásunk során hat, a programot kiemelkedően sikeresen alkalmazó iskolát vizsgáltunk, vezetőikkel mélyinterjút készítettünk. A módszer alkalmazásának az előnyei és sikerei mellett a nehézségeket is feltártuk. Ehhez hat, a módszert kevésbé sikeresen alkalmazó iskola vezetőjét és nyolc pedagógusát szólaltatjuk meg. Megállapítjuk, hogy a program átvétele türelmet és lassú haladást igényel, mert mind a pedagógusok, mind a diákok részéről a változás legnagyobb akadálya a régről beivódott beidegződés, a megszokottság, a rutin, a hagyományos, főleg frontális osztálymunka-szervezési formák előtérbe helyezése és a pedagógus „leszokása” a folyamatos készülésről. A módszer sikeres alkalmazása megkívánja a folyamatos és magas szintű szakmai együttműködést, mind a pedagógusok, mind a tanulók között, amelynek elmaradása akadályozza, lassítja és esetleg sikertelenné is teszi a módszer bevezetését. Nem hagyható figyelmen kívül a módszer eredményességét erősen befolyásoló vezetői támogatást, az intézményvezető szakmai tudását, amely a pedagógusoknak a program alkalmazásába történő bevonását segíti. A helyi igények fontos szerepet játszanak a program sikerében, amely mellett kulcsfontosságú tényezőként emeljük ki a kommunikációs stratégia kidolgozását, benne a folyamatos információáramlást. Konklúzióként a program sikeres átvételét befolyásoló tényezőket soroljuk fel, amelyek között említésre kerül a pozitív, megerősítő, támogató, feltételeket biztosító környezet; a pedagógiai kultúraváltás fontossága; a tanulási folyamat; a munkamegosztás, a döntési rendszer, a kommunikációs háló, az értékelési mechanizmus, a visszacsatolások, valamint a folyamat szabályozásának a rendszere.

AZ OSZTÁLYTERMI STÁTUSZRANGSORHOZ TARTOZÓ PEDAGÓGUSNÉZETEK VIZSGÁLATA

Pálfi Dorina / Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: státuszrangsor, státuszkezelés, KIP

Kutatások bizonyítják, hogy az osztályteremben a diákok között kialakult hierarchia, a státuszrangsor döntően befolyásolja a tanulók teljesítményét. A pedagógus feladata ennek a státuszrangsornak a kiegyenlítése. Ma Magyarországon egy olyan pedagógiai módszer létezik, amely tudatosan kezeli a diákok státuszát, ez a Komplex Instrukciós Program (KIP). A módszer megismerésére és elsajátítására pedagógustréning keretein belül kerül sor. A tréning megismerteti a pedagógusokat a nézet- és attitűdformálást kívánó és a tanulói státuszkezelést előtérbe helyező pedagógiai eljárással, a KIP-pel. A tréningen megszerzett ismeretek és kialakult nézetek megszilárdítását minimum fél éves utókövetés biztosítja. A kutatás célja a pedagógusoknak a státuszrangsor felismerésével és kezelésével kapcsolatos nézeteinek és tudásának a vizsgálata. A vizsgálatban a KIP-tréningen és utókövetésen részt vett pedagógusok tevékenységét hasonlítjuk össze a programot nem ismerő kontroll csoport munkájával. Kérdéseink: Felismerik-e a pedagógusok a diákok által egymás felé megfogalmazott kompetenciaelvárásokat? A pedagógusok szerint a kompetenciaelvárások hogyan befolyásolják a tanulók ismeretsajátítását? A pedagógusok mennyire tartják fontosnak a kompetenciaelvárásokból fakadó különbségek kiegyenlítését? A kutatásban kérdőíves módszert alkalmaztunk, amely során a pedagógusoknak arra kellett választ adniuk, hogy az adott állításokat mennyire tekintik valósnak illetve azok mennyire jellemzőek saját pedagógiai pályájukra, tevékenységükre. A pedagógiai tevékenységre irányuló állítások között a státuszrangsor felismerésének jelentőségére és a státuszrangsor kiegyenlítésének tanári felelősségére utaló állítások a kutatás szempontjából kiemelt jelentőséggel bírtak. Az állítások skálaértékeinek összegzése után megállapító, hogy a státuszkezelés ismerveivel rendelkező pedagógusok elengedhetetlennek tartják a tanulók közötti státuszviszony rendezését. A pedagógusoknak a státuszkezeléssel kapcsolatos nézeteinek a pozitív irányba történő változása miatt arra következtethetünk, hogy a tudatos státuszkezelési eljárás tanulható és beépíthető a pedagógiai tevékenységbe. A tréninget követő fél év folyamatos mentori konzultáció és mentori látogatások, hospitálások szintén ehhez a nézetváltozáshoz járulnak hozzá. Az eredményfaktorok között tartjuk számon, hogy bizonyosságot nyertünk arról, hogy a pedagógusnézetek a sikeres oktató-nevelő munka érdekében változtathatók.

TÖRTÉNELMI MEGISMERÉS – TÖRTÉNELMI MŰVELTSÉG

Elnök: Kaposi József / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens: F. Dárdai Ágnes / PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Szimpozium-összefoglaló

Kulcsszavak: neveléstudomány, történelemdidaktika, történelemtanítás

Az elmúlt másfél évtizedben jelentős változások diagnosztizálhatók a hazai történelemtanítás tartalmi és módszertani dokumentumaiban (tantervek, követelmények, tankönyvek). A változások a tananyagtartalmak hangsúlyainak megváltozásában, a szemlélet- és feldolgozásmódok (kompetenciaközpontúság) módosulásában érhetők tetten. A változó szabályozók az élethosszig tartó tanulási képességek kialakítását, a multiperspektivikus és tevékenységközpontú tanulási-tanítási stratégiákat állították a középpontba. Ez elősegítette a forrásközpontú történelemtanítást, az új típusú képességfejlesztő feladatokat, a problémamegoldó gondolkodást segítő tananyagok fejlesztését, a különféle interaktív és reflektív módszerek, alternatív programok, újszerű tankönyvek kidolgozását. A változó koordinátarendszer a történelemoktatás paradigmaváltásának új lehetőségét és kihívását rejti magában, hiszen egyszerre igényli az árnyalt és többszempontú történeti közgondolkodás kiterjesztését, a jól adaptálható értelmezési keretek, valamint a történelmi gondolkodás és tudat kialakítását. Az első előadás a nemzetközi szakirodalom figyelembe vételével azt mutatja be, hogy milyen lehetőségei vannak a történelmi gondolkodás iskolai fejlesztésének, ha a tanulók ilyen jellegű képességeit akarjuk értékelni. Ez utóbbi kapcsán egy olyan új értékelési eszközrendszer és a hozzá kapcsolódó kipróbálási tapasztalatok bemutatására is sor kerül, amely alkalmas lehet a tanulók történelmi gondolkodásának, ezen belül pedig az ok-okozati összefüggések a bemutatásához szükséges képességeknek az értékelésére, a diákok által írt történelmi elemző szövegek alapján. A második előadás – alapvetően a német történelemdidaktikai tapasztalatokra támaszkodva – a történelemoktatás tárgyi ismereteinek kiválasztásának és elrendezésének problémájára fókuszál. Az összehasonlító elemzés módszerét felhasználva a kutatás kísérletet tesz a hazai tantervek kritikájára és ezek alapján – a haza pedagógiai kultúrából nagymértékben hiányzó – tanári kiválasztás komplex elméleti modelljeinek megalkotására. A harmadik előadás középpontjában az elmúlt évtizedben kifejlesztett, ún. képességfejlesztő-feladatok kidolgozásának tartalmi-módszertani háttere, alkalmazásuk tapasztalatai és az ebből következő pedagógiai kultúraváltás áll. Ennek keretében az előadó igazolja, hogy a feladatok igénylik a diákok oldaláról az értelmező tanulást, és a történelmi folyamatokat értelmező forgatókönyveknek kialakítását, valamint a háttérfolyamatokra utaló mintázatok rögzülését és más helyzetekre való adaptálását. A negyedik előadásban egy kísérleti program bemutatására kerül sor, mely a tudományos kutatás, múltfeltárás és az eredmények disszeminációja szempontjából is kilép a megszokott keretek közül. A Pécs8 programból a társadalmi tanulás interaktív és reflektív formái bontakoztak ki, melyek eredményei, tapasztalatai különböző módokon adaptálhatók a közoktatásban és a felsőoktatásban.

Előadások

PÉCS8 – A TÖRTÉNELMI TUDÁS LÉTREHOZÁSÁNAK ÉS MEGOSZTÁSÁNAK HÁLÓZATELMÉLETI MODELLJE

Dévényi Anna / PTE BTK Történettudományi Intézet

Bánkuti Gábor / PTE BTK Történettudományi Intézet

Kulcsszavak: történelem, hálózat, tudásmegosztás

Az előadásban egy kísérleti program bemutatására kerül sor, mely a tudományos kutatás, múltfeltárás és az eredmények disszeminációja szempontjából is kilép a megszokott keretek közül. Pécs8 program eredeti célja a tudományos ismeretterjesztés olyan fórumainak megteremtése volt, melyek által a pécsi civilek is bekapcsolódhatnak Pécs 1945 és 1989 közötti története feltárásába. A programot alapvetően a hálózatelmélet inspirálta, az elmúlt egy évben az intézményi és személyes kapcsolati háló létrehozása mellett egy virtuális hálózat kiépítése történt meg, ami a konnektív tanulás színhelye is. A Pécs8 program egyik fő oszlopa az azonos című honlap. Az elmúlt évtizedekben megjelent ún. „digitális bölcsészettudomány” (digital humanities) által a város története azonnal digitalizált formában, azonnal hozzáférhető és megismerhető, sőt, alakítható. A közgyűjteményekben őrzött történeti források és a projekt során hozzáférhetővé váló ego-dokumentumok a digitális térben egyesülve a város egyedi történeti mátrixát hozzák létre, mely egyszerre lesz a kollektív emlékezet alakítója és lenyomata. A történelmi tudat és történelmi tudás nem csak az egyéni tanulás során konstruálódik. A Pécs8 az on-line fórumok mellett különféle közösségi eseményeket hozott létre vagy inspirált. Ezek, a konstruktív tanuláselméleti paradigma kereteiben gondolkodva, a ráhangolódást és a reflektálást szolgálják, azzal a szándékkal, hogy a jelentésteremtés személyes és egyéni kognitív folyamatai (melyekhez a támogatást és a segédeszközöket a webes felületek biztosítják) is megvalósuljanak. A Pécs8 hálózatelméleti megközelítése értelmében nemcsak a tudás létrehozása és megosztása történik konnektív módon, de a tanulási folyamat „tervezése” és „irányítása” is: a megvalósult programokat és a létrejött tartalmakat a hálózat szereplői között létrejött interakciók formálták, a közösség igényeihez és lehetőségeihez igazodva. A Pécs8 programból a társadalmi tanulás interaktív és reflektív formái bontakoztak ki, melyek eredményei, tapasztalatai különböző módokon adaptálhatók a közoktatásban és a felsőoktatásban, melyre máris több kísérlet történt. A kutatást támogatta a PTE BTK Történettudományi Intézete.

PEDAGÓGIAI KULTÚRAVÁLTÁS A TÖRTÉNELEMTANÍTÁSBAN

Kaposi József / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: történelemtanítás, képességfejlesztés, történelemdidaktika

Napjainkban egy pedagógiai kultúraváltás folyamatának lehetünk szemtanúi, amelyben mind fontosabbá válnak azok a pedagógiai kompetenciák, amelyek mind eredményesebben képesek segíteni tanítványaik tanulási tevékenységét. Ebben a folyamatban fölértékelődött a pedagógiai innováció és kreativitás támogatása, valamint a horizontális és vertikális tudásmegosztás. A történelemtanításban szinte általánossá vált a dokumentumokra épülő történelemtanítási paradigma, és ezzel párhuzamosan az ismeretszerzési és -feldolgozási képességekre, a kritikai gondolkodásra, és a kommunikációra valamint az együttműködésre fókuszáló fejlesztési szándékok. A történetekre épülő közös kulturális kódrendszer kialakítása mellett a megújuló történelemtanítás egyik pillére lett a narratív struktúrák (idő, cselekmény, szereplők, perspektíva, szándékok), történetsémák, forgatókönyvek (script) és a háttér folyamatokra utaló mintázatok (template-ek) felismertetése. Ehhez kapcsolódóan az elmúlt évtized innovációi közül mindenképpen kiemelendők, az ún. képességfejlesztő-feladatok, amelyek a transzverzális készségek fejlesztése mellett alkalmasak módszertani, intellektuális, személyes-társas és kommunikációs kompetenciák fejlesztésére, és a tanulókat önálló, páros vagy csoportos tevékenységre ösztönzik. A feladatok megoldása interaktivitásra és produktivitásra épül, a diákok oldaláról értelmező (meaningful) tanulást igényel, valamint azoknak a kompetenciáknak a használatát, amelyek meghatározó szerepet játszanak történelmi folyamatok és az értelmező forgatókönyveknek, mintázatok kialakításában, illetve azok egyéb helyzetekben való adaptálásban. Az előadás a fejlesztési tapasztalatok és gyakorlati kipróbálás alapján azt kívánja igazolni, hogy a képességfejlesztő feladatok alkalmazása általában újszerű tanulásszervezési módszereket igényel (drámapedagógia, projekt stb.). Azáltal, hogy nem a „kipipálható” megoldás válik kizárólagos céllá, hanem a feladatmegoldás önbizalom-növelő funkciója, a tanulás nyelvének és eszközrendszerének elsajátítása, a kísérletezés, a próbálkozás, az analógiák felismerése, az alternatívák számbavétele, kettős eredményre vezethet. A feladatok egyrészt hozzájárulhatnak, hogy a megismert folyamatok jól strukturált, új helyzetekben is hatékonyan alkalmazható és könnyen felidézhető tudássá váljanak, elősegíthetik a múlt vagy a jelen megértését, a jövőbeni változások értelmezését, egyszersmind hosszútávon alkalmazható értelmezési keretként (historical literacy) funkcionálhatnak. Másrészt olyan önállóan gondolkodó, kritikai képességgel rendelkező, mérlegelni tudó polgárság nevelését segítik elő, amelynek tagjai a méltányosság és az objektivitás jegyében képesek a közélet pozitív befolyásolására. A kutatást támogatta az Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézete.

A TÖRTÉNELEM TANANYAGÁNAK KIVÁLASZTÁSÁRA ÉS ELRENDEZÉSÉRE VONATKOZÓ ELMÉLETI MODELLEK

Gyertyánfy András / PTE, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: történelemdidaktika, tanterv, társadalomismeret

A történelem tantárgy-pedagógia egyik legsajátabb feladata a „mit”, ennek hátterében a „miért” kérdés megválaszolása. Bár ezen a téren hosszabb ideje a történelmi gondolkodás, ehhez kapcsolódóan a kompetenciák állnak a tudományos érdeklődés homlokterében, kutatásom egy másik kiválasztandó dimenzióra: a tanítás tartalmára, illetve a kiválasztott tartalom elrendezésére irányul. A kutatás módszere: az utóbbi évtizedek német nyelvű szakirodalmának a feltárása és összehasonlító elemzése, amit a német történelemdidaktika magas színvonalú elméleti megalapozottsága, valamint a hazai és a német oktatási rendszer és történelemtanítás hasonlóságai indokolnak (a vonatkozó hazai szakirodalom csekély mennyiségű). A német diskurzus legfontosabb tanulságai: 1. Bár markáns véleménykülönbség tapasztalható az elméleti és a gyakorlati pedagógusok között a tananyag kanonizálhatósága illetve ennek szükségessége kérdésében, kudarcot vallottak a tananyag radikálisan jelenlévő és társadalomismeret-központú átalakítására az 1970-es évektől tett kísérletek. A történelemdidaktika jelenleg nem tud alternatívát kínálni a hagyományos kánonnal szemben. 2. Állandó törekvés tapasztalható a tananyag mennyiségének csökkentésére, ám eddig nem sikerült meggyőző kiválasztási elvet találni. 3. Mindezek, illetve általában véve a különféle szabályozók helyett a tantermi kiválasztást végző tanár személye kerül a történelemdidaktika érdeklődésének homlokterébe. A téma kiválasztása a történelmi kultúra („kínálat”) és a tanuló történelmi tudata („felhasználás”) közötti találkozást kell, hogy elősegítse. Az előbbi vonatkozásában a történelemtudomány struktúrái, a társadalmat foglalkoztató problémák és alapvető narratívák mérlegelendőek, míg az utóbbi a meglévő ismeretektől, kompetenciáktól és attitűdöktől függ. Kutatásom befejező fázisában a hazai tantervek és a pedagógiai gyakorlat kritikájára teszek kísérletet a feltárt elméletek alapján. Várt eredmények: a tantervi, másrészt – a haza pedagógiai kultúrából nagymértékben hiányzó – tanári kiválasztás komplex elméleti modelljeinek megalkotása: az előbbi a kerettantervek következő módosításai során, az utóbbi a történelemtanárok képzésébe épülve hasznosulhat a pedagógiai gyakorlatban; konkrét javaslatok a hazai gyakorlat jobbítása érdekében; a német történelemtanítás elmélete és gyakorlata jelenlegi helyzetének bemutatása a hazai szakmai közvélemény számára. A kutatást támogatta a PTE, Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskolája.

A TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

Kojanitz László / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: történelemtanítás, képességfejlesztés, értékelés

Az iskolai tudás legértékesebb részét a magasabb szintű gondolkodási képességek: a kritikai a gondolkodás, a problémamegoldó képesség és a metakogníció jelentik, mivel csak ezek által valósulhat meg a megszerzett ismeretek rugalmas adaptálása új feladathelyzetekben. A történelemtanulás célja sem az, hogy a tanulók egyszerűen elismételjék a tanároktól hallottakat vagy a tankönyvekben olvasottakat. Az így kapott információkkal és interpretációkkal valamit önállóan is kezdeniük kell. A gondolkodási képességek tudatos fejlesztése megfelelő stratégia lehet az ismeretanyag folyamatos növekedéséből fakadó problémák kezelésére is. Hiszen nincs mód rá, hogy minden fontos történelmi eseményt megtanítsunk, de adhatunk a diákjainknak egy olyan intellektuális eszközrendszert, amely később is bármikor rendelkezésükre állhat majd bármilyen másik történelmi esemény vagy probléma megértéséhez is. Az előadás az bemutatja be, melyek a történelmi gondolkodás sajátosságai. A korábbi kutatások alapján milyen következtetésekre juthatunk arról, hogy e műveltségterület specifikus gondolkodásnak mi a célja, mi a tárgya, hogyan születnek meg és milyen formában öltönek testet az eredményei. Megismerhető lesz az is, hogy a tanulókkal végzett empirikus kutatások mit állapítottak meg eddig a diákok történelmi gondolkodásának sajátosságairól és fejlődéséről. Szó lesz arról is, hogy történelmi gondolkodáshoz szükséges tudásról és képességekről készült különféle kognitív modellek milyen módon segítik elő az történelemtanulás módszereinek megújítását. A történelemtanítás céljainak és módszereinek legradikálisabb újragondolását például azok a kutatások indították el, amelyek az olyan fogalmak megértésének fontosságát hangsúlyozzák, mint a „történelmi változás”, a „történelmi ok és következmény”, a „történelmi jelentőség”, a „történelmi tény”, a „történelmi forrás”. Vagyis azon fogalmak tudatos fejlesztését szorgalmazzák, amelyek segítségével a múlt eseményeire vonatkozó információinkat koherens interpretációkká alakítjuk. A kutatás legfőbb eredménye annak feltárása, hogy milyen lehetőségei vannak a történelmi gondolkodás iskolai fejlesztésének, illetve milyen nehézségek merülnek fel, ha a tanulók ilyen jellegű képességeit akarjuk értékelni. Ez utóbbi kapcsán egy olyan új értékelési eszközrendszer kipróbálására is sor került, amely alkalmas lehet a tanulók történelmi gondolkodásának, ezen belül pedig az ok-okozati összefüggések a bemutatásához szükséges képességeknek az értékelésére a diákok által írt történelmi elemző szövegek alapján. A kutatást támogatta az Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézete.

NÉHÁNY SZOCIÁLISKOMPETENCIA-ÖSSZETEVŐ FEJLETTSÉGE ÉS FEJLŐDÉSE GYERMEK- ÉS SERDÜLŐKORBAN

Elnök: Kasik László / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Opponens: D. Molnár Éva / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: szociális kompetencia; mérés-értékelés; fejlődés

Egyre több hazai és nemzetközi kutatás eredménye hívja fel a figyelmet arra, hogy a társas viselkedést meghatározó pszichikus feltételrendszer, az szociális kompetencia összetevőinek – képességeinek, készségeinek, motívumainak – működési jellemzői mind a szociális-érzelmi boldogulás, mind a kognitív teljesítmény, illetve a személyes hatékonyság, eredményesség és sikeresség alakulásában kiemelt szerepet játszik. A szimpózium a szociális kompetencia néhány összetevőjének fejlettségével, fejlődésével és fejlesztési lehetőségeivel foglalkozó hazai empirikus – keresztmetszeti és longitudinális – vizsgálatok eredményeit mutatja be. Az előadások fókuszában a társas, interperszonális problémák és azok megoldási módjai, a problémákkal való megküzdési formák állnak. Az első előadásban egyrészt a negatív orientáció és a megoldás elkerülésének kapcsolatát feltáró, serdülők körében folytatott kérdőíves vizsgálatunk eredményeit ismertetjük, másrészt bemutatjuk a NEGORI kérdőív fejlesztési folyamatát. Rámutatunk arra, hogy az eddigénél árnyaltabban szükséges értelmezni a problémamegoldás mint folyamat alapjának tekintett negatív orientációs bázist. Ugyancsak serdülők körében végeztük a második előadásban bemutatott mérést, melynek célja az empátia és a problémaelkerülés kapcsolatának azonosítása volt. Az összefüggések mellett az elemzések során fény derült az alkalmazott empátiakérdőív alkalmazhatóságának korlátaira is. A harmadik előadásban néhány megküzdési stratégia fejlődési jellemzőit foglaljuk össze. A longitudinális mérés eredményei nagyrészt megerősítették korábbi keresztmetszeti kutatásaink adatait, például az életkorral nő a verbális agressziót kifejező stratégiák gyakorisága. A szimpózium utolsó előadásában osztálytermi megfigyelések eredményeit mutatjuk be, célunk a tanórai tanár-diák és diák-diák személyközi problémák és kezelésük azonosítása volt egy előre meghatározott szempontrendszer alapján. A látottak megerősítették eddigi kérdőíves vizsgálataink eredményeit, és segítettek részletesebben látni a pedagógusok problémahelyzetben mutatott helyzet- és szerepértelmezését, illetve megoldási stratégiáit, melyek nem minden esetben tekinthetők pozitív mintának, kevésbé segítve a diákok problémamegoldási repertoárjának gazdagodását.

Előadások

A NEGORI KÉRDŐÍV KIDOLGOZÁSÁNAK FOLYAMATA, VALAMINT AZ ELKERÜLÉS ÉS A NEGATÍV ORIENTÁCIÓ KAPCSOLATA SERDÜLŐKORBAN

Gál Zita / SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Kasik László / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: NEGORI; elkerülés; negatív orientáció

A személyközi problémák sikeres megoldásának kulcsa a problémával és annak megoldásával mint részben szabályozott folyamattal kapcsolatos pozitív viszonyulás, magas fokú énhatékonyság, a megoldási alternatívák gazdag tára, a következmények számbavétele és a felelősségvállalás (D’Zurilla és mtsai, 2004). Saját vizsgálataink megegyeznek több nemzetközi adattal: serdülőkorban a problémaorientáció egyre negatívabb, és a magyar diákok főként 13–15 éves korban gondolják úgy, hogy nem akarják/nem tudják megoldani kortársi és szüleikkel kapcsolatos problémáikat. Számos kérdőívvel lehetséges a negatív problémaorientáció mérése, ám ezek többsége (pl. SPI, SPSI–R, SPSI–A) ezt egyetlen faktorról méri, mely faktorban a jelenség csak néhány dimenziója kap helyet (pl. megoldhatatlanság, negatív énkép). 2016 őszétől serdülőkorúak (12–18 évesek) problémamegoldással kapcsolatos negatív orientációját és elkerülésformáit vizsgáljuk longitudinális mérés keretében (2016–2019). Az elkerülésformák gyakoriságának és működésének elemzéséhez az általunk, 2016 tavaszán kidolgozott Elkerülés kérdőívet alkalmazzuk. A negatív orientáció jellemzőinek feltárására alkalmas mérőeszköz kidolgozása 2015 tavaszán kezdődött egy pilot méréssel. Ebbe azokat a diákokat vontuk be, akik egy korábbi longitudinális mérés során egyaránt magas értéket értek el az SPSI–R negatív orientáció és elkerülés faktorán. Két kérdésre kellett írásban válaszolniuk: (1) Általában hogy érzed, szeretnéd megoldani a társaiddal kapcsolatos problémáidat? (2) Ha nem, miért nem? A negatív orientáció okainak kategóriái közül több teljes mértékben megegyezett az SPSI–R által megfogalmazott tételek tartalmával (pl. negatív énhatékonyság), ám több olyan kategóriát különítettünk el (pl. szokás, minta, várakozás), amelyekről nem nyújtott információt a kérdőíves vizsgálat. Ezen kategóriák mentén 2016 őszén összeállítottuk a NEGORI kérdőívet, melynek bemérésére 2016 tavaszán került sor 12, 15 és 18 évesek körében (N=856). A feltáró és a megerősítő faktorelemzés alapján a kérdőív nyolcfaktoros mind a teljes mintán, mind a részmintákon (pl. negatív énhatékonyság, szükségtelenség, negatív következmény, kudarc/félelem, szokás). A mérőeszköz jó megbízhatósággal mindegyik életkorban (Cronbach=0,91–0,94). A 2016 őszén végzett vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy az életkor előrehaladtával egyre kevésbé hiszik hatékonynak saját problémamegoldásukat, illetve a 15 és a 18 évesekre egyaránt jellemző, hogy amennyiben magas a negatív énhatékonyság, akkor igen magas a negligálás és az annulálás mértéke ($r=0,46-0,78$), ami a 12 évesekre kevésbé jellemző kapcsolat. A 15 és a 18 évesekre, amennyiben a probléma nem megoldását pozitívként értelmezik (főként következményeit illetően), az elkerülésformák közül az erőgyűjtés érdekében tett halogatás jellemző ($r=0,43-0,69$). Az adatok számos olyan kapcsolatra világítottak rá, amelyeket az eddig használt eszközökkel nem tudtunk feltárni. A kutatást támogatta a NKFIH (OTKA) 119591 program.

AZ EMPÁTIA ÉS A PROBLÉMAELKERÜLÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI SERDÜLŐK KÖRÉBEN

Gáspár Csaba / SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: serdülőkör; empátia; elkerülés

Személyközi problémáink megoldási módja és sikeressége meghatározza társas jóllétünket, hatással van tanulmányi-szakmai előmenetelünkre és pszichés egészségünkre egyaránt (Chang és mtsai, 2004). A problémamegoldás sikeressége számos személyiségbeli és környezeti tényezőtől függ, melyek közül – az eddigi hazai és nemzetközi vizsgálatok eredményei alapján – már serdülőkörben igen jelentős a szerepe az empátia jellemzőinek is: az empátia fejlettsége meghatározó a problémamegoldás alakulásában. Másik meghatározó tényező az egyén problémához való hozzáállása, a megoldásra való hajlandósága vagy annak elkerülése. Bizonyos problémákkal való szembekerülés esetén az emberek inkább menekülnek a problémák elől, mintsem a megoldást keresik, illetve a megoldás keresését is gyakran halogatják. Kutatásaink során összefüggéseket kerestünk az empátia (Davis, 1983) különböző dimenziói (fantázia, nézőpontváltás, empátiás törődés, személyes distressz) és az elkerülő (halogató, negligáló, várakozó, a felelősséget nem vállaló) magatartás között 12, 15 és 18 évesek körében. Egy nagyobb mintás (N=525) keresztmetszeti, illetve egy kisebb mintán (N=153) szervezett longitudinális vizsgálat adatait elemeztük. A longitudinális mérésbe a korábbi keresztmetszeti vizsgálatban részt vevő diákok egy részét vontuk be (13, 16 és 19 évesek). Az elkerülés mérésére a D’Zurilla és munkatársai (2002) által kidolgozott SPSI–R általunk adaptált változatát használtuk (faktorok: pozitív és negatív orientáció, racionalitás, impulzivitás, elkerülés), míg az empátia faktorainak mérésére a Davis-féle (1980) IRI magyar változatát. A keresztmetszeti és a longitudinális vizsgálat alapján a nézőpontváltás a 18 évesekre jellemző a leginkább, az empátiás törődés és a személyes distressz az életkor előrehaladtával növekvő tendenciát mutat. Az elkerülés jellemzőbb a 15 és a 18 évesekre, mint a 12 évesekre. Az összefüggés-vizsgálatok alapján az elkerülés és a személyes distressz kapcsolata mindegyik életkorban jelentős ($r=0,55$ feletti), a kapcsolatok egyre erősebbek, aminek további vizsgálatára mindenképpen szükség lesz a jövőben. Ugyancsak fontos lesz az alkalmazott empátiakérdőív felülvizsgálata is, hiszen a vizsgálat sorozatban elvégzett faktorelemzések nem minden esetben eredményezték az eredeti négyfaktoros modellt, többször három faktort azonosítottunk: az empátiás törődés és a nézőpontváltás tételei egy faktorba tömörültek. A keresztmetszeti és a longitudinális kutatás eredményei – az IRI-vel kapcsolatos problémák ellenére – segítséget nyújtanak egy problémamegoldást fejlesztő program kidolgozásában, melynek kipróbálására 2017 őszén kerül sor serdülők körében.

PROBLÉMAMEGOLDÁS AZ OSZTÁLYTEREMBEN – TANÓRAI MEGFIGYELÉSEK TAPASZTALATAI

Kasik László / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Gál Zita / SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: osztálytermi megfigyelés; problémamegoldás; tanári reakciók

A szociálisprobléma-megoldás és egyes összetevőinek kutatása Magyarországon elsősorban önbeszámoló eljárással történik serdülők és felnőttek körében egyaránt. Ugyanakkor a társas problémák és a megoldási folyamatok azonosításához, megértéséhez elengedhetetlen más kutatási módszerek alkalmazása. Jelen vizsgálatban osztálytermi megfigyeléseket végeztünk a tanórán megjelenő diák-diák és pedagógus-diák közötti problémák azonosítása érdekében. A kutatás 2017 tavaszán zajlott, 34 tanítási óra (3. és 4. osztály kivételével mindegyik évfolyamon) megfigyelését végeztük, ezek közül 8 alsó tagozatos, 12 felső tagozatos és 14 középiskolai óra volt, utóbbiak közül 10 gimnáziumi (négyévfolyamos) és 4 szakgimnáziumi. A megfigyeléseket egy általunk – Chang és munkatársai (2004), Eskin (2012) és Strough és Kenner (2012) munkái alapján – kialakított szempontrendszerrel végeztük: (1) problémaforrás, (2) a probléma tárgya, (3) időbeliség, (4) gyakoriság, (5) szerveződés, (6) viszonyulás, (7) megoldhatóságról való vélekedés, (8) megoldási stílusok és stratégiák, (9) tagok közötti kapcsolat, (10) pedagógus viselkedése. Az azonosított problémák – életkor és nem szerint is – többnyire megegyeznek a korábban általunk, kérdőívekkel feltárt problémák körével: alsó tagozaton a csúfolás, felsőbb évfolyamokon a fizikai és a verbális bántalmazás jelenik meg főbb problémaként a diákok között. A diákok közötti problémahelyzetek közül a csúfolás és a verbális bántalmazás esetében egyértelműen kiderült, hogy a nézeteltérést minél hamarabb meg szeretnék oldani. A kérdőíves vizsgálatokkal összhangban a megfigyelés alapján a középiskolásoknál tapasztaltuk, hogy a negatív viszonyulás megnyilvánul a megoldhatatlanság verbális kifejezésében. A problémához való viszonyulás esetében a tanítók kivételével a tanárok viszonyulása negatív volt, illetve szintén a tanítók kivételével a problémákat zavaró, akadályozó tényezőnek tekintették, céljuk a helyzet gyors, viselkedésre koncentráló megszüntetése volt. A felső tagozaton és a középiskolában tanító tanárok problémamegoldása – mind a diák-diák, mind a diák-pedagógus problémák esetében – erősen általuk vezérelt volt, a szerintük helyesnek tartott megoldás kivitelezésére azonnal utasítást is adtak. A problémák végiggondolását és megbeszélését, a problémahelyzet kezelésének utólagos értékelését nem tapasztaltuk a tanárok körében. A látottak felhívják a figyelmet a problémák órai (a tananyaggal foglalkozó) munkára gyakorolt hatására is, illetve a társas problémák befolyásolhatják a diákok tantárgyak iránti attitűdjét, illetve hatással lehetnek tanulási motivációjukra is. A jövőben további megfigyeléseket végzünk, és a megfigyelt osztályokban a problémamegoldás számos területének elemzését lehetővé tevő kérdőív felvételét is tervezzük. Az együttes adatfelvétel még pontosabb és kiegészítő adatokat biztosít ahhoz, hogy komplex segítő-fejlesztő programot dolgozhassuk ki gyermek- és serdülőkorúak, illetve pedagógusok számára.

NÉHÁNY MEGKÜZDÉSI STRATÉGIA FEJLŐDÉSE GYERMEKKORBAN – EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

Zsolnai Anikó / ELTE PPK

Kasik László / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: megküzdési stratégiák; longitudinális vizsgálat; gyermekkor

Egy-egy frusztrált helyzet megoldása nagymértékben befolyásolja – többek között – interperszonális kapcsolataink alakulását (Eskin, 2012). Mivel a gyermekkori megküzdési stratégiák a későbbi években is meghatározóak, a hatékony intézményes nevelés érdekében fontos, hogy már igen korán ismerjük az alkalmazott stratégiákat, azok gyakoriságát és megnyilvánulási formáikat. Korábban, óvodásokkal végzett longitudinális vizsgálataink alapján a kiscsoportos korban leginkább alkalmazott stratégiák jelentős hányada nagycsoportos korban is azonosítható, és főként a fizikai bántalmazás aránya nő az óvodai évek alatt. 2010 tavaszán 8, 10 és 12 évesek körében (N=157) végeztünk hasonló vizsgálatot egy általunk – Tremblay (1992) mérőeszköze mentén – kidolgozott eszközzel: azt tártuk fel, melyik megküzdési stratégiát (pl. segítségkérés, verbális, fizikai bántalmazás, egyezkedés) választják a diákok – számukra vagy társuk számára – kellemetlen iskolai helyzetekkel kapcsolatban (pl. elvesznek tőle valamit, fizikailag bántalmazza egy társa, piszkálják egy társát). A gyerekek önmagukat jellemezték és az osztályfőnökeik is értékelték őket. A 2010-es keresztmetszeti kutatás nagyon fontos eredménye egyrészt az volt, hogy a diákok és a pedagógusok véleménye a 12 évesek körében mutatta a legkisebb és a 8 éveseknél a legnagyobb mértékű hasonlóságot, másrészt az, hogy mind az önjellemzés, mind a pedagógusi értékelés szerint leginkább a verbális és a fizikai bántalmazás arányának növekedése feltételezhető. Négy évvel később a 2010-ben 2. évfolyamos diákokkal, akik ekkor 6. évfolyamosok voltak (N=65), megismételtük a mérést ugyanazzal a mérőeszközzel, így lehetővé vált a gyakoriságban bekövetkező változás azonosítása (figyelembe véve a helyzet- és személyspecifikusság életkori sajátosságait), illetve a 2010-ben 6. évfolyamosok adataival is összevethettük az eredményeket. Megerősítve a korábbi keresztmetszeti vizsgálat eredményeit, e felmérés során azt tapasztaltuk, hogy a legtöbb frusztrált helyzet esetében a bántalmazás, a verbális agresszió, valamint a negatív érzelmek kifejezésének (sírás, csapkodás) gyakorisága nőtt, és egyre kevésbé kértek kortárstól vagy pedagógustól segítséget egy-egy problémás helyzetben. Az osztályfőnökök és a diákok jellemzése közötti kapcsolat alacsony, igen eltérően látják a diákok saját maguk és a pedagógusok a diákok megküzdési stratégiáit. A vizsgálat eredményei hasznos információt nyújtanak a mindennapi iskolai életben előforduló frusztrált helyzetek gyermeki kezeléséről, annak időbeli változásáról, a megküzdési stratégiák alkalmazásáról vallott pedagógusi véleményekről, amelyek együttesen segíthetik a további kutatások elvégzését, hozzájárulhatnak segítő-fejlesztő programok kidolgozásához.

GONDOLKODÁSI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE A TERMÉSZETTUDOMÁNYI TANÓRÁKON

Elnök: Korom Erzsébet / SZTE Oktatásméлет Tanszék MTA-SZTE Természettudomány
Tanítása Kutatócsoport

Opponens: Tóth Zoltán / Debreceni Egyetem TTK Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: természettudományos nevelés, gondolkodásfejlesztés, kutatásalapú tanulás

A természettudományos nevelés alapvető céljai közé tartozik, hogy a tanulók alkalmazható tudást szerezzenek, tájékozottak legyenek a tudományos ismeretek terén, ismerjék a tudomány működését, tisztában legyenek a tudomány és a társadalom közötti kapcsolatokkal (OECD, 2014). E célok elérése érdekében számos készség, képesség tudatos, éveken át történő fejlesztésére van szükség. Ezek közé tartozik a természettudományos gondolkodás is, melynek számos egyszerűbb és bonyolultabb összetevője van (Adey és Csapó, 2012). A képességfejlesztés direkt és tartalomba ágyazott módszerei közül az utóbbiak illeszthetők be könnyebben az oktatás hazai gyakorlatába (Csapó, 2003). Kutató- és fejlesztő munkánk során arra keressük a választ, hogy a természettudományos nevelés különböző szakaszaiban milyen módszerekkel, feladatokkal, tevékenységekkel, milyen tartalmakon keresztül lehet hatékonyan fejleszteni a természettudományos gondolkodás összetevőit. A szimpózium első előadása a kora gyermekkori és az elemi szintű természettudományos nevelés kutatásának legfontosabb eredményeit, illetve néhány, a nemzetközi felmérésekben sikeres ország tantervét, szttenderdjét tekinti át. A második és a harmadik előadás a kutatásalapú tanulás fizika-, illetve kémiaórán megvalósult kipróbálásának tapasztalatait mutatja be. A negyedik előadás a biológiatanítás és az egészségnevelés egyik fontos, és hazánkban még kevésbé kutatott területe, a fogászati egészségmúveltség kapcsán mutat lehetőséget a kritikai gondolkodás fejlesztésére. Az előadásokon bemutatott eredmények, tapasztalatok hozzájárulnak a további fejlesztő munkánkhoz, elősegítik a környezetismeret és a természetismeret tantárgyba ágyazható foglalkozások kidolgozását, illetve támogatják a fizika, a kémia és a biológia tantárgy tananyagához kapcsolódó, adott készségek, képességek fejlesztésére irányuló feladatok, foglalkozástervek kidolgozását. Munkánk hozzájárul ahhoz, hogy az oktatás gyakorlatába beépülhessenek a természettudományos nevelés és a gondolkodásfejlesztés kutatásának legújabb eredményei.

Előadások

A TERMÉSZETTUDOMÁNYI TUDÁS MEGALAPOZÁSA GYERMEKKORBAN

Korom Erzsébet / SZTE BTK Oktatásméletek Tanszék
Z. Orosz Gábor / SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
Nagy Anett / Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium Szeged

Kulcsszavak: kisiskoláskor, természettudományos nevelés, oktatási módszerek

Számos kutatási eredmény jelzi, hogy kiemelkedő jelentősége van a kora gyermekkori tanulásnak, az óvodai, kisiskolás kori fejlesztés megalapozhatja a későbbi sikeres iskolai tanulmányokat (Connor, Morrison és Slominski, 2006). A természettudományos nevelésben is egyre nagyobb figyelmet kap az oktatás kezdeti időszaka, a gyerekek ismeretrendszerének, fogalmi fejlődésének, gondolkodásának tanulmányozása, valamint azok az oktatási módszerek, amelyekkel ezt az érzékeny és aktív időszakot eredményesebben ki lehet használni és előkészíteni a szaktudományi ismeretek elsajátítását (Osborne és Dillon, 2008; Piasta, Pelatti és Miller, 2015). Kutatásunk célja, hogy a természettudományos gondolkodás fejlesztésének szempontjait előtérbe helyezve áttekintsük a kora gyermekkori természettudomány-tanulásra vonatkozó nemzetközi és hazai kutatási eredményeket, illetve a nemzetközi felmérésekben jól teljesítő országok tanterveit, oktatási standardjait elemezve megvizsgáljuk a kisiskoláskori természettudományos nevelés jellemzőit. Az előadásban a 4-5 éves kortól a 12 éves korig terjedő időszakra koncentrálunk. Európai országok, az USA és néhány ázsiai ország természettudományos oktatásának bevezető szakaszát vizsgáljuk részletesebben. Példákat mutatunk arra, hogy az egyes országokban milyen életkortól indul a természettudományos nevelés, melyek a kiemelt célok, fejlesztési területek, milyen kulcsfogalmak, készségek, tartalmak, oktatási módszerek kerülnek előtérbe. Az amerikai természettudományos sztenderdekben (NGSS, 2012) megjelenő három dimenzió között például a diszciplináris alapelvek és a tantárgyakon átívelő kereszttantervi elemek mellett a harmadik hangsúlyos terület a módszerek és eljárások dimenzió, melyhez a tudósok és mérnökök által használt módszerek tartoznak. Ezek megismerése gyakorlati oktatás során történik, ahol a diákok maguk próbálják ki a vizsgálati módszereket, miközben fejlődnek gondolkodási képességeik és kutatási készségeik. Az ázsiai országok a különböző teljesítményméréseken rendszeresen kimagaslóan szerepelnek, a sikerük titkát számos nemzetközi kutatás vizsgálta. Ezen országok természettudományos tantervei szerkezetükben és tartalmukban, a kulcskompetenciákban és a megvalósításban is meglepően nagy különbségeket mutatnak (Lee, 2014), azonban néhány fontos párhuzam felfedezhető közöttük. Az előadásban többek között Hong Kong, Japán, Szingapúr, Kína és Tajvan természettudományos oktatásából emelünk ki néhány érdekességet, illetve megfontolandó módszert. Az eredményeket összegezve elmondható, hogy a természettudományos nevelés számos országban már az óvodás korban elkezdődik és elsősorban a megismerés alapvető készségeinek (pl. megfigyelés, leírás, összehasonlítás, kérdezés, előrejelzés, reflektálás) fejlesztésére irányul a gyerekek érdeklődését, figyelmét felkeltő jelenségek tanulmányozása, közös megbeszélése, vizsgálata révén. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A GONDOLKODÁSFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI FIZIKAOKTATÁSBAN

Radnóti Katalin / ELTE TTK Fizikai Intézet, MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Kulcsszavak: kutatásalapú tanulás, általános iskola, fizikaoktatás

A fizika tanulása a gondolkodás számos formájának, műveletének fejlesztésében játszik szerepet, illetve a fizika tanítását is fel lehet használni a diákok gondolkodásának fejlesztéséhez (Adey és Csapó, 2012; Nagy L-né, Korom, Pásztor Veres és B. Németh, 2015). Napjaink szakmódszertani fejlesztéseinek egyik meghatározó eleme a természettudományos nevelésben a kutatásalapú természettudomány-tanítás koncepciója. Ehhez kapcsolódóan kutató-, fejlesztő munkánk során általános iskolai tanulók gondolkodási és kutatási készségeinek fejlesztését tűztük ki célul. Feladatlapokat dolgoztunk ki a fizika tananyaghoz kapcsolódóan, hőtani témakörben. Az előadás az első pilot kipróbálás eredményeit ismerteti, melynek célja az volt, hogy meggyőződjünk a feladatlapokkal segített kutatásalapú tanulás alkalmazhatóságáról a fizikaórákon és tapasztalatokat gyűjtünk egy későbbi oktatási kísérlethez. A feladatlapokban feldolgozott témák teljes mértékben illeszkednek a tananyaghoz, újdonságuk a feldolgozás módjában van. A feldolgozás során építettünk az anyag részecskeképeinek mint modellnek a felhasználására, mely alapvető fontosságú a természet megismerésében. A diákoknak ezt kellett alkalmazniuk hipotéziseik megfogalmazásához, empirikus vizsgálataik eredményeinek értelmezéséhez, a következtetések megfogalmazásához. A hőtani témakörre erre kifejezetten alkalmas. A feldolgozás során számos gondolkodási művelet fejlesztése is megvalósulhat, például az összehasonlítás, arányossági gondolkodás, analógiás gondolkodás, oksági magyarázatok adása. A kísérletet igénylő feladatok megfogalmazásakor arra törekedtünk, hogy minél inkább bevonjuk a tanulókat a teljes megismerési folyamatba. A módszer lényeges pontja, hogy ne adjunk a diákok kezébe kész recepteket, melyek utasításait csak követniük kell, hanem hagyjuk őket saját ütemükben gondolkodni, tevékenykedni, még akkor is, ha néha tévútra jutnak. A tanár részéről nagy türelemre és támogatásra van szükség a javasolt feldolgozásmód megvalósításához, mely alapvetően eltér a hagyományosan értelmezett tanárszereptől. A foglalkozásokat 2017 tavaszán két hetedikes osztályban, 52 diákkal próbáltuk ki egy budapesti általános iskolában. Hipotézisünk az volt, hogy a tanulók szívesen fognak dolgozni az általunk elkészített feladatlapokkal, és eredményesebb lesz a tanulási folyamat. A diákok 3-4 fős csoportokban dolgoztak. A tanórákról videofelvétel készült, amelynek elemzése kiegészítette a külső megfigyelő tanórán rögzített adatait. A kipróbálás során gyűjtött adatokat összegezve elmondható, hogy a diákok szívesen vettek részt a tanulási folyamatban. A csoportmunka jól működött, a diákok gondolkodási és kutatási készségei fejlődtek. A témakörből írt témazáró dolgozat osztályszintű eredménye szignifikánsan jobb lett, mint a korábbi években született eredmények. A tapasztalatok alapján sem a feladatlapokon, sem a feldolgozás menetén nem kell változtatni. Az eredmények felhasználhatók további foglalkozástervek kidolgozásához. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A KRITIKAI GONDOLKODÁS ÉS A FOGÁSZATI EGÉSZSÉGMŰVELTSÉG FEJLESZTÉSÉNEK ÖSSZEKAPCSOLÁSA A BIOLÓGIA TANÍTÁSÁBAN

Szívós Ádám / SZTE TTIK

Nagy Lászlóné / SZTE TTIK Biológiai Szakmódszertani Csoport

Kulcsszavak: kritikai gondolkodás, fogászati egészségműveltség, biológiatanítás

A kritikai gondolkodás a természettudományos gondolkodás összetevője, amelynek fejlesztése a biológia tanításának is deklarált célja. Az OFI által kifejlesztett biológia-tankönyvek feladatainak elemzése azt mutatja, hogy a tankönyvekből hiányoznak a kritikai gondolkodási készségeket fejlesztő feladatok (Nagy L.-né és Kissné Gera, 2017). A biológia tantárgy tantervi anyagát elemezve azt mondhatjuk, hogy a kritikai gondolkodás fejlesztésére számos témakör alkalmas, különösen Az ember szervezete és egészsége témakör, melynek keretében a diákok egészségműveltsége is fejleszthető. Ez ugyancsak fontos, mert nemzetközi összehasonlításban a magyar felnőtt lakosság több mint fele elégtelen vagy problémás (összességében korlátozott) egészségműveltségi kompetenciával rendelkezik (Koltai és Kun, 2016). Különösen igaz ez a szájhigiénia területére: az emberek orális egészségügyi állapota rossz, a megfelelő szájhigiénával kapcsolatos ismereteik hiányosak, és bár tudják, hogy rendszeresen részt kellene venniük a szűrővizsgálatokon, sokan csak akkor keresik fel fogorvosukat, ha már baj van (Gera és Györfi, 2016). Elméleti munkánk célja, hogy a külföldi és hazai szakirodalom elemzésével feltárjuk a kritikai gondolkodás és a fogászati egészségműveltség területeit, egymással való kapcsolatát, valamint a fejlődésükhöz szükséges ismereteket és gondolkodási műveleteket. A kritikai gondolkodás meghatározására több definíció is született (I. Molnár, 2002), ezekben közös elemként jelenik meg az értékelés mint gondolkodási művelet, amely a tudományos kutatás fontos feltétele. A fogászati egészségműveltség (oral health literacy) az egészségműveltség (health literacy) egy speciális területének tekinthető, ezért értelmezésénél az egészségműveltség definíciójából (pl. Nutbeam, 1998) indulnak ki a kutatók. Általánosan elfogadott definíciója szerint (Health People, 2010) annak a foka, hogy az egyén milyen szinten képes megszerezni, feldolgozni és megérteni az alap szájhigiénával kapcsolatos információkat, hogy megfelelő döntéseket hozzon a fogápolási módszerekről és a szükséges kezelésekről. Az egészségműveltség konceptuális modellje szerint (Sorensen és mtsai, 2012) – ami alkalmazható a fogászati egészségműveltség esetében is – három terület (egészségügy, prevenció, egészségfejlesztés) és négy egymásra épülő információfeldolgozási szint (elérés, megértés, értékelés, alkalmazás) különíthető el. Már a harmadik szint eléréséhez nélkülözhetetlen a kritikai gondolkodási készségek megfelelő szintű fejlettsége. Befolyásoló tényezőit tekintve a család és az egészségügyi rendszer mellett jelentős az oktatás szerepe is (IOM, 2004). Az ismereteket kisiskolás kortól kezdve, nem frontálisan közölve, hanem a tanulók aktivitására alapozva, példákön, szituációkon, szövegeken, azok megvitatásán keresztül lehetne eredményesebben átadni. A kutatás további fázisában a fejlesztés lehetőségeire, a tanítás menetébe illeszthető feladatok kidolgozására koncentrálunk. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

EGY KUTATÁSALAPÚ KÉMIA-FOGLALKOZÁSTERV KIPRÓBÁLÁSÁNAK TAPASZTALATAI

Z. Orosz Gábor / SZTE BTK Doktori Iskola

Somogyi Zoltán / SZTE TTIK; Kovács Lajos / SZTE ÁOK Orvosi Vegytani Intézet

Németh Veronika / SZTE Gyakorló Gimnázium és Általános Iskola

Kulcsszavak: kutatásalapú foglalkozásterv, kémiaoktatás, kipróbálás

A 2017-től érvényes kémia érettségi vizsgakövetelményekben mindkét szinten hangsúlyos, hogy a diákoknak megfelelő fejlettségű gondolkodási képességekkel és kutatási készségekkel kell rendelkezniük. Ezt frontális módszerek alkalmazása helyett az aktív tanulást igénylő munkaformákkal, például a kutatásalapú tanulással lehet megvalósítani (Pedaste és mtsai, 2015). A hazai kémiatanításban való alkalmazásról azonban egyelőre kevés tapasztalat áll rendelkezésre. Az előadás a természettudományos gondolkodás tananyagba ágyazott fejlesztésre irányuló kutatás részeként született, saját fejlesztésű, a kutatásalapú tanulást segítő foglalkozástervünk kipróbálásának tapasztalatait mutatja be. A foglalkozás a kutatásalapú tanulás típusai közül az ún. vezetett kutatásba tartozik (Tafoya és mtsai, 1980), mivel megadtuk a vizsgálat tárgyát képező témát, de a tervezést és a kivitelezést teljes egészében a diákok végezték. A feladatot egy tanórára terveztük. A felvetett probléma a hétköznapi élethez kötődött: a szertárban találtunk egy érintetlen, gyári csomagolású, szalalkáli feliratú papírzacskót, amely azonban nem tartalmazott szilárd anyagot. Hová tűnhetett a szalalkáli? A foglalkozásterv kipróbálására 2017 júniusában került sor egy nagyvárosi gimnáziumban, 36 kilencedikes tanulóval, akik 4-5 fős csoportokban dolgoztak. A diákok nyelvszakosak, a kémiát heti 2 órában tanulják, tanulókísérleti órán a tanév során négyszer vettek részt. A munkát rövid frontális bevezetés után feladatlappal segítette a szaktanár, de a folyamat nagyobbik részében csak facilitátori szerepben volt jelen, a vizsgálathoz szükséges eszközöket a tanári asztalra készítette. A tanórai folyamatok megfigyelését három kutató végezte. A probléma megértése és a hipotézisek megfogalmazása gördülékenyen ment, azonban a hipotézisek sokszor a hétköznapi tapasztalatokhoz kapcsolódtak (pl. a szalalkáli feloldódott) és kevésbé tükröztek absztraktabb, tudományos gondolkodást. A kísérlet tervezése nehéz feladatnak bizonyult, több csoport az eszközöket nem tudatosan válogatta össze. A kísérletek elvégzése során sokat próbálkoztak, előfordult, hogy nem minden tapasztalatot vettek észre (pl. a kémcső szájára vízpára csapódott le). Abban, hogy a képződő gázokat nem tudták azonosítani nemcsak anyag- és eszközismereti hiányosságaik játszottak szerepet, hiszen a két kérdéses gáz kimutatását a tanév során más összefüggésben ugyan, de már elvégezték. Kevés csoport jutott el a teljes megoldáshoz, náluk is jelentős tanári segítségre volt szükség. Összességében elmondható, hogy a kutatásalapú foglalkozáson a diákok tervezésbéli tapasztalatlansága, a feladat szokatlansága, a tanult ismeretek felidézésének nehézsége, illetve új kontextusban való alkalmazása jelentették a legnagyobb akadályt. A hatékonyság növelése érdekében, a módszer bevezetésekor kezdetben érdemes intenzívebb tanári irányítással támogatni a tervezés lépéseit. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A TESTNEVELÉS ÉS SPORTOLÁS INTÉZMÉNYI KÖRNYEZETE

Elnök: Kovács Klára / Debreceni Egyetem
Opponens: Nagy Ágoston / Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: mindennapos testnevelés, sport, intézményi környezet

A magyar iskolások és fiatal felnőttek egészségi, edzettségi állapota már évek óta a figyelem középpontjában áll, hiszen a túlsúlyos, már gyermekkorban egészségi problémákkal küzdő fiatalokból sokkal kisebb valószínűséggel lesznek egészséges, egészségtudatos felnőttek, s életkilátásaik is rosszabbak. Ennek hátterében sok esetben a fizikai aktivitás hánnya, az egészségtelen táplálkozás és az inaktív életmód áll. Nem véletlen, hogy a 2012-es NAT, s számos oktatáspolitikai, egészségfejlesztési koncepció különös figyelmet szentel arra, hogy mennyire szükséges és hogyan valósítható meg az egészséges életmódra való nevelés az oktatási rendszer különböző fokozatain. Ezek közül különösen fontos szerepe van a testnevelésnek és sportprogramoknak, hiszen a rendszeres fizikai aktivitásnak nélkülözhetetlen szerepe van az egészség megőrzésében, és számos betegség megelőzésében. A szimpózium előadásai arra keresik a választ, hogy az egyes oktatási intézmények – az általános iskolától a felsőoktatásig –, az ezekben zajló oktatási-nevelési folyamatok, az intézmények közössége (beleértve a pedagógusokat és a kortársakat), valamint tárgyi feltételei hogyan befolyásolják a diákok egészségmagatartását, különös tekintettel a fizikai aktivitásra. A szimpózium előadásai hozzájárulnak ahhoz, hogy megismerjük a diákok, pedagógusok véleményét a testnevelésóráról a közoktatásban, külön hangsúlyt fektetve a mindennapos testnevelésre, és az intézmények kínálta sportolási lehetőségekről a felsőoktatásban, feltárva az esetleges problémákat, nehézségeket, hiányosságokat, és a pedagógusok, illetve az intézményi környezet facilitáló szerepét a rendszeres sportolás igényének, s hosszútávon pedig az egészségtudatosság kialakításában. A szimpózium sajátossága, hogy az előadások figyelembe veszik a szocio-kulturális, demográfiai tényezők befolyásoló szerepét, de az előadásokban külön hangsúlyt fektetünk az intézményi hatások feltárására. Az első két előadás a mindennapos testnevelés témaköréhez kapcsolódik, s két nézőpontból, a pedagógusok és a diákok véleményét ismerteti ennek fontosságáról, a diákok tapasztalatairól, s ezek hatásáról az intézményen kívüli sporttevékenységre. A következő előadás tovább boncolgatja a diákok testnevelés órán szerzett élményeit, s arra keresi a választ, hogy a különböző pedagógus-attitűdök hogyan járulnak hozzá a flow-élmény megéléséhez a diákok percepciói alapján. A negyedik előadás két speciális köznevelési intézmény, egy sporttagozatos és egy általános középiskola diákjainak egészség-magatartását hasonlítja össze arra keresve a választ, hogy a sportiskolai közeg vajon pozitívan hat-e a diákok jóllétének különböző dimenzióira. Az ötödik előadás továbbfolytatja a sport témáját, ugyanakkor feljebb lép egy oktatási szintet és a hazai, határon túli felsőoktatásban tanuló diákok sportolási szokásait hasonlítja össze arra keresve a választ, hogy a különbségekben milyen intézményi tényezők játszanak szerepet.

Előadások

A TESTNEVELŐK MUNKAKÖZÖSSÉGÉNEK VÉLEMÉNYE A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS BEVEZETÉSÉRŐL, JELENLEGI HELYZETÉRŐL

Borbély Szilvia / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: mindennapos testnevelés; testnevelő; szakmai kultúra

A politikai és gazdasági reformok minden történelmi időszakban áthatották az oktatáspolitikai koncepciókat. A tanterv – amely az oktatás tartalmának kiválasztását és elrendezését szabályozó dokumentum is – a különböző paradigmák rendszerének megfelelően alakult, változott az évek során. A 2012-ben bevezetett Nemzeti Alaptanterv és a kerettantervek új kihívásokat jelentenek a testnevelő tanároknak, hiszen a bennük megjelenő elvárásoknak való megfeleltetés sokszor nehézségekbe ütközik. A megfogalmazott feladatok implementációja (Fazekas-Halász 2014; Fullan 2015) a tantervekben és a pedagógusok munkájában adja fő kutatási kérdéseinket, illetve az, hogy a megvalósíthatóság problémája az oktatásban, a sportban, a pedagógus munkájában, az infrastrukturális feltételek jelenlegi meglétében és megteremtésében kimutatható-e. Kutatásunkat, amely egy országos vizsgálat területi eredményeit mutatja be, 160 intézményben végeztük el a Rétsági – Seregi- Sey (2016) által készített kérdőív segítségével 2016. májusában. Jelen tanulmányunkban azt mutatjuk be, hogy milyen összefüggés tapasztalható mindennapos testnevelés bevezetésének tanári egyetértés/egyet nem értése között valamint azt, hogy a kerettantervben meghatározott célok megvalósítása milyen problematikát hordoz magában. Megláttatjuk, hogy ezek hogyan illeszkednek a választadók megyei megoszlásához, településtípusához, valamint az iskolájuk fenntartójához az adott megyékben. Tesszük mindezt azért, hogy a tantervkészítők, az oktatáspolitikai irányítási rendszerében részt vevők figyelmét felhívjuk az életszerű problémákra, segítve ezzel a jövőbeni koncepciók, tervek minél pontosabb kialakítását. Hosszú ideig a vita tárgyát fogja képezni a bevezetés időszerűsége, amelyet a tantestületek 80,1%-a elfogad, a bevezetéshez kapcsolódó infrastrukturális problémák megoldása, illetve a még most 88,5%-ban megfelelő, azonban „előregedő” (lassan nyugdíjba vonuló) szakembergárda pótlásának belátható időn belüli minőségi kicserélődése. Előadásunkban érzékeltetni szeretnénk volna azt, hogy az infrastruktúra és a pedagógustestület mint jelentős hatással bíró intézményi környezeti tényezők, milyen mértékben befolyásolják egy oktatáspolitikai döntés eredményességét, hiszen sok tekintetben a bevezetés bonyolult összetevőiből adódó negatív kritika a mérvadó. A kerettantervi célok megvalósulása ugyanis csak 47,3%-os a vizsgált intézményekben és az infrastrukturális feltételekben való hiányosságok is kritikaként jelentkeznek, mégis megkérdőjelezhetetlen a megvalósítás jövőbeli sikere, mint fontos és elérendő szakmai cél.

ÉSZAK-ALFÖLDI FELSŐ TAGOZATOS TANULÓK SPORTOLÁSI SZOKÁSAI A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS BEVEZETÉSÉNEK IDŐSZAKÁBAN

Fintor Gábor / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: egészség; sportolás; mindennapos testnevelés

Az általános iskolai tanulók testi, lelki, szellemi egészségében a rendszeres, így a mennyiségileg és minőségileg is megfelelő testmozgás elengedhetetlen fontossággal bír (Csányi-Révész, 2015). Ugyanakkor az általános- és középiskolai évek alatt a sportolás egyre inkább háttérbe szorul (Sallis és mtsai, 2000). Számos kutatás pedig azt igazolja, hogy a gyermekkorban szerzett értékek nagyban meghatározzák a felnőttkori életvitelt (Barnett és mtsai, 2008; Minarro, 2009). A sporttal történő szocializáció a köznevelésben csaknem kizárólag az iskolai testnevelés és sport révén valósul meg (Rétsági, 2015), melynek fontossága a mindennapos testnevelés bevezetésével felértékelődött (Hamar, 2016). Előadásunk elméleti alapját a sportszocializáció (Földesiné, 2008), az implementációs kutatások- melyek alapján kiderül, hogy a beavatkozás eléri-e a célját - (Halász-Fazekas, 2012; Fullan, 2015) és a tantervméleti kérdések vizsgálatai jelentik (Hamar-Petrovic, 2008; Hardman-Marshall, 2009; Rétsági, 2014). Kutatásunk célja, hogy feltárjuk, hogyan befolyásolja az intézményes keretek között zajló mindennapos testnevelés az általános iskolások sportolási szokásait, ezzel rávilágítva arra, hogyan hat az iskola mint komplex intézményrendszer keretében napi rendszerességgel folyó testnevelés az iskola falain kívül zajló fizikai aktivitásra. A kutatás mintavételi kerete az észak-alföldi régióba tartozó három megye intézményei, és a felső tagozatos általános iskolásokra terjed ki. A minta a használt szempontok alapján az észak-alföldi régióra vonatkozóan megyei, településtípus szintű és diákszám alapján reprezentatív mintának tekinthető (n=1153). A saját kérdőíves adatgyűjtés 2016 január-márciusban zajlott. Célunk, hogy rávilágítsunk azokra a szocializációs tényezőkre, amelyek befolyásolják a fizikai aktivitás gyakoriságát, hisz ezzel párhuzamosan hangsúlyossá tesszük annak funkcióját az egészséges életmód kialakítása kapcsán. Vajon milyen szerepet játszik a korcsoport életében a szabadidőben végzett rendszeres fizikai aktivitás? Egyáltalán mi jellemzi sportolási szokásaikat a testnevelésórán kívül? Az értékelés során faktoranalízist alkalmaztunk a kereszttábla és gyakorisági vizsgálatok mellett. Megállapíthatjuk, hogy a fiúk még mindig többet és rendszeresebben sportolnak, mint a lányok, ugyanakkor az életkor előrehaladtával megfigyelhető a csökkenés. A rendszeresen sportoló és gyermekkorukban is sportoló szülők gyermekeinél a szülői hatás minden évfolyam esetében kiemelkedő eredményeket mutat. A kistélepülésen élő, nem sportoló szülők gyermekeinél a pedagógusok szerepe, az ingyenesség és a sportolási lehetőségek az iskolában történő megvalósítása jelentheti a diákok testnevelésórán kívüli sportolási gyakoriságának növekedését. A testkultúra a kultúra szerves részét képezi, ezért a sport értékeinek elsajátítása, befogadása, életmódelemmé válása kulturális tökélet jelent. Ez pedig hozzájárulhat a társadalmi mobilitás előmozdításához.

EGÉSZSÉGTUDATOS MAGATARTÁS A SPORT FÜGGVÉNYÉBEN EGY-EGY DEBRECENI KÖZÉPISKOLÁBAN

Kovács Karolina Eszter / Debreceni Egyetem

Nagy Beáta Erika / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: középiskolások; egészségmagatartás; jóllét

Az egészségtudatosság fontos szerepet játszik életünkben. Ez magába foglalja az egészséggel kapcsolatos attitűdöket és viselkedéseket egyaránt. Az egészségtudatosságra ható társadalmi háttérváltozók vizsgálata számos kutatás alapját képezte, kitérve a nem, iskolai végzettség, lakóhely típusa, anyagi helyzet szerepére, s emellett számos pszichológiai faktor vizsgálatára is sor került már, mint a vallásosság vagy önértékelt egészség. Hazánkban a sportiskolák hosszú múltra tekinthetnek vissza, habár az új típusú sportiskolai rendszer létrejötte 2011-hez köthető (Lehmann, 2011). A sportiskolában, így a közoktatási típusú sportiskolákban tanuló diákok vizsgálata mindezekig kevés kutatás fókuszában állt, így az ilyen intézményekben tanuló diákok egészségmagatartása még fehér folt. Hazánk köznevelésében az egészségre nevelés sarkalatos pontnak számít. A jelenleg érvényes Nemzeti alaptantervet a 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelettel 2012. június 4-én fogadták el, amelyben konkrét nevelési célként jelenik meg a testi-lelki egészségre nevelés. Meghatározásra került az is, hogy a tanulónak legyen igénye a helyes táplálkozásra, a mozgásra, az egészséges életmódot jelentő életvitelre. Ugyanakkor a sportiskolák célja és funkciója túlmutat az említett köznevelési törvény céljain, hiszen esetükben nem csupán az egészséges életmód és egészségre nevelés a cél, hanem az utánpótlás képzés biztosítása, a jövő élsportolóinak kinevelése, tehát hazánk sportolói bázisának fenntartása és bővítése. Ennek megfelelően jelen kutatásban nem csupán az egészségmagatartásra (az ezzel kapcsolatos attitűdökre, illetve a szorongás, megküzdési rugalmasság, jóllét és spirituális jóllét mint egészségmagatartási komponensekre) ható tényezők vizsgálata áll a fókuszban, hanem a köznevelési típusú sportiskolában, sporttagozaton, illetve hagyományos köznevelési intézményben tanuló diákok összevetésére is sor került egy debreceni minta alapján (SHTE 2017; N=256). Az eredmények alapján a sportiskolába tanuló diákokra pozitívabb egészséggel kapcsolatos attitűdök és hatékonyabb viselkedéselemek jellemzőek. Továbbá az egészségmagatartással kapcsolatos attitűdök mérsékelt pozitív kapcsolatban állnak a megküzdési rugalmassággal, jóllétel és spirituális jóllétel, míg mérsékelt negatív kapcsolatban állnak a szorongással. Végül megállapíthattuk, hogy a nem, az apa iskolai végzettsége, a lakóhely típusa, valamint az objektív és szubjektív anyagi helyzet hatása szignifikánsan negatív, míg a sportolás, aszubjektív egészségi és edzettségi állapot, valamint a szubjektív vallásosság hatása szignifikánsan pozitív.

KÁRPÁT-MEDENCEI HALLGATÓK SPORTOLÁSI SZOKÁSAI ÉS ENNEK INTÉZMÉNYI KÖRNYEZETE A FELSŐOKTATÁSBAN

Kovács Klára / Debreceni Egyetem
Moravec Marianna / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: sportolás; felsőoktatás; intézményi hatás

A hallgatók sportolási szokásainak és az ezeket befolyásoló társadalmi, környezeti és egyéni tényezőknek vizsgálata több szempontból is fontos kérdés. Korábbi kutatási eredmények igazolják, hogy a középiskola befejeztével drasztikusan csökken a fiatalok sportolási gyakorisága hazánkban (Perényi 2013, Kovács 2015), így a felsőoktatásba felvett fiatalok számára (az érettségizettek több, mint felének) az egyetem/főiskola adja az utolsó lehetőséget arra, hogy szervezett keretek között sportolhassanak. Ily módon a felsőoktatási intézmények sportprogramjai, testnevelésőrái fontos szerepet játszanak a következő generáció sportszocializációjában, hozzájárulva egy egészségtudatosabb nemzedék kialakulásához. Emellett fontos megjegyezni, hogy a mindennapos testnevelésben résztvevő diákok első generációja épp most lép be a felsőoktatásba, így megismerhetjük, hogy ennek milyen hatása van a rendszeres fizikai aktivitásra akkor, amikor a fiatalok már elhagyták középiskolájuk falait. Ebből kifolyólag a hallgatók sportolási szokásairól szóló kutatások egészség- és oktatáspolitikai szempontból is releváns kérdéseket vetnek fel. Előadásunk célja, hogy megismerjük a hallgatók sportolási szokásait és azt befolyásoló társadalmi, kulturális és intézményi tényezőket öt ország többségi és kisebbségi magyar hallgatói körében, különös tekintettel a regionális és az intézményi környezet szerepére. Kutatásunk elméleti háttérét Bourdieu (1986) tőke- és habituselmélete adta a sportolásra, illetve Terenzini és Pascarella (2005) elmélete az intézményi hatásra vonatkozóan. Kérdéseink megválaszolásához kvantitatív és kvalitatív módszereket alkalmaztunk. A kvantitatív kutatásban három magyarországi, három erdélyi és két partiumi, két felvidéki, három kárpátaljai és egy vajdasági intézmény elsősorban magyar hallgatóit vizsgáltuk meg az intézmények létszámával arányos mintát véve (N=2017). Összességében azt láthatjuk, hogy a magyarországi, partiumi és erdélyi, vajdasági és felvidéki hallgatók között egyaránt alacsony a rendszeresen sportoló hallgatók aránya, átlagosan alig heti rendszerességgel végeznek testedzést a diákok. A sportolást meghatározó társadalmi és individuális tényezőket vizsgálva erőteljes nemek közötti és anyagi helyzetben mutatókozó egyenlőtlenségeket tapasztalhatunk Magyarországon, Romániában és Ukrajnában is. Az intézmények szerepe is eltérő régióként: a partiumi és erdélyi hallgatók a legkevésbé elégedettek a sportolási lehetőségekkel az intézményükben, a kárpátaljai diákok pedig a városukban. Kvalitatív kutatásunk első szakaszában debreceni és nyíregyházi egyetemistákkal végeztünk fókuszcsoporthozos interjúkat az intézmények szerepéről, különös tekintettel a mindennapos testnevelés hatására. Azt láthatjuk, hogy szinte egyetlen pozitívumként a mindennapos testnevelés közösségteremtő hatását emelték ki a hallgatók, s megfogalmazták, hogy erre építhetnek a felsőoktatási intézmények sportkoncepciójuk kialakításában és fejlesztésében. Az előadás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

A TESTNEVELÉS ÓRAI ÉLMÉNYEK KIALAKÍTÁSÁBAN SZEREPET JÁTSZÓ PEDAGÓGUS ATTITŰDÖK

Pinczés Tamás / Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Kulcsszavak: mozgásos tevékenység; intézményi környezet; flow élmény

Hazánk felnőtt társadalmának több mint 70%-a inaktív életet él, míg a serdülők 24%-a nem végez fizikai aktivitást a testnevelés órán kívül (Eurobarometer, 2010). Ez régi probléma, de semmilyen megoldási javaslat nem született egészen a mindennapos testnevelés bevezetéséig. A törvényi rendelkezés mellett markáns szerep hárul a közoktatási intézményekre, azon belül is a pedagógusokra, mert mint második szociális közeg nagy hatást gyakorolnak a pozitív egészségmagatartási minták kialakításában. A testmozgás (iskolai testnevelés) sok tekintetben járulhat hozzá a lelki és testi egészséghez, éppen ezért érdemes megvizsgálni, hogy mely pedagógus-attitűdhöz kapcsolódik a fiatalok minél gyakoribb flow élménye. A pozitív pszichológia értelmében ugyanis ennek komoly hatásai lehetnek az eljövendő nemzedékek lelki egészségére, és a flow élményen keresztül kialakíthatja a fiatalok sporthoz való viszonyulásának pozitív mintáit (Young és Medic, 2011). A kérdőíves vizsgálatban három középfokú intézmény (egy sporttagozatos, egy vegyes és egy általános tantervű) diákjai (N=385) vettek részt. A pedagógus-attitűdök megismerésére a Jámbori (2007) által magyarra fordított Tanári viselkedési skálát használtuk. A skálát (12 item), ahol a feltett kérdésekre egy hatfokozatú, Likert-típusú skálán kellett válaszolni, Dalbert kutatócsoportja dolgozta ki (Dalbert és Stöber, 2002). Az élmények mérésére készült a Flow kérdőív (Oláh, 2005) ami egy szituáció-reakció kérdőív, azaz bármilyen élethelyzet mérésére alkalmas. A kérdőív 22 tételt tartalmaz és négy alskálára bontható (flow, unalom, szorongás, apátia). A kérdések révén a tanulók egy ötfokozatú Likert-skálán értékelhették az érzéseiket a mozgásos tevékenységre vonatkozóan. Az adatok feldolgozása (SPSS) során faktoranalízist végeztünk varimax rotációval a pedagógus-attitűdök kialakításához, majd a faktorváltozók átlagait t-próbákkal teszteltük. A faktoranalízis eredményeként a tanári viselkedések alapján három különböző nevelési attitűdfaktort sikerült elkülöníteni. Általános tagozaton a diákok az igazságos szabálykövetést kérő, partneri attitűdről számoltak be, ami a flow élmény kialakulását serkenti mozgásos tevékenység során. A szabályokat negligáló, a tanulói autonómiát támogató attitűd pedig unalom- és apátiaélményt eredményez. A tekintélyelvű nevelési attitűd sem a flow, sem az anti-flow élmények kialakulásával nem hozható összefüggésbe. A mozgással kapcsolatos élményeknél a flow és a szorongás skálán találtunk szignifikáns különbséget a sporttagozatosok javára, míg az unalom és az apátia értékei között nincs számottevő eltérés. Megállapítható tehát, hogy a partneri attitűd támogatja a pozitív mozgásos élmények kialakulását, így segítve a mindennapos testnevelés megvalósulásának fő célját, hogy felnőtt korban is fontos legyen a mozgás, ezzel pedig biztosítva az egészségesebb társadalom kialakítását.

A TANULÓ KÖZÖSSÉGEKTŐL EGY REZILIENS TÁRSADALOM FELÉ

Elnök: Kozma Tamás / MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság

Opponens: Juhász Erika / Debreceni Egyetem

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: Tanuló közösség; reziliencia; társadalmi tanulás

Ezen a szimpóziumon „társadalmi reziliencia”-kutatásunk első eredményeit mutatjuk be. (A fogalom értelmezését lásd a bevezető előadásban.) A korábbi XXX-kutatás eredményeképpen sikerült elkészíteni Magyarország új „tanulástérképét”. Ezen tanuló régiók mellett tanuló városok, valamint pontszerű formában tanuló közösségek rajzolódtak ki. A XXX-kutatás eredményeire támaszkodva, a kutatás adatbázisát felhasználva két további lépés következik. Az egyik lépés esettanulmányok készítése olyan térségekről, amelyek egyik vagy másik mutatója- az adatbázis tanúsága szerint- látványosan eltér attól, amit összefoglaló mutatója alapján várnánk. A statisztikai eltérés (anomália) okát csak esettanulmányokkal lehet földeríteni, amint ezt korábbi területi kutatások az iskolák térszerkezetéről visszatérően mutatták (pl. Forray & Kozma 2011). Az esettanulmányok azonos forgatókönyv alapján készülnek. A kutató / kutató csapat a kutatás adatbázisából kiválaszt egy területi-társadalmi egységet (települést, kistérséget vagy járást). Elemzi, hogy mit tartalmaznak a mutatói (intézményi, nem formális, kulturális és közösségi tanulás), majd pedig azt keresi, miért tér el az adott térség mutatója az elvárttól. Várakozásunk szerint számos esettanulmány alapján kirajzolhatók a térségi fejlődés legfontosabb hajtóerői. A másik lépés az eddigi kutatás négy dimenziójának (pillérének) elmélyültebb elemzése. Kiindulva az egyes dimenziók (pillérek) mutatóiból, el kell mélyülni a részletekbe, ami további kvantitatív és kvalitatív vizsgálatokat kíván- olyanokat, amelyeket nem tudnánk az ország valamennyi településén végrehajtani. Az első előadás a társadalmi reziliencia elméletet, a reziliens közösségek kialakulásának folyamatát tisztázza; a második előadás pedig a XXX-kutatás egyik dimenziójának (pillérének) térségi megoszlását elemzi. A harmadik és negyedik előadás egy-egy esettanulmány, illusztrálva, milyen irányban halad tovább a kutatás. Hivatkozás Forray R Katalin & Kozma Tamás (2011), Az iskola térben, időben. Budapest: Új Mandátum Kiadó.

Előadások

KULTURÁLIS TANULÁS A MAKÓI KISTÉRSÉGBEN: ESETTANULMÁNY

Hegedüs Anita / Móra Ferenc Múzeum, Szeged

Kulcsszavak: kulturális tanulás, hátrányos helyzet, LeaRn index

A tanulás kiemelt szerepet tölthet be a különböző térségek életében, jövőjük alakításában: a térségek jövőjét ugyanis nagyban befolyásolja az, hogy mennyi és milyen tanulás folyik ott (Kozma 2016). Amely térségben nem zajlik aktív tanulási tevékenység, ott a jövő is kockázatosabbá, kiszámíthatatlanabbá válhat. Jelen előadásunk célja az, hogy megvizsgáljuk, milyen szerepet tölthet be a hátrányok leküzdésében a kulturális tanulás a makói kistérségben. A kulturális tanulás felől közelítve keressük azokat a kitörési pontokat, melyek hozzájárulhatnak a makói kistérség, azon belül pedig az adott település, közösség hátrányos helyzetének leküzdéséhez. A kulturális és a közösségi tanulást is szélesan értelmezzük: a kulturális tanulás kapcsán a zenét, médiát, sport területét is vizsgálni kívánjuk, míg a közösségi tanulás tekintetében a civil hálózatok, intézményi-civil együttműködések, partnerségek is vizsgálat tárgyát képezik. Kutatásunk során kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt használunk. Egyrészt két adatbázis másodelemzését végezzük el: a Központi Statisztikai Hivatal, valamint A tanuló régiók Magyarországon kutatás (LeaRn) adatait elemezzük. Célunk, hogy összehasonlítsuk a makói kistérség adatait az országos átlaggal, a kistérségen belül pedig megvizsgáljuk az egyes települések LeaRn indexeit, s kiemeljük, mely települések tekintetében találunk kiugró értékeket az országos átlaghoz képest. Másrészt a települések életének bizonyos szereplőivel készített interjúkat elemezzük, s igyekszünk feltárni a különböző kiugró számadatok mögött rejlő okokat. Vizsgálni kívánjuk, kik az adott település központi mozgatórugói, mely civil szervezetek, rendezvények, kezdeményezések állhatnak a kiemelkedő teljesítmény mögött, mi rejlik a statisztikai adatokon túl. Célunk felderíteni, hogy a hátrány leküzdésének milyen elemei jelennek meg az adott településen a kulturális tanulás tekintetében, hogyan járnak mindezek hozzá a közösség, a település fejlődéséhez, a hátrányok leküzdéséhez. Korábbi vizsgálataink eredményei kimutatták a „helyi hősök”, azaz központi szereplők, kiemelkedő karakterek szerepét egy-egy település tekintetében, akik képesek egy személyben a fejlődés bizonyos elemeinek vagy akár a teljes fejlődésnek a motorjává válni. Előadásunkban - ezen szereplők kapcsán - településszintű esettanulmányokat mutatunk be. Hivatkozás Kozma Tamás (2016): A tanulás térformáló ereje. *Educatio*® 25, 2: 161-169

KÖZÖSSÉGI TANULÁS ÉS TÁRSADALMI REZILIENCIA

Kozma Tamás / MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság

Kulcsszavak: közösség, tanulás, reziliencia

A XXXkutatás folytatása új koncepció szerint történik. A tanuló régióktól tovább lépve tanuló közösségekre összpontosítunk. Ezen olyan közösségeket értünk, amelyek a tanulás révén nemcsak ellenállókká válnak a váratlan kihívásokkal szemben, hanem e kihívások révén fejlődni is tudnak (azaz reziliensek). A "reziliencia" szakirodalma szerteágazó. A fizikában többek közt többek közt az energia fejlesztéssel kapcsolatban használják (energia reziliencia); a pszichológiában az egyénnek az a képességét, hogy problematikus körülmények után gyorsan vissza tudja nyerni eredeti tulajdonságát, állapotát. A szervezetkutatásban a rezilienciát a szervezet és környezete viszonyára alkalmazzák, és rugalmasságot értenek rajta. Ökológiai használatban tűrőképességet és / vagy regenerálódást jelent. Újabban a pedagógiai szakirodalomban is megjelent (Tóth et al 2016, további irodalommal). Jelen előadásban mi a társadalmi kiindulást választjuk (társadalmi reziliencia, vö. Székely 2015; Forray 2017); tanuló közösségeknek pedig a tanulás révén rezilienssé váló társadalmi-területi egységeket tekintjük. Vagyis azt kutatjuk, hogyan járul hozzá a (széles értelemben vett) tanulás valamely területi-társadalmi egység rezilienciájához. A "közösségi tanulást" (társadalmi tanulás, Kozma 2016) társadalmi problémamegoldásnak fogjuk föl, amelynek lépései a következők. 1. Valamely közösséget kihívás ér. 2. A kihívást a közösség egyre több tagja definiálja. 3. Az erőcsoportok (érdekcsoportok) versengése megkezdődik. 4. A régi tapasztalatok kudarcot vallanak. 5. Ezért új tudásokat kell megszerezni (általában a közösségen kívülről). 6. Az új információk alapján a közösség és vezetői szembeszállnak a kihívásokkal. 7. A sikert / győzelmet közösségi narratívumba foglalják (történelem). Ennek révén a közösség nem csak ellenállt a kihívásnak (rugalmas), hanem egyben fejlődött is (reziliens). A társadalmi rezilienciáról (social resilience) eddig jórészt ökológiai összefüggésben beszélt a szakirodalom (Adger 2000). Ennek a kutatásnak az az újdonsága, hogy a közösségi tanulást mint a társadalmi fejlődés központi kategóriáját határozza meg. Hivatkozások Adger, W N (2000), Social and ecological resilience: are they related? Progress in Human Geography 24, 3: 347-364 Forray R Katalin (2017), Resilience and disadvantage in education- A sociological view. Hungarian Educational Research Journal, 7(1), 112-120, DOI: 10.14413/herj.2017.01.09. Kozma Tamás et al szerk. (2015), Tanuló régiók Magyarországon: az elmélettől a valóságig. Debrecen: CHERD Kozma Tamás (2016), A tanulás térformáló ereje. Educatio ® 25, 2: 161-169. Székely Iván (2015), Reziliencia: A rendszerelmélettől a társadalomtudományokig. Replika 94: 7-24 Tóth et al (2016), Reziliencia a magyar oktatási rendszerben. Magyar Pedagógia 116, 3: 339-363. A kutatás OTKA támogatással készült.

A NEM FORMÁLIS TANULÁS TÉRBELI MEGJELENÉSEI

Márkus Edina / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felnőttképzés, nem formális tanulás, regionális különbségek

A nem formális felnőttképzés a leggyakoribb értelmezés szerint az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés tanfolyami jellegű, valamilyen formában szervezett (akár valamilyen képzettséget is adó) képzéseit jelenti. Előadásunkban a nem formális felnőttképzés hazai helyzetét mutatjuk be a tanuló régió szemszögéből. Egyrészt az intézmények szempontjából áttekintjük, hogy milyen jellegű szervezetek foglalkoznak nem formális képzésekkel, milyen a képzési kínálat. Másrészt a tanulás oldaláról, a résztvevők felől közelítjük meg a nem formális tanulást. Azt vizsgáljuk, hogy a nem formális képzésben való részvétel milyen arányú; milyen korcsoportú, iskolai végzettségű résztvevők a jellemzők. A területi különbségekre koncentrálna vizsgáljuk, hogy érvényesül-e a nem formális tanulás hátránykompenzáló funkciója. Másodelemzésünk során a KSH, az OSAP 1665 adatbázis idősoros adatait és a Tanuló régiók Magyarországon (LeaRn) kutatás adatbázisát, azon belül a nem formális tanulás indexét használjuk. A felnőttképzés intézmény- és programkínálatában, résztvevői számának alakulásában megjelenő regionális különbségek gyakran ellenkező előjelűek. Épp a hátrányosabb helyzetű térségekben magasabb az intézményi szám és az engedélyezett programok száma, ill. a programokon résztvevők száma. A képzések tartalmi irányultságának tekintetében nincsenek nagy területi különbségek, a szakmai képzések dominanciája figyelhető meg. A hátrányos helyzetű térségekben magasabb arányban vannak jelen az általános célú képzések, azonban közöttük a vártnál jóval alacsonyabb arányt képviselnek az alapkompentencia fejlesztő, felzárkóztató képzések. Az idősoros adatokat tekintve 2011-2016 viszonylatában a résztvevői számok változást mutatnak, ami mögött valószínűleg elsősorban nem a tanulási hajlandóság csökkenése vagy növekedése áll, hanem a kínálat (az adott település kínálta lehetőségek, intézményi háttér, támogató közeg) és a pénzügyi források változása. Tekintettel arra, hogy itt – az iskolarendszerű képzéssel ellentétben – nem rajzolódik ki vertikális struktúra, a résztvevők számának egésze jól leírja a rendszert, vagyis indikátor értéke van.

TANULÁS A HAJDÚHADHÁZI JÁRÁS TELEPÜLÉSEIN A LEARN-INDEX ÉS INTERJÚK MENTÉN

Rábai Dávid / Vámospércsi Mátyás Király Általános és A.M.I.

Kulcsszavak: tanuló régiók, formális tanulás, nem formális tanulás, kulturális tanulás, közösségi tanulás, közösségteremtés

A „Tanuló régiók Magyarországon” projekt kutatói arra vállalkoztak, hogy a projekt kutatási szempontjai alapján vizsgálják meg egy adott területi és társadalmi egység azon gazdasági, politikai és kulturális tényezőit, amelyek hozzájárulnak egy tanuló régió (LR) kialakulásához (Kozma, 2016). A tanuló régiót és a tanulási közösségeket részben statisztikai, részben pedig terepen végzett kutatás segítségével vizsgáltuk és az eredmények alapján jellemeztük a „tanuló közösségek” sajátosságait. Az előadás a „Tanuló régiók Magyarországon” projekt terepen végzett kutatásához kapcsolódik. A Hajdúhadházi járás helyzetét a felnőttek tanulási szempontja alapján elemzi. A formális tanulási célból szervezett tevékenység mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a nem formális tanulás. Elengedhetetlen tehát a nem formális tanulás területére való fókuszálás, ez az ismeretszerzési forma is jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a felnőttek eredményesen tudjanak bekapcsolódni a munka világába, sikeresek legyenek, életminőségük javuljon. A Hajdúhadházi térség társadalomstatistikai mutatói is indokolják, hogy a felnőtt tanulás lehetőségeit, mint fejlesztő lehetőségeket vizsgáljuk. Munkánk során a járás statisztikai adatait (pl.: munkanélküliség, öregedési mutató, gazdasági vállalkozások száma, elvándorlás, stb.) elemeztük, valamint a LeaRn kutatócsoport adatbázisának segítségével vizsgáltuk a járásban a különféle felnőtt tanulási helyzeteket. A LeaRn index országos adataival vetettük össze a járás és az egyes települések helyzetét. A másodelemzés mellett a kutatás során szakértői interjúkat készítettünk a járásban dolgozó, a kutatás szempontjából releváns személyekkel, akik igyekeztek a járás sportolási életét bemutatni, a közelmúlt főbb sportfejlesztéseiről tájékoztatni, a kérdések fókuszában a sportolás általi közösségteremtő szerep állt. A kutatás eredményei azt igazolják, hogy egyes LeaRn mutatók esetében a járás az országos átlagértéknél kedvezőbb értéket mutat, egy esetben az országos átlagéhoz képest azonosat és egyben pedig gyengébbet. Az interjúelemzések során kiderült, hogy több sportág is elérhető a járáson belül (pl.: labdarúgás, vívás, kosárlabda, íjászat, ökölvívás), illetve nagy hangsúlyt fektetnek a sportolási lehetőségek folyamatos fejlesztésére. A járás igyekszik a közösségi tanulási színtereit megteremtteni, a sportolás általi közösségteremtő szereppel kompenzálni, illetve fejleszteni a térséget.

MI ZAJLIK A VÉGEKEN? AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK KÁBÍTÓSZERHASZNÁLATA A SZEGREGÁTUMOKBAN ÉS AZ ERRE ADOTT HELYI ÉS ISKOLAI VÁLASZOK

Elnök: Lannert Judit / T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatáskutató Központ Zrt.

Opponens: Golnhofer Erzsébet / ELTE

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: drogfogyasztás, szegregáció, oktatási módszerek

Kvalitatív kutatások azt mutatják, hogy az oktatási intézményekben nagy ütemben nő az ún. dizájner drogok használata (Szécsi-Sík, 2016). Kutatásunk célja az volt, hogy felderítsük a fiatalok újszerű kábítószerhasználati szokásait, a mögötte lévő attitűdöket és a helyi iskola és védőháló ezen problémákra adott válaszait. Baranya, Borsod és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye három-három iskolájában végeztünk fókuszcsoporthozos beszélgetéseket ötödik és nyolcadik osztályos gyerekek körében. Az iskolák az Országos Kompetenciamérés eredményei alapján az adott megyében leggyengébb teljesítményt nyújtó és leghátrányosabb helyzetű tanulókkal rendelkező iskolák közül kerültek ki. A fókuszcsoporthozos beszélgetéseken elsősorban nonverbális eszközöket, új módszereket alkalmaztunk (pl.: mesekocka, dráma, vizuális önkifejezés stb.), annak érdekében, hogy a gyerekek könnyebben meséljék el, hogy mit tudnak a drogfogyasztásról. Mélyinterjú beszélgetést illetve részben strukturált interjút folytattunk emellett az iskolaigazgatókkal, az osztályfőnökökkel, illetve a helyi védőháló tagjaival. A felső tagozatos diákok körében ezen felül online kérdőíves kutatást is végeztünk, ahol a már bevált kérdezési technikákat és kérdéseket (pl. ESPAD) ötvöztük újszerű kérdésekkel. Az online kérdőívet mintegy 3200 felsőtagozatos tanuló töltötte ki országszerte. A leginkább a fiatalok (14-23 évesek) bizonyos csoportjaiban figyelhető meg droghasználat, mely elsősorban a házilag előállított és/vagy újfajta kábítószereket jelenti. A dohányzás és az alkohol kipróbálása viszont már a kisebb gyermekek körében is általánosnak mondható a hátrányos helyzetű településeken. Általános tapasztalat, hogy hiányoznak a segítségkérés és adás eszközei, hálózatai, a gyerekek csak valamilyen erőszakmegoldásban tudtak csak gondolkodni. Az általunk vizsgált általános iskolákban a pedagógusok meglátása szerint a droghasználatokkal kapcsolatban az iskolának nem sok eszköze van, ugyanakkor nem is törekszenek arra, hogy olyan kommunikációs szituációkat, légkört alakítsanak ki, ahol a gyerekek meg tudnának nyílni és tudnának kérdezni a problémákkal kapcsolatban, amivel küzdenek. Az oktatás szinte kizárólag frontálisan zajlik, az általunk vizsgált településeken a gyerekek sívár családi otthonból kikerülve hasonlóan sívár iskolában tanulnak. Ennek a frusztrált és kilátástalan élethelyzetnek a feloldására fordulnak a drogokhoz – dohányzás, alkohol, gyógyszerek és emellett más illegitim drogok -, vagy a valláshoz. A drogfogyasztás csak tünet, egy olcsó eszköz a reménytelenség és kilátástalanság időszakos feledésére. Kezeléséhez a társadalmi berendezkedés sokkal átfogóbb, hosszú távú, strukturális átalakítására lenne szükség. A szimpóziumon bemutatjuk a szabolcsi esettanulmányt, az innovatív fókuszcsoporthozos alkalmazását iskolai közegben, az online tanulói kutatás főbb eredményeit, valamint az iskolai válaszokat a problémára.

Előadások

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK KÁBÍTÓSZER-HASZNÁLATÁNAK KVANTITATÍV VIZSGÁLATA ONLINE KÉRDŐÍV ALAPJÁN

Kaderják Anita / T-Tudok Tudásmenedzsment és OKtatáskutató Zrt.

Kulcsszavak: online tanulói kérdezés, többváltozós elemzés, drogfogyasztás

A Kábítószer-használat a szegregátumban élő általános iskolás gyerekek körében című kutatás célja annak vizsgálata volt, hogyan alakulnak a szegregátumban élő gyerekek droghasználati szokásai, mi befolyásolja a drogról kialakult tudásukat. A projekt keretében online adatfelvételt folytattunk felső tagozatos diákok körében 2017 március-áprilisában. A kérdőív legalább felét 3289 diák töltötte ki, 95 százalékuk, 3127-en pedig az utolsó kérdésre is válaszoltak. A diákokat az intézményvezetőkön keresztül értük el, őket kértük meg, hogy továbbítsák a kérdőív linkjét a diákok felé, akár iskolai, akár otthoni kitöltésre. A kérdőív célja az volt, hogy a három vizsgált megyében, azon belül is a kilenc terepkutatásba bevont iskolákban végzett kvalitatív elemzésen túl képet kapjunk az átlagos országos tendenciákról és potenciális régiós különbségekről az alkohol, cigaretta és kábítószeres ismeretével és kipróbálásával kapcsolatban. Cél volt továbbá az olyan lehetséges védőfaktorok szerepének azonosítása, mint a támogató családi háttér, a befogadó, motiváló iskolai környezet, az aktív szabadidős tevékenységek, vagy a pozitív jövőkép. Az elemzésben a leíró statisztikák bemutatásán túl többváltozós statisztikai elemzést (OLS, logit regressziós, multinomiális logit regressziós elemzés) is alkalmaztunk, hogy megállapítsuk, milyen tényezők hatnak a diákok tájékozottságára a különböző kábítószerekkel kapcsolatban, illetve, hogy milyen faktorok teszik valószínűbbé, hogy a tanulók kipróbálják-e a kábítószereket, illetve rendszeresen használják-e őket. Az eredmények szerint szignifikáns hatással van a kábítószerekkel kapcsolatos tájékozottságra a nem, a kor, a családi háttér, az ambíció, a baráti/ismerősi kör, és a lakóhely: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Hajdú-Bihar megyében a családi háttérváltozókra kontrollálva is kevesebben választották azt, hogy ismernének egy-egy kábítószert. Az egyik legérdekesebb eredmény, hogy a jó anyagi háttér mellett az csökkenti szignifikánsan az ismétlődő (több, mint egyszer kipróbálja a diák) kábítószer-fogyasztás esélyét, ha a diákok úgy érzik, közösséghez tartoznak az iskolában. A másik oldalt vizsgálva azt látjuk, hogy azok, akik dohányoznak, rendszeresen fogyasztanak alkoholt vagy energiatalt, illetve relatíve könnyen tudnak kábítószerhez jutni, és ismernek olyat, aki már fogyasztott kábítószert, nagyobb eséllyel válnak ismétlődő használókká. A kutatást támogatta a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal.

A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓKAT TANÍTÓ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK VÁLASZAI A DROGPROBLÉMÁRA

Lannert Judit / T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatáskutató Zrt.

Kulcsszavak: pedagógiai módszerek, hátrányos helyzetű tanulók, drogfogyasztás

2016. novembere és 2017. júniusa között a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal megbízásából került sor a Droghasználat a szegregátumban élő általános iskolás gyerekek körében című kutatásra. A kutatás módszertana kvantitatív és kvalitatív elemeket tartalmazott. A kvalitatív kutatást Baranya, Borsod és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye három-három iskolájában végeztük el. Az iskolákat az Országos Kompetenciamérés eredményei alapján kívánjuk választottuk ki úgy, hogy az adott megyében leggyengébb teljesítményt nyújtó iskolákat kerestük meg, figyelembe véve az iskola településén élő veszélyeztetett gyerekek számát is. A kutatás során megyénként három-három általános iskolában készítettünk fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetéseket ötödikes és nyolcadikos tanulókkal innovatív eszközökkel, valamint minden intézményben interjútunk az igazgatóval, helyettesével és a két osztály osztályfőnökével, valamint szülőkkel. Ezen felül mintegy 3000 felsőtagozatos tanuló töltötte ki országsszerte az online kérdőívünket, ami elsősorban a drogfogyasztásra és az iskolához és tanuláshoz való viszonyukra központosított. Az előadás egy témára fókuszál, a hátrányos helyzetű tanulókat tanító általános iskolák hogyan küzdenek meg a helyi gondokkal, a fiatalkori dohányzás, alkoholfogyasztás és kábítószerfogyasztás problémájával. Érzékelik-e ezt a problémát, ha igen, vannak-e és milyen megoldásai a probléma kezelésére. A pedagógusokkal és szakmabeliekkel végzett interjúk, a szülőkkel folytatott beszélgetések, a tanulókkal folytatott fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések (kvalitatív elemzés), valamint az online tanulói kérdezés (kvantitatív, többváltozós elemzés) tapasztalatai mind összecsengenek. Az iskola nem tudja magát függetleníteni az adott település anyagi, szociális és kulturális viszonyaitól. Minél nagyobb az entrópia egy településen, annál nagyobb a tehetetlenség is az iskolában. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy a korszerű pedagógiai módszerek jelenthetnek megoldást, sajnálatos, hogy az iskolák többségére ezek alkalmazása nem jellemző. A fiatalok drogfogyasztása csak egy jéghegy csúcsát jelentik. Minél kevésbé vannak hatékony mintái a stresszkezelésnek a helyi felnőtt társadalomban és minél ingerszegényebb a környezet (az iskolát is beleértve), annál korábban és intenzívebben lesz jellemző a káros szenvedély a fiatalokra. Az iskolák többsége az erős kontrollal válaszol több-kevesebb eredményességgel és kevés hangsúlyt helyez a gyerekek kreativitásának fejlesztésére. Ez viszont azt is eredményezi, hogy ezek a gyerekek a külvilág kihívásaira jóval kevésbé lesznek felvértezve. Ezen felül érdekes helyi mintázatokat lehet felfedezni, sajátosan elkülönülnek a borsodi, szabolcsi és a baranyai iskolák túlélési stratégiái, pedagógiai megközelítései, a helyi társadalommal való kapcsolataik. Az előadás ezekre a különbségekre is kitér, valamint az eltérések jellegére és az emögött álló okokra. A kutatást támogatta a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal.

INNOVATÍV FÓKUSZCSOPORTOS MÓDSZERTANNAL A TANULÓK KÁBÍTÓSZERREL KAPCSOLATOS VÉLEMÉNYÉNEK, TAPASZTALATÁNAK A HATÉKONY ÉS ETIKUS FELTÉRKÉPEZÉSÉÉRT

Németh Szilvia / T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatókutató Zrt.

Kulcsszavak: tanulói fókuszcsoport, innovatív technika, drog, szegregátum

2016. novembere és 2017 júniusa között a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal megbízásából került sor a Droghasználat a szegregátumban élő általános iskolás gyerekek körében című kutatásra. A kutatás módszertana kvantitatív és kvalitatív elemeket is tartalmazott. A kvalitatív kutatást Baranya, Borsod és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye három-három iskolájában végeztük el. Az iskolákat az Országos Kompetenciamérés eredményei alapján kívánjuk választottuk ki úgy, hogy az adott megyében leggyengébb teljesítményt nyújtó iskolákat kerestük meg, figyelembe véve az iskola településén élő veszélyeztetett gyerekek számát is. A kutatás célcsoportja ötödik és nyolcadik osztályos gyerekek voltak, mivel korábbi kutatási tapasztalatok szerint, az ötödikesek még éppen a szerhasználati életkor kezdete előtt állhatnak, míg a nyolcadikosok között már feltehetőleg vannak drogfogyasztók. A vizsgálni kívánt témakör, illetve a tanulók alacsony életkora arra sarkallt minket, hogy ne hagyományos fókuszcsoportos beszélgetések segítségével próbáljuk feltérképezni a tanulók drogról, kábítószer-használatról való nézeteit, tapasztalatait, hanem innovatív, foglalkozásalapú módszertan vezetve be. Tehát a kiválasztott iskolákban az etikus kutatás szabályait betartva fókuszcsoportos alkalmakat szerveztünk az ötödik és nyolcadik osztályos tanulóknak, három egymástól eltérő kvalitatív módszert használva. Három iskolában ún. kreatív workshopokkal, három iskolában drámapedagógiai foglalkozással, és három iskolában pedig egy saját fejlesztésű storykocka - történetmesélő módszert alkalmazva. Ezek a foglalkozások egy-egy előre elkészített forgatókönyv mentén zajlottak, annak érdekében, hogy a gyerekek könnyebben meséljék el, hogy mit tudnak a drogfogyasztásról. Így kevésbé áll fenn annak a veszélye, hogy eltitkolják vagy a szégyenérzet miatt nem osztják meg a témáról a véleményüket, tudásukat. Ez az innovatív módszer-együttes releváns új információkat hozott a felszínre. A jelen előadás célja, ennek az új módszertannak, gyakorlati alkalmazásának, illetve az általa gyűjtött fő eredményeknek a bemutatása. Az előadás kitér a különféle foglalkozások által gyűjtött eredmények hasonlóságaira és különbségeire, valamint különös hangsúllyal szeretné felhívni arra az általános tapasztalatra a figyelmet, hogy miként tudja a tanulók kreativitását, kritikai gondolkodását és fantáziáját meggyengíteni a mai magyar iskola. A kutatást támogatta a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal.

FÓKUSZBAN A NYELVI KÖZVETÍTŐI KOMPETENCIA ÉS FEJLESZTÉSE

Elnök: Lesznyák Márta / SZTE BTK, Angoltanár-képző és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Opponens: Molnár Edit Katalin / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: fordító- és tolmácsolás, fordítói kompetenciák, kompetencia alapú fordító- és tolmácsolás

A második világháború után felvirágzó fordító- és tolmácsolás (közös néven: nyelvi közvetítők képzése) a fordítástudomány fellendülését hozta magával. Míg ez a hatvanas és hetvenes években leginkább a fordítás nyelvészeti vonatkozásainak kutatását jelentette, a nyolcvanas évektől erőteljesen kibővült a kör, és a fordítástudomány interdiszciplináris kapcsolatokat kezdett építeni a szociológiával, a pszichológiával, a jogtudománnyal, a közgazdaságtannal, a filozófiával és számos további tudománnyal. Ezek közül is kiemelkedik az utóbbi 20 évben a neveléstudomány: a tömegessé váló fordító- és tolmácsolás egyrészt módszertani megújuláshoz vezetett, másrészt megjelentek a fordítóképzést segíteni kívánó elméleti modellek. Ezek közül is kiemelkedő jelentőségűek a kompetencia-modellek, amelyek a nyelvi közvetítők képzésének közvetlen hátterét képezik. Szimpóziumunkban ezekre a kompetencia-modellekre és gyakorlati relevanciájukra helyezzük a hangsúlyt. Az első előadó áttekinti a legelterjedtebb fordítói- és a tolmácsolási kompetencia modelleket, elemzi különbségeiket és hasonlóságait, majd azt tárgyalja, mennyi létjogosultsága van egy egységes nyelvi közvetítői kompetenciának, és ez a megközelítés milyen gyakorlati hasznokkal járhat a kutatás és a képzés szempontjából. A második előadás hivatásos fordítók és tolmácsok, valamint fordító- és tolmácsolásben résztvevő hallgatók nyelvi közvetítői alkompetenciák fontosságáról alkotott véleményét hasonlítja össze egy kérdőíves felmérés adataira támaszkodva. A kutatás eredményei arra vonatkozóan is szolgáltatnak információkat, hogy a kutatás résztvevői mennyire látják fajsúlyosnak az egyes alkompetenciákat a képzésen belül. A harmadik előadás a fordítói kompetencia egyik alkompetenciájára, a terminológiai kompetenciára koncentrál, és azt tárgyalja, mennyire és milyen formában van létjogosultsága a terminológiai kompetencia fejlesztésének a fordítóképzésen belül. Az utolsó előadás témája a technológiai alkompetencia, amely a 21. században a fordító talán egyik legfontosabb kompetenciájává vált. Az előadás azonban ezúttal nem a hallgatókra, hanem az oktatókra koncentrál, és interjúk, valamint kérdőívek segítségével azt vizsgálja, hogy viszonyulnak az oktatók különböző technológiai eszközök fordítóképzésben való alkalmazásához.

Előadások

A FORDÍTÓ- ÉS TOLMÁCSKOMPETENCIA MODELLEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

Bakti Mária / SZTE JGYPK Modern Nyelvek és Kultúrák Tanszék

Kulcsszavak: fordítói kompetencia modellek, tolmácskompetencia modellek, kompetencia alapú tolmácsképzés

A fordítói és tolmácskompetencia kutatásában vitatott kérdés, hogy milyen mértékben azonos a két tevékenységhez szükséges kompetenciák köre. A kérdés egyrészt kutatómódszertani jelentőséggel bír, mert a kombinált modellek használata bizonyos esetekben gazdaságosabbá teheti a kutatásokat. Másrészt oktatási és módszertani szempontból is fontos, hiszen útmutatást adhat arra vonatkozóan, milyen alkompetenciák fejleszthetők közösen a fordítók és a tolmácsok képzése során. Az előadás célja a legjelentősebb fordítói és tolmács kompetenciamodellek bemutatása, majd ezek összevetése egymással, és a két tevékenységhez szükséges közös kompetenciák felvázolása. Az előadás Gile azon álláspontja mellett érvel, mely szerint a két tevékenységhez alapvetően azonos kompetenciák szükségesek, néhány lényeges különbséggel (Gile 2004). Az előadás során bemutatjuk a leggyakrabban használt általános és specifikus tolmácskompetencia-modelleket (Albl-Mikasa, 2013; Kalina, 2005; Refki et al., 2013), majd a legelterjedtebb fordítói kompetencia modellekről (PACTE, EMT) ejtünk szót részletesen, megemlítve a nagy számú egyéb modellt is. A kritikai elemzés során kitérünk az egyes modellek erőnyeire és hiányosságaira, illetve szót ejtünk arról is, hogy a fordítói kompetencia-modellek száma és kidolgozottsága nagyobb, mint a tolmácskompetencia modelleké, és megpróbálunk feltételes magyarázatot adni erre a jelenségre. Végül kiemeljük, hogy melyek a fordításhoz és tolmácsoláshoz egyaránt szükséges kompetenciák, és melyek specifikusak az egyes tevékenységek szempontjából. A fenti elméleti keret áttekintése azért is különösen fontos, mivel a hazai fordító- és tolmácsképzési programokon belül nem mindenhol különül el a fordító- és a tolmács szakirány, így az oktatók számára fontos ismerni mind a fordítói és tolmácskompetencia közös elemeit, mind a különbségeket, annak érdekében, hogy a tolmácsoláshoz és a fordításhoz szükséges részkompetenciákat hatékonyan tudják fejleszteni. Az előadás az elméleti modellek bemutatása után a szakirodalom alapján röviden ismerteti a hazai és nemzetközi jó gyakorlatokat, amelyek a tolmácskompetencia részkompetenciáinak fejlesztési lehetőségeit mutatják be a tolmácsképzésben.

A NYELVI KÖZVETÍTŐI KOMPETENCIA ELEMEI HIVATÁSOS FORDÍTÓK ÉS TOLMÁCSOK, VALAMINT FORDÍTÓKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐ HALLGATÓK SZEMÉVEL

Lesznyák Márta / SZTE BTK Angoltanár-képző és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Bakti Mária / SZTE JGYPK Modern Nyelvek és Kultúrák Tanszék

Kulcsszavak: nyelvi közvetítői kompetencia, hivatásos és képzésben lévő fordítók összehasonlítása, fordító- és tolmácsolás

A fordítástudományi kutatásokat az elmúlt húsz évben a fordítói és tolmács kompetencia modellek létrehozásának és kutatásának forradalma jellemezte. Bár a fordítói és tolmács kompetenciák bizonyos pontokon elválnak egymástól, alapjaiban mégis nagyon sok átfedést tartalmaznak, ennél fogva indokolt közös kutatásuk is. Ennek fényében vizsgálatunk tárgyát nyelvi közvetítői kompetenciaként definiáljuk, amelyben fellelhetők a fordításhoz és a tolmácsoláshoz szükséges alkompetenciák is. Kutatásunkban arra kerestünk választ, hogy a szakmát gyakorló hivatásos fordítók és tolmácsok, valamint a még képzésben részt vevő hallgatók hogyan ítélik meg a különböző kompetenciaelemek súlyát a szakmai munkában és a képzésben. Vizsgálatunkat az indokolta, hogy bár a szakirodalom bővelkedik kutatók és oktatáspolitikusok által kidolgozott modellekben, a szakma gyakorlóit viszonylag ritkán vonják be a fordítói kompetenciára vonatkozó kutatásokba. Vizsgálatunkban 31 hivatásos fordító/tolmács és 99 hallgató vett részt, akik egy kérdőívet töltöttek ki a nyelvi közvetítői kompetencia elemeire vonatkozóan. A kompetenciaelemeket a PACTE csoport fordítói kompetencia modellje alapján alkottuk meg, mivel ezt a modellt látjuk a legátfogóbbnak, és a legalkalmasabbnak arra, hogy a tolmácsolás-kompetencia-elemeket is befogadja. A vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a hivatásos fordító-tolmácsok és a hallgatók is a nyelvi kompetenciákat tartják a fordítói kompetencia legfajlagosabb elemeinek. Ugyanakkor a hivatásosok és a hallgatók összehasonlítása néhány területen szignifikáns különbséget mutatott: így a hallgatók fontosabbnak ítélik a figyelem és az összpontosítás képességét, a probléma-felismerést és megoldást, a forrásnyelvi kompetenciát és a rövidtávú memóriát, mint a hivatásos fordítók. A hivatásosok ugyanakkor szignifikánsan fontosabbnak tartják a digitális kompetenciákat, mint a hallgatók. Kissé meglepőnek tartjuk, hogy mindkét csoport viszonylag alacsonyra értékelte a szöveg témájához kapcsolódó szaktudás szerepét. A fordítóképzésben szerzett tapasztalataikra reflektálva, mind a hivatásos, mind a képzésben lévő hallgatók a nyelvi kompetenciák fejlesztésének súlyát emelik ki. A hallgatók ugyanakkor szignifikánsan különböznek a hivatásoktól abban, hogy véleményük szerint a problémamegoldás nagyobb szerepet kap a fordítóképzésben. Az alminták (fordítók/tolmácsok; férfiak/nők; életkori és tapasztalati csoportok) elemzése további különbségeket tárt fel. Az eredmények fontos visszajelzésként szolgálnak a fordítóképzés számára: egyrészt mutatják, melyek a szakma gyakorlása szempontjából fontosnak ítélt kompetenciák a szakemberek véleménye szerint, másrészt utalhatnak a jelenlegi képzés hiányosságaira (ahogy például a hallgatók digitális kompetenciáról alkotott véleménye kapcsán ezt feltételezzük).

A TERMINOLÓGIAI KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE A FORDÍTÓKÉPZÉSBEN

Sermann Eszter / SZTE BTK Olasz Tanszék

Kulcsszavak: fordítói kompetencia, terminológiai kompetencia, terminológiai alapismeretek

Jelen előadás célja a terminológiai kompetencia meghatározása a fellelhető szakirodalom alapján, valamint a kompetencia összetevőinek elkülönítése és fejlesztésük lehetséges módjainak bemutatása. A fordító- és tolmácsolások hálótervében a szakterület-specifikus terminológiai kurzusok mellett (például jogi, gazdasági terminológia) szerepel a Terminológiai alapismeretek mint tantárgy, melynek célja nyelvpártól és szakterülettől független sokrétű ismeretek közvetítése. A terminológiai kompetencia fejlesztésének kétféle vetülete lehet a nyelvi közvetítők képzésében: elméleti megközelítésben a terminusok kezelésére, a terminusok célnyelvi megfelelőinek felkutatására vonatkozó elvek, gyakorlati vonatkozásában pedig egyebek mellett a terminológiakezelő fordítástámogató szoftverek használatának megismertetését foglalhatja magában. A terminológiai kompetencia fejlesztése tehát a nyelvi közvetítők képzésének egyik fontos feladata, amelyre azért van szükség, mert bár a fordító és a terminológus munkája határozottan elkülöníthető, mégis gyakran előfordul, hogy – képzett terminológus vagy megbízható terminológiai forrás hiányában – a fordítónak ad hoc terminológusi munkát kell végeznie, a fordítás során felmerülő terminológiai problémákat terminológusi szemlélettel kell megoldania. Ebből következően több szerző is egyetért abban, hogy a fordítónak érdemes ismernie és önállóan alkalmaznia a terminológiai elveket és módszereket (Fischer 2010, Tamás 2012). A terminológiai kompetencia fejlesztése azonban csak akkor valósítható meg eredményesen, ha világosan meg tudjuk határozni mibenlétét és elemeit. Emellett a képzés szempontjából jelentős kérdés, hogy milyen minimálisan szükséges ismereteket kell átadni a leendő fordítóknak a terminológiai kompetencia fejlesztéséhez, és hogy milyen kurzusok keretében és hogyan fejleszthető a terminológiai kompetencia. A releváns szakirodalomra támaszkodva megpróbálok válaszokat adni ezekre a kérdésekre is. A terminológiai kompetencia fogalmának pontos meghatározása, valamint az összetevőinek elkülönítése a nyelvi közvetítők képzésének keretein belül a terminológiaelméleti kurzusok tematikájának és módszertanának kidolgozásához járulhat hozzá.

AZ INSTRUMENTÁLIS FORDÍTÁSOKTATÓI KOMPETENCIA TECHNOLÓGIAI VONATKOZÁSAI

Ugrin Zsuzsanna / BME Idegnyelvi Központ

Kulcsszavak: fordítói instrumentális kompetencia, fordításoktatói kompetencia, fordítástechnológia

Napjaink fordítóképzésében immár évtizedek óta evidenciának számít a hallgatók megfelelő felkészítése a fordítói munkához kapcsolódó technológiai feladatokra. Az EMT által 2009-ben publikált, fordítóképzések számára kidolgozott fordítói kompetenciaprofilban – és annak jelenleg továbbfejlesztett változatában is – fontos helyet foglal el a technológiai kompetencia, amely lefedi a számítógépes fordítástámogató eszközök ismeretét és gördülékeny használatát, valamint az információkereső kompetencia, amelynek része a forrásanyagok gyors és hatékony felkutatása számítógépes eszközök segítségével. Mivel a végzett fordítók irányában alapvető megbízói elvárás a fenti készségek megléte, a fordítástechnológia oktatása már beépült a fordítóképzők tanmeneteibe. Ez azonban számos kérdést vet fel az oktatói oldallal kapcsolatban: egyrészt azt, hogy az e tantárgyakat célzottan oktatók milyen háttérrel rendelkeznek és mely szakmai területekről érkeznek; másrészt azt, hogy e szakemberek oktatáson kívüli munkájuk során alkalmazzák-e az említett eszközöket, illetve hogy a képzésben milyen módszerekkel vezetik be a hallgatókat ezek használatába. Végül pedig azt, hogy a célzott fordítástechnológiai kurzusokon kívül milyen más tantárgyakba integrálandó a számítógépes fordítástámogató eszközök használata, s ennek mentén az ezeket oktató pedagógusok milyen kihívásokkal, esetleges hiányosságokkal, továbbképzési igényekkel szembesülnek. Dorothy Kelly 2008-ban, a fordítástanár-képzést szorgalmazó cikkében az általa összeállított fordításoktatói kompetenciaprofil részeként említi az instrumentális kompetenciát, amelyet úgy határoz meg, mint a képzéshez szükséges erőforrások valamennyi fajtájának ismeretét, valamint ezek megfelelő és hasznos alkalmazását a képzési folyamatban. Az instrumentális kompetencia részeként említi a fordítástechnológiai eszközök ismeretét, megfelelő alkalmazását, s egyúttal határaik felismerését. Bár Magyarországon jelenleg a fordítástanár-képzés beindítására nem sok esély mutatkozik, érdemes átgondolni a technológiai kompetencia fejlesztését célzó tanár-továbbképzés lehetőségét. A szerző ennek megalapozására folytatott kismintás empirikus kutatást a magyarországi fordítóképzések oktatói körében interjúk (n=5) és online kérdőív (n=30) útján. Az eredmények előzetes elemzése azt mutatja, hogy az oktatók részéről igény mutatkozik a fordítástámogató eszközök és a gépi fordítás közelebbi megismerésére és alkalmazására, ugyanakkor többen bizonytalanok ezek használata és a fordítás oktatásában való alkalmazása terén. Az előadás a kutatási eredményekre támaszkodva előrevetíti a fordításoktatók technológiai továbbképzésének egy lehetséges koncepcióját is, különös tekintettel a felhő alapú tartalommegosztó platformokra és az utóbbi néhány évben új lendületet kapott tanár-tanár kooperációra.

ANYANYELVI KÉSZSÉGEK ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK ATÍPIKUS FEJLŐDÉSŰ GYERMEKEKNÉL

Elnök: Macher Mónika / ELTE-BGGYK

Opponens: Papp Gabriella / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: anyanyelvi készség, kommunikáció fejlesztés, atipikus fejlődés

Szimposiumunk valamennyi előadása egy problémakörhöz kapcsolódik: az anyanyelvi készségek fejlődésének és fejleszthetőségének a kérdésével foglalkozik tipikustól eltérő fejlődésmenetet mutató iskoláskorú gyermekeket helyezve a fókuszpontba. A jelen szimposium négy előadása olyan egyéni kutatói kérdéseket igyekszik megválaszolni, amelyekkel a befogadó környezet számára jól adaptálható eredményeket nyújt, legyen az integráló vagy szegregált iskolatípus. Az előadások egymástól független kutatásokat mutatnak be, de az első szerzők ugyanazon kutatói műhelyben végeznek tudományos munkát. Első előadásunk keretében a szerzők által kidolgozott, három részből álló idioma-teszt előteszteléséről, használhatóságáról számolnak be felső tagozatos tanulásban akadályozott tanulók körében. A mérőeszköz validálási és reliabilitási folyamata megtörtént. Az eredmények a teljesítmény változását, a típushibákat és szubtesztek nehézségi fokait is meghatározzák, ezzel új ismeretekkel bővítik a gondolkodásról és megértésről meglévő tudásunkat a célcsoport kontextusában. Második előadásunk tanulásban akadályozott tanulók szótanulási vizsgálatának eredményeiről, fejlődéséről, tipikus hibákról ad képet a Meixner-féle aktív szótanuláspróba használatával. Az eredmények kvantitatív és kvalitatív eltéréseket is mutatnak a célcsoport egy-egy korosztályát a szógyarapodás szempontjából jellemezve, és jól hasznosíthatóak az anyanyelvi képességfejlesztés területén. A harmadik előadás egy taktilis-kinesztetikus beszédmotoros intervenció, a hazánkban kevésbé ismert PROMPT terápia hatását mutatja be intellektuális képességzavarral élő 7-10 éves tanulók körében. Az eredmények azt demonstrálják, hogy a PROMPT terápia jó eljárás lehet az intellektuális képességzavarral küzdő tanulóknál, bár a terápiák hatása eltérő a vizsgált csoportokban, ugyanakkor az még több hónap elteltével is érezhető. Negyedik előadásunkban az evidencia-alapú gyakorlat fogalma kerül tisztázásra. Az előadó arra keresi a választ, hogy mely dimenziók mentén írhatóak le az autizmus spektrum zavar sokszínűségében azok a komprehenzív megközelítések, melyek kellő mértékben operacionalizálhatóak és egyénre szabhatóak ahhoz, hogy segítségükkel hatékonyan támogathassuk az autizmussal élő emberek kommunikációját. Példaként az augmentatív és alternatív kommunikáció módszereit, ezzel kapcsolatos feltáró vizsgálat eredményeit prezentálja. A bemutatásra kerülő kutatások eredményei árnyalt képet adnak az atipikus fejlődés esetén tapasztalható egyes anyanyelvi sajátosságokról, további kutatási irányt mutathatnak, hozzájárulhatnak a fejlesztés módszertanához, így hatékonyabbá téve azt.

Előadások

A KOMMUNIKÁCIÓ FEJLESZTÉSE: A PROMPT TERÁPIA HATÁSVIZSGÁLATA INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVARRAL ÉLŐ GYERMEKEK ESETÉN

Bohács Krisztina / ELTE-BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet
Farkas Katalin / Gem Kognitív Klinika

Kulcsszavak: taktilis-kinesztetikus motoros facilitáció; diszpraxia és apraxia; intellektuális képességzavar

Az 1960-as évek óta sok olyan kutatás látott napvilágot, amely az intellektuális képességzavarral élő (IKZ) tanulók állapotának leírását taglalja; kevesebb azonban az olyan empirikus munka, amely bizonyos aktivációs programok hatásvizsgálatát tűzi ki célul a jelzett populáció körében (Kozulin, 2015). Jelen kutatásunk célja a „Prompts for Restructuring Oral Muscular Phonetic Targets” (PROMPT) beszédterápia, egy taktilis-kinesztetikus beszédmotoros intervenció (Hayden, 2016) hatásának vizsgálata volt IKZ-val élő gyermekek esetén. Kísérleti csoportunkba ($N_{exp}=24$) olyan 7-10 éves, enyhe illetve közepesen súlyos IKZ-val élő gyermekek kerültek ($IQ\ mean=61$), akiknél tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottságok intellektuális képességzavart, valamint diszláliát (12 fő), vagy diszpraxiát (7 fő) vagy apraxiát (5 fő) állapítottak meg. A kísérleti csoportba tartozó gyermekek hetente kétszer 60 percben PROMPT terápiaiban részesültek, az intervenció időtartama 7 hónap volt. Az első kontroll csoportunkba tartozó, ugyancsak 7-10 éves gyermekek ($N_{contr1}=32$; $IQ\ mean=59$; diszláliás: 15 fő; diszpraxiás: 7 fő; apraxiás: 10 fő) hetente kétszer 60 percben pöszeség terápiaiban részesültek, szintén 7 hónapig. Második kontroll csoportunkba olyan 8-10 éves gyermekek tartoztak, akik speciális iskolákban heti egy alkalommal részesültek általános logopédiai ellátásban egy tanéven (9 hónapon) keresztül ($N_{contr2}=29$ fő; $IQ\ mean=63$; diszláliás: 15 fő; diszpraxiás: 11 fő; apraxiás: 3 fő). Elemzési szempontjaink a következők voltak: artikulációs pontosság; expresszív szókincs mennyisége belső késztetés a kommunikációra; illetve a szóban forgó szempontok megtartásának képessége 3 hét, 10 hét majd 3 hónap elteltével. Eredményeink azt tükrözik, hogy a PROMPT terápia hatásmérete magas a diszláliás illetve diszpraxiás gyermekek körében (Cohen $d=1,003$), a megtartás képessége még 3 hónap elteltével is 9-10 százalékpontos romlást mutat csak; az apraxiás gyermekek körében szintén magas a hatásméret (0,607), de a megtartás képessége 55 százalékponttal romlik; a kommunikációs késztetés növekedése magas mindegyik alcsoportban. A pöszeségterápia hatásmérete közepes (Cohen $d=0,23$), a megtartás mértéke 34 százalékponttal romlik a diszláliás illetve diszpraxiás tanulók körében; az apraxiás gyermekek esetén 80 százalékpontos a megtartás romlása. A kommunikációra való késztetés gyenge. Az iskolai logopédiai ellátás esetén a hatásméret gyenge (Cohen $d=0,12$), a megtartás képessége nem értelmezhető. Kutatásunk következtetése: a PROMPT terápia jó eljárás lehet az IKZ-val élő, jelzett beszédképekkel rendelkező gyermekek ellátásában. Munkánk elméleti és gyakorlati relevanciája: a PROMPT terápia alkalmazásával egy hazánkban ismeretlen módszert mutattunk be; hozzájárultunk a szóban forgó populáció társadalmi integrációjához, inkluzív nevelését segítettük. Szeretnénk köszönetet mondani a GEM Kognitív Klinika vezetőségének a kutatás anyagi támogatásáért.

SZÓTANULÁSI FOLYAMATOK ELEMZÉSE TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEKNÉL

Macher Mónika / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,
Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: mentális lexikon; szótanulás; tanulásban akadályozottság

A mentális lexikon terjedelmét, az egyes elemeinek kombinatorikáját és a hozzáférési stratégiákat a tanulási képesség nagymértékben befolyásolhatja. Korábbi kutatások (Mercer és Mercer 2005; MACHER 2007, 2013, 2016) a nehezen tanuló gyermekeknél korlátozott szókészletről, a tanulásban akadályozott gyermekeknél az aktiválási folyamatok mennyiségi és minőségi szempontú elmaradásáról számolnak be a tipikus fejlődésű gyermekek teljesítményéhez képest. A kutatás célja, hogy rámutasson az integrált oktatási keretek között tanuló általános iskolás tanulásban akadályozott gyermekek szótanulási folyamatainak jellegzetességeire: állapotára 7, 10 és 14 éves korban; fejlődésére az életkor előrehaladtával; a szótanulás folyamatában tapasztalható nehézségekre és típushibákra. A Meixner-féle aktív szótanuláspróba (MEIXNER 1989; KUNCZ 2007) felvételével jól nyomon követhető a szókincsgyarapodás természetes módja. A vizsgálat célcsoportja tanulásban akadályozott gyermekekből állt: az első csoport (N1=50) átlagéletkora 7;3 év, a második csoport (N2=50) átlagéletkora 10;2 év, a harmadik csoport (N3=50) átlagéletkora 14;1 év volt. A kontrollcsoport a célcsoportba tartozókkal azonos osztályokban vagy évfolyamon tanuló gyermekekből tevődött össze. A tanulásban akadályozott tanulók minden életkorban szignifikánsan gyengébben teljesítettek a szótanulás folyamatában - mennyiségi és minőségi szempontból - az ugyanilyen életkorú, tipikus fejlődésű gyermekek eredményeitől. A fejlődés mértéke az életkor előrehaladtával nem lineáris. A kontrollcsoporttól eltérően a célcsoport esetében nemcsak a szótanulás ideje és a hibázások száma között, hanem az idő és a már megtanult szavak felejtése között is statisztikailag igazolt összefüggés bizonyítható, a hibatípusok feldolgozása során az eredmények szintén jellegzetes képet mutatnak. Az eredmények jelentős mértékben segíthetik a tanulásban akadályozott gyermekek megértését, és a gyakorlatban megvalósuló komplex fejlesztő programok tervezését elsősorban az anyanyelvi nevelés, illetve a kommunikációs képességfejlesztés módszertana esetében. A vizsgált célcsoportban a tanulási képesség kihat a beszéd közlésének és befogadásának vonatkozásaiban, nehezítve a kommunikációt, továbbá egyre súlyosbítva a kognitív érintettséget.

KOMMUNIKÁCIÓFEJLESZTÉS AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARBAN – A GYAKORLAT ÉS AMI MÖGÖTTE VAN

Havasi Ágnes / ELTE-BGGYK ATIVIK; Autizmus Alapítvány

Stefanik Krisztina / ELTE-BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar; kommunikáció; evidencián alapuló gyakorlat

Autizmus spektrum zavarban az eltérő idegrendszeri fejlődés következtében sajátos viselkedés- és képességmintázatok jönnek létre. A korlátozott kölcsönös kommunikáció és társas megértés sajátos pedagógiai megközelítéseket, a heterogén viselkedéses kép igen sokszínű oktatási eszköztárat követel. Az autizmus spektrum zavarral élő személyek pszichoeducációs támogatására irányuló kutatásokban, illetve a támogatás gyakorlatában megelőzve az átfogó neveléstudományi és gyógypedagógiai gyakorlatot már a múlt század '90-es éveiben megjelenik a tudományos bizonyítékon alapuló gyakorlat igénye. A kommunikáció támogatásának széles körben alkalmazott eszközrendszere és módszere az úgynevezett augmentatív és alternatív kommunikáció (AAK), mely használatának célja a részvétel támogatása. Támaszkodva a nemzetközi porondon már összegyűlt tudásra, előadásunkban arra keressük a választ, hogyan, mely dimenziók mentén írhatók le ebben a sokszínűségben azok a komprehenzív megközelítések, melyek kellő mértékben operacionalizálhatóak és individualizálhatóak ahhoz, hogy segítségükkel hatékonyan támogathassuk az autizmussal élő emberek kommunikációját. Röviden körüljárjuk az evidencia-alapú oktatás, módszertan és gyakorlat fogalmait. Nemzetközi elemzéseink mentén bemutatunk néhány az autizmus pedagógiájában fellelhető jó gyakorlatot a kommunikációs fejlesztés, támogatás területéről. Az előadás második felében az AAK-val kapcsolatos nemzetközi vizsgálatokat és hazai, feltáró vizsgálatunk eredményeit tekintjük át röviden, demonstrálva azt a kölcsönös és kétirányú kölcsönhatást, amely a tudományos kutatás és a pedagógiai gyakorlat közt folyamatosan és több szinten működik. A kommunikáció fejlesztésére számos, széles körben támogatott és használt módszertan érhető el. A szűkebb fókusz tekintve nemzetközi elemzésünk a „klasszikus AAK”-t tekinti át a nyolcvanas évektől napjainkig, demonstrálva, hogy a nemzetközi vizsgálatok fókuszai igen szerteágazók, módszertani szempontból gyakran hiányosak. Születnek vegyes, ellentmondásos eredmények, emellett azonban kivétel nélkül minden vizsgálat talál pozitív hatásokat. Az áttekintő tanulmányok, edukációs protokollok az AAK-s módszertanokat többnyire a biztató, ritkán a megalapozott kategóriába sorolják és gyakran az ígéretes jelzőt kapják, hangsúlyozva a szakmai konszenzus mellett a további kutatások szükségességét. Hazai eredményeink azt mutatják, hogy az AAK-eszközök használata viszonylag elterjedt az egész spektrumon, a szakemberek képzése, tudása, a technológiai feltételek azonban elmaradnak az optimálistól; AAK által támogatott participáció változatos kontextusokban még nem valósul meg. A különböző kommunikációs módszertanok adaptációja, kidolgozása és a beavatkozás hatékonyságának további mérése elengedhetetlen volna annak érdekében, hogy valóban evidenciákon alapuló megközelítéseket alkalmazzunk autizmussal élő gyermekek és felnőttek kommunikációs támogatásában.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT TANULÓK IDIÓMAÉRTÉSE

Höfflérné Péntes Éva / ELTE-BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Szenczi Beáta / ELTE-BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: figuratív nyelvhasználat; idiómák; tanulási akadályozottság

A figuratív kifejezések a kognitív nyelvészet megközelítése szerint az emberi gondolkodás és megértés elengedhetetlen eszközei. Funkciójuk, hogy segítsék az elvontabb fogalmak kifejezését és megértését (Kövecses-Benczes, 2010). A kognitív nyelvészet behatóan foglalkozik azzal, hogy neurotipikus ill. tanulási zavarral küzdő személyek (Gibbs – Colston, 2012; Mashal – Kasirer, 2012) hogyan értelmezik és használják az idiomatikus kifejezéseket, azonban kevés empirikus vizsgálat irányult arra, hogy hogyan zajlik ez a folyamat tanulási akadályozottság esetében. Kutatásunk célja, hogy pilot mérés keretében (1) megvizsgáljuk az általunk kialakított "Idióma-teszt" reliabilitását, validitását és (2) segítségével képet kapjunk a tanulásban akadályozott gyermekek, fiatalok idióma-értelmezési képességéről. A vonatkozó szakirodalmak alapján megállapítható, hogy jellegzetesen három feladatípussal vizsgálják az idiómák feldolgozását (Schnell, 2005; Cain - Towse - Knight, 2009; Mashal – Kasirer, 2012), amelyek a következők: feleletválasztós feladat, képek társítása az idiomatikus kifejezésekhez, idiómák értelmezése rövid szöveg alapján. Ezeket felhasználva készítettük el saját, három szubtesztből álló mérőeszközünket, amely az idióma-értelmezési folyamatot három absztrakciós szinten vizsgálja. Kutatásunkban 86 fő 6. (n=30), 8. (n=34) és 10. (n=22) osztályos, integráltan tanuló, tanulásban akadályozott diák vett részt. A mérőeszköz validitását faktoranalízissel ellenőriztük (KMO=0.83). A változórendszer hat egynél nagyobb sajátértékű faktorba rendeződött. Az első szubteszt esetében az itemek négy külön faktorba rendeződtek. A második két szubteszt esetében a faktorstruktúra alátámasztotta az itemek összerendeződését. A mérőeszköz Cronbach alfa reliabilitása a teljes teszt és a két szubteszt esetében kiváló (teljes teszt=0,92; szubteszt2=0,98, szubteszt3=0,95). Mind a reliabilitás-, mind pedig a validitásvizsgálat indokolta azonban az első szubtesztből néhány item elhagyását. Az eredeti 10 item helyett 7 itemet tartalmazó szubteszt reliabilitása így elfogadható (0,76). A három szubteszten nyújtott teljesítmény alapján a legnehezebbnek a rövid szöveg alapján történő értelmezés bizonyult, ezt követte a kép társítását igénylő feladat, majd pedig a feleletválasztós feladat. A disztraktorlemezés alapján a feleletválasztós és a képes feladatokban a leggyakoribb hibátípus a konkrét jelentés megjelölése, míg a szöveg alapján történő értelmezés esetében a szöveg részeinek vagy az idiómának a megismétlése volt. Az évfolyamok eredményeit tekintve kismértékű teljesítménynövekedés figyelhető meg 10. osztályra. Az általunk fejlesztett mérőeszköz alkalmas tanulásban akadályozott tanulók idiómaértésének vizsgálatára. Az eredmények rámutatnak a vizsgált populáció specifikus nehézségeire, ezáltal segítséget nyújtanak a fejlesztés tervezésében. Szeretnénk köszönetet mondani Marton Klárának az Idiómateszt kidolgozásában nyújtott segítségével.

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

GYAKORLATORIENTÁLT SZAKMÓDSZERTANI MEGOLDÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉS TÁMOGATÁSÁRA

Elnök: Molnár György / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Műszaki Pedagógia Tanszék

Opponens: Lükő István / Pécsi tudományegyetem

Szimpozium-összefoglaló

Kulcsszavak: nyitott tananyag-fejlesztés, élményközpontú, gyakorlati alkalmazás, szakképzés

Az MTA szakmódszertani kutatási programjának keretében az elmúlt években megvalósult vizsgálódások a nyitott elérésű és tartalmú tananyag-fejlesztések korszerűsítésére és gyakorlati alkalmazására fókuszáltak. A hazai (ONK 2016, HUCER 2016, 2017, Mellearn 2017) és nemzetközi (ECER VETNET 2016, ICERI 2017; INTED 2016, 2017, SISV 2016) konferenciákon az alapvető elemeiben már ismertetett kutatások legújabb eredményeit és gyakorlati tapasztalatait összegzi a szimpózium öt előadása különböző gyakorlatorientált aspektusból. A négy éves időtartamú kutatás eredményeként egy olyan új szakmódszertani tananyag-fejlesztési modell kialakítása és gyakorlati bevezetése valósulhat meg, melyben nyitott – aktív tanári és tanulói közreműködéssel – rendszerű, hallgatói/tanári aktivitások keretében formálódó (OCD) nyitott tananyag-fejlesztés és eljárások gyakorlati alkalmazása a cél. A szakképzés összetett szakmacsoportos illetve ágazati rendszerben elhelyezkedő szakképzésben használt szakmai tantárgyak tartalmi és módszertani megújítása a cél, mely egyfelől korszerű és alapos, tanulható tananyagok kialakításával és a megfelelő módszerek kidolgozásával érhető el. Ennek legfőbb mutatói és indikátorai a pedagógustársadalom kihívásaiban és lehetőségeiben keresendő napjainkban. Másfelől ez támogatják a korszerű felhőalapú módszertani és technológiai megoldások, mely a mai digitális bennszülött (Howe & Strauss, 2001) diákok egyik kedvenc információfeldolgozási módszere. Szintén hatékonyságnövelő megoldás lehet a saját mobil eszközök bevonása a tanítás-tanulás folyamatában, éppúgy, mint a kiterjesztett, vagy virtuális valóság eszközrendszereinek használata. E módszerek mindegyike támogatja az élményalapú pedagógiai módszerekben rejlő potenciált. A kutatócsoport által kifejlesztendő modell első fázisában a szakképző intézményi hálózatra alapozva az első kísérleti jellegű fejlesztések és képzések már megvalósultak, a visszajelzések számos hasznos tapasztalatot adtak a továbblépéshez, főként úgy, hogy a diákok is részeseivé váltak a tananyagfejlesztéseknek. E fejlesztési folyamatban szerzett tapasztalatok alapján teszünk ajánlásokat a szélesebb körű szakiskolai/szakgimnáziumi kipróbálásra és építjük be a kísérletek tanulságait a szakmai tanárképzésbe.

Előadások

SZAKMÓDSZERTANI PARADIGMAVÁLTÁS A SZEMLÉLETFORMÁLÁSBAN – AZ ÉLMÉNYPEDAGÓGIA ÚJ DIMENZIÓI

Biró Kinga / Érdi SZC Kós Károly Szakképző Iskolája

Kulcsszavak: élménypedagógia, M-learning, módszertan, virtuális tanulási környezet, Augmented Reality

A mai diákok döntő többsége a digitális nemzedék képviselői (Prensky, 2001). Számukra természetes a digitális technológia használata, otthonosan mozognak az online környezetben. A virtuális térben történő oktatás megköveteli a hagyományos tanulási környezet átalakítását, a korszerű IKT eszközök ismeretét és használatát. A mobiltechnológia nem csupán egy technológia, hanem komoly pedagógiai előnyökkel járó új eszköztár. A mobileszközök rugalmasságot nyújtanak, mert nincsenek helyhez kötve, kiegészíthetik a tanári magyarázatot, és a szemléltetésben is új dimenziókat nyitnak meg. Az okoseszközök kapcsolatot jelentenek a tanulók mindennapi valóságával. Minden tanuló a saját eszközén dolgozik, így az egész osztály bekapcsolódhat a tanóra menetébe. A mobiltechnológia tantermi környezetben való alkalmazásához a tanórák gondos tervezésére, intézményi szintű innovációra van szükség. A virtuális környezetben megvalósított oktatás akkor lehet eredményes, ha az egyéni tanulási stílusokat is figyelembe vesszük. A mobiltechnológia sokféle tanulási stílust támogathat, és lehetővé tesz egy intenzív és interaktív tanulási folyamatot. A mobiltanulás nem korlátozódhat csak az osztályteremre és a formális oktatási környezetekre, ez már egy életforma és az élethosszig tartó tanulás egyik alapja. A technológia hasznos segédeszköz lehet az adaptív tanulási stratégiák támogatására is, ugyanis lehetőséget biztosít olyan célzott képességfejlesztő tevékenységek gyakoroltatására, amelyekkel az egyéni adottságok és környezeti hatások miatt létrejövő fejlődésbeli különbségek csökkenthetők. A digitális eszközökkel cél a tanulók 21. századi készségeinek, képességeinek és a digitális kompetenciáinak a fejlesztése. Az új módszertani megoldások hosszú távon segíthetik mind a pedagógus, mind a diákok munkáját. Előadásom empirikus vizsgálatokra is támaszkodva bemutatja, hogyan növelhető a diákok motivációja, pozitív hozzáállásuk, hogyan tudjuk fejleszteni a személyiségüket. Céлом a „tanulás élvezete”, elősegíteni a digitális fejlesztéseket, a mobiltechnológiával támogatott oktatás beépítése a tanóra menetébe. Eredményeim rámutattak, hogy hogyan lehet sikeresen és eredményesen integrálni ezeket az okoseszközöket a mindennapos pedagógiai gyakorlatba.

EGY NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉSI MODELL BEVEZETÉSÉNEK KÍSÉRLETI TAPASZTALATAI ÉS EREDMÉNYEI A SZAKKÉPZÉSBEN

Dobozy Gyöngyi / Kecskeméti Szakképzési Centrum Kada Elek Közgazdasági Szakgimnáziuma

Kulcsszavak: nyitott tananyag-fejlesztés, élményközpontú, gyakorlati alkalmazás, szakképzés

Az internet és digitális tartalmak penetrációja következtében egyre jelentősebb szerephez jutnak a nyitott Tartalomfejlesztések és ezek hasznosításai a sz iskolai gyakorlatban. Egy négy éves időtartamú kutatás eredményeként egy olyan új szakmódszertani tananyag-fejlesztési modell kialakítása és gyakorlati bevezetése merült fel célként, melyben nyitott – aktív tanári közreműködéssel – rendszerű, hallgatói/tanári aktivitások keretében formálódó (OCD) nyitott tananyag-fejlesztés és eljárások gyakorlati alkalmazása valósul meg. A módszertani megközelítés szempontjából új és lényeges elemként olyan új mikrotartalmakat keresünk, olyan új innovatív módszereket kutatunk, amelyet a szakképzés területén tudunk bevezetni és alkalmazni a gyakorlati oktatásban. Mindezzel a mai tankönyvek hiányát igyekszünk pótolni, valamint a régi hagyományos tanítási – tanulási módszereket átalakítani a mai Y és Z generációs (Howe & Strauss, 2001) felnövekvő nemzedék számára az IKT eszközökkel támogatva oly módon, hogy a diákok részére a tananyag feldolgozása, a tanulás folyamata élmény legyen, és minél kevesebb energiával minél hatékonyabban tudják a tananyagot elsajátítani. Az előzőekben említett kutatási projekt keretén belül több szakképző intézmény hálózati bekapcsolása révén nyitott tartalomfejlesztési képzések indultak, melynek eredményét felhasználva oktató kollégáinkat is bevonva a kutatásba, kísérleti jelleggel kipróbálásra kerültek az új nyitott alapú innovatív módszerek a pénzügyi-számviteli ügyintéző szakképzés 13. évfolyam néhány elméleti óra keretében. A bemutatott mikrotartalom alapú tananyagok igen hasznosnak bizonyultak a tanulói visszajelzések alapján. Célunk a diákok véleményének megismerése után bevonni őket is a tartalomfejlesztés bizonyos elemeibe. A pilot jellegű első körös kísérleti oktatást annyira jól sikerült, hogy a szakképzős tanulóink is megismerkedtek és átvették az új módszertani megközelítés szemléletét, ennek hatásaként a 2018 májusában következő OKJ-s vizsgájukra már úgy terveznek készülni, hogy minden szóbeli tételhez készítenek egy-egy nyitott fejlesztésű mikrotartalmat.

ÚTKERESÉS A NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉSBEN – KORSZERŰ FELHŐALAPÚ MÓDSZERTANI FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK HATÁSA A NYÍLT FORRÁSKÓDÚ TANANYAGFEJLESZTÉSBEN

Molnár György / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Műszaki Pedagógia Tanszék

Kulcsszavak: felhőalapú technológia, nyílt elérés, skálázhatóság, dinamikus, hálózatalapú

A felhőszolgáltatások a 2010-es években jelentek meg az informatika terén, a felhőinformatika-szolgáltatók száma az utóbbi időben pedig rohamosan növekszik, s a mobil IKT eszközök új generációi a mindennapi alkalmazást lehetővé teszik. A felhőalapú megoldások leggyakrabban hangsúlyozott előnyeiként a megbízható, költséghatékony megvalósítást és üzemeltetést, a 80–90%-os kapacitáskihasználtságot, a kis beruházási igényt, valamint a korlátlan számítógép-erőforrást említhetjük meg. Általánosságban jellemző, hogy ezek a felhő alapú rendszerek igyekeznek keresztkapcsolatokat kialakítani a különböző szolgáltatások között. Ez a rendszer egyik alapvető sajátossága, hiszen így az egyik szolgáltatásból elérhetővé válik a másokban eddig létrehozott tartalom, így nem kell azzal kezdeni a használatot, hogy minden adatállományt, információt újból feltöltsünk az új rendszerbe (Szűts 2014; Siemens, 2005). A felhőalapú technológia gyors terjedésének és a népszerűségének oka a nagymértékű rugalmasság és skálázhatóság, ami lehetővé teszi, hogy a felhő technológiát számtalan alkalmazásra és nagyon sokféle kapacitásméret mellett lehet alkalmazni. A technológia lehetővé tette a felhasználók számára, hogy a felhőalapú szolgáltatásokat élményalapon nyújtsa. Mai információs társadalmunk információalapú berendezkedéséhez e szolgáltatások szinte már elengedhetetlenek (Dukán - Kővári 2013). Ezek nagy része nyitott hozzáférést is biztosít a nyitott elérésű platformok területén (Benedek 2016; Szűts 2009), a korábbi digitális fejlesztéseink nyomán (Benedek- Molnár 2014; 2015). Előadásunk célja, hogy rámutasson azokra a korszerű felhőalapú szolgáltatási rendszerekre és struktúrára, mely képes támogatni a mikrotartalom alapú, nyitott elérésű tananyagtartalmak fejlesztését és kiterjesztését az iskolai képzések gyakorlatában a szakmódszertani diszciplinák támogatására. A kutatás háttérében egy nyitott tananyagfejlesztési modellre épülő kutatócsoport tevékenysége áll, melynek empirikus elemeit is ismerteti az előadás tartalma. Ennek háttérében hat szakképző intézmény mintegy N=120 fős tanulói vizsgálata áll, mely egyértelműen rámutat e korszerű szemlélet és támogató technika szükségességére. A kutatást támogatta az MTA-BME Nyitott tananyagfejlesztés kutatócsoport.

NYÍLT TANANYAGFEJLESZTÉSEK GYAKORLATI ASPEKTUSAI A SZAKKÉPZÉSBEN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ SNI-S TANULÓKRA

Nagy Endre László / BGSZC Mechatronikai Szakgimnáziuma

Kulcsszavak: SNI, szakképzés, nyitott tananyagfejlesztés

A címben megfogalmazott program a nyílt tananyagfejlesztés azon területét vizsgálja, hogy hogyan és milyen módszerek alkalmazhatóak a szakképzésben. Ez az új lehetőség óriási segítséget jelenthet a diákoknak. A megközelítés kifejezetten az SNI-s tanulók szakmai elméleti és gyakorlati képzésének irányából történik, hiszen a különböző tanulási nehézségek, amelyek sokszor halmozottan jelentkeznek, itt óriási szükség van a hatékony segítségnyújtásra. Az a cél, hogy a felsorolt lehetőségek támogatást nyújtsanak a gyakorló pedagógusoknak, hogy el tudjanak gondolkodni, milyen módszereket tudnak hatékonyan használni a saját tanóráikon. Ezek az ízelítők lehetőséget teremtenek a módszerek finomítására, színesítésére, új módszerek kidolgozására és adaptálására. A program során számtalan kérdés kerül előtérbe. Hogyan lehet hatékonyan lekötni a diákokat az unalmasnak tűnő szakmai órákon? Mennyire könnyű egyszerűnek tűnő dolgokat megtanítani, főként a tanulási nehézséggel küzdő tanuló számára? Milyen eszközök állnak a rendelkezésünkre, amiket már most használhatunk? Mit tehet a pedagógus, ha úgy érzi meg van kötve a keze, mert kevés az anyagi forrás az intézményben? Hogyan lehet fejlett IKT eszközök nélkül is érdekes foglalkozást tartani? Sokan keresik az útjukat és megfogalmazódik bennük: hogy: „Nekem ez nem jött be, bennem van a hiba, mit tegyek?” Kérdések és válaszok a módszerekkel kapcsolatban. Egyes módszerek vizsgálata, összehasonlítása és értékelése. Mikor milyen eszközt használhatunk? A vizsgálódás részeként tárgyalásra kerül egy nagymintás empirikus kutatás eredménye az egyik iskolában. A kutatás eredményeként választ kaphatunk az alábbi kérdésekre: Lényeges megkérdezni a diákokat? Miben segítettek a válaszok a nyitott tananyagfejlesztés során? Hogyan lettek megkérdezve a diákok, és miért éppen azzal a módszerrel? Miért van most előtérben a szakképzés helyzete? Milyen nehézségekkel kell szembenézni a szakképzésben a tananyagfejlesztéssel kapcsolatosan? Hogyan orvosolja a nyitott tananyagfejlesztés, a felmerülő problémákat? Itt kitérünk a jelenlegi írott tananyaggal kapcsolatos tényekre. A naprakész információk szükségességére, a Melezzinek-féle (2007) tudásamortizáció ismeretében. Milyen segítségre számíthatunk a jövőben? Erre jó példa a Digitális jólét program (2016), ami előrevetíti a felzárkózását az iskoláknak IKT eszközök és azok használatának a területein. Vannak-e jó módszerek? Mi kell ahhoz, hogy jó legyen egy módszer? Milyen segítséget nyújthat egy új stratégiára épülő tananyag a speciális tantárgyi elvárásokkal szemben? Hogyan segít a nyitott tananyagfejlesztés leküzdeni az infokommunikációs akadályokat. A program nem csupán a gyakorlatban felmerülő kérdésekre keresi a választ, hanem a digitális pedagógia és a korszerű IKT eszközök használatával kapcsolatos mérőkövető mentén található módszertani ismereteket és ajánlásokat is tartalmaz. A kutatást támogatta az MTA-BME Nyitott tananyagfejlesztés kutatócsoport.

A PÁLYAKEZDŐ SZAKMUNKÁSOKKAL KAPCSOLATOS ELVÁRÁSOK ÉS A PEDAGÓGUSTÁRSADALOM KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI NAPJAINKBAN A KORSZERŰ TANULÁSI KÖRNYEZETEKBE

Soós Tamás, Papp Dalma / Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Műszaki pedagógiai Tanszék

Kulcsszavak: szakképzés, kompetencia, a munka világa, optimalizáció

Az elmúlt években – különböző szempontok alapján – több kutatás választ keresett a szakképzés és a munka világa közötti átmenet általános összefüggéseire, a munkáltatói képességigényekre. Kitértek a kompetenciafejlesztést segítő programokra, az innovatív és az adaptív megközelítésre. (Benedek, 2015) (Halász, 2016) (Horn, 2014) (Molnár, 2016) (Polónyi, 2016) (Vámosi, 2015). A szimpóziumi előadás keretében két kutatást mutatunk be. Az első empirikus kutatás célja feltárni a pályakezdő fiatalokkal kapcsolatban a kompetencia elvárásokat az Észak-magyarországi szakképző iskolák vezetőinek véleménye alapján, valamint értelmezni, hogy az iskolai szakképzésnek mire kell készülnie. A kutatás abból a feltevésből indult ki, hogy a régióban a szakképzést zömében nem egy tudatos életpálya építés alapján választják a fiatalok, hanem kényszerpályán vannak az ebbe az iskolatípusba jelentkezők. A vizsgálat során saját készítésű kérdőív került felhasználásra, zárt és nyitott kérdésekkel. Kamarai adatbázis alapján N=107 intézményből érkeztek vissza a kérdőívek (67 %). Az iskolák legnagyobb problémának a tanulók érdektelenségét, a szakma iránti elhivatottság hiányát tartják (4,3). A tanulók számára nem vonzó a szakképzésben tanulni. Az iskolák azt jelezték, hogy az általuk képzett szakmákra szükség van, de a végzetek ötöde nem a tanult szakmájában helyezkedik el. A kompetenciák közül a munkafegyelmet tették előre (4,8), ezt követi a szakmai gyakorlati felkészültség (4,6). Magasra értékelt kompetencia a csoportban való munkavégzés (4,5), a megvalósítási kompetencia (4,3), a kreativitás és a rugalmasság (4,3), valamint a képesség szintű munkavégzés (4,3). Megállapítható, hogy a szakképző iskolák gyakorlatorientált képzésre fókuszálnak. Eredményességüket befolyásolja, hogy több, sokszor egymást is kioltó elvárás között őrlődnek. A szakma elsajátítását nehezíti, hogy a tanulók a munkahelyek egy részénél a duális képzés keretében egy-egy feladatra szorítkozó gyakorlaton vesznek részt. A másik kutatás aktív pedagógusokat kérdezett meg: N=82 pedagógus töltött ki zárt és nyitott kérdéseket az IKT kompetenciára és az iskolai felszereltségre vonatkozóan. A főleg szakmai tárgyakat tanító kollégák 5 óra feletti időtartamban használják a számítógépet naponta, főleg adminisztrációra és kommunikációra. Az IKT eszköz majdnem minden tanórán jelen van, de ezt főleg tanári prezentáció során használják. Az iskolák közepesen felszereltek, de pl. wifi szinte mindenhol van, csak nem mindig nyílt hálózatban. A módszertani megújulás és az innovatív módszerek elsajátítása elengedhetetlen, mert ha a szakképzésben a diákok motiválatlanok, muszáj a tanároknak lépniük és az érdeklődést felkelteniük.

A PEDAGÓGUSOK MÓDSZERTANI FELKÉSZÍTÉSE ESÉLYEI A VÉGZETTSÉG NÉLKÜLI ISKOLAEHAGYÁS MEGELŐZÉSE ÉRDEKÉBEN

Elnök: Mrázik Julianna / Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Intézet

Opponens: Sági Matild / EKE-OFI tudományos főmunkatárs

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: lemorzsolódás, hátránykompenzáció, végzettség nélküli iskolaelhagyás

A szimpózium-előadások elméleti beágyazottsága a szakirodalomban megfogalmazódó, az oktatásból, képzésből lemorzsolódás fogalma az oktatást-képzést középfokú végzettség vagy szakképzettség nélkül elhagyó 18–24 évesek problematikája. A korai iskolaelhagyók aránya 10% alá való csökkenése az Európa 2020 stratégia célkitűzései között szerepel. Összességében legalább két trend figyelhető meg: a globálisan növekvő pedagóguslétszám és jelentkezési létszám mellett – kivéve a szakiskolai képzést, ahol fordított a tendencia – a köznevelési intézményekből, amelyek számára a pedagógusokat képezzük, egyfajta tanulói „kiáramlás” rajzolódik ki. A 2015/2016-os tanévben a legnagyobb számban a felekezeti iskolákba távoztak a tanulók (112500 fő), majd a magánkézben lévő iskolák irányába (97700 fő). Jelentős a sajátos nevelési igényű tanulók létszáma (83634 fő), a lemorzsolódóké (42254 fő), a külföldre távozó szülők itthon maradó gyermekei (17523 fő), és a külföldre távozó tanulók (2746 fő), a jogerősen szabadságvesztésre ítélt iskoláskorúak (ez 2012-ben 1595 fő) és a 16. életévüket betöltő és a közfoglalkoztatásba távozók száma, amennyiben a létszámadatok nagyságrendjét, sorrendiségét tekintjük. Magántanuló a vizsgált időszakban 8217 fő volt. Ezek a felvázolt trendek hatással vannak, lehetnek a tanár- és pedagógusképzésre. A 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet (a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről) 8 tanári kompetenciaelvárást fogalmaz meg. Az ezt megelőző, a 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet (az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről) szabályozottan 9 kompetenciát írt le. Kutatói kérdésként megfogalmazható, hogy e kompetencia-elvárások tartalmaznak-e olyanokat, amelyek a hátránycsökkentésben aktív szerephez juttatják a pedagógust. Az alkalmazott módszerek között találjuk a kvantitatív mérést, a statisztikai elemzést, a kvantitatív és kvalitatív összevetést, a kérdőíves bevérlésvizsgálatot, az akcióalapú megközelítést. A vizsgálat célja tehát olyan – kutatáson alapuló – módszertani újítások ajánlása a gyakorló pedagógusok számára, amelyekkel a végzettség nélküli iskolaelhagyás trendjei megállíthatók, csillapíthatók, illetve amely eszközökkel e jelenségek megelőzésében hathatós támogatást kaphatnak a praxisban tevékenykedő szakemberek, így a diagnosztikában, a tananyag-készítésben és az eredményesség vizsgálatában. Az elvégzett kutatások nyomán diagnosztikai, kutatómódszertani és tananyag-készítési javaslatok fogalmazódnak meg a praxis irányába.

Előadások

A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY FOGALMI RENDSZERE A PEDAGÓGIAI CÉLÚ HABILITÁCIÓS MUNKÁBAN

Horváthné Vertike Andrea / Pécsi Éltes Mátyás Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

Kulcsszavak: pedagógiai célú rehabilitáció; utazó gyógypedagógiai ellátás; sajátos nevelési igény

A kiemelt figyelem/különleges bánásmód/sajátos nevelési igény/egyéb pszichés fejlődési zavar fogalmi rendszere a pedagógiai célú rehabilitációs munkában egy utazó gyógypedagógus praxisának tükrében. A reflektív és interaktív tanulási technikák alkalmazási lehetőségei a szövegértési képesség és a gondolkodás fejlesztésében. A kompetencia elmélete. A curriculum fejlesztésének elmélete. A gyógypedagógusi gyakorlatban használt egyes módszerek és technikák ötvözése az integrációban résztvevő általános iskolás tanulók anyanyelvi, kommunikációs és kognitív kompetenciájának alakításában. A pedagógusi attitűd alakulásának elmélete. A normalitás övezetébe tartozó, a köznevelés rendszerében integrált keretek között tanuló egyéb pszichés fejlődési zavar diagnosztikus kategóriába sorolt tanítványainak iskolai bevalását a tanév végi eredmények és a tanári kérdőívek tükrében kevert metódusú neveléstudományi kutatásként prezentálja. A szimpózium résztvevője saját utazó gyógypedagógusi tevékenységén keresztül kívánja bemutatni, hogy létjogosultsága van a sajátos nevelési igényű tanulók megsegítésében az utazó gyógypedagógiai tevékenységnek. A pedagógus hivatás egy olyan szegmensére kívánja felhívni a figyelmet saját gyakorlatának bemutatásán keresztül, amely tevékenység eredményesen, hatékonyan és méltányosan járul hozzá a lemorzsolódás csökkentéséhez. A gyógypedagógusi tudás, szemlélet, módszertani kultúra átadásával és a sajátos nevelési igényű tanítványait nevelő pedagógusok szemléletének alakításával mentor és transzlátor szerepet vállal. Így segíti a neveléstudomány két elkülönült nagy területének közeledését a mindennapi pedagógusi gyakorlatban a lemorzsolódás elkerüléséért. A sajátos nevelési igényű tanulók tanév végi érdemjegyeinek és a tanulói eredményességre, a sajátos nevelési igény fogalmi köréről való tudásokra és attitűdökre vonatkozó tanári kérdőívek összevetése révén megerősítést nyer az utazó gyógypedagógusi munka jelentősége a mérhető teljesítményjavulásban, az iskolaelhagyás elkerülésében, a tanári szemlélet alakításában. A kutatást támogatta az EFOP-3.1.2-16 A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében pályázat.

HÁTRÁNYOS HELYZET ÉS LEMORZSOLÓDÁS- EGY KÉSZÜLŐ TANANYAG A LEMORZSOLÓDÁSRA VESZÉLYEZTETETT, HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK SZÁMÁRA

Nemes Gyöngyi / Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, lemorzsolódás, tananyagkészítés

A hátrányos helyzet és az iskolai lemorzsolódás fogalma szoros kapcsolatban áll egymással: a lemorzsolódás egyik legmeghatározóbb oka a diákok rossz szociokulturális háttere. A két terminus közös tulajdonsága terminológiai sokszínűségük is: ahogy a hátrányos helyzet mást jelent a jogban, a pedagógiában, és a nevelésszociológiában, úgy az iskolai lemorzsolódás jelentése is sokrétű. Kérdés, hogy hogyan, milyen módszerekkel segítsünk a lemorzsolódott és/vagy lemorzsolódásra veszélyeztetett fiatalokon. Az előadás - lehetséges választ adva a fenti kérdésekre - egy olyan, készülő tananyagot mutat be, melynek fókuszában az iskolaelhagyás szempontjából veszélyeztetett tanulók állnak a tananyag célja, hogy a tanulók mélyebben megismerjék és – akár saját élettapasztalataik alapján – megértsék a hátrányos helyzet és az iskolai lemorzsolódás szempontjából fontos komponensek lényegét és képesek legyenek ezeket az ismereteket átültetni mindennapjaikba (így felismerni azt, kik szenvednek nyelvi hátrányban, meglátni az összefüggést a szociális háttér és az iskolai teljesítmény közt; megtudni, milyen következményekkel járhat az iskolaelhagyás, milyen segítségben részesülhetnek a veszélyeztetett tanulók.) A tananyag egyik legfontosabb célkitűzése a még iskolába járó, de az iskolaelhagyás szempontjából veszélyeztetett diákok megszólítása: meggyőzni őket arról, miért fejezzék be tanulmányaikat, kitágítani látásmódjukat a jövőjükre nézve, megelőzni, azt, hogy a későbbiekben ők is iskolaelhagyók legyenek. Az előadás a tananyagkészítés során alkalmazott módszerekre és az ehhez kapcsolható nehézségekre is reflektál, bemutatja azokat a lépéseket, problémákat, melyek a tananyag készítése során előkerültek (életkori sajátosságok, munkaformákat megválasztása az egyes feladatokhoz, legfontosabb szerzők, elméletek és módszerek, amelyek mindenképpen a tananyag részét kell, hogy képezzék.) Az előadás nemcsak a tananyagkészítés nehézségeire hívja fel a figyelmet, hanem a lehetséges megoldásokat is bemutatja, felvázolja azokat a legfőbb lépéseket is, melyek mentén a tananyag felépül. A kutatás legfőbb eredménye az elkészült tananyag. A tananyag egy lehetséges megoldásként szolgálna a lemorzsolódás megszüntetésében, kitágítaná a fiatalok ismereteit a témakörrel kapcsolatban, mindezt azért, hogy a diákok reflektáljanak a hátrányos helyzetre, interiorizálják a lemorzsolódással kapcsolatos összefüggéseket, megelőzendő, hogy maguk az iskolai lemorzsolódás áldozatává váljanak. A kutatást támogatta az EFOP-3.1.2-16 A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében pályázat.

A LESZAKADÁS VIZSGÁLATA AZ SNI-S TANULÓK KÖRÉBEN

Vida Gergő / Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar NTI

Kulcsszavak: SNI, leszakadás, teljesítmény, integráció

Az SNI-s, azon belül a tanulási zavaros és enyhe értelmi fogyatékos tanulók leszakadása a hazai közoktatási rendszeren belül statisztikai adatokkal alátámasztható. A KSH 2015/16-os adatai rámutatnak, hogy az ép intellektusú, de súlyos tanulási zavarral küzdő (diszlexiás, diszgráfiás, diszkalkuliás stb.) tanulók 1-2% jut el gimnáziumba. Szakképző intézményekben ez a szám 16%. Emellett a törvényi környezet változásai tendenciózus jelleggel szűkítik az ellátási rendszer finanszírozását. A kategóriák szakmai bizonytalansága, a törvényi közeg nehézsége (Lányiné, 2014) nem építi a befogadó attitűdöt, hiszen egyre több iskola veszi ki az SNI integráció lehetőségét az alapító okiratából. A vizsgálat egy Megyei Szakértői Bizottság 2015/16-os és 2016/17-es tanévében kiadott SNI státuszok statisztikai elemzésén alapul. A valamivel több, mint 5000 elemszámú minta alapján elmondható, hogy a komplex szakértő vizsgálaton (Nagyné, 2012) gyengébben teljesítő tanulók nagyobb valószínűséggel váltanak intézményt. Tehát az eredetileg választott iskolát elhagyni kényszerülnek a tanév során. Ennek okai a teljesítmény, magatartás – ezt erősítik a KSH adatai is. Látható az is, hogy az SNI diagnózis mögött álló képességstruktúrában nincs jelentős szórás intézményi szinten – azaz nincs aránytalanul több gyengén teljesítő egyik vagy másik iskolában. Ez az eredmény a komplex szakértői vizsgálat méréseire vonatkozik. Adott esetben azonban az OKM tesztek eredményei már nem mutatnak ilyen kiegyensúlyozott képet. Ismerve azt, hogy a tanulási képességvizsgálat igyekszik tananyagmentesen és lehetőség szerint kultúra függetlenül feltárni a tanulási képességeket (Mészáros, 2012), további kérdések merülnek fel. Kérdés, hogy az OKM és „SNI” vizsgálatok miben feleltethetők meg egymásnak, hiszen ez utalhat a hatékonyságra, méltányosságra, valamint láthatóvá válik, hogy miként valósul meg a teljesítmény alapú leszakadás. Hiszen, ha a képességekben iskolai szinten nincs szórás, de az OKM tesztek eredményeiben pedig van, akkor kérdés, hogy mi okozza az eltérést? Hozzá kell tenni azonban, hogy SNI-s tanulók kompetencia mérése még nem megoldott, de ennek ellenére feltételezhető, hogy ha a nehézségektől, súlyos tanulási zavaroktól mentes tanulókkal kudarcos az intézmény, akkor a többlet ellátást és kompetenciát igénylő tanulókkal sem lesz feltétlenül sikeres. A statisztikai adatokból látszik, hogy az SNI-s tanulók teljesítményének értelmezése a jelenlegi közoktatási rendszerben megoldhatatlan probléma. Ennek oka részben az, hogy a részképesség zavarok mögött álló számok (pl.: IQ), csak minőségi elemzés után és adott tanulóra vonatkoztatva értelmezhetőek. Kérdés, hogy az individuális fejlesztés, differenciálás, értékelés az SNI-s tanulók esetében a jelenlegi rendszerben miként lehetséges? Az viszont szinte bizonyos, hogy e nélkül a leszakadás előrevetíthető. A kutatást támogatta az EFOP-3.1.2-16 A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében pályázat.

DIVERZITÁSMENEDZSMENT AZ OKTATÁSBAN

Elnök: N. Tóth Ágnes / ELTE PPK

Opponens: Hanák Zsuzsanna / Eszterházy Károly Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: pedagógus; oktatási módszerek és eszközök; kognitív pszichológia

A tanulás és a tanulási eredmények felértékelődése időszakában a tanuló egyének kognitív diszpozícióinak sokszínűsége minden eddiginél erőteljesebb kihívások elé állítja az oktatással foglalkozó szakembereket. A képességek, a motiváció, a kitartás (stb.) diverzitásából fakadó didaktikai (tanulásmódszertani és szervezési) dilemmák hatékony feloldása azonban kizárja a spontán megoldásokat. A pedagógiai praxis és a pályára készülő egyaránt olyan eljárásokat, metodikai sémákat várnak, amelyek igazoltan eredményesen alkalmazhatók a tanórán. Szimpóziumunk célja ennek az igénynek a teljesülését szolgálni, éppen ezért mindegyik előadásban, legyen az elméleti vagy empirikus, érintésre kerülnek a tanulói sokszínűségből eredő pedagógiai kihívások leküzdéséhez szükséges tanári kompetenciák. Az előadások sorrendjének megállapításánál arra törekedtünk, hogy napjaink pedagógiai anomáliáit feltárva kínáljunk megvalósítható, továbbgondolható alternatívákat. Az első előadás (Az adaptív oktatás humán kondíciói) empirikus kutatás adatai alapján elemzi a pedagógusoknak az integrált oktatással összefüggő szakmai érdeklődését és professzionális kooperáció iránti igényeit. Rámutat továbbképzési részvételük illetőleg szakmai kapcsolatrendszerük sajátosságaira. A második előadás (A tanulói diverzitás hatása a tanári módszerpreferenciákra) – szintén empirikus vizsgálat nyomán – megvilágítja, hogyan befolyásolja az integráció a pedagógusok tanórai módszerválasztását. Megtudjuk, mely hagyományos vagy modern módszerekhez nyúlnak szívesen, és milyen gyakran alkalmazzák az egyes eljárásokat. A harmadik előadás (A multikulturális szemléletformálás lehetőségei a tanítóképzésben a roma irodalmi szövegek megismerésén és anyanyelvi tantárgypedagógiai feldolgozásán keresztül) arra keresi a választ, hogy a különféle tananyagtartalmak milyen mértékben képesek a szemléletformálásra, továbbá milyen lehetőségek mutatkoznak a roma kultúra irodalmi alkotásait a befogadók tananyagtartalmaival azok taneszközeiben (tankönyv) ötvözni. A negyedik előadás (Pedagógiai módszerek és pszichológiai irányzatok kölcsönhatása) rámutat arra, hogy az egyes kognitív pszichológiai irányzatoknak milyen didaktikai (módszertani) hozadéka lehetnek, amelyek akár a diverzitáshoz alkalmazkodás céljait is szolgálhatják. Az ötödik, egyben záró előadásunk (Az előhívás alapú tanulás hatásának vizsgálata felsőoktatásban résztvevők körében) a tanulás új dimenzióit tárja az érdeklődők elé, melynek – a várakozás szerint – „pozitív hatása kimutatható a hosszú távú emlékezésben”. Ez pedig a tanulási eredmények fokozása, illetve képességek fejlesztése terén nagy előrelépést rejthet magában.

Előadások

PEDAGÓGIAI MÓDSZEREK ÉS PSZICHOLÓGIAI IRÁNYZATOK KÖLCSONHATÁSA

Gáspár Mihály / ELTE PPK

Holecz Anita / ELTE PPK

Kulcsszavak: pedagógiai stratégiák, kognitív pszichológia, szelekciós fejlődésmélet, természetes pedagógia.

A pedagógia és a pszichológia kapcsolata Kelemen László (1981) óta újabb történeti elemzésre érdemes, de mi erre most csak utalunk, nem térünk ki részleteiben. A dolgok természetének a logikájából fakad, hogy egy pedagógiai stratégia csak akkor lehet hatékony, ha a pszichológia által feltárt működési módokhoz igazítja a módszertanát. Természetesen a fordított értelmezésnek is van helye, miszerint az eredményes pedagógiai stratégiák a felhasznált pszichológiai ismeretek hitelét, érvényességét erősítik. Ebben a megközelítésben három pszichológiai nézőpont szerepét értelmezzük. Első ilyen, a pedagógia módszertanára nagy hatást gyakorló behaviorizmus, ami Watson (1928), majd Skinner (1968) óta a jutalmazás és büntetés egyre differenciáltabb módszereire építi a stratégiát. Meglátásunk szerint az átadási rendszerekben ennek a megközelítésnek döntően a szokáscselekvésekben van erős létjogosultsága, de nyilván sokan szélesebb terepen is értelmezik. A másik, már szintén jelentős hagyományokkal rendelkező irányzat a humanisztikus, ezen belül a személyközpontú megközelítés (Maslow, 1962; Rogers, 1951), amely az „én támogató”, „én erősítő” helyzetekben alkalmazható sikerrel. Ennek módszertana a hazai pedagógia gyakorlatában széles körben ismert és eredményesen alkalmazzák. Napjainkban talán a pozitív pszichológia jelenti ennek a vonulatnak a szerves folytatását. Előadásunk fő mondanivalója a kognitív pszichológia pedagógiai üzenetei (Pléh, 2008) közül emel ki kettőt. Az első ilyen kérdés, miszerint az innatizmus erősödésével révén egyre inkább kiszorul a hagyományos instrukciós fejlődés felfogás és a helyét a szelekciós mechanizmusok értelmezése veszi át (Cziko, 1995, Nahalka, 1997) Ha ezt elfogadjuk, akkor új irányt jelöltünk ki a pedagógiai módszerek megújulása számára. Ebben a stratégiában a pedagógustól a szelekciós mechanizmusok hatékony működtetését várjuk el, aki ebben a vonatkozásban törekszik módszertani innovációkra. A kognitív pszichológia által kijelölt másik, lényegesnek tűnő fejlesztési irányt a „természetes pedagógia” (Csibra és Gergely, 2007; Gergely, Egyed és Király, 2007) kínálja. Ez, az alapkutatások szintjén már kiértékelt elmélet a viszonylag közvetlen tudásátadás lehetőségét vázolja fel. Lényegi kérdések ezzel kapcsolatban, hogy milyen feltételek mellett, és egyáltalán válhat-e a tanár, mint felnőtt „természetes pedagógussá”, illetve az iskolás gyermek „természetes tanulóvá”? Meggyőződésünk, hogy kérdéseinkre a választ a pszichológia és a pedagógia különböző képviselőinek közös erőfeszítéseiből fakadó módszertani innovációk alapján kaphatjuk meg. Ennek erősítése motiválta az előadásunkat.

AZ ELŐHÍVÁS ALAPÚ TANULÁS HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZT VEVŐK KÖRÉBEN

Holecz Anita / ELTE PPK
Gáspár Mihály / ELTE PPK

Kulcsszavak: teszt-hatás, oktatási módszer, felsőoktatás

A hazai oktatásban jelentős módszertani megújulás érzékelhető a köz- és felsőoktatásban egyaránt. A fejlesztések logikája elsősorban tantárgyakhoz kötődik, bár meglátásunk szerint a tantárgyaktól független szemléletbeli megújulásra is szükség van. A szimpóziumon első előadásunkban ilyen általános szemléletbeli szempont érvényesítését javasoljuk, amit a kognitív pszichológia pedagógiai üzeneteiből emeltünk ki (Pléh, 2008). Második előadásunk egy konkrét példán keresztül próbálja bemutatni az ilyen módszertani fejlesztések logikáját és pillanatnyi eredményeit. Elméleti keretként egyrészt a kognitív pszichológia instrukciós fejlődésmélettel szemben megfogalmazott szelekciós mechanizmusok működését hangsúlyozó elképzeléseit nevezhetjük meg, másrészt a teszt-hatás memória facilitáló szerepéből indulunk ki. Hagyományosan a tanulást követő tesztelést a tudás ellenőrzésének módszereként alkalmazzuk, azonban Roediger és Karpicke (2008) kutatása óta ismert, és több kísérleti verzióban megerősített, hogy a tesztelés hatékony a tanulás segítőjeként is. Az ismétlés módszeréhez képest szignifikánsan alacsonyabb a felejtés hosszabb távon, illetve a diákok könnyebben alkalmazzák a megtanultakat pl. hasonló típusú problémák megoldása esetében (Racsmány, 2014). Ezen eredményekre alapozva a felsőoktatásban a 2016-2017-es tanév második félévében három pszichológia kurzus keretében vezettük be, hogy az előadások után a hallgatók az óra végén az elhangzottakkal kapcsolatban változatos kérdéstípusokból összeállított tesztsort töltötték ki. Ugyan nem alkalmazzuk az ismételt tesztelés facilitáló szerepét, de feltételeztük, hogy ennek a módszernek is megmutatkozik majd a pozitív hatása a hosszú távú emlékezésben, ezen keresztül a tanulók teljesítményében. 93 tanító-, osztatlan és osztott tanár szakos nappali tagozatos hallgató vett részt a kurzusokon, ahol a fenti módszert alkalmazzuk. Félév végi kurzuszáró eredményeiket ahol lehetett a 2011/2012-es tanévtől vetettük össze a hasonló kurzusokon, azonos követelmények és számonkérés, ugyanazon tanár mellett teljesítő hallgatók eredményeivel (287 fő). Eredményeinkben a három csoportból kettő kollokvium esetében szignifikáns különbség mutatkozott, a harmadik, gyakorlati jeggyel záruló félév esetében nem jelent meg értelmezhető eltérés. Fontos, hogy a tesztelés nem azért került be a módszerek közé, mert ezzel szerettünk volna bármit igazolni, módszertani újításnak szántuk csupán. A hallgatók eredményei már a tanulmányi rendszerben rögzítve voltak, mikor annak lehetősége felmerült, hogy a módszertani próbálkozást érdemes lenne ellenőrizni. Adataink arra utalnak, hogy a teszt-hatás segítheti a tanulást, a hosszú távú megőrzést. Feltehetően nemcsak a felsőoktatásban alkalmazott módszerként érdemes a lehetőséggel élni, hanem a közoktatásban is lehet pozitív hozadéka, akár a sajátos nevelési igényű tanulóknál is támogathatja az elsajátítandó tananyag kiemelését, súlyozását és rögzítését.

AZ ADAPTÍV OKTATÁS HUMÁN KONDÍCIÓI

N. Tóth Ágnes / ELTE PPK

Simon Katalin / ELTE PPK

Kulcsszavak: pedagógus; professzionális fejlődés; szakmai kooperáció

A tanulási igényekhez történő pedagógiai alkalmazkodás elengedhetetlen voltát évtizedek óta hangsúlyozza a szakma. Napjaink oktatási kihívásai, de különösen a sajátos nevelési igények (SNI) többségi iskolai kielégítésének kötelezettsége miatt az adaptív oktatás kiszélesítése a pedagógia elodázhatatlan feladatává vált. A terminológia azonban nem volt mindig egységes, és ma sem tekinthető annak. A neveléstudomány korai kutatóinak körében a „differenciálás” (megkülönböztetés) szóhasználat (Nagy László, Finácz Ernő vagy Prohászka Lajos), a „zárt pedagógiai hatásrendszerből” táplálkozott. Ezt egy erőteljes, a tanulásról és a tanuló egyénről alkotott nézetek fejlődéséből kiinduló paradigmaváltás (nyílt pedagógiai hatásrendszer) az „adaptivitás” (alkalmazkodás) irányába mozdította el (Nagy Sándor, Báthory Zoltán, Nádas Mária, Mesterházi Zsuzsa, Papp Gabriella, Lénárd Sándor vagy Rapos Nóra). A közoktatási gyakorlatban éppúgy, mint a tanári kommunikációban ez a hangsúlyeltolódás nemcsak vontatottabbnak tűnik, de bizonyos fokú tartalmi összemosódás is tapasztalható a kétféle, hatásrendszerhez köthető terminológiában. (V.ö. Nádas, 2006; 2008) E tények indítottak bennünket arra, hogy az adaptivitás humán kondícióit két tanári kompetencia, a professzionális fejlődés és szakmai kooperáció igényeinek vetületében jellemezzük. E kompetenciák működésének bázisa a szakmai érdeklődés, aminek mentén az innovatív tenni akarás jó eséllyel adaptivitáshoz vezet. Feltételezésünk szerint a pedagógusok nyitottak az új megoldásokra, de figyelmük a pályán eltöltött idő előre haladtával egyre inkább a tanított diszciplínára irányul. Az SNI tanulók integrált oktatásának előnyeit az alacsonyabb iskolafokozaton tanítók jobban érzékelik, de az ezzel kapcsolatos többletfeladatokat nem szívesen vállalják. A pályán eltöltött idő és az egyes iskolafokozatokon tanítás szorosan összefügg a szakmai kapcsolatrendszer komplexitásával, ám ennek tudatos, a professzionális fejlődés érdekében történő kihasználása nem generális. Hipotéziseink igazolása céljából 178 pedagógus nyilatkozatát elemeztük az SNI tanulók integrált oktatásának előnyeiről, saját továbbképzési hajlandóságukról, illetőleg a speciálisan képzett szakemberekkel való együttműködésük jellemzőiről. Adataink rámutattak arra, hogy az integrált oktatás kedvezményezettjeiről megoszlik a pedagógusok véleménye. A pályán eltöltött idővel arányosan nő a módszertani megújulás igénye. Igazoltuk, hogy az integráló tanulócsoporthoz is tanítók relatíve több továbbképzést vállalnak, mint a csak többségi osztályokat oktatók, de elvégzett tanfolyamaik tematikája dominánsan módszertani. Megtudtuk, hogy a kizárólag többségi osztályokban tanítók több integrációról szóló képzést vállalnak, mint akik integráló csoportokat is tanítanak. Bizonyítottuk, hogy a pályán eltöltött idő kedvez a szakmai kapcsolatok mennyiségének, az adaptivitás céljait pedig a tanító végzettségűek szakmai relációi szolgálják hatékonyabban.

A TANULÓI DIVERZITÁS HATÁSA A TANÁRI MÓDSZERPREFERENCIÁKRA

Simon Katalin / ELTE PPK

N. Tóth Ágnes / ELTE PPK

Kulcsszavak: módszertani szabadság, differenciálás, értékelési stratégiák

A sajátos és nem sajátos igényű tanulók együtt nevelésének kezdetben választható jelleget engedett meg a jogalkotó (1993. évi LXXIX. törvény), később azonban, különösen a 2003. évi (LXI.) közoktatási törvény hatására, amely megakadályozta tanulók „indokolatlan elkülönítését”, egyre népszerűbbé vált az iskolai inklúzió. A téma aktualitását és jelentőségét fokozza, hogy a 2016/2017. tanévben sajátos nevelési igényűnek 88.314 gyermeket és tanulót tartanak nyilván, akiknek kétharmada (69,9%) általános iskolában, integrált keretek között tanul (Köznevelési statisztikai gyorstájékoztató). Az integrált tanulócsoportok - a különféle speciális igények megjelenése miatt - a tanulói heterogenitásnak olyan magas fokát reprezentálják, melyhez a pedagógusnak szükségszerűen alkalmazkodnia kellene a tanítás során. Ezt segíthetné elő a konstruktivista nevelésfelfogás részletesebb ismerete (Nahalka, 2013; Réthy, 2013), illetve a „fejlődésközpontú didaktika” (Schiffer, 2013. o.n.) vagy „szubjektív didaktika” (Réthy, 2013. 59.) elvrendszerének a gyakorlatba való építése. Kutatásunkat az a kérdés motiválta, érvényesülnek-e és milyen mértékben a „nyílt pedagógiai hatásrendszer” (Nádasi, 2006. 7.) elemei napjaink iskolájában, túl a kompetencia alapú közoktatás igényeit (1997) kielégíteni hivatott pedagógusképzés második (2006; 2009) reformján, és az életpálya modell (2011) bevezetésén. Képes-e a pedagógiai praxis egyidejűleg megfelelni a többségi és a sajátos tanulási igényeknek is? Vizsgálatunk célja kettős. Részből annak feltárása, miképpen hat az „együttnevelés” napjaink pedagógiai gyakorlatára; mennyire egységes a pedagógusok módszertani szemlélete, részből pedig egy későbbi reprezentatív kutatás eszközeinek kidolgozása a témában. Jelen kutatás keretein belül feltételeztük, hogy egyrészt korszerű módszerek gyakorlati alkalmazása nehézkes, másrészt a módszerválasztásban fellelhető szabályszerűségek csak kis mértékben függenek az osztály összetételétől. Hipotéziseink igazolásához – saját szerkesztésű, online kérdőívet kitöltő - 178 pedagógus válaszait elemeztük a tanórán alkalmazott oktatási módszerek, a differenciálásra való hajlandóság, valamint a tanulói értékelés stratégiái terén. Az adataink rámutattak arra, hogy a pedagógusoknál - noha napi gyakorlatukban többféle szempontot mérlegelnek –, a klasszikus eljárások dominálnak. A differenciálás szükségszerűségét érzékelik, de nem mindig tartják indokoltnak azt. Többféle értékelési stratégiát alkalmaznak, s e téren határozottan kirajzolódik a tanulók sajátosságaihoz való igazodás. Előadásunkban hangsúlyozni kívánjuk, hogy miben hasonlítanak és miben térnek el a többségi és/vagy integráló osztályban tanító pedagógusok módszer-preferenciái.

ÚTMUTATÁS, ELVÁRÁS NÉLKÜL – SZOCIÁLPEDAGÓGIA A XXI. SZÁZADBAN

Elnök: Nagy Ádám / Selye János Egyetem
Opponens: Kozma Tamás / Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: szociálpedagógia, tanórán túli tanulási terek

A magyar neveléstudomány 2016-os szputnyiksokkjá megerősítette azt a már eddig is jelenlévő trendet, amely a neveléstudományt egyre inkább az oktatás világával, még szűkebben értelmezve az iskola terével azonosította. Tudományos ülések, cikkek, médiamegjelenések tucatjai szólnak a PISA eredményekről, a magyar iskolarendszer sajátosságairól/visszásságairól, miközben alig esik szó a posztmodern társadalomban kibővülő tanulási terekről, az információs társadalom kínálta lehetőségekről és veszélyekről, a szocializációs-nevelési terek újragondolásának szükségességéről. Épp ezért különösen fontos hogy bemutatásra kerüljön a mérhetőséghez bár kétségkívül komplikáltabb eszközöket igénylő, de ettől még nem kevésbé fontos; a teljesítményértékelés világától távoli, de a tanulás fogalmához legalább olyan közel álló terület: a tanórán túli nevelési-tanulási terek világa, a szociálpedagógia kurrens eredményei. Azért is lényeges ez, mert az individuális megközelítés mellett a méltatlanul elhanyagolt kisközösségi interakció, nevelés és szempontrendszer fontosságát mára nem kérdőjelezi meg a tudományos diskurzus. Hovatovább a XXI. században a weimari szociálpedagógia hagyományait őrző, de megújított, kiterjesztett narratívával leírható terület kitört az oktatás értelmezéséből, s a nevelésen keresztül eljut a tanulásfogalom fundamentális kezeléséig. A szimpózium a diszciplína elméleti fejlesztéseit mutatja be: a szociális munka és a neveléstudományi megközelítés különbségét és hasonlóságát, az ebből következő egymásrataltságot szociális munka és neveléstudomány között, a teljesítményértékelés hiánya adta lehetőségeket, az online tér szociálpedagógiai alkalmazásait stb.. Jelen szimpózium azon területeket – és művelőit – állítja „csatasorba”, amelyek (akik) szakmai krédójában, kutatási fókuszában a gyerekvilág, serdülővilág, fiatal felnőtt világ (együtt: ifjúsági világ) hagyományos család- és iskolaközpontú neveléstudományi értelmezési keretén túllépő, s e mellett új színtereken, új funkciókban, új közösségekben megjelenő pedagógiai jelenségvilágot tekintik kutatói, feltárási feladatuknak, árnyalva és gazdagítva a neveléstudományi nézőpontokat és diskurzust (összességében három egymást kiegészítő szimpózium szerveződik a téma köré).

Előadások

IFJÚSÁGI MUNKA A XXI. SZÁZAD SZOCIÁLPEDAGÓGIÁJA?

Nagy Ádám / Selye János Egyetem

Kulcsszavak: ifjúsági munka, szociálpedagógia a neveléstudományban, szociálpedagógia a szociális munka-tudományban

Az előadás tárgyalja a hagyományosnak nevezett „intézményes pedagógiai” (iskolapedagógiai) és a szociálpedagógiai diskurzust, valamint a szociális munka felől és a pedagógiai megközelítésben értelmezett szociálpedagógia összehasonlítását, illetve kapcsolatot teremt az ifjúságüggyel, ifjúsági munkával. A modern társadalom kifejlődésekor erős volt a hit abban, hogy az ifjúsági nevelés valamennyi problémájára az iskolai oktatás választ lesz képes adni, többek közt lehetőséget teremtve arra, hogy mindenki „azonos helyzetből” kezdje meg pályáját. Ugyanakkor azt kellett tapasztalni, hogy az iskola, vagy gyakorlatiasabban fogalmazva a tankötelezettség bevezetése egyedül nem volt képes a modernitásba való átmenet ifjúsági problémáit kezelni, sőt a társadalmi szelekció küldetését elvállalva újabb feszültségek forrása lett. A szociálpedagógiai szemlélet – s nyomában a szociálpedagógia mint tudományos diszciplína kialakulása – épp ennek a reménynek a kudarcát, illetve az arra adott választ tükrözte (amely persze nem jelenti azt, hogy az iskola nem segített valamelyest a fenti meritokratikus elképzeléshez közelebb jutni, de azt mindenképp, hogy nem az iskola lett az egyetlen, pusztán az első lépés ezen az úton). Sőt épp az iskola „hozta felszínre az életpálya megindítását biztosító feltételek bonyolultságát”, ekkor lettek nyilvánvalóak a végletekig eltérő előfeltételek. A mára a pedagógia antitéziseként is értelmezhető szociálpedagógiának sokszor az iskolai közeg diszfunkcióival is meg kell küzdenie: a szociálpedagógia vezérelte praxisban nemcsak az iskola nyújtotta kognitív tanulás, de a kisközösségi interakció, a szociális (adott esetben intergenerációs) tanulás is helyet kér magának. S mindezekén túl a kisközösségi megközelítés egyben jelenti a kooperatív helyzetek értelmezését és technikák használatát is. Ugyanakkor a szociálpedagógiának kétféle értelmezése is kialakult: a szociális munka tudománybeli és a neveléstudományi értelmezés bár a gyakorlatban átfed, elméleti megközelítése erősen különbözik. Az előadás összeveti az intézményes és szociálpedagógiai aspektusokat, valamint a kétféle szociálpedagógiai megközelítést. S, hogy a tézis és antitézis szintézissé nemesedjen, az előadásban felvetjük, hogy a két szociálpedagógiai megközelítés a korábban nemzeti keretekben megjelent szociálpedagógia XXI. századi integrálódó Európában az ún. ifjúsági munka narratívájában egyesül. A szerző Bólyai ösztöndíjas.

DISZCIPLÍNA, SZAKMA, PRAXIS – KÖZELÍTÉSEK A SZOCIÁLPEDAGÓGIA TUDOMÁNYFELFOGÁSÁHOZ

Sárkány Péter / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: teória és praxis, diszciplína, szakmaelmélet

A szociálpedagógia esetében egyértelműen letisztult diszciplináris szemléletről nem beszélhetünk. Tudományként mindig is ingadozott a mai értelemben vett bölcsészettudományi és társadalomtudományi diszciplínák között. Nagyon sok minden befolyásolta, hogy ezek közül melyik került előtérbe. Konkrét szociális kihívások, pedagógiai célkitűzések, aktuális tudományos eredmények, politikai és ideológiai elvárások, képzési hangsúlyok, törvényi szabályozások, stb. Ennek megfelelően a kortárs szakirodalom eltérő nézőpontokból viszonyul a szociálpedagógia tudományának változásaihoz. Számos szerző tudománytörténeti szempontból koncepciózusosan értelmezi a szociálpedagógia kialakulásának és fejlődésének történetét. A tudománytörténeti diskurzust alapvetően két egymással szembenálló értelmezés határozza meg. A kisebbségi vélemény szerint a szociálpedagógia esetében nem beszélhetünk fejlődésről, sőt a mai fejlemények alapján az egykori pedagógiai tudományterület hanyatlásának és felszámolásának lehetünk szemtanúi. A legtöbb szerző viszont azt az álláspontot képviseli, hogy a kezdeti pedagógiai kiindulás után a szociálpedagógia követi a társadalom és a tudományok változásait. Ezért a szociálpedagógia fejlődését sikertörténetként fogalmazzák meg. A szociálpedagógia egy folyamatosan megújulni, „modernizálódni” képes tudományterületként áll előttünk. Néhány szerző, köztük Hans Thiersch, a XX. századot egyenesen a szociálpedagógia évszázadának aposztrofálta. Kérdésként merül fel azonban, hogy tudományos értelemben milyen szerep jut a szociálpedagógiának a XXI. században. Ennek érdekében érdemes tisztázni, hogyan illeszkedik a diszciplína homogén szemlélete a praxis gyorsan változó kihívásaihoz és mindehhez milyen szakmai identitás párosítható. Az előadás elsősorban a német szociálpedagógia tudományos megközelítéseiből kiindulva, a diszciplináris gondolkodás, a szakmai elköteleződés és a praxis összefüggését elemzi. Egy olyan tudományos szemléletmód elsajátítását kívánja elősegíteni, amely az elméletalkotás és a felsőoktatási képzésfejlesztés számára lehet releváns. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a német tudományos fejlemények számos szempontból ösztönözhetik a magyarországi kutatások és szakmai tevékenységek irányvonalainak kijelölését. Az előadás gondolatmenete a következőképpen alakul: Először a szociálpedagógia elméleti dilemmáit vázolom. Ezt követően a teória és praxis viszonyát elemzem. Majd a szakmaelméletek jellemzőire térek ki. Végül néhány aktuális következtetést fogalmazok meg a szociálpedagógia tudományos jellegével kapcsolatban.

DIGITÁLIS TÉR ÉS SZOCIÁLPEDAGÓGIA

Székely Levente / Budapesti Corvinus Egyetem

Kulcsszavak: digitális kultúra, fejlesztés a digitális térben, digitális szociálpedagógia

Veszélyes vállalkozás a szociálpedagógia fogalmát az online térhez kötni. Nemcsak azért, mert maga szociálpedagógiai fogalom is sok metamorfózison esett keresztül – miközben egyébként gyakorlata jóval egyértelműbb – hanem azért is, mert maga az online térbeli prevenció-s-fejlesztő tevékenységek elméleti megalapozottsága igencsak esetleges. A járatlan út így számos csapdát rejt, ugyanakkor az biztos, hogy ha nem próbáljuk meg az online teret fejlesztői környezetünkbe vonni, bár számos csapdát elkerülünk, utunk mindenképp szakadékba visz. Szakadékba, hiszen az adatok szerint a fiatalok világának mára nemhogy nem elhanyagolható része, de meghatározó szelete zajlik a hálózaton. Az elmúlt bő évtizedben a digitális kultúra nagyléptékű térnyerésének lehettünk tanúi. Néhány év alatt a társadalom szűk rétege által használt infokommunikációs technológia általánossá és nélkülözhetetlenné vált. A bevonódás erősebben érvényesült a fiatal korosztályokban, nem csupán elsőként kezdik el használni az újabb infokommunikációs eszközöket és szolgáltatásokat, hanem a használat mértéke is körükben a legjelentősebb. Az átalakuló szerkezetben az infokommunikációs technológiák jelentik a legfontosabb fizikai erőforrást, míg az emberi tudás a legfontosabb humán tényező és az információ a legfontosabb jószág. Az infrastrukturális fejlődés mögött alapvető viszonybéli változásokat is rögzíthetünk a nagyjából egy emberöltőnyi idő alatt. Míg korábban a digitális kultúra másodlagos, a hagyományos kultúra online leképeződését jelentette pusztán, ma már jellemzően a digitális kultúra termékenyíti meg és alakítja át a hagyományos viszonyokat. A fiataloknak sajátos – sokszor az offlinetól eltérő – identitásuk van az online térben, amelyhez a fejlesztő-segítő szerepek, szakemberek alig vagy egyáltalán nem tudnak kapcsolódni. Ugyanakkor ez az identitássokszorozódás nem jelenti az intézményes segítség-kísérés szükségletének csökkenését, sőt az új eszköz sokszor új veszélyeket is rejt magában. Hogyan induljunk tehát el azon az úton, amely a digitális szociálpedagógiához vezet?

SZOCIÁLPEDGÓGIA ÉS MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

Trencsényi László / ELTE PPK

Kulcsszavak: szociálpedagógia, minősbiztosítás, tqm

A közoktatási s szélesebb értelemben vett nevelésügyi minősbiztosítás kérdéseit feszegető előadás, s a mögötte húzódó (gazdag empiriával is egybevetett) teoretikus kutatás a szociálpedagógia új értelmezéséből indul ki. Ebben az értelmezésben a szociálpedagógia olyan fejlesztő-segítő-támogató folyamatok, intervenciók, pedagógiai „üzenetek” gyakorlata (és hiteles tudományos reflexiója), amelyek kimenete nem (alig vagy nagyon áttételesen) köthető szintekhez, bármilyen szinten megállapított szttenderdekhez. Az előadó megjegyzi, hogy a „tudástranszfert” (oktatást vagy „klasszikus” értelemben az iskolát) érintő eredményvizsgálati kultúrában a magas szintű statisztikai-empirikus, kritériumorientált értékelés általános normává lett - olykor mégis illetéktelenül irradiálva inmesurabilis pedagógiai jelenségvilágokra. A szociálpedagógiai típusú beavatkozások többnyire probléma(krisis) kiindulásúak, egyéni (olykor egyedi csoportot, vagy egyes személyiséget kívánnak elérni. Lényegi alapeleme ennek a praxisnak a szelekció, illetve a szegregáció abszolút elkerülése: a szociálpedagógiai jelenséggént leírható fejlesztő-segítő-támogató praxis maga a megtestesült inklúzió. Mi a helyzet – veti fel a kérdést az előadó – a (pedagógiai) teljesítmény értelmezésével ebben az esetben (akár növendék, akár nevelő fejlődő-fejlesztő teljesítményéről legyen szó). A kutatás során ebből a szempontból tekintem át a minősbiztosítás (jelesül a közoktatási-nevelésügyi-pedagógiai minősbiztosítás) – korábbi kutatásokban már vizsgált, bemutatott modelljeit az ISO-tól megannyi termékeny átmeneten át a TQM-ig. (E modellek az ezredforduló táján terjedtek el a nemzetközi gyakorlatban s ennek nyomán differenciálódtak hazánkban a közoktatás, más humán szolgáltatások világában. Különösen az intézményi autonómia világában jött létre több, jól összevethető minősbiztosítási modell.) A kutatás eredményeképp a szerző a TQM system (Total Quality Management) mellett tör lándzsát. Ez a modell mutatkozik alkalmazhatónak a fent vázolt pedagógiai beavatkozások minősbiztosítására akkor, ha az „elszámolhatóság” jogos oktatáspolitikai-tanügyigazgatási szempontjait is tekintetbe kívánjuk venni.

AZ ISKOLAI JÓLLÉT KIALAKULÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ ÉRZELMI ÉS SZOCIÁLIS TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA ÓVODÁS ÉS ISKOLÁS KORBAN

Elnök: Nagy Krisztina / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Opponens: Fejes József Balázs / SZTE Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: iskolai jóllét, társas kapcsolatok, proszociális viselkedés

A tanulók idejük jelentős részét az iskolai falain belül töltik, ezért fontos kérdés, hogy hogyan érzik magukat az iskolában és mindez hogyan befolyásolja az iskolai teljesítményüket, illetve a szociális és érzelmi készségeik, képességeik alakulását. Hazai és nemzetközi kutatások igazolják, hogy a gyermekek iskolához való viszonyának egyik legerősebb befolyásoló tényezője a társak szerepe, a már meglévő társas kapcsolatok minősége, illetve a pedagógusokhoz való viszony minősége, amelyek egyben az iskolával kapcsolatos általános jóllét leggyakoribb meghatározóit is jelentik. A gyermekek társas interakciókban való sikeres részvétele, illetve a pedagógus felé kialakult megfelelő bizalmi kapcsolat esetén az iskolai lét megítélése pozitív irányba alakul, amely a gyermekek iskolai teljesítményét is pozitívan befolyásolja. A társas kapcsolatok alakításában alapvető jelentőségű, a proszocialitást működtető készségek meglétére utaló viselkedésformák már óvodás korban is megfigyelhetők, ezért fontos, hogy a szociális és érzelmi készségek, képességek fejlesztése már ezen életkortól kezdve megjelenjen. A tanulók egymáshoz és egyéb személyekhez való viszonyában alapvető jelentőségű empátia szintén gyakran kutatott terület, azonban máig igen szerteágazó és nehezen mérhető fogalmat takar. A szimpózium elsődleges célja az iskolai jóllét meghatározásán túl annak vizsgálata és bemutatása, hogy óvodás kortól kezdve hogyan alakul a sikeres társas interakciókért felelős érzelmi és szociális készségek, képességek fejlődése, illetve hogy a társakhoz és a pedagógushoz való viszony hogyan befolyásolja az iskolai jóllét alakulását. A szimpózium első előadása a hazai és nemzetközi szakirodalom alapján mutatja be az iskolai jóllét fogalmát, a kialakulásában elsődleges szerepet játszó tényezőket, illetve olyan mérőeszközöket, amelyek hasznosak lehetnek a későbbi hazai kutatások számára is. A második előadás az óvodáskorú gyermekek proszociális viselkedését elemzi, a négy szemközt történt szituációs játékok eredményei a vizsgált proszociális viselkedésformák (segítés, megosztás, vigasztalás) meglétének, vagy elmaradásának okát magyarázzák. A harmadik előadás az empátia mérési módszereinek bemutatása mellett egy általános iskolás és serdülőkorú gyermekek számára készített, empátiára vonatkozó saját készítésű kérdőívről és annak első mérési eredményeiről számol be. Az utolsó előadás a tanító és a tanulók közötti kapcsolat befolyásoló tényezőire, továbbá annak vizsgálati lehetőségeire koncentrál, a konkrét mérőeszköz és egyéb fejlesztő programok bemutatásával a kapcsolat pozitív irányú változtatására ad lehetséges támpontokat.

Előadások

AZ EMPÁTIA MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI 10–18 ÉVES KORBAN

Gáspár Csaba / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: empátia; kvantitatív mérőeszköz; iskolás- és serdülőkör

Az empátia pontos megfogalmazása mind a mai napig nem egyértelmű a területtel foglalkozó kutatók körében. Értelmezése a különböző társadalomtudományi területeken (pl. szociológia, nyelvészet, pszichológia, etika) eltérő, gyakorlati megnyilvánulásának számos formája létezik (Irishkanova és mtsai, 2003). Az empátia mérésére számos lehetőség létezik, így gyakori a kvalitatív és kvantitatív eszközök használata, kérdőívek, interjúk, de akár a klinikai vizsgálatok is. Davis (1980) az empátiának egy négy aldimenzióból álló (fantázia, nézőpontváltás, empátiás törődés, személyes distressz) modelljét alkotta meg, mely az általa kidolgozott Interpersonal Reactivity Index (IRI) kérdőívvel mérhető. Újabb vizsgálatok (Batanova és Loukas, 2011; Guti, 2014) azonban arra is rávilágítottak, hogy a faktorok átfedést mutatnak, ezért a kérdőív belső struktúrájának hibája figyelhető meg, melyet saját kutatási eredmények (Gáspár, 2015) is alátámasztottak. Eisenberg (1994) megfigyelése alapján az empátia megközelíthető affektív és kognitív oldalról is. Az affektív oldal mérésére a Mutli-Dimensional Emotional Empathy Scale (Caruso és Mayer, 1998) használható, mely az empatikus szenvedést, a pozitív osztozást, a reagáló sírást, az érzelmi figyelmet, a mások iránti érzéseket és az érzelmi fertőzést különíti el. A kognitív komponens vizsgálatára hozta létre Hogan (1969) a Cognitive Empathy Scale nevű kérdőívet, mely a szociális magabiztosság, a nyugodtság, a szenzitivitás és a nonkonformitás dimenziók elkülönítésére alkalmas. Az említett kérdőívek alapján egy saját kérdőív kidolgozása történt meg. Az empátia megjelenésében is fontos szerepet tölt be a személyben kialakuló distressz (Davis, 1980), ezért vizsgálatunk során az empátia szintjének és a személyben felelhető állapot-illetve vonásszorongás (Spielberger, 1970) jelenlétének kapcsolatát is vizsgáljuk. Az empátiát vizsgáló, saját készítésű kérdőív bemérése folyamatos: első fázisában 12, 15 és 18 éves középiskolai diákokkal vettük fel a kérdőívet, melyet eddig 122 diák töltött ki. Az előzetes elemzések eredményei szerint az állapotszorongás nem mutat szignifikáns kapcsolatot az empátia egyetlen faktorával sem, azonban a vonásszorongás szignifikánsan pozitív korrelációban áll Davis (1980) kérdőívének személyes distressz faktorával. Az adatok felvétele és elemzése folyamatban van, az általános iskola alsó tagozatos tanulók válaszaival kiegészítve az eredmények prezentálására a konferencián kerül sor.

KISCSOPORTOS GYERMEKEK SEGÍTŐ JELLEGŰ VISELKEDÉSÉNEK VIZSGÁLATA SZITUÁCIÓS JÁTÉKOK SEGÍTSÉGÉVEL

Hegedűs Szilvia / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: proszociális viselkedés; óvodáskor; direkt módszer

Kisgyermekkorban már megjelennek olyan viselkedési formák, amelyek a különböző proszociális készségek meglétére utalnak. Az ilyen típusú készségek megfelelő működése lényeges faktorként jelenik meg a különböző társas viselkedések sikeres megvalósulásakor. Óvodáskorban a gyermekek főként a családi környezetből hozott, valamint az óvodában a pedagógusok által közvetített viselkedési normákat sajátítják el, illetve ezek segítségével történik fejlődésük. Ezek megfelelő vizsgálatára közvetlen mérési módszerek szükségesek. A kötött formájú kérdőívekkel és interjúkkal ellentétben e vizsgálatokat nem befolyásolják a gyermekeket nevelő felnőttek, a szülők és a pedagógusok véleménye. Az előadásban bemutatott kutatás során 3-4 éves óvodás gyermekek (N=102) proszociális viselkedését (segítés, megosztás, nyugtatás) elemeztük, négy szemközt történő szituációs játékok keretében. A vizsgálat egy nagyobb kutatás részét képezi, melynek korai fázisában azt tapasztaltuk, hogy nem kapunk elég információt arra vonatkozóan, hogy a proszociális viselkedések elmaradásának mi az oka óvodáskorban. Jelen vizsgálatunkban ezzel kívántuk bővíteni korábbi kategóriarendszerünket, annak megfelelően, hogy mi okozza ezt a hiányt. A vizsgálni kívánt viselkedési formákat, speciális körülményeket (problémás helyzeteket) generálva jegyeztük fel. Minden vizsgált viselkedést korábbi, nemzetközi kutatásokon alapuló feladatok segítségével értékeltünk. A megjelenő szituáció során a gyermekeknek észlelniük kellett a vizsgálatot végző személy által szimulált distresszt, majd a megfelelő válaszreakcióval mérsékelnie a felmerülő negatív érzelmi állapotot. Az értékelés a gyermek reakcióinak megfelelően történt. Eredményeink azt mutatják, hogy az egyes szituációkban lényegesen eltér a segítő, a megosztó és a vigasztaló viselkedések megjelenési aránya. A négy szemközt szituációk során a segítségnyújtás az esetek többségében nagy számban megjelent, azonban a vigasztalás, mint válasz elenyésző számban volt tapasztalható a problémás helyzetekben. Az eredmények értelmében a segítő jellegű viselkedések elmaradásának legfőbb formája, hogy a gyermekek észlelik ugyan a felmerült helyzetet, azonban ezekre nem reagálnak. A különböző vizsgált viselkedések közül a megosztás elmaradásakor tapasztaltuk ezt, míg vigasztalás esetében, a gyermekek részéről az észlelést a negatív érzelmi állapotban lévő személy megfigyelése követte. A kapott eredmények azt mutatják, hogy érdemes foglalkozni a proszociális viselkedések megjelenésének illetve elmaradásának okával. Az előadás keretében ezen vizsgálati eredmények részletes bemutatására kerül sor.

A TANÍTÓ ÉS A TANULÓ KÖZÖTTI KAPCSOLAT VIZSGÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐI

Huszka Noémi / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanító-tanuló kapcsolat; mérési lehetőségek; befolyásoló tényezők

A tanító-tanuló közötti kapcsolat működését egy komplex rendszer részeként értelmezhetjük, melyet több tényező befolyásolhat. Ilyen például az otthoni környezet, a gyermek kognitív fejlődése, a nem, mint a kapcsolat minőségét befolyásoló tényező, a tanuló magatartása, a szülő-gyermek kapcsolatának a tanító-tanuló kapcsolatára gyakorolt hatása, továbbá a környezeti hatások (Ford és Lerner, 1992; Sameroff, 1995; Pianta, Hamre és Stuhlman, 2003). A gyermek tanítóval folytatott interakcióját befolyásolhatják még a korai élettapasztalatok, a gyermek viselkedése és képességei is (Jerome, Hamre és Pianta, 2008). Hamre és Pianta szerint (2006) a kisgyermek számára az új, iskolai környezetbe való sikeres beilleszkedés alapja a tanítóval kialakított kapcsolat, amely pozitív kapcsolat a biztonság alapjául szolgálhat a gyermek számára. Kutatási eredmények igazolják, hogy a tanítóval pozitív, szoros kapcsolatot ápoló gyermek általában magasabb iskolai teljesítményt ér el, és jobb szociális készségekkel rendelkezik, mint az a tanuló, akinek kapcsolata negatív a tanítójával (Crosnoe, Johnson és Elder, 2004; Ladd és Burgess, 2001; Pianta és Stuhlman, 2003). Az előadás célja egyrészt a tanító és a tanulók közötti kapcsolat vizsgálati lehetőségeinek és befolyásoló tényezőinek bemutatása, másrészt azoknak a fejlesztő programoknak az áttekintése, amelyek alkalmasak lehetnek a tanító-tanuló kapcsolat pozitív irányú változtatására (Pianta és Hamre, 2001; Hamre és Pianta, 2006). Emellett bemutatjuk a Student-Teacher Relationship Scale (STRS) mérőeszközt, ami az egyik legelterjedtebb eszköz a tanulók pedagógushoz fűződő kapcsolatának vizsgálatára (Pianta, 2001). Az STRS alskálái a lehetséges tanuló-tanító kapcsolat három különböző dimenziójára utalnak: közelség, konfliktus és függőség. A közelség alskála a melegség és a pozitív hatás mértékét jelöli a pedagógus és a gyermek között, valamint utal arra, hogy a gyermek miként közeledik a pedagógushoz. A konfliktus alskála a tanuló- pedagógus közötti pozitív kapcsolat hiányát jelenti, és úgy tűnik, a pedagógusi értékeléskor ez a legfontosabb tényező (Ladd és Burgess, 2001). A függőség arra utal, hogy a gyerek milyen mértékben mutatja a ragaszkodás vagy a birtoklás vonásait a pedagógussal kapcsolatban (Sabol és Pianta, 2012). Az előadás rávilágít a tanító-tanuló kapcsolat fontosságára, támpontokat ad a kapcsolat minőségének diagnosztizálásához, valamint az esetlegesen felmerülő problémák gyakorlatban történő orvoslásához. További kutatásainkhoz az STRS mérőeszközt adaptáljuk és alkalmazzuk az általános iskola alsó tagozatos tanítói körében.

AZ ISKOLAI JÓLLÉT MEGHATÁROZÁSA A HAZAI ÉS NEMZETKÖZI SZAKIRODALOM SEGÍTSÉGÉVEL

Nagy Krisztina / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: jóllét; iskolai jóllét; iskolához való viszony

A jóllét fogalma egyre gyakrabban jelenik meg a hazai és a nemzetközi szakirodalomban, azonban az iskolai jóllét fogalma egy kevésbé vizsgált területet jelent. Az egyénre vonatkozó szubjektív jóllét az ember életének egyik legmeghatározóbb fokmérője, általában az érzelmi és a kognitív tényezők egymásra gyakorolt hatásának eredményként az élettel való elégedettséget jelenti. A fogalmat többnyire pszichológiai szempontból (szubjektív jóllét), illetve az egészséggel kapcsolatban vizsgálják, iskolai megfelelője ritkán fordul elő. Az iskolához és az iskolai élethez való érzelmi viszonyulás az iskolába lépés kezdetétől folyamatosan változik, pozitív vagy negatív iránya több tényező együttes hatásaként alakul ki a tanulóknál. Az iskolához való viszony, illetve az iskolában átélt személyes élmények hatása a gyermekek iskolai teljesítményében, illetve társas kapcsolataiban is megnyilvánul (Eder és Mayr, 2000; Bürgisser, 2006). Az iskolai jóllétet leggyakrabban a pozitív iskolai közérzettel azonosítják, részleteiben azonban kevesen vizsgálják. Hascher (2007) szerint az iskolai jóllétet az általános fogalmakhoz hasonlóan a tapasztalatok alakítják, jóllétről a pozitív tapasztalatok dominanciája esetén lehet szó. Az iskolai jóllét az iskolai valóság szubjektív, érzelmi és kognitív értékelését jelenti, ahol az érzelmi oldal elsősorban az iskolában átélt érzelmi tényezőkre, míg a kognitív oldal az iskolában tapasztalt attitűdökre vonatkozik. Az iskolai jóllét fogalmának fontos része, hogy folyamatosan változik és az összes tapasztalati tényező együttesen alakítja, ezért nem korlátozható egyetlen jelenség hiányára, vagy meglétére el (Diener és Lucas, 2000; Hasher, 2003, 2007). Az iskolai jóllét egyik legfontosabb befolyásoló tényezőjeként az iskolában és az osztályban átélt pozitív érzelmek, illetve a kialakult társas kapcsolatok minőségét hangsúlyozzák. A társakkal, illetve a pedagógussal való viszony minősége alapvető fontosságú annak meghatározásában, hogy a gyermek hogyan érzi magát az iskolában. Az iskolai személyek mellett további fontos tényezőként jelenik meg az iskolai környezet is. Az iskolai jóllét további megközelítések szerint ugyanis elsősorban a tanulási környezet mutatóját jelenti, amely lehetővé teszi a tanuló számára, hogy a saját tudományos céljainak ismeretében megfelelő iskolai teljesítményt érjen (Hascher, 2007). Az iskolai jóllét mérésére kvantitatív és kvalitatív eszközök egyaránt jelen vannak a szakirodalomban, a vizsgálatok leggyakrabban a kérdőív és az interjú módszerét alkalmazzák. Hazai viszonylatban kevés kutatási eredmény áll rendelkezésünkre az iskolai jóllét témakörében. Az előadás célja az iskolai jóllét fogalmának ismertetése után olyan mérőeszközök bemutatása, amelyek a későbbiekben megfelelő alapját képezhetik hazai nagymintás kutatásoknak is.

A NONFORMÁLIS ÉS INFORMÁLIS TANÍTÁS NEVELÉSTUDOMÁNYI ASPEKTUSAI. REFLEKTÍV GYAKORLATRA ÉPÜLŐ AKCIÓKUTATÁSOK TAPASZTALATAI

Elnök: Nagy Péter / PTE BTK

Opponens: Mrázik Julianna / PTE BTK

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: akciókutatás, tankönyvkutatás, tanárképzés

A neveléstudományi szakirodalom három: (1) formális (iskolarendszerű), (2) nonformális (tanfolyamrendszerű) és (3) informális (kötetlen) fogalmi kategóriát alkalmaz a tanulás folyamatközpontú leírásaiban. A szimpózium egy árnyaltabb értelmezési keretben (például a tanítás helyszíne, a tanítást végző személy, a tanuló profilja alapján) a hangsúlyt a nonformális valamint az informális tanítás (nyelviskola, óraadás, munkahelyi nyelvoktatás, egyéni felkészítés, IKT médiumokon keresztül megvalósuló tanítás, Skype-, web-, Ustream-alapú távoktatás, illetve az intézményi keretek között megvalósuló, nem tanulási célú, de közvetve, hatását illetően mégis tanításnak minősülő tevékenység) neveléstudományi megközelítését helyezi a középpontba, különös tekintettel a tanárképzés gyakorlatába való integrálhatóságra. Történetileg a nem iskolarendszerű tanítás (egyebek mellett az egyéni felkészítés) reputációjához kevés kétség fér. Napjainkra azonban a tanítás e formái nincsenek jelen a neveléstudomány fő áramlataiban, eredményképpen a jelenlegi tanárképzésünkben sem szerepelnek, annak ellenére, hogy jól érzékelhető piaci potenciállal bírnak. Feltételezzük, hogy a presztízs változás kevésbé feltárt, tudományosan nem megalapozott elveken alapul. A kutatói kérdések köre a nonformális és az informális tanítást végző tanár kompetenciáira, konkrét tevékenységeire és e sajátos pedagógiai világ alkotó, alakító feltételeinek, valamint konstituáló komponenseinek vizsgálatára terjed ki. A nonformális és az informális tanítás vizsgálatára tanárképzésben érintett kutatók bevonásával a 2016-17-es tanév tavaszi szemeszterében létrejött kutatócsoportunk akciókutatási paradigmán keresztül vizsgálta (1) (kvalitatív elemzéssel) nyelvtankönyvek szerepét és lehetőségeit az interkulturális kommunikatív kompetencia fejlesztésében egyéni nyelvtanítás során; (2) az önismeret fejlesztésének, az (ön)reflektív látásmód elsajátításának eredményességét fogalmi térképek (mind-map) készítése, önértékelés és csoport általi értékelés, reflektív hospitálási napló készítése segítségével. Az akciókutatás – mint önreflektálások sorozata – magát a kutató tanárt is saját tevékenységének folyamatos értékelésére készíti, ezáltal válhat a reflektív gyakorlat az önértékelés, önfejlesztés, a belső motiváltság kialakításának eszközévé. A kvalitatív szemléletű kutatás eszközei között tehát megjelentek hallgatói/oktatói/kollegiális reflexiók is. Az akciókutatások célja a reflektív gyakorlatra épülő perszonalizált, kompetencia-alapú nonformális és informális keretekben tevékenykedő tanárok felkészítésének lehetséges modellálása volt. Az akciókutatások várható eredménye egy, a nem iskolarendszerű tanításra érvényes perszonalizált, kompetencia-alapú tanári felkészítés egy lehetséges eredményes modelljavaslata, amely hozzájárul ahhoz, hogy a nonformális és informális tanítás vizsgálatának kérdése a jelenleginél nagyobb hangsúllyal szerepeljen a neveléstudományi diskurzusban.

Előadások

METAREFLEXIÓ A NEVELÉSTUDOMÁNYI AKCIÓKUTATÁSBAN

Mrázik Julianna / PTE BTK

Kulcsszavak: reflektív tanárképzés, személyközeliség, kompetencia-alapúság

A neveléstudományi területen is ismert akciókutatást – amelynek lényege, hogy ciklikus módon szerveződve, folyamatos (ön)reflexiókra épülve a praxis felől közelíti meg a kutatás tárgyát, továbbá beavatkozások megtervezésével, elvégzésével és értékelésével jár - az abban résztvevő személyek, gyakorlati és elméleti szakemberek, a kutatók szempontjából tárjuk fel, megvizsgálva milyen módon vesznek részt a kutatási folyamatban. A kutatói kérdés, hogy miként esik a szakember választása az akciókutatási paradigmára, mi motiválja részvételre és milyen szakmai énefejlődési hozadéka lehet a kutatási folyamatban szerzett tapasztalatoknak. A megfigyelt akciókutatás során egy tanárképzési kurzus keretében, a diszciplináris tudástartalmak mentén (mint például a nevelés elmélete, a tanítás tanulása) haladva olyan idegennyelvi, kommunikációs, gyógypedagógiai elemek szövődtek a kurzus tematikájába, amelyek a leendő tanárok kompetenciáinak fejlesztését támogatják. A tanári felkészítésnek ez a felfogása a pedagógiai tudást a képességgel, készséggel és az attitűddel azonosítja. Az említett megoldások különféle akciók, beavatkozások során valósultak meg (a kurzushoz kapcsolódó tartalmi/cselekvési változtatások), amelyeket folyamatos mérés, értékelés, reflexió és mindezek naplózása (jegyzőkönyvezése) követett. A cél – a tantárgyi/diszciplináris tudástartalmak átadása mellett, ezekkel egyidejűleg - a leendő tanárok pedagógiai jártasságának, pozitív attitűdjének kialakítása és végül a kompetenciáik fejlesztése volt. Mindez szituatívan kéttanáros modellben zajlott, kooperatív tanulásszervezésbe ágyazottan, tankönyvelemzést, esettanulmányt, valamint IKT-vel támogatott elemeket is integrálva. A modell lényege, hogy a kurzuson egyidejűleg vannak jelen a gyógypedagógiát és idegen nyelvet oktatók, így egyes diszciplináris tartalmakat végig kíséri a gyógypedagógiai, tantárgypedagógiai, inter- és multikulturális vonatkozások beemelése. A kutatás fókuszja és a szimpózium-előadás témája annak a bevonódási-résztvevői folyamatnak a bemutatása, amely során a kutatók reflektálnak részvételük motivációjára, indítékaikra a kutatásra, beavatódásukra a folyamatba, nehézségeikre és sikereikre, valamint azokra a saját attitűdváltozásokra, melyek az akciókutatás nyomán bekövetkeztek. Azaz a reflexiók metaszintű reflektálása. A kvalitatív megközelítésű vizsgálat eszközei a kollegiális reflexió, a mélyinterjú és a résztvevő megfigyelés voltak. A kutatás eredménye a kutatóképzés, a kutatói utánpótlás és a kutatóvá válás folyamatának megértése, elemzése és alacsony hatókörű elmélet kidolgozása a reflexióértelmezések körének bővítése céljával.

INTERKULTURÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ AZ OROSZ NYELVTANKÖNYVEKBEN: AKCIÓKUTATÁS TAPASZTALATAI EGYÉNI NYELVOKTATÁS SORÁN

Nagy Péter / PTE BTK

Kulcsszavak: Nyelvi tankönyv, interkulturalitás, kommunikáció

Hymes, Chomskyval szemben mellett érvel, hogy a sikeres (első) nyelvelsajátítás folyamatát nem pusztán a grammatikai kompetencia fejlődése határozza meg, hanem a nyelv helyes használatát lehetővé tevő (szociokulturálisan meghatározott) ún. kommunikatív kompetencia (Hymes, 1972). Hymes nyomán az 1970-es évek második felében a nyelvoktatás paradigmaváltása következett be és a kommunikatív aspektusok új módszerek, eszközök kidolgozását tették szükségessé. A hazai idegennyelv-oktatásban (mely az 1989-es nyelvpolitikai fordulatig lényegében a kötelező orosznyelv-oktatást jelentette) az 1980-as években már jelen volt az országismereti komponens. A kognitív, vagy még inkább: az interkulturális nyelvészet (Földes, 2007) aspektusainak beemelésével és a kompetencia-alapú megközelítések elterjedésével azonban szükséges (lett volna) a nyelvpedagógiában újraértelmezni, kiegészíteni az országismeret (lingvosztránovegyenyije; (Kosztomarov-Verescsagin, 1987) fogalmát. Akciókutatás során három orosz nyelvi tankönyvet vizsgáltunk az interkulturális kommunikáció aspektusából, az elemzéshez kvalitatív módszereket (kérdéskatalógus, struktúraelemzés) használva a nyelvet magánúton tanuló magyar anyanyelvűek körében, a nyelvtanulás – tanítás folyamatában. Hipotézisünk szerint még a deklaráltan az interkulturális kommunikáció fejlesztését célzó orosz nyelvi tankönyvek sem lépnek túl a kulturális ismeretanyag közlésén. Kutatásunk során arra kívánunk rámutatni, hogy a tankönyv, mint kordokumentum (Dárdai, 2002) miképpen bizonyítja, hogy a tankönyv szerkesztői, szakmai bírálói és használói (a praxis) számára az interkulturalitás továbbra is országismereti tényanyagként reprezentálódik. Vizsgálatunkkal egy lehetséges modellt kívánunk adni az interkulturális kompetencia fejlesztésében eredménnyel használható tankönyvi tartalom szerkesztéshez. E tartalmak elsősorban pragmalinguvisztikai aspektusok mentén szerveződnek, a nyelvtanuló saját- és a célnyelvi kultúra sokrétű szempontjainak ütköztetésével, a nyelvtanuló saját, valós kommunikációs igényeinek integrálásával és a célnyelvi kultúra képviselőinek valós szociokulturális elvárásainak bemutatásával. Emellett kívánatos, hogy a tankönyv ne pusztán „útikalauz” legyen egy másik kultúrában, sokkal inkább a különböző regiszterekben történő interaktív kommunikációt támogató, a saját kultúrával való komparativitást és az önreflexiót sem nélkülöző tanulássegítő eszköz. Hivatkozások: Földes Csaba (2007) Interkulturális nyelvészet: problémavázlat. Magyar Nyelv 103: 16–38. <http://www.c3.hu/~magyarnyelv/07-1/foldes.pdf> Dárdai Ágnes (2002): A tankönyvkutatás alapjai. Dialóg Campus Kiadó, Pécs Hymes, Dell (1972): „On communicative competence”. In Pride, J.B.; Holmes, J. Sociolinguistics: Selected Readings. Harmondsworth: Penguin. pp. 269–293. ISBN 978-014080665-6. Verescsagin, E.M.; Kosztomarov, V.G. (1980) Lingvosztrabónovedcseszkaja tyeorija szlova, Moszkva, Russzkij Jazik.

A REFLEKTIVITÁS KONTEXTUSAI: AKCIÓ-ALAPÚ MODELL A TANÁRKÉPZÉSBEN

Zank Ildikó / PTE BTK

Kulcsszavak: akciókutatás, reflektivitás, kvalitatív módszer

Az akciókutatás életre hívásának egyik motivációja annak a lehetőségnek a felmérése volt, hogy milyen módon és mértékben vonhatók be a tanárjelöltek a reflektálás folyamatába. A reflektív és pozitív attitűd kialakítása mellett az is célunk volt, hogy a tanárjelöltek élményt és tapasztalatot szerezzenek az akciókutatás folyamatáról, annak alkalmazhatóságáról saját tanári praxisukban. A kutatás során a hallgatók a tanárképpel összefüggő önreflexión túl, reflektáltak az IKT-val támogatott tananyagra, a nyelvtudásukra, az órákon szerzett élményeikre és tapasztalataikra, valamint egymásra (érzékenyítés.) Kutatói kérdésünk, hogy mennyire tanítható a reflektív gondolkodás, hogyan érhető el, hogy a hallgatók a saját személyükre irányuló reflektivitáson túl, a tanárszerepre is tudatosan reflektáljanak. Gyakran tapasztalható az a jelenség a tanárjelöltek körében, hogy a gondolkodási mintáik „diákperspektívát” tükröznek, vagyis saját iskolás tapasztalataik meghatározóbbak, mint a tanárképzés során elsajátított ismeretek vagy tanult stratégiák. A félév során több olyan eszközt alkalmaztunk melyek hatékonyak lehetnek a reflektív gondolkodás fejlesztésében: óra végi reflektív kérdőív kitöltése, önismeretre irányuló feladatok, fogalmi térképek készítése, önértékelés, reflektív hospitálási napló készítése. Az akciókutatás – mint önreflektálás sorozata – az oktatót is kizökkenti a hagyományos oktatói nézőpontból és folyamatos átértékelésre készíti, mivel saját tevékenységét is vizsgálat tárgyává teszi. Egyszerre van jelen az oktató és a kutató, aki részese a helyzetnek, elkötelezett annak jobbítására. Ezáltal válhat a reflektív gyakorlat az önértékelés, önfejlesztés, a belső motiváltság kialakításának eszközévé. A kvalitatív szemléletű kutatás eszközei a hallgatói/oktatói/kollegiális reflexiók voltak melyeket dokumentáltunk (memó írása, megfigyelések feljegyzése, kommentek gyűjtése) másrészt a visszacsatolások alapján történt a tananyag, ill. az órai tevékenységek korrekciója vagy éppen megerősítése. Az oktatói memókat, a reflektív hallgatói kérdőíveket és a hospitálási naplókat olyan kvalitatív módszerrel (korszerű szoftverrel) elemezzük, amely tartalmi csomópontok mentén fűzi fel a reflektív-pozitív attitűd szövegszintű megjelenését. Kutatásunk eredménye egy reflektív-kooperatív akcióalapú modell kidolgozása, amely a kompetencia-alapú tanári felkészítés keretein belül alkalmas egy olyan a 'reflektív gyakorlat' kialakítására, amely során a tanárjelöltek reflexiói elmélyülnek, elkezdik azokat tudatosan használni saját tanárképük formálására és szakmai fejlődésük előmozdítására.

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

PEDAGÓGIAI UTÓPIÁK ÉS ÉLETREFORM TÖREKVÉSEK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYARORSZÁGON

Elnök: Németh András / MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság

Opponens: Pukánszky Béla / Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Szimpozium-összefoglaló

Kulcsszavak: reformpedagógia, életreform, pedagógiai utópiák, hinduizmus, jóga, táncpedagógia, népfőiskolai mozgalom

A szimpózium kapcsolódik ahhoz a több sikeres OTKA pályázat keretében megvalósuló kutatáshoz, amely a reformpedagógia különböző hazai irányzatainak és a századfordulótól kibontakozó életreform-mozgalmak kapcsolatát vizsgálja. Témája és az abban megjelenő, - a pedagógia-, művelődés-, illetve társadalomtörténeti szempontok komplex egységben történő értelmezésére irányuló – törekvés nemzetközi téren is újszerű megközelítésnek számít. A kutatás kvalitatív jellegű elemzésekre, elsősorban tartomelemzésekre (pl. programok, korabeli közlemények), továbbá interjúkra részben történeti statisztikai sorozatadatokra alapozódik, középpontjában a különböző törekvések 1920-as években bekövetkező „emancipációjának” elfogadott életforma, illetve mentalitáselemmé válásának, illetve az ebben az időben megfigyelhető szemléletváltásának folyamatai állnak. A projekt részeredményei (pl. Kodály zenepedagógiai munkássága, a népi írók életművének pedagógiai vonatkozásai, a korszak népzenei és néptáncjal kapcsolatos tömegmozgalmak) az elmúlt évek során a különböző rangos hazai és nemzetközi konferenciák (OMAA, ISCHE) mellett további szimpóziumok és tematikus előadások formájában az ONK keretében is bemutatásra kerültek. Jelen szimpózium előadásai- a kutatásban résztvevő doktoranduszok és junior kutatók bevonásával- a projekt legújabb eredményeit mutatják be. Az első előadás a magyarországi életreform mozgalmak és a hindu-buddhista háttérrel is rendelkező teozófia kapcsolatával foglalkozik, kitérve művészetoktatásra kifejtett hatásainak elemzésére. Az ezt követő előadás középpontjában a magyar zenepedagógiát megújítani szándékozó Kodály köréhez tartozó Bárdos Lajos és az Orkesztika Iskolát megalapító, a mozdulatművészetet megújító Dienes Valéria együttműködése, a közösen megalkotott misztériumjátékok állnak. A harmadik előadás a népi írók magyar népfőiskolai mozgalomban betöltött szerepét vizsgálja, ismertetve annak eredményeit, falumegmentő céljait, módszereit, eszközeit.. A negyedik előadás a jóga hazai történetével foglalkozik, az 1890-1945 közötti időszakra fókuszálva mutatja be a mozgalom legfontosabb személyeit, intézményeit, publikációit, amelyek kapcsolódtak a jóga elméletéhez vagy gyakorlatához.

Előadások

FALUMENTŐ PEDAGÓGIA REFORMOK A NÉPFŐISKOLAI KERETEIN BELÜL

Vincze Beatrix / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: harmadik út, népfőiskola, Kert-Magyarország, minőségszocializmus, falumentés

Az előadás célja, hogy bemutassa a népi írók szerepét a legjelentékenyebb korszakát élő magyar népfőiskolai mozgalomban, ismertesse annak eredményeit, vázolja annak falumentő céljait, módszereit, eszközeit. Elemzi, hogy a kiütkereső értelmiség válaszaiban, miért és miként fordult a szegény paraszti rétegek, a falu felé, amelyben a nemzet jövőjét látta. A nép gyermekeinek – mint tiszta forrásnak a beemelése a társadalomba – a művelődésen keresztül lehetséges, így került az érdeklődés középpontjába az agrár-fiatalok életéhez leginkább alkalmazkodó népfőiskolai képzési forma. A két világháború közötti időszakban megerősödő föld- és életreform koncepciók a faluban a kommunizmus és a kapitalizmus közötti ún. harmadik utas megoldás lehetőség fedezték fel, amely megmentést láttak a pusztító új barbarizmussal szemben. A harmincas évektől a népi írók szociográfiai írásai előtérbe helyezték a falusi fiatalokat. Rendszeresen előadtak a fiatalokat tömörítő mozgalmak konferenciáin. A legjelentősebbek voltak a katolikus agrárfújóságot tömörítő KALOT és KALÁSZ, a protestáns KIE, a Református Diákmozgalom, Soli Deo Gloria és a Magyar Evangéliumi Keresztény Diákszövetség. A népi írók többsége olyan erőtartaleket fedezett fel a tehetséges fiatal parasztságban, amely megfelelő műveltséghez juttatása révén képes az ország autentikus vezetését ellátni. Ezt a nevelési utópiát felnagyítva lehetségesnek gondolták a magyar társadalom feszültségeinek felszámolását. Az első népfőiskolát 1914-ben állították fel Magyarországon, majd megindult az alapítási hullám: egyházi, magán és állami népfőiskolák formájában, sőt a határon túl is. A két világháború közötti magyar életreform mozgalom több képviselői közül kiemelkedik Németh László, aki átfogó pedagógiai és életreform koncepciókkal kívánta a magyarság jövőjét biztosítani. A Németh által megálmodott Kert-Magyarország terve és minőségszocializmusa egyben a falu megmentését, másrészt a magyarság számára egy új paradicsomi állapot eljövételét kínálta. A népfőiskolai képzés az új vezető elit, az „újnemességnek” kialakítását szolgálta. Az előadás célja, hogy rámutasson a recepció hatásokra, összefüggésekre, felhívja a figyelmet az nemzetközi és a hazai azonosságokra és különbségekre, rámutasson az új vizsgálódási területekre. A kutatást támogatta a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal.

A JÓGA MAGYARORSZÁGI TÖRTÉNETE A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ELŐTT

Földiné Irtl Melinda / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Komár Lajos / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: jóga, buddhizmus, új vallási mozgalmak, egészséges életvitel, életreform

Az életreform és a reformpedagógiák kapcsolatát vizsgáló kutatások nyomán, számos jellegzetes illetve egyedi motívum rajzolódik ki az alkalmazott gyakorlatban. A 20. század elején a keletről érkező filozófiák illetve gyakorlatok is egyre markánsabban, egyre direktebb formában jelentek meg Magyarországon. Ennek egyik példája, a mára már általános nemzetközi köztudatba beépült, és a múlt században a hazai életreform követők köreiből is népszerűvé vált, indiai gyökerű gyakorlati-filozófia, a jóga. A helyes, természetes, egészséges életvitelhez is útmutatást adó gondolati rendszer, az életreformot követők számára hasznos támasztékként szolgált a korra jellemző spirituális vákuum kitöltéséhez és az újszerű identitáskereséshez. A jóga univerzális értékszemlélete és irányultsága miatt orvosi, pszichológiai, pedagógiai, filozófiai, vallási szempontból is érdeklődésre tarthatott számot a magyar művelt társadalom részéről. Magyarországi recepcióját jelenleg az 1890-es évektől tudjuk hitelt érdemlően vizsgálni. Az előadás a teljesség igénye nélkül, elsősorban az 1890-1945 közötti időszakra fókuszálva kívánja bemutatni a legfontosabb személyeket, intézményeket, publikációkat, amelyek szorosan kapcsolódtak a jóga elméletéhez vagy gyakorlatához. A kezdetben hozzáférhető- elsősorban angol és német nyelvű – forrásokon túl egyre növekvő számban jelentek meg a témában magyar nyelvű publikációk is. A jóga gyakorlatának magyarországi népszerűsítésében kiemelkedő szerepet játszott az indiai származású Umrao Sher-Gil (Amrit Sher-Gil édesapja) és Selvarajan Yesudian (orvostanhallgató), akik számos ismert közéleti személyiséget vonzottak maguk köré és vezettek be a gyakorlás rejtelseibe. A keleti tanításokkal közvetlen kapcsolatba kerülő személyek nyomán jól érzékelhető, hogy már a kezdetektől fogva lelkes művészek, filozófusok, orvosok, pedagógusok és számos egyéb művelt kör részesült a jóga jótékony, áldásos hatásaiban. Jelentős, ismert közéleti alakok, akik gyakorolták, alkalmazták illetve tanításaikba integrálták a jógát: Dienes Valéria, Madzsar Józsefné Jászi Aliz, Baktay Ervin, Schmidt József, Török Aurél, Weninger Antal, Tamkó Sirató Károly, Haich Erzsébet és sokan mások. A kutatást támogatta a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal.

A TEOZÓFIA HINDU-BUDDHISTA GYÖKEREI ÉS KULTURÁLIS HATÁSAI A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

Komár Lajos / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Földiné Irtl Melinda / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: teozófia, India, jóga, buddhizmus, új vallási mozgalmak, orientalizmus, életreform

Az előadás célja, hogy a kapcsolódó releváns források alapján bemutassa a magyarországi életreform mozgalmak és a hindu-buddhista háttérrel is rendelkező teozófia kapcsolatát és annak pedagógiai recepcióját. A keleti kultúrák a 19-20. század fordulóján nagy hatást gyakoroltak a művelt középosztályra. Az életreform mozgalmak egyik alapmotívuma az ember és a természet összetartozásának élményét kereső „új” spiritualitás, amelynek sajátos megnyilvánulása az Egyesült Államokban alapított Teozófia Társaság. A keleti és nyugati szellemi áramlatokat egyaránt magába olvasztó mozgalom az egyetemes – tehát az emberi kultúrától független – törvényeket hirdette: szemléletében a testvériség, életmódjában a felelősségvállalás eszménye dominált. Az életreform mozgalmak szellemi megalapozásának egyik népszerű mozgalma, az okkultizmus és a tudományosság mezsgyéjén mozgó Társaság működésének – Vay Ödön báró révén – már annak korai szakaszában is voltak magyar vonatkozásai. Az indiai kultúrát bemutató, növekvő számú publikációk és személyközi kapcsolatok hatásai számos művészeti területen éreztették hatásukat. Közvetlenül a századforduló után megalakult a Magyar Teozófiai Társulat: első követői a városi polgárság, a szellemi foglalkozásúak köréből kerültek ki. A rendszeres előadások szervezése mellett könyvkiadással is foglalkoztak. Az angol és német nyelven publikált teozófiai írásokat – köztük a klasszikus buddhista és hindu filozófiai műveket, jógáról szóló értekezéseket és úti beszámolókat – a két világháború között magyar nyelven is megjelentették. Az érdeklődők között olyan közéleti személyiségek tűntek fel, mint Ady Endre, Jászai Mari, Karinthy Frigyes, Szepes Mária, Zipernowsky Károly, valamint Baktay Ervin, az ifjúkorában a teozófia iránt nagy érdeklődést mutató, az orientalisták között kulcsfontosságúvá lett művészettörténész és publicista. Hazánkban a jóga filozófiai hátterének megismertetéséhez a teozófusok is jelentősen hozzájárultak: műveik, előadásuk széles körben fejtették ki hatásukat. A saját folyóirattal rendelkező Teozófiai Társulat gyakran került az aktuálpolitikai csatározások keresztútjába. A kutatást támogatta a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal.

ZENE- ÉS TÁNCPEDAGÓGIAI UTÓPIÁK

Pethő Villő / Szegedi Tudományegyetem Művészeti kar
Fenyves Márk / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: életreform, művészetpedagógia, zenepedagógia, táncpedagógia, mozdulatművészet

A 19-20. század fordulóján megjelenő, az „új nevelést” és az „új iskolát” megteremteni kívánó iskolakísérletek és pedagógiai elképzelésekben egyaránt fontos szerepet játszottak a művészetek. A reformpedagógia mozgalomhoz kapcsolható művészetpedagógia irányzatának fő törekvése, hogy a felnövekvő generációk alkotóképességét, személyiségét fejlessze, életét, környezetét „szebbé” tegye, a valóságot a művészet segítségével ismertesse meg, az esztétikai értékek közvetítése mellett hasznosítsa az abból származó pozitív nevelő erőt, ugyanakkor pedig bírálja a tömegízlést, a nagyipar által előállított giccsset. Hasonló törekvések vezetnek 20. század elején szárnyukat bontó irányzatokat, melyek a zene- valamint a tánc- és mozgásművészet területén jelentek meg. A művészetet megújítani szándékozó elképzelések mentén alkotócsoportok jelennek meg. Ezek a csoportok egyrészt törekedtek a művészeti ág megújítására, másrészt pedig érdekeltté váltak saját közösségük építésében, abban, hogy munkájukba minél többeket vonjanak be. Az életreformhoz köthető műhelyekben egy új gondolat fogalmazódik meg: a művészet, a teremtés mindenkié lehet. Az életreform nemcsak a mindennapok megélésének művészetét jelenti az egyes ember számára, hanem a művészetekkel való aktív együttélést is, mely nem áll meg a passzív befogadásnál, hanem aktív részvételt kíván mindenkitől. Kutatásunkban ezeket a folyamatokat vizsgáltuk a magyar zene- és táncművészet megújítására törekvő irányzatokon keresztül. Az előadás középpontjában a magyar zenepedagógiát megújítani szándékozó Kodály köréhez tartozó Bárdos Lajos és az Orkesztika Iskolát megalapító, a mozdulatművészetet megújító Dienes Valéria együttműködése, a közösen megalkotott misztériumjátékok állnak. A misztériumokban Dienes és Bárdos elképzelésük szerint, a katolikus közösségek számára táncos-zenés, mindenki számára megtanulható, eltáncolható és elénekelhető „Szentmise-formát” terveztek megvalósítani. Dienes egy levélben a misztériumokról, mint „magyar katolikus oktató művekről” beszélt („...our Hungarian Catholic educational works.”). Ahhoz, hogy ezen művek megvalósításába laikusokat, kívülállókat bevonhassanak, szükség volt a résztvevők képzésére is. Így a misztériumok nemcsak a zene- és mozgásművészet, az egyházi liturgia megújítói, de a művészeti ágakhoz kapcsolódó pedagógiái is. A kutatást támogatta a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal.

TUDÁSMEGOSZTÁS A TANULÓ VÁROS PÉLDÁJÁN KERESZTÜL

Elnök: Németh Balázs / PTE KPVK
Opponens: Kocsis Mihály / PTE KPVK

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: tudásmegosztás, képességfejlesztés, tudásmenedzsment

E szimpózium a Tanuló Város modelljén keresztül mutatja be, hogy a tudásmegosztás gyakorlatának változása az urbanizált közösségek tanulási szokásait és tevékenységeit alapvetően határozza meg. Mindez számos interdiszciplináris kontextust vet fel a közösségi tanulás folyamatait kutató és fejlesztő szakemberek számára, mivel e keretben egyszerre jelennek meg urbanisztikai, szervezet- és menedzsment, pedagógiai – andragógiai, közösségfejlesztési, szociológia, továbbá pszichológiai, kommunikációs, közművelődési, tudásmenedzsment, valamint etikai kérdések, kihívások. Noha a Tanuló Város fejlesztésének korai gondolatát elsősorban közgazdasági megközelítések és megfontolások mozgatták, mára ez egy összetett, interdiszciplináris probléma-halmazná nőtte ki magát és integratív társadalmi jelenséggé dominál napjainkban, mely lényegében új tudásmegosztó intézmények és szervezetek felbukkanását hordozza, vagy korábbi tudásmegosztó intézmények és szervezetek funkcióváltását eredményezi, mindkét esetben kényszerítő erővel reprezentálja a kooperatív tudásmegosztás praxisát, melyet maga a Tanuló Város is feltételez, demonstrál. Szimpóziumunkban az előadások egy része a Tanuló Város tudásmegosztó példáit elemzi elméleti vonatkozásokban, egyúttal az előadások zömmel a pécsi Tanuló Város-Régió Fórum kereteit alapul véve interdiszciplináris felfogásban elemzik a kollaboratív tudástranszfert biztosító tevékenységek fejlesztését és azokat korlátozó, megnehezítő tényezőket. A szimpózium során felbukkan, hogy miképp segíti, segítheti a Tanuló Város konstrukció a formális, a nem-formális és az informális tanulások közelítését, egymásra találását, ezzel is növelve a tudásmegosztás hatékonyságát és a tanulásban való aktív részvétel és teljesítmény növelését. Szimpóziumunkban Kleisz Teréz a tanuló város problematika interdiszciplináris kontextusaira mutat rá, Reisz Terézia a hallgatóknak a tanuló város-régió környezetében megvalósult terepmunkák eredményeit és kihívásait vázolja fel, Fodorné Tóth Krisztina az önszerveződő on-line közösségek kommunikációs mintáit vizsgálja. Kocsis Mihály a pécsi „Tanuló Város-Régió Fórum Inkluzív Pedagógia műhely tevékenységét elemzi, míg Pál Balázs a tudásmegosztás változó munkaerőpiaci környezetét vizsgálja a tranzitfoglalkoztatás és felnőttképzés és a hatékony képesség-fejlesztés összefüggésében.

Előadások

„TANULÓ VÁROS”-PROJEKTEK, TÁRSADALMI INKLÚZIÓ-ÉRTELMEZÉSEK ÉS ESZKÖZÖK

Kleisz Teréz / PTE KPVK

Kulcsszavak: tanuló város, atipikus és non-formális tanulás, partnerség, kulturális reprezentációk

A komplex, szélesebb társadalmi problémák megoldására szerveződő kooperatív közösségi tanulási folyamatok fontossága egyre hangsúlyosabb a világon. A felnőttek tanulásának az a szemlélete jelenik itt meg, amely a sokrétű képesség- és tudásfejlesztés mellett horizontbővülést, akár radikális perspektíva-váltást képes eredményezni. A tudatosabb lét, az önálló értelmezésekre vállalkozás, a kezdeményező-készség és a rizikóvállalás megnövekedése, a társakkal való kapcsolat és együttműködés keresése: mind a mentalitás és az érzelmek megváltozásának lépéseit jelenti, amely nyomot hagy az egyén, a csoport vagy szervezet, ill. a szélesebb társadalmi közeg szintjén. A Tanuló város - Tanuló régió – projektek létrejöttét az életen át tartó tanulás ilyen típusú felfogása ösztönzi, hisz kultúraváltást, igazi társadalmi tanulást szándékoznak elérni. E közösségi tanulási keretrendszerek az elmúlt évtizedekben városfejlesztési eszközzé váltak szerte a világban, nemegyszer transznacionális szervezetek (pl. az OECD, EU, UNESCO) által is javasoltan és támogatottan. A „tanuló” jelző helyett gyakran találkozunk más fejlesztési szlogenekkel, imázsteremtéssel is, így ismertek az Egészséges város, Intelligens város, Zöld város, Kreatív város, Fenntartható város, a Kultúra városa, stb. megnevezések. Ezek Integratív fejlesztési stratégiákat jelölnek, amelyek optimális esetben az adott városi közösség egészére irányulnak, szektorok, szakmák, intézmények, lakossági csoportok, mint partnerek együttműködéseinek hálóján át a tudásteremtés, tudásszerzés és tudásmegosztás változatos lehetőségeit kívánják létrehozni, s ezáltal valódi változási folyamatokat generálni. Mind a helyi, mind a globális társadalmi fejlesztési célok között egy másik fogalom is a szakpolitikai nyelv és retorika részévé vált az elmúlt évtizedekben: a társadalmi inklúzió, illetőleg a vele rokonítható társadalmi integráció fogalma. (Az ENSZ 17 fenntarthatósági fejlődési célja közül 4-ben jelenik meg). A befogadó társadalom, a befogadó város koncepciója éppen azért vált normatív célkitűzéssé szerte a világon, mert a társadalmi láttelek más irányúak: a gazdagok és a szegények közötti egyenlőtlenségek kirívó növekedése fokozódik, a diszkrimináció látens és direkt formái mindennaposak a fejlett társadalmakban is, az életesélyek és lehetőségek eloszlása nagy differenciáltságot mutat, s nem csökkennek a rések, egyre nagyobb társadalmi csoportok érzik úgy, hogy szabadság- és fejlődéshiányos terekbe zártak. A prezentáció a Pécsi Tanuló Város-Tanuló Régió Fórum tapasztalatait elemezve megvilágítani kívánja, hogy az ún. Atipikus és Nemformális Tanulás szakmai műhelyében dolgozó kulturális szakemberek miképp értelmezték a társadalmi inklúzió fogalmát, milyen kultúrpolitikai elvekre, eszközökre és lokális kultúraközvetítői gyakorlatokra bontották le, milyen dilemmákat érzékelnek. Nemcsak a helyi tapasztalatok elemződnek, de a nemzetközi Learning City mozgalom esettanulmányai, jó gyakorlatai is. A kutatást támogatta a Pécsi Tanuló Város-Régió Fórum.

INKLUZÍV PEDAGÓGIAI MŰHELYEK A TANULÓ VÁROS FESZTIVÁLON

Kocsis Mihály / PTE KPVK

Kulcsszavak: akciókutatás, közösségi tanulás, tudásmegosztás

Korreferátumunk két projekt (TÁMOP 5.4.11-12/1. – Az autizmussal élő emberek életminőségét támogató, országos lefedettségű szakmai tanácsadó hálózat kiépítése – és TÁMOP 4.1.2.B.2-13/1 – Pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutatóhálózatok továbbfejlesztése és kiszélesítése) kutatási beszámoló és gyakorlati tapasztalatai, illetve az I. hazai Tanuló Város Fesztivál eredményei alapján foglalja össze az inkluzív pedagógiai műhelyekben kialakított együttes tanulási (közösségi tanulási) és a tudásmegosztási folyamatok eredményeit. A kiemelt fejlesztési pályázatok általában a fejlesztési tevékenységeket preferálják. Itt említett projektjeink kivételnek tekinthetők abból a szempontból, hogy a Pályázató néhány részterületen előírta a fejlesztések kutatásokkal történő előkészítését, illetve a produktumok gyakorlati kipróbálásának nyomon követését. Az első projekt pályázati kiírása a követendő metodológiát – az akciókutatást – is meghatározta (Balázs et al., 2015), ezzel a módszer-együttessel a második esetben is élünk. A vállalt részfeladatok megvalósítása során az akciókutatást olyan demokratikus, az érintettek részt vételén alapuló kutatási folyamatként értelmeztük, „amelynek célja az emberek és az emberiség javát szolgáló gyakorlati tudás létrehozása, és amely egyesíti magában a cselekvést és a reflexiót, elméletet és gyakorlatot, célja az emberek számára jelentőséggel bíró problémák közös megoldása, tágabb értelemben pedig az egyének és közösségeik felvirágoztatása, fejlődésük támogatása” (Reason – Bradbury, 2001). A közelítő definícióból adódóan fő jellemzőkként az alábbiakat tekintettük: - a részvételi jelleget (az érintettek önkéntes bekapcsolódását); - az érintettek felhatalmazását, emancipálását (a bekapcsolódók azonos jogait, eltérő szerepeit); - valamint az együttes cselekvést (a közös tanulást, a közösségi tanulást). Korreferátumunk tapasztalati bázisa az első projektbe bekapcsolódó 28 intézmény (Csillag et al., 2016) és a második programban együttműködő 7 intézmény munkatársainak közös tanulási és tudásmegosztási tevékenységére, illetve a Tanuló Város Fesztiválon való szereplésükre terjed ki, mondandónk elsősorban a rekonstruálható tervezési, szervezési és lebonyolítási módszerkombinációk átlátható interpretációjára irányul.

TEREPMUNKA MÓDSZERTANI TAPASZTALATAI

Reisz Terézia / PTE KPVK

Kulcsszavak: terepmunka, helyi társadalom, módszertan

A bölcsészettudomány és társadalomtudomány területein oktató FOSZK, BA és MA szakok körében egyre több gyakorlati munkaformát ösztönöz a felsőoktatás új követelményrendszere. Számos differenciált tudásterület zárul olyan nagy óraszámú kurzusokkal, amelyeknek az a célja, hogy az elméleti tananyag próbáját a hallgatóknak a gyakorlatban is bemutassa. E képzési formának különösen nagy a jelentősége a segítő szakmákban, így a pedagógiai és andragógiai szakemberek felkészítésében is. A terepmunka sajátosságaival a hallgatók társadalomismereti kurzusokon találkozhatnak, ahol elsajátítják és átlátják a kutatás menetét, a mérőeszközök készítésének, validálásának módszerét, valamint az adatfeldolgozás elméleti alapjait. A terepkutatást előkészítő kurzusokon, valamint a terepen megismerhetik a tudományos kutatás és a köznapiság gondolkodás különbségeit. E tudással felvértezve indulnak a terepre, ahol megfigyelhetik a helyi társadalom szerkezetét, hatalmi rendszerét, intézményeit, valamint a települések kockázati csoportjainak életmódját. Találkozhatnak az ellátásukat végző önkormányzatok, egyházi-, civil szervezetek vezetőivel és segítő munkatársaival. A terepmunka célja, hogy a hallgatók átfogó képet kapjanak a településeken zajló problémákról, fejlesztésekről, azok helyi társadalmi hatásairól. Fontos az is, hogy a települési és térségi térhasználat, intézményhasználat jellegzetességei mellett megismerjék a lakosság, a helyi ifjúság bevonásának, a település közösséggé formálódásának, önszerveződésének lehetőségeit. A hallgatók a különféle helyi résztvevőkkel való kapcsolatteremtés során megtanulják, hogy honnan és hogyan szerzi információit a segítő szakember. A terepen, életmódszerű környezetben megfigyelt különböző ifjúsági csoportok, szubkultúrák szakmai szempontú tanulmányozása és a folyamatok megértése növeli a hallgatók probléma-érzékenységségét, a saját kulturális kereten túli életmódok, életformák megértését, amellyel toleranciájuk is fejlődik. A nyilvánvaló és lappangó helyi társadalmi konfliktusok feltárásának és a beavatkozási pontok azonosításának képessége fejleszti a professziójukról kialakított nézeteiket. A terepmunka felkészíti a team-munkára és elmélyíti a csoportban végzett munka képességét azzal, hogy hiteles környezetben közel viszi őket az élethű szituációkhoz és a konkrét vizsgálati módszerekhez. Az előadás részletesen kitér az alábbi terepgyakorlatok bemutatására és a módszertani tapasztalatok ismertetésére: - Andragógusok a „Fogd a kezem Alapítvány” segítő szolgálatában - Aprófalvas életmód-szociológiai terepgyakorlata (Zsibót I.-II.) - Ormánsági terepgyakorlat (Gilvánfa) - Peremváros gettósodása egykori bányásztelepülésen (Hősök-tere Pécs) - Városkörnyéki szegregátum terepgyakorlata (Vasas) - Nagyváros árnyékában olajfalu (Nagylengyel). A kutatást támogatta a Pécsi Tanuló Város-Régió Fórum.

ÖNSZERVEZŐDŐ ONLINE TANULÓKÖZÖSSÉGEK KOMMUNIKÁCIÓS MINTÁI ÉS A TANULÓ VÁROS LEHETŐSÉGEI

Fodorné Tóth Krisztina / PTE KPVK

Kulcsszavak: tanuló közösségek, információs műveltség, tudásmegosztás

A hálózaton a non- és informális tanulás lehetőségei olyan egyszerűen és kézenfekvő módon érhetők el minden, alapvető információs műveltséggel rendelkező felhasználó számára, hogy az elektronikus tanulási terek lassan domináns szerepet nyernek a nem formális tanulás terén. A hálózati kommunikációs színterek bármely tevékenység esetén rendkívül kedveznek az önszerveződő csoportok kialakulásának. Nincs ez másként a tanulási célú csoportoknál sem: a gyakorlatban szinte minden tanulási célú csoportnak, függetlenül a tanulás jellegétől, megvan a maga leképeződése az online térben. Azon tanulási folyamatok nagy részében, amelyek nem felülről szervezettek, nem formálisak; illetve abban az értelemben nonformálisak, hogy ugyan a tanulási cél deklarált, de semmiféle tervezett képzés nem húzódik mögöttük, egyre inkább elsődleges színtérként használják a digitális felületeket. Ezek közül kiemelkednek a blogfelületek és természetesen a közösségi portálok. Az előadás a deklaráltan vagy implicit módon tanulási célú, de nem képzéshez kapcsolódó elektronikus felületek típusait és kommunikációs mintáit tárgyalja. Mint ilyen, a blog és blogszerkezetű dinamikus weboldal az egyik nagy típus, a másik pedig a közösségifelület-csoport. A kutatás a webbányászat és a tartalomelemzés módszereit ötvözi, az így nyert adatokból következtet az önszerveződő tanuló közösségek csoport- és kommunikációs dinamikájára és mintáira. A minta alapját véletlenszerűen kiválasztott, deklaráltan tanulási, illetve tudásmegosztó célú blogok és közösségiportál-csoportok képezik. A kutatás vizsgálja a deklarált témákat és a valóban megjelenő tartalmakat, a résztvevők körét és a csatlakozás módjait, a résztvevők megfigyelhető szerepviszonyait, a kommunikáció stílusát, hangvételét és ritmusát, a diskurzusok lefolyását. Ebbe a keretbe illeszkedik bele a Tanuló város projekt dinamikus tudásmegosztó weboldalán zajló kommunikáció elemzése, valamint az ehhez kapcsolódó vagy ehhez hasonló egyéb online tudásmegosztási színterek működésének feltárása. Az eredmények szerint az önszerveződő online tanuló közösségek számos jellemzője eltér a hagyományos, illetve felülről szervezettektől, főként a csoportdinamika, a kommunikációs stílus és a csoportszerepek demokratikussága területén. A tudásmegosztó projektek körül megjelenő önszerveződő online platformok, annak résztvevői köre és a viselkedésük nem feltétlenül igazodik a projekt „hivatalos” színtereihez, illetve az ott elvárt/remélt viselkedéshez. Ez számos más tényező mellett (célcsoport, digitális írástudás, információs műveltség, a projekt jellege és tartalma) feltehetően attól függ, hogy a projekt mennyire támaszkodik az önszerveződő online csoport(ok)ra, illetve az elektronikus platformok kialakítása és gondozása (beleértve a diskurzusok facilitálását is) mennyiben segíti elő az önszerveződési folyamatokat. A kutatást támogatta a Pécsi Tanuló Város-Régió Fórum.

A TRANZITFOGLALKOZTATÁS SZEREPE AZ ALACSONY ISKOLAI VÉGZETTSÉGŰEK KÉPZÉSI, OKTATÁSI ÉS FEJLESZTÉSI JELLEMZŐIBEN

Pál Balázs Gyula / PTE KPVK

Kulcsszavak: tranzitprogram, komplex, fejlesztés, foglalkoztatás

A felnőttoktatás történeti előzményei jól mutatják azt a tényt, hogy a felnőttek műveltségi szintjének folyamatos emelése mindig is megvalósítandó feladat volt a hazai és nemzetközi gyakorlatban. Már a XV. századtól kezdve jelen voltak Európában azok a törekvések, amelyek a kultúrához, műveltséghez való hozzáférést (pl. szalonok, vasárnapi iskolák) biztosították a felnőtt lakosság számára. Az ipari forradalom által életre hívott új gazdasági és társadalmi környezet szintén igényelte az újabb ismereteket és a megszerzett tudás alkalmazását. A XX. század elején jellemző lett a szabadoktatás, ami több oldalról támogatta a tanulni szándékozó felnőtteket. A XXI. századra a fenti törekvések kiegészültek a tudás alapú társadalom és gazdaság elvárásaival és célkitűzéseivel. Ezt mutatta pl. a Lisszaboni stratégia, majd ennek továbbéléseként az Európa 2020 stratégia. Mindkettőben kiemelt szerepet kapott a használható, aktív tudás (kulcskompetenciák) megszerzésére irányuló törekvések megvalósítása. De kiemelten foglalkozik az Európa 2020 program a foglalkoztatással, a kutatás-fejlesztéssel, a környezetvédelemmel, az oktatással, az iskolai végzettséggel és a szegénységi küszöb csökkentésével. Az oktatás és iskolai végzettség terén két markáns cél jelenik meg: a korai iskolaelhagyók arányának csökkentése és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése. Mindkettő cél kiemelt, viszont eltérő célcsoportokat feltételez: alacsony iskolai végzettségűek és diplomások. Ez a két célcsoport eltérő súllyal vesz részt az oktatási és képzési folyamatokban, viszont az eredmények egyértelműen megjelennek az oktatás, képzés minőségi jellemzőiben, a nemzetközi mérési eredményekben és a hazai foglalkoztatási jellemzőkben. A szerző kiemelten fontosnak tartja a munkaerőpiaci jellemzőket, hiszen a megszerzett tudás, végzettség értéke itt érhető tetten. A stratégiában megfogalmazott célkitűzések alapján kiemelt figyelmet kell kapjanak az alacsony iskolai végzettségűek, akik piacképes végzettség, szakmai tudás és tapasztalat nélkül nem képesek eredményesen belépni a munkaerőpiacra. A demográfiai jellemzőket (iskolai végzettség, életkor, nem és lakóhely) megvizsgálva nagy szükség van az alacsony iskolai végzettségű felnőtteknek olyan képzésekre, amelyek képesek komplex módon segíteni nekik az alap- és kulcskompetenciák fejlesztésében és a munkaerőpiacra történő belépésre. A hazai gyakorlatban 1996-tól jelen vannak kezdeményezések és megvalósult programok a tartós munkanélküliségben lévők (legtöbbje alacsony iskolai végzettségű) számára, amelyek közül a legsikeresebbnek a tranzitfoglalkoztatási programok minősültek az elmúlt évek hatásvizsgálatai alapján. A szerző célja, hogy a korábbi évek (2001, 2004, 2006, 2015) hatásvizsgálatai, jelentései és egy közös kutatás alapján bemutassa ezen programok szükségességét, a módszertanának komplex jellemzőit és a megvalósult programok hasznosságát a résztvevő alacsony iskolai végzettségű felnőttek oldaláról. A kutatást támogatta a Pécsi Tanuló Város-Régió Fórum.

ÚJ MEGKÖZELÍTÉSEK A SZEGEDI EGYETEM TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSÁBAN

Elnök: Nóbik Attila / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet
Opponens: Baska Gabriella / ELTEP Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: egyetemtörténet, feminizáció, hallgatói összetétel

A magyar egyetemtörténeti kutatások mind az európai egyetemek korai történetére, mind a magyar intézmények történetére vonatkozóan számos eredményt értek el. A szegedi egyetem történetére vonatkozó kutatások is megélnélkültek, nem kis részben az egyetem szegedi megnyitásának közelgő századik évfordulójának hatására. Az egyetemtörténeti kutatásokból a történészek, könyvtárosok és levéltárosok mellett neveléstörténészek is kivették a részüket. A szimpózium célja a szegedi egyetemen zajló neveléstörténeti kutatások bemutatása. Az előadásokat a közös témán kívül összeköti, hogy olyan forrásokat, módszereket és megközelítéseket alkalmaznak, amelyek a szegedi egyetem történetével kapcsolatban (vagy akár a magyar neveléstörténet-írásban) újdonságnak számítanak. Számos kutatás vizsgálta a két világháború közötti egyetemekre járó hallgatók demográfiai és szociológiai jellemzőit. A szegedi egyetemmel kapcsolatban azonban a hasonló kutatások még hiányoznak. Ezért az első előadás a szegedi bölcsészkar 1930 és 1939 közötti hallgatói összetételét mutatja be, kiemelt figyelmet fordítva a női és az izraelita hallgatók jelenlétére. A második előadás a két világháború közötti szegedi egyetemen jelen lévő antiszemitizmust elemzi. A kutatás forrása egy korabeli izraelita hallgató (Müller Miklós) visszaemlékezése. A kutatás újdonsága a témán túl a felhasznált forrásban rejlik. Az előadás az eredmények bemutatásán túl reflektál a visszaemlékezés, mint egyetemtörténeti forrás kezelésével kapcsolatos módszertani kérdésekre is. A harmadik előadás a két világháború közötti Ferenc József Tudományegyetem női oktatóit mutatja be. A felsőoktatás feminizációjával kapcsolatos kutatások jellemzően a hallgatói összetételre fókuszáltak. Az előadás a kevés női oktató munkásságának bemutatása mellett reflektál a megjelenésük mögötti társadalomtörténeti háttérre is. A negyedik előadás pedig kilépve a szűken értelmezett egyetemtörténet köréből a Szegedi Egyetemi Énekkar történetét elemzi, kiemelt figyelmet fordítva azokra a szerteágazó hatásokra, amelyeket az énekkar az egyetemet befogadó városra gyakorolt.

Előadások

A MAGYAR KIRÁLYI FERENC JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSESZETTUDOMÁNY KAR HALLGATÓI ÖSSZETÉTELE 1930 ÉS 1939 KÖZÖTT

Dudok Fanni / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: egyetemtörténet, hallgatói összetétel, Numerus Clausus

Az utóbbi évtizedekben számos történeti szociológiai kutatás vizsgálta a magyar felsőoktatási intézmények, így a budapesti (Biró és Nagy, 2012), a pécsi (Fekete, 2012), a debreceni egyetemek (Kerepeszki, 2014) és a szegedi tanárképző főiskola (Karády és Valter, 1990; Fízel, 2013) két világháború közötti hallgatói összetételét. A szegedi Ferenc József Tudományegyetem vonatkozásában azonban még nem készült hasonló kutatás. Kutatásomban a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Bölcsészettudomány Kar rendes hallgatóinak összetételét vizsgáltam az 1930 és 1939 közötti időszakban. A kutatás célja a más felsőoktatási intézményeket vizsgáló kutatásokkal összhangban a hallgatói létszám alakulásának feltárása volt, kiemelten fókuszálva a női hallgatókra és a hallgatók felekezeti megoszlására. Külön figyelmet fordítottam az izraelita hallgatókra, akiknek egyetemi jelenléte fontos társadalmi kérdés volt a vizsgált korban. Legfontosabb kutatási kérdéseim a következők voltak: (1) a Bölcsészettudományi Karon tanuló hallgatók számának eloszlása és a nemek megoszlásának alakulása, (2) a hallgatók felekezeti hovatartozása, különös tekintettel az izraelita felekezeti hallgatókra, (3) az izraelita hallgatók gyámjának lakóhely szerinti megoszlása. Kutatásom során dokumentumelemzéseket és kvantitatív adatelemzéseket végeztem. A vizsgálat elsődleges forrásait a Csongrád Megyei Levéltárban és az SZTE Egyetemi Gyűjteményben található egyetemi hallgatói törzskönyvek jelentették. Az így nyert adatokat a jubileumi évkönyvek és kari tanácsai jegyzőkönyvek vonatkozó adataival egészítettem ki. Az eredmények azt mutatják, hogy az egyetem hallgatói létszámában csökkenés figyelhető meg. A nemek arányának alakulása ingadozó, kezdetben magas női arányszám az évek múlásával csökkenést mutatott. Az izraelita hallgatók számában szintén megfigyelhető az erős és folyamatos létszámcsökkenés, azonban minden félévben az izraelita női hallgatók száma duplája volt a férfi hallgatók számának. Az előadás során bemutatom az izraelita hallgatók származási helyeinek alakulását, valamint a női hallgatók tanulmányainak jellemzőit a vizsgált időszakban. A vizsgálat számos értékes részlettel egészíti ki a szegedi felsőoktatás történetéről való ismereteket.

ANTISZEMITIZMUS A FERENC JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEMEN AZ 1930-AS ÉVEKBEN. HALLGATÓI VISSZAEMLEKEZÉS, MINT FORRÁS AZ EGYETEMTÖRTÉNETI KUTATÁSOKBAN

Fizel Natasa / SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Kulcsszavak: egyetemtörténet, antiszemitizmus, numerus clausus

A két világháború közötti magyar felsőoktatásban megjelenő antiszemita tendenciákat már több (nevelés) történeti kutatás is vizsgálta. A szegedi egyetemen történt atrocitások feltárására is történt kísérlet (Miklós, 2015). Ezekre az előzményekre építve kutatásom célja, hogy egy korábban ebben a témában nem használt forrástípusra, egy hallgatói visszaemlékezésre építve bemutassam a szegedi felsőoktatás kultúrában gazdag sajátos milióját és az izraelita hallgatókat körülvevő antiszemita légkört. Célom továbbá a forrástípus felhasználhatóságának vizsgálata. A kutatás kiindulópontja Müller Miklósnak, vagy ahogyan később világszerte ismertté vált, Nicolas Mullernek, az itthon méltatlanul elfeledett fotóművésznek a személyes visszaemlékezése (Müller, 1994) és életútinterjúja (1994). Az elemzéshez a szubjektív forrásokon túl korabeli folyóiratcikket (Szegedi Új Nemzedék, Délmagyarország, Szegedi Napló), valamint statisztikai adatokat, jogszabályokat használtam fel. Ezek segítségével árnyaltam és egészítettem ki a hallgató emlékeit. A kutatás relevanciáját egyrészt a megközelítésmód újdonsága adja, másrészt a visszaemlékezéseket elkészítő hallgató személye. Az 1913-ban, Orosházán született Müller Miklós (Anderle, 1994; Albertini, 1983; Lengyel, 1989) 1931 és 1936 között volt a szegedi Ferenc József Tudományegyetem jogász hallgatója. Már a tanulmányai kezdetén belépett a zsidó hallgatók diákszervezetébe, a MIEFHOE-be, amelynek egy ideig kultúrelnöke is volt. Barátságot kötött Radnóti Miklóssal, akivel egy ideig közös albérletben laktak. Müller remek és lelkes fotós volt, így egyre közelebb került a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumához, gyakran falukutatásaikra is elkísérte őket. A szociofotók készítése mellett fotózta Tomori Violát, Buday Györgyöt, Kárász Juditot, Baróti Dezsőt, és számtalan ikonikus Radnóti-fotó is ő alkotása. Zsidó származása miatt 25 évesen, 1938 áprilisában – az Anschluss-t követően – elhagyta az országot, és művészi pályája több fontos állomás után – Franciaország, Portugália, Marokkó – végül Spanyolországban teljesedett ki, ahol a kor legismertebb spanyol szociofotósa lett. 2000-ben hunyt el. Előadásomban, részben Müller visszaemlékezéseire építve, bemutatom, hogyan realizálódott a hallgatói összetételben a numerus clausus a szegedi egyetemen a 30-as években. Vizsgálom továbbá, hogy mikor és milyen formában fordultak elő antiszemita atrocitások a szegedi egyetemen.

NŐI OKTATÓK A FERENC JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEMEN A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

Nóbik Attila / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet
Zombori Nelli / SZTE BTK

Kulcsszavak: egyetemtörténet, feminizáció, női oktatók

Az utóbbi években a magyar neveléstörténet-írásban megerősödtek a nőtörténeti kutatások. A nők képzésekben való megjelenésével több kutatás is foglalkozott. Ezzel együtt is a magyar felsőoktatás feminizációja csak részben feltárt folyamat. A témával foglalkozó neveléstörténeti és történeti szociológiai kutatások alaposan (pl. Nagy és Bíró, 2007; Fizel, 2013) feltárták az egyetemi és polgári iskolai tanárképzős nőhallgatók megjelenését és jelenlétét a két világháború közötti időszakban. A női oktatók megjelenése ugyanakkor sem a magyar sem a nemzetközi kutatásokban nem jelenik meg hangsúlyosan. Ezért kutatásunkban a feminizációval kapcsolatos korábbi kutatásokra építve azt vizsgáltuk, hogy a két világháború között a szegedi Ferenc József Tudományegyetemen megjelentek-e a női oktatók, és ha igen, milyen szerepet töltek be. Feltételeztük, hogy a diplomát és doktori címet szerző női hallgatók számának emelkedésének hatására, ha kis számban is, de érzékelhetően megjelennek a női oktatók az egyetemen. A kutatás legfontosabb forrásait a korszak egyetemi tanrendjei jelentették. Az ezekből nyert adatokat egészítettük ki az egyetemi évkönyvek és a helyi sajtó vizsgálatával. A kutatást némiképpen korlátozza, hogy a tanrendekben csak a kurzusokat tartó oktatók jelentek meg, az órát nem tartó tanársegédek, díjtalan gyakornok viszont nem feltétlenül. Ezért eredményeink csak az előzőekre vonatkoznak. A kutatás eredményeképpen megállapítható hogy a vizsgált időszakban összesen hat női oktatója volt a Ferenc József Tudományegyetemnek. A hatból négy oktató alacsonyabb státuszban (lektor, testnevelő, díjtalan gyakornok) dolgozott. Két, kurzust is tartó magántanárt találhatunk a korszakban. Magyary Zoltánné Techert Margit filozófiai tárgyú órákat adott. Kol Erzsébet botanikus pedig az egyetem első női magántanára volt. Az előadás során bemutatjuk a női oktatók életútjának közös vonásait, helyzetüket a férfiak dominálta felsőoktatásban, elemelve a kérdés társadalomtörténeti hátterét. A kutatás folytatásaként tervezzük a vizsgálat időhatárainak bővítését.

A SZEGEDI EGYETEMI ÉNEKKAR SZEREPE AZ EGYETEM TÖRTÉNETÉBEN 1925–1940 KÖZÖTT

Pethő Villő / SZTE ZMK

Kulcsszavak: egyetemtörténet, kórus, közösségi kultúra

A szegedi Egyetemi Énekkar történetének vizsgálata kapcsolódik a szegedi egyetemen folyó egyetemtörténeti kutatásokhoz. Az egyetem Szegedre költözése után négy évvel 1925-ben alakult meg az együttes. Működése nem egyedülálló, hiszen az egyetemeken belül működő, a hallgatókat a kari hovatartozástól függetlenül egyesítő öntevékeny művészeti csoportok (olvasóköri, színház- és tánccsoportok, énekkar és zenekar) szerveződésének komoly hagyományai vannak Magyarországon és egész Európában. A kutatás megkezdésekor a legfontosabb kérdések a következők voltak: (1) mennyire meghatározó a szerepe az egyetem és a város kulturális életében? (2) az együttes követi-e más egyetemek énekkari hagyományait, vagy hagyományt teremt a működésével? (3) vannak-e olyan, az egyetem, a város vagy más a városban működő művészeti csoportok felől érkező elvárások, amelyek alakítják-alakíthatják az együttes szakmai munkáját, hatással lesznek a kórus szakmai életére? (4) a magyar kórusmozgalmon belül a 20. század első felében meginduló változások (a férfikarok vegyeskarrá alakulása, az új magyar művek bekerülése a repertoárba) nyomán követhetőek-e az énekkar történetében? A kutatás során a kórust hosszú időn át vezető Kertész Lajos hagyatéki anyagát, a város kóruskultúrájáról, kulturális életéről készített antológiákat, korábbi, a magyar kóruskultúrához és a szegedi zenei intézményekhez kapcsolódó kutatások eredményeit és a Budapesti Egyetemi Énekkarok 1862-1948 közötti történetét feldolgozó munkát használtam fel. A kutatás eredményeképpen megállapítható, hogy szegedi Egyetemi Énekkar meghatározó szerepet töltött be az egyetemi életében, rendszeresen szerepeltek az egyetem rendezvényein. Mindemellett az együttes vezetői számára az is fontos volt, hogy önálló hangversenyeikkel a Szeged kulturális életébe is bekapcsolódjanak, az egyetemi város kulturális életének más szereplőivel, a kulturális élet elitjével is együttműködjenek. A kórus számára működésében mintaként szolgálhatott a nagyobb múlttal rendelkező Budapesti Egyetemi Énekkarok működése. Nemcsak a két együttes szabályzata mutat egyezést, hanem az a törekvés is, hogy külföldi egyetemi énekkarokkal élő kapcsolatot tartsanak fent és rendszeresen hosszabb koncertkörutakra induljanak. Az együttes ápolta a dalárdamozgalomhoz kapcsolódó férfikari hagyományokat, az előadott művek között főleg a mozgalomra jellemző művek jelennek meg, az 1930-as évek közepétől azonban lassanként a kórusok repertoárjának megújításán fáradozó szerzők, köztük Kodály művei is bekerülnek. Az együttes tehát egyrészt kapcsolódott a magyar kórusmozgalomhoz, ápolta annak férfikari hagyományait, másrészt meghatározó szerepet játszott az egyetem és a város kulturális életében, de kapcsolódott a pesti egyetem együttese által megteremtett „egyetemi énekkari” hagyományokhoz is, emellett pedig szakmai munkáját alakították a magyar kórusmozgalomban a 20. század első felében bekövetkező változások is.

KISEBBSÉGI MAGYAR FELSOÓKTATÁS A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Elnök: Papp Z. Attila / Debreceni Egyetem

Opponens: Mandel Kinga / ELTE PPK

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: határon túli kisebbség; tanulmányi mobilitás; eredményesség

A rendszerváltás óta számos kutatás foglalkozik a határon túli magyar kisebbségek több szempontú vizsgálatával. Leggyakrabban egy-egy régióra vonatkozó demográfiai, társadalmi, kulturális, gazdasági, oktatási és kisebbségpolitikai munkák születnek. A határon túli magyar fiatalok számára elérhető felsőoktatás intézményhálózatáról és felsőoktatási képzési kínálatáról is számos statisztikai, történeti és pedagógiai elemzéseket olvashatunk, azonban a diákok egyéni motivációiról és tanulmányi eredményességéről eddig keveset tudunk. Ez a megközelítés azért is különösen fontos, mert kisebbségi hallgatók esetében a tudományos pálya, az akadémiai karrier egyes szintjeire való bejutás, a későbbi sikeres munkaerő-piaci pozíció megszerzése, de a hatékony kisebbségi érdekérvényesítés megszervezése miatt is megköveteli az eredményes szakmai életutat. A szimpózium előadásai a határon túli kisebbségi hallgatók egyéni továbbtanulási életstratégiáit vizsgálják az akadémiai pálya egyes állomásain: a felsőoktatási előkészítő tanulmányoktól kezdve a felsőoktatási és a PhD tanulmányokon keresztül a doktori fokozat megszerzéséig. Valamennyi előadás friss empirikus elemzések adatait dolgozza fel. Az előadások alapvetően három téma köré csoportosulnak, mégpedig a külföldi tanulmányok, a továbbtanulás és a tanulmányi eredményesség köré. Ugyanakkor, mivel speciális hallgatói csoportokról, határon túli hallgatókról van szó, a továbbtanulás, s főként a külföldi tanulmányok folytatása sajátos kérdéseket vet fel. Körükben ugyanis az anyaországban történő tanulás is külföldnek számít származási országukhoz viszonyítva, a nem Magyarországon történő tanulmányi tapasztalatok vizsgálata pedig szintén érdekes lehet abból a szempontból, hogy vajon miért döntenek úgy, hogy olyan országot választanak, ahol már nem anyanyelvükön tanulhatnak tovább. Az első előadás egy speciális, elsősorban határon túliak felkészítő képzését vállaló sem közép-, sem felsőfokú intézménynek nem tekinthető képzőhely, a Balassi Intézet Nemzeti Előkészítő Intézetének kárpátaljai hallgatóit vizsgálja a tanulmányi motiváció szempontjából. Egy másik előadás szintén a tanulmányi célú peregrináció motivációit vizsgálja határon túliak körében, de itt a célcsoportot doktoranduszok alkotják, s fő kérdésként fogalmazódik meg a nem magyarországi tanulmányi mobilitás hatása a szakmai szocializációra. Szintén határon túli doktoranduszokat vizsgál a harmadik előadás is, amelyben a szerző a doktori képzésbe való bekerülés, mint eredményességi mutató motivációit vizsgálja, s egy tipológiát is alkot ezek alapján. Az utolsó előadás tovább boncolgatja a tanulmányi eredményesség témakörét a kisebbségi magyar hallgatók körében arra keresve a választ, hogy milyen szociokulturális és intézményi tényezők játszanak szerepet ebben.

Előadások

NOVUS PEREGRINUS – KUTATÓI SZOCIALIZÁCIÓ ÉS KÜLFÖLDI MOBILITÁS

Ferenc Viktória / Nemzetpolitikai Kutatóintézet

Kulcsszavak: hallgatói mobilitás, határon túli magyar diákok, kisebbségi oktatás

Nemzetközi vizsgálatok igazolják, hogy a PhD-vel rendelkezők munkaerő-piacra jobban nemzetköziesedett, mint általában véve a felsőfokú végzettségűeké. A novus peregrinus (vagyis új vándor) kifejezést olyan szándékkal választottuk kutatásunk címéül, hogy általa megpróbáljuk megragadni a felsőoktatás eltömegesedése, a határok átjárhatósága, a világ egyetemeinek nemzetköziesedése, a számtalan mobilitási ösztöndíj megjelenésének hatását a fiatal kutatók életpályájára. A külföldi tapasztalatszerzés ma már egyértelműen részévé vált a kutatói szocializációnak. A peregrináció, a határok átlépése a tudomány és a kultúra világában sosem volt ismeretlen: amíg azonban a „régiek” a szakmájuk minél magasabb szintű műveléséhez szükséges külföldi tapasztalatszerzés után hazatértek, az új peregrinusok dinamikusabb mozgásokat írnak le. 2016 tavaszán kutatócsoportunk 27 interjút készített egy olyan célcsoport körében, amely két szempontból is különleges: egyrészt doktori fokozattal rendelkező határon túli magyar származású fiatalokról van szó, másrészt pedig olyan személyekről, akik legalább egy éves külföldi (nem magyarországi) mobilitási tapasztalattal rendelkeznek. A 27 adatközlő között két alcsoport kialakítására törekedtünk: részben olyan személyekkel igyekeztünk beszélgetni, akik a külföldi mobilitási tapasztalat után visszatértek szülőföldjükre vagy Magyarországra (12 fő), részben pedig olyanokkal, akik a mobilitás után letelepedtek egy külföldi országban (15 fő). Előadásom célja, hogy az interjúk elemzése által feltárjam, milyen főbb elbeszélések kapcsolódnak a fiatal, doktori fokozattal már rendelkező kutatók külföldön szerzett élet- és munkatapasztalataihoz, valamint, hogy beazonosítsam a mobilitás hatását a kutatói szocializációra. Az interjúkról minden esetben hangfelvételt készítettünk, amelyekről szó szerinti szöveges átirás készült (a szövegeket az alanyok anonimitásának biztosítása érdekében jelen tanulmányban helyenként szerkesztve közöljük). A legépelt interjúkat Atlas.ti interjúelemző szoftver segítségével narratív egységekre bontottuk, amelyekhez ún. kódokat, címkéket rendeltünk. A kódhierarchiában nagyon elől, harmadik helyen szerepelt a jelentős másik (the significant other) elnevezésű kód 86 kapcsolódó idézettel. Ide azok a narrációk kerültek besorolásra, amelyekben alanyaink olyan jelentős emberekről – leginkább tanáraikról – meséltek, akik valamilyen módon alakították szakmai életútjukat. A tanárok között alanyaink mesélnek középiskolai tanáraikról, az egyetemen megismert karizmatikus személyekről, és a doktori témavezetőkéről, illetve a külföldi időszak alatti mentoraikról. A jelentős másik narratíváját előadásomban, a külföldi tapasztalatszerzéssel összekötve, a kutatói szocializáció szempontjából vizsgálom.

KISEBBSÉGI MAGYAR FELSOÓKtatási HALLGATÓK TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGE

Márkus Zsuzsanna / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: Kárpát-medence, kisebbségi felsőoktatás, tanulmányi eredményesség

A határon túli magyar (felső)oktatás intézményhálózatáról és felsőoktatási képzési kínálatáról is számos statisztikai, történeti és pedagógiai elemzéseket olvashatunk, azonban a régiók felsőoktatási intézményi környezeteiről és az intézmények hallgatóinak eredményességéről eddig kevés kutatás született. Az intézményi környezet azonban a hallgatói szocializáció és a hallgatói eredményesség központi dimenziója, így megkerülhetetlen kisebbség- és nevelésszociológiai kutatási kérdés. A hazai és a nemzetközi oktatáskutatók szerint vitathatatlan tény ugyanis, hogy a hallgatók felsőoktatási eredményességében az egyéni tényezőkön túl a felsőoktatási intézményi környezet, az intézményi hatásmechanizmusok is döntő jelentőségűek. Célunk, hogy megvizsgáljuk, hogy a kisebbségi magyar hallgatók felsőoktatási eredményessége milyen intézményi és intézményen kívüli tényezőkkel ragadható meg, és ezek hogyan illeszkednek az oktatáskutatásban jelenleg uralkodó elméleti megközelítésekhez. Empirikus adataim egy nemzetközi kérdőíves adatfelvételre támaszkodnak. Az adatfelvétel egy határon átnyúló felsőoktatási térség intézményeinek nappali tagozatos, államilag finanszírozott és költségterítéses hallgatóinak körében történt 2015-ben. Kérdéseink megválaszolásához az Institutional effects on students' academic achievement nemzetközi kutatás adatbázisát elemeztük. A kutatásban három magyarországi, három erdélyi és két partiumi, két felvidéki, három kárpátaljai és egy vajdasági intézmény elsősorban magyar hallgatóit vizsgáltuk meg az intézmények létszámával arányos mintát véve (N=2017). Az intézmények adatszolgáltatása alapján kialakított mintavétel eredményeképpen 2017 elsősorban a képzésük elején és végén lévő hallgató került a mintába. Elemzésünk eredményeiből kiderült, hogy a kisebbségi magyar hallgatókat speciális, azaz nem tradicionális hallgatóknak kell tekinteni az oktatáskutatásban, azaz esetükben az eredményesség univerzális indikátorai mellett egy sor egyéb tényező is döntő jelentőségű, és ezek alapján különböző intézményi környezeti típusok rajzolódnak ki a Kárpát-medencei kisebbségi magyar felsőoktatási intézmények között.

INTÉZMÉNYVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓ A NEMZETKÖZI ELŐKÉSZÍTŐ INTÉZET (BALASSI INTÉZET EGYETEMI ELŐKÉSZÍTŐ KÉPZÉSE) KÁRPÁTALJAI HALLGATÓI KÖRÉBEN

Pallay Katalin / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: Nemzetközi Előkészítő Intézet, hallgatói célú mobilitás, kárpátaljai hallgatók

A tanulmányi célú mobilitás országon belüli és országhatáron átnyúló vándorlást jelent. A külföldi magyarok hallgatói mobilitása eltér az európai mintától, ugyanis a Kárpát-medence országait elválasztó határok nem nemzeti identitásokat zárnak le (Pusztai – Nagy 2005). A tanulmányi célú mobilitás ezen formája valósul meg a Kárpát-medencei kisebbségi magyar diákok esetében is, akik továbbtanulás céljából leggyakrabban az anyaországot választják. Népszerű lehetőségként kínálkozik számukra a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzése (korábbi nevén Nemzetközi Előkészítő Intézet (NEI), ami a kisebbségi magyar fiatalok tanulmányi célú mobilitásának egy speciális intézménye. A NEI sajátos helyet foglal el a magyarországi oktatási intézmények között. Az intézet megalakulásakor a világ különböző részeiről érkeztek diákok, a rendszerváltás óta pedig az utódállamokban élő fiatalok anyaországi követelményekhez való felzárkóztatását célozza meg. Az intézet nem teljes egészében felsőoktatási intézmény, mégis a felsőoktatás részeként tekintenek rá (Somos, 1976, Major, 1986, Epare, 2008). Az előadás célja a kárpátaljai diákok tanulmányi célú mobilitásának bemutatása. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy milyen tényezők befolyásolják a kárpátaljai diákok intézményválasztási motivációit és életkarrier-törekvéseit. Elemzésemben kvalitatív módszereket használtam, fókuszcsoporthozos interjúkat készítettem az intézmény jelenlegi és már végzett hallgatóinak körében. Az első csoportot a szülőföldre visszatért, míg a másodikat az anyaországban maradt tanulmányi mobilitást választó diákok alkották. A kutatás során a rendszerváltástól napjainkig terjedő időszakot kívánom vizsgálni. Eredményeim azt mutatják, hogy a kárpátaljai fiatalok pályaválasztáskor élnek a tanulmányi mobilitás lehetőségével, s legtöbbször az anyaországot célozzák. Magyarország közelsége, az oktatási rendszerek különbözősége, az oktatási támogatások rendszere, a szülőföld nyelvének ismerete befolyásoló tényezőként hat azon fiatalok körében, akik egy jobb élet reményében elhatározzák a mobilitást. Eredményeink szerint a kárpátaljai diákok intézményválasztási motivációját az ukrán oktatási rendszer sajátosságai, valamint az éppen aktuális politikai, gazdasági helyzet változásai is alakítják.

KÁRPÁTALJAI HALLGATÓK DOKTORI KÉPZÉSBE KERÜLÉSÉNEK MOTIVÁCIÓI

Papp Z. Attila / Magyar Tudományos Akadémia TK Kisebbségkutató Intézet

Kulcsszavak: Kisebbségi felsőoktatás, hallgatói típusok, hallgatói mobilitás

Az előadás a kárpátaljai fiatalok PhD-hez vezető iskolai útjainak rekonstruálására törekszik, ezért azokat a háttértényezőket igyekszik rendszerezni, amelyek elvezettek a doktori képzésbe való kerüléshez. Ez az út vélhetően nem minden esetben célirányosan egyenes vonalú, hanem sokkal inkább olyan változó, kísérletező, tudatos és nem tudatos tevékenységek eredménye, amely által az individuális és az azon túlmutató tényezők hatására a doktori hallgató végül egyrészt összebarkácsolja jelenlegi, illetve másrészt valamiféle jövőtervbe is belehelyezi önmagát. Az előadásban tehát azt tekintem át, hogy milyen tényezők érvényesültek a középiskola és az alapszak, illetve az alapszak és a doktori képzésbe kerülés oktatási átmenetei során a kárpátaljai magyar fiatalok körében. A két átmenethez kapcsolódó motivációk feltárása és összevetése során kísérletet teszünk jellegzetes hallgatói útvonaltípusok rekonstruálására is: azaz egy olyan tipológiát szeretnénk alkotni, amelynek segítségével a jellegzetes kisebbségi PhD-hallgatói típusok megragadhatók. A doktori tanulmányok funkciója a tudományos utánpótlásképzés, ami az esetek meghatározó részében teljesül is, ugyanakkor a felsőoktatás tömegesedésével a PhD-képzések is tömegesednek, s a hallgatók nem minden esetben kizárólag tudományos készletéből vesznek részt ezekben. Az új típusú, nem szokványos hallgatók a doktori képzésekben is megjelennek. A tömegesedés magával hozza a kísérletezés lehetőségét, az egyéni magánéleti és szakmai utak többféle végiggondolását. Sajátos egyéni továbbtanulási életstratégiák alakulnak ki, amelyeket a családi háttér, az otthoni iskolai szocializáció, az egzisztenciális kényszerek, a kárpátaljai, ukrajnai strukturális gazdasági kényszerek, a magyarországi oktatási lehetőségek, illetve az ezeket támogató ösztöndíjrendszer és az egyén szakmai érdeklődése egyaránt meghatároznak. Az elemzés végén ezért a különféle motivációk összevetése, illetve a családi, egzisztenciális tényezők figyelembevételével felállítottunk egy négyes tipológiát, amellyel azt gondoljuk, hogy a doktoranduszok sajátos stratégiái megragadhatók. E négy típus a Hős, a Bolyongó, a Pragmatikus halogató és az Akadémiai karrierista. Időben tekintve talán azt fogalmazhatjuk meg, hogy a kilencvenes évek a hősöké volt, az ezredforduló környéki felsőoktatási expanzió pedig a bolyongóknak kedvezett. Manapság, az expanzió részleges kifulladásával, illetve a globális veszélyek térségünkbe való begyűrűzése által talán a pragmatizmus, illetve az akadémiai szempontból nem mindig sikeres kísérletezés és halogatózás hordoz komoly kihívásokat.

AZ ISKOLAI ÉLETVILÁGOK TÖBBDIMENZIÓS ÉRTELMEZÉSE

Elnök: Perjés István / Eszterházy Károly Egyetem

Opponens: Ollé János / Eszterházy Károly Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: iskolapedagógia, humán valóság, életvilág

Napjaink neveléstudományában célszerű figyelni minden olyan mozzanatra, amely az iskolai életvilágok árnyalt reprezentációjával kísérli meg a humán valóság feltárását és értelmezését. Az iskola belső világának dinamizmusát biztosító humán valóság szimbólumrendszerének vizsgálata során indokolt mindazon tartalmi csomópontokat és módszertani sokszínűséget figyelembe venni, amelyek az abszolút megismerhető valóság igénye mellett a helyzet- és egyénfüggő konstruált valóság megismerésére is fókuszálnak. Szimpóziumunkban e közös pontokat az iskolai világ árnyalt reprezentációja jelenti komplex kutatás-módszertani struktúrába ágyazva. Célunk az iskolai életvilágok több szempont szerinti feltárása és értelmezése. Ennek megfelelően, az előadások metszéspontját az iskolai életvilágok elemzése jelenti, a széles spektrumot a téma szerteágazó jellege biztosítja. Az előadások rávilágítanak arra, hogy a tanítás és tanulás élménye miként ragadható meg fenomenológiai módszerekkel, a környezeti mintázatokba, tanulási konfigurációkba ágyazódó pedagógiai megértés és élménygenerálás folyamata hogyan kontextualizálható a pedagógiai megértés és az interpretatív szervezetfelfogás vonatkoztatási rendszereiben. Továbbá a témakör elemzésének szerves részét képezik az iskolapedagógia narratív modelljét bemutató, valamint a pedagógiai terek multifunkciós jellegét pedagógusok nézetei alapján elemző előadások is. A szimpózium első előadása a pedagógiai terek jel- és kódrendszerének feltárhatóságával foglalkozik. A második előadás a pedagógiai környezetek értelmezési fragmentumairól ad képet. A szimpózium harmadik előadása a narratív paradigmához köthető egyéni élményvilágokba vezet be. A negyedik előadás a tanítás és tanulás élményének fenomenológiai megközelítését tárgyalja. A szimpózium kettős relevanciájú: az iskolai életvilágok teoretikus hátterének elemzése mellett olyan kutatás-módszertani aspektusokra is rávilágít, amelyek segítik a humán valóság megértését. A szimpóziumot az EFOP – 3.6.1. – 16 – 2016 – 00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatta.

Előadások

AZ ISKOLAPEDAGÓGIA NARRATÍV MODELLJE

Dobó István / Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtud. és Nemzetközi Kapcsolatok Kar

Kulcsszavak: Narratív paradigma, kvalitatív elemzés, tanulási élmény, narratív tudás

A narratív paradigma térnyerése (BRUNER, 1990, 2004, 2005; LÁSZLÓ, 2005, 2012) újszerű szemléletmóddal és tudományos eredményekkel gazdagította az elmúlt évtizedekben a tudomány világát: elméleteit és kutatási eszközeit használja a bölcsészet- és a társadalomtudományok terén az antropológia, a nyelvészet, a pszichológia, a történelemtudomány, a filozófia, a kommunikáció- és médiatudomány (RICOEUR, 1987; WHITE, 1997; KESZEG, 2011; OROSZ, 2003; SCHAPP, 2012; FISHER, 2001; MARQUARD, 2001), de újabban a gazdálkodástudományok terén a szervezetelmélet és a marketing (NAGY, 2008; DIETRIH-SCHMIDT-BLEEKER, 2013; GALLO, 2016), sőt az orvostudomány is (CSABAI, 2017). Az előadás amellett kíván érvelni, hogy a narratív paradigma neveléstudományokban való megjelenése korszerű értelmezést képes nyújtani az iskolapedagógia jelenségvilágának leírására és kutatására. Az előadás ezért a narratív paradigma egy önálló pedagógiai koncepcióját, az iskolapedagógia narratív modelljét kívánja bemutatni. Az iskolapedagógia narratív modellje azokat a pedagógiai megközelítéseket foglalja magában, amelyek a tudást és az iskolapedagógia jelenségvilágát narratív formában leírható módon (történetyszerű struktúrákként) értelmezik (PLÉH, 2000, 2012; LÁSZLÓ, 2009, SCHANK, 2004), és amelyek az emberi és szervezeti tudást történetként, pontosabban egymással versengő alternatív történetek hálózataként képzelik el. Az egyén élményvilágát és személyes tudását történetek és elbeszélések szervezik és rendezik, aminek következtében az egyén maga is megkonstruált elbeszélővé válik (FISHER, 2008). A tudás bővülése és mélyülése történetek (valós vagy virtuális módon történő) közös értelmezésén keresztül zajlik (GERGEN-GERGEN, 2009; LAKOFF-JOHNSON, 2004; MÜLLER, 2017). A tudás narratív értelmezése szakít a tudás szubjektivistá-objektivistá dichotómiájával, és olyan tudás-felfogást kínál az iskolapedagógia számára, amelynek lényegi elemei a történetyszerűség, a szociálkonstruktivistá jelentésteremtés, a közös valóságértelmezés. Amennyiben a tudás felfogható és elemezhető narratív módon szerveződő konstrukcióként, akkor a tanulás és tanítás ennek megfelelő értelmezésére is szükség van. Az előadás célja ezért az, hogy egységes elméleti keretbe foglalja a narratív paradigma pedagógiai szempontból releváns ismeretelméleti, tanuláselméleti, oktatáselméleti és szervezetelméleti tényezőit: a narratív tudás, a narratív gondolkodás, a narratív kompetencia, a narratív pedagógiai kommunikációt, a történetalapú pedagógiai tervezés, a storytelling koncepcióját, a tudásközösségek kialakításának és működtetésének lehetőségeit, valamint az iskolakultúra kutatásának narratív módszereit. Az előadás arra is rá kíván mutatni, hogy a narratívum (a történet, az elbeszélés) az iskolapedagógia tudományterületén ideális pszichikai és nyelvi képződmény ahhoz, hogy az egyéni és szervezeti tudás és tanulás lényegét megragadhassuk, vizsgálhassuk és a pedagógiai gyakorlatban hatékonyan alkalmazhassuk.

A TANÍTÁS ÉS TANULÁS ÉLMÉNYÉNEK FENOMENOLÓGIAI VIZSGÁLATA

Héjja-Nagy Katalin / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: flow az iskolában, szubjektív élmény, fenomenológia

Az előadásban egy olyan pilot kutatásról szeretnék beszámolni, amelyben arra voltam kíváncsi, hogy a tanítás és tanulás élményének jellegzetességei feltérképezhetők-e fenomenológiai módszerekkel. A lemorzsolódás esélyét növeli, ha a tanuló unatkozik, nem érdekes számára a tanulás, a bevonódás csökkenti (Shernoff et al., 2003). Egyes szerzők (pl. Schmidt, 2010) ideális körülmények között a tanulás során megélhető flow élményről beszélnek. Ennek nyomán feltételezhető az is, hogy a tanítási folyamat iránti lelkesedés, a tanítás alatt megélt flow élmény a tanár bevonódását segíti, ezáltal az érdektelenséget, kiégést is megelőzheti (Schaufeli, 2008). A kutatás kérdésfeltevése egyrészt módszertani jellegű, miszerint kimutatható-e önbeszámolók alapján a tanítás és tanulás alatt megélhető spontán módosult tudatállapot, valamint kérdőívvel feltárható-e az élmény jellegzetes mintázata, más spontán módosult tudatállapotokkal összehasonlítva. A vizsgálódások továbbá arra irányultak, hogy mely tényezők (külső körülmények, személyiségvonások) járulnak hozzá a tanítás és tanulás során megélhető erős élmények létrejöttéhez. Ezen tényezők azonosítása segíthet az optimális körülmények biztosításában, amelyek a tanítást a tanár számára is bevonódást eredményező élménnyé tehetik. A vizsgálatban összesen 50 középiskolai tanár és felsőoktatásban dolgozó oktató, valamint 50 egyetemista és középiskolás diák vett részt. Az élményeket kérdőívvel (The Phenomenology of Consciousness Inventory (PCI), Pekala, 1984) és szabad beszámolóval vizsgáltam, a külső változókat pedig saját összeállítású kérdőívvel. Kvalitatív és kvantitatív elemzést is lehetővé tesz a vizsgálati anyag, az interjúkat MAXQDA szoftver segítségével és SPSS programmal dolgoztam fel. Az eredmények alapján a tanítás és a tanulás élménye spontán módosult tudatállapotnak tekinthető, melyek mintázata jellegzetesen eltér más helyzetben módosult tudatállapotoktól (pl. hipnózisra, szülésre vonatkozó kérdőívektől). A szabad beszámolók elemzése elsősorban ezen élmények interaktív jellegét erősítették meg. A vizsgálati eredmények nyomán további céloom kifejezetten tanítási és tanulási élményeket vizsgáló, többdimenziós skálák kidolgozása.

A PEDAGÓGIAI ÉLMÉNYGENERÁLÁS INTÉZMÉNYESÍTETT KÖRNYEZETE

Perjés István / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Tanulási élmény, interpretatív paradigma, pedagógiai környezetek

A tanítási-tanulási élmény fenomenológiai megközelítésének fókuszában a megértett élményként azonosított tudásértelmezés (HANDY 2016) pedagógiai környezetének iskolaelméleti, nevelésfilozófiai elemzése áll (SIEGEL 2012). A szimpóziumhoz csatlakozó előadás azt a problematikát járja körül, hogy a környezeti mintázatokba, tanulási konfigurációkba ágyazódó pedagógiai megértés és élménygenerálás folyamata hogyan kontextualizálható a pedagógiai megértés és az interpretatív szervezETFelfogás (GLÓZER, GELEI 2011) vonatkoztatási rendszereiben. Az értelmezési keretként alkalmazott környezeti mintázat alatt egy olyan intézményi mezőt értünk, melynek élménygeneráló karakterét az iskolát jellemző nevelési teóriák (nevelési proposíciók és nevelési kánonok), a pedagógiai praxis (pedagógiai szimulációk és pedagógia manipulációk), valamint e négy fragmentumhoz kapcsolódó fenomenológiai problematikák (SCHWENDTNER, 2011) (megértés, szabadság, önazonosság, cselekvőképesség) alakítják ki (RÉZ 2013). A megértés pedagógiai karakterét a nevelésfilozófiai tudatkritériumok érvényesülése (világosság, koherencia, első személyű hozzáférés, tárgyi vonatkoztatás), a viselkedés narratív aspektusai (narratív sematizáció, narratív metaelmélet, narratív szocializáció, narratív identitás), valamint a szubjektív attitűdökkel és érzelmi motivációkkal átítatott intézményi valóság (SMITH-MACKIE-CLAYPOOL 2016) pedagógiai vonatkoztatási rendszere (proposíció, kanonizáció, szimuláció, manipuláció) alakítják ki. A pedagógiai megértés mintázatai azáltal válnak típusossá, hogy a valósághoz fűződő kritikai viszonyt milyen intézményi konstrukciók (FUKUYAMA 2012) (az életvilág társas viszonyai) történelmi dekonstrukciók (SLOTERDIJK 2015) (lehorgonyozott kulturális ikonok, rituálék) és pedagógiai rekonstrukciók (DOBÓ 2009) (a megértett élmény pedagógiai kontrollja) kontextualizálják. Az előadás érvelése szerint az élménygeneráló környezeti mintázatok azáltal válnak típusossá, hogy a tanuló szervezetekben (FARAGÓ 2013) miképpen adaptálódik az adott iskolai életvilág interpretatív karakterét jellemző előzetes értelemadások, hallgatólagos előfeltevések sokasága; a releváns jelentések kiválasztását vitákban és megegyezésekben formáló diszkurzivitás; az adott pedagógiai életvilág fejlődésére és megváltoztatására irányuló beavatkozások; valamint a szándéktelített mentális állapotok, affektív benyomások és produktív (SEN 2003) visszacsatolások összessége. Az előadás arra mutat rá, hogy az élménygeneráló pedagógiai környezetek hatékonyságát e négy tényező (előzetes értelemadás, diszkurzivitás, instrumentalitás, intencionalitás) hatásait összegző proposíció, szimuláció, manipuláció és kanonizáció által megformált interpretatív mintázatok karakteresen határozzák meg.

VIZUÁLIS GROUNDED THEORY A PEDAGÓGIAI TÉRSTRUKTÚRÁK ELEMZÉSÉBEN

Sántha Kálmán / Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: Pedagógiai terek, Vizuális Grounded Theory, fotóinterjú, kvalitatív elemzés

Az iskola funkcionális tereinek kialakítása, a térmodellek (egyéni és közösségi terek, az interakciók tere, a tanulási, a rekreációs, a kommunikációs, a saját tér) meghatározzák a főszereplők mindennapi tevékenységét, hatnak a pedagógiai folyamatokra. A térmodellek és a tereket alkotó elemek bonyolult jel- és kódrendszerrel rendelkeznek, amelyek pozitív és negatív kisugárással bírnak, ennek megfelelően a pedagógus és a tanuló sajátjának érezheti az adott teret, vagy pedig kívülállóként viszonyulhat hozzá. A tér gondolatot ébreszt vagy gátol, harmóniát vagy káoszt generál, cselekvésre ösztönözhet, vagy passzív befogadásra kényszeríthet az iskolában. A pedagógiai terek jel- és kódrendszerének megértését segítik a vizuális eszközök. Társadalmi valóságunk képek általi konstruálásának kétféle megértése lehet: a világ interpretációjában játszanak nélkülözhetetlen szerepet, vagy gyakorlatiasabb felfogás szerint a képek magyarázzák mindennapi tevékenységeinket, elemi szinten hatnak a megértésre (Bohnsack, 2008). A képek valóságábrázolása egyszerre komplex és szelektív, a résztvevők számára más és más jelentéssel bírhatnak, továbbá az elemzéshez a fotó jelentését szövegben célszerű megragadnunk (Fuhs, 2003). Az előadás célja a pedagógusok iskolai architektúráról, a pedagógiai terek multifunkciós jellegéről alkotott nézeteinek feltárása a fotóinterjú és a Vizuális Grounded Theory (VGT) segítségével. A fotóinterjú a téma vizsgálatát fényképek és interjúk segítségével látja el, ahol a képek nem csak többféle értelemmel bíró alkotások, hanem más és más perspektívából értelmezhetők, míg a VGT elsősorban képek, képrészletek összehasonlító elemzésére alapoz. A VGT első, Konecki-féle elképzelését Mey és Dietrich (2016) alapján továbbgondoltuk, így a technikát a következők szerint alkalmaztuk: kontextualizálás, leírás, szegmentáció, memóírás és kódolás, kategóriaképzés, kép- és szövegkategoriók integrációja. Az eredmények alapján a képek tömörítve prezentálják a megkérdezettek pedagógiai terekkel kapcsolatos gondolataikat, érzelmeiket. A folyamat közben követhetővé válik a résztvevők pedagógiai terekről, az iskola világáról alkotott nézetrendszere is, amelyre hatással voltak a korábbi tapasztalatok is. Szubjektív életvilágokon keresztül válnak láthatóvá az iskolai funkcionális térmodellek komponensei, kiemelt figyelem illeti az egyéni, a közösségi, a tanulási és a rekreációs tereket. Az előadás kettős relevanciájú: módszertani szempontból prezentálja a neveléstudományban eddig kevésbé alkalmazott VGT-technikát, valamint rávilágít a pedagógiai térstruktúrák által generált kérdések sokoldalúságára. A kutatást az EFOP – 3.6.1. – 16 – 2016 – 00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatta.

SOKSZÍNŰ FELŐOKTATÁS

Elnök: Polónyi István / Debreceni Egyetem

Opponens: Szemerszki Marianna / Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: Felsőfokú szakképzés; közösségi felsőoktatási képzési központ; szaknyelvi képzés; felsőoktatási képzési szerkezet

Sokszínű felsőoktatás A szimpózium 5 előadása a felsőoktatás néhány fontos és aktuális kérdését járja körbe, a hátrányos helyzetűek bekerülési jellemzőitől, egy hazai új típusú felsőoktatási intézményi egységen és az idegen nyelvi szaknyelvképzésen át, a felsőoktatás strukturális jellemzőinek nemzetközi összehasonlításáig. Az 1. előadás megvizsgálja, hogy milyen különbségek fedezhetők fel a hátrányos helyzetű és tradicionális felsőoktatási hallgatók középiskolái között, típus és fenntartók szerint, iskolai teljesítményekben, valamint a tanári kar néhány jellemzőjében. A vizsgálat a kompetenciamérés, és felvételi adatbázis elemzésére épül. Rámutat, hogy a hátrányos helyzetű tanulónak már a középiskola-választásnál megkezdődik a felsőoktatási szelekciója. A 2. előadás a felsőoktatási szakképzéssel foglalkozik, amely az elmúlt húsz évben többször átalakult nálunk, s ezzel átalakult a jelentkezők rekrutációja is, ami azért figyelemre méltó, mert ebbe a képzési típusba jutnak be a legnagyobb arányban hátrányos helyzetű hallgatók. A kutatás a 2016. évi felvételi adatbázis elemzésére épül. A jelentkezők és a felvettek intézményválasztási preferenciái mellett elemzésre kerülnek az elérhető szociokulturális háttérváltozók is. A 3. előadás célja a hazánkban 2014-ben a felsőoktatási törvény módosításával létrehozott „közösségi felsőoktatási képzési központ” (KFKK) jellemzése és elhelyezése a nemzetközi gyakorlatban fellelhető felsőoktatási intézménytípusok között. A nemzetközi gyakorlatban a KFKK-hoz hasonló intézmények három csoportja azonosítható: amerikai közösségi főiskolák, a német, osztrák szakfőiskolák, és az angol „further education”. Az előadás összehasonlítja a hazai KFKK és az említett három intézménytípus jellemzőit rámutatva a hazai intézmény jövőbeni lehetőségeire. A 4. előadás a felsőoktatásban folyó idegen nyelvi szaknyelvképzés nemzetközi összehasonlító vizsgálatának első lépéseként a Debreceni Egyetem karain végzett kutatás tanulságait mutatja be. Kérdőíves vizsgálat alapján az intézmény karain folyó szaknyelvi képzés (részvételi, oktatás-szervezési, tartalmi, módszertani, szervezeti, erőforrás stb.) jellemzőire világít rá. A tapasztalatokat felhasználva, további hazai, és néhány közép-európai ország felsőoktatási intézményeinek szaknyelvképzési jellemzőit kívánja feltárni a kutatás. Az 5. előadás a felsőoktatási képzés és a diplomával rendelkezők szakmai szerkezetének alakulását vizsgálja meg jellemző országcsoportonként, amelyeket a kapitalizmus modellek alapján alakít ki. Résztint az angolszász – északi – kontinentális – mediterrán, résztint a liberális illetve koordinált piacgazdaságú országcsoportjainak felsőoktatási képzési szerkezetét és diplomás képzettségszerkezetét hasonlítjuk össze a poszt-socialista országcsoport jellemzőivel, rámutatva ezek eltéréseire, és a felsőoktatás-irányítási modellek különbségeire.

Előadások

SZAKNYELVOKTATÁSI HELYZETKÉP A DEBRECENI EGYETEMEN 2017

Farkas János / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: idegen nyelvképzés; szaknyelvi képzés; szakmai idegen nyelvhasznát

Szaknyelvoktatási Helyzetkép a Debreceni Egyetemen 2017 Közismert, hogy az Európai Bizottság kiemelten fontos feladatának tekinti, hogy Európa-szerte előmozdítsa a nyelvtanulást és a nyelvi sokszínűség. Ennek is része, hogy a felsőoktatás minőségfejlesztési folyamatában fontos terület a szakmai képzéssel szorosan összefüggő nyelvismeret, a szaknyelvi képzések fejlesztése. A szakemberképzés teljes folyamata, a hallgatók nemzetközi cserekapcsolatokban való részvétele, továbbá a végzetek eredményes helytállása a munka világában az általános nyelvi ismereteken túl a szaknyelvi, a szakterületi képzésük konvencióinak megfelelő szintű és tartalmú idegen nyelvi szakmai nyelvhasználatot és kommunikációs képességeket is megköveteli. A kutatás célja, hogy a felsőoktatásban folyó idegen nyelvű szaknyelvi képzés jellemzőit feltárja nemzetközi összehasonlításban. Ennek első lépéseként a hazai felsőoktatási intézmények szaknyelvi képzését veszi górcső alá a kutatás. Jelen előadás a Debreceni Egyetem tizennégy karán végzett vizsgálat tanulságait mutatja be, rámutatva, hogy még nem kellően kihasznált lehetőségek rejlenek abban, hogy a szakmai és a szaknyelvi képzés egymás hatékonyságát erősítő folyamattá válhasson. Az előadás a Debreceni Egyetem 2017-ben lebonyolított kérdőíves kutatás eredményeibe enged betekintést. Bemutatja a szaknyelvi képzés helyzetképét, elemezve a szaknyelvoktatás szervezeti kereteit, a szaknyelvi képzés személyi feltételeit és a szaknyelvi képzés tartalmi jellemzőit. Az intézmény karain folyó szaknyelvi képzésére vonatkozó visszajuttatott kérdőívek jól reprezentálják a Debreceni Egyetemen jelenleg folyó szaknyelvi képzés helyzetét. A Debreceni Egyetemen folytatott elemzés tapasztalatait felhasználva, a kutatás több irányban folytatódik majd. Részint a hazai felsőoktatási intézmények – elsősorban tudományegyetemek-, részint néhány közép-európai ország felsőoktatási intézményeinek – itt is főleg nagy tudományegyetemekre koncentrálna - szaknyelvképzési (részvételi, oktatás-szervezési, tartalmi, tematikai, módszertani, szervezeti, erőforrás stb.) jellemzőit kívánja feltárni a kutatás. A kutatást a Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskolája támogatta.

FELSŐOKTATÁSBA VALÓ BEJUTÁS VIZSGÁLATA HÁTRÁNYOS HELYZET ÉS KÖZÉPISKOLAI JELLEMZŐK ALAPJÁN

Hegedűs Roland / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatás; hátrányos helyzet; középiskolai teljesítmény

Napjainkban is sok szó esik arról, hogy a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatásában rejlik egy ország gazdasági fejlődése (Griffin 2010). Nem véletlen az, hogy ott ahol iskolázottabb a népesség, jobb a gazdasági teljesítmény és a gyerekek teljesítménye is jobb (Garami 2010; Hill és Chalaux, 2011; Hegedűs 2016). A tanulói teljesítményt több tényező is befolyásolja, mint például a családi háttér (Bacscai 2015), a nem (Marks 2008), a testvérek száma (Harma 2011), az iskolatípus (Coleman 1966) stb. A hátrányos helyzetben élőknek jóval nehezebb bejutniuk a felsőoktatásba, amely már a középiskola-választásban is megmutatkozik, hiszen olyan iskolát választanak, amelyek kevesebb esélyt adnak a felsőfokú továbbtanulásra (Haveman és Wolfe, 1995; Balázs 2010). Az előadásban arra keressük a választ, hogy milyen középiskolákból sikeresebb bejutni a felsőoktatásba, hogyan oszlanak meg a hátrányos helyzetű és a hozzájuk képest tradicionálisnak számító tanulók az egyes iskolatípusok és fenntartók között. Továbbá az említett csoportok között milyen teljesítménybeli különbségeket tapasztalhatunk az Országos kompetenciamérés (OKM) adatai alapján matematika és szövegértés tekintetében, valamint hogyan befolyásolja az iskolatípus a tanulói kompetenciaeredményeket a bejutott hallgatók iskolái között. Illetve mi jellemző a hátrányos helyzetű hallgatók és tradicionális hallgatók iskolai összetételére és a tanáraikra. Az elemzéshez két adatbázist használtunk fel, nevezetesen a 2012. évi Országos kompetenciamérésből a 10. osztályos tanulói és telephelyi adatokat, valamint a 2014. évi felvételi adatbázist. Az összefüggést az adja, hogy azok a tanulók, akik 2012-ben megírták a kompetenciamérést, azoknak 2014-ben volt lehetőségük bejutni a felsőoktatásba. A felvételi adatbázis csak iskola szinten tette lehetővé az összekapcsolást. A 2013-ban bekövetkezett hátrányos helyzetű törvényi változás miatt kialakítottunk a változásnak megfelelő hátrányos helyzetű változót. Ezt követően az adatbázisokon többdimenziós keresztábra és ANOVA elemzéseket végeztünk a hátrányos helyzetű és tradicionális hallgatók között a teljesítményváltozók, iskolatípus és iskolai jellemzők mentén. Eredményeink azt mutatják, hogy hiába tanul lényegesen több hátrányos helyzetű tanuló a szakközépiskolákban, csupán nagyon kis arányuk jut be onnan a felsőoktatásba. A legtöbb hátrányos helyzetű diák a gimnáziumi képzésből tud bejutni a felsőoktatásba. Az adatok azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetűek általában 21%-a tanul gimnáziumban, míg szakközépiskolában 41%, addig a bejutottak 74%-a jött gimnáziumból, szakközépiskolából pedig csak 26%. Az egyházi iskolákban jóval kevesebb a hátrányos helyzetű tanulók aránya, mint az állami fenntartásúakban, azonban az előbbiből könnyebb bejutni a felsőoktatásba. Ennek a hátterében az áll, hogy az egyházi iskolák nagyobb mértékben használják a felvételi vizsgát és elbeszélgetést a felvételiző tanulók szelekciójára. A kutatást a Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskolája támogatta.

FELSŐOKTATÁSI KÉPZÉSI SZERKEZET KÜLÖNBSEGEI ORSZÁG CSOPORTONKÉNT

Polónyi István / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: kapitalizmus modellek; felsőoktatási képzési szerkezet; felsőoktatási irányítási modell

Felsőoktatási képzési szerkezet különbségei országcsoportonként Az előadás által bemutatott elemzés előzménye az egyes kapitalizmus modellekbe tartozó országok népességének vertikális képzettségszerkezetének vizsgálata, amely jellemző különbségeket mutatott ki az egyes országcsoportok között, rávilágítva a posztoszocialista országok képzettségi sajátosságaira, nevezetesen arra, hogy ebben az országcsoportban kiemelkedően magas a középfokú végzettségűek aránya, miközben kiemelkedően alacsony a diplomás népesség aránya. Jelen előadás a felsőoktatási képzés és a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők horizontális, azaz szakmacsoportok szerinti szerkezetének alakulását vizsgálja meg jellemző országcsoportonként. Ezeket az országcsoportokat kétfajta kapitalizmus modell alapján alakítja ki. Részint Sapir [2006] angolszász – északi – kontinentális – mediterrán csoportosítása szerint, részint Hall – Soskice [2001] Liberal market economies - Coordinated market economies (liberális piacgazdaság illetve koordinált piacgazdaság) csoportosítása alapján. Ezeknek az országcsoportoknak a felsőoktatási képzési szerkezetét és diplomás képzettségszerkezetét hasonlítja össze a tanulmány a posztoszocialista országcsoport, és azon belül (amennyiben vannak hazai adatok) Magyarország jellemzőivel. Az elemzés az Education at a Glance OECD Indicators adatbázisát használja. Az eredmények jellemző különbségeket mutatnak ki az egyes országcsoportok felsőoktatási képzési szerkezetében. Különösen szembetűnő ez a különbség a két nagy szakcsoport, a STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics) illetve a humán szakcsoport arányait illetően. Ezúttal a posztoszocialista országok jellemzője a kiemelkedően magas STEM képzés aránya felsőoktatásban, valamint a népesség diplomás állományának képzettségében is. Az elemzés lehetőséget teremt arra is, hogy az egyes országcsoportok felsőoktatás-irányítási modelljei illetve azok különbségei górcső alá kerüljenek. A vizsgálat rámutat az állam (kormányzat) illetve az intézmények eltérő felelősségére az eltérő modellek felsőoktatás-irányítási szisztémája esetében. A kutatást a Debreceni Egyetem támogatja.

JELENTKEZÉSI MUTATÓK ÉS INTÉZMÉNYI STRUKTÚRA A FELSŐOKTATÁSI SZAKKÉPZÉSBEN

Szabó Barbara Éva / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felsőoktatási szakképzés; felvételi; jelentkezési mutatók

Az előadás a felsőoktatásnak egy speciális képzési területében kíván betekintést nyújtani. A felsőoktatási szakképzés (FOKSZ) korábban felsőfokú szakképzés (FSZ-2003-2013) és akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzés (AIFSZ 1998-2003) témája hazai és nemzetközi szinten is kutatott. A képzés kialakulását, fejlődését több munka is vizsgálta (Furth, 1973; Teichler, 1998, 2003; Brine, 2008; Santiago, 2005; Schneider, 2008) emellett összehasonlító elemzések is foglalkoztak az európai országok sajátosságaival (Kirsch et al., 2003; Dobbins- Knill, 2009; CEDEFOP 2014). Hazánkban az elmúlt közel 20 évben lezajlott kutatásokat két csoportjuk tudjuk osztani. Egyrészt a hallgatói oldallal foglalkozó kutatások (Hrubos, 2002; Karsai, 2011) illetve a munkaerő-piaci és hallgatói oldallal egyaránt foglalkozók (DUF, 2009; Fehérvári- Kocsis 2009; Szemerszki, 2012). A felsőoktatás ezen szegmensének vizsgálata, azért is szükséges, hiszen ebben a képzési típusban jutnak be arányaik tekintetében a hátrányos hallgatók, amely egy kitörési pontot jelenthet számukra (Hegedűs 2016). Munkánk során az Oktatási Hivatal 2016. évi szeptemberi felvételi eljárásához kapcsolódó jelentkezési és intézményi adatait használtuk. Az intézményi struktúra területi megoszlásainak kirajzolódása érdekében térképeinkhez a Felvi.hu statisztikáin keresztül az intézményekben tanuló hallgatók létszámadatait is vizsgáltuk. Az adatok elemzéséhez SPSS programot használtunk és kapott eredményeket MapInfo program segítségével térképen ábrázoltuk. Elemzésünkben egyrészt a felsőoktatási szakképzésekre 2016-ban nappali és levelező tagozaton első helyes jelentkezők és felvettek adatait tekintjük át több szempont alapján, másrészt megnézzük, hogy a hallgatók mely intézményeket preferálják jobban, hol és hányan tanulnak a képzésekben. Feltérképezzük a hallgatók szociokulturális környezetét, háttérváltozóit, mutatóit. Az adatbázisban 111219 fő szerepelt, melyből 6814 fő, aki felsőoktatási szakképzésre jelentkezett első helyen. Számukra 27 intézmény, 8 képzési területen hirdetett 4 féle munkarendben, állami és költségterítéses finanszírozási formában felsőoktatási szakképzéseket. A képzésre jelentkezők száma a jelentkezési mutatók szerint jelenleg kis léptékekben, de ismét növekedésnek indult, sőt látható, hogy az átalakult képzési formában egyre nagyobb arányban jelentkeznek az érettségit követően a hallgatók, illetve egyre népszerűbbek a levelező képzések is. A bemutatandó eredmények választ adhatnak azokra a kérdésekre, hogy kik is a képzés hallgatói, mely szakok, képzési területek, intézmények a legpreferáltabbak. A kutatást a Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskolája támogatta.

A KÖZÖSSÉGI FELŐOKTATÁSI KÉPZÉSI KÖZPONTOK NEMZETI ÖSSZEHAJONLÍTÁSBAN

Tóth Dorina Anna / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: közösségi felsőoktatási képzési központ; közösségi főiskola; szakfőiskola; felnőttképzés

A közösségi felsőoktatási képzési központok nemzeti összehasonlításban Az előadás célja az új hazai felsőoktatási intézmény, a közösségi felsőoktatási képzési központ bemutatása és elhelyezése a nemzetközi intézményhálózatban. A kutatáshoz szakirodalomelemzést és felsőoktatási statisztikai elemzéseket végeztünk ahhoz, hogy az összehasonlítás szempontjait körvonalazni tudjuk. A 2014-ben bevezetett új felsőoktatási stratégiában (Fokozatváltás a felsőoktatásban, 2014) fogalmazta meg a kormány a közösségi felsőoktatási képzési központ létrehozását Magyarországon. A kormány célja a hátrányos helyzetű régiók leszakadásának megakadályozása és a hátrányos helyzetűek felsőoktatáshoz segítése, továbbá a közösségi felsőoktatási képzési központ koncepciója szerint az egyetemek hálózatosodása, illetve a vidékre kihelyezett szakok, karok által a magyar felsőoktatás nagyobb térnyerésével több hallgatót lehet bevonítani a felsőoktatásba, s ez további pozitívumokat hordozhat magában. A szakirodalom alapján a közösségi felsőoktatási képzési központhoz hasonló nemzetközi intézményekből három csoportot alakítottunk ki. Az első csoportba amerikai intézmények, a közösségi főiskolák tartoznak, melyeknek fő célja a felzárkóztatás és alapvető ismeretek átadása a leginkább hátrányos helyzetű hallgatóknak. A második csoportba a szakfőiskolák tartoznak, közülük modellként emeltük ki a németországi és az ausztriai intézményeket. A szakfőiskolák képzési profilja harmonizál a munkaerő-piaci szükségletekkel, jellemzően duális képzésben tanulnak a hallgatók, ezzel is elősegítve az elhelyezkedésüket a munkaerő-piacon. A harmadik csoporthoz olyan felsőoktatási intézmények, kurzusok tartoznak, melyek részképzéseket és továbbképzéseket kínálnak felnőtteknek, ilyen az angol „further education”. A magyar intézmény, a közösségi felsőoktatási képzési központ mindhárom csoporttal visel közös vonásokat: céljaiban leginkább a szakfőiskolákkal, küldetésében a közösségi főiskolákkal, rekrutációs bázisát tekintve pedig a felnőttképzést előtérbe helyező intézményekkel egyezik meg. Mindezek mellett fontos kiemelni, hogy a közösségi felsőoktatási képzési központok a harmadik misszió új fejleményei, melyek a magyarországi felsőoktatási intézményhálózathoz csatlakozva az ország leszakadó, hátrányos helyzetű vidékeit lefedik, ezáltal lehetőséget adva a vidéken élő (esetleg hátrányos helyzetű) potenciális hallgatóknak a felsőoktatásban való részvételre. A kutatást a Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskolája támogatta.

A PEDAGÓGUSKÉPZÉS PROFESSZIONALIZÁCIÓJÁNAK ÉS INTÉZMÉNYESÜLÉSÉNEK GYÖKEREI MAGYARORSZÁGON – AZ EGRI TANÍTÓKÉPZÉS ELSŐ ÉVTIZEDEI

Elnök: Pukánszky Béla / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola
Opponens: Nóbik Attila / Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: pedagógiatörténet, pedagógusképzés, intézményesülés

Szimposiumunk a hazai tanítóképzés professzionalizációs és intézményesülési folyamatainak az első évtizedeit vizsgálja - különös tekintettel az egri pedagógusképzés történeti gyökereire. A szimpózium első előadója a népiskolai tanítóképzés magyarországi professzionalizációs és intézményesülési folyamatának kezdeti évtizedeiről nyújt átfogó áttekintést. Az előadó bemutatja a korai tanítóképzés két eltérő paradigmájának jellegzetes vonásait: egyfelől a katolikus normaiskolákat, a szepeskáptalani és az egri több-évfolyamos tanítóképző intézet tartalmi jellemzőit, másfelől pedig a protestáns kollégiumokban folyó tanítóképzés ettől eltérő gyakorlatát. A tanítóképzés hazai kezdeteinek áttekintésekor a korabeli tanítói kézikönyvek (neveléstan könyvek) tartalmi jellemzőinek áttekintésére is sor kerül. A szimpózium második előadója az egri Érseki Líceumi Nyomda szerepét mutatja be a tanítóképzés intézményesülésének folyamatában. Az egri Főegyházmegyei Könyvtár dokumentumainak példányonkénti számbavételén, valamint a releváns cédulakatalógusok, bibliográfiák, kézikönyvek, hazai és nemzetközi elektronikus adatbázisok, illetve levéltári források áttekintésén alapuló kutatás eredményeképpen több ezer dokumentum leírása válik hamarosan – bibliográfia formájában – hozzáférhetővé. Az előadás ebből a potenciális dokumentumkörből két forrástípusra helyezi a hangsúlyt. Az egyik csoportot azok a tanítókhöz szóló alkalmi nyomtatványok, közelebbről alkalmi költemények alkotják, amelyeket a hallgatók éppen Pyrker érseksége (1827–1847) idején írtak mestereiknek. A másik csoportot azok tan- és módszertani könyvek jelentik, amelyek a század második felében a tanítóképzők használatára jelentek meg az Érseki Líceumi Nyomdában. A szimpózium harmadik előadója az ének-zenetanítás szerepével és funkciójával foglalkozik a hazai tanítóképzés professzionalizációjának és intézményesülésének kezdeti évtizedeiben. A kutatás célja, hogy megvizsgálja, hogy a korabeli magyar nyelvű tanítóképzőkben használt zenei módszertani leírások, tankönyvek között kimutathatóak-e metodikai szempontból eltérések, amelyek a két felekezet képzésében különbséget jelenthetnek. A kutatás során olyan primer források elemzésével és összehasonlításával foglalkozott a szerző, melyek kifejezetten tanítóképzőkben zajló zenei oktatást igyekeztek segíteni. A szimpózium negyedik előadója az egri tanítóképzésnek is szerves részét képező testi nevelés fejlődéstörténetével foglalkozik a 18-19. század fordulóján. A kutatás elméleti alapját a filantropisták pedagógiai elképzelésében hangsúlyosan megjelenő testi nevelés adja. A szerző bemutatja és elemzi a filantropista pedagógiai paradigmák jellegzetes vonásait, valamint annak korabeli hazai recepcióját. Az előadó külön kitér a szervezett gimnasztika magyarországi meghonosításának történetében Magyarországon, a 19. század első felében.

Előadások

A HAZAI NÉPISKOLAI TANÍTÓKÉPZÉS INTÉZMÉNYESÜLÉSI ÉS SZAKMÁSODÁSI FOLYAMATAINAK KEZDETEI ÉS A KORABELI TANÍTÓI KÉZIKÖNYVEK ISKOLÁSGYERMEK-KÉPE

Pukánszky Béla / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: Pedagógiatörténet, intézménytörténet, gyermekkor-történet

Kutatásunk során a népiskolai tanítóképzés magyarországi professzionalizációs és intézményesülési folyamatát vizsgáltuk a 18. század végétől a 19. század közepéig terjedő időszakban, a körszakban született és használt pedagógia tankönyvek tükrében. Először vizsgálat tárgyává tettük a tanítóképzés két eltérő paradigmájának jellegzetes vonásait: egyfelől a katolikus normaiskolákat, a szepeskáptalani és az egri több-évfolyamos tanítóképzős intézet tartalmi jellemzőit, másfelől pedig a protestáns kollégiumokban folyó tanítóképzés ettől eltérő gyakorlatát. Ezt követően került sor a katolikus és protestáns pedagógusképző intézményekben (normaiskolákban, tanítóképző intézetekben) használt neveléstani kézikönyvek tartalmi elemzésére. A korabeli tanítóképzésben használatos pedagógia tankönyvek, kézikönyvek szerkezete és tartalma egyértelműen árulkodik arról, hogy ezek a művek pragmatikus céllal születtek. A legtöbb ilyen könyvben a 16. században született nevelési tanácsadó (regimen, Ratgeber) irodalomban megszokott útmutatásokat, javaslatokat olvashatjuk, de nem találunk bennük egységesen kimunkált fogalmi rendszert és a tudományos igénnyel íródott művekben megszokott mélyenszántó, elvont okfejtéseket. A 18. század végén, 19. század elején viszont már kimunkált szaktudományos fogalmi rendszert alkalmazó kézikönyveket találunk. Az ilyen tankönyvek archetipikus felépítése a következő: az embereszményt, a nevelés-oktatás célját, illetve a fejlesztendő gyermek antropológiai sajátosságait bemutató (többnyire) kezdő fejezet után a tanító iskolai munkáját segítő pedagógiai alapelvek és az egyes nevelési területek (pl. értelem, érzelem, erkölcsi, fizikai nevelés) taglalására kerül sor, majd az oktatási és nevelési módszerek alapos, gyakorlatias részletekbe menő leírása következik. A tankönyvek szövegtárháza alkalmas arra, hogy az iskolás gyermekről alkotott korabeli eszmény, az iskolásgyermek-kép sajátos vonásainak elemzésére is. Szövegelemző-értelmező és komparatistikai módszereket alkalmazó kutatásunk során erre is sort kerítettünk a vizsgálat tárgyává tett könyvek segítségével.

A TESTI NEVELÉS A 18–19. SZÁZAD FORDULÓJÁN

Virág Irén / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: neveléstörténet, testi nevelés, testnevelés

Az előadás célja a testi nevelés bemutatása a 18-19. század fordulóján. A kutatás elméleti alapját a filantropisták pedagógiai elképzelésében hangsúlyosan megjelenő testi nevelés adta. Mivel több utalást is találtunk a kutatás során a testi nevelés tekintetében a rendszeres testnevelésre, megvizsgáltuk, hogy a filantropisták ebben a kérdésben képviselt gondolatai hogyan valósultak meg a dessau-i és a schnephen-tali philanthropinum falai között, Gerhard Ulrich Anton Vieth („Versuch einer Encyclopädie der Leibesübungen”, Berlin 1794, 1795, 1818.) és Johann Christoph Friedrich GutsMuths („Spiele zur Übung und Erholung des Körpers und Geistes”, 1796) korabeli munkáira támaszkodva. Vieth és GutsMuths példái alapján elmondhatjuk, hogy a philanthroponumokban tevékenykedő testgyakorlás tanárok már nem csupán gyakorlatmesterek voltak, hanem olyan iskolai tanárok, akik könyveikkel megteremtették a német testnevelési irodalom alapjait. Basedow és Guts-Muths az iskolai úszásoktatás és vízből mentés tanítását, az úszásoktatás intézményessé válását kezdeményezték. Mint ismeretes, a filantropizmus hatása a korabeli magyar nevelésügyben, főként a 19. század első felében egyértelműen kimutatható a németországi tanulmányutak, valamint a német munkák magyar fordításai következtében. A testi nevelés vonatkozásában fontos kiemelni a br. Vay Miklósnál házitanítóskodó Egger Vilmost (1792 –1830), az első hivatásos tornatanárt hazánkban. A szervezett gimnasztika magyarországi meghonosítása Clair Ignác névéhez köthető, aki az 1830-as években már saját gimnasztikai intézetben tartott foglalkozásokat. Az intézetről a Honművész című folyóirat 1835-i évi számában olvashatunk először. 1836. máj. 8-tól a lap egymást követő kiadásában sorra jelentek meg közlemények Clair intézetéről. Az ismeretlen szerző a testi nevelés kérdéseinek taglalásakor Locke és Rousseau mellett filantropistákat is említ, Basedow, Salzmann, Trapp és Villaume névével találkozunk az írásokban. Valószínűsíthető a hivatkozások alapján, hogy Clair intézetében a filantropisták által alkalmazott testgyakorlatokat végezték a gyerekek. Az úszásoktatás történetének fontos magyar vonatkozású állomása 1841-ben Csillag Károly úszással foglalkozó német nyelvű szakkönyve „Filantropista úszómester” címmel. A könyv úszásoktatással, a vízgimnasztika ismertetésével, és egészségtannal foglalkozik. Az első magyar nyelvű munka, az „Aradi Úszómester” 1842-ben került kiadásra. A kutatás relevanciája a recepció vizsgálata, hogy a filantropizmus testi nevelésre vonatkozó gondolatai hogyan valósultak meg a magyar nevelési gyakorlatban.

AZ ÉNEK- ÉS ZENETANÍTÁS HELYZETE A MAGYAR NYELVŰ FELEKEZETI TANÍTÓKÉPZÉSBEN A 19. SZÁZADBAN

Klem Dénes / Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanítóképzés, énektanítás, módszertan

A hazai tanítóképzés mérföldkövének tekinthető az Egri Tanítóképző Pyrker János László egri érsek által 1828-ban történt elindítása, mivel hasonló céllal alapított, magyar nyelvű intézmény addig még nem működött az ország területén. A Pyrker - korabeli közoktatási állapotokról maga az érsek is megjegyezte, hogy az általában rendkívül alacsony színvonalú, beleértve a kántori szolgálatát is. Ezen okoknál fogva hívta életre előbb a szepesi, majd a kezdetben két évfolyamos egri intézményt, melyet a század folyamán számos új tanítóképző követett. (Benkóczy Emil: Pyrker első magyar tanítóképzője. Egri Érseki Líceumi könyvnyomda, Eger, 1928) A római katolikus tanítóképzésében jelentős szerepet kapott az éneklés és a hangszerjáték (orgona) megfelelő szintű művelése is. A reformátusok önálló intézményei kisebb késéssel, de hasonló célokkal hívtak életre: minél inkább professzionalizálni a tanítóképzést, az eredményes elemi fokú tanítás érdekében. Az éneklés tanítását természetesen ők is igyekeztek kiemelten kezelni, bár az alsó fokú iskolákban tett látogatásokról fent maradt, korabeli dokumentumok azt mutatják, hogy még az 1880-as években sem sikerült a kívánt színvonalat elérni. (Kelemen Imre: Zenetanítás az Egri Tanítóképzőben. Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, Eger, 1982., ill. 1984.) A kutatás célja, hogy megvizsgálja: a korabeli magyar nyelvű tanítóképzőkben használt zenei módszertani leírások, tankönyvek között kimutathatóak-e metodikai szempontból eltérések, amelyek a két felekezet képzésében különbséget jelenthetnek? Azért e két egyház képzőit vizsgálom, mert a tárgyalt korszakban az alsó fokú iskolák több mint 70%-a az ő fennhatóságuk alatt állt. (Szabó Helga: A magyar énektanítás kálváriája. Bp., é.n.) A munka során olyan primer források elemzésével és összehasonlításával foglalkoztam, melyek kifejezetten tanítóképzőkben zajló zenei oktatást igyekeztek segíteni: a római katolikusoktól Schmidt Péter A Zene Tankönyve Mesterképezdék Számára című művét, míg a reformátusoktól Ivánka Sámuel, sárospataki tanár több, e tárgyban írt munkáját emelném ki, többek között.

KATOLIKUS TANÍTÓKÉP(ZÉS) AZ EGRI ÉRSEKI LÍCEUMI NYOMDA 19. SZÁZADI KIADVÁNYAINAK TÜKRÉBEN

Mizera Tamás / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: egri Érseki Líceumi Nyomda, katolikus tanítóképzés, pedagógiatörténet

A magyarországi intézményes tanítóképzés történetének szerves részét képezi a Pyrker János László (1772–1847) egri érseksége idején megszervezett magyar nyelvű, katolikus tanítóképző intézet (1828), illetve jogutódjainak évszázados értékteremtő és -közvetítő tevékenysége. Pyrker már szepesi püspökként szembesült azzal a jelenséggel, hogy a falusi iskolákban tanulókat képzetlen tanítók oktatják, ez a tapasztalat táplálta a szepeskáptalani, német tanítási nyelvű képzőhely megalapítását (1819) is. Egerben, immár érsekként hasonló viszonyokkal találkozott, ezért minden rendelkezésére álló eszközzel igyekezett támogatni szűkebb értelemben a tanítóképzés ügyét, tágabb értelemben pedig a tanítói kultúra magasabb szintre emelését. Ezek a törekvések már a fenti, kezdeti időszakban megjelentek az egri Érseki Líceumi Nyomda sajtótermékeiben, és a 19. század során végigkísérték annak történetét. A katolikus tanítókról kialakult nézetek formálódása, valamint a nyomdának a tanítóképzés támogatásában betöltött szerepe az utóbbi két év alapkutatásának köszönhetően részleteiben is bemutatathatóvá vált. A nyomda 1755 és 1949 között megjelent kiadványainak teljességre törekvő feltárása a közelmúltban ért véget. Az egri Főegyházmegyei Könyvtár dokumentumainak példányonkénti számbavételén, valamint a releváns cédulakatalógusok, bibliográfiák, kézikönyvek, hazai és nemzetközi elektronikus adatbázisok, illetve levéltári források áttekintésén alapuló kutatás eredményeképpen több ezer dokumentum leírása válik hamarosan – bibliográfia formájában – hozzáférhetővé. Az előadás ebből a potenciális dokumentumkörből két forrástípusra helyezi a hangsúlyt. Az egyik csoportot azok a tanítókhöz szóló alkalmi nyomtatványok, közelebbről alkalmi költemények alkotják, amelyeket a hallgatók éppen Pyrker érseksége (1827–1847) idején írtak mestereiknek. Az előadás tizenkilenc, 1834 és 1843 között keletkezett költemény szövege alapján mutatja be a katolikus tanító eszményképéhez kapcsolódó erényeket és szerepeket. A másik csoportot azok tan- és módszertani könyvek jelentik, amelyek a század második felében a tanítóképzők használatára jelentek meg az Érseki Líceumi Nyomdában. Az érintett források elemző bemutatásának célja, hogy ráirányítsa a magyar pedagógiatörténet kutatóinak figyelmét a tanítóképzés és a könyves kultúra egymást megtermékenyítő hatására a 19. századi Egerben. MTA–SZTE Elbeszélt Történelem Kutatócsoport kutatása.

LEMORZSOLÓDÁSI KOCKÁZATOK ÉS KOMPENZÁLÓ TÉNYEZŐK A FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök: Pusztai Gabriella / MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság

Opponens: Papp Z. Attila / MTA TTK Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: lemorzsolódás, felsőoktatás, intézményi hatás

A hallgatói lemorzsolódás, a diplomaszerzés elmaradása (non completion / drop out) problémájának kutatása egyidős a felsőoktatási expanzióval (Tinto, 1975; Merill, 2015). A felsőoktatási tanulmányok alatt történő lemorzsolódás arányszámát meghatározó módszertan körül nincs konszenzus. Magyarországon általában 30-40%-ról (Varga, 2010) beszélnek, az alapképzésre jellemző a magasabb arány (2014-ben 36-38%), a mesterképzésben általában ennek nagyjából a fele morzsolódik le (14-17%) (Derényi, 2015), a doktori képzésben pedig, ahol szintén nehéz meghatározni a lemorzsolódás fogalmát, egyes területeken a doktoranduszok fele nem szerzett fokozatot tíz éven belül (Pusztai 2008). A döntési mechanizmusokról keveset tudunk, de a lemorzsolódás jelensége egyértelműen azon jelenségek közé tartozik, melyek miatt a kibővült felsőoktatás nem tudja ellátni a társadalmi egyenlőtlenség mérséklése tekintetében várt szerepét. Oktatáspolitikai szempontból azért jelent problémát, mert a diplomaszerzési arányok összehasonlításokban is kedvezőtlen képet nyújthatnak egy-egy felsőoktatási rendszerről. A humán és anyagi erőforrások szempontjából össztársadalmi, egyéni és intézményi szinten veszteséget jelentenek (Pervin, Reik és Dalrymple, 1996). Rendszerszinten a hallgató képzésére fordított korábbi és a képzési karrier korrekcióját szolgáló állami kiadások, a potenciális diplomásban rejlő innovációs lehetőségek mellett az adóbevételi többlet is elvész, s számításba jönnek a kudarcos karrier okozta szociális és egészségügyi kiadások. Míg az egyén szintjén az elmaradó társadalmi és kulturális mobilitás, a kiesett idő, az alacsonyabb bérezés, a munkanélküliség, a kudarcos felsőoktatási karrier nyomán megjelenő pszichés és egészségügyi problémák említendők. Ha ez szisztematikusan sújtja az alacsonyabb státusú családokból származókat vagy aszimmetrikusan jellemez egy-egy intézményt, sőt régiót, annak súlyos, hosszú távú társadalmi hatásai lehetnek. Előadásainkban a felsőoktatási lemorzsolódás komplex problémakörének vizsgálatához járulunk hozzá. Az első két előadás a jelenség kitapintásának módszertani dilemmáira mutat rá, az első egy képzési terület, a második egy intézményi egység konkrét intézményi statisztikai adatait veszi alapul, mindkét esetben mód nyílik a hallgatói csoportok sorának longitudinális megragadására is. A harmadik előadás az egyik legnépesebb lemorzsolódó típusra, a nyelvvizsgálóval nem rendelkezőkre koncentrál. A negyedik és az ötödik előadás a lemorzsolódást megelőző hallgatói döntések születését igyekszik megismerni, amikor a tanulmányok befejezésével kapcsolatos hallgatói elkötelezettség és a felsőoktatási pályafutás szelekciós pontjain megnyilvánuló szelekciós-önszelekciós tényezők mintázatainak és magyarázatainak vizsgálatára vállalkozik. Előadóink többféle adatbázis-típussal dolgoznak (országos és intézményi statisztikák, hallgatói interjú, nagymintás reprezentatív adatfelvétel), és sokszínű elemzési technikákat alkalmaznak.

Előadások

A DOKTORI KÉPZÉS ÉS KÜLFÖLDI TANULÁS ASPIRÁCIÓJA MAGAS LEMORZSOLÓDÁSI KOCKÁZATÚ HALLGATÓK KÖRÉBEN

Dusa Ágnes Réka / Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
Szigeti Fruzsina / Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: felsőoktatás, mobilitás, doktori képzés

A doktori képzésbe lépés és a hallgatói mobilitás esetében egyaránt elmondható, hogy a hallgatók kevesebb, mint egytizede fér hozzá (Kiss 2014; OECD 2015), még ezek szándéka sem fogalmazódik meg a hallgatók többségében. Ez az önszelekció a felsőoktatási esélyegyenlőtlenség új jelenségeire hívja fel a figyelmet (Hrubos 2012). Feltevésünk szerint a tömeges felsőoktatásban ezeknek a céloknak a megjelenése mérsékelheti a lemorzsolódási rizikót. Kutatásunkban a jövőtervekben megjelenő nemzetközi hallgatói mobilitást és doktori képzést összevonva vizsgáljuk, mivel mind a kettő olyan felsőoktatási döntéshelyzet, amelyet hasonló tényezők befolyásolhatnak. Háttérükben erős motivációk húzódnak, akadémiai normáknak megfelelő hallgatói munkaattitűddel azonosíthatók, míg a belőlük való kimaradás is hasonló döntésmechanizmusok, attitűdök, szelekciós és önszelekciós mechanizmusok befolyásolják. Tanulmányunk célja annak feltérképezése, milyen nemzetközi mobilitási attitűddel és/vagy tudományos fokozat megszerzésére vonatkozó továbbtanulási aspirációval rendelkeznek a Kelet-Magyarország régió magas lemorzsolódási kockázattal jellemezhető felsőoktatási hallgatói. A kutatási kérdésünk arra irányul, a szocioökonómiai státuson túl mely tényezők befolyásolják e továbbtanulási jövőképet, milyen hallgatók vannak előnyben, mely hallgatók kerülnek hátrányba. Vizsgálatunkban három felsőoktatási intézmény hallgatóját (1226 fő) vizsgáljuk meg egy 2014. évi adatbázison keresztül. Az elemzés során kétváltozós módszereket és logisztikus regressziós eljárást alkalmazunk. A válaszadók majd fele szeretne PhD képzésben részt venni és negyede tervez külföldi tanulást. A kettőt összevonva egy eredményességi mutatóként értelmeztük, ami a válaszadók több mint felére jellemző (56,2%). A korábbi kutatások által leírt demográfiai, társadalmi és tanulmányi tényezők segítségével azonosítottuk a magas lemorzsolódási kockázatú hallgatókat, s azt vizsgáltuk, hogy milyen jellemzők segítik őket abban, hogy kialakuljon körükben a doktori képzésre és a nemzetközi tanulmányi mobilitásra vonatkozó aspiráció. A kelet-magyarországi régió hallgatóinak doktori képzésre és a nemzetközi tanulmányi mobilitásra vonatkozó aspirációját előbb háromdimenziós kereszttábla elemzések alapján, majd többváltozós elemzéssel vizsgáltuk. A hatótényezőket együtt vizsgálva az extrakurrikuláris tevékenységeknek és a felsőoktatási intézményen belüli intragenerációs kapcsolathálónak mutatkozott tényleges hatása, vagyis arra következtethetünk, hogy a magas lemorzsolódási rizikót e két tényező képes akár mérsékelni, akár felülmúlni. Megállapíthatjuk, hogy a tanórán kívüli tevékenységek – kiegészülve a szoros hallgatótársi kapcsolattal – olyan értelmező közösséget hoznak létre, melynek pozitív hatása jelentős az adott hallgató iskolai életútjában. „A 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

A HALLGATÓK CIVIL ÉS ÖNKÉNTES RÉSZVÉTELÉNEK HATÁSA A FELSŐOKTATÁSI TANULMÁNYOK BEFEJEZÉSE MELLETTI ELKÖTELEZETTSÉGRE

Fényes Hajnalka / Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Markos Valéria / Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
Pusztai Gabriella / Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: hallgatói elkötelezettség, önkéntesség, állampolgári aktivitás

A lemorzsolódás okait vizsgáló kutatások szerint a hallgató családjának társadalmi státusa (relatív alacsonyan iskolázott szülők, átlagosnál rosszabb anyagi helyzet) ezen a ponton is érezteti hatását (Vossensteyn et al. 2015). A közoktatási évek végének teljesítménymutatói (alacsonyabb átlagok, teszt- és érettségi pontszámok, nyelvvizsgáért kapott többletpontok hiánya) kedvezőtlen irányba módosítják a lemorzsolódási kilátásokat. A hazai kutatások kevésbé foglalkoznak a felsőoktatási tapasztalatokkal, noha a hallgatók gyenge elkötelezettségének számos jele a felsőoktatási évek alatt válik kifejezetté (a tanulmányi felkészületlenség percepciója, a nem elsőhelyes bejutás, s az elsőéves és a környezet habitusának össze nem illeszkedése). Ezt tovább erősítheti a felsőoktatási intézményi intézmény felkészületlensége ezekre a hallgatókra, hasonló hallgatók tömeges jelenléte egy-egy kampuszon, magas hallgató/oktató arány, relatív magas tanulmányi költségek és a tanulmányokkal összeegyeztethető munkaalkalmak hiánya (Tinto, 1993, 2004, Barefoot 2004. Veroszta 2010). Vannak viszont olyan egyéni és intézményi tényezők, amelyek növelik a felsőoktatási tanulmányok iránti elkötelezettséget, s még a nagyobb kockázatú hallgatók bennmaradását is segítik. Az önkéntes közösségi tagsággal és egyéb civil aktivitással rendelkező tanulók, hallgatók elkötelezettebbek társaiknál a tanulmányi munkában (Fényes 2015, Fényes - Markos 2016). Kutatási kérdésünk, hogy a hallgatói önkéntesség és a civil szervezeti beágyazottság, jelent-e tanulmányi pályafutás során hasznosítható erőforrást vagy inkább elvon a hatékony tanulástól és hátráltatja a tanulás melletti elkötelezettséget. Elemzésünkben arra keressük a választ, hogy a Kárpát-medence öt országának tizenhárom magyar tannyelvű felsőoktatási intézményében (N=1739) milyen mértékű a hallgatók civil aktivitása és önkéntessége és rendelkeznek-e ezek a tevékenységek tanulmányi elkötelezettség-fokozó potenciállal. A tanulmányok befejezése melletti elkötelezettséget egy összetett mutatóval mérjük, mely nem elsősorban a konkrét tanulmányi eredményeket tartja szem előtt. Emellett figyelembe vesszük, hogy bizonyos társadalmi, demográfiai változók hatással vannak a hallgatók civil aktivitására. Vizsgálati módszerünk útelemzés, amely regressziós modellek láncolata. Előzetes hipotéziseinkkel összhangban az önkéntesség és civil aktivitás tanulmányi elkötelezettség-fokozó hatással bír a hallgatók körében, de a társadalmi és demográfiai háttér és az önkéntesség és civil aktivitás között nincs egyértelmű megfelelés, tehát a civil és önkéntes aktivitás nem azért növeli a tanulmányi elkötelezettséget, mert elsősorban a jobb háttérűek vesznek benne részt, hanem tiszta teljesítmény- és elkötelezettség-növelő hatása is van. Ennek fényében különösen fontos, hogy a felsőoktatási intézmények támogassák a diákok önkéntes munkáját és lehetőség teremtsenek a civil aktivitásuk növelésére, különféle szervezeti keretek biztosításával.

KÍSÉRLET A LEMORZSOLÓDÁS MÉRTÉKÉNEK ÉS OKAINAK MEGRAGADÁSÁRA EGY KAR HALLGATÓINAK PÉLDÁJÁN

Fenyves Veronika / Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Bácsné Bába Éva / Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Kocsis Imre / Debreceni Egyetem Műszaki Kar

Juhász Csaba / Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi
és Környezetgazdálkodási Kar

Pusztai Gabriella / Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás, lemorzsolódás, intézményi kutatás

Minden évben hallgatók ezrei jelentkeznek a hazai felsőoktatási intézményekbe, azonban a diplomáját nem mindenki kapja meg a várható időben, sőt, sokan vannak, akik egyáltalán nem is szereznek diplomát. Az Oktatási Hivatal statisztikái alapján felállítható egy rangsor, hogy mely szakokon mekkora a sikeresen végzők és a lemorzsolódók aránya. Az informatikai képzések állnak az élen, ahol a hallgatók harmada nem fejezi be időben a képzést, s csak minden második kap diplomát, a pedagógus- és a művészeti képzések képezik a másik pólust, ahol mindössze a hallgatók negyede esik ki. A gazdaságtudományi képzési terület ebből a szempontból a középmezőnybe tartozik. A kutatók egy része szerint a felsőoktatási lemorzsolódás igazi természetét nem ismerjük (Brundsen et al. 2000, Schnepf 2014). A felsőoktatásból a munka világába való átmenet képlékenysége új helyzetet teremtett, s a diploma nélkül sikeresen elhelyezkedők keresete sem mindig arányosan alacsonyabb (Kun, 2013, Schnepf 2015). Előadásunkban a lemorzsolódás jelenségét konkrét intézményi statisztikai adatokon vizsgáltuk. A bemutatott adatok egy gazdaságtudományi karról származnak a 2014-2016 közötti időszakból. A végzett hallgatók, azaz az abszolvált és záróvizsgát tett hallgatók aránya a belépőkhöz képest kevesebb, a lemorzsolódási ráták tekintetében a félévek között ingadozásról beszélhetünk. Az adatok alapján elkülöníthető hallgatói csoportokra a Tinto (1993) alpművében kialakított tipológiát adaptáltuk. A vizsgált lemorzsolódók több mint fele az intézmény számára elveszettnek tűnt, s ez a személyes pályafutásuk során is kétségtelenül törést jelez. A leggyakoribb lemorzsolódási indok ugyanis az volt, hogy a hallgató a megengedhető passzív féléveket követően nem jelentkezett be aktív státuszra, s emiatt törölték (36%). A lemorzsolódók 24%-a pedig maga kérte hallgatói jogviszonyának megszüntetését. Már önmagában a tanulmányok passzíváltatása is komoly lemorzsolódási rizikót jelent, ami azoknak körében gyakori, akik eleve bizonytalanok voltak jelentkezési szándékukban, vagy nem oda jutottak be, ahová szerettek volna. Ez a két hallgatói magatartás a tanulmányi cél melletti kitartás gyengeségére, a tanulási motiváció elvesztésére, az intézményhez való kötődés gyengeségére vall. A szak- vagy tagozatváltás, átjelentkezés (6%, 12%) miatt lemorzsolódók aránya nem elhanyagolható, azonban ez a magatartás az elvétett cél korrigálásának szándékára, a tanulmányi célok pontosítására, tudatos stratégiaépítésre vall a hallgatók részéről. A lemorzsolódás jelenségének ilyen részletekbe menő elemzése járulnak hozzá a probléma megértéséhez, s kiemelkedő jelentőséggel bír a lemorzsolódással veszélyeztetett hallgatók azonosítása, követése és a lemorzsolódás személyes és tantervi okainak feltárása annak érdekében, hogy a hallgató képes legyen bent maradni a felsőoktatási rendszerben.

LEMORZSOLÓDÁS NYELVVIZSGA HIÁNYÁBAN

Somfalvi Zita / Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

Kulcsszavak: felsőoktatás, lemorzsolódás, nyelvvizsga

A lemorzsolódás egyik legmarkánsabb okozója, hogy Magyarországon számos diák nem tudja megszerezni az elvárt nyelvvizsgát az egyetemi évei végéig. A felsőoktatási lemorzsolódás kutatásának előtérbe helyezése többek között a hatékonysági elvárások erősödésének, és a kimenet orientált szemléletmódnak köszönhető (Teichler 2009). A lemorzsolódás mérséklése érdekében az Európai Bizottság 2020 stratégiája (Európai Bizottság 2010) is határozatot hozott létre, miszerint a 30-34 éves korosztályban legalább 40 százalékos befejezett felsőoktatási arányt vár el. A lemorzsolódás, mint empirikusan is sokszínű jelenség csökkentésére szolgáló stratégiák kidolgozását több tényező is nehezíti: a felsőoktatási rendszerek, intézmények és képzések, és a hallgatók sokfélesége (Horváth, Veroszta 2014). A nyelvi követelmények alulteljesítése feltevésünk szerint annak jele, hogy a felsőoktatás nem reagál megfelelően a hallgatói diverzitásra. Ebben a kutatásban kísérletet teszek nyelvvizsga hiány miatti lemorzsolódás okainak feltárására. Kutatásom kvalitatív szakaszában 20 hallgatóval és 5 tanárral készítettem strukturált interjút. A hallgatókat családi háttérükről, iskolai és nyelvtanulási karrierjükről, kulturális szokásaikról, a nyelvtanárokat a nyelvtanítás módszertanáról, a tanulók nyelvtanulási motivációjáról és a hátrányos helyzetű tanulók körében szerzett nyelvtanítói tapasztalataikról kérdeztem. Kutatásom kvantitatív szakaszában az IESA nemzetközi hallgatói adatbázis (N=2017) magyarországi adataira támaszkodva arra kerestem a választ, hogy milyen hallgatói csoportra jellemző az, hogy nyelvvizsga nélkül lépnek be a felsőoktatásba és még a kilépés előtti utolsó években sem rendelkeznek ilyen bizonyítvánnyal. Három megközelítésből vizsgálom a problémát. Először a diákok szociokulturális helyzetével foglalkozom. Az eredmények azt mutatják, hogy azon tanulók, akiknek nem sikerült megszerezniük a megfelelő szintű nyelvvizsgát egyetemi éveik végéig, szociális és lakóhelyi helyzetük szempontjából is hátrányos pozícióban vannak. Az IESA 2015 adatbázist használva faktorelemzést végeztem a felsőoktatásba belépő, nyelvvizsgával nem rendelkező hallgatók csoportjainak meghatározására. Az elemzés során három nyelvtanulói típust azonosítottam: intézményi kereteken belül tanulók, különórán részt vevő nyelvtanulók és támogató szabadidős tevékenységet folytatók, s összevetem őket nyelvtanulási sikeresség szempontjából, s így az eredményeim nyelvpedagógiai szempontból is továbbgondolhatók lesznek.

A FELSŐOKTATÁSI LEMORZSOLÓDÁS VIZSGÁLATI LEHETŐSÉGEI

Szemerszki Marianna / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: felsőoktatás, lemorzsolódás, pedagógusképzés

A felsőoktatásban komoly problémát jelent, hogy sokan végzettség nélkül hagyják el a rendszert, vagy idő előtt hagyják abba a tanulmányaikat. A lemorzsolódás jelensége nemzetközi szinten is megfigyelhető, bár mértéke országonként igen eltérő. A végzési arányok 50-85% körüliek, ha az időbeli túlfutást megengedjük, de jóval alacsonyabbak, ha az adott szak elvégzéséhez elméletileg szükséges időt tekintjük (EAG, 2016). Az sem mindegy, hogy a keresztmetszeti módszert vagy a valódi kohorsz-módszert használjuk a végzettség arányának számításához, mely utóbbi módszerre a nagy statisztikai adatgyűjtő rendszerek révén már sok országban lehetőség nyílik. A tanulmányi sikeresség azonban nem csupán a végzési arányokkal mérhető, az egyes országok számos más mutatót is alkalmaznak (Hovdhaugen – Kottmann – Thomas, 2015). A hazánkban működő felsőoktatási információs rendszer (FIR) valamennyi hallgató részletes, felsőoktatási tanulmányokkal kapcsolatos adatait tartalmazza, így lehetőséget nyújt olyan elemzések elvégzésére, amelyek révén képet kaphatunk a felsőoktatási rendszeren belüli tanulási utak sajátosságairól éppúgy, mint az esetleges megtorpanásokról, vagy a végleges lemorzsolódásról. Az adatbázis egyéni háttérinformációkat is tartalmaz, amelyek segítségével árnyaltabb elemzésekre nyílik mód, segítségükkel azonosíthatók lehetnek a lemorzsolódás szempontjából veszélyeztetett hallgatói csoportok. Az országos adatok azt mutatják, hogy az osztatlan képzés esetében a legnagyobb a lemorzsolódás, míg a mesterképzésben tanulók a legsikeresebbek a tanulmányok elvégzését tekintve. Az is kitűnik az adatokból, hogy a különféle képzési területek között is nagy a különbség, továbbá a páros félévek rendszerint kritikusabbak a lemorzsolódás szempontjából. Előadásunkban a pedagógusképzés alapszakjaira 2008-ban belépők adatbázisán mutatjuk be a vizsgálódási lehetőségeket, végigkísérve a beiratkozott hallgatókat a tanulmányuk teljes időszakában, kitérve a lemorzsolódás egyéni, intézményi és országos szintű értelmezési lehetőségeire, mutatóira is. Eredményeink azt mutatják, hogy a pedagógusképzés a legtöbb mutató szerint a lemorzsolódással kevésbé veszélyeztetett képzési területek közé tartozott a vizsgált időszakban, ugyanakkor a terület egyes szakjai között jelentősek az eltérések, amint a nappali-résztidős képzések viszonylatában is. A területen belül a lemorzsolódás több mutatója szempontjából is veszélyeztetett a gyógypedagógus szak, s valamennyi szakon belül a résztidős képzés. A különféle mutatók használata és a különböző hallgatói csoportok megkülönböztetése nem csupán a jelenség vizsgálata szempontjából fontos, hanem az okok beazonosítása érdekében és a lemorzsolódás megelőzését, kezelését szolgáló beavatkozások tervezéséhez is.

TANÁRKÉPZÉS ÁTALAKULÓBAN: PÁLYAVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓ, REKRUTÁCIÓ, TANÁRKÉPZŐ KÖZPONTOK

Elnök: Sági Matild / Eszterházy Károly Egyetem, Oktatókutatás és Fejlesztő Intézet

Opponens: Mrázik Júlia / Pécsi Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: tanárképzés, tanárképző központok, pályaválasztási motiváció

Az oktatás minőségének kritikus kérdése az, hogy sikerül-e bevonítani a pedagógusképzésbe a pályára leginkább alkalmas, legjobb képességű és legerősebben motivált diákokat, és a felsőoktatásban számukra magas szintű képzést biztosítani. Kutató közösségünk hosszú évek óta kitüntetett figyelemmel kíséri a pedagógusképzés átalakulását, kutatásokat és elemzéseket végez a pedagóguspályát választó fiatalok családi és iskolai hátterével, pályaválasztási motivációival kapcsolatban. Ez a szimpózium a témával kapcsolatos, 2016-ban elkezdett, és 2018-ban lezárni kívánt kutatásunk eredményeit tárja a nyilvánosság elé. Ennek során a tanárképzésre való jelentkezés időszoros folyamatainak, a tanárképzésbe belépő hallgatók pályamotivációinak, valamint a tanárképző központok munkájának közelebbi megismerését, alaposabb feltárását tűztük ki célul. Kiemelten fókuszáltunk a hiányterületként megjelenő természettudományi szakterület választásának, motivációinak kérdéskörére, valamint az tanárképzés választását (is) elősegíteni szándékozó központi és intézményi intézkedések erre való befolyására. A kutatás során mindig a témának megfelelő, adekvát módszereket alkalmazunk: desk research, megfigyelésekre és interjúkra alapozott kvalitatív kutatások, valamint nagy mintás adatbázisok célra orientált statisztikai másodelemzése. A szimpózium első előadása a pedagógusképzést, pedagógus hivatást érintő jogszabályi változásokat elemzi, kiemelten fókuszálva a szabályozás mögött húzódó jogalkotói szándékokra. A szimpóziumon két előadás is foglalkozik a felsőoktatási intézményekben kötelezően tanárképző központok működésével. Az egyik a tanárképző központok egyetemen belüli szervezeti-intézményi beágyazottságát vizsgálja globálisan, a másik pedig a pedagógiai-pszichológiai képzéseket, valamint a szakmódszertani feladatokat is ellátó szervezeti egységekkel való kapcsolatát elemzi részletesebben. A következő két előadás a tanárképzésre való rekrutációval kapcsolatos kvantitatív illetve kvalitatív módszerű kutatásaink eredményeit tárja nyilvánosság elé. Az előző az oktatási hivatal felvételi adatbázisának célra orientált időszoros elemzésével nyújt mélyebb betekintést a pedagógus-, illetve a tanárszakos jelentkezések trendjeire, és kauzális összefüggéseire, s másik pedig a hallgatók körében végzett interjúk alapján tárja fel a tanár szakos képzés választását motiváló tényezőket. A szimpózium alapját képező kutatás gazdagítja a pedagógusképzés választása, illetve tanárképző szervezetek működésével és változásával kapcsolatos tudásunkat, és emellett a jogalkotó számára is láthatóvá teszi, hogy egy országos szintű szabályozást követően milyen folyamatok zajlanak egyéni és intézményi szinten.

Előadások

A TANÁRKÉPZŐ KÖZPONTOK SZERVEZETI BEÁGYAZOTTSÁGA EGY KVALITATÍV KUTATÁS TÜKRÉBEN

Derényi András / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Pálvölgyi Krisztián / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: tanárképző központok, szervezeti beágyazottság, tanárképzés

Előadásunk egy olyan kutatáshoz kapcsolódik, mely a pedagógusképzésre jelentkező hallgatók motivációjával, illetve a Tanárképző Központok működésével és szervezeti beágyazottságával foglalkozik. E tágabb fókuszon belül, a jelen előadás elsősorban a szervezeti beágyazottság kérdését érinti. A kutatás öt felsőoktatási intézményben – a Debreceni Egyetemen, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, az Eszterházy Károly Egyetemen, a Pécsi Tudományegyetemen, illetve a Szegedi Tudományegyetemen – vizsgálja a szervezeti beágyazottság kérdését. A vizsgálat kvalitatív metodológiát használ. Interjúk készültek és készülnek még a vizsgált intézmények oktatási rektorhelyetteseivel, tanárképzésben érintett oktatási dékánhelyetteseivel, a tanárképző központok vezetőivel, illetve az intézmények pedagógiai/pszichológiai és szakmódszertani területen közreműködő oktatóival. A kutatás háttérében az a megközelítés áll, hogy a felsőoktatási intézményeket olyan, sajátos mikrokörnyezetbe ágyazott többszintű, sokszereplős szervezetekként írjuk le, ahol a szereplők komplex és dinamikus interakciójában formálódik a szervezeti működés. A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény kimondja, hogy azokban a felsőoktatási intézményekben, ahol általános iskolai vagy középiskolai tanárképzés legalább két szakon folyik, a tanárképzés szakmai, tartalmi, szervezeti és tudományos feladatainak összehangolását, valamint az elméleti és gyakorlati képzés szervezését a tanárképző központ biztosítja. Ezzel a tanárképző központok olyan intézményi szerepkörbe kerülnek, amelynek révén esélyük nyílik képzési, oktatásszervezési, erőforrásgazdálkodási és szervezetfejlesztési kérdésekben horizontális koordináló és tudásmegosztó tevékenységet folytatniuk, és ezzel újfajta kapcsolatokat és dinamikákat létrehozniuk az egyetem több szervezeti egysége között. A felsőoktatási szervezetek fent jelzett működési sajátosságaiból adódóan, a szabályozás implementálása eltérő intézményi megoldásokat generált. Öt konkrét eseten és számos interjún keresztül bepillantva e szervezeti változási folyamatokba, körvonalazódik, hogy a létrejött központok egyetemi szervezetben betöltött pozíciója, más szervezeti egységekkel való kapcsolata és ennek következtében működési lehetőségei és eredményei változatosságot mutatnak. Az interjúk elemzése nyomán feltárul ezen szervezeti folyamatok természete és dinamikája. A kutatás gazdagítja a felsőoktatási szervezetek működésével és változásával kapcsolatos tudásunkat, és emellett a jogalkotó számára is láthatóvá teszi, hogy egy szervezeti változást kívánó országos szintű szabályozás milyen folyamatokat eredményez az intézmények szintjén.

A TANÁRKÉPZŐ KÖZPONTOK HELYE, SZEREPE ÉS A SZAKMÓDSZERTANI FELADATOK MEGSZERVEZÉSE

Györgyi Zoltán / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Imre Anna / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: felsőoktatás, tanárképzés, tanárképző központ

Előadásunk egy olyan kutatáshoz kapcsolódik, amely az egyetemi tanárképző központok kialakulását elemezve tárja fel, hogy e központok milyen szervezeti előzményekre, korábbi együttműködési tapasztalatokra épülve jöttek létre, milyen felhatalmazással, hatáskörrel rendelkeznek, hol van a helyük a szervezeti struktúrában, s hogyan tudják megoldani a rájuk háruló, illetve általuk vállalt feladatokat. Az előadás egyrészt egyetemi vezetőikkel (oktatási rektorhelyettes, oktatási dékánhelyettesek, tanárképző központok vezetői), másrészt a pedagógiai és/vagy pszichológiai oktatásért felelős vezetőikkel, harmadrészt pedig a szak módszertanért felelős egyes oktatókkal készített interjúkra támaszkodik. Az interjúk mindegyik egyetem esetében több oldalról mutatják be, értelmezik, értékelik az adott szervezeti megoldást, ami lehetőséget ad arra, hogy a különböző nézőpontokat is megjeleníthessük. Az öt egyetemen készített interjúkra épülő kutatás még nem zárult le, de részleges rátekintésünk már van a témára. Az első tapasztalatok azt jelzik, hogy a tanárképzési központok helyzetét elsősorban a tanárképzés egyéb intézményeinek, illetve szereplőinek szervezeti helye határozza meg. Két kulcsdimenziója van ennek: egyrészt a tanárképzést szolgáló pedagógiai-pszichológiai képzések intézményen belüli helyzete, másrészt a szak módszertani feladatokat ellátó oktatók szervezeti helye befolyásolja a tanárképzéssel kapcsolatos feladatok ellátását. Előadásunkban elsődlegesen erre koncentrálnunk, kiemelve a különböző megoldások előnyét, hátrányát részben a hallgatók, részben a felsőoktatási intézmény, részben pedig a közoktatási partnerintézmények szempontjából. Az interjúk jelenlegi feldolgozottsági szintje azt jelzi, hogy ebben nincs egyértelműen előnyös vagy hátrányos megoldás, konfliktuslehetőségeket mindegyik változat rejt magában, ugyanakkor a konfliktusforrások kiküszöbölése mindegyik változatban megoldható: megfelelő vezetői felhatalmazással, s megfelelő vezetők kiválasztásával a rendszer működőképessé tehető.

A TANÁRKÉPZÉSBE BELÉPŐ HALLGATÓK MOTIVÁCIÓI – FELTÁRÓ KVALITATÍV KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Jankó Krisztina / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
Sági Matild / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: tanárképzés, hallgatói motiváció, rekrutáció

Az oktatás minőségének kritikus kérdése az, hogy sikerül-e bevonni a pedagógusképzésbe a pályára leginkább alkalmas, legjobb képességű és legerősebben motivált diákokat. A pedagógusképzés más pályákra való képzések vonzerejével versenyez, ehhez képest is vonzóbbá kell válnia a szakok közül válogató fiatalok számára. Korábbi kutatások rámutattak, hogy a pedagógusok körében jellemző a kora gyermekkori elköteleződés a pálya iránt, pályaválasztásukban nagy szerepet játszanak a példaképnek tekintett tanárok, nagymértékű a generációk közötti foglalkozás-átörökítés. A foglalkozás vonzó jellegzetességei között szerepel az állásbiztonság, a családi kötelezettségekkel összeegyeztethető rugalmasabb időszervezés, és a munkavégzésben talált öröm, negatív tényezőként szerepel viszont a pálya alacsony presztízse és gyenge jövedelmezősége (Nagy 2001, Nagy és Varga 2006, Kárpáti, 2009, Paksi et al 2015). A pálya választását valószínűsíti a kedvezőtlenebb családi háttér és/vagy gyengébb középiskolai tanulmányi eredmény, de 2013 óta ez az általános tendencia, változást mutat: az osztatlan tanár szakok, valamint a gyógypedagógus szakra jelentkezők mind a tanulmányi teljesítmény, mind pedig a családi háttér tekintetében kiemelkednek a pedagógusképzési hallgatók átlagából (Paksi et al 2015, Szemerszki 2016, Kállai és Szemerszki 2016, Sági és Szemerszki 2017). Előadásunk tanárképzésre jelentkező hallgatók motivációjával, illetve a tanárképző központok működésével kapcsolatos kutatás hallgatói motivációkra vonatkozó feltáró, kvalitatív vizsgálatának első eredményeit tárja a nyilvánosság elé. Elemzésünk öt felsőoktatási intézmény első-, és másodéves tanárszakos hallgatói körében készült 18 db (részben egyéni, részben csoportos) interjú alapján arra a kérdésre fókuszál, hogy melytényezők teszik vagy tehetik vonzóbbá a pályát választó fiatalok számára a tanárképzést a többi felsőfokú képzésnél. Kiemelten fókuszáltunk a hiányterületként megjelenő természettudományi szakterület tanárképzés választásának, motivációinak kérdéskörére. Eredményeink szerint a tanárképzésbe az elmúlt két évben belépő hallgatók körében is jól tetten érhetőek a szakirodalomból korábban megismert motivációs tényezők (korai elköteleződés, foglalkozás-átörökítés, pedagógus példakép, állásbiztonság); kevésbé jelenik viszont meg a jövedelemmel való elégedetlenség. Ez utóbbi tény nyilvánvaló összefüggést mutat az elmúlt időszak béremeléseivel. Az osztatlan tanár szak esetében valamennyire vonzerőt jelent az MA-val egyenértékű diploma megszerzésének lehetősége, és nem tűnik riasztónak a gyakornoki év bevezetése. A Klebesberg ösztöndíj elsősorban azokban a hátrányos helyzetű régiókban jelent speciális vonzerőt a leendő TTK-s hallgatók számára, ahol a felsőoktatási intézmény „toborzó körutak” során is propagálja ennek lehetőségét. Budapesten még a nagyon rossz anyagi helyzetű hallgatók is tartanak attól, hogy igénybe vegyék.

CSÖKKENŐ ÖNSZELEKCIÓ A TANÁRKÉPZÉSRE VALÓ JELENTKEZÉSBEN? A TANÁRKÉPZÉSRE VALÓ JELENTKEZÉS VÁLTOZÁSA 2013–2016 KÖZÖTT

Sági Matild / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Szemerszki Marianna / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: rekrutáció, szelekció, tanárképzés

Az oktatás minőségének meghatározó kérdése, hogy mennyire sikerül a pedagóguspályára vonzani, és pályán tartani a leginkább rátermett és motivált fiatalokat (Mourshed-Chinezi-Barber 2010). Az elmúlt időszakban nagyon sok fejlett ország nézett szembe tanárhiánnyal és a kontraszelekció problémájával a pedagógusképzésben – azzal, hogy a pedagógusképzésre a szükségesnél kevesebb, illetve kevesebb jó képességű fiatal jelentkezik (Eurostat 2012; European Commission 2014; OECD 2016). Magyarországon a pedagógus pályára való jelentkezés kontraszelekciós jellege azonosítható volt mind a bolognai rendszerű képzésre való jelentkezést megelőzően (Varga 2007), mind pedig a bolognai rendszerű tanárképzésben (Sági-Ercsei, 2012). A leginkább rátermett fiatalok a felsőfokú képzési terveikben a pedagógusképzést gyakran csak második-harmadik opcióként vették figyelembe, ami nemcsak azért jelentett problémát, mert az ő felvételi pontszámuk lényegesen átlag alatti volt, de azért is, mert a pedagógusképzésbe „tartalékos” jelentkezési úton bekerültek kevésbé voltak motiváltak és elkötelezettek a pedagóguspálya iránt (Nagy 2001, Nagy és Varga 2006, Kárpáti, 2009; Ercsei 2011, Jancsák 2014), s a kétezres évek közepére bizonyos területeken – elsősorban a természettudományi szakok esetében - az abszolút értelemben vett hiány is megmutatkozott. Észlelvén a problémát, az elmúlt időszakban az oktatásirányítás számos olyan változtatást léptetett életbe, amelyek deklarált célja a pedagógus pálya vonzóbbá tétele a fiatalok számára, illetve a leginkább rátermett pedagógusok pályán tartása. Kutatásunk során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy milyen változások figyelhetők meg a pedagógusképzésbe belépni vágyó fiatalok jelentkezési stratégiáiban, illetve történt-e szisztematikus változás 2013 óta az (újra) osztatlan tanárképzésre való jelentkezésben a szelekció vonatkozásában. Elemzésünket az Oktatási Hivatal 2013-2016 közötti, évenkénti felsőoktatási felvételi kutatói adatainak egyesítésével létrehozott (pulled) adatbázisra alapoztuk. A leíró statisztikai elemzéseket követően a tanárképzésre és a pedagóguspályára vonatkozó reformok bevezetése óta eltelt időszak potenciális hatásainak feltárására multinomiális logit modellek statisztikai módszerét alkalmaztuk. Eredményeink szerint a képzési terület jelentős szeletét adja a felsőoktatásban tanulónak, a jelentkezők aránya mind a nappali, mind a részidős képzésben növekedett 2013 óta, de ez differenciáltan érinti az egyes képzési formákat, illetve szakokat. Bár az osztatlan tanárképzésre jelentkezők összességében kevésbé ragaszkodnak a pedagógusképzési területhez, mint az alapszakosok, 2013 óta azonban körükben is a pálya iránti erőteljesebb elköteleződés rajzolódik ki. Az osztatlan tanárképzés választásában a tanulmányi eredmények kontraszelekciós hatása kevésbé jelentkezik, mint az alapképzés esetében, s időben szignifikánsan csökkenő tendenciát mutat.

VÁLTOZÓ TANÁRKÉPZÉS, MARADÓ KIHÍVÁSOK – A TANÁRKÉPZÉST ÉRINTŐ JOGSZABÁLYI VÁLTOZÁSOK, CÉLOK ÉS ESZKÖZÖK

Stéger Csilla / Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: tanárképzés, jogszabályok, államigazgatási szintű adatok

A felsőoktatás talán legkomplexebb képzése a tanárképzés, hiszen több karhoz tartozó szakterület, valamint a köznevelés szoros együttműködését igényli. A felsőoktatás bolognai átalakítása keretében külön kihívást jelentett az, hogy a diszciplínák, a pedagógia és pszichológia, valamint a gyakorlatok rendszere a két ciklusra úgy kerüljön felosztásra, hogy a diszciplináris alapképzések és mesterképzések rendszeréhez illeszthető legyen. Az illesztés kompromisszumainak, valamint a szervezeti felelősség pedagógiai és pszichológiai terület felé való eltolódásának hatására indult el az osztatlan tanárképzési szerkezetre való visszarendeződés strukturális átalakítása. A közelmúlt két nagy reformja leginkább a képzés struktúráját érintette, valamint az ahhoz szükséges szervezeti keretek, a törvény által a Tanárképző Központok formájában az együttműködés szervezeti keretét hozta létre. Mivel az osztatlan tanárképzési rendszer teljes vertikumában idén, 2017 őszén indult el, ezért időszerű az egy pillanatra való megállás, a hátra és előre tekintés. Milyen célok mentén és hogyan alakult a bolognai képzési szerkezet, az azt felváltó osztatlan képzési rendszer, illetve az együttműködés megteremtéséért felelős Tanárképző Központok létrehozása? Hol tartunk most a strukturális reformok megvalósításában és a szerkezeti átalakítások eredményeztek-e és milyen minőségi fejlődést? Megújult-e és koherensebbé vált-e a képzési tartalom, javult-e az intézményi együttműködés hatékonysága, illetve sikerült-e több, kiválóbb és motiváltabb hallgatói kört megnyerni a tanárképzésnek? A fenti kérdések vizsgálata során tíz évvel ezelőtt még csak a felvételi adatbázis adataira lehetett támaszkodni. Ma már a Felvi adatbázisán túl a felsőoktatási hallgatói adatok vonatkozásában egy 2006 februárjától szinte teljes körű és tisztított, közhiteles adatbázissal, a Felsőoktatási Információs Rendszerrel (FIR) rendelkezésre áll. A nagy oktatási ágazati adatbázisok adataira támaszkodva a teljes érintett populáció számos jellemzője vizsgálható, mely kiválóan egészíti ki a kvalitatív és a kérdőívekre alapozott elemzéseket. A tanárképzés nemzetközi folyamatairól egyre több tudás áll rendelkezésre többek között az OECD tematikus vizsgálatait alapján is. A jelen előadás keretében a szerző a közelmúlt tanárképzést érintő jogszabályi változásait kvalitatív kutatómetodológiára épülő desk research elemzésnek veti alá. Az elemzés célja a szabályozás átalakulása mögött húzóó jogalkotói szándék értelmezése, illetve a szabályozási környezetben kitapintható oktatáspolitikai trendek azonosítása, explicitté tétele, és összevetése a nemzetközi tanárképzési trendekkel. Az előadás záró részében szerző arra is kísérletet tesz, hogy a jelen szabályozási környezet olyan további elemeit azonosítsa, melyek jövőbeli változása, finomodása, a hazai és nemzetközi trendek tükrében valószínűsíthető.

ELEMZÉSI TEREK A NEVELÉSTUDOMÁNYI VIZSGÁLATOKBAN: FÓKUSZBAN A KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉS TIPOLÓGIÁI

Elnök: Sántha Kálmán / Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet

Opponents: Szabolcs Éva / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: Mayring, Kuckartz-modellek, vizuális tartalomelemzés, Grounded Theory

A humán valóság feltárásának többféle megközelítése ismert és alkalmazott a neveléstudományban, ahol egy lehetséges módszertani kultúráként használhatók a különféle tartalomelemzés-típológiák. Az egyetlen, mérhető, objektív valóság leírása mellett a helyzetfüggő jelenségek feltárása és értelmezése során egyre gyakrabban feltűnik az értelmező jellegű módszertani gondolkodást igénylő kvalitatív tartalomelemzés is. A humán valóság összetett jellegének elemzése, az iskola belső világát jellemző sokoldalú struktúrák bonyolult jel- és szimbólumrendszere a kvalitatív tartalomelemzéstől is megkövetelte a módszertani sokszínűséget. Ennek megfelelően, a kvalitatív tartalomelemzés nemzetközi viszonylatban már többféle tipológiával rendelkezik, melyek eltérő célú empirikus vizsgálatokban alkalmazhatók. A különféle típusokkal összhangot mutat a számítógéppel támogatott kvalitatív adatelemzés területének fejlődése is. A szimpózium célja teoretikus és gyakorlati szempontból rávilágítani a különböző kvalitatív tartalomelemzési tipológiákra, azok neveléstudományi empirikus vizsgálatokban történő alkalmazhatóságára. A szimpózium során kiemelt figyelmet fordítunk a gyakran alkalmazott tartalomelemzési modellek példák segítségével történő, rendszerezett bemutatására. E törekvéssel összhangban, az első előadás a kvalitatív tartalomelemzés és a Grounded Theory közötti párhuzamok és alapvető különbségek elemzésére tér ki többféle szempontrendszer alkalmazva, a következő két előadás a kvalitatív tartalomelemzés nemzetközi téren gyakran alkalmazott két tipológiáját, a Mayring-féle, valamint a Kuckartz szerinti mechanizmusait tárgyalja különböző dimenziójú elemzési terekben, majd pedig a vizuális tartalomelemzés lépéseinek fotók általi illusztrálásával nyerhetünk betekintést egy nevelés- és művelődéstörténeti jellegű témába. A szimpózium relevanciája elsősorban módszertani jellegű, hiszen a kvalitatív tartalomelemzés tipológiáinak rendszerezésével útmutatóként szolgálhat a jövőbeni hazai neveléstudományi vizsgálatok számára.

Előadások

PÁRHUZAMOK ÉS METSZÉSPONTOK A KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉS ÉS A GROUNDED THEORY RENDSZERÉBEN

Sántha Kálmán / Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: Kvalitatív tartalomelemzés, Grounded Theory, elemzési terek

A Grounded Theory (GT) és a kvalitatív tartalomelemzés témák és mintázatok keresésére, rögzítésére, kvalitatív adatok interpretálására használhatók, kódolási technikákat alkalmaznak. Gyakran a GT kutatási módszertanként, irányzatként, elméleti keretrendszerként és módszerként is megjelenik, míg a különféle kvalitatív tartalomelemzési tipológiák módszerként tűnnek fel. A módszertan stratégiát, tervet, kutatási folyamatot prezentál, míg a módszer adatok elemzésére használható technikák sorozatát jelenti (Cho és Lee, 2014; Crotty, 2003). A GT első verziójának 1967-es megjelenése olyan elemzési módot mutatott, amely mára a kvalitatív kutatómódszertan legtöbbet idézett koncepciójává vált, többféle irányzatot tudhat magáénak. A GT-hez hasonlóan, a kvalitatív módszertanban központi szerepet tölt be a tartalomelemzés is, melynek során az adatok a kutatási jelenséget leíró koncepciókká formálhatók azáltal, hogy kategóriákat kreálunk, modelleket, rendszereket hozunk létre. Ez a tény az absztrakciós szint jelentőségét emeli ki a kvalitatív tartalomelemzés során. A kvalitatív adatok elemzéséhez kézzelfogható és általánosan alkalmazható módszertant nehéz találni. A GT és a kvalitatív tartalomelemzés párhuzamba állítása, a hasonlóságok és a különbségek kimutatása indokolt, hiszen a témakör nem jelenik meg rendszerezetten a hazai neveléstudományi kvalitatív vizsgálatokban, így nem tisztázottak a GT és a kvalitatív tartalomelemzés közötti különbségek, valamint nem láthatóak eléggé a metszéspontok, a párhuzamok sem. Az előadás az elméleti összehasonlítás módszertanát alkalmazza, célja az egyedi jellemzők, az adatelemzési módok és a metodológiai elvek tengely mentén illusztrálni a GT és a kvalitatív tartalomelemzési tipológiák sajátosságait, a lehetséges metszéspontokat és párhuzamokat. Az eredmények alapján olyan hálózati struktúrát jelenítünk meg, amely több dimenzióban, különböző szempontokat figyelembe véve segít a koncepciók közötti tájékozódásban. A hálózati struktúra fő tartalmi csomópontjai a filozófiai háttérben, az egyedi jellemzőkben (logikai rend, adattanszformáció, állandó összehasonlítás), a célokban, az adatelemzés folyamatában (kódolási rendszerek és logikai háttérük), a kutatási eredményekben ragadhatók meg. Az előadás elméleti és módszertani relevanciájú a neveléstudomány különféle területein folytatott kvalitatív vagy kombinált paradigma szerinti vizsgálatok számára, illeszkedik a kvalitatív módszertan szisztematizálási folyamatába. A kutatást EFOP - 3.6.1.-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” projekt támogatta.

A MAYRING-FÉLE KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉS TÍPIZÁLÁSA EGY EMPIRIKUS KUTATÁS ALAPJÁN

Katona Istvánné / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola
Subrt Péter / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: Mayring, kvalitatív tartalomelemzés, szisztematizálás

Az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb igény van a kvantitatív és a kvalitatív kutatási módszerek integrálására, mivel a kvantitatív elemzések mellett hangsúlyossá válnak a kvalitatív kutatásokban megjelenő, látens struktúrákat feltáró interpretatív módszerek. Philipp Mayring modelljének főbb tartalmi csomópontjai a következőkben ragadhatók meg: a kvalitatív-kvantitatív ellentét feloldása alapkritériumként jelenik meg, ez segíti a létező tartalomelemző eljárások bázistechnikáinak felhasználásával az új fogalmi tér kialakítását, továbbá meghatározásra kerülnek a kvalitatív elemzés feladatai, technikái, a jóságmutatók és az eredmények. A modellben a tartalomelemzés szisztematikusan épül fel, szabályvezérelt, az elemzési lépések az elméleti megfontolásokat követik, megjelenik a visszacsatolás és az interszubjektív ellenőrizhetőség. A már létező tartalomelemző eljárások alaptechnikáiból Mayring megtartja, sőt a középpontba helyezi a kategóriarendszerek felállítását, ezért a kvalitatív tartalomelemzés kategóriavezérelt szövegelemzésnek tekinthető. A „kvalitatív orientáltságú tartalomelemzésben” (Mayring, 2015) megjelennek kvalitatív és kvantitatív technikák is, melyek összehangolt működése a kvalitatív és kvantitatív elemzés viszonyának fázismodelljével reprezentálható. A Mayring-modell öt szövegtípus elemzési eljárásait illusztrálja, ezek a (pl. kommunikációs modell, a hermeneutikai kör, a beszélő helyzetébe való belehelyezkedés, a szövegelemzés interpretációs szabályai, valamint az induktív és a deduktív kategóriaalkotás). Előadásunk célja a Mayring-féle kvalitatív tartalomelemzés bemutatása és tipizálása Ulich és Mtsai (1985) munkánélküli tanárokkal kapcsolatos vizsgálata alapján. A szöveg kommunikációs összefüggésbe való beágyazásához a tartalomelemző kommunikációs modell fejlődéslélektani szempontokat figyelembe véve alkalmazható. A szövegértelmezés három eljárása az összegzés, a strukturálás és az explikáció. Az eredmények alapján láthatóvá válik a kvalitatív elemzési technikák katalógusa (melyben az alapeljárások változatai is feltűnnek), valamint áttekintjük az elemzési technikák folyamatmodelljeit is. Végül a tartalomelemzés specifikus jóságmutatóit vesszük sorra Krippendorff (1980) alapján. A szabályvezérelt eljárás, és a kategóriarendszer felállítása hozzájárul az elemzés megbízhatóságának növeléséhez. Mayring szerint a kvalitatív tartalomelemzés által a kutató előtt nyitva áll az út a logikus, biztos módszertani alapokon álló vizsgálat felé.

KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉSI TEREK GENERÁLÁSA, TÉRJELLEMZŐIK TIPIZÁLÁSA A KUCKARTZ-FÉLE SZÖVEGTÍPUS-KÉPZŐ MODELLBEN

Pribék László / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: kvalitatív szövegtípus-képző módszer, kvalitatív tartalomelemzési tér generálása, térjellemzők tipizálása

A hazai kvalitatív empirikus pedagógiai kutatások során egyre hangsúlyosabb kutatói igény fogalmazódik meg olyan újszerű, nemzetközileg elfogadott tartalomelemzési módszerek megismerésére és elsajátítására, amelyek segítségével a forrásanyagok szövegtípusait komplex kvalitatív szövegelemzéses vizsgálat alá helyezhetjük. Különösen nagy jelentőséggel bír, ha a kutató számára ugyanazon módszer keretében nyílik lehetőség a vizsgálati jelenség egyszerre több, kvalitatív elemzési perspektívából való megvilágítására és szemléltetésére. Jelen kutatás Kuckartz (2014) kvalitatív szövegtípus-képző módszerének vizsgálatára épül. Célja, hogy részletes bemutatásra kerüljenek a módszer keretében végrehajtható térgenerálási eljárások, méghozzá a nemzetközi kutatási gyakorlatban előforduló példákhoz (Lazarsfeld, 1972, Wenzler-Cremer, 2005, Kuckartz, 2010, id. Kuckartz, 2014) való összekapcsolásokkal. Az alkalmazhatóság kérdésének tisztázása nagymértékben elősegítheti a módszerrel létrehozott különféle kvalitatív elemzési terek pontos értelmezését, jellemzőik tipizálását és szélesebb körű hazai adaptációját. A vizsgált módszer erőssége, hogy a kutató döntése értelmében más és más alternatívákból közelíthetünk a vizsgálati kérdések n-dimenziójú feltárásához. Törekedhetünk homogén elemekből és jellemzőikből képzett, ún. monotetikus elemzési tér generálására (Kuckartz, 2014), a válaszadói különbözőségeket szem előtt tartó, majd főbb vizsgálati szempontokhoz hasonló ún. politetikus elemzési tér létrehozására (Kuckartz, 2010), valamint az elemzési egységek olyan ésszerű és indokolt tartalmi redukciójára, amelyet a kutató a vizsgálat eredményessége szempontjából még elfogadhatónak tart (Kuckartz, 2014). A vizsgálat kapcsán az ún. próbálkozásos (Trial and Error) módszer került alkalmazásra abból a megfontolásból, hogy a kvalitatív szövegtípus-képző módszer többdimenziós jellege miatt mélyrétegi-tartalmi egységek is bemutatásra kerüljenek. A típusklaszterek releváns elemei legalább két kiemelkedő (elsődleges fontosságú) jellemzővel bírnak egyidejűleg a mintavételi eljárás során. A klaszterek belső szerkezeti struktúráját jellemzőik, egymáshoz való viszonyuk, kapcsolati kiterjedtségük és erősségük, valamint gyakoriságuk határozzák meg. Többnyire olyan konkrét pedagógiai esetekhez, élethelyzetekhez, jelenségekhez kötött memo-tartalmak feldolgozása zajlik ezekben a típuscsoportokban, amelyekből a kutatott pedagógiai kérdésekhez kötődő, azokkal releváns belső tartalmi-logikai láncolat (mintázat) rajzolódik ki az elemzés eredményeképpen.

A SZOCIALISTA PEDAGÓGIAI SAJTÓ IKONOGRÁFIAI FELTÁRÁSA – ELMÉLETI ÉS MÓDSZERTANI SZEMPONTOK

Somogyvári Lajos / Pannon Egyetem MFTK Tanárképző Központ

Kulcsszavak: ikonográfia, szocialista pedagógia, kvalitatív elemzés, pedagógiai folyóiratok

Jelen előadás egy készülő projekt előkészülete, mely az 1945 és 1990 közötti, hazai szocialista pedagógiai sajtó ikonográfiai feltárását és digitalizálását célozza meg. 2014-ben megvédett disszertációmban a hatvanas éveket áttekintve 5371 fényképet dolgoztam fel – előre láthatólag tehát több 10.000 fényképről van szó. Az elemzés korpuszát azok az országos terjesztésű, folyamatosan megjelenő pedagógiai folyóiratok jelentik, melyek rendszeresen közöltek képi anyagot. Első megközelítésben a következő újságokról van szó: Köznevelés (1945-1990), Óvodai Nevelés (1953-1990), A Tanító (1968-1990), A Tanító Munkája (1963-1967), Gyermekünk (1969-1988), Család és Iskola (1950-1968), Munka és iskola (1959-1968), Úttörővezető (1947-1990). Az elméleti-módszertani keretek kidolgozásához saját gyakorlatomat mutatom be és ismertetem azokat az elméleteket, melyek a neveléstudomány és ezen belül az oktatástörténet számára hasznosíthatóak. A képelemzés kvantifikálható adatait azok az állandó kategóriák jelentik, melyek minden képnél vizsgálat tárgyát képezik (Pilarczyk-Mietzner, 2005, 2010): a fényképész személye, a kép címe, megjelenés helye, ideje, a látható elemek leírása, a kép kontextusa, világképi elemek megjelenítése. A sorozatokba rendezett képeket témakörök szerint lehet rendezni és elemezni – léteznek iskolafokozatokat átmetsző tematikák, mint például a politechnika megjelenítése, melyek hosszú időtávú követésével kimutathatóvá válnak a szocialista pedagógia nevelők felé közvetített képeinek diszkontinuus és állandónak tűnő elemei. A képek iránti nemzetközi neveléstudományi érdeklődés (pl. Burke, 2010; Depaepe, 2009; Nóvoa, 2000; Margolis, 2000; Grosvenor - Lawn - Rousmaniere, 2000; Rousmaniere, 2001; stb.) szerint a vizualitás olyan új társadalomtudományi forrásértéket jelent, mely szöveges források által nem hozzáférhető. A hazai szakirodalom szintén hordoz már megfontolandó tanulságokat (Géczi, 2008; Mikonya, 2006; Kéri, 2009), a konkrét képek felől a képzetek és narratívák felé történő elmozdulás is a magyarázó kontextus részéhez tartozik (Golnhofer – Szabolcs, 2005). A vizuális elemzések kvalitatív metodológiáját a fotókból kinyerhető adatsokasággal és narratív elemzéssel párosítva több szempontú, jobban megindokolható magyarázó eszközökhöz juthatunk a szocialista pedagógia feltárása érdekében (a módszerre példa: Sántha, 2011). Nagyon fontos, hogy a módszer korlátait, esetleges torzító hatásait is lássuk, ezekre több elméleti és gyakorlati példa is hozható. A posztoszocialista országok közül Lettország már rendelkezik hasonló digitális képi adatbázissal (<http://www.zudusilatvija.lv/>), ami a téma nemzetközi vonatkozásaira, a létrehozandó archívum több nyelvű kereshetőségére hívja fel a figyelmet. „Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült”

A BILDUNG FOGALMÁNAK JELENTŐSÉGE A PEDAGÓGIAI GONDOLKODÁS SZÁMÁRA

Elnök: Schwendtner Tibor / Eszterházy Károly Egyetem

Opponens: Pukánszky Béla / Eszterházy Károly Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: Bildung, szabadság, művelődés

Az előadások egy klasszikus fogalom, a Bildung jelentőségét vizsgálják a pedagógiai gondolkodás számára. A Bildung fogalma a 18. század második felében egyszerre vált az akkori német filozófia és a porosz oktatási rendszer átalakításának is egyik kulcsfogalmává. Ez az átalakítás elsősorban a felsőbb polgári osztály számára tette lehetővé, hogy szabadabban, a rendi kötöttségeket visszaszorítva önálló öntudattal és önmeghatározási képességgel rendelkező réteggé (Bildungsbürgertum) váljon. E fogalom összekötő kapcsot is jelentett a nevelés problematikája és a filozófiai gondolkodás között. Schiller, Goethe, Herder, Humboldt, Fichte és Hegel használták e fogalmat, mely nélkül ugyanakkor a humanisztikus gimnázium, vagy a humboldti egyetem is elképzelhetetlen lenne. A fogalom e kettős, összekapcsoló jellegét később is megtartotta, hiszen a mai napig – legalábbis a német nyelvterületen – a nevelésfilozófiai viták egyik kulcsfogalma maradt, ugyanakkor Nietzsche-től Gadamerig jelentős filozófusok sora építette be az elméleteibe e fogalmat. Az első előadás egyfelől Gadamer hermeneutikai filozófiájának egyik fontos fogalmát a Bildung-ot elemzi., másfelől Schiller ún. „esztétikai nevelésének” (ästhetische Erziehung) ezzel több tekintetben összefüggő nevelésfilozófiai vonatkozásait mutatja be. Elsősorban a játék és a szép fogalma jelenti az összekötő kapcsot a két felfogás között. A második előadás Humboldt Bildung-fogalmát elemzi. A filozófus oktatási államtitkárként a berlini egyetem alapításában és az egységes porosz iskolarendszer kialakításában is fontos szerepet játszott. Humboldt filozófiai-antropológiája és az azzal szorosan összefüggő Bildung-fogalom jelentette a háttérét ennek az oktatásszervező munkának. A harmadik előadás a Bildung klasszikus fogalmából kiindulva vázolja a német nevelésfilozófus, Eugen Fink gondolatvilágának fontosabb aspektusait. Az előadás centrumában a Bildung és szabadság viszonya áll, a Fink által elért elméleti eredményeket Sárkány a mai képzési, nevelési és szocializációs kihívásoknak megfelelő szabadságfogalomra vonatkoztatja. A negyedik előadás Klafki didaktikai gondolkodását vizsgálja, mely a műveltségre fókuszáló Bildung fogalom középpontba állításával megkerülhetetlen tényezővé vált a XX. század második felének elméleti pedagógiájában. Az előadás áttekinti Klafki gondolkodásának több mint két évtizedes formálódását, különös tekintettel didaktikai modelljeinek fejlődésére. Az ötödik előadás a szabadság, az önazonosság, valamint a cselekvőképesség hármas fogalmi mezőjében értelmezett nevelésfilozófia perspektívájából vizsgálja azt a problematikát, hogy miképpen újítható meg a múltbeli pedagógiai értelemdadás a mai szituációban. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy a nevelésfilozófia teoretikus és praktikus megragadásával, filozófiai fragmentumaival értelmezze újra a képzés (Bildung), az önmagát művelő polgári ideál emberképének pedagógiai kontextusait.

Előadások

GADAMER BILDUNG-ÉRTELMEZÉSE ÉS AZ „ESZTÉTIKAI NEVELÉS” SCHILLERNÉL

Loboczky János / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Bildung, esztétikai nevelés, játék

Gadamer hermeneutikai filozófiájának egyik fontos aspektusa a 'Bildung' fogalmának széleskörű elemzése. Fő művében, az Igazság és módszerben érzékelhetően univerzális értelemben használja a szót, annak szinte egész hagyománytörténetét felvázolja (a 'Bildung' mint képzés, műveltség, művelődés). Rövid előadásomban egyrészt ennek a gadameri analízisnek az alapvonalait, másrészt Schiller ún. „esztétikai nevelésének” ezzel több tekintetben összefüggő nevelésfilozófiai vonatkozásait mutatom be. Schiller „esztétikai nevelés” koncepciója bizonyos értelemben pedagógia, filozófia és művészet metszéspontján értelmezhető, ami annyiban érintkezik Gadamer felfogásával, hogy mindkettőben lényeges irányultság az ember önmegértése. Gadamer több írásában is hivatkozik Schillerre, elsősorban a játék és a szép fogalmával kapcsolatban. Schiller, aki maga igazából nem „szakfilozófiát” művelt, szorosan kapcsolódott az ún. „populárfilozófiához”, amely a wolffiánus metafizika és Kant kritikai filozófiája közötti időszak (kb. 1750-1780/90) elterjedt irányzata volt. A populárfilozófia kifejezést eredetileg nem leértékelő értelemben használták, ez a Kant utáni generáció számára jelenik meg így. Kezdetben a szigorú akadémiai kereteken kívüli filozofálást értették alatta, s alapvetően felvilágosító-nevelő attitűdje volt, tudniillik a filozófia szélesebb körű megismertetését, „népszerűsítését” szorgalmazta. A cél, amit végső soron az ember esztétikai nevelésével el kíván érni az ember „morális nemessége”. Ennek értelmét egyfelől történelmi példával, az antik görögök ún. „totális jellemével” példázza. A történetfilozófiai háttér mellett Schiller a 11-16. levelekben Kantra és Fichtére támaszkodva egyfajta filozófiai antropológiai leírását adja az embernek. Kiindulásként az ember személyét és állapotát különbözteti meg egymástól: a személy az állandó, megmaradó rész, az állapot jelöli a változó összetevőt. A személy önmagán alapul, a szabadság pedig „az abszolút, önmagában meghatározott lét eszméje.” Az ember egyszerre érzéki-eszes lény, de amíg pusztán érzékel, addig csak világ (az idő formátlan tartalma), amíg pusztán absztrahál, csak elvont forma. Az egyoldalúságokat feloldó két alaptörvény: az ember tegyen világgá mindent, ami pusztán forma, s hozza megjelenésre minden diszpozícióját; a másik pedig az, hogy vigyen összhangot minden változásba. A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósult meg.

A BILDUNG FOGALOM SZEREPÉNEK VÁLTOZÁSA WOLFGANG KLAFKI MŰVELŐDÉSELMÉLETI ÉS KRITIKAI-KONTSTRUKTÍV DIDAKTIKÁJÁBAN

Ollé János / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Bildung, didaktika, művelődés

Klafki didaktikai gondolkodását a Göttingenben tanult szellemtudományi pedagógia és kultúrfilozófia határozta meg. Erich Weniger és Theodor Litt tanítványaként az öt didaktikai alapkérdés felvázolásával (a tartalom példaszerűsége, aktualitása, jövőorientáltsága, struktúrája, illetve tanári és tanulói megközelítése) nem csak a német didaktika egyik jelentős (és ebben a paradigmatis formájában az első) modelljét alkotta meg, hanem az oktatás tartalmára és a műveltségre fókuszáló Bildung fogalom középpontba állításával megkerülhetetlen tényezővé vált a XX. század második felének elméleti pedagógiájában. A művelődéseméleti modell szerint a műveltség tartalmak nevelési-oktatási folyamatba történő megfelelő kiválasztásának kiemelt jelentősége van (Klafki, 1959). Az alapkérdés az, hogy az oktatási tartalom meghatározásában a műveltségelemekből, azaz a megismert világra vonatkozó, értékesnek és fontosnak tartott ismeretekből, vagy a jelenben és a jövőben vélelmezhetően fontos, elvárt viselkedésekből és magatartásból induljunk-e ki. Az objektivitás vagy szubjektivitás – mint referenciakeret – a tartalom kiválasztásán túl a képzés minden lényegi elemét alapelveként következetesen meghatározza. A modell alapját képező „Kategoriale Bildung” elmélet nem csak a két ellentétesnek látszó megközelítést kapcsolja össze, hanem bármely oktatási terv (tanterv, tematikus terv, óraterv) didaktikai elemzésének lehetőségét és egyben szükségességét is megmutatja. Klafki didaktikai modelljeinek jelentős hatását jól mutatja, hogy a német modellek Kron-féle csoportosítása alapján (Kron, 2000) definiálható három kategória közül az elsőt a két modelljével egyedülként képviseli. Jelentőségét mutatja az is, hogy a művelődéseméleti modell Bildung értelmezésének konkrét tagadásaként jött létre a tanulás fogalmát középpontba állító Heinmann-féle berlini didaktikai modell, majd ennek folytatásaként a Schulz-féle tanuláselmélet-kritikai hamburgi modell. A berlini didaktikai modell viszontválaszaként Klafki továbbgondolt és aktualizált elmélete a kritikai-konstruktív modellben formálódott meg (Klafki, 1985). A művelt embert nevelési célként középpontba állító didaktika kísérletet tett a történeti-hermeneutikai, az empirikus, illetve a társadalomkritikai ideológia kutatási és megismerési módszereinek adaptálására is. A művelődéseméleti modellhez képest már nem a tartalom határozza meg a módszertant, hanem ezek azonos, összefonódó hangsúllyal jelennek meg. A társadalmi kihívásokra is egyféle válaszként a korábbi művelődésemélet helyére egy modernebb, az általános ismereteket magába foglaló koncepció lépett. Az előadás összehasonlítja a felvázolt két didaktikai modellben a Bildung fogalom értelmezését, más fogalmakhoz való kapcsolódását, illetve áttekinti Klafki gondolkodásának több mint két évtizedes formálódását. A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósult meg.

FILOZÓFIAI FRAGMENTUMOK – PEDAGÓGIAI KONTEXTUSOK

Perjés István / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Bildung, szabadság, cselekvőképesség

A szimpózium Bildung-tematikájához kapcsolódó előadás arra tesz kísérletet, hogy a nevelésfilozófia teoretikus (CARR 2013) és praktikus (PRING 2013) megragadásával, filozófiai fragmentumaival értelmezze újra a műveltség, az önmagát művelő polgári ideál emberképének pedagógiai kontextusait. A szabadság, az önazonosság, valamint a cselekvőképesség hármasság fogalmi mezőjében értelmezett emberkép (Bildungsbürger) nevelésfilozófiai megragadása (BAILEY-BARROW-CARR-MCCARTHY 2013) arra a problematikára reflektál, hogyan frissíthető fel a múltbeli pedagógiai értelemdadás, melynek nyomán a hagyományozott pedagógiai gyakorlatban formalizáltan működő „megalvadt döntéseket” az műveltség élményével ható emberformálás reflexiója (MACINTYRE 1999) számára is újra elevenné és érvényessé lehet tenni. A nevelésfilozófiai beágyazottságú pedagógiai elméletképzésben azonosított fragmentumok vonatkoztatási területét a nevelés értelmi, affektív és viselkedésbeli érvényesülésében ragadva meg, a neveléstudományi szellemtörténet Herbart, Rousseau és Dewey által fémjelzett rendszeres pedagógiájában értelmezzük. Az elemzés fókuszában a karakteresen eltérő pedagógiákból kibontható, az értelmi és érzelmi érvényességre törekvő, valamint a produktívan viselkedő emberi „ittlét” nevelésfilozófiai értelmezés számára is releváns emberképei állnak. A szabadság és felelősség problematikáját és az így karakterizált pedagógiai emberképet (SHER 2006) a nevelési aspektusból is feltárható etikai mintázatok (kemény determinizmus vs. puha determinizmus; kompatibilitás vs. inkompatibilitás) mentén (RÉZ 2013) tesszük vizsgálatunk tárgyává. Az önazonosság problematikája által kirajzolt pedagógiai emberképet a társas tapasztalati környezet érzelmi beállítódásra kiható, önazonossági mintákként (FRANK 2012) is funkcionáló, afirmációs narratívákban (BRUNER 2005) tipizálható emberképekből (elgondolt-gondolkodó; elbeszélte-elbeszélő ember) bontjuk ki. A cselekvőképesség problematikájára fókuszáló megközelítés nyomán karakterizált pedagógiai emberképet a produktivitásként is értelmezhető szubjektív érvényesség (FROMM 1998), valamint az ezzel járó konfliktusok (TOSI-RIZZO-CARROLL 1986) vonatkoztatási mezőjében (tudó-csináló ember; centripetális-centrifugális ember) azonosíthatjuk (PLÉH 2015). Az előadás amellet érvel, hogy a Bildungsbürger emberképének nevelésfilozófiai megragadása és újraértelmezése (CURREN 2016) egyrészt lehetővé teheti a szabadság, az önazonosság és a cselekvőképesség intézményes hagyományozottsággal átítatott pedagógiai korlátainak fellazítását, másrészt pedig átlényegítheti az emberi „ittlét”, az emberi egzisztencia műveltségként is azonosítható alaptapasztalatainak és releváns döntéseinek lehetőséghorizontját. A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósult meg.

KÉPZÉS (BILDUNG) ÉS SZABADSÁG ÖSSZEFÜGGÉSE EUGEN FINK ÉRTELMEZÉSE ALAPJÁN

Sárkány Péter / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Bildung, szabadság, tudomány

Előadásom a Bildung klasszikus fogalmából kiindulva vázolja Eugen Fink (1905-1997) felfogásának fontosabb aspektusait. A német nevelésfilozófus Edmund Husserl és Martin Heidegger tanítványaként a fenomenológiai mozgalom meghatározó alakja volt, a pályája során azonban egyre inkább a nevelés problematikája felé fordult. Fink a képzés és a nevelés elméleti teljesítményeit és a kortárs pedagógiai problémákat a kor szellemével szembenesíti. A kor szellemének fontos aspektusait a tudomány, a technika, a tömeg és a nihilizmus fogalmai írják le. Ezek jelzik egyfelől, hogy miért ütközik nehézségbe a kortárs nevelésfilozófia, ha a Bildung klasszikus elméleteihez kíván visszatérni, másfelől viszont rámutatnak az egyéni szabadság korlátozásának specifikus gyakorlataira, amelyek jelentős mértékben akadályozzák a képzésnek (Bildung) mint önképzésnek (Selbstbildung) a felfogását. Kérdésként merül fel, hogy a tudományos szakirodalom bőségének korában, a jól dokumentált pedagógiai vizsgálatok és módszerek dömpingjében, hol érhető tetten ma a szabadság mint a képzés lehetőségi feltétele? A képzés (Bildung) és a képzetlenség (Unbildung) ugyanis az ember szabadságától, konkrét döntésétől függ. Mi motiválja ma a képzést mint szabad cselekedetet? A tudományosan megalapozott tudáshalmazon kívül, tekinthetünk-e még a Bildung-ra mint szellemi beállítódásra, egzisztenciális életformára? Fink elemzéseire támaszkodó értelmezésem szerint igen, amennyiben kihangsúlyozzuk a mai képzési, nevelési és szocializációs kihívásoknak megfelelő szabadságfogalmat. Vizsgálódásom gondolatmenete Eugen Fink két előadásának felvetéseiből indul ki és a Bildung fontosabb dilemmáira mutat rá. Ezt követően a Bildung és a szabadság összefüggésére térek ki, különös tekintettel a Fink által leírt „produktív” vagy „teremtő” szabadság jellemzőire. Majd ennek alapján egy lehetséges Bildung-felfogást vázlok. Végül Fink törekvéseit röviden összevetem Theodor Adorno koncepciójával és néhány a kortárs nevelésfilozófia szempontjából releváns következtetést fogalmazok meg. A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósult meg.

HUMBOLDT BILDUNG-FOGALMA ÉS OKTATÁSI REFORMJAI

Schwendtner Tibor / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Bildung, Humboldt, oktatáspolitikai

Wilhelm von Humboldt 1809 márciusában vette át a hivatalát oktatási államtitkárként, s összesen 16 hónapig dolgozott ebben a beosztásban. E rövid idő alatt véghezvitte a berlini egyetem alapítását, mely az egyetemszervezés egyik paradigmatisz intézményévé vált, továbbá hatalmas előrelépéseket tett az egységes porosz iskolarendszer kialakítása, ezen belül a humanisztikus gimnáziumok kulcsszerepének kialakítása érdekében. Humboldt filozófiai-antropológiája és az azzal szorosan összefüggő Bildung-fogalom jelentette a háttérét annak az elméleti munkának, mely az egyetemalapítás, illetve a humanisztikus gimnázium koncepcióját eredményezte. Az előadás bemutatja, hogy miként illeszkedik a Bildung fogalma Humboldt antropológiai-filozófiai elgondolásaiba, és ezután megmutatja, hogy e Bildung-fogalom milyen szerepet játszott a filozófus oktatásszervezési tevékenységében. Humboldt filozófiai antropológiájára, melynek alapfogalmai a Bildung mellett az erő, az individualitás, általánosság és az öntevékenység (Selbsttätigkeit), elsősorban Leibniz, Kant, Fichte, Herder, Goethe és Schiller gondolatai hatottak. A filozófus szerint az ember igazi célja nem más, mint arányos egészé képzése (Bildung) erőinknek, e képzéshez a szabadság az első és elengedhetetlen feltétel. Humboldt az élet egészét úgy tekinti, mint amelyet belülről kell megformálni (bilden). Az élet lényege a formáló erő (bildende Kraft), célja az ember mint individuális végtelenség. Az erők harmonikus fejlesztése ugyanis nem jelent egyformaságot, hanem individuális sokféleséget eredményez. Minden ember individuális, ezen belül törekszik idealításra és az univerzalitásra. E törekvést Humboldt Bildungstrieb-nek képzési, képződési ösztönnek nevezi, mely fogalom a kor biológiai elméleteiből származik. A képzés alapvető feltétele a szituációk sokfélesége (Mannigfaltigkeit der Situationen), ez kell ahhoz, hogy erőink arányosan fejlődjenek. Az ókori görög kultúrának és nyelvnek kitüntetett jelentőséget tulajdonított Humboldt – sok más kortársához hasonlóan. Szerinte a görögséget az individualitás és általánosság összekapcsolódása, a belső erők arányos, harmonikus kifejlődése, minden szellemi ellentét kezdeti egysége jellemzi. A görög nyelv pedig szimbóluma és orgánuma e szellemnek, emiatt a görög nyelv tanítása a humboldti képzési célokat különösen jól szolgálhatja. Az előadás, miután a Bildung-fogalom antropológiai beágyazottságát megmutatta, röviden kitér annak oktatáspolitikai hatására is. E kapcsolat elemzése Humboldt hivatali ténykedésére és azokra az emlékeztetőkre, levelekre, feljegyzésekre támaszkodik, melyeket a filozófus rövid államtitkári működése alatt vetett papírra. A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében valósult meg.

MAGYAR FELSOŐOKTATÁSI HALLGATÓK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS TANULMÁNYI ÉLETÚTJA NEMZETKÖZI FELMÉRÉSEK ALAPJÁN

Elnök: Stéger Csila / Oktatási Hivatal

Opponens: Halász Gábor / ELTE

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: nemzetközi kutatás, szociális háttér

Az 1990-es években indult nemzetközi felmérések egy része a hallgatói élet szociális és gazdasági sajátosságainak feltárására irányultak. Elsődleges céljuk, hogy ösztönözzék Európában a döntéshozókat arra, hogy törekedjenek saját felsőoktatási rendszereik jellemzőinek megismerésére, és a tapasztalatok beépítésére a szakpolitikai döntésekbe. A nagymintás, reprezentatív kérdőíves vizsgálatban a felsőfokú tanulmányokkal, tanulmányi életúttal, életkörülményekkel, nemzetközi mobilitással kapcsolatos kérdésekre választottak a mintába került magyarországi felsőoktatási intézmények hallgatói. A minden EU tagállamban felvett kérdőíves kutatás eredményeként 2016-ban már hatodik alkalommal valósult meg a felsőoktatásban részt vevő hallgatók életkörülményeit feltáró mérés, amelyhez Magyarország már a második alkalommal csatlakozott. A kutatás segíti a döntéshozókat és szakpolitikaformálókat abban, hogy megfelelően alátámasztott adatok alapján a legjobb fejlesztési és beavatkozási terveket készítsék el a szektor számára (evidence-based policy). A kutatások segítik a felsőoktatási intézményeket a saját stratégiáik elkészítésében, a hallgatókat támogatják abban az értelemben, hogy kimutatják, milyen szociális háttértényezők hogyan hatnak a felsőfokú tanulmányokra, a felsőoktatási életútra, melyek lehetnek a lemorzsolódás okai, a végzést nehezítő tényezők- így pontosabbá válhat az életút-tervezés és ennek intézményi támogatása. A kutatási eredmények tájékoztatást nyújtanak a leendő és aktív tanuló hallgatók számára a sikeres pályatervezés, valamint az eredményes felsőoktatási karrier voantkozásában. A kutatások nemzetközi jellege miatt az eredmények európai kontextusban is összevethetők lesznek, a hazai felsőoktatás eredményei és intézményrendszere külföldön is bemutatathatóvá, megismerhetővé, összevethetővé válik, így a felsőoktatás nemzetköziesítéséhez is hozzá kívánunk járulni. A szimpózium előadásai a felsőoktatásba való belépést, a hallgatók szociális háttérét, anyagi helyzetét, lakhatási és életkörülményeit, képzési jellemzőiket, továbbtanulási terveiket, a munkavállalás és időgazdálkodás sajátosságait, valamint a nemzetközi mobilitást vizsgálják.

Előadások

LAKHATÁS ÉS FELSŐOKTATÁSI LEMORZSOLÓDÁS. A KOLLÉGIUMOK SZEREPE A HALLGATÓK TANULMÁNYAINAK TÁMOGATÁSÁBAN MAGYARORSZÁGON NEMZETKÖZI VIZSGÁLAT ALAPJÁN

Hámori Ádám / Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: hallgatói lakhatás; hátrányos helyzet; felsőoktatási lemorzsolódás

A felsőoktatási expanzióval kapcsolatban kiemelt társadalmi várakozás fogalmazódik meg a felsőoktatási rendszer szelektivitásának csökkentése iránt, vagyis hogy a szociális és gazdasági hátrányok miatt fennálló bejutási esélykülönbségek mérséklődjenek, és az intézmények segítsék a hátrányos helyzetű hallgatók eredményes előrehaladását. Kurrens kutatások azonban azt jelzik, hogy a hátrányos körülmények közül érkező fiatal hallgatókat fokozottan fenyegeti a lemorzsolódás veszélye, jelentős részben a tanulmányok közben is fennálló, illetve a tanulmányi időszakban jelentkező gazdasági, pénzügyi nehézségek, a tanulmányok melletti munkavállalás kényszere, a családi támogatás hiánya vagy elégtelensége okán. Ez az egyszerű összefüggés nem csupán arra a veszélyre hívja fel a figyelmet, hogy a felsőoktatási intézményrendszer elmélyítheti a hozott egyenlőtlenségeket, hanem annak fontosságára is, hogy megfelelő támogatási rendszerrel mind a hallgatói léttel járó anyagi terhek, mind az ezek által okozott lemorzsolódás csökkenthető. A sokoldalú és hozzáférhető ösztöndíjrendszer mellett kollégiumi férőhely biztosítása is egy olyan támogatási forma, amely több hátrányos helyzetű fiatal számára teheti elérhetővé a felsőfokú tanulmányokat. Előadásunkban egy felsőoktatási hallgatók életkörülményeit vizsgáló nemzetközi reprezentatív kérdőíves felmérés friss magyarországi adatainak leíró statisztikai vizsgálatokkal és többváltozós magyarázó eljárásokkal történő elemzése által arra keressük a választ, hogy a magyar felsőoktatási intézmények hallgatói körében valóban hatékony és hatásos támogatási formának tekinthető-e a kollégiumi lakhatás, vagyis (1) milyen háttérből érkeznek a kollégiumi hallgatók, és tekinthető-e nálunk a hátrányos helyzetű hallgatóknak nyújtott támogatások egy formájának ez a lakhatási típus, (2) hogyan hat a kollégiumi lakhatás a hallgatók tanulmányaira, elégedettségükre és felsőoktatási életútjukra, (3) megelőzheti-e a kollégiumi elhelyezés a lemorzsolódást, a tanulmányok megszakítását anyagi kényszerek miatt. A kutatás hozzájárulhat a hazai kollégiumi rendszer sajátosságainak mélyebb megismeréséhez, valamint a nem teljesítményalapú felsőoktatási támogatási rendszerek hatásmechanizmusának közvetlenebb megértéséhez.

DEMOTIVÁCIÓS TÉNYEZŐK ÉS AKADÁLYOK MINTÁZATAI A NEMZETKÖZI HALLGATÓI MOBILITÁSBAN

Horváth Ágoston / Oktatási Hivatal

Jakab András / Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: nemzetközi hallgatói mobilitás, felsőoktatási életút, demotivációs mintázatok

A nemzetközi hallgatói mobilitási programok keretében külföldön végzett tanulmányok elterjedtsége – a felsőoktatási rendszerek egységesítése eredményeként – egyre szélesebb körű. (Kasza 2010, Teichler 2011) Ennek ellenére a hallgatók részéről a mobilitásra rendelkezésre álló lehetőségek kihasználása a felsőoktatási életút során – a szervezett programokban való részvétel mértéke alapján – Magyarországon továbbra is alacsonynak mondható. A külföldi tanulmányokban való részvételt, illetve az erre vonatkozó aspirációs szándékokat a strukturális, társadalmi-gazdasági háttértényezőkől és az ezekkel összefüggő képzési életútból adódó kényszerek mellett egyéni döntések, motivációk is meghatározzák, melyek kialakításában szintén szerepet játszanak a strukturális meghatározottságok. (Tót 2005, Netz 2013, Kiss 2014, Hauschildt 2016) Vizsgálatunk célja a külföldi tanulmányokat akadályozó tényezők részletes vizsgálata, feltárva, hogy a demotivációs tényezők milyen mintázatokba szerveződnek. Ez alapján célunk, hogy elkülönítsünk olyan hallgatói csoportokat, amelyek a külföldi mobilitást akadályozó tényezők szempontjából homogén képet mutatnak. A csomópontok azonosítását követően a szocioökonómiai státusz, illetve a képzési életút csoportonkénti összehasonlítása alapján lehetségessé válik az egyéni, illetve a strukturális dimenziók együttes vizsgálata. Kutatásunkat egy nemzetközi kérdőíves felmérés hallgatók képzési életútjára, életkörülményeire, szociodemográfiai háttérére vonatkozó információkat tartalmazó adatbázisának magyarországi adatai alapján végezzük. A kérdőívben 12 külföldi mobilitást akadályozó tényező jelentőségét értékelték a megkérdezettek ötfokozatú skálán. Az elemzés során a demotivációs tényezők mintázatainak azonosítására tervezett módszertani eljárás a klaszteranalízis, majd a létrejött klasztereket vetjük össze a képzési, a munkaerőpiaci, a szociodemográfiai, illetve az életkörülményekre vonatkozó ismérvekkel, valamint a külföldi tanulmányokra vonatkozó tervekkel és a részvétel jellegét meghatározó információkkal. A kutatás lehetőséget ad a külföldi mobilitás egyéni és strukturális akadályainak együttes megragadására, illetve a makro- és mikroszintű megközelítések közötti látens összefüggések feltérképezésére.

ATÍPIKUS CSOPORTOK A FELSŐOKTATÁSBAN A TANULMÁNYOK MINTÁZATAI ÉS A HALLGATÓK SZOCIOÖKONÓMIAI STÁTUSZA ALAPJÁN

Horváth Ágoston / Oktatási Hivatal

Sebők Anna / Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: felnőttoktatás, munkaerőpiaci kilépés, felsőoktatási életút

Vizsgáltunk célja a felnőtté válás különböző aspektusainak áttekintése a felsőoktatási hallgatók körében, ezáltal a „felnőtt” hallgatók csoportjának körülhatárolása, illetve a csoport belső heterogenitásának elemzése. A „felnőtt” célcsoport jelentősége a felsőoktatás számára növekedést mutat: ezt alátámasztja többek között a tudásintenzív gazdasági szektorok munkaerőigénye által megalapozott élethosszig tartó tanulás programja és a tudásalapú társadalom koncepciója. A felsőoktatási átmenet, illetve a posztadoleszcencia elméletei alapján a felsőoktatási tanulmányok, illetve a munkaerőpiaci kilépés nem írható le statikus események sorozataként. Összességében az önállósodás mértéke alapján megragadott felnőtté válás inkább egy folyamatszerű, átmeneti időszakot jelent, amely során a tanulói és a dolgozói státusz váltakozása, átfedése és fokozott nemzetközi mobilitás jellemző, anélkül, hogy e tényezők lineáris-hierarchikus rendszert alkotnának. (Teichler 1999, Vaskovics 2000, Veroszta 2010, Sági 2013) Ezzel összefüggésben korábbi vizsgálatok rámutattak, hogy a „felnőtt” hallgatók kizárólag jogi-technikai alapokon nyugvó azonosítása nem biztosít érvényes eredményeket, hiszen például a részdíjs (esti, illetve levelező munkarendű) felsőoktatási képzések a hivatalos, jogi terminussal szemben nem tekinthetők egyértelműen felnőttképzésnek, mivel hallgatói összetételük mind az életkor, mind egyéb változók mentén meglehetősen heterogén. (Garai 2014) Kutatásunkat egy nemzetközi kérdőíves felmérés hallgatók képzési életútjára, életkörülményeire, szociodemográfiai hátterére vonatkozó információkat tartalmazó adatbázisának magyarországi adatai alapján végezzük. A felnőtté válás dimenzióit (többek között az életkort, a szülőikkel való együttélést, a hallgatói munkavégzést, a szülői forrásoktól való függőséget, a gyermekvállalást) klaszteranalízis útján vizsgáljuk, így biztosítva a posztadoleszcencia különböző ismérveit mutató hallgatói csoportok elhatárolását. Vizsgálatunk további célja, hogy a „felnőtt” hallgatók specifikumait a képzési életút, a tanulmányi motivációk, a továbbtanulási tervek, és a szocioökonómiai háttér szempontjából részletesen feltérképezzük. Kérdés, hogy milyen dimenziók mentén és milyen jellemzőkkel rendelkező „felnőtt” hallgatói csoportok azonosíthatók a magyar felsőoktatásban, továbbá milyen aspirációkkal végzik tanulmányaikat. A célcsoport igényeinek és céljainak meghatározása lehetőséget ad a felsőoktatás kereslet-kínálati relációinak részletesebb megismerésére.

A TANULÁSI INTENZITÁS KÉPZÉSI TERÜLETI VIZSGÁLATA ÉS A MEGTÉRÜLÉS DIMENZIÓI

Jakab András / Oktatási Hivatal
Hátori Ádám, Sebők Anna / Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: tanulási intenzitás, tanulmányokkal való elégedettség, munkaerőpiaci érvényesülés

Vizsgálatunk témája a felsőoktatási hallgatók tanulási intenzitásának mérése, képzési és megtérülési attribútumok szerint. A szükséges adatokat egy felsőoktatási hallgatók képzési életútját, életkörülményeit, szociodemográfiai hátterét vizsgáló nemzetközi kérdőíves felmérés friss magyarországi adatbázisából nyerjük, amely a doktori képzések, illetve a szakirányú továbbképzések kivételével az összes képzési szintre vonatkozóan tartalmaz információkat. A kérdőív hallgatói életkörülményeket vizsgáló fejezete lehetőséget nyújt a tanulásra fordított idő elemzésére, jelen értelmezésünkben a sikeres képzési életútba történő befektetés egy mérhető aspektusának többdimenziós megismerésére. Az elemzés során célunk a tanulási intenzitás képzési területenkénti sajátosságainak, valamint megtérülési dimenzióinak vizsgálata. Ez utóbbit a tanulmányokhoz köthető munkaerőpiaci érvényesülés és a tanulmányokkal valló elégedettség szubjektív válaszaival ragadjuk meg. Kutatásunk fő témája a befektetési és a megtérülési szempontok relációjának képzési területi jellegzetességeinek feltárása. A képzési sajátosságok és profilok egyik újszerű megvilágítása valósulhat meg ezáltal, hogy a tanulásra fordított idő, mint befektetési szempont rendelkezésére áll. A hallgatók tanulmányi erőfeszítései ez esetben időmérleg jelleggel lettek lekérdezve, míg a megtérülés jellegét egytől ötig terjedő skálán mért attitűd-változók segítségével vizsgáljuk. Az egyik elemzésbe bevonható kérdéscsoport a külföldi és a magyarországi munkaerőpiaci érvényesülés mértékére, a másik a jelenlegi tanulmányokkal kapcsolatos elégedettségre vonatkozik. Ez utóbbi kérdésszekcióban az oktatás minőségéhez, az órák és vizsgák szervezettségéhez és a hallgatói szolgáltatásokhoz kapcsolódóan adtak elégedettségi értékeléseket a kérdezetek. Vizsgálatunk során összefoglalóan arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen mintázat tapasztalható képzési területek szerint a képzés elvégzéséhez szükséges erőfeszítések és a megtérülés oldalain egyaránt.

A GYÓGYPEDAGÓGIA NÉHÁNY RENDSZERSZINTŰ ASPEKTUSA

Elnök: Szekeres Ágota / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
Opponens: Macher Mónika / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény, rendszerszintű megközelítés, támogatás

Szimposiumunk középpontjában a gyógypedagógia olyan rendszerszintű kérdései állnak, mint a szektorközi interdiszciplináris együttműködés szükségessége, az inkluzív szemléletű társas megismerés módszerei vagy a társadalmi el- és befogadást segítő különböző programok hatásai. A szimpózium során bemutatásra kerülő kutatások egy felsőoktatási intézmény, egy intézetének kutatási műhelyéhez kapcsolhatóak. Jellemzően nagyon különböző kutatási paradigmákkal dolgoznak. Az első előadásban egy olyan keretrendszer bemutatására kerül sor, amely lehetővé teszi közösségek, csoportok megismerését a társas kapcsolatok alakulása szempontjából. Teszi ezt úgy, hogy inkluzív indíttatású, hiszen olyan adaptációs mechanizmussal dolgoznak, amely biztosítja azt, hogy minden gyermek számára elérhetővé váljon a módszer. Az előadásban így több sajátos nevelési igényű csoport (pl.: beszéd fogyatékos, tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott stb.) első, pilot vizsgálatának eredményeit mutatják be. A második előadásban tanulásban akadályozott (enyhén értelmi fogyatékos) tanulók munkamemória kapacitásának vizsgálatát ismerhetjük meg. A szerzők komplex eszköztárral mérték fel az adott populáció 1., 3., 5. és 7. évfolyamán a gyógypedagógiai intézményben tanuló diákokat. Eredményeik segíthetik megérteni a minta munkamemóriájának működési sajátosságait vagy éppen a megosztott figyelem terhelhetőségét. Mindez hozzájárulhat a megfelelő fejlesztési célok kijelöléséhez. A harmadik előadásban egy kismintás, pilot vizsgálat eredményeit ismerhetjük meg, ahol a különböző kontaktus hatásait használva ismerhetjük meg az értelmi akadályozottságra vonatkozóan a változó attitűdöket. A prezentálásra kerülő első eredmények alapján kijelölhetők a kutatás további lépései, hosszú távon pedig befolyással lehet a társadalmi befogadás és beilleszkedés egymásra ható folyamataira. A negyedik előadás ismét egy másik rendszerszemléletű kérdésre fókuszál, mégpedig a rendszereken átívelő együttműködésekre. A sérülékeny gyermekek fejlődésközpontú megközelítésében az oktatási-nevelési intézményeknek kitüntetett szerep jut. Nemzetközi szinten számos hatékony prevenciós program létezik. Az előadás fókuszában a pedagógiai szerepvállalás súlypontjainak azonosítása áll a mentális zavarral élő szülők gyermekeinek ellátásában. Az utolsó előadás szintén elméleti jellegű munka, amely a szexuális neveléssel kapcsolatos pedagógiai dokumentumok elemzésével szeretné feltárni a jelenlegi helyzetet. Jól illeszkedik a problémaközpontú megközelítésével a szimpózium többi előadásához is.

Előadások

TANULÓI KÖZÖSSÉGEK INKLUZÍV SZEMLÉLETŰ, IKT ALAPÚ MEGISMERÉSE

Szekeres Ágota / ELTE-BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet
Horváth Endre / ELTE-BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: szociometria, IKT, sajátos nevelési igény

HÁTTÉR: Minden tanuló megismerésében egyre nagyobb szerepet kapnak az olyan mérések, amelyek digitális környezetben jelennek meg. A SMETRY keretrendszerrel sokféle tanulói közösség társas szerkezetét ismerhetjük meg, mert alkalmas a változások monitorozására, a szerepek és jelentőségfeltárására, a potenciális kapcsolódási lehetőségek megismerésére az egyéni sajátosságok figyelembevételével. Ezáltal alkalmassá válik különböző inkluzív szemléletű közösségek megismerésére. **CÉLOK:** A SMETRY keretrendszerben nyújtott szociometriai állapotmegismerés bemutatása, a módszer alkalmazási lehetőségeinek ismertetése különböző tanulói csoportok esetében. **MÓDSZER:** Az egyes tanulói csoportokban a sajátos szükségleteknek megfelelően adaptáljuk a szociometria módszerét. A kiindulópont az IKT alapú adatfelvétel (PC, tablet, mobiltelefon), amely történhet egyéni vagy kiscsoportos formában. 10 közösségben, összesen 120 fővel végeztünk próba adatfelvételt, ebből 2 osztályban tanulásban akadályozott (N=21), 3 osztályban értelmileg akadályozott (N=23), 1 osztályban beszéd fogyatékos (N=17), 1 lakóotthonban tanulásban akadályozott (N=9), valamint 1 óvodai csoportban (N=13) és 2 általános iskolai osztályban (N=37) tipikusan fejlődő gyermekek részvételével. **EREDMÉNYEK:** A szoftveres változat lényegesen lerövidíti az adatfelvétel és az adatfeldolgozás idejét is. Az IKT alapú adatfelvételi eljárás további előnye, hogy nincs szükség köztes adatrögzítésre és feldolgozásra, valamint a választások a mérést követően azonnal leválaszthatóak a személyes adatoktól. Előadásunkban bemutatjuk az adatfelvétel jellemzőit az egyes csoportokra lebontva, fókuszálva az átlagos kitöltési időre, az egyes kérdések absztrakciós szintjére, valamint a csoporton belüli egyéni sajátosságokra. **MEGVITATÁS:** Az adatfelvételeink során mind a tanulók, mind a pedagógusok pozitív visszajelzéseket adtak. Ez egyre inkább afelé mutat, hogy a rendszer bátran használható a legkisebb életkortól kezdve egészen 18 éves korig. A kapott szociometriai adatok értelmezésénél minden esetben figyelembe kell venni a vizsgált közösség életkori és sajátos szükségleteiből fakadó jellemzőit. Érdemes lehet felnőtt csoportok esetében is alkalmazni a módszert. A kutatást a Bolyai János Kutatói Ösztöndíj támogatta.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT (ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS) TANULÓK MUNKAMEMÓRIÁJÁNAK MÉRÉSE ÉS FEJLESZTÉSE

Fazekasné Fenyvesi Margit / KRE-TFK
Papp Gabriella / ELTE-BGGYK GYMRI
Gál Zita / SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: tanulási akadályozottság, munkamemória, fejlesztés

A munkamemória működésének jelentős szerepe van például az olvasástanulásban, az aritmetikai folyamatokban, a nyelvi megértésben és a komplex tanulásban (Tánczos és Németh, 2010). Tanulásban akadályozott tanulók verbális teljesítését befolyásoló tényezők egyike lehet a munkamemória kapacitása, amit korábbi kutatásokban tipikus és atipikus fejlődésűek körében egyaránt több csoportban vizsgáltak, ugyanakkor tanulásban akadályozott gyermekeket vizsgáló magyar kutatásról nem tudunk. A magyar nyelvre adaptált, széles körben használt, munkamemóriát mérő eljárások alkalmazását tűztük ki célul tanulásban akadályozott (enyhén értelmi fogyatékos) tanulók körében azzal a céllal, hogy képet kaphassunk a munkamemória-kapacitás jellemzőiről, és a fejlesztés tervezéséhez alternatívákat ajánlhassunk fel. Vizsgálatunkban a komplex munkamemóriát mérő Hallási Mondatterjedelem Tesztet (Janacsek és mtsai, 2009), a Fordított Számterjedelem Tesztet, illetve a fonológiai hurok mérőeljárásai közül a Számterjedelem és az Álszó Tesztet (Racsmány és mtsai, 2005) alkalmaztuk 220, tanulásban akadályozott 1. (N=56 fő), 3. (N=51 fő), 5. (N=56 fő) és 7. (N=57 fő) osztályos tanulók (életkori átlag=11,68 év) körében, akik szegregált intézményben tanulnak. A mérőeljárások mellett tanulói háttérváltozókat is bevontunk (életkor, nem, évfolyam, diagnózis, szülők iskolai végzettsége, család szerkezete, lakóhely). Az eredmények alapján a tanulók munkamemória-kapacitása mindegyik teszten elmarad a korábbi kutatások során megállapított normatív adatoktól minden életkorban. Évfolyamonként minden munkamemória teszten elért teljesítmény szignifikánsan különbözik. Az utóelemzések eltérő életkori mintázatokat mutatnak az egyes munkamemória teszteken: míg a fonológiai hurok mérőeljárásaiban az 1. évfolyamosok szignifikánsan alacsonyabb színvonalon teljesítenek, mint az idősebbek, addig a 3. és az 5., illetve az 5. és a 7. évfolyamok között nincs jelentős eltérés. A komplex munkamemória esetében más mintázatot kaptunk. A Fordított Számterjedelem Teszten az 1. évfolyamosok szintén alacsonyabb színvonalon teljesítenek, mint az idősebbek. A 3. és a 7. évfolyam között szignifikáns, míg a 3. és az 5., illetve az 5. és a 7. évfolyam között nincs szignifikáns különbség. A Hallási Mondatterjedelem Teszten az 1. és a 3. évfolyam között nem, míg az 1. és az 5., 7. évfolyam, illetve a 3. és az 5., 7. évfolyam között szignifikáns az eltérés, ám az 5. és a 7. évfolyam között nem. További vizsgálatok szükségesek ezen életkori mintázatok részletesebb megismerésére. Az adatok a későbbiekben információval szolgálhatnak a tanulásban akadályozott tanulók munkamemória-kapacitásáról. A részletező adatelemzés során használható eredményeket kaptunk a minta munkamemória-kapacitásának életkori jellemzőiről, a megfigyelhető mintázatokról. Kutatásunk eredményei a korábbi, külföldi felmérésekkel összevethetők, ami fontos szempontokkal gazdagíthatja majd a diagnosztikai és a fejlesztési irányok kialakítását.

ÉRTELMILEG AKADÁLYOZOTT EMBEREKKEL SZEMBENI ELŐÍTÉLETEK CSÖKKENTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Kármán Bianka / ELTE-BGGYK, ATIVIK, ELTE-PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Kulcsszavak: előítéletcsökkentés, kontaktus, értelmi akadályozottság

HÁTTÉR: A fogyatékosági csoportok közül az értelmi fogyatékos emberekkel szembeni előítéletek a legnagyobb mértékűek. A vizsgált csoportok ezt a fogyatékosági kategóriát érzik a társadalomban legtávolabb maguktól és a legsúlyosabb fogyatékoságnak is ítélik meg; ezt utasítják el a leginkább (Illyés-Mérei, 1975; Berényi és mtsai, 2005). A sztereotípiák tartalom modell szerint a paternalista kategóriába tartozik, tehát szerethető, nem kompetens csoportnak tartjuk őket (Fiske és Cuddy, 2002). Az előítéletcsökkentés elterjedt elmélete a kontaktus hipotézis (Allport, 1954), amely az elmúlt évtizedben face-to-face (szemtől szemben/konkrét) kontaktusra, extended (kiterjesztett) kontaktusra (Wright et al., 1997) és imagined (elképzel) kontaktusra (Crisp és Turner, 2009) differenciálódott. Jelen pilot kutatás a face-to-face contact és az imagined contact hatásait igyekszik vizsgálni. **CÉLOK:** Régóta tudjuk, hogy a kontaktus megfelelő használatával képesek vagyunk a sztereotípiákra hatni és ezáltal csökkenteni a csoportokkal szembeni előítéleteket. A pilot vizsgálat lényege, hogy a kismintás csoportok eredményei alapján megvizsgáljuk a két eltérő módszer hatásának mértékét és tartósságát, valamint ezek alapján kijelöljük a hosszútávú kutatás irányát és módszereit. **MÓDSZER:** Két csoportot vizsgáltunk, az egyik csoport (N=15) egyetemista, átlag életkoruk: 21,4. Velük dolgoztunk az elképzelt kontaktus módszerével. A másik vizsgált csoport egy gimnazista osztály (N=17), átlag életkor: 17,6. Velük a szemtől szembe kontaktus módszerével dolgoztunk egy 90 perces foglalkozás során értelmi akadályozottsággal élő trénertársakkal. A foglalkozások hatását és annak tartósságát úgy vizsgáltuk, hogy a foglalkozás előtt, azután két és nyolc héttel is felvettük a következő kérdőíveket: Crowne és Marlowe által kialakított társadalmi kíváncsiság skála (M-CSDS), Bogardus-féle társadalmi távolság skála, fogyatékosági típusok súlyosságának sorbarendezeése, rövidített szexizmus skála (Szabó és Kovács, 2016). **EREDMÉNYEK:** A kismintás vizsgálat első eredményei azt mutatják, hogy mindkét foglalkozásnak pozitív irányú, nem szignifikáns hatása van az értelmi fogyatékosággal, az értelmi fogyatékosággal élő személyekről alkotott attitűdre. A két csoport között megjelennek alapvető attitűdbeli eltérések. **MEGVITATÁS:** Az elmúlt néhány évtizedben egész Európában előtérbe került a fogyatékosággal élő emberek oktatási, gazdasági, társadalmi inklúziója, azonban a társadalmi elfogadás egy nagyon lassan változó, változtatható terület. Kiemelten fontos, hogy a többségi társadalom tagjai is találkozzanak fogyatékosággal élő társaikkal már gyermek- és serdülőkorukban. Addig, amíg nem természetes az, hogy egy játszótérre, iskolába, munkahelyre járunk, fontos megtámogatni a társadalmi befogadást. Ezért fontos, hogy vizsgálatok eredményei alapján minél többet tudjunk meg arról, pontosan hogyan tudunk hatni ezekre az előítéletekre, és ezáltal elősegíthessük a társadalmi befogadást.

A SZÜLŐI PSZICHÉS BETEGSÉG HATÁSAI FEJLŐDÉSKÖZPONTÚ MEGKÖZELÍTÉSBEN - PEDAGÓGIAI SZEREPVÁLLALÁS ÉS SZEKTORKÖZI INTERDISZCIPLINÁRIS EGYÜTTMŰKÖDÉS

Pichler Zsófia / ELTE-BGGYK ATIVIK, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Kulcsszavak: pszichés betegség, szektorközi együttműködés, pedagógiai program

HÁTTÉR: A szülő pszichés betegsége jelentős hatással van a gyermek mindennapi életére, szocio-emocionális, és olykor a kognitív fejlődésére, valamint a mentális zavarok transzgenerációs átadása az egyik legjelentősebb kockázati tényező az élet során jelentkező pszichés megbetegedések terén. (Hosman, van Doesum & van Santvoort, 2009). Továbbá a család egzisztenciális helyzete, a szülők közötti kapcsolat, a stabilitás, napi rutin, iskolai teljesítmény, társadalmi beilleszkedés, vagy a gyermek biztonsága, jólléte is érintett lehet. (Sawyer & Burton, 2012) Mindezt befolyásolja a szülő betegségének lefolyása, a tünetek intenzitása, tartóssága, a családtagok mentális egészsége (F. Lassú, 2011). A nemzetközi gyakorlatban számos prevenciós program és komplex prevenciós rendszer meggyökeresedett, köztük a tájékoztatást, kommunikációt segítő, a transzgenerációs hatások csökkentését, a gyermek optimális fejlődési lehetőségeinek biztosítását, illetve a gyermek és a család életminőségének javítását szolgáló eszközökkel. Ezek a programok gyakran átlépik az ellátórendszerek hagyományos logikáját, és arra ösztönzik a szakembereket, hogy szektorokon átívelő, és a felnőtt és gyermek ellátást összekötő együttműködésben dolgozzanak. **CÉLOK:** A szektorközi interdiszciplináris együttműködés szükségességének, valamint a pedagógiai szerepvállalás súlypontjainak bemutatása a mentális zavarral élő szülők gyermekeinek ellátásában. **MÓDSZER:** A szektorközi interdiszciplináris együttműködéssel kapcsolatos szisztematikus irodalomelemzés egy fejezetének bemutatása. **EREDMÉNYEK:** A fejlődésközpontú megközelítés alapján a mentális-, érzelmi- és viselkedészavarok kialakulása a gyermek fejlődésébe ágyazott, a háttértényezők szoros interakcióban vannak az aktuális fejlődési feladatokkal, az egyes fejlődési periódusokban más kimenetelhez vezethetnek ugyanazok a tényezők. A hatékony prevencióhoz a hatótényezők ismeretén túl szükséges a gyermek fejlődési folyamatának figyelembe vétele. A gyermeket érő családi hatások az intézményes oktatási-nevelési helyzetekre is befolyással bírnak, és szükségessé tehetik a gyermek fejlesztését, beilleszkedésének támogatását. Ugyanakkor a háttér ismerete nélkül a beavatkozások nem kielégítőek vagy ártalmasak is lehetnek. A gyermekek mentális egészségének promóciójában és a pszichés betegségek prevenciójában az oktatási-nevelési intézményeknek kitüntetett a szerepe. A hatékony prevenciós programokra jellemző, hogy a családot, a kortársakat, az iskolát és a tágabb közösséget partnerként vonják be a folyamatba (Weissberg, Kumpfer & Seligman, 2003). A fejlődésközpontú megközelítés és az oktatási-nevelési intézmények jelentős szerepe a gyermekek életében indokolja a jól informált, a helyzetre érzékeny működésmód kialakítását, bizonyítékon alapuló pedagógiai prevenciós programok alkalmazását, másrészt a köznevelés, a gyermekvédelem és szociális szolgáltatások, illetve a felnőtt és gyermek mentálhigiénés ellátás rendszerszerű kooperációját, integrált működését.

A TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT SZEMÉLYEK SZEXUÁLIS SZOCIALIZÁCIÓJÁNAK PROBLÉMAKÖZPONTÚ MEGKÖZELÍTÉSE

Szabó Ákosné / ELTE-BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Kulcsszavak: szexuális nevelés, tanulási akadályozottság, pedagógiai dokumentumok

Az előadás a szocializáció színtereinek és szereplőinek témapercepcióját az enyhén értelmi fogyatékos tanulók óvodai és iskolai nevelése irányelveinek, a kerettanterveknek és pár, a szexuális nevelést felölelő szakmai anyagnak az elemzésével kívánja áttekinteni. A szülők bevonásával készült programok egyre korábbi életkorokban javasolják a család informális valamint az óvoda és az iskola formális keretei között megkezdeni a gyermekek/ fiatalok szexuális nevelését (Szabó, 1996; SIECUS 1999; BZgA/WHO Regional Office for Europe, 2006, Szilágyi, 2010). A család és az iskola együttműködésének viszont mind a mai napig – szinte – fehér foltja a szexuális nevelés területén történő kooperáció. Az életkörülmények, a szubkultúrák értékrendje, a hagyományok valamint a szokások területén tapasztalható különbségek (Szabó és Szekeres, 2013) figyelembe vétele nem csak a - társadalmi származás szempontjából különösen árnyalt összetételű – tanulásban akadályozott gyermekek és fiatalok szociális kompetencia fejlesztésének kiinduló pontja, alapja. A tanulók szociális probléma definíciói is 10-14 éves kor között erőteljesen változnak, az életkor növekedésével gyakoribb a megoldással kapcsolatos negatív viszonyulás, annak lehetetlenségére és elkerülésére történő utalás (Kasik, 2012). Más európai országok - fogyatékos fiatalokat is befogadó – szexuális nevelési gyakorlatát tanulmányozva is találunk olyan kurzusokat, amelyeken kizárólag írásos szülői engedéllyel lehet részt venni (pl. Atkinson – Gingell – Martin, 1997). A WHO 1975-ös, a szexuális nevelést megalapozó, azt univerzális emberi jogként megjelenítő nyilatkozatát idéző cím (I have the right to know/ Jogom van tudni) és a szülői beleegyezés, mint a részvétel feltétele tükrözi a helyzet nehézségét. A szülők időben történő bevonása a neveléssel kapcsolatos kívánságaik és fenntartásaik megfogalmazását tenné lehetővé már az első életévekben (0-4 éves korig). A család és az iskola – a szexuális nevelés területét érintő – kompetenciáinak, egyben az iskola feladatainak és lehetőségeinek tisztázása és azok megosztása a szexuális nevelés területén még várat magára (Gecsei, 1999). A gyermekek és fiatalok, köztük a nehezen tanulók is, mind a mai napig – túlnyomó részt – a múlt század első évtizedeinek szemléletén nevelődött nagyszülők unokái és szülők gyermekei, akiket egy-egy, a korszerű szexuális nevelés témájában jártas, de – általában – tudását és tapasztalatait tartalmaiban, szemléletében és nyelvi kifejezéseiben még nem mélyen interiorizáló pedagógusok és gyógypedagógusok nevelnek, fejlesztenek, oktatnak a szociális kompetenciáknak ezen a fontos területén. A gyermekkori és fiatalkori pszichoszexuális fejlődés számos – az adott életkorra jellemző – testi, érzelmi, kognitív és szociális képesség és készség fejlesztését, kialakítását jelenti. Az előadás ezeket a tartalmakat kívánja bemutatni a jelzett dokumentumok elemzésén keresztül.

NYELVTANULÁS, NYELVOKTATÁS ÉS IDEGEN NYELVI EREDMÉNYESSÉG

Elnök: Szemerszki Marianna / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens: Einhorn Ágnes / BME Idegen Nyelvi Központ

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: idegennyelv-oktatás; idegennyelv-tanulás; eredményesség

Az idegennyelv-tanulás hasznossága, fontossága egyike azoknak a témaköröknek, amelyben nagyfokú egyetértés mutatkozik a társadalom legkülönbözőbb rétegeiben, így a szülők és a pedagógusok körében is. Magyarországon a tanulók negyedik évfolyamtól vesznek részt kötelező idegen nyelvi képzésben, de az adatok azt mutatják, hogy a gyakorlatban egyre elterjedtebb a nyelvoktatás ennél korábbi életkorra való kiterjesztése, a 2014/15. tanévben az 1–3. évfolyamos általános iskolások 48%-a már tanult valamilyen idegen nyelvet (KSH, 2015). Bár a népszámlálási adatok szerint az utóbbi években a magyar lakosság nyelvismerete valamelyest javult, nemzetközi összehasonlításban még mindig kedvezőtlennek tekinthető (Eurobarometer, 2012). A nyelvoktatás hazai helyzetét, tapasztalatait és problémáit több elemzés, vizsgálat is érintette (Csapó 2001; Einhorn 2000; Nikolov 2001; Vágó 2006; Imre 2006; Vámos 2008), de az utóbbi években az idegennyelv-oktatás hatékonysága, eredményessége ismét a fókuszba került. Részben azért, mert a használható idegennyelv-ismeret a munkaerőpiacon is kiemelt értékkel bír, részben pedig azért, mert az idegennyelv-tudás a felsőoktatási kimenet szempontjából is fontos előfeltétel, a tervek szerint a közeljövőben a bemenetnél is hangsúlyosabb szerepet kap. Szimpóziumunk elsősorban a rendelkezésre álló országos adatbázisok elemzései révén kívánja bemutatni az idegennyelv-oktatás főbb hazai tendenciáit, eredményeit, oly módon, hogy kapcsolódásokat keres a különféle tényezők és eredményességdimenziók között, megvizsgálva a nyelvoktatás eredményességére ható egyéni és iskolai tényezőket, kitérve a területi eltérésekre is. Az országos adatokat egészíti ki egy kisebb intézményi körben zajló adatfelvétel, továbbá egy kvalitatív kutatás eredménye is, amely utóbbit 2016 őszén folytattunk kiemelten jó eredményt elérő és az idegennyelv-oktatás szempontjából gyengébben szereplő általános iskolákban, hogy közelebbről is megismerjük az általános iskolákban folyó nyelvoktatás gyakorlatát, nehézségeit.

Előadások

VÁLTOZÁSOK A HAZAI IDEGEN NYELVOKTATÁSBAN: ÁTSTRUKTURÁLÓDÁS ÉS ESÉLYKÜLÖNBSÉGEK

Híves Tamás, Imre Anna/ Eszterházy Károly Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: idegen nyelv; tanuláshoz való hozzáférés; esélykülönbségek

A hazai idegen nyelvoktatás helyzete, eredményessége, szerkezeti átalakulása régóta sok kérdést vet fel. Előadásunkban az idegen nyelvoktatás legfontosabb átalakulási tendenciáit és néhány, az átalakulások nyomán átrendeződő esélykülönbségekkel összefüggő kérdést járunk körül nemzetközi, országos adatok és egy empirikus kutatás tapasztalatainak segítségével. A tanított nyelvek összetételének változása, ezzel az angol nyelv dominanciájának növekedése, valamint a nyelvoktatás kezdetének korábbra tevődése tartós tendenciának bizonyult a 90-es évek óta Európa-szerte és hazánkban is. Az átalakulási tendenciák nyomán javult az idegen nyelvek tanulásához való hozzáférés lehetősége általában, a kisebb nyelvek fokozatos kiszorulása mellett. Az átalakulási tendenciák ugyanakkor hatást gyakoroltak az esélykülönbségek alakulására is, átrendezve az esélykülönbségek dimenzióit. Az esélykülönbségek régóta és különböző módon kapcsolódhatnak az idegen nyelvtanuláshoz: nagy eltérések lehetnek az idegen nyelvtanuláshoz való hozzáférésben önmagában, az elérhető idegen nyelvekben, az iskolai nyelvtanulás kezdetében, az óraszámokban, a képzett és jól felkészült pedagógusokban, és nem utolsósorban az iskolán kívüli nyelvtanulási lehetőségekhez való hozzáférésben. Előadásunk első része a fenti tendenciákat nemzetközi és országos adatok segítségével mutatja be a 90-es évek elejétől napjainkig, területig is feltárva az esélykülönbségek legfontosabb pontjait és megjelenési formáit. Előadásunk második részében az országos átalakulási tendenciákat és ezek mellett az esélykülönbségek megjelenését (pl. a nyelvoktatás kezdetét, ill. az óraszámok kérdését) egy saját kutatás adatainak segítségével közelebbről is megvizsgáltuk három járás eltérő társadalmi összetételű tanulókat fogadó általános iskolái adatainak segítségével. A 2013/14-es tanévben 35 iskola, 2016/17-ben pedig 25 általános iskola bevonásával készült vizsgálatunk adatainak segítségével megragadhatóvá válik a délután 4-ig tartó általános iskola megvalósítása során megnyíló időkeret terhére az iskolán belüli tanórán kívüli nyelvtanulás lehetőségének kiszélesedése is. Az idegen nyelvtanulás egyes intézményi szintű folyamatait a kutatás keretében készült esettanulmányok segítségével is illusztráljuk.

IDEGENNYELVI ÉRETTSÉGI VIZSGÁK EREDMÉNYEI

Híves Tamás / Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Szemerszki Marianna / Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: idegennyelvi érettségi eredmények; területi eltérések; képzéstípus

A kétszintű érettségi vizsga bevezetése óta több elemzés is foglalkozott az érettségi vizsgák eredményeivel, azok idősoros alakulásával (lásd pl. Einhorn, 2007; Hegedűs–Halápi, 2014; Giay, 2014). Ezek, továbbá az Oktatási Hivatal idősoros adatai is azt mutatják, hogy évről-évre meglehetősen változó eredmények születnek, ugyanakkor az emelt szintű és a középszintű eredmények összevetése azt is mutatja, hogy az emelt szintű érettségi eredmények jobbak és időben konzisztensebbek, továbbá kevésbé szórnak. Elemzésünkben a 2015. évi idegen nyelvi érettségi eredményeket vesszük górcső alá. Az egyéni szintű adatbázisból azoknak az eredményeit válogattuk le, akik a 2014/15. tanévben fejezték be középszintű tanulmányaikat. Az érettségizők túlnyomó többsége tett nyelvi érettségit, sőt 12%-uk több nyelvből is. Összességében az érettségizők közel 14%-a szerzett legalább egy emelt szintű nyelvi érettségit. Megvizsgáltuk a területi jellegzetességeket is, amiből jelentős regionális különbségek rajzolódnak ki a nyelvek, az eredmények és a vizsgaszintek tekintetében. Ez részben összefüggésben áll a német, mint nemzetiségi nyelv elterjedésével, de ettől függetlenül is igen nagyok a különbségek, melynek okai részben a társadalmi és területi különbségek, a hagyományok, lehetőségek, elvárások. A gimnáziumok és a szakközépiskolák végzettjeit igen eltérő nyelvi érettségi arányok jellemzik: a gimnáziumokban tanulók sokkal nagyobb arányban tesznek többféle nyelvi érettségit és gyakrabban választják az emelt szintet. Ugyancsak ez jellemzi a nyelvi előkészítő képzésben résztvevőket, illetve a két tanítási nyelvű képzésben végzetteket is. A gimnáziumi és a szakközépiskolai nyelvoktatás eltérő eredményességére több adat is rávilágít, így például az előrehozott vizsgák aránya: míg a gimnáziumokban a végzősök körében minden ötödik nyelvi érettségi ilyen módon született, a szakközépiskolákban az arány alacsonyabb, 10%-hoz közeli. Az idősoros adatok azt mutatják, hogy a német nyelvet érettségi tárgyként választók száma csökken, s ez a középszintű érettségi vizsgát érinti leginkább. Az angol nyelv esetében különösen az emelt szintű érettségre vállalkozók előretörése figyelhető meg. Részben ezzel is összefüggésben lehet az, hogy az angol nyelvi emelt szintű érettségi vizsgák átlageredménye alacsonyabb, mint a németé, középszinten ugyanakkor az angol nyelvből érettségizők teljesítettek jobban 2015-ben. Képzéstípus szerint nagyok az eltérések: a legkedvezőbb eredményeket a két tanítási nyelvű képzések végzettjei között találjuk, a nyelvi előkészítő képzés leginkább a középfokú érettségi eredmények kedvezőbbé tételében játszott szerepet, s hatása különösen a szakközépiskolások körében volt jelentős.

NYELVOKTATÁS AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN

Nikitscher Péter / Eszterházy Károly Egyetem, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
Jankó Krisztina; Sági Matild / Eszterházy Károly Egyetem, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: idegennyelv-tanítás; pedagógiai gyakorlat; eredményesség

Habár hazánkban az utóbbi években a népesség, és különösen a fiatalok nyelvismeretének alakulásában pozitív elmozdulás figyelhető meg (KSH 2011, JKA 2011, Einhorn 2015), az Eurostat adatai szerint hazánk hosszú ideje a legutolsó helyen áll az uniós rangsorban az idegen nyelvet beszélők arányát tekintve (Eurobarometer 2012). Az Oktatási Hivatal mérései szerint az általános iskolák között jelentős különbségek mutatkoznak az idegen-nyelv tanítás eredményessége terén. Mindezek miatt az elmúlt időszakban fokozott szakpolitikai figyelem irányult az idegen nyelv-oktatás kérdéskörére is (EMMI 2012). Előadásunkban egy, a közép-, és általános iskolai nyelvoktatás helyzetéről átfogó képet adó kutatás általános iskolákra vonatkozó kvalitatív vizsgálatának eredményeit mutatjuk be. Kutatásunk három fő kérdéskör köré szerveződött: Milyen különbségek vannak az idegennyelv-oktatás területén eredményes és kevésbé jó iskolák tanítási-tanulási módszerei között? Mely külső (társadalmi környezet) és belső (humán erőforrás, infrastrukturális adottságok) tényezők hatnak leginkább az idegennyelv-oktatás eredményességére? Melyek azok az idegennyelv-oktatással kapcsolatos dimenziók, amelyek meghatározzák a mindennapi pedagógiai gyakorlatot? Vizsgálatunk keretében 2016 őszén nyolc olyan általános iskolában készítettünk interjúkat iskolaigazgatókkal, idegen nyelvet oktató pedagógusokkal, diákokkal, amelyek közül négy kimagaslóan jól teljesített a 2015. évi idegen nyelvi mérés során, négy pedig gyengén. Eredményeink szerint a jól teljesítő iskolákban a pedagógusok az idegennyelv-tudást alapkészségnek tekintik. Megítélésük szerint a nyelvoktatás célja, hogy minden gyerek kommunikáció-képes legyen idegen nyelven. Ezt leginkább az iskolai szimulált idegen nyelvi környezettel, valamint az idegennyelv-tudás gyakorlati életben való azonnali felhasználásával érik el. Ennek során kisebb hangsúly helyeződik a nyelvi helyességre, az értelmes kommunikáción van a hangsúly. A nyelvtanulás és a nyelvtanítás során alapvető fontosságú az IKT eszközök használata, a megfelelő tárgyi és személyi feltételek biztosítása, a magasabb óraszámok és csoportbontások megvalósítása. Az idegennyelv-tanulás motivációját nagyban erősítik a külföldi iskolákkal történő partnerkapcsolatok, valamint jó gyakorlatnak számít a különböző nemzetközi pályázatok keretében meghívott idegen anyanyelvű vendégtanárok fogadása. A sikeres pedagógiai gyakorlatot az általunk azonosított tényezők (módszertani sokszínűség, motiváció, IKT eszközökkel való felszereltség, a gyermekek szociális háttere, korosztályi sajátosságok és a csoportlétszám) folyamatos, rendszerszerű kölcsönhatása határozza meg. Így a pedagógusok által használt módszertani repertoárt alapvetően befolyásolja a diákok szociális háttere és tanulási motivációja, az otthoni szülői támogatás mértéke. Másrészt az eredményes módszerek, ha a szociális háttérre nem is, de a tanulói motivációra, iskolán kívüli tanulási hajlandóságra is pozitív hatással vannak.

KORRELÁCIÓK ÉS KÜLÖNBSÉGEK VIZSGÁLATA KÖZÉPISKOLÁSOK IDEGENNYELVI ÉRETTSÉGI ÉS KOMPETENCIAMÉRÉS-EREDMÉNYEIBEN

Sebestyén Krisztina / Nyíregyházi Egyetem Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet
Hegedűs Roland / Debreceni Egyetem HTDI Neveléstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: idegennyelvi érettségi eredmények; Országos kompetenciamérés; területiség

Az idegennyelv-tudás minőségét több tényező is befolyásolja. Egyrészt kölcsönhatásban áll más kompetencia-területekkel, például a szövegértéssel és a matematikával, másrészt viszont érdemes a nyelvtanuló szociokulturális és szocioökonómiai háttérét is vizsgálni, mivel ezeknek is meghatározó szerepe van a tanulási folyamatban (Torgyik 2015), ezáltal pedig hatással vannak az eredményességre is (Coleman et al. 1966; Oswald és Krappmann 2004; Rolff et al. 2008). Továbbá érdemes ismerni azt a térséget is, ahol a tanuló él, illetve a tanulmányait végzi. Egy adott térség gazdasági fejlettsége hatással van a tanulói teljesítményre, ezáltal elősegítheti a tanulók magasabb szinten történő továbbtanulását (Schulz 1998; Denzler – Wolter 2010; Veroszta 2010; Fekete et al. 2016). Az iskolázottsággal kapcsolatban az iskolatípust is fontos figyelembe venni, mivel a gimnáziumoktól a szakiskolák felé haladva csökken a tanulói teljesítmény, és nő a valamilyen hátrányokkal küzdő tanulók létszáma (Imre 2002; Balázi – Horváth 2010). A kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk, milyen összefüggés van az angol és német nyelvi érettségi, a családi háttér és a tanulók kompetencia-eredményei között, valamint arra is kíváncsiak voltunk, hogy az ország mely területein koncentrálódnak a jobb teljesítmények, és mennyivel jobbak a gimnáziumi teljesítmények a szakközépiskolaihoz képest. Az elemzés során a 2013. évi Országos kompetenciamérés 10. osztályos tanulói adatait használtuk fel, valamint a 2013 és 2015 között középszinten angol és német nyelven érettségizők adatait. A korábban említett változók között normalitás, majd annak megfelelő korrelációs vizsgálatot futtattunk, ezután a járásokra aggregált adatokat standardizáltuk, ezt követően pedig klaszteranalízist végeztünk a változók között. A járásokból kialakított klasztereket ennek megfelelően MapInfo program segítségével térképen ábrázoltuk. Végezetül pedig ANOVA vizsgálattal megnéztük az iskolatípusok között fellelhető teljesítménybeli különbségeket. Eredményeink azt mutatják, hogy a családi háttér jobban befolyásolja a szövegértés eredményét, valamint, hogy a jobb szövegértés és matematikai eredmény jól prognosztizálja a jobb érettségi eredményeket. A klaszteranalízis során jól körülhatárolható öt klasztert (lemaradt, lemaradó, úton lévő, fejlődő és fejlett) sikerült kialakítani a teljesítményváltozókból, valamint a családi háttérből és a gimnáziumban tanulók arányából. A magas teljesítményű járásokban magasabb a gazdasági fejlettség is, így az északnyugati országrészben a legmagasabb a teljesítmény, valamint a fővárosi agglomerációban, míg északkeleten a legalacsonyabb. Az iskolatípus alapján megállapítható, hogy a gimnáziumban tanulók óriási előnyben vannak a szakközépiskolákban tanulókhöz képest, valamint az is, hogy mindkét iskolatípus esetében az angol érettségi teljesítmény magasabb, mint a német.

IDEGENNYELV-TANULÁSI EREDMÉNYEK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN

Szemerszki Marianna / Eszterházy Károly Egyetem, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulás; eredményesség; idegen nyelvi mérés

A nyelvoktatás eredményességének vizsgálatához az érettségi eredmények már hosszabb ideje rendelkezésre állnak a kutatók számára, a kétszintű érettségi vizsga bevezetése óta több elemzés is készült ebben a témakörben (pl. Einhorn, 2007; Nikolov, 2011). Az általános iskolai nyelvoktatás eredményességéről és az azokat befolyásoló tényezőkről azonban mindeztáig nem álltak rendelkezésre rendszeres mérési eredmények, csupán időszakos nagymintás vizsgálatok (Csapó, 2001; Nikolov-Józsa, 2003; Nikolov-Ottó, 2006). 2014-ben egy rendszeres monitorozási folyamat indult: elsőként sor került az ún. célnyelvi mérésre a két tanítási nyelvű általános iskolákban tanulók körében, majd 2015-től éves rendszerességgel mérik valamennyi általános iskolás diák idegen nyelvi készségeinek alakulását bizonyos területeken. Elemzésünk a 2015. és a 2016. évi idegen nyelvi mérés adataira épül, s arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen eredményeket értek el a 8. osztályos tanulók a nyelvi mérésen angol illetve német nyelvből, s azok milyen összefüggést mutatnak a tanuló egyéni és iskolai jellemzőivel. Ehhez tanulói szinten kapcsoltuk össze a tanulók idegen nyelvi mérésen elért eredményeit az ugyanazokra az évekre vonatkozó Országos kompetenciamérés eredményeivel. Az így kapott adatokat egyéni szinten és telephelyi szinten is elemeztük. Az idegen nyelvi mérési eredmények az angol nyelv esetében összességében jobbak, mint a német esetében, ami részben a nyelvi sajátosságoknak, részben a két nyelvet tanulók eltérő társadalmi összetételének tudható be. Az OKM-adatok tekintetében megfigyelhető családi háttér hatás az idegen nyelvi mérés pontszámai kapcsán is megfigyelhető. A tanulói és a telephelyi eredmények vizsgálata arra is rámutatott, hogy az eredmények igen nagymértékben függenek a településtípustól is: a községi iskolákban, kisebb városokban tanulók idegen nyelvi eredményei rosszabbak a nagyvárosi iskolába járókéhoz képest. Ugyanakkor a településtípus hatása más magyarázóváltozók bevonása esetén csak az angol nyelv esetében marad meg, míg a családi háttér hatása és a tanulók általános képességei erőteljesebb magyarázóváltozónak bizonyulnak mindkét nyelv esetében. Az elemzés rávilágított az idegen nyelvi mérés eltérő tanulói és intézményi eredményei mögötti háttértényezők vizsgálatának nehézségeire is. Az adatbázisok összekapcsolása révén a hiányosságok egy része orvosolható, azonban hiányzik néhány olyan specifikus háttérváltozó, ami segíthetné az eredmények jobb értelmezését. Ezért is fontosak azok a célzott vizsgálatok, amelyek árnyaltabban járják körül a kérdéskört, beleértve a tanulói nyelvtanulási utakat és az általános iskolai nyelvoktatási gyakorlat helyi sajátosságait.

A PEDAGÓGUSSZAKMA PROFESSZIONALIZÁLÓDÁSA A MESTERPROGRAMOKBAN

Elnök: Szivák Judit / ELTE PPK

Opponens: Baráth Tibor / Szegedi Tudomány Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: mesterprogram, szakmai fejlődés, köznevelési rendszer fejlődése

A kutatás alapvetése, hogy a mesterpedagógus szerep megjelenése egyedülálló új lehetőséget teremt tágabban a magyar köznevelés egésze és szűkebben a köznevelés innovációs és tudásmenedzsment rendszerében és az erre épülő fejlesztése számára. E szerep kialakulása azzal jár, hogy olyan elkötelezett gyakorlati szakemberek sokasága jelenik meg a köznevelés rendszerében, akik aktív módon be tudnak kapcsolódni a tanulás és tanítás jobbítását célzó szakmai tudás létrehozásába és megosztásába úgy, hogy közben nem kívánnak kilépni az iskolai gyakorlat világából (Halász 2015, Vámos et al, 2016). A kutatás kérdései tehát abból indultak ki, hogy azok a pedagógusok, akik a jövőben e szerepekbe kerülnek, a pedagógiai munkájuk mellett milyen tudástermelő és tudásmegosztó tevékenységet is fognak végezni, amely nemcsak saját intézményük eredményességét fogja javítani, hanem hozzájárul más intézmények, és ezen keresztül az köznevelés egésze eredményességének a javulásához (Glennan et al., 2004; Rogers, 2012; Godin, 2015). Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy miként értelmeződnek ezek a dimenziók a mesterpedagógusok négy éves fejlesztési terveit tartalmazó mesterprogramjaiban, összességében miként írhatóak le a pedagógusok terveinek megvalósítása alapján a köznevelés prognosztizálható fejlődési lehetőségei (Cochran-Smith, 2010, Stéger, 2010; Rapos 2016). Kutatásunkban hozzávetőleg 800 mesterpedagógus adataiból építettünk adatbázist. Az adatbázis tartalmazza a részletes és általános mesterprogram tartalomelemzésének eredményeként létrejött deskriptív és interpretatív adatokat, a mesterpedagógusok szakmai életútjának, eredményeinek adatait és a mesterpedagógusok iskoláinak/intézményeinek releváns adatait. Ez utóbbi forrása a KIR adatbázis volt. Az adatok elemzése SPSS programban történt, leíró és többváltozós statisztikai módszerek alkalmazásával. Mivel a mesterpedagógus fokozatot meghatározó négydimenziós tevékenységrendszer: a tudásmegosztás, innováció, kutatás és a folyamatos szakmai fejlődés tevékenységei adják, így kutatásunk fő pillérei is e mentén a tematika mentén szerveződtek, kiegészítve a kutatás fókuszát a szűkebb és tágabb szakmai közösség, a támogató (vagy éppen gátló) szervezeti kontextus összefüggéseivel. A szimpóziumon a fent bemutatott dimenziók kapcsolatait mutatjuk eltérő fókuszokkal négy előadás keretében: A mesterpedagógusok fejlesztési terveit, tevékenységrendszere - a kutatás elméleti kerete. Mesterpedagógusok értelmezései és terveit az innovatív és kutatási gyakorlatokról. Tudásmegosztás és szakmai fejlődés értelmezése a mesterprogramokban. A mesterprogramok társadalmi, szervezeti kapcsolódásai.

Előadások

A MESTERPROGRAMOK TÁRSADALMI, SZERVEZETI KAPCSOLÓDÁSAI

Fehérvári Anikó / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet
Kopp Erika; Lénárd Sándor / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: folyamatos szakmai fejlődés, társadalmi környezet, szervezet, vezetés

A pedagógusok eredményes folyamatos szakmai fejlődésének támogatásában meghatározó szerepet játszik a szervezeti szint. Az oktatási intézményekben zajló szervezeti szintű tanulási folyamatok vizsgálata jelenleg is az eredményességi vizsgálatok háttértényezőinek további elemzésre váró területe (Hill és mtsai 2013). Magyarországon jelenleg a pedagógus életpálya-modell, mint oktatáspolitikai tényező meghatározó módon formálja a szervezeti, intézményi szint szakmai fejlődésben betöltött szerepét, azonban kevés vizsgálat áll rendelkezésre arra vonatkozóan, milyen tevékenységeken, folyamatokon keresztül hat a szervezet az intézményi szintű tanulásra, milyen mintázatok jelennek meg szervezeti szintű tanulási folyamatokban, melyek a szervezeti szintű tanulás eredményes formái. Elméleti háttér: A szervezeti szintet a kutatásban a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődéséhez kapcsolva, eredményességi háttértényezőként vizsgáljuk, feltételezve, hogy az oktatási intézmény, mint szervezet működésmódja alapvetően meghatározza a tanárok szakmai fejlődésének kereteit, és ezáltal hat a tanulók tanulási eredményességére is. (pl. OECD 2005; Towsend, 2007; Scheerens 2010; Halász, 2013; Creemers és Kyriakides, 2012) A folyamatos szakmai fejlődés kutatásában alapvetően két szempontból jelenik meg a szervezet vizsgálata: egyrészt a folyamatos szakmai fejlődés kontextusaként (Scheerens 2010; Gräsel 2006; Vámos 2016), másrészt e szakmai fejlődés formájaként (pl. gyakorlatközösségek, hálózati tanulás, szervezeti tanulás) (Hill és mtsai 2013). Kutatásunk mindkét nézőpontból értelmezi a szervezeti szinten zajló tanulási folyamatokat (Rapos 2011; Rapos 2016; Kopp 2016), a szakmai tanulóközösség fogalmát használva (Wenger 2000), mivel ez a fogalom lehetőséget nyújt arra, hogy a szervezeten belüli és a szervezeti szinten túlnyúló tényezőket egyaránt figyelembe vegyük az elemzésben. Kutatás folyamata: A kutatás a mesterprogramok elemzése során (1) a szervezeti szinten zajló tanulási folyamatok formái (Litte 2002), (2) a szervezeti tanulásba bevont szereplők és funkciójuk (Wenger 1998, 2000) vizsgálatára irányul, valamint (3) a szervezeti szintű tevékenységek a programban megjelenő dimenziók (folyamatos szakmai fejlődés, fejlesztés/innováció, kutatás/vizsgálat, tudásmegosztás) mentén hogyan csoportosíthatók. A kutatásban 800 mesterpedagógus adataiból építettünk adatbázist (deskriptív és interpretatív adatok). Az adatok elemzése SPSS programban történt, leíró és többváltozós statisztikai módszerek alkalmazásával. Eredmények és következtetések: A vizsgálatok eddigi eredményei azt mutatják, hogy a mesterprogramokban szereplő tevékenységrendszerben a szervezeti szint megjelenése esetleges: a programok jelentős részében a szervezeti szint bevonása a támogatásra és elfogadásra korlátozódik. Az egyes mesterpedagógus- profiljok mentén ebben különbségek mutatkoznak: a vezetők markánsan nagyobb arányban vonják be a szervezetet programjukba, mint az egyéb profilt választók.

MESTERPEDAGÓGUSOK ÉRTELMEZÉSEI ÉS TERVEI AZ INNOVATÍV ÉS KUTATÁSI GYAKORLATUKRÓL

Kálmán Orsolya / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet
Vámos Ágnes / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: innováció és fejlesztés, gyakorlati kutatás, mesterpedagógus

A változó társadalmi, gazdasági, kulturális, szakmai kihívások állandósulása az iskolákat és a pedagógusokat is megváltozott válaszokra kényszeríti, és a válaszok, lehetőségek állandó reflektálására, újragondolására (Rapos et al, 2011). Az egyszerre bizonytalanságot érző és a kihívásokat kereső (Mentens et al. 2006) pedagógusközösségek eredményes működésének záloga a szakmai tőke három komponensének – a humán, szociális és döntési tőkének – együttes fejlettsége (Hargraeves – Fullan, 2012). Egy, az innovatív pedagógusok körében végzett hazai kutatás (Vámos et al, 2016) eredménye szerint viszont éppen a döntési tőke az, amelyik a legerőtlenebb. Okait a vizsgálat elsősorban az autonómia hiányosságaiban, a reflexiók leszűkített, beágyazatlan értelmezésében, az egyéni döntések problémáiban azonosította. A professzionalizálódás szempontjából meghatározó döntési tőke erősödésének egyik katalizátora éppen azok a pedagógusi kezdeményezésre, autonóm szakmai együttműködésben létrejövő fejlesztések, innovációk és ezekhez kapcsolódó, támogató gyakorlati kutatások lehetnek (pl. Cochran-Smith, 2010), amelyeket a mesterpedagógusok következő 5 évre tervezett programjai tartalmaznak. A szimpóziumon belül ennek az előadásnak a célja, hogy a mesterpedagógusok fejlesztési, innovációs és kutatási, vizsgálati gyakorlataira vonatkozó terveiről, értelmezéseiről, mintázatairól átfogó képet kapjunk. Kutatási kérdéseink pontosabban a következők: a) milyen tartalmi fókuszok jelennek meg a pedagógusok tervezett fejlesztési-innovációs és kutatási, vizsgálati gyakorlatához kötődően b) milyen módon kapcsolódik össze, hat egymásra az innovációk, fejlesztések és a kutatás tevékenysége c) a háttérváltozók mentén, különösen az intézménytípusok, az országos megoszlás szerint milyen sajátosságai mutathatók ki a mesterpedagógusok fejlesztési-innovatív és kutatási gyakorlatának. Kutatásunkban hozzávetőleg 800 mesterpedagógus általános és részletes programját vizsgáltuk előzetes kategóriákon alapuló tartalomelemzés segítségével. A mintánkba azok a mesterpedagógusok kerültek, akik a 2014/15-ös tanévben támogatott módon egy pilot keretében dolgozták ki mesterprogramjukat. Az elemzéshez leíró és többváltozós statisztikai módszereket használtunk. Előzetes elemzéseink azt mutatják, hogy az innováció-fejlesztés széles tartalmi területeket ölel fel, típusai, határai nehezebben megragadhatók, ami egybehangzik a munkahelyi rejtett innovációk sajátosságaival is (Halász – Horváth, 2017). Az innováció és kutatás kapcsolódásának különböző szintjei jelennek meg, a kutatások kapcsán erősebb a visszacsatolásra, többnyire kérdőíves vizsgálatra épülő módszertan. Kutatásunk eredményeivel nemcsak a hazai mesterpedagógusok innovációs és kutatási értelmezéseire, tudatosságának megismeréséhez kívánunk hozzájárulni, hanem a köznevelés professzionalizálódásának, eredményességének egy, eddig még feltáratlan nézőpontját, megközelítését mutatjuk be.

TUDÁSMEGOSZTÁS ÉS SZAKMAI FEJLŐDÉS ÉRTELMEZÉSE A MESTERPROGRAMOKBAN

Rapos Nóra / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Szivák Judit / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Serfőző Mónika / ELTE TÓK

Kulcsszavak: tudásmegosztás, folyamatos szakmai fejlődés, életpálya modell

A szakmai fejlődés jelentőségére az oktatási ágazaton belül azok a kutatások hívták fel a figyelmet, amelyek rámutattak arra, hogy a tanárok szakmai felkészültsége befolyásolja a tanulók teljesítményét (pl. Hanushek, 1971; 1990; Barth 1990; Darling-Hammond, 2000; Hattie, 2003; OECD, 2004; Barber & Mourshed, 2007; Jackson, 2014). Hazánkban több szakpolitikai lépés formálja meghatározó módon az FSZF-t: a pedagógus életpálya-modell bevezetése, a továbbképzési rendszer átalakulása, valamint a gyakorlati idő megnövelése a képzésben. Kevés vizsgálat áll azonban rendelkezésre arról, hogy milyen hazai/lokális tényezők befolyásolják az FSZF-t, milyen mintázatok jelennek meg a tanulási folyamatokban; s ebben milyen szerepe van a tanulás új formáinak, a tudásmegosztásnak. Elméleti háttér: Az FSZF értelmezése hangsúlyozza annak (1) rendszerszerűségét (Caena, 2013); (2), folyamat jellegét (Stéger, 2010; Rapos 2016), (3), a szociális/közösségi/intézményi meghatározottságát és (4) mindezek támogatását, kiemelt hangsúllyal kezelve a pályakezdő, bevezető szakaszt (Európai Bizottság, 2010a; ETUCE, 2008). A tudás különböző értelmezései (procedurális-deklaratív, tacit-explicit, személyes-nyilvános/szervezeti stb.), és a tanulásméleti kutatások eredményei az FSZF-ről való gondolkodásban új perspektívákat jelentettek meg, amelyek utat nyitottak az FSZF folyamatának modern tanulásméleti alapokon történő értelmezéséhez (Villegas - Reimers, 2003), a pedagógus, mint professzionális tanuló leírásához (Guerriero, (ed.) 2017). A pedagógusok fejlett szakmai tanuló közösségeinek a léte pozitív hatással van a tanítási gyakorlat minőségére és ezen keresztül a tanulói teljesítményekre, melyekben a legfontosabb mozzanat a szűkebb közösség keretein belül történő tudásteremtés és tudásmegosztás (Wenger et al., 2002; Blankenship - Ruona, 2007). A kutatás folyamata: A vizsgálat mesterpedagógusok 1) szakmai fejlődésének okaira-céljaira; 2) tanulási terveinek tudásmegosztáshoz kapcsolódó tevékenységeire; 3) valamint ezek életpályához kötött modelljeinek feltárására irányul. Közel 800 mesterpedagógus adataiból építettünk adatbázist, mely tartalmazza a részletes és általános mesterprogram tartalomelemzésének deskriptív és interpretatív adatait, a mesterpedagógusok szakmai életútjának adatait; a mesterpedagógusok intézményeinek releváns adatait (forrása a KIR). Az adatok elemzése SPSS programban történt, leíró és többváltozós statisztikai módszerek alkalmazásával. Eredmények, következtetések: A mesterpedagógusok szakmai fejlődésének tudatos tervezése esetleges, a horizontális tanulási folyamatokat inkább „tudásátadásként” mintsem tudásmegosztásként értelmezik, holott a tervekben meghatározó a tudásmegosztáshoz kapcsolódó tevékenységek aránya. Egy szakmai fejlődést támogató oktatáspolitikai szabályozásnak a vizsgálat adataira támaszkodva lehetne megerősíteni az FSZF és abban a tervezett tudásmegosztás szerepét a köznevelési rendszer eredményessége érdekében.

A MESTERPEDAGÓGUSOK FEJLESZTÉSI TERVEI, TEVÉKENYSÉGRENDSZERE – A KUTATÁS ELMÉLETI KERETE

Szivák Judit / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: mesterprogram négy dimenziója, köznevelési rendszer fejlesztése, életpálya modell

A köznevelési rendszer fejlődésében kulcsszerepe van a pedagógusoknak, hiszen a pedagógusok munkájának minősége alapvetően határozza meg a köznevelési rendszerek minőségét (OECD, 2005; McKinsey&Company, 2007). Mára emellett vizsgálendő kérdéssé vált, hogy mely további tényezők képesek támogatni a szakma és a köznevelés professzionalizálódását (Balázs és mtsai, 2015). E vizsgálatokra alapozva az életpálya-modell legmagasabb mester- és kutató fokozatainak kidolgozásakor három célkitűzés volt: 1) a köznevelési rendszer eredményességének javítása, 2) a pedagógus szakma mint professzió presztízsének javítása és 3) a folyamatos szakmai fejlődés komplex rendszerének kialakítása. Ennek elérése érdekében négy dimenzióhoz köthető tevékenységrendszert azonosítottunk: kutatás, innováció, tudásmegosztás és folyamatos szakmai fejlődés. A pedagógusok által végzett kutatásnak komoly irodalma van, számos ország oktatáspolitikája is tudatosan törekedett a gyakorlatba ágyazott kutatás beépítésére a mindennapi munkába (Fielding et al., 2005; Chun - Mei, 2009; Panahi et al, 2012; Fazekas, 2015). A tudományos közösség egyetért abban, hogy eredményes tanulási környezetet teremteni a pedagógusok megismerő – kutató tevékenysége segítségével lehet (Cochran-Smith - Demers, 2010). A mérhető eredményekhez vezető oktatási innovációkat növekvő érdeklődés övezi, és a hatékony innováció-menedzsmentet az oktatási ágazatban is kulcsfontosságú területnek tekintik (Mulgan – Albury, 2003; Glennan et al., 2004; Rogers, 2012; Godin, 2015), meta-analízis is bizonyította: „az oktatási innovációk a tanulói teljesítményt várhatóan javítják” (Hattie, 2009). A tudásmegosztás gyakorlatközösségekre és szakmai tanuló közösségekre épülő mechanizmusainak erősödése explicit oktatáspolitikai prioritás lett, amely szorosan kapcsolódik a pedagógus szakma professzionalizálódásának támogatásához (Blankenship - Ruona, 2007 ;Tsui – Law, 2007; Akkerman - Bakker, 2011; Bruining – Akkerman, 2013). Mind a nemzetközi vizsgálatok (pl. Cross, 1981; Candy, 1991; Day, 1999), mind az OECD és az Európai Unió szakpolitikáját bemutató dokumentumok (OECD, 1996; European Commission, 2001; Halász, 2002) hangsúlyozzák a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődésének jelentőségét, az oktatási rendszerek fenntartható fejlesztésének alapfeltételeként tartják számon a pedagógusok szakmai fejlődését (Hargreaves et al., 2010). A fejlődés modelljei az egyéni, a szervezeti és a rendszerszintű elemek kölcsönösségét hangsúlyozzák. Az oktatási intézmény, mint szervezet működés módja, kultúrája alapvetően meghatározza a tanárok szakmai fejlődésének kereteit, eredményességét (OECD 2005; Halász, 2013; Creemers & Kyriakides, 2012). Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy miként értelmeződnek ezek a dimenziók a mesterpedagógusok 4 éves fejlesztési terveit tartalmazó mesterprogramjaiban, összességében miként írhatóak le a pedagógusok terveinek megvalósítása alapján a köznevelés prognosztizálható fejlődési lehetőségei.

FEJLESZTENDŐ KOMPETENCIÁK A MŰSZAKI FELSZŐOKTATÁSBAN ÉS SZAKKÉPZÉSBEN

Elnök: Tóth Péter / Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ
Opponens: Tóth Béláné / Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: speciális kompetenciák; önhatékonyság; pályaeérdeklődés

Kompetenciaméréseket 2001 novembere óta végeznek a hazai közoktatásban (Balázs és mtsai, 2014, 2015, 2016). E vizsgálatok filozófiája – az összehasonlító nézőpontot leszámítva – alig különbözik a PISA-vizsgálatokétól. A mérések nem titkolt célja az iskolarendszer működésének és hatékonyságának vizsgálata (Csapó, 2015; OECD PISA Vol. IV, 2013). A kompetenciaelv, illetve -mérés gondolata már a felsőoktatás kapcsán is megfogalmazódott. A „Fokozatváltás a felsőoktatásban” című dokumentum a 20-21. oldalán a be- és kimeneti kompetenciamérésről – a közoktatáshoz hasonlóan – a felsőoktatás működésének és hatékonyságának megállapítása kapcsán szól. Viszont felmerül a kérdés: Milyen kompetenciákat mérjünk? Szakmaiakat? A szakmai kompetenciák megalapozását és fejlesztését szolgáló általános kompetenciákat? Olyan személyes kompetenciákat (személyiségjellemzők, attitűdök, motívumok, önismeret, önhatékonyság, stb.), amelyek részt vesznek a szakmai kompetenciák kibontakozásában, kibontakoztatásában? Jelen szimpózium előadói inkább ez utóbbit tartják fontosabbnak, ezért is állították a felsőoktatásban és a szakképzésben folytatott empirikus kutatásaik középpontjába a hallgatók, a tanulók önismeretét, önmegismerését, énképét. A helyes önismeret az egyén szintjén hozzájárul például az önfejlesztéshez, az önhatékonysághoz, az öntevékenység fokozásához, a tudatosabb pályaválasztáshoz, az intézmény szintjén a támogatások, fejlesztések kereteinek megteremtéséhez, míg az oktatók szintjén a fejlesztés módszereinek megtalálásához. A szimpózium előadói a hierarchikus felépítésű önismeret (Marsh, 1993; Szenczi, 2008) következő indikátorait vizsgálták: érzelmi intelligencia, önhatékonyság, pályaeérdeklődés, foglalkozáspreferencia, illetve önértékelés alapján a prezentációs készségek fejlettségi szintje. Az első két absztrakt ugyanazon hallgatói mintán az érzelmi intelligencia és az önhatékonyság vizsgálatáról számol be. A kutatás célja a fejlesztési lehetőségek, illetve az egyetemi képzésbe ágyazott beavatkozási irányok megállapítása. Az önismeret sajátos komponensei a pályaeérdeklődés, a pályamotívumok, foglalkozáspreferenciák köre. A következő kvantitatív kutatás szakgimnáziumi tanulók körében vizsgálta ezeket a tényezőket, s keresett kapcsolatot közöttük. A negyedik absztrakt szerzője tanzániai és ugandai középiskolások pályaelképzeléseit, pályaeérdeklődését vizsgálta a kulturális antropológia specifikus módszereit felhasználva. A pilotkutatás bepillantást ad a migráció kapcsán leginkább érintett régiók fiataljainak jövőképebe. Az utolsó kutatás a pedagógus-továbbképzésben tanuló mentornárok körében zajlott. A hazai közoktatásban oktató pedagógusok többsége az X, illetve az Y generációhoz tartozik, ezért IKT kompetenciáik, továbbá digitális attitűdjük igen eltér Z, illetve alfa generációs tanítványaitól. Jelen munka a prezentációs készségek önismereten alapuló feltérképezéséről számol be.

Előadások

MÉRNÖKINFORMATIKUS HALLGATÓK ÉNHATÉKONYSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

Holik Ildikó / Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Kulcsszavak: énhatékonyság; mérnökinformatikus képzés

Az utóbbi évtizedekben a felsőoktatásban egyre nagyobb figyelem irányul a hallgatók kompetenciáinak mérésére és fejlesztésére. Fontos célként fogalmazódik meg, a képzések járuljanak hozzá ahhoz, hogy a hallgatók sikeresek legyenek a tanulásban, majd később a munka világában ki tudják bontakoztatni képességeiket. Kutatócsoportunk mérnökinformatikus hallgatók kompetenciáit és azok fejlesztési lehetőségeit vizsgálta. A kutatást a 2016/2017-es tanév szeptemberében végeztük a mérnökinformatikus képzésbe belépő 188 hallgató körében. Jelen előadás a kutatás egy szeletét tárja fel, a hallgatók énhatékonyságával foglalkozik. Az énhatékonyság nem más, mint az egyén vélekedése a képességeiről, hogy az adott feladatot meg tudja oldani (Bandura, 2006; Bandura, 2012), illetve észlelt biztosság, hogy teljesíteni tud egy feladatot (Bong-Skaalvik, 2003), azaz célorientált értékelés (Ferla és mtsai, 2010; Koltói, 2013). Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a személy mennyire bízik abban, képes lesz sikeresen véghezvinni cselekvéses szándékait, milyen mértékben van meggyőződve arról, hogy általában kezelni tudja a nehéz élethelyzeteket, valamint mennyire képes kontrollt gyakorolni környezete felett, és adaptív módon megküzdeni a kihívásokkal, környezeti elvárásokkal, mindennapi stressz-keltő helyzetekkel. A Schwarzer-féle Énhatékonyság Kérdőív (General Self-Efficacy Scale, Schwarzer és Jerusalem, 1995) magyar változatát alkalmaztuk, melyben 10 pozitív kijelentést értékeltek a hallgatók 4-fokú önbecslő skálán (Kopp Mária és mtsai, 1993). Hipotézisként fogalmaztuk meg, hogy a vizsgált mérnökinformatikus hallgatók nagyobb arányban rendelkeznek magas énhatékonysággal, mint alacsonnyal. A kutatás során – hipotézisünknek megfelelően – azt az eredményt kaptuk, hogy a vizsgált mérnökinformatikus hallgatók 16%-ának magas, 69,7%-ának közepes, míg 14,4%-ának alacsony mértékű az énhatékonysága. A 10 kérdésre adott pontszámok átlaga 29,54 (N=188, MIN=19, MAX=40, SD=4,181). Ez az eredmény közel azonos a nemzetközi mintán (25 országban) végzett vizsgálat eredményével (Scholz és mtsai, 2002): M=29,55, SD=5,32. A nemzetközi kutatás magyar mintáján végzett vizsgálattal összevetve kutatásunk eredményeként azonban magasabb átlagértéket kaptunk, mivel a magyar minta átlaga 28,6 volt (N=158). A kérdéseket külön-külön értékelve kitűnik, hogy a hallgatók leginkább a problémamegoldó készségüket hangsúlyozták, míg a kreativitás gyengébbre adódott, továbbá a váratlan helyzetek kezelése terén mutatkoznak hiányosságok a válaszadók megítélése szerint. E területeken szükséges leginkább a fejlesztés. Több nemzetközi kutatás hangsúlyozza az énhatékonyság szerepét a tanulmányi előmenetel alakulásában (Schunk, 1989; Zimmermann, 2000; Bandura, 2006; Li, 2012). Fontos az énhatékonyság fejlesztése a felsőoktatási hallgatók körében is, amelyre jó alapot ad a hallgatók aktív részvételére épülő oktatási formák alkalmazása.

A PÁLYAÉRDEKLŐDÉS ÉS A FOGLALKOZÁSPREFERENCIA KAPCSOLATA SZAKGIMNÁZIUMI TANULÓKNÁL

Pogátsnik Monika / Óbudai Egyetem, Alba Regia Műszaki Kar

Kulcsszavak: pályaeérdeklődés; foglalkozáspreferencia; szakképzés

A személy és környezetének megegyezőségét vizsgáló modellek közül Holland (1959, 1963, 1997) tipológiai pályaelmélete a gyakorlati alkalmazását tekintve nemzetközileg a leginkább elterjedt modell. Az elméletet széleskörű nemzetközi empirikus kutatási tevékenység támasztja alá, igazolva alkalmazhatóságát tényleges, nemtől, képzési szinttől és kortól függetlenül (Nauta, 2010). A foglalkozásválasztás, az életút kijelölése Holland elmélete szerint tehát a személyiség kifejeződése, és nem véletlenszerű esemény. A hasonló foglalkozási érdeklődéssel jellemezhető személyek számos helyzetben nagyon hasonló reakciókat mutatnak, hasonló környezeti feltételeket preferálnak és egymással hatékonyabban működő kapcsolatrendszer építhetnek attitűdjeik magasabb fokú egyezősége miatt. Tsabari, Tziner és Meir (2005) kutatásai igazolták, hogy magasabb személyiség-környezeti kongruencia esetén a RIASEC kategóriák mentén a munkával való elégedettség is nagyobb. Empirikus kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a műszaki szakképzésben tanuló középiskolások esetén milyen megfelelést mutat a tanulók pályaeérdeklődése és személyiségtipológiai foglalkozás-preferenciája a tanult szakma elvárásaival? A kvantitatív kutatáshoz használt mérőeszköz alapja két angolszász nyelvterületen kifejlesztett pályaaattitűd kérdőív. A Lent és Brown (2006) által a szociálkognitív karrierelmélet fő elemeinek tesztelésére kifejlesztett mérőeszközt alkalmaztuk az önhatékonyság-érzés (11 item) és az érdeklődés mérésére (6 item). A Holland (1997) teszt került alkalmazásra az úgynevezett Holland-kód 6 elemének vizsgálatához. A vizsgálatban 7 Fejér megyei szakgimnázium műszaki vagy informatikai területen tanuló fiataljai vettek részt 2016 őszén. A kutatás során megállapítottuk, hogy a vizsgált hat változó normáeloszlást követ, a legalacsonyabb átlagértéket a művészi (A) és a vállalkozó (E) változóra kaptuk. Elmondható a mintára, hogy a műszaki és az informatikai pályákra jellemző kutató (I), realista (R) és konzervatív (C) személyiségtipológiai elemek mellett a szociális (S) tényezők átlagértékei voltak a magasabbak. A műszaki érdeklődés és a személyiségváltozók korrelációja a műszaki pályára jellemző kutató (I), realista (R) és konzervatív (C) elemek esetén voltak a legmagasabbak ($r[I]=0,590$, $r[R]=0,494$, $r[C]=0,492$; $p=0,000$; $N=1321$). Az önhatékonyság-érzés a kutató (I) és a konzervatív (C) elemek mellett a szociális (S) faktorok esetén mutatta a magasabb korrelációs értékeket ($r[I]=0,509$, $r[C]=0,499$, $r[S]=0,400$; $p=0,000$; $N=1321$). A kutatásban vizsgáltuk nemek, szakok és évfolyam tekintetében is az összefüggéseket. Megállapítható, hogy a műszaki képzés tanulói közül azokat jellemzi magasabb önhatékonyság-érzés, illetve fokozottabb érdeklődés a tanult pálya iránt, akik a személyiségükkel leginkább kongruens munkakörnyezeti jellemzőkkel bíró szakterületet választottak maguknak.

MENTORTANÁROK PREZENTÁCIÓS KOMPETENCIÁJÁNAK FEJLETTSÉGE

Simonics István / Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Kulcsszavak: prezentációs kompetencia; mentortanár-képzés

Elméleti beágyazottság. Intézményünkben 2011-ben indult el a gyakorlatvezető mentortanár pedagógus szakvizsgára felkészítő továbbképzés, melynek keretein belül a hallgatók a tanári mesterszak iskolai gyakorlatainak vezetéséhez és gyakornok kollégáik támogatásához szükséges kompetenciákat sajátíthatják el. Az elmúlt 6 évben jelentősen megváltozott a képzés tartalma és az alkalmazott módszerek használata is. 2016-ban a mentortanárok körében – első, második és harmadik féléves hallgatók, összesen 109 fő – felmérést végeztünk a prezentációs készségeikről. Célok, kutatási kérdések, hipotézisek. A mentortanárok munkájában gyakran van szükség olyan előadások és bemutatók tartására is, ami egyrészt nem tartozik közvetlenül a szakmai ismereteikhez, másrészt nem biztos, hogy sikerült megfelelő gyakorlatot szerezniük a prezentáció terén. A szakmailag jól felkészült mentortanárokat e készségek megerősítésében és javításában is támogatni kell. A kérdőíves vizsgálat célja a mentortanár hallgatók technikai ismereteinek, felkészültségének, a prezentációs készségeikről alkotott véleményeinek, valamint ezen a területen elért eredményeiknek a megismerése volt. A kutatás kiindulópontja az volt, hogy a mentortanárok képzése során hangsúlyt kell fektetni a prezentációs képességek fejlesztésére, a hatékony információfeldolgozási módok elsajátítására. Alkalmazott módszerek. A kérdőívben egyszeres és többszörös válaszadási lehetőséggel dolgoztunk. Az adatokat az SPSS statisztikai szoftverrel elemeztük, az összefüggések szignifikanciaszintjét Khi-négyzet próba alapján állapítottuk meg, az adatokon korrelációanalízist végeztünk. Eredmények bemutatása, értelmezése. A prezentációs készségekkel foglalkozó kérdések négy részre bonthatók. Az első részben a személyes adatokat, szakmai ismereteket mértük fel. A második részben a prezentációkészítéshez kapcsolódó előismereteket vizsgáltuk. A harmadik részben a prezentációkészítés előkészítéséhez és tervezéséhez kapcsolódó feladatokról tettünk fel kérdéseket. A kérdőív végén pedig a prezentációknak a szakmai munkában és az oktatásban való alkalmazását térképeztük fel. A kérdések előzetes elemzése az általános leíró statisztikai eszközökkel történt. Jelen előadás célja, hogy feltárja az egyes kérdésekre adott válaszok tekintetében milyen szignifikáns kapcsolatok, illetve különbségek mutatkoznak a megszerzett és alkalmazott ismeretek körében. Elméleti és gyakorlati jelentőség. A kutatás során feltárt első eredmények megerősítettek bennünket abban, hogy a mentortanárok képzése során hangsúlyt kell helyezni a prezentációs képességek fejlesztésére és a hatékony információfeldolgozási módok elsajátítására. E módszertani fejlesztések már több tantárgy oktatásában is megjelentek, illetve további kutatásokat alapoztak meg.

KELET-AFRIKAI TANULÓK PÁLYAELKÉPZELÉSEI

Tomory Ibolya / Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Műnőpedagógiai Központ

Kulcsszavak: jövőkép; pályaelképzelés; kelet-afrikai oktatás

Az előadás rövid áttekintést ad a tanzániai és az ugandai oktatás szocio-kulturális háttértényezőiről, illetve a pályaelképzelés és pályamotívumok kapcsán a középokú oktatásban tanulmányaikat befejező tanulók jövőről alkotott elképzeléseiről. A pályaelképzelésre vonatkozó információk – vélemények, jelentéstartalmak – helyszíni megfigyelésekkel, és interjúkkal kerültek összegyűjtésre. A kulturális antropológia specifikus módszerével dolgozva figyelemmel kísértük egy missziós iskola végzős diákjainak mindennapjait Ugandában (75 fő), illetve elkísértünk egy 20 fős diákcsoportot Tanzániában földrajzi terepgyakorlatra. A csoport tagjává válva gyakorlatilag folyamatosan és indirekt módon tudtunk betekinteni a tanulásról, a jövőképről és ezek kapcsán a pályaelképzelésről alkotott elképzeléseikbe. Az eredmények alapján megállapítható, hogy pályaelképzelésükben elsődleges helyet foglal el a magas kereset, a járulékos javak megszerzése, a kényelmes élet előnyei (nagy autó, ház, úszómedence). Ennek biztosítását leginkább a nagy nemzetközi szervezeteknél végzett munkában látják, másik lehetőség az önfoglalkoztatási szándék, vállalkozási elképzelések. Pontos munkakört, tevékenységet csak kevesen tudtak felvázolni, az elképzelések csak részben reálisak, és egy-két kivételtől eltekintve jól tükrözik a köztudatban élő sztereotípiákat. Mindez összefüggésbe hozható a két ország jelenlegi gazdasági és szociális helyzetével, illetve a máig ható történelmi előzményekkel, továbbá az oktatást is erősen érintő, kívülről érkező hatásokkal, törekvésekkel. Ilyen például a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenség, amely az oktatásban is testet ölt, a nyugati eredetű programok, fejlesztési törekvések tapasztalatai és a hozzájuk társuló képzetek. Vannak tehát megalapozott tények, elméletek, amelyek magyarázatot adnak az eléggé sajátos eredményekre. Mivel a minta kicsi, és egy adott csoporthoz tartozó, hasonló korú diákokról van szó, a megállapítások kevésbé általánosíthatóak a kelet-afrikai oktatás más résztvevőire vagy az oktatásból kiesőkre. Bár a mögöttes érvek szinte maguktól értetődőek, meg is lettek fogalmazva, az ok-okozati összefüggések korlátait is figyelembe kell venni. Az eredmények alapul szolgálhatnak egy jövőbeni, a pályaelképzelés mélyebb összefüggéseit feltáró kutatáshoz. A vizsgálatokat további adatközlők bevonásával a szomszédos országokban is folytatni kívánjuk. A kutatás eredményeként közelebb kerülünk nálunk kevésbé ismert, de a globalizációval és migrációval egyre inkább látóterünkbe kerülő fiatalok pályaelképzeléséhez, jövőképük megismeréséhez. Másfelől az oktatás és társadalmi-gazdasági folyamatok irányítóinak, megvalósítóinak, a motiváció ösztönzésében érdekelt feleknek mérlegelniük kell, hogy a kampányok, a kommunikáció miként befolyásolják a fiatalok pályaelképzeléseit.

AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA FELMÉRÉSE MÉRNÖKINFORMATIKUS HALLGATÓK KÖRÉBEN

Tordai Zita / Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Kulcsszavak: érzelmi intelligencia; mérnökinformatikus képzés

A technológiai innováció és a munkaerő-piaci igények folyamatos változása új kompetenciákat vár el a 21. század mérnökeitől (Conlon, 2008), és a magas szintű szakmai tudás mellett felértékelődik a szociális és kommunikációs készségek szerepe nemcsak a munkahelyi eredményesség, hanem az egyetemi tanulmányi sikeresség szempontjából is (Kolmos, 2006; Lappalainen, 2009). Mindez kihívást jelent a mérnökképzés számára, hiszen a szakmai, technikai tudás átadásán túl fel kell készítenie a hallgatókat, hogy az új igényeknek is megfeleljenek. Bizonyított, hogy a kommunikációban, hatékony társas interakciók kialakításában, másokkal való együttműködésben az érzelmi intelligencia (EQ) központi tényező (Goleman, 1997), mely az értelmi intelligenciánál (IQ) nagyobb mértékben jelzi előre az egyén teljesítményét és sikereit a tanulmányai során, a munkahelyén és a magánéletében egyaránt (Bar-On, 1997, Van der Zee és mtsai, 2002). Az érzelmi intelligencia képesség alapú modelljét alapul véve (Mayer – Salovey, 1997) azt kívántuk felmérni, hogy a mérnökinformatikus hallgatók milyen mértékben képesek érzelmi információkat felismerni, feldolgozni, érzelmeiket szabályozni és hasznosítani a problémamegoldásban. Célunk volt, hogy a mérnökinformatikus hallgatókra vonatkozóan adatokat gyűjtsünk az érzelmi intelligencia jellemzőiről az IQ-val összehasonlítva, a későbbi fejlesztési lehetőségek, az egyetemi képzésbe ágyazott beavatkozási irányok kidolgozása érdekében. Az adatgyűjtés a hallgatók bemeneti kompetenciáinak mérése keretében történt 2016 szeptemberében, összesen 188 fő, 18 és 26 év közötti fiatal vett részt, 88,3%-uk férfi és 11,7%-uk nő. Az EQ mérésére az Érzelmek Mérése Skála (Schutte és mtsai, 1998) magyar változatát (Nagy, 2012) használtuk, az értelmi intelligenciát pedig a Raven-féle Nehezített Progresszív Mátrixok (Raven, 1938) teszttel mértük. A mérőeszközök megbízhatósága nagyon jónak bizonyult (a Cronbach alfa értéke 0,819 és 0,836 volt). Az eredmények azt mutatják, hogy a mérnökinformatikus hallgatók 70%-ának érzelmi intelligenciája a csoport átlagához viszonyítva közepes, amely azonban jóval alacsonyabb egy egyetemista mintán végzett korábbi felméréssel összevetve (Nagy, 2012). Leginkább az érzelmek értékelése másoknál (empátia) területen mutatnak hiányosságokat, de a megkérdezett hallgatók többsége számára egyaránt nehézséget okoz a saját és mások érzelmeinek helyes felismerése, illetve az érzelmek kezelése valamint felhasználása a gondolkodási folyamatokban. Többségük az átlagos (35%), illetve átlagon felüli (43%) IQ tartományba esik, további 17%-uk rendelkezik nagyon magas intelligenciával, ugyanakkor az átlagos vagy annál magasabb IQ övezetekben is döntően az átlagos EQ jellemző (Khí-négyzet próba $p=0,011$). Mindez rávilágít arra, hogy az érzelmi intelligencia fontos fejlesztendő terület a mérnökinformatikus hallgatók esetében, és szükséges az EQ fejlesztését célzó kurzusok és oktatásszervezési formák beépítése az egyetemi képzésbe.

ÚJ KUTATÁSI EREDMÉNYEK A LOGOPÉDIÁBAN

Elnök: Tóthné Aszalai Anett / Szegedi Tudományegyetem JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Opponens: Magyar Adél / Szegedi Tudományegyetem

JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: beszédzavarok, diagnosztika, logopédia, KOFA-3, koragyermekkori szűrés, gyors megnevezés

A logopédia számára kiemelkedően fontos a beszédzavarral küzdő személyek diagnosztikus megismerése és az erre épülő terápia. A logopédiai munka hatékonysága, az evidencia alapú terápiás szemlélet alapja a folyamatos megújulás, mely érinti a diagnosztikai eszközöket és terápiás módszereket. A szimpózium célja olyan új kutatások bemutatása, melyek komplex szemlélettel vizsgálják a beszédhibás gyermekhez kapcsolódó egy-egy kérdéskört, jól ötvözve a logopédia elméletét a gyakorlattal. Az első előadás szakmaközi attitűdvizsgálat tapasztalatait foglalja össze a 3 éves gyermekek nyelvi- és beszédállapotának kötelező szűréséről védőnők és logopédusok körében. A kérdőíves adatgyűjtés azt mutatja, hogy a vizsgált célcsoport tagjainak viszonyulásai közelítenek ahhoz a szakmai irányzathoz, mely a szűrés és ellátás tekintetében előtérbe helyezi a nyelvi zavar korai felismerését és kezelését az enyhébb kórformákkal összevetve. A második előadás a nyelvfelzárkóztatás-kutatások témakörében az implicit módon elsajátított nyelvtani ismeretek működését vizsgálja nyelvhelyességi ítéletek során. Nem csak a grammatikai sérülés felismerését monitorozzuk, hanem a helyes nyelvi forma kiválasztását, verbális megfogalmazását is, tehát a nyelvtani percepciót és korrekciót egyaránt. A kutatási eredmények információt nyújtanak a specifikus nyelvi zavarral élők teljesítményszintjéről az egyes nyelvi szinteken, vagyis a lexika, a morfológia és a szintaktika területén. A harmadik előadás a dadogó gyermekek diagnosztikus megismerésével foglalkozik. Azt vizsgálja, hogy vannak-e jellegzetes megnyilvánulások a dadogó gyermekek anyjukkal folytatott interakciójában. A gyermeki kommunikációs stílus megismerése az anya-gyermek interakció megfigyelésével történt, a hazai gyakorlatban eddig nem alkalmazott, új eszközzel. Az eredmények szerint a dadogó gyermekek kommunikációs stílusa különbözik a nem dadogóétól, mely fontos eredmény a logopédiai gyakorlat számára. A negyedik előadás összefoglalja a Magyarországon és a külföldi gyakorlatban alkalmazott gyors megnevezési teszteket. A kutatás összefüggést keres a Szól-e? szűrőeljárásban a fonológiai tudatosság, a munkamemória és a gyors megnevezési feladatok eredményei között. Azt vizsgálja, hogy vajon a három területen mért eredmények mennyire jelzik együttesen, illetve külön-külön, ha elmaradás mutatkozik. A kutatás gyakorlati jelentősége a továbbiakban erre alapozott feladatgyűjtemény összeállítása.

Előadások

A MENTÁLIS NYELVTAN VIZSGÁLATA GRAMMATIKAI ÍTÉLETEK SORÁN SPECIFIKUS NYELVI ZAVARBAN ÉRINTETTEK KÖRÉBEN

Havadi-Nagy Marian / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Kulcsszavak: implicit grammatika, specifikus nyelvi zavar, grammatikai sértés

A mentális nyelvtan az anyanyelvről alkotott szabályok ismerete, mely az anyanyelv-elsajátítás folyamatában szociális interakciók során, implicit grammatikai tudás formájában valósul meg. A procedurális (implicit) memória mint az egyik nagy emlékezeti rendszer a felelős az implicit nyelvi szabályok működéséért. „A nyelvtani szabályok készségként vannak jelen, amelynek a használatát, automatikussá válását hosszabb gyakorlási fázis előzi meg.” (Ulmann 2001, közli Turi, Németh, Hoffmann, 2014) Nyelvi zavar esetén ismert, hogy az anyanyelvről alkotott interiorizált szabályok szintje alacsonyabb, mint normatív nyelvsajátítás esetén. Esetükben vitathatatlan, hogy az első nyelv elsajátítása explicit formában, logopédiai terápiával is támogatott akár a korai életszakasz kezdetétől. A kutatás rosszulformált mondatok percepciója és korrekciója során vizsgálja a grammatikai disszonanciát specifikus nyelvi zavarral élők körében, két életkori csoportban. A lexikai, morfológiai és szintaktikai nyelvi szinteken mért teljesítmény egyrészt grammatikai input formájában bináris döntést vár el (az elhangzott mondat nyelvtanilag helyes vagy helytelen), majd grammatikai output formájában nyelvi stratégiával is kell rendelkeznie a vizsgálati alanynak, tehát korrigálnia kell az adott grammatikai sértést. Az alaphipotézis megfogalmazása során, mely a vizsgált anyanyelv, a magyar agglutináló jellege szerint a toldalékhasználat kiemelt szerepét veszi alapul, a morfológiai nyelvi szint kedvezőtlen alakulásának elsődlegességét jelöljük meg. A teszt végrehajtása során működő stratégiák elemzése, az exploráció aktuális jellegzetességei külön figyelmet érdemelnek. A vizsgált, eltérő fejlődésmenetet mutató populáció grammatikai kompetenciájának alakulása a két életkori csoport függvényében rávilágít a sérülés mértékére, illetve nyelvi szintek szerinti megjelenésére. A jelen kutatás az implicit tudásanyag aktivizálását várja el, vagyis az anyanyelv grammatikájára vonatkozó tudásszint felmérésére irányul.

GYORS AUTOMATIKUS MEGNEVEZÉSI (RAN) TESZTEK HASZNÁLATA A DISZLEXIASZŰRÉSI ELJÁRÁSOKBAN

Juhász Valéria / SZTE JGYPK Szakképzési, Továbbképzési és Távoktatási Központ

Radics Márta / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Kulcsszavak: gyors automatikus megnevezés, Szól-e? szűrőeljárás, diszlexiaveszélyeztetettség

A legújabb kutatások szerint négy kognitív folyamat határozza meg a szóolvasási képesség fejlődését: a fonológiai tudatosság, a betűismeret, a vizuális elemek gyors automatikus megnevezése (RAN rapid automatized naming), illetve az ortográfiai feldolgozás. A gyors megnevezéses feladatokban nyújtott teljesítmény és az olvasási képesség teljesítménye közt mért eddigi összefüggések alapján RAN-teszteket is alkalmaznak az olvasási nehézséggel küzdő gyerekek szűrésére, hiszen ez a teszt előrejelzi az olvasás pontosságát, sebességét, folyékonyágát, illetve a szövegértést is (Norton és Wolf, 2012). Faktoranalízissel nyert eredmények arra utalnak, hogy az artikuláció gyorsasága és a vizuális emlékezet szerepe csekély, ellenben a lexikai lehívás gyorsasága fontos összetevője a fonológiai információfeldolgozó rendszernek (Walter, 2001). A kutatásunk célja, hogy feltérképezzük és összehasonlítsuk a Magyarországon és a külföldi gyakorlatban alkalmazott gyors megnevezési teszteket, továbbá összefüggést keressünk a Szól-e? szűrőeljárásban a fonológiai tudatosság, a munkamemória és a gyors megnevezési feladatok eredményei között, hogy megnézzük, a három területen mért eredmények mennyire jelzik együttesen, illetve külön-külön, ha elmaradás van. Feltételezésünk szerint a Szól-e? eljárás hangtani tudatosság, álszóismétlés, szóemlékeztet és álszavak hallási megkülönböztetése feladatai, illetve a gyors megnevezési feladat eredményei összefüggésben vannak, és együttesen, egymást megerősítve jelzik a diszlexiaveszélyeztetettséget, mivel Wolf–Bowers (2000) alapján a fonológiai deficit tipikusan három fő területen manifesztálódik: gyenge fonológiai tudatosság, gyenge verbális rövidtávú memória (munkamemória), lassú automatikus megnevezés. Ezek egymással kapcsolódhatnak, de egymástól függetlenül is jelentkezhetnek. Kutatásunk kis mintás, nem reprezentatív vizsgálaton, sztemderdizált teszten alapul. A Szól-e? szűrővizsgálat eredményeit a tesztben használt 3 korcsoportra bontva elemeztük 102 fő 5;0-6;5 éves kor közötti óvodás gyermek adatait megtekintve. Az adatok elemzése során megállapítható, hogy a 3 vizsgált korcsoportból 2 esetben (5;0|5;5 és 5;6|5;11 év közöttiek) összefüggés tapasztalható a fonológiai tudatosság vagy munkamemória feladatok eredményei és a gyors megnevezés feladat eredményei között. Az eredmények magyarázatára az előadásunkban térünk ki. A kutatás gyakorlati jelentősége a továbbiakban erre alapozott feladatgyűjtemény összeállítása, amely fejleszti a mentális lexikonból való szólehívásokat vizuális és verbális stimulus alapján egyaránt, hiszen a fonológiai tudatosság fejlesztésére a haza gyakorlatban számos segédlet található, míg a gyors megnevezéses feladatok területe ebből a szempontból elhanyagoltnak tekinthető.

A KORAI NYELVI ADATGYŰJTÉS BEVEZETÉSÉNEK HIVATÁS-SPECIFIKUS MEGÍTÉLÉSE

Kocsisné Kálló Veronika / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Kulcsszavak: gyermek-alapellátás, korai nyelv- és beszédfejlődés, KOFA-3

A gyermekek nyelvi- és beszédfejlődésének figyelemmel kísérése exponált helyen szerepel az egyes családok, de ugyanúgy egyes szakmák megközelítése szempontjából. A nyelvi- és beszédfejlődésre utaló adatok, a beszédfejlődés kezdete, a szókincs gyarapodása, a használt morfémák és szintagmatikus szerkezetek megértése és használata általános törvényszerűségeket követ. Ezek használatában, vagy a használatban mutató hiányokban, hibázásokban, tévesztésekben szintén általános mintázatok figyelhetők meg. A gyermekek kommunikációs-, nyelvi- és beszédállapotának követése a gyermekek alapellátásának is része, melyben a koragyermekkorra vonatkozóan (0-7 év) az egészségügyi alapellátás – védőnői szolgálat, a házi gyermekorvosok, vegyes praxisú háziorvosok is érintettek. A kora-gyermekkor minél szakszerűbb és célzottabb ellátás biztosításának elősegítésére irányuló TÁMOP 6.1.4. projekt a 0-7 éves korosztály optimális fejlődésének komplex támogatását célozza meg a sikeres iskolakezdés támogatásával, a gyermekek fejlődésének nyomon követésével, a fejlődési rizikótényezők feltárásával, valamint az eltérő fejlődést mutató gyermekek kiszűrésével az egészségügyi alapellátásban. E projekt keretében a fejlődést követő kérdőívek és fejlődési skálák egységesítése, pontosítása, részletezése történt meg, ide értve a kommunikációra, az anyanyelvi kompetenciára, a beszédre vonatkozó, szülői beszámolóra is támaszkodó adatgyűjtést. Logopédiai szakmai szempontból az érintett korosztály szűrésére alkalmas a Kommunikatív Fejlődési Adattár (KOFA-3). Kérdőíves kutatásunkban igyekeztünk feltárni a KOFA-3, mint a 2;0-4;2 évesek nyelvfejlődési szűrésére alkalmas eljárás bevezetésével kapcsolatos attitűdöket szakszolgálati ellátásban dolgozó logopédusok, valamint egészségügyi alapellátásban dolgozó védőnők körében. Eredményeink azt mutatják, hogy a széles körű bevezetés szakmai moderációja elengedhetetlenül szükséges annak érdekében, hogy a nyelvi zavar korai felismerése és kezelése a logopédiai terápiás eljárások sorában preferenciát élvezzen. Kutatásunk rávilágított a szakmai együttműködés fontosságára, elmélyítésének szükségességére.

A KOMMUNIKÁCIÓS STÍLUS MEGISMERÉSE DADOGÓ GYERMEKEKNÉL

Tóthné Aszalai Anett / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Kulcsszavak: dadogás, logopédia, gyermek-anyá interakció

A dadogás logopédiai értelemben a beszédfolyamatosság zavara. A dadogó személyek, mint csoport több szempontból is speciálisnak tekinthetők, hiszen a lakosság kis százalékában érintett (1-2%), a tünetek nem állandó jelleggel állnak fenn és nagyon változatos képet mutatnak. A logopédiai tevékenység feladata a beszédzavar feltárása, a beszédhibás személy komplex vizsgálata. A kommunikációs jellemzők megismerésével hatékonyabb kezelési program készíthető, elősegítve a tünetek enyhülését, a sikeresebb társadalmi beilleszkedést. Az előadás első elméleti részében elemezzük a dadogó gyermekek diagnosztikus megismerésében alkalmazott hazai és külföldi eljárásokat (pl. Gerebenné, Fehérné, Kas és Mészáros, 2012; Juhász, 2007). Ezek alapján kitűnik, hogy a hazai gyakorlatban kevés a sztenderdizált vizsgálóeljárás a dadogó gyermekek beszéd- és nyelvi képességeinek, valamint az anyával folytatott kommunikációjának a megismerésére. Arról, hogy milyen eredményt nyújtanak a dadogó gyermekek ezekben a vizsgálatokban, valamint, hogy milyen sajátosságai vannak az anyai ill. a gyermeki kommunikációnak, kevés hazai szakirodalmi adatunk van. A külföldi gyakorlatban azonban több hatékony eszközt alkalmaznak a logopédusok (pl. TOCS, Gillam, Logan és Pearson, 2009; SSI-4, Riley, 2009). Az előadás második részében empirikus kutatásunkat mutatjuk be, mely középpontjában az óvodáskorú dadogó gyermekek megismerése áll. Azt vizsgáljuk, hogy vannak-e jellegzetes megnyilvánulások a dadogó gyermekek anyjukkal folytatott interakciójában. Célunk volt az is, hogy tapasztalatokat szerezzünk az összeállított logopédiai vizsgálatról, vajon az eredményesen alkalmazható-e a logopédiai gyakorlatban. A vizsgálatba összesen 100 fő 3-tól 7 éves korú óvodás gyermeket és édesanyját vontuk be, 50 dadogó és 50 nem dadogó gyermeket. A gyermeki kommunikáció tanulmányozásához 20 perces videófelvételt készítettünk az anya gyermekével folytatott játéktevékenységéről. A kommunikációs stílus megítélése kategóriarendszer alapján került kódolásra és elemzésre (pl. szószám, nem válaszolás). Nem ismerünk hasonló, a dadogó személyek és anyáik körében alkalmazott hazai vizsgálati eszközt. Az eredmények szerint az anya-gyermek interakció során a dadogó és nem dadogó gyermekek kommunikációs stílusa részben mutat különbséget. A dadogó gyermekek kevesebb negatív kommunikációs eszközt alkalmaznak (pl. opponálás). A dadogó gyermekek beszéd- és nyelvi képességei mellett a gyermeki kommunikációs stílus megismerése fontos adalékkal szolgálhat a logopédus számára a terápia megtervezésében. Eljárásunkat a logopédiai gyakorlatban is hasznosítható eszköznek tartjuk.

LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE A HALLGATÓI SIKERESSÉG ÉRDEKÉBEN

Elnök: Török Erika / Neumann János Egyetem GAMF

Opponens: Nagy Ádám / Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: felsőoktatás, hallgatói eredményesség, lemorzsolódás csökkentése

Kutatócsoportunk 2010 óta dolgozik olyan fejlesztő programok, módszerek kidolgozásán, melyek a hallgatók tanulmányi eredményeik javítását és a lemorzsolódás csökkentését, valamint a tehetséges hallgatók támogatását szolgálják. Első lépésként 2010 őszén indítottuk a bejövő hallgatók kompetenciáinak és énképének mérését, melynek célja egyrészt az volt, hogy pontosabb képet kapjunk a hallgatók felkészültségéről, másrészt az, hogy a hallgatók egyéni visszajelzést kapjanak, amelynek alapján a továbbiakban szervezett és egyéni keretek között fejleszthetik önmagukat. Következő lépésként a mérési eredmények alapján a kutatócsoport által kidolgozott felsőoktatási tanulási tréninget szerveztünk szabadon választható órák keretében. 2015-ben a kompetenciamérés adataiból – regressziós modell segítségével – kiválaszthattuk azokat a tényezőket, amelyek leginkább előrejelzik egy-egy hallgatónál a lemorzsolódás veszélyét. Az eddigi eredményekre építve olyan tanulást támogató programot (Talentum program) dolgoztunk ki, amely lehetővé teszi az érintett hallgatónál a főiskolai tanulmányokba való bevonódást, pozitív tanulási és közösségi élmények átélését, ezáltal a tanulás melletti kitarás erősítését. A program részét képező tananyagelemzés és-fejlesztés, a hallgatók kiválasztása, bevonása, a fejlesztő tevékenység és a közösségi programok számos tanulsággal, pozitív eredménnyel és a fejlesztendő tényezők feltárással zárultak. Gazdálkodási- és menedzsment szakunkon stratégiai céljaink elérése érdekében bevezettük a szakspecifikus kompetenciamérést, mely alapja az egyéni és csoportos fejlesztésnek, tehetséggondozásnak. Különös hangsúlyt kap az együttműködésre, bizalomra épülő szervezeti kultúra kialakítása, melynek érdekében több új programot, módszert vezettünk be, például az orientációs táborot. Kutatási műhelyünk számára az egyik fejlesztési feladat szinte magától értetődően hozta a másikat, ám az eddig felsorolt tevékenységek többnyire látns módon hatottak a hivatalos curriculumra. Az idei évben azonban sikerült elérnünk, hogy az egyetem minden szakán bekerült a tantervbe a bemeneti és kimeneti kompetenciamérés és a transzverzális készségfejlesztés (önismeret, szakmai identitás, tanulási kompetenciák, csoportmunka, stb.) tantárgy is szakspecifikus tartalommal, hallgató aktivitásra épített módszertannal. A hallgatók képességeinek fejlesztése, a hallgatói tanulási motiváció és szakmai elköteleződés támogatása érdekében folytatott programjaink segítségével a hallgatók sikeres tanulmányait és a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelő képességek kialakítását kívánjuk támogatni. Minderre igen nagy szükség van egyrészt a hallgatóink előzetes tanulási szokásai, szociokulturális háttere, valamint a gazdasági környezet egyre erősebben megnyilvánuló igényei miatt. Kutatócsoportunk a felsőoktatás megújításának lehetőségét látja az oktatási módszerek, tartalmak megújítása, valamint a hallgatói képességek fejlesztése segítségével.

Előadások

TANULMÁNYAIKAT KEZDŐ HALLGATÓK KOMPETENCIÁINAK ONLINE ÉRTÉKELÉSE

Hercz Mária / Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar
Pap-Szigeti Róbert / Neumann János Egyetem, GAMF Műszaki és Informatikai Kar

Kulcsszavak: kompetenciamérés, online értékelés, képességfejlesztés

A felsőfokú tanulmányaikat kezdő hallgatók képességei és motiváltsága az elmúlt évtizedekben olyan mértékben változott, ami a felsőoktatás szerepváltását célzó innovációkat indított el. 2010-ben megkezdett longitudinális kutatásunk fókuszába olyan, a hallgatói életutat támogató kompetencia-mérési és-fejlesztő rendszer kidolgozása került, ami hosszú távon működtethető. Az eszközfejlesztés és a longitudinális kutatás elméleti alapjául nemzetközi felsőoktatási kompetenciamodellek és képességmérések szolgáltak, a kidolgozott rendszer Nagy József kompetencia-modelljére épült. A mérés konkrét célja egyrészt egyéni visszajelzést nyújtása a hallgatóknak a sikeres tanulmányokat megalapozó kompetenciáik fejlettségéről, másrészt az eredményekre épülő fejlesztő programok kidolgozásának megalapozása. Az eredmények és a hallgatók későbbi tanulmányi mutatóinak összevetésével a lemorzsolódás veszélyét előre jelző mérőeszköz-rendszert kívántunk kialakítani. A kompetenciamérést az oktatási év kezdetén végezzük az elsőévesekkel. Az első évben alkalmazott komplex mérőeszköz-rendszer 200 – ebből 180 online mért és 20 papíron mért – itemmel mérte a célzott kognitív területeket (számolási készség, matematikai problémamegoldás, induktív gondolkodás, absztrakciós készség, rendszerező képesség, kommunikációs készségek, memória – $N = 379$; Cronbach-alpha = 0,88). A tesztet lineáris regressziós modell segítségével 124 itemre rövidítettük. A rövidített teszt 90 perc alatt kitölthető, megbízhatósági mutatója Cronbach-alpha = 0,90. A teszt mellett online kérdőívet használtunk az önreflexió öt területének értékelésére (kommunikációval, anyanyelv-használattal, olvasással, kognitív képességekkel illetve én-hatékonysággal kapcsolatos önreflexió; területenként 8-11 item). Az elmúlt hat évben összesen több mint 2000 hallgatóval felvett online teszt eredményei alapján tudjuk, hogy a felvett hallgatók induktív gondolkodása, számolási készsége és matematika problémamegoldása átlagosan elmarad a közoktatás végi országos eredményektől. Az egyes kognitív területek fejlettsége erősen korrelál, a lineáris korrelációs együtthatók $r = 0,221 - 0,630$ közöttiek. A kognitív területek összevont mutatójában az absztrakciós készség, a memória és a problémamegoldás egyéni különbségei jelennek meg legnagyobb mértékben (a megmagyarázott variancia sorrendben 23%, 17%, 13%). Az önreflexió átlagos szintjei minden területen a pszichológiai tanulmányokból ismert határok között mozogtak. Az egyes kognitív területek egyéni különbségeiben kis szerepet játszik a hozzá kapcsolódó önreflexió fejlettsége, azaz a hallgatók többsége nem megfelelően reflektál saját készségeinek fejlettségére. A mérőeszköz-rendszer megvalósította az eredetileg tervezett célokat. Az eredmények hasznos segítséget nyújtottak a szimpózium további előadásaiban bemutatásra kerülő innovációkhoz, amelyek során fejlesztő tantárgyak és komplex programok kerültek kialakításra.

TRANSZVERZÁLIS KÉSZSÉGEK FEJLESZTÉSE AZ ALAPSZAKOKON

Horváth Ágnes / Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar
Török Erika / Neumann János Egyetem GAMF Műszaki és Informatikai Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás, társadalmi- és munkaerő-piaci elvárások, transzverzális készségek

Az utóbbi években nem csupán nemzetközi szinten, de a hazai felsőoktatás területén is előtérbe került az oktatás megújulási folyamata, különös tekintettel a társadalmi elvárásokra és a munkapiaci kihívásokra rugalmasabban és eredményesebben reagáló tartalmi és módszertani elemek alkalmazására. A kérdéskör az immár több évtizedes megújulási folyamat részeként, illetve folytatásaként is értelmezhető, hiszen hasonló gondolatok már a 2010-es Oktatás és képzés című uniós stratégiában (Európai Unió Tanácsa, 2009) is megfogalmazódtak, és még hangsúlyosabban jelentek meg a 2020-ig tervezett stratégiában (Európai Unió Tanácsa, 2015). A „Gondoljuk újra az oktatást” című bizottsági közlemény külön fejezetet szentel a gazdasági-társadalmi eredményességet szolgáló készségfejlesztésnek (Európai Bizottság, 2012). A transzverzális készségek, többek között a kritikus gondolkodás, a kezdeményezőkészség, a problémamegoldás és a közös munkavégzés felkészítik az egyéneket az életpályák napjainkban jellemző változó és kiszámíthatatlan alakulására. Egyetemünk duális partnerei körében folytatott kutatásaink alátámasztják, hogy a munkáltatók erősen igényelik az ún. „soft skill”-ek fejlesztését mind a szakmai/duális gyakorlatok, mind a később munkahelyi követelményekhez való alkalmazkodás érdekében. Kérdőíves vizsgálataink és a partnercégeink szakembereivel folytatott interjúk alapján leginkább a kommunikáció, az idegen nyelvek ismerete, a csapatmunkára való hajlandóság és alkalmasság, valamint a munkafeladatok projektekben történő megoldásának képessége jelenik meg fejlesztendő területként. Intézményünk jelenlegi és volt hallgatók körében végzett Diplomás Pályakövető Rendszer kutatási eredményei is hasonló képességek szükségességét hangsúlyozzák az eredményes pályakezdés, elhelyezkedés feltételeként. Az új képzési és kimeneti követelményekhez és a képesítési keretrendszerhez illeszkedve a személyes elkötelezettség, a szakmai önállóság és felelősségvállalás, illetve a fentiekben hangsúlyozott képességek fejlesztése érdekében 2017 őszétől egyetemünk minden karán - a szakokhoz igazodó tartalommal - bevezetésre kerül a transzverzális készségek című tantárgy. Igen nagy kihívást jelentett, hogy az akadémiai környezetben elfogadtassuk az oktatókkal, hogy az alapozó és a szűken értelmezett szakspecifikus ismeretek és készségek elsajátítása mellett szükség van olyan fejlesztő tréningekre, amelyek éppen a szakismeretek hatékony és eredményes alkalmazását teszik lehetővé. Azzal, hogy a transzverzális készségek fejlesztése minden szakunkon bekerült a hivatalos tantervbe, egy lépésről lépésre haladó, a hallgatói eredményességet támogató pedagógiai folyamat rendszerszintű eredménye született meg. A szimpózium-előadás a téma kutatási előzményeinek felvázolása után az egyetemen bevezetett transzverzális készségeket fejlesztő kurzusokról ad tájékoztatást, kitérve a tantervi keretbe való beillesztés folyamatára és sajátosságaira.

SZAKSPECIFIKUS KOMPETENCIAMENEDZSMENT MODELL

Karcsics Éva / Neumann János Egyetem GAMF

Kulcsszavak: szakspecifikus kompetenciamérés, hozzáadott érték, curriculumfejlesztés

A főiskolaegyetemmé alakulását követően, a 2016 ősztől indult gazdálkodási- és menedzsment alapszakon az országban elsőként, bevezettük a szakspecifikus kompetenciamérést: a közgazdász szakma sikeres műveléséhez szükséges kompetenciák be- és kimeneti mérését. A módszert több- hazai és nemzetközi- szakmai tudás és gyakorlat közös halmazaként alakítottuk ki: stratégiai menedzsment, humán erőforrás menedzsment, pedagógia és pszichológia (Aragon-Johnson, 2005., Scholz-Böhm, 2008., Garcia-Aracil-Velden, 2010., Robinson-Sparrow-Clegg-Birdi, 2005; Busato-Prins-Elshout-Hamaker, 2000., CHEERS, Assesment of Higher Education Learning Outcome). Módszerünk stratégiai céljaink elérésének egyik eszköze. Segíti diagnosztikai célunkat, vagyis az évfolyam inputjainak felmérését, tudásszintjéről való tájékozódást. Hozzájárul fejlesztési céljaink megvalósításához is: a kompetenciamérés eredményeiből kiindulva meg-határozhatjuk az esetlegesen szükséges felzárkóztatás dimenzióit egyéni és/vagy csoportos szinten. Alapját jelenti a tehetséggondozó program kidolgozásának, tutoriális rendszer felépítésének, tudatos hallgatói életpálya-orientációnak. Várakozásunk szerint kompetenciamérésünk alapján a be- és kimeneti mérés eredménye közötti különbség a képzés hozzáadott értékeinek irányáról és mennyiségéről fog visszajelzést adni. Mindezeket túl támogatja a szervezet egyéb stratégiai céljait, a curriculum fejlesztést; a kölcsönös együttműködésre épülő szervezeti kultúra kialakulását, megerősítését. A módszer bevezetésének első gyakorlati lépése a mérendő kompetenciák listájának véglegesítése volt; majd a mérési eszközök körültekintő és alapos kiválasztása következett. A világ egyik piacvezető tanácsadási cégétől öt darab tesztet vásároltunk meg alapítványi támogatással, továbbá egy szoftver alapú tesztet, szintén kiváló tudományos referenciákkal. Az első évfolyamunk hallgatóival már felvettük a teszteket, kiértékelésük folyamatban van. A szakspecifikus kompetenciaméréshez több kiegészítő, támogató rendszer is kapcsolódik: a Kompetencia – Portfólió, mely a hallgató fejlődésének, önfejlesztésének és a fejlődésről szóló visszacsatolásoknak (Kompetencia-Tükör) a dokumentációja. Kompetencia- Tükröt bárki adhat a hallgatónak, aki kapcsolatba került vele a képzés során, például a hallgatótársak is, de része maga a hallgató önértékelése is. Így jön létre az úgynevezett „360 fokos”, - a minden érintettre kiterjedő teljes – értékelés. A Kompetencia - Portfólióban elvégzett feladatok és összegyűjtött visszajelzések alapján a végzősöknek személyre szóló, sorszámozott referenciát adunk teljesítményéről. A konferencián ismertetni fogjuk a folyamat kialakításának lépéseit és az első évfolyam felmérésének eredményeit, azok más hallgatói adatokkal (felvételi pontszám, átlagok stb.) való összevetésének eredményeit.

TALENTUM – A HALLGATÓI SIKERESSÉGET TÁMOGATÓ ÉS TANULÁST SEGÍTŐ PROGRAM BEMUTATÁSA

Koltói Lilla / Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar
Rigó Róbert / Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: felsőoktatás, hallgatói sikeresség támogatása, képességfejlesztés

A Talentum program kidolgozása és megvalósítása egy 2010-ben indult longitudinális, a hallgatók kompetenciamérését és -fejlesztését célzó kutatás keretében történt. A program fő célja a hallgatói sikeresség elősegítése, valamint a lemorzsolódás arányának csökkentése volt. A hallgatói sikeresség elméleti alapjaiból (Pusztai, 2011; Banta és Pike, 2007; Tinto, 2007; Pascarella és Terezini, 2005; Astin, 1993), illetve a kompetenciamérések eredményeiből kiindulva a matematikai, természettudományos (fizika) és szövegértési képességek fejlesztését, illetve a hozzájuk kapcsolódó tanulásmódszertani segítségnyújtást céloztuk meg. Emellett a hallgatók önreflexiós képességének, énhatékonyságának fejlesztése is a prioritások közé került. A programunk szociális „lába” a hallgatók társas bevonódására és az értelmiségi lét megalapozására irányult. A programot 2015 első felében dolgoztuk ki. Hiánytérképeket készítettünk középiskolai tanárok és a tárgyat oktató kollégák bevonásával fizikából, matematikából. Ezekre építve dolgoztuk ki a tananyagokat a fentiekén túl szövegértés és önreflexió területén. 2015 szeptemberében indítottuk a programot. A hallgatók kiválasztása a kompetenciamérések alapján történt. A három karon elsőévesekből egy-egy 10-12 fős csoportot alakítottunk ki, amelyekhez egy-egy mentortanárt választottunk. A egyes fejlesztő foglalkozások és tréningek (matematika, fizika, szövegértés és önreflexió, énhatékonyság) 12 óra/félév kimérettel zajlottak. Az értelmiséggé nevelést különböző közösségi programokkal valósítottuk meg, pl.: múzeum- és színházlátogatás, kirándulás, közéleti témák megvitatása. 2016 őszi félévben folytattuk a programot. A program eredményességét többféleképpen vizsgáltuk. A fejlesztő foglalkozásokat végző oktatók tantárgyi elő- és utótesztet vettek fel. Objektív mutatóként a programban résztvevő hallgatók tanulmányi átlagát és kreditindexét hasonlítottuk az évfolyam többi hallgatójához. Bár a kis elemszám miatt az eredmény csak korlátok között értelmezhető, de mindhárom kar esetében jobban teljesítettek a program hallgatói a többiekhez képest: a kreditindex esetében szignifikáns a különbség a kétszempontú varianciaanalízis alapján.

ÉRTELMISÉGGÉKÉPZÉS ÉS DRÁMAPEDAGÓGIA

Elnök: Trencsényi László / MTA PTB Drámapedagógiai Albizottság

Opponens: Kaposi József / MTA PTB Drámapedagógiai Albizottság

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: drámapedagógia, pedagógusképzés

A hagyományos pedagógusképzés a tanítót, a tanárt javarészt előadónak (rétornak), közszereplőnek értelmezte, így megannyi hagyományos pedagógusképzési modellben a XIX.-XX. század fordulóján a retorikai kompetenciák fejlesztése kapott hangsúlyt. (Mellékesen ehhez hozzászámíthatjuk a formális-informális elvárást, mely több, elsősorban bölcsész-társadalomtudományi diszciplínákban képzett pedagógustól az ünnepszervező (rendező?) kompetenciáit is hozzárendelte, bár ehhez képzést tradicionálisan sosem rendelt!) Ám a modernizáció, a reformpedagógiák elterjedésének rögzös útja e kompetenciák fejlesztését háttérbe szorította, hiszen a facilitátori szerep az asszertivitásnak más hangsúlyait helyezte előtérbe. Köztudott, hogy a XX. század hetvenes éveiben a „közművelődés áruházában” lépett az iskolába hazánkban a drámapedagógia, s két évtized alatt elérte, hogy integráns alkotóeleme legyen a Nemzeti alaptantervnek (hol Tánc és dráma, hol Dráma és tánc műveltségi részterület alrendszereként - szimposiumunknak ezúttal nem tárgya a NAT - s benne kedves tárgyunk - enyhén szólva kalandos sorsa). A fejlődés másik lényeges - és organikus kialakult útja volt a színházi világgal kapcsolatban álló szakmák – drámainstruktor, színész-drámatanár stb.- fellépése, s egyre inkább helykeresése a felsőfokú képzésekben. A közoktatásban helyét kereső-helyét találó dráma is két irányban fejlődött. Tantárgyként, tantárgyképző komponensként artikulálta magát (meghatározott tartalmakkal); másfelől a módszertani szabadság jegyében alkalmazható módszerként, technikaként betört a hatékony osztályfőnöki munkába, az erkölcsstan-oktatásba (hitoktatásba), az irodalom-, történelem- nyelvtanításba, olykor természettudományos diszciplínákba is (elsősorban környezeti neveléssel összefüggő területeken). Követte-e ezt a gazdagodó fejlődést a képzés? Tanítóképzés, tanárképzés - művészképzés - egyáltalán az értelmiségiképzés? Tudásunkban van - tanítóképzési tapasztalat - tanárképzési tapasztalat (főként irodalomtanítás módszertanát illetően) - dráma- és színházismeret-tanári osztatlan tanárképzési tapasztalat - a vizuális kultúrával egybeeső tapasztalat (báb) - színházszakmai tapasztalat - gyógypedagógiai, szociálisintegráció-tapasztalat - egyházi felsőoktatási tapasztalat - dráma, drámapedagógia-szakos mester- és szakirányú továbbképzési tapasztalat E tapasztalatokról kívánunk számot adni, Elemezni, a nem sok, de számos, közös gyökérből táplálkozó szakirányú továbbképzés hasonlóságait és különbségeit. A dokumentumelemzés mellett kínál másodelemzésre való az a néhány korábbi nagyszabású empirikus kutatás, mely érintette drámapedagógiai tárgya lévén a képzés kérdéseit is (DICE, MDPT, TÁMOP 3.1.5, In Site Drama). Kutatásmetodika is „kéznél van”: módunkban áll egységes kérdésfeltevéseket alkalmazni a képzés hatáselemzésében, végzetek nyomon követésében a TÁMOP 3.1.5. adaptált kérdőívegyüttesének segítségével.

Előadások

A DRÁMA A TANÁRKÉPZÉSBEN

Eck Júlia / Pannon Egyetem

Raázt Judit; Czibula Katalin / Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK

Kulcsszavak: drámapedagógia, dráma- és színházismeret-tanári szak, dráma a magyartanárképzésben

Az előadás két nagyobb, összefonódó egysége két irányból közelíti meg a drámapedagógia tanárképzésben megjelenő gyakorlatát. Egyrészt beszélünk az országban egyedülálló tanárszakos képzésként működő dráma- és színházismeret-tanári szakról, mely a szakos tanárképzés feladatát látja el, másrészt egy szintén egyedülálló módszertani munkáról, mely a magyartanárképzésbe kapcsolja be a drámapedagógia módszertanát. A dráma- és színházismeret-tanári szak esetében az előadás a múltból indulva, de a jelenre fókuszálva mutatja be a dráma- és színházismeret önálló tanárszakként való megjelenésének nehéz folyamatát. Röviden kitér a Gabnai Katalin által készített első tervekre (Gabnai, 2016), az ott megfogalmazott célokra, szerkezeti sajátosságokra, és megmutatja ezek hasonlóságait és különbségeit a közelmúltban elindított és azóta megszüntetett drámapedagógia-tanári mesterképzés, ill. a jelenleg is működő dráma- és színházismeret-tanári szak összehasonlító vizsgálatai esetében. A vizsgálat középpontjában a működő osztatlan tanárképzési szak áll. Az előadásban szó lesz tananyagszerkezeti kérdés-felvetésekről éppúgy, mint a képzés hagyományos felsőoktatási elemektől eltérő sajátosságairól, egyedi vonásairól. Megmutatja a jelenleg futó képzés struktúráját és működését is, kutatásának középpontjába a képzésben megjelenő különféle szakterületek egymásra épülését, összefonódását és önálló jelenlétét helyezve, a képzési tapasztalatok birtokában jelenleg is zajló módosításokat is figyelembe véve. Előadásunk nem kevésbé fontos témája a drámapedagógia módszertanának megjelenése a szakos tanárképzésben. A bemutatott intézmény gyakorlatában hagyományosan integrálja – elsősorban a magyartanárképzés szakmódszertanába – a drámapedagógia eredményeit. Korábban programként, ill. szakirányú továbbképzésként is jelen volt a képzési lehetőségek között (Eck, 2016), valamint mintegy húsz éve mint módszer épül be a magyartanárképzés metodikáiba, szabadon választható kurzusokba. Ennek eredményei nemcsak egyes gimnáziumokkal kialakított rendszeres módszertani kontaktus, ill. a magyartanári-drámapedagógiai szakdolgozatok megnövekedett száma belső- és külső konzulensek részvételével, hanem az utóbbi évek TÁMOP támogatásainak köszönhetően széles körben indított projektek, kurzusok, magyartanárok számára tartott továbbképzések, kiadványok. Vizsgálatunk legfőbb célja tehát annak megmutatása, milyen szakismereti és módszertani tudással lépnek a közoktatásba a dráma- és színházismeret szakon végzett tanárok, valamint arra mutatunk példát, hogy az általános tanárképzés szakmódszertanában hogyan jelenhet meg a drámapedagógia. A kutatást a MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Drámapedagógiai Albizottsága támogatta.

PEDAGÓGIAI RELEVANCIAJÚ KÉPZÉSEK A SZÍNHÁZ- ÉS FILMMŰVÉSZETI EGYETEMEN

Golden Dániel / Színház- és Filmművészeti Egyetem

Kulcsszavak: alkalmazott színház, értelmiségképzés

Az előadás háttérét a Színház- és Filmművészeti Egyetemen működő, illetve működtetni tervezett pedagógus-, illetve pedagógiai relevanciájú képzések kapcsán összegyűjtött gyakorlati tapasztalatok és elméleti reflexiók adják. Az Színház- és Filmművészeti Egyetem gyarapodó képzéseinek keretei között - a drámapedagógia hazai gyakorlati és tantervbéli előrehaladásával összhangban - elsősorban Gabnai Katalin nevéhez fűződően - több évtizedes hagyománya van a drámapedagógiai, illetve színházi nevelési tanártovábbképzéseknek. Az utóbbi években fontos újdonságot jelentett az egyetem képzési portfóliójának bővítésében a művészeti szakok mellett egy „művészetközvetítő képzés”, a nappali tagozatos „drámainstruktor BA” képzés elindítása. Ennek képzési és kimeneti követelményeit a „18/2016. (VIII. 5.) Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI)” rendelet szabályozza, míg a „8/2013. (I. 30.) Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) „ rendelet megteremtette a lehetőséget a „színházművészeti tanár” és a „filmművészeti tanár „ mester szintű képzések jövőbeni elindítására is. Az előadásban áttekintem a képzési-kimeneti-köveelményekben (kkkban) az egyes szakterületekhez rendelt kreditszámokat a hozzájuk tartozó tartalmakkal együtt, továbbá kritikai elemzés alá vetem a tudás, képesség, attitűd, illetve autonómia és felelősség kategóriák alatt megjelenő kompetenciákat. A vizsgálat során terveim szerint hasznosítani fogom a TÁMOP-3.1.15. „A drámaoktatás helyzete a köznevelésben és a színházi nevelés a köznevelés eredményességéért” projekt keretében kidolgozott és alkalmazott hatásvizsgálati kérdőíveket, valamint az EFOP-3.2.16 „A tanulók képesség-kibontakoztatásának elősegítése a köznevelési intézményekben” projekt keretében megvalósuló kutatás-fejlesztési eredményeket. A kérdőív adaptációja a szimpóziumra jelentkező kutatócsoport egybehangolt munkája. Megjegyzés: az értékelés anonimitásának biztosítása érdekében több helyütt azon hivatkozásokat nem jelöltem, melyekben szimpózium-társaim (is) szerepelnek. A kutatást a MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Drámapedagógiai Albizottsága támogatta.

A BÁBJÁTÉK (A VIZUÁLIS KULTÚRA ÉS A DRÁMAPEDAGÓGIA INTEGRÁCIÓJA) ÉS A PEDAGÓGUSKÉPZÉS

Szentirmai László / Eszterházy Egyetem Comenius Campus

Kulcsszavak: vizuális kultúra, bábjáték, tanítóképzés

A bábjátékban az irodalom, a képzőművészet, a zene, a mozgás- és színművészet sajátos integrációban fonódik össze, autonóm műfajként tartjuk számon. Ez a gyermekkorúak számára közelebbi alfaj azért került be az iskolázásba, mert keretei között megvalósulhat az alkotva tanulás, a nevelés, a személyiségfejlesztés. Nem speciális változat, hanem a művészettel való edukáció elvével, a műfajban rejlő összes lehetőség kiaknázása igényével alkalmazott tevékenység. Értő művelése azonban szemléletbeli pontosítást követel meg, tartalommal tölt meg egy stúdiumot. Előadásomban pár válogatott elméleti (műfaji, lélektani és pedagógiai) és gyakorlati (tantárgy-pedagógiai) ismeret rendszerezett előtárásával • a tananyag körére, • a feladategyüttes paramétereire, • a megvalósítás módszereire vonatkozó részletekkel szolgállok a pedagógusképzésbe való visszavezetése reményével. Mindezt harminc éves gyakorlat igazolja vissza. A művészet legbelsőbb lényege az élmény, amely szorosan kötődik a megismeréshez, végülis a valós élethez. Tehát a művészet és annak élvezete is megismerés. Itt elhanyagolhatatlan az alkotó és a befogadó személye, ami erősen függ a tanultságtól, műveltségtől. A művészet - mind alkotás, mind befogadás formájában - különleges, élményekkel teli személyiség-művelési lehetőség, amelyet a pedagógia művészeti nevelés címen emel be az edukációba. A bábjáték is az. Alkalmazott bábjáték- művészettel való nevelés. • a képzőművészet s a bábu (ember által „élővé” tett kinetikus szobor) • a színpadkép, mint építészet, • a bábok, kellékek és a díszletek- színes, komponált világ, • A zene, az akusztikus effektek /de a bábjáték is/ több, mint verbális tanulságok hallható formába szorítása - kifejezés jelképek segítségével. • Az elvont fogalmi gondolkodás kifejlődésekor, a morál körébe tartozó normák fogalmak, a szokások elsajátításához a bábos szituációkba ágyazott tevékenység kifejezetten alkalmas • Kikerülhetetlen a különféle /kis/mesterségek- a textil-, papír, fa-, fém-, bőrművesség- felemlítése is. A bábjáték kapcsolatai (1. ábra) Létevel visszaigazolja a különböző területeken tanultak szükségességét, értelmet ad az ismeretek megszerzésének, bizonyítja hasznosságukat. Az alábbi szerkezetben szolgálja a nevelést (2. ábra) Alkalmazott bábjáték stúdiuma az alapképzésben (óvó- és tanítóképzés) - múlt, közelmúlt (tantervek). A sárospataki modell vázlatos, lényegretörő rajza. Alkalmazott bábjáték stúdiuma fakultációs sávban (óvó- és tanító- és tanárképzés)- közeljövő (?). Tananyag és „tanszerek”, a nem nyomtatott ismerethordozók köre. A helyiség kérdésköre (rajzterem, tánc- és tornaterem, pódiumterem). Terminológia, minősítési rendszer és a stratégia kiigazítására tett javaslat. A képzők képzéséről, a felsőoktatás mulasztásairól esik szó az előadás zárásaként. A kutatást a MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Drámapedagógiai Albizottsága támogatta.

A ZENEOKTATÁS ALTERNATÍV DIMENZIÓI

Elnök: Váradi Judit / Debreceni Egyetem
Opponens: Juhász Erika / Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: kultúrafogyasztás, zenei nevelés, zenepedagógiai módszerek

Az ezredforduló után az oktatás kulcsszerepet játszik a társadalmi kohézió erősítésében és segítséget nyújthat azoknak a globális társadalmi problémák megoldásában, melyek befolyásolják az egyén mentális állapotát, mivel a tanulás és a munka nem csak magánügy. A zenei nevelés hatása bizonyítottan elősegíti a tanulmányi eredményességet, s ezáltal a társadalmi mobilitást, valamint az eredményes nevelés megfelelő motivációt teremt ahhoz, hogy erőt tudjunk meríteni kulturális értékeinkből. A zenei nevelés személyiségformáló erejének gondolata magával az emberrel egyidős, a zenei nevelést és a gyermeknevelést összhangba állító elméletek nagy hangsúlyt kaptak. Magyarországon az utóbbi években megnőtt a zenepedagógiai kutatások száma, amelyek a zenei tanulmányok hatására fókuszál a személyiségfejlődésben, valamint a más diszciplínákat érintő teljesítményben. Négy évvel ezelőtt megalakult kutatócsoportunk tantárgypedagógiai, metodikai vizsgálatokat végez. A tudományos érdeklődés kiemelten vizsgálja a közoktatást kiegészítő alternatív módszereket kurrikuláris és extrakurrikuláris keretek között. A szimpózium előadásai a zenepedagógia által közvetített értékeket, előnyöket kutatja változatos módszertani eszközökkel az oktatás különböző szintjein. A Kodály koncepció alapján megvizsgáljuk az intézményes népzeneoktatáshoz kapcsolódó neveléstörténeti összefüggéseket, valamint az ehhez kapcsolódó extrakurrikuláris szintén nyújtotta lehetőségeket. A szimpózium másik két előadása kiemelten kutatja a közoktatást kiegészítő alternatív zenepedagógiai irányzatok helyét és szerepét, amelyek a gyermeki fantázia kibontakozásának adnak teret a szabad improvizációs készségek fejlesztésével. A módszerek beemelése a közoktatásba innovatív lehetőséget hordoz magában a ének-zene oktatás hatékonyságának és élményszerűségének terén. Az ötödik előadás a zenei nevelés non-formális lehetőségeinek feltérképezésével azt vizsgálja, hogyan lehet a formális zenei nevelést a koncertpedagógia modern eszközeivel kiegészíteni. A módszerek beemelése a közoktatásba innovatív lehetőséget hordoz magában a ének-zene oktatás hatékonyságának és élményszerűségének terén. Elemezzük a formális és non-formális zenei oktatás módszereit, valamint az élőzenei bemutatók extrakurrikuláris lehetőségeit. Kutatási eredményeink alapján a zenetanulás sokat segíthet abban, hogy a gyermekek értékes tagjai legyenek a társadalomnak, érdemes kiemelni a személyiségfejlődést, társas kapcsolatok épülését és a testi-lelki egészség megőrzésére törekvést is. A kutatás képet nyújt a tanítók és zenetanárok zenepedagógusi munkájának lehetőségeiről és problémáikról, ezáltal segítséget nyújt a zenepedagógusok képzéséhez, hozzájárulva egy műveltebb, empatikusabb, magasabb érzelmi intelligenciával rendelkező ifjúság neveléséhez. A kutatást a MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Drámapedagógiai Albizottsága támogatta.

Előadások

AZ 1981-ES ÉS 1999-ES NÉPZENEI TANTERVEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

Bíró István Ferenc / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: népzeneoktatás, tanterv, összehasonlító tantervelemzés

A magyar népzeneésképzés tervezett szakterületi megújításának köszönhetően a közelmúltban ismételen központi figyelmet kaptak a népzeneoktatáshoz kapcsolódó tantervek (Bolya, 2017). Összehasonlító tantervelemzésünkben az 1981-es (Az állami zeneiskolai nevelés és oktatás terve. Népi hangszerek.) és 1999-es (Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja. Népzene.) népzeneoktatáshoz kapcsolódó tanterveket vizsgáltuk a dokumentumelemzés módszerével. Alapmódszerünket kiegészítettük – főként a kutatás kezdeti, tájékozódó szakaszában – a kikérdezés módszerével is, félíg-strukturált interjúkat vettünk fel az 1981-es tanterv készítőivel. Megfogalmazott kutatási kérdéseinkkel elsősorban az intézményes népzeneoktatáshoz kapcsolódó neveléstörténeti összefüggésekre kerestük a válaszokat, melyek segítségével közelebb kerülhetünk az intézményes népzeneoktatás paradigmaváltásának időbeli meghatározásához. A népzenei anyag felfogásában bekövetkező szemléletváltás lényege abban vált megfogalmazhatóvá, hogy a népzenei anyagot nem etnológiai értelemben vett végeredményként, hanem annak előadója felől az etnológiai akciót gerjesztő tényezőként értelmezzük (Agócs, 1998). Választott módszereink segítségével az említetteken kívül mélyebb, differenciáltabb összefüggésekre is rámutattunk, ugyanis nemcsak tantervi szinten váltak láthatóvá az autenticitással kapcsolatos paradigmák, hanem kirajzolódtak tanterven belüli különbségek is. Az összehasonlító elemzés alapját Gergely Gyula (2004) Tantervelemzés a paradigmaváltás jegyében című tanulmányában működtetett módszertan, valamint az általa megfogalmazott komponensrendszer nyújtotta. Így vizsgálatunkat öt fő komponens mentén végeztük el, melyek a személyiségfejlődés és-fejlesztés, a stratégiai tevékenység, a rendszerszerű, illetve rendszerbe szerveződés, a kompetenciafejlesztés és a kooperativitás komponensei (Gergely, 2002; Gergely, 2004). Összehasonlító elemzésünk eredményeképpen megfogalmazhatjuk, hogy a népzeneoktatás területén tantervi szinten egyértelműen az 1999-es tanterv hozta el a szemléletváltást, azonban az 1981-es tanterv egyes (duda és részben a tekerőlant) főtárgyai esetében azonosíthatók kivételek, melyek népzene-felfogása meghaladja a többi főtárgyét. Eredményeink segíthetik a tantervfejlesztők munkáját, hozzájárulhatnak az eddigi hibák feltárásához, azok javításához. Segíthetnek megérteni az intézményes népzeneoktatás kezdeti időszakát, azok nehézségeit, valamint a nehézségek hátterében meghúzódó okokat. Adatokkal szolgálhatnak a neveléstörténet számára a népzeneoktatás paradigmáinak megállapításához, a fejlődési irányok meghatározásához.

EXTRAKURRIKULÁRIS LEHETŐSÉGEK A NÉPZENEOKTATÁSBAN

Dragony Gábor / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: népzene oktatás, extrakurrikuláris oktatás, zenepedagógia

A népzeneoktatás megjelenése a kurrikuláris oktatás helyszínein csupán néhány évtizedes múltra tekint vissza. Az extrakurrikuláris helyszíneken azonban korábban is léteztek és a jelenlegi zeneiskolai rendszerrel párhuzamosan is működnek olyan oktatási formák, amelyekről tudományos értelemben keveset tudunk. A népzeneoktatásnak a művészeti nevelésen belül számos funkciója, célja, feladata van, és az oktatás helyszíneit tekintve ezek hasonlóak és különbözőek is lehetnek. A népzeneoktatásban az extrakurrikuláris szintér nyújtotta lehetőségekről köznap értelemben sok szó esik (táborok, táncházak, szakkörök, tanfolyamok stb.), mibenlétét és eredményességét szükséges lenne tudományos alapa helyezve empirikus kutatással vizsgálni. Az extrakurrikuláris oktatás fogalmát több értelmezésben is használja a szakirodalom. Az extrakurrikuláris jelző vonatkozhat az az iskolai tanórán kívüli, illetve iskolán kívüli alkalmakra. Ezek elkülönítésében és összehasonlításában többféle szempontot kell és lehet figyelembe venni. Ezek például: az alkalom, program szabadon választott vagy kötelező; az iskola szervezi vagy más intézmény, szervezet; fizetnek érte a résztvevők vagy ingyenes; rendszeres vagy egyszeri stb. Fontos vizsgálni még többek között az alkalmak, programok célját, az zeneiskolai oktatással való kapcsolatát, az alkalmazott módszereket, az átadni kívánt tudást tartalmat és ennek dokumentációját, a résztvevők életkorát, motivációját és az oktatók szakmai és módszertani felkészültségét. Résztvevők és oktatók körében végzett kérdőíves kutatással szeretném alátámasztani azt a feltételezést, hogy az extrakurrikuláris helyszíneken a népzeneoktatás legtöbb szerepe, célja is megvalósulhat. Ez lehet ismeretnyújtás, személyiség- és közösségfejlesztés, élményeket (például a tudás megszerzésének élményét is) nyújtó és alkotótevékenységek biztosítása, tehetséggondozás és -fejlesztés, pályaválasztásra és továbbtanulásra való felkészítés. Ezek a népzeneoktatásban az éneklés és a hangszeres zenélés egyéni tanulásával és gyakorlásával, közös zenéléssel, társas muzsikálással, rendszeres zenehallgatással, mesterekkel, példaképekkel való találkozással, gyűjtéssel teljesülhetnek. Ilyen szinterek lehetnek: szakkörök, népművészeti és népzenei táborok, népzenei tanodák, ismeretterjesztő foglalkozások, tanfolyamok, továbbképzések, népzenei kurzusok (online is), magánórák, gyűjtőutak; másodlagos céllal a népdalkörök, népzenei együttesek, táncházak, népzenei találkozók, fesztiválok. A szinterek sajátosságainak tudományos feltérképezése segíti a szakterületen érintett pedagógusok munkáját, és közvetve hozzájárulhat a népzeneoktatás mint pedagógiai tevékenység eredményességének, hatékonyságának növekedéséhez.

AZ ORFF-MÓDSZER A MAGYAR KÖZOKTATÁSBAN

Szalai Tamás / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: Orff módszer, zenepedagógiai irányzat, zenei nevelés

Magyarországot a Kodály koncepció szülőhazájaként ismerik el és tartják számon a zeneoktatás színterein belül. A magyar ének-zene oktatás alappillérei a Nemzeti alaptantervben foglaltak alapján a Kodály koncepció alapelveire épülnek. A gyermekek zenei nevelésével foglalkozó zenepedagógiai irányzatok alapvetéseikben és módszertani szempontból is lényeges különbségeket mutatnak. Az Európában elterjedt egyéb XX. században útnak induló irányzatokat, mint például a nyugati európai országokban szélesebb körben alkalmazott Orff-módszer csak kevés hazai intézményben használják kurrikuláris és extrakurrikuláris szinteken egyaránt (Andorka, 2013). A Kodály koncepció énekes alapon közelíti meg a gyermekek zenei nevelését, míg az Orff-módszer nagyobb hangsúlyt fektet az improvizációra és a ritmusjátékra, valamint a zenei jellegű mozgásos tevékenységekre (Comeau, 1995). A Kodály koncepció és az Orff-módszer ötvöztetése már sor került hazánkban, azonban a zenepedagógia kevés figyelemet fordít ezen folyamatra. A két zenepedagógiai irányzat együttes, illetve kevert használata innovatív lehetőséget hordoz magában a ének-zene oktatás hatékonyságának serkentése terén (Turpin, 1986; Scott, 2008). Kutatásunkban a populációt azon pedagógusok alkották, akiknek az óráikon megjelennek az Orff-módszer módszertani elemei, illetve az Orff instrumentárium hangszerei. Keressük a választ arra, hogy létezik-e tisztán Orff-módszer a magyar közoktatásban, valamint hogy milyen formában jelenik meg a két zenepedagógiai irányzat az osztályterem falain belül, mely módszertani elemek kerülnek alkalmazásra. A további célok közé tartozik az Orff-módszer magyarországi alkalmazásának rövid történeti áttekintése. A kutatásunkban kvalitatív módszerek kerültek alkalmazásra. Az adatfelvétel félig strukturált interjúk használatával történt, és az ezekből nyert információk elemzése nyomán kerül bemutatásra az Orff-módszer hazai oktatási színtéren való alkalmazása szimpóziumelőadásunkban. A mintát azon pedagógusok képezték, akik ezen zenepedagógiai módszert felhasználva tanítanak a magyar közoktatásban általános iskolás gyermekeket. A kutatás távlati céljai között szerepel a további mélyreható és széleskörű vizsgálódás az Orff-módszer hazai, illetve külföldi alkalmazásának tükrében.

KOKAS KLÁRA PEDAGÓGIAI MÓDSZERÉNEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

Székely Csilla Imola / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: Kokas Klára, komplex művészetpedagógia, improvizációs tánc

Kokas Klára (1929-2010) zenepedagógus, zenepszichológus pedagógiai módszereinek, saját találmányú zenés foglalkozásainak bemutatása után kísérletet teszek arra, hogy ezeket a módszereket összevegyem a nemzetközi gyakorlat különböző iskoláival, hasonló pedagógiai eljárásokkal, újításokkal, kiemelve azokat az elemeket, amelyekben hasonlóságot mutatnak, különös tekintettel a reformpedagógiai törekvésekre. Rámutatok arra, amiben Kokas Klára személyiségfejlesztő zenés foglalkozásai újat, többletet hoztak, arra, amiben megragadható Kokas Klára módszerének újszerűsége, gyermekközpontúsága és sikere: a gyerekekkel való kapcsolatára. Tanulmányom célja kiemelni azokat az összetevőket, amelyek sajátosan kokasi módon járulnak hozzá a gyerekek személyiségfejlődéséhez. Kokas Klára nagy hangsúlyt fektetett a gyermeki fantáziára, képzelőerőre és annak kibontakoztatására. Ugyanakkor a szabad alkotás, flow-élmény által létrehozott egyedi kompozícióra, amelynek kiváló teret biztosított a gyerekek szabad improvizációs tánca és képi ábrázolása komolyzenére. Ő nem zenére tanított, nem aktív zenélésre, hanem a zene figyelmére, befogadására, nem zenét tanított, hanem zenével bontakoztatta ki a gyerekek gazdag belső világát. A Kokas-módszer bemutatását kulcs-szavak köré rendezem, amelyek átláthatóan rendszerezik és összefoglalják Kokas koncepcióját a zene általi nevelésről. Összehasonlító elemzésemben megemlítem Kokas Klára, Carl Orff, Kodály Zoltán, Émile Jaques-Dalcroze, Maria Montessori, valamint Rudolf Steiner nevelési koncepciójának a Kokaséval közös reformpedagógiai elemeit. Olyan pedagógusok módszereinek bizonyos elemeit emelem ki, akik valamiképpen kapcsolódnak, eltérést avagy hasonlóságot mutatnak a kokasi nevelésfilozófiával és gyakorlattal. Kutatásom eredményeképpen elhelyezhetővé válik Kokas Klára pedagógiai módszere a hazai és nemzetközi pedagógiai gyakorlati és módszertani palettán, ugyanakkor hangsúlyozásra kerülnek azoka a szempontok, elemek, összetevők, eljárások, amelyek sajátosan Kokas Klára innovációi, és amelyből kiderül az is, hogy a zenepedagógia, egészségnevelés, tehetség-kibontakoztatás és személyiségfejlesztés határain belül hol helyezhető el az ő sajátos nevelési módszere, a zenével segített önkifejezésre, empátiára, szabad alkotásra való nevelés.

A KONCERTPEDAGÓGIA SZEREPE AZ OKTATÁSBAN

Várad Judit / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: koncertpedagógia, zenepedagógia, extrakurrikuláris oktatás

Európa több országában önálló területté vált az a progresszív pedagógiai irányzat, amely Magyarországon koncertpedagógia-zeneközvetítés néven kezd ismertté válni. A tevékenység, amely az élménypedagógia része 2012-ben került be a Nemzeti alaptantervbe. „A köznevelés és a kultúrát közvetítő intézmények, szervezetek együttműködése alapvető a zenei nevelés szolgálatában, ezért a koncertpedagógia az ének-zene oktatás része” (NAT 2012:10785). A tevékenység extrakurrikuláris keretek között, tanórán és iskolán kívül zajlik. Jelentőségét alátámasztja, hogy korábbi kutatások szerint gyermek- és ifjúkorban a klasszikus zenével való találkozások magas száma pozitív érzésekkel összekötve szoros összefüggésben áll a komolyzenei kompetencia kialakításával (Mende, Neuwöhner 2006). Kutatásunk kvantitatív és kvalitatív eszközökkel méri fel nemzetközi kitekintésben, hogy a koncertpedagógia, mint tevékenység betölti-e szerepét, van-e lehetősége a gyermekeknek részt venni élőzenei hangversenyen. A nemzetközi vizsgálat (N=800) a Magyarországon, Romániában, Szerbiában és Szlovákiában folyó zenei nevelési gyakorlat metszetének elemzésével vizsgálja a tanulók zenei kultúrájának kialakulására ható tényezőket és a zenehallgatás pedagógiáját. Mérőeszközünk két saját készítésű kérdőív. A 8-12 éves diákok feleletválasztós kérdésekre, az őket tanító pedagógusok félig strukturált kérdésekre válaszoltak. A tudományos érdeklődés a zenével való találkozás módszertanára fókuszált. A felmérés kimutatta, hogy a tanulók többsége pozitív attitűdöt mutat az énekléssel és zenehallgatással kapcsolatban. A pedagógusok véleménye alapján az életkornak megfelelően szerkesztett műsorok élményt nyújtanak a gyermekeknek, pozitív irányban változtatja meg a klasszikus zenéhez való viszonyukat. Ugyanakkor annak ellenére, hogy az adott településen lenne lehetőség ifjúsági hangverseny látogatására több pedagógus úgy nyilatkozott, hogy ezeken nem szoktak részt venni. A koncertpedagógia fontosságát bizonyítja, hogy Nyugat-Európában a művészeti egyetemeken már megjelent tantárgyként és önálló mesterszakként is a zenepedagógia kiegészítéseként, Magyarországon 2013-ban került bele a zeneművészeti felsőoktatás órahálójába. Nagyon fontos a leendő zenetanároknak megmutatni az élményalapú oktatás fontosságát, a tevékenységközpontú, kreatív módszereket használó zeneoktatás hatékonyságát, amely a formális és non-formális oktatás területén egyaránt iránymutató pedagógiai módszer a művészeti nevelés területén.

AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARRAL ÉLŐ GYERMEKEK ÉS CSALÁDJAİK TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁNAK MÓDSZERTANI TÁMOGATÁSA

Elnök: Vargáné Molnár Márta / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Opponens: Zászkaliczky Péter / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Szimpózium-összefoglaló

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar; integráció; szülők

Az Autizmus spektrum zavarral élő gyermekek és családjaik társadalmi integrációjának módszertani támogatása c. szimpózium az XXXNÉVXXX Kutatócsoport (XXXNÉVXXX) négy éves multidiszciplináris kutatási programjának koncepciójáról és első eredményeiről számol be, különös hangsúlyt fordítva a kutatás-sorozat neveléstudományi vonatkozásaira. Bár hazánkban mintegy 100.000 fő él autizmussal, még mindig kevéssé állnak rendelkezésre az érintett személyeket, családjaikat és oktatási környezetüket több lépésben támogató, bizonyítékokon alapuló komprehenzív-szupportív technikák, a több szintű, a befogadást szisztematikusan támogató eljárások. A XXXNÉVXXX előzményeit tekintve alapkutatási és innovatív eszközfejlesztési fókuszokkal rendelkezett, melyek mellett folyamatosan koncentrált az evidencia-alapú gyakorlatok meghonosítására és fejlesztésére az autizmus területén, s ezen keresztül az autizmussal élő emberek és családtagjaik életminőségének javítását, társadalmi integrációjának megerősítését tűzte ki célul, melyben hangsúlyos szerepe van a nevelési-oktatási kontextusoknak. A szimpózium négy előadásból áll: két bevezető, koncepcionális alapokat és irodalmi áttekintést nyújtó teoretikus előadást foglal magába, valamint két szervesen épülő, a kutatás-sorozat első fázisának előzetes eredményeit ismertető empirikus munkát. Az első előadás bemutatja a kurrens neveléstudományi paradigmaváltozások tükrében az autizmus spektrum zavarral élő személyek családi és intézményi kölcsönhatásait, s igyekszik a hazai és nemzetközi neveléstudományi és kutatómódszertani trendeket valamint az autizmus területén ismert és bizonyított paradigmák kapcsolatát, illeszkedését ismertetni. A második előadás áttekintést nyújt az autizmus spektrum zavarral élő személyek szüleinek életminőségéről és pszichológiai jól-létéről, valamint ennek klinikai-pedagógiai jelentőségéről. A harmadik előadás ismerteti a kutatócsoport első eredményeit az autizmussal élő gyermekek ellátását befolyásoló tényezők rendszerét áttekintve, az alkalmazkodást nehezítő viselkedések és a tüneti kép szerepének kiemelésével. Végül az integratív pedagógiai fókusz mellett a kapcsolódó pszichológiai és egészségtudományi háttértényezők - mint az autizmussal élő személyek szüleinek kompetencia-élménye, pszichológiai jól-léte és életminősége - vizsgálatának első eredményeit az érintett személyek intézményes oktatásának kontextusában ismertetik a szerzők.

Előadások

AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVAR A CSALÁD ÉS AZ INTÉZMÉNY KÖLCÖNKHATÁSAIBAN: EGY KUTATÁS NEVELÉSTUDOMÁNYI ÉS KUTATÁSMÓDSZERTANI PARADIGMÁK KONTEXTUSÁBAN

Szekeres Ágota / MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE-BGGYK
Havasi Ágnes, Győri Miklós, Stefanik Krisztina / MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani
Kutatócsoport, ELTE-BGGYK

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar; paradigmák; együttműködés

A neveléstudományi kutatások az elmúlt évtizedekben jelentős változáson mentek keresztül. A korábbi nemzetközi paradigmaváltás következményeképp (pl.: Kuhn, 1963) a neveléstudomány bölcsészettudományi paradigmáját (Kozma, 2001) egyre inkább felváltja a természettudományos és a társadalomtudományi paradigma (Kozma, 2013). Mindezek következtében azt látjuk, hogy a pedagógia tulajdonképp ezen tudományok tanításában és tanulásában, vagy olyan speciális területek kibontakozásában él igazán, mint a gyógypedagógia (Kozma, 2001). A 21. század elején bekövetkezett fordulat után a kutatások azon tudományos megközelítése fogadható el, amely "a megbízható és érvényes ismereteket szigorú, rendszerezett és objektív kutatási eljárások alkalmazásával biztosítja..." (Németh, 2015, 283.) és így releváns a gyakorlat számára is. Mindez az evidencia-alapú megközelítés megjelenését jelentette a neveléstudományban és a gyógypedagógiában is. Egyre inkább elvárás, hogy a kutatócsoportok multidiszciplinárisak legyenek (Csapó, 2011), vagy az, hogy a kutatások során különböző paradigmákat alkalmazzanak (Halász, 2013) vagy az, hogy a kvantitatív, illetve kvalitatív irányzat egymással kombinálva jelenjen meg (Németh, 2015). A fentiekhez hasonló szemléleti és kutatómódszertani trendek figyelhetők meg az autizmus spektrum zavarral élő személyek pszichoedukációs támogatására irányuló kutatásokban, a téma sajátosságaiból adódóan időben némiképp megelőzve e trendek átfogó neveléstudományi megjelenését, de nem függetlenül azoktól (Gyori et al., 2012). Mindezeket figyelembe véve terveztük meg kutatásunkat, amelynek fókuszában az autizmus spektrum zavarral élő személyek (gyermekek és felnőttek) integrációja áll, a család és az intézményes oktatás-ellátás kölcsönhatásainak hátterén. Munkánk első szakaszában célunk az autizmus spektrum zavarral élő gyermekek és családjaik reprezentatív mintáján az életminőségük és megküzdési stratégiáik felmérése, kvantitatív módszertannal. A második szakaszban kvalitatív kutatás keretében egy szűkített mintával dolgozunk tovább, mélyebben megismerve a családok erőforrásait és nehézségeit, valamint az érintett személyek ellátásának részletes jellemzőit és hatásait, ezek egyéni, finomabb mintázatait. A harmadik szakaszban akciókutatás keretében (Vámos, 2013) - a korábbi eredményekre építve - egy befogadást támogató program kidolgozása, kipróbálása és hatásainak vizsgálata valósul meg. Az érintett személyeket és családjaikat érintő evidencia-alapú támogató technikák korlátozott mértékben állnak rendelkezésre, ezért eredményeink mind a napi gyakorlatba, mind pedig a gyógypedagógus képzésbe azonnal visszaforgathatók. Eredményeink pedig hosszútávon hozzájárulhatnak a konstruktív életvezetés kialakításához (Bábosik, 2006), vagyis ahhoz, hogy az egyén szociális és individuális szempontból is megfelelő módon tudja vezetni az életét. Ebben kiemelt szerepe van a család és az intézmény együttműködésének (National Research Council, 2001; Guldborg, 2010). A kutatást a MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Drámapedagógiai Albizottsága támogatta.

ÁTTEKINTÉS AZ AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARRAL ÉLŐ SZEMÉLYEK SZÜLEINEK ÉLETMINŐSÉGÉRŐL, PSZICHOLÓGIAI JÓL-LÉTÉRŐL, EZEK KLINIKAI, PEDAGÓGIAI JELENTŐSÉGÉRŐL

Borsos Zsófia / MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE-BGGYK

Vargáné Molnár Márta, Horhi Anett, Janoch Monika /MTA-ELTE Autizmus

Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE-BGGYK

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar; szülői életminőség; pszichológiai jól-lét

HÁTTÉR: Az autizmus spektrum zavarban érintett személyek támogatása kapcsán komprehenzív (átfogó) szemléleti keretet alkalmazunk, melyben a szülőknek kiemelt szerepet tulajdonítunk a szakemberek klinikai-pedagógiai munkájában, a szolgáltatások fejlesztésében és az érdekképviselet területén, melynek alapköveit a TEACCH-program (Treatment and Education of Autistic and related Communication – handicapped CHildren) fektette le (Mesibov, Shea, Schopler, 2008). Továbbá kiemelt jelentősége van a családtagok közötti tranzakcionális kapcsolat szemléletének, mely szerint a kapcsolat kétirányú, s a tagok jól-léte kölcsönösen befolyásolja egymás jól-létét. Ezen keresztül a szülői jól-létnek kulcsszerepe van a gyermek viselkedéses képének alakulásában (Karst, Van Hecke 2012). Kutatócsoportunk, az XXXNÉVXXX Kutatócsoport (XXXNÉVXXX), ennek szellemiségében az autizmussal élő emberek és családtagjaik életminőségének javítását, társadalmi integrációjának megerősítését tűzte ki célul, melynek elsődleges terepe az oktatás. **CÉL:** Az előadás célja a jelenlegi kutatási tervünk szakirodalmi megalapozása a hazai és nemzetközi előzmények áttekintésével, melynek fókuszában a szülők életminőségével, pszichológiai jól-létével, megküzdési stratégiáival, koherencia-élményével és az észlelt szülői kompetenciával kapcsolatos korábbi eredmények állnak. **EREDMÉNYEK:** A nemzetközi szakirodalomból kiemelkedik, hogy autizmus spektrum zavarral élő gyermekek szülei nagyobb mennyiségű stresszel és kihívással találkoznak gyermekük nevelése során, valamint egészséggel összefüggő életminőségük jelentősen alacsonyabb mind a tipikusan fejlődő gyermekeket nevelő családokkal, mind más fogyatékosági csoportba tartozó gyermekek szüleivel történő összehasonlításban (Hayes, Watson 2013, Vasilopoulou, Nisbet 2016, Eapen, Guan 2016). Rizikófaktorokként ehhez hozzájárulhatnak többek között a maladaptív megküzdési stratégiák, a családi jövedelem szintje, a gyermek állapotához társuló egyéb zavarok. Míg védőfaktorok között megjelenhet a nevelésről alkotott pozitív kép, a magas szintű koherencia-élmény, a szülői kompetencia és a társas támogatottság (Eapen, Guan 2016, Frantzen és mtsai 2016, McStay és mtsai 2014). Hazai viszonylatban korábbi kutatásunk (Győri és mtsai 2016) is megegyezik a nemzetközi eredményekkel (Pisula, Kossakowska 2010), mely kapcsán az autizmussal élő gyermeket nevelő szülőknél szignifikánsan alacsonyabb koherencia-élmény figyelhető meg. **KONKLÚZIÓK:** Összességében elmondható, hogy a nemzetközi szakirodalomban, az utóbbi évtizedben egyre nagyobb hangsúlyt kap az autizmussal élő gyermeket nevelő szülők életminőségének és pszichológiai jól-létének vizsgálata. A negatív kimenetekkel szemben egyre inkább a családok alkalmazkodását elősegítő tényezők kerülnek fókuszba, melyek jó alapot adhatnak a korszerű pszicho-edukációs intervenciós módszerek tervezéséhez és bevezetéséhez, melynek fontos pillére a szülőkkel való szoros együttműködés. A kutatást Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

AUTIZMUSSAL ÉLŐ GYERMEKEK ELLÁTÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK – AZ ALKALMAZKODÁST NEHEZÍTŐ VISELKEDÉSEK ÉS A TÜNETI KÉP SZEREPE

Győriné Stefanik Krisztina / MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE-BGGYK
Vargáné Molnár Márta, Őszi Tamásné, Ábrahám András, Horváth Endre /
MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE-BGGYK

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar; oktatási ellátás; tüneti kép

HÁTTÉR: Az autizmus spektrum zavarral élő személyek megfelelő támogatása összetett feladat, az individuális szükségletek számos tényező mentén variálnak. A beavatkozások oktatási, nevelési és pszichológiai módszerekre épülve akkor a leghatékonyabbak, ha egyénre szabottak és komprehenzív keretrendszerhez illeszkednek (Stefanik és Őszi, 2013). A megfelelő ellátáshoz való hozzájutást befolyásoló tényezők feltárása külföldön intenzíven kutatott terület. Az ellátás elérésében fontos szempont az életkor, ennek előrehaladtával csökken az individuális szükségletekhez illesztett beavatkozás esélye (Anderson, 2017; Turcotte et al., 2016). A megfelelő iskolai elhelyezésben további meghatározó faktor a kihívást jelentő viselkedések mértéke, a társas képességek színvonala (Lauderdale-Littin, 2013), valamint a társuló pszichiátriai állapotok, az anyagi helyzet és a szülők iskolai végzettsége (Taylor és Henninger 2013; Nguyen et al., 2016), azonban kisebb szerepe van az intellektuális és a nyelvi színvonalnak (Hodgetts et al., 2015). A Magyarországon 2008/09-ben lezajlott Országos Autizmus Kutatás a fenti kérdéseket is érintette (Bognár és mtsai, 2009), de részletes feltáró munka azóta sem született. Megállapítható, hogy az autizmussal élő személyek ellátása rendkívül egyenetlen, s az ellátáshoz való hozzáférést befolyásoló tényezők kevésbé feltártak. **CÉLOK:** Vizsgálatunk célja annak feltárása, hogy az iskolai ellátás típusát és a fejlesztés óraszámát hogyan befolyásolják az autizmusban jellemző tünetek és az alkalmazkodást nehezítő viselkedések. **MÓDSZEREK:** Online kérdőíves vizsgálatunkban autizmussal élő személyek szülei vettek részt. A kutatás átfogó célja reprezentatív hazai mintán feltárni és módszerfejlesztésen keresztül előnyösen befolyásolni az autizmussal élő személyek intézményes ellátása és családjuk életminősége közötti kölcsönhatást. Az összesen 151 kitöltött kérdőívől 131 vonatkozott gyermekekre (életkori sáv: 3-17 év; 114 (87%) fiú, 17(13%) lány) – jelen vizsgálatunkban erre az almintára fókuszálunk. Kérdőívünk összesen 11 nagyobb kérdéscsoportból áll, amelyek közül előzetes elemzést végeztünk az ellátására és alkalmazkodást nehezítő viselkedésekre vonatkozó kérdéscsoportokból, valamint a Szociális és Kommunikációs Kérdőívől (Rutter et al., 2003) nyert adatokkal. **EREDMÉNYEK:** Előzetes elemzésünk eredményei azt mutatják, hogy az alkalmazkodást nehezítő viselkedések száma és intenzitása erőteljesebben differenciál a többségi ellátásban és a speciális ellátásban részesülő gyermekek között, mint az autizmusra jellemző tüneti kép. A két csoport között különbség mutatkozik a fejlesztés óraszámában: az integráltan tanuló gyermekek szignifikánsan kevesebb időt töltenek intézményünkben. Mindemellett sem a problémás viselkedések, sem az autizmus tünetei nem mutatnak összefüggést a specifikus fejlesztés mennyiségével. A szülők gyermekük ellátásával kapcsolatos szubjektív megítélése nem különbözik lényegesen, mindkét csoport esetében elégedetlenséget tükröz. A kutatást és a jelen publikáció elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

AUTIZMUSSAL ÉLŐ SZEMÉLYEK SZÜLEINEK KOMPETENCIA-ÉLMÉNYE, PSZICHOLÓGIAI JÓL-LÉTE ÉS ÉLETMINŐSÉGE AZ ÉRINTETTEK INTÉZMÉNYES OKTATÁSÁNAK KONTEXTUSÁBAN

Győri Miklós / MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE-BGGYK
Vargáné Molnár Márta, Borsos Zsófia, Horváth Endre / MTA-ELTE Autizmus
Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE-BGGYK

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar; intézményes oktatás; szülői életminőség

HÁTTÉR: Az autizmus spektrum zavar (ASD) sajátos neurokognitív fejlődési mintázat. Az érintett személyek elsősorban a társas viselkedések, a társas kommunikáció, a viselkedés és az érdeklődés átfogó szervezése területein mutatnak a tipikustól eltérő korlátokat. A képességek kulcsfontosságúak a hétköznapi adaptáció és az intézményes oktatásban való részvétel szempontjából. A nemzetközi szakirodalom azt mutatja, hogy az érintett gyermekek szülei életminősége átfogóan alacsonyabb, kevésbé koherens ágensként tapasztalják meg magukat, a szülői kompetencia-élmény a gyermek fejlesztésének hatására javul, s összefüggés van a szülői mutatók és az érintett gyermek intézményes ellátásának minősége között (Lai & Oei, 2014; Siman-Tov, Kaniel, 2011, Frantzen et al., 2016, Eapen & Guan, 2016). Egy pilot kutatásból nyert eredmények (Gyori et al., 2016) részben megerősítették ezeket az összefüggéseket hazai mintán. Ugyanakkor nincsenek alapos módszertannal nyert hazai eredmények e területen, s a nemzetközi szakirodalom sem tárta fel részletesen az autizmussal élő tanulók intézményes oktatásának minősége és a családtagok életminősége (pszichológiai jól-léte) közötti interakciókat. **CÉLOK:** Átfogó célunk reprezentatív mintán feltárni és módszerfejlesztésen keresztül előnyösen befolyásolni az ASD-vel élő tanulók intézményes oktatása és családjuk életminősége közötti kölcsönhatást. Jelen előadás célja a kutatás első, előzetes eredményeinek bemutatása a fenti összefüggés mentén. **MÓDSZEREK:** ASD-vel élő személyek szülei közt végeztünk kvantitatív adatgyűjtést on-line eszköztárral. Itt N=131 kitöltőtől nyert, 18 évnél fiatalabb ASD-vel élő gyermekekre vonatkozó adatsorokat elemeztünk. Független változók: intézményes oktatás jellege; autizmus-specifikus pszichoedukációs intervenció mennyisége; részesül-e a szülő támogatásban; függő változók: a meg tapasztalt szülői hatékonyság, személyes koherencia-élmény, átfogó életminőség. Csoportösszehasonlításokat és korrelációs elemzéseket végeztünk. **EREDMÉNYEK:** Az intézményes oktatás jellege mentén nem mutattak szignifikáns eltérést a szülői mutatók; nem találtunk szignifikáns együttjárást az intézményen belüli/kívüli ASD-specifikus fejlesztés óraszámával és a szülői mutatók között; a szülő által közvetlenül kapott támogatás illetve ennek igénye azonban igen erősen befolyásolta az átfogó szülői életminőséget, a szülői elégedettséget és koherencia-élményt. **MEGVITATÁS:** Előzetes eredményeink óvatosan értelmezendők, s feltárandó, miért nem mindenben illeszkednek a nemzetközi szakirodalomhoz. Az intézményes oktatás jellege és az ASD-specifikus fejlesztés intenzitása kapcsán nyert negatív eredmények arra utalnak, hogy ezek vélhetően túl durva mutatók ahhoz, hogy megragadják azokat a tényezőket, amelyek az intézményes és intézményen kívüli pszichoedukációs intervenciónak a szülői életminőségre és jól-létre gyakorolt hatását meghatározzák. Pozitív eredményeink a szülők közvetlen támogatásának szükségességét demonstrálják. A kutatást Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A GYERMEKVÉDELEM KOMPLEXITÁSA

Elnök: Veressné Gönczi Ibolya / Debreceni Egyetem

Opponens: Trencsényi László / ELTE Budapest

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: szakmaközi együttműködés; szükségletorientáció; inklúzív szemlélet

A gyermekvédelem komplexitása Szimpózium összefoglaló ONK 2017. Nyíregyháza Kulcsszavak: szakmaközi együttműködés, szükségletorientáció, inklúzív szemlélet, A szimpózium előadásai empirikus munkák eredményeinek bemutatását vállalják. Az előadások koherenciáját a hazai gyermekvédelmi ellátórendszer meghatározó szerepének kiemelése a köznevelés, a felsőoktatás és a szociálpolitikai szempontok tükrében megírt tanulmányok igazolják. Az egyes munkákból megismerhető tapasztalatok, kimutatható problémaforrások összegzése mutat rá a feltáró jellegű kutatások gyakorlati relevanciájára. A Gyermekotthonban élő gyerekek példaképválasztása c. előadás a 12-18 éves korúak, különös tekintettel az állami gondoskodásban nevelkedők értékválasztáson alapuló példaképválasztásának sajátosságait vizsgálja. Az eredmények két szempontból is fontos üzenetet hordoznak. Egyrészt a megkérdezettek példaképválasztásuk során az egyediségük felvállalását hangsúlyozták, másrészt választásukban meghatározó szerepet játszott a mindenkori személyes kapcsolati rendszerük. A Testem a vásznam - Az állami gondozott fiatalok tetováláskultúrájának kvalitatív vizsgálata c. munka (hasonlóan az első témához) állami gondoskodásban nevelkedő fiatalok körében végzett kutatást mutat be. Arra a fontos kérdésre keresi a választ, hogy a testmódosítások valamiféle önkifejezésre szolgálnak, vagy a frusztráció csökkentését, esetleg az időstrukturálást célozzák? A legfontosabb eredményként említhető, hogy a tetoválás motivációs hátterében a megkérdezettek egyfajta hiányállapota, mint a család, biztonság, autonómia, a depriváció vélelmezhető. A Járhatóbb utak... c. téma aktualitását az a tény igazolja, hogy az iskolai gyermekvédelmi tevékenységet végzők aránya az elmúlt öt évben a két oktatási szinten 15-10% alá csökkent, meg sem közelíti a 100%-ot. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a szociális munkások az iskolákban, a helyben végzett, szubszidiaritás elvű és szükséglet-orientált szemléletű segítő munkájukkal a legrögösebb iskolai életutakat is képesek járhatóbbá tenni. A Pedagógushallgatók inklúzív szemlélete és iskolapreferenciái közötti kapcsolat egy nemzetközi vizsgálat alapján c. előadás összefüggést keres a hallgatók inklúzív szemlélete és a végzés utáni helyzetre előrevetített munkavállalási hajlandóságuk között. A nagymintás kutatás eredményeként megállapítható többek között a pedagógushallgatók iskolapreferenciái és a speciális (roma, fogyatékkal élő, etnikai kisebbségben élő, hátrányos helyzetű) csoporttársak iránti attitűdök közötti szignifikáns kapcsolat. A gyermekvédelem útvesztői c. tanulmány rávilágít arra, hogy a gyermekvédelmi ellátó rendszerünk korszerű, hiszen európai jogi normatívákat is szem előtt tartó törvény szabályozza azt, ugyanakkor azt a kritikai hangvételt is vállalja, amellyel ráirányítható a figyelem számos, szakmai szempontból alig elfogadható, az eredményes és hatékony szakmaközi együttműködést zavaró anomáliára.

Előadások

PEDAGÓGUSHALLGATÓK INKLUZÍV SZEMLÉLETE ÉS ISKOLAPREFERENCIÁI KÖZÖTTI KAPCSOLAT EGY NEMZETKÖZI VIZSGÁLAT ALAPJÁN

Berei Emese Beáta/ Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi
Doktori Program

*Kulcsszavak: inkluzív szemlélet, pedagógusjelöltek iskolapreferenciái,
román–magyar határ menti régió*

Pedagógushallgatók inkluzív szemlélete és iskolapreferenciái közötti kapcsolat egy nemzetközi vizsgálat alapján Napjainkban a neveléstudományi kutatások egyik központi témája a pedagógushallgatók inkluzív szemléletformálása, annak a képességnek a kialakítása, amely elfogadja és értéknek tekinti a diverzitást (F. Erdő 2008, Sliwka 2010, Cruze et al. 2014). A hallgatók szubjektív nézeteinek, attitűdjeinek a formálása komplex folyamat, hasonló jelentőségű, mint a megfelelő tanítási módszerek, a szakmai tudás elsajátítása és hatással van későbbi döntéseikre, pályájukra egyaránt (Meijer 2003, Falus 2004, Dupcsik 2012). Bocsi és Rákó (2015) a Kárpát-medencében élő pedagógushallgatók iskolapreferenciáinak a vizsgálata során arra a megállapításra jutottak, hogy ritkán szerepel a SNI gyerekeket integráló intézmény a hallgatók jövőtervei között, szívesebben oktatnák a magasabb státuszú valamint a kedvező szociális háttérrel rendelkező tanulókat, mint azokat, akik speciálisak. Kutatásom során összefüggést kerestem a hallgatók inkluzív szemlélete és a végzés utáni helyzetre előrevetített munkavállalási hajlandóságuk között. Arra a kérdésre kerestem a választ, hogy milyen egyéni és társadalmi tényezők befolyásolják a pedagógushallgatók SNI, fogyatékkal élő, többségében roma/cigány tanulókat integráló iskolák, nemzeti kisebbségi vagy elmaradott kistérségben lévő iskolák preferálását. A kvantitatív jellegű nemzetközi adatfelvétel a TÁMOP – 4.1.2.B.2-13/1-2013-0009, valamint a IESA RH/885/2013 projektek keretében történt 2014-2015-ben. A jelen kutatás a romániai és a magyarországi hallgatókra fókuszált. Az almintában 297 pedagógushallgató szerepelt, közülük 123 valamely magyarországi, határ menti felsőoktatási intézményben tanult, míg 174 valamely romániai (partiumi vagy erdélyi), többnyire magyar felsőoktatási intézménynek volt a hallgatója. A vizsgálatot SPSS 22 statisztikai program segítségével, egy- és kétváltozós elemzéssel végeztem. Előzetes eredményeim szerint a jövőtervek nem homogén jellegűek, a különböző iskolák preferálása nagymértékben megosztja a hallgatókat. A faktoranalízis egy sajátos struktúrára utal, amelyben három preferencia-faktor különíthető el. A lineáris regresszió eredménye során megállapítottam, hogy a pedagógushallgatók iskolapreferenciái és a speciális (roma, fogyatékkal élő, etnikai kisebbségben élő, hátrányos helyzetű) csoporttagság iránti attitűdök között szignifikáns a kapcsolat, továbbá, a származási ország hatása a nemzeti kisebbségi és az elmaradott kistérségek iskoláinak a preferálása szempontjából a legerősebb tényezőnek bizonyult.

JÁRHATÓBB UTAK...

Homoki Andrea / Gál Ferenc Főiskola

Kulcsszavak: iskolai szociális munka; gyermekesélyek; szükségletorientáció

Járhatóbb utak... Máté Zsolt az iskolai szociális munkáról szóló átfogó tanulmányában ír arról, hogy hazánkban azon szakembereknek a köre, akik közvetlen tapasztalattal bírnak a segítő tevékenység ezen formájáról, igen szűkre szabott: „...alig félszáz iskolai szociális munkás dolgozik...” (Máté, 2015: 77) az országban. A statisztikai adatok azt tükrözik, hogy a XXI. század első évtizedében emelkedést mutatott az iskolákban gyermek- és ifjúságvédelmi felelősként teljes állásban vagy félállásban foglalkoztatottak aránya, azonban ekkor sem haladta meg a 30%-ot egyik iskolatípusban sem. Ezentúl 2013-ra arányuk jelentős csökkenést mutatott mind az általános iskolákban, mind a középiskolákban, s nem érte el a 15% illetve a 8%-ot sem. Annak ellenére, hogy az iskolai professzionális segítő tevékenységre egyre nagyobb igény mutatkozik, az iskolai gyermekvédelmi tevékenységet végzők aránya az elmúlt öt évben a két oktatási szinten 15-10% alá csökkent, meg sem közelíti a 100%-ot. Tekintettel a hiányszakra gyermekszegénység elleni küzdelem szempontjából is kiemelt jelentőségére, 2013-2015 között a komplex programmal támogatott társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból is legkedvezőtlenebb helyzetben lévő kistérségek alap- és középfokú oktatási intézményeiben a Gyerekesély program keretében lehetőség volt az iskolai szociális munka szolgáltatás fejlesztésére. Kutatásunkat 2015/2016. tanévben a Dél-alföldi régió egyik LHH kistérségének 10 településén iskolai szociális munkát végző pedagógus és szociális munkás végzettségű segítők (11 fő) körében folytattunk, mélyinterjú módszer alkalmazásával. A prezentációban bemutatott kvalitatív adataink arra mutatnak rá, hogy a szociális munkások az iskolákban, a helyben végzett, szubszidiaritás elvű és szükséglet-orientált szemléletű segítő munkájukkal a legrögösebb iskolai életutakat is képesek járhatóbbá tenni, ahogyan arra az előadás címe is utal. Kulcsszavak: iskolai szociális munka, iskolai gyermekvédelem, gyermekesélyek, gyermekszegénység, szükségletorientáció

GYERMEKOTTHONBAN ÉLŐ GYEREKEK PÉLDAKÉPVÁLASZTÁSA

Juhász Karlowits Orchidea / Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: gyermekotthoni elhelyezés, értékkategóriák, értékorientációs személyek

Gyermekotthonban élő gyerekek példaképválasztása 2017 februárjában 62 strukturált interjút vettem fel az országban működő három nagy gyermekotthon egyikében. A példaképválasztást vizsgáló kvalitatív kutatásom keretében 42 12-18 év közötti bentlakó fiatalt és 20 intézményi dolgozót (többnyire nevelőket) kérdeztem meg. Vizsgálati eljárásomat (tartalomelemzési szempontjaimat is beleértve) László Miklós 1998-2013 között zajló hazai kutatássorozatának vonatkozó kérdéseire igazítottam (László, 1999, 2001, 2010, 2014; László – Danó, 2015). Kutatásommal elsősorban arra kerestem választ, hogy a 12-18 év közötti magyar gyerekek/ fiatalok példaképválasztásaival összevetve milyen orientációs személyeket neveznek meg a gyermekotthonban nevelkedő fiatalok, és milyen értékkategóriák mentén rendeződnek választásaik. Továbbá arra is kíváncsi voltam, hogy az intézet dolgozói fejében miként reprezentálódnak a fiatalok példaképei, és hogy ezek a reprezentációk mennyire állnak összhangban gondozottjaik válaszaival. A hazai kérdőíves kutatásokhoz hasonlóan saját vizsgálatom során is igen magas volt a példaképet nem választók aránya, azonban – a nagymintás vizsgálatokkal ellentétben, vélhetően a szóbeli lekérdezésnek köszönhetően – szinte minden válaszadóm megindokolta döntését. A kérdőíves kutatásokhoz hasonlóan itt is az volt a legjellemzőbb indoka a fiataloknak, hogy nem szeretnének másokra hasonlítani, egyediek szeretnének lenni. A hazai fiatalok közül azok, akik választanak maguknak példaképet, leginkább a családból vagy a média világából neveznek meg valakit. Gyermekotthonban élő interjúalanyaim számára jellemzően nem szülei a példaképek, viszont a szülők helyetti választások mégsem a média felé tolódnak, mint ahogy azt felnőtt interjúalanyaim gondolják, hanem sokkal inkább személyes ismerősökkel (más felnőttekkel, kortársakkal) bővül a példaképek listája. A példaképek forrásának elemzéséhez szervesen hozzátartozik a választott orientációs személyek által hordozott értékek vizsgálata is. Válaszadóim összesen 98 értéket/ tulajdonságot említettek a választott példaképekhez kapcsolódóan. Míg az intézet dolgozói szerint gondozottjaikat leginkább a pénz és a gazdagság determinálja a példaképválasztásban, addig a gyerekek által felsorolt értékek között ezek a szempontok egyáltalán nem jelennek meg. A válaszok alapján azt láthatjuk, hogy az intézetben nevelkedő fiatalok által megnevezett orientációs személyek leginkább olyan értékeket testesítenek meg számukra, mint a jószívűség, a gondoskodás, a törődés, a kedvesség és a jóság. Miközben kutatási kérdéseimre válaszokat kerestem és találtam, újabb és újabb kérdések merültek fel. Ezekkel a nézőpontváltásra ösztönző kérdésekkel zárom előadásomat, illetve a vizsgálatom eredményeit bemutató (megjelenés alatt álló) tanulmányomat.

TESTEM A VÁSZNAM – AZ ÁLLAMI GONDOZOTT FIATALOK TETOVÁLÁSKULTÚRÁJÁNAK KVALITATÍV VIZSGÁLATA

Lőrincz Andrea / Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: átmeneti-és tartós nevelés; tetováláskultúra, tetoválás motiváció

Testem a vászنام Az állami gondozott fiatalok tetováláskultúrájának kvalitatív vizsgálata „Azt vettem észre 20 év alatt, hogy itt minden gyerek szeretethiányos. Én is annak érzem magam, jól esik, ha törődnek velem.” – hangzott el a gyermekotthon egy lakójával készített interjúm során. S ez az állítás egyre reálisabbnak bizonyult a fiatalokkal folytatott további beszélgetéseim alatt. Magyarországon három nagy gyermekotthon működik, melyek otthont nyújtó ellátást biztosítanak az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermekek számára. Résztevő megfigyelésre és interjúkra épülő kvalitatív kutatásomat ezen intézmények egyikében végeztem. 2015-től folytatott önkéntes tevékenységem során számos állami gondoskodásban élő fiattal találkoztam, akiknek köszönhetően kultúrájuk több elemét is megismerhettem. Jelenlegi és jövőbeli – szakmailag hiánypótlónak tekinthető – kutatómunkáim segítségével ennek a kultúrának a sajátosságait szeretném részletesen feltárni és leírni. Vizsgálatom során a bőrre festett képi kifejezőmódoknak, vagyis a tetoválásoknak szentelek kiemelt figyelmet. Ehhez a téma szakirodalmának feldolgozása és a több hónapon átívelő, rendszeres, dokumentált megfigyelések mellett 2016 augusztusa és októbere között 19 fiatal (az összes, a kutatás ideje alatt elérhető tetovált fiatal) és 6 egyéb kulcsadatközlőt kérdeztem meg strukturált, illetve félig strukturált interjúban. Az interjúk felvételét követően a digitalizált szöveget adatelemzésnek vettem alá, melynek során kiszűrhettem a kutatásom szempontjából meghatározó, konstruktív adatelemeket. A gyermekotthonban látott tetoválások kapcsán számtalan kérdés felmerült bennem. Kíváncsi voltam, hogy vajon ezek a testmódosítások valamiféle önkifejezésre szolgálnak? Vagy a frusztráció csökkentését, esetleg az időstrukturálást célozzák? A vizsgálatom legfontosabb eredményemének a tetoválások motivációs hátterének feltárását tekintem, mely választ adott minden tetoválás elkészülésének nyitjára: az elkészített minták minden esetben – ahogy azt a bevezető idézet is sugallta – a depriváció, egyfajta hiányállapot (pl: család, biztonság, autonómia) kielégítését szolgálják. A motivációkkal párhuzamosan, a több mint 70 dokumentált tetoválásra építkezve a motívumkincs rendszerét is felépítettem, amelynek középpontjában szintén a hiányállapot kifejezése áll. Mindezek mellett részttevő megfigyelésem során – adatközlőim segítségének köszönhetően – a tetoválások elkészítésének elméleti és technikai hátterét is elsajátíthattam, új ismereteimet rögzíthettem. A felsorakoztatott kérdések megválaszolása mellett elsősorban mégis az a célom, hogy a fiatalok tetováltatáshoz vezető motivációján és a motívumkészleten keresztül bemutassam, hogy a bőrfelületeken megjelenő ábrák képesek térképként szolgálni a gyermekotthon világának és lakóinak megismeréséhez.

A GYERMEKVÉDELEM ÚTVESZTŐI

Veressné Gönczi Ibolya / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: jogharmonizáció; szakmai együttműködés; észlelő-és jelzőrendszer

A gyermekvédelem útvesztői Éppen 20 éve, 1997. áprilisában fogadta el az Országgyűlés az 1997. évi XXXI. törvényt a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, amely még abban az évben, novemberben lett hatályossá, és elővételezte, hogy gyermekvédelmi ellátó rendszerünk az elvárt és folyamatos átalakulása során átlátható, korszerű struktúrát eredményez. Ez a jogszabályi környezet másra vállalkozott, mint az addigi, a gyermekvédelemre vonatkozó és széttagolt jogszabályok összefoglalására, és csak néhány új ellátás és intézkedés törvényi szintű megfogalmazására. Jellemzően számos, meghatározó és érvényben levő törvénnyel együtt jogharmonizációt biztosít, szervesen illeszkedik a különböző szakpolitikákhoz (szociális, család, oktatás, egészségügy, igazságügy), miközben messzemenően szem előtt tartja a vonatkozó európai jogi normatívákat is. Az előadás annak a kritikai hangvételnak is teret kíván adni, amellyel ráirányítható a figyelem számos, szakmai szempontból alig elfogadható, az eredményes és hatékony működést zavaró anomáliára. Mindezt abból a megfontolásból, hogy az ellátási rendszerbe kerülő családok ne érezzék magukat személyiségükben sértve, megalázva, hanem egyedi szükségleteikhez igazodva kapjanak segítséget, gondozást. Hangsúlyozva és erősítve azt a szemléletet, törekvést és praxist, hogy a szociálpolitika, a gyermekvédelem nem csak a már krízishelyzetbe jutott, veszélyeztetett vagy hátrányos helyzetű egyéneket, családokat segíti, hanem szociális ellátórendszere kiterjed az egész társadalomra, hatékony megelőzési stratégiával. A kutatás a 2016/2017. tanévben pedagógus szakvizsgát adó továbbképzésben résztvevő, különböző korú, és különböző infrastruktúrával jellemezhető, eltérő településeken működő óvodákban, iskolákban dolgozó pedagógusok által, megadott szempontok alapján írt gyermekvédelmi esetelemző dolgozatok feldolgozását vállalta. A mintában 90 dolgozat szerepelt. Cél volt, rámutatni az óvodai, iskolai gyermekvédelmi tevékenységben résztvevő szaktanárok probléma-megoldási, a gyermekjóléti szolgálatokkal/központokkal megvalósuló együttműködési sajátosságaira, dilemmáira. Az előzetes eredmények rávilágítanak a legalapvetőbb nehézségekre: szakemberek fluktuációja, időhiány, kommunikációs zavarok az érintettek között, szakmai kompetenciák eltérő értelmezése, amelyek korrigálása, megszüntetése segítségül lehetnek az hatékonyabb kooperáció kidolgozásában.

NEVELÉSTUDOMÁNY ÉS IRODALOMTÖRTÉNET EGYÜTTES VONZÁSÁBAN: KETTŐS KÖTŐDÉSŰ PÁLYÁK A „NEGYVEN SZŰK ESZTENDŐ” ALATT

Elnök: Vincze Tamás András / Nyíregyházi Egyetem
Opponens: Jenei Teréz, Nyíregyházi Egyetem Tanítóképző Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kulcsszavak: neveléstudomány története, oktatói pályaképek, tartalomelemzés

A szimpózium címében megjelölt témát két oldalról közelíthetjük meg. Egyrészt abban az interjúban, amelyben Zibolen Endre a 80-as évek végén Sarkadi László kérdéseire válaszolt, elhangzott Zibolen szájából egy súlyos megállapítás a 60-as, 70-es évek hazai neveléstudományáról: a jeles neveléstörténész „dezolált helyzetűként” jellemezte a közelmúlt pedagógiai tudományosságát, s ennek okát abban látta, hogy a neveléstudósok nagy része kívülről érkezett a pedagógiába, sokan éppen az irodalomtörténet művelőjeként kerültek a vonzásába, vagy rövidebb időre (pl. Vajda György Mihály), vagy akár egy egész életre (pl. a szimpóziumunkban méltatandó Boros Dezső). Másrészt a neveléstudomány művelői gyakran nehezményezik is, hogy az ő tudományuk afféle „mindenki prédája”, sok „kívülálló” adja a fejét pedagógiai tanulmányok írására, elsősorban történészek és irodalomtudósok. Akármelyik oldalról is nézzük, az elmúlt 70-80 év hazai neveléstudományában bőven találunk (akár a „hivatalos kereteken”, azaz a pedagógia tanszékeken belül, akár azokon kívül) kettős kötődésű karriereket, különösen az államszocializmus negyven évének idején. Szimpóziumunkban ezek közül a karrierek közül kívánunk négy jellemző típust bemutatni – négy pályakép felvázolásával, levéltári dokumentumok feltárásával és a pedagógiai szaksajtó idevágó cikkeinek elemzésével. Hegedűs András és Margócsy József elsősorban irodalomtörténészek voltak, azok is maradtak halálukig, sosem „igazoltak át” hivatalosan a neveléstudományba, viszont a publikációikkal folyamatosan gazdagították a pedagógiai szakirodalmat. Hegedűs kifejezetten határterületi témákban alkotott, irodalom és pedagógia érintkezési pontjait dolgozta fel, elsősorban nagy költőink, íróink tanári tevékenységét és pedagógiai nézeteit kutatta. Margócsy József esetében a közép-, majd felsőfokú oktatásban betöltött szerepek (szakfelügyelet, intézményvezetés) járultak hozzá az oktatásügy iránti érdeklődés elmélyüléséhez, a pedagógiai szakírói munkásság kibontakozásához. Kériné Sós Júlia korán félbeszakadt munkásságából szépen kitűnik, hogy egy irodalomtörténeti érdeklődésű gyakorló pedagógusból hogyan válik – éppen az iskolai élményeknek, tapasztalatoknak köszönhetően – a nevelésszociológia szakmailag egyre igényesebb művelője. Sós Júlia soha nem lett felsőoktató, de ez nyilván korai halála miatt alakult így. Boros Dezső párhuzamosan szolgálta mindkét tudományt; az ő pályaképe kapcsán azt a kérdést járja körbe az előadó, hogy a szakmai kettősség fenntartásához volt-e köze a neveléstudomány akkori állapotának, szellemi mozgásterének. Pótlék, tartalék vagy biztos támasz volt-e az irodalom iránti elkötelezettség a főfoglalkozásként pedagógiát oktató Boros (és hasonlóan két úrnak szolgáló pályatársai) számára? Szimpóziumunkkal azokhoz a kutatásokhoz szeretnénk hozzájárulni, amelyek az 1948 és 1989 közötti hazai neveléstudomány szereplőit, eredményeit, ideológiái „megkötöttségét” és az ebből való kitörés kísérleteit veszik górcső alá.

Előadások

ÉVTIZEDEKEN ÁTÍVELŐ SZIMULTÁN SZOLGÁLAT: BOROS DEZSŐ (1918–1988) PÁLYÁJA

Breznysnyánszky László / Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: neveléstudomány története, Debreceni Iskola, oktatói pályakép

A szakmai sajtóban gyakori téma a közelmúltban eredményes, hatékony pedagógusok munkásságának, életpályájának elemző bemutatása. Olyan tanáremberek életútját követik végig ezek a tanulmányok, akik valóban egész életüket a tanításnak, nevelésnek szentelték. Az ilyen portrék tanulmányozása sok haszonnal jár, mert fontos üzeneteket tartalmaznak, amennyiben a pedagógushivatás valós értékeit és a pálya reális képét mutatják fel. Az általunk választott személy kettős szakmai kötődésben, az irodalom és a neveléstudomány tanáraként kötelezte el magát a hivatásának. Kényszerek és tudatos választások egyaránt formálták az életét, a pályáját. Boros Dezső Erdélyből települt át Debrecenbe, ahol teológiát és bölcsészetet tanult. 1946-ban szerzett magyar-latin szakos végzettséget. Az egyetemi tanulmányai az akkori rendszerváltást megelőző időszakra estek, még ismerte és hallgatta a régi professzorok (Tankó Béla, Karácsony Sándor, Pap Károly, Mészáros Ede és mások) előadásait. Tanárként viszont már az új pedagógiai kánon világában dolgozott. Pályája kezdetén Csurgón és Kaposváron tanított, majd a debreceni gyakorló gimnáziumba hívták meg vezetőtanárnak 1958-ban. Innen került az egyetemre, ahol kezdetben szakmódszertani, majd didaktikai előadásokat tartott tanárjelölt és pedagógia szakos hallgatóknak. A Neveléstudományi Tanszék docenseként vonult nyugdíjba. Előtte elkészítette Vajda János levelezésének kritikai kiadását (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982), és jegyzeteket írt a tanári pályára készülő hallgatók számára, amelyek a Tankönyvkiadónál jelentek meg (A didaktika alapfogalmai [1973], Bevezetés a neveléstudományba [1979]). Szállóigévé lett mondásában összegezte szakmai életútjának lényegét, amely szerint: az irodalom volt számára a síríg tartó szerelem, a pedagógia pedig a síríg tartó boldog házasság. A szimpóziumi előadás ennek a kettős kötődésnek a tényeit és eredményeit mutatja be Boros Dezső szakirodalmi munkásságának kvalitatív elemzésével. Feltárja és bemutatja a szimultán szolgálat periódusait, tartalmi hangsúlyait és a kölcsönhatásait. A félszázat meghaladó publikációk irodalmi esszéket, irodalomtörténeti (Csokonai, Vajda János) és pedagógiai (tanárképzés, esztétikai nevelés, didaktika, Karácsony Sándor pedagógiai rendszere) tárgyú tanulmányokat, illetve recenziókat egyaránt tartalmaznak. A személyes, tanítványi, munkatársi ismeretség arra is feljogosítja az elemzőt, hogy választ keressen a kérdésre, hogy milyen vonzások és választások játszottak szerepet a szakmai váltásban, és mi motiválta a főfoglalkozásként pedagógiát oktató Boros Dezsőt (és a hozzá hasonlóan két úrnak szolgáló pályatársait) a kettős kötődés fenntartására. Kitekintésként azt is megfogalmazzuk, Boros Dezső a maga eszközeivel hogyan járult hozzá a hetvenes, nyolcvanas évek megmerevedett pedagógiai tananyagának frissítéséhez, életközeli tételéhez.

EGY TORZÓBAN MARADT PEDAGÓGIAI KUTATÓI ÉLETMŰ: KÉRINÉ SÓS JÚLIA SZAKMAI MUNKÁSSÁGÁNAK CSOMÓPONTJAI ÉS HANGSÚLY-ÁTHELYEZŐDÉSEI

Hollósi Hajnalka Zsuzsanna / Nyíregyházi Egyetem Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet

Kulcsszavak: női karrier, nevelésszociológia-történet, pedagógiai szaksajtó

Látszólag nem túl fényes és nem túl változatos pályáiv rajzolódik ki Sós Júlia (1923-1968) tanárként és kutatóként eltöltött húsz évét megvizsgálva az utókor pedagógusának szemei előtt. Budapesti középiskolákban végigtanított, dolgozó esztendőik egymásutánja alkotja ezt a pályáívet, amelynek csak a legvégén találhatóunk egy rövid felívelő szakaszt: 1966-tól másodállásban az MTA Szociológiai Kutatócsoportjának munkatársa lett az egyre többet publikáló tanárnő. A „fényes szelek” nemzedékéhez tartozó, elhivatott magyar-francia szakos pedagógusról már pályakezdése után lehetett látni, hogy kivételes olvasottsága, széles körű tájékozottsága tanulmányokban fogja megteremni méltó gyümölcseit. Kezdetben irodalomtörténeti publikációk jelentek meg a tolla alól, leginkább a XIX. század magyar irodalma foglalkoztatta. A 60-as évek elején azonban határozott fordulat volt észlelhető a kutatói érdeklődésében: a tanárként eltöltött egy évtized az iskola belső világának problémáira irányította a figyelmét. Pedagógiai kérdésekkel kezdett foglalkozni, cikkei a Pedagógiai Szemlében, a Köznevelésben, a Török Sándorhoz köthető Család és Iskola c. folyóiratban, valamint a Nők Lapjában jelentek meg. Érdekes ezeknek a cikkeknek a szakmaiságát görcső alá véve végigkövetni azt a folyamatot, ahogy a pedagógiai gyakorlat sajátos gondjait megvilágító tanárnőből egyre inkább az észlelt jelenségek hátterét vizsgáló kutató vált. Egy erősen a praxis világához tapadt „tanári pedagógiából” néhány év alatt egy új kategóriákat alkotó, értékes nevelésszociológusi munkásság alakult ki. Ha „kilóra mérjük”, nem tekinthető terjedelmesnek a kutatói munkássága eredménye: két könyve közül az egyik halála évében, a másik egy évvel az elhunyt után jelent meg, ezek azonban bekerültek a hazai „neveléstudományi kánonba”, a szakmában máig hivatkoznak rájuk. Kutatásunkban a két mű (Diákévek, diáksorok, Tanárok élete és munkája) sajtóviasszhangját és Sós Júlia folyóiratokban, lapokban megjelent tanulmányait, cikkeit is görcső alá vettük. Ez utóbbiakat mindmáig nem méltatta valódi figyelemre a szakma, a két meghatározó könyv mellett elsikkadt a jelentőségük. Mi azért vontuk be ezeket is a vizsgálatunkba, mert a fentebb említett folyamat állomásait, amikor a megfigyelt jelenségeken töprengő tanárból a neveléstudományt gazdagító kutató lesz, jól be lehet mutatni ezeknek a rövidebb írásoknak az elemzésével. Egyben össze is hasonlítottuk Sós Júlia írásait más gyakorló pedagógusok hasonló tárgyú közleményeivel, hogy még világosabban rámutathassunk a tanárnő kutatói vénájának kibontakozására és szakmai igényességének elmélyülésére. A téma kutatási módszereként magától értetődően adódott a tartalomelemzés, vizsgálatunk anyagát pedig a hatvanas évek hazai pedagógiai szaksajtója képezi. Előadásunkkal egyrészt egy korán megszakadt női kutatói karrier előtt tisztelgünk, másrészt a pedagógiai kutatóvá válás egy korábban tipikus útját, a gyakorlat világának termékenyítő hatását kívánjuk bemutatni.

MARGÓCSY JÓZSEF KÉT ARCA: AZ ELHIVATOTT IRODALOMTÖRTÉNÉSZ ÉS A PEDAGÓGIAI SZAKÍRÓ

Vincze Tamás András / Nyíregyházi Egyetem Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet

Kulcsszavak: népszerűsítő pedagógia, tanárképzés története, oktatói pályakép

Elsősorban Móricz-kutatásaival és a szabolcsi irodalmi hagyományok feltárásával írta be a nevét a hazai irodalomtörténet-írásba Margócsy József (1919-2013), de ha alaposabban végigtekintjük majdnem hét évtizedes tudományos munkásságának gazdag termését, akkor láthatjuk, hogy korántsem csupán egy tudomány keretei közé illeszthető, „homogén” irodalomtörténeti-filológusi életművet hozott létre a pedagógusnemzedékek nevelőjeként ismertté vált nyíregyházi főiskolai tanár: kutatómunkája eredményeivel, publikációival több diszciplínát is gazdagított. Margócsy munkásságában az első helyet elfoglaló irodalomtörténeti írások és a második helyre sorolható helytörténeti munkák után – számban és jelentőségben – a pedagógiai tárgyú publikációk állnak a harmadik helyen. A legendás tanáregyéniség a pedagógiai kérdések iránti érdeklődését ugyan már a szülői házból magával hozhatta, azonban a pedagógiai szakírói véna kibontakozását inkább életútjának fordulatait, az őt megtaláló feladatok segítették elő. Melyek is voltak azok a fordulatok, megbízatások az élete során, amelyek figyelmét a pedagógiai, különösen a tanárképzési, felsőoktatási problémákra ráirányították? Elsőként 1951-es szakfelügyelői kinevezését említhetjük, ez nyitotta fel Margócsy szemét a szak módszertan kérdéseire. Különösen intenzíven foglalkozott az olvasóvá nevelés összetett kérdéskörével. 1962-ben, a főiskola létrehozásakor bekerült az intézmény oktatógárdájába, s rögtön el kellett látnia vezetői feladatot is. Amíg csak a Magyar Irodalom Tanszék élén állt, inkább irodalomtörténeti írásai születtek, azonban 1971-es főigazgató-helyettesi, majd 1972-es főigazgatói kinevezésével új problémák kerültek érdeklődése homlokterébe. Egy régió pedagógusképző intézményének vezetőjeként, minisztériumi és intézményközi tanácskozások résztvevőjeként szembesülni kényszerült a korabeli tanárképzés hiányosságaival, reformra szoruló területeivel. Tanulmányok és könyvek is jelzik ennek az érdeklődésbeli fordulatnak a komolyságát. 1980-ban A dolgozók oktatása című könyvében foglalta össze azokat a tapasztalatait, amelyek a munka melletti tanulás akkoriban kibontakozó vizsgálódásaihoz jelentettek értékes adalékokat. 1984-ben jelent meg A pedagógus és az élet című könyve, ezt a művét a 80-as évek egyik – jó kritikákat kapott – pedagógiai bestsellerének is nevezhetjük. A 90-es években és 2000 után elsősorban nevelés- és iskolatörténeti témájú rövidebb írásokkal jelentkezett a Pedagógiai Műhely és a Kelet-Magyarország hasábjain. Kutatásunkban elsősorban levéltári és irattári dokumentumok feltárására és tartalomelemzésére vállalkoztunk. Margócsy József hagyatékát a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára őrzi, ezenkívül értékes anyagokra bukkantunk a Nyíregyházi Egyetem Irattárában is. Előadásunkkal arra is rá kívánunk világítani, mennyivel másabb lehetőségek és korlátok határozták meg a vidéki kutatók tudományos munkáját, mint fővárosi kollégáikét.

A GEMIFIKÁCIÓ LEHETŐSÉGEI A DIGITÁLIS NYELVOKTATÁSBAN

Abari Kálmán / DE Pszichológia Intézet

Polónyi Tünde / Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: motiváció a nyelvtanulásban, gemifikáció, narratív kerettörténet

A játékosítás a Z generáció oktatásában a figyelem megszerzésének és megtartásának kiváló eszköze lehet. Megváltoztatja a tanulási attitűdöket és lényegesen fokozhatja a tanulási kedvet (Kapp, 2012). Napjainkban számos olyan nyelvtanulást segítő applikáció érhető el, amelyek sikeresen használják a játékosítás eszköztárát. Ezek többnyire az önálló nyelvtanulást segítik – így az iskolai órákon felhasználásuk korlátozott –, de példát adnak a gemifikáció tanulás-hatékonyság növelő működési módjairól. Az előadásunk első részében ezeket a mechanizmusokat mutatjuk be a Duolingo és a Xeropan alkalmazások segítségével, amelyek komplett nyelvi kurzusok, nem egyszerű szótanító alkalmazások. A fenti alkalmazások a játékmechanikai változókban felhasználják például a tapasztalati pontot (XP), a beváltható pontot (pl. lingot) és a szakértelempontot (pl. folyékony nyelvtudás mértéke százalékban), és a vizuálisan is megjelenő szinteket, amelyek egyben az alapvetően lineáris felépítésű fejlődési/bejárési utat is jelentik a tananyagban. A jelvények, a kihívások (pl. fogadás a széria megtartására), a ranglista és a klub kialakításának lehetősége, a különböző értesítések beállítása (ha valamely társunk megelőz a ranglistán, vagy elfelejtünk gyakorolni) olyan megoldások, amelyek a jutalmazás, státusz, teljesítés és versengés játékdinamikai elemeit hozzák be a tanulási folyamatba (Fromann, 2017). Az alkalmazások mozgósítják az intrinzik motiváció aspektusait: a másokhoz való tartozás és az elköteleződés élményét emellett, hogy csökkentik a szorongást, hiszen a hibázás megengedhető. Az előadásunk második felében az 5-7. osztályosok számára készített angol nyelvű digitális tananyagunk játékosított keretrendszerét ismertetjük. Mivel az egyes oktatási tartalmak játékosításáról jelenleg korlátozott ismeretekkel rendelkezünk (Dichev & Dicheva, 2017), így a digitális nyelvi kurzusok játékosítására sem alakult ki még egységes módszertan. Kutatócsoportunk a tananyagunk felhasználását az osztálytermi órák keretében tervezi, ezért az előadásban azokra az eltérésekre fókuszálunk, amelyek megkülönböztetik az önállóan használható nyelvoktató programoktól. Például építünk egy erős motivációs tényezőre, az együttműködésre, amely a csapatmunkát igénylő feladatok esetén jelenhet meg tananyagunkban. Különös figyelmet fordítunk az önkifejezés játékdinamikai elemnek, amely a személyre szabható avatar, és egyéb begyűjthető javak formájában ölt testet. A tananyagunkat egy narratív kerettörténet fogja össze és mindegyik lecke megadja a választás lehetőségét a tanulónak. Az új szemléletű tananyagtól nem várjuk feltétlenül, hogy az idegen nyelven való teljesítmény hirtelen felível, de várjuk, hogy a tanulók tanulási stratégiája megváltozik, és a tanuláshoz való attitűdjük mérhetően pozitív irányba változik.

A CSALÁD, MINT MOTIVÁLÓ TÉNYEZŐ A NŐI FOGVATARTOTTAK OKTATÁSA-KÉPZÉSE SORÁN

Ács-Bíró Adrienn / PTE BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola
Takács Miklósi Márta / Debreceni Egyetem BTK

Kulcsszavak: család, motiváció, oktatás-képzés

Ahogy az EURÓPA 2020 Stratégia is rávilágít, a fenntartható növekedés kulcskérdése az életen át tartó tanulás és a készségfejlesztés. Mindez nemcsak a gazdaság versenyképességének növelése, de a társadalmi kohézió szempontjából is fontos. A hazai statisztikák szerint a jelenkori felnőttoktatásában kimondottan az alacsony státusú, marginalizálódott, vagy az átlagtól negatív módon eltérő felnőttek tanulási aktivitása a legalacsonyabb. A tapasztalati társadalomtudomány adatgyűjtési módszerei közül a félig strukturált interjút alkalmaztuk, hogy a felnőttoktatás és felnőttképzés egy speciális szegmensét vizsgálhassuk: a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben szabadságvesztésüket töltő női elítélteket. Kutatásunk tárgya ezen csoport családi állapotának, szociális kapcsolatainak, gyermekvállalási kedvének, valamint elzárás alatt folytatott kapcsolattartási minőségének vizsgálata volt. Mindezt a megkérdezett 139 fő női fogvatartott esetében az oktatásukra és képzésükre gyakorolt motivációs hatás tekintetében elemeztük. A börtönnevelés célja kettős: reszocializál és dekarcerizál. Azaz egyrészt a társadalomba való visszailleszkedés elősegítése, másrészt a börtönártalmak csökkentése. A büntetés-végrehajtási intézetekben lévők több mint 70%-a rendelkezik legfeljebb alapfokú végzettséggel (általános iskola 8. osztály), és kevesebb mint 30%-uknak van szakképesítése. A bűnelkövetések döntő többsége hátrányos helyzetű, marginális családi környezetből származik; jó része az alulképzettségre, – ezzel szoros összefüggésben álló – munkanélküliségre, valamint megélhetési problémákra vezethető vissza. Eredményeink igazolták, hogy a nők személyes életterének központi eleme a család, így esetükben a szeretteikkel történő kapcsolattartás nemcsak fontos, de kiemelt motivációs erővel hat a sikeres börtönnevelésre. Bizonyítást nyert, hogy a fogvatartottak és családjaik közötti kapcsolattartás lehetősége kedvezően hat a képzési programokban való részvételi szándéokra és visszatartó erőként szolgál az újabb bűncselekmények elkövetésében (Rose, 2004). Azon női fogvatartottak, akiknek folyamatos a kapcsolattartásuk hozzátartozóikkal alapvetően kiegyensúlyozottabbak, és könnyebb számukra a szabadulás után a társadalomba történő reintegráció (Tóth, 2011).

5. ÉS 9. ÉVFOLYAMOS DIÁKOK TÉRSZEMLÉLETÉNEK VIZSGÁLATA ONLINE TESZTEKKEL ÉS A TELJESÍTMÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

Babály Bernadett / SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Kar, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Kárpáti Andrea / ELTE TTK Természettudományi Kommunikáció és UNESCO
Multimédiapedagógia Központ

Kulcsszavak: pedagógiai értékelés, vizuális kompetenciák, téri képességek

A vizuális nevelés területe olyan speciális képességeket foglal magába, melyek értékeléséhez elenyésző számban, vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre objektív, megbízható mérőeszközök. Az alkotás folyamata kiszámíthatatlan kimenetelű, nincs „helyes megoldás”, amely megnehezíti az értékelés kritériumainak pontos meghatározását. Az sem elhanyagolható, hogy művészeti tárgyak esetében a tanár személyes ízlése, stílusa gyakran igazodási pontként jelenik meg, befolyásolva mely képességelemek kerülnek előtérbe. (Bodóczky, 2000) Kárpáti és Gyebnár (1997) kutatásában a pszichológiai tesztek alkalmazhatóságát vizsgálta vizuális képességek mérésére. Több standardizált pszichológiai teszten (pl.: kreativitás, vizuális memória) elért eredményt vetettek össze rajzi teljesítményekkel, azonban csak egy részüknél lehetett kimutatni összefüggést. A vizuális képességek legfontosabb komponenseit lefedő, a pedagógiai szempontokat is figyelembe vevő, megbízható mérőeszközök fejlesztése továbbra is a tárgy sürgető feladatai közé tartozik. A kutatás célja a vizuális képességrendszer egyik meghatározó komponensét, a térszemléletet mérő online tesztek fejlesztése és működésük vizsgálata. A felmérésbe két évfolyam, 5. osztályos ($n=342$) és 9. osztályos ($n=262$) diákjai kerültek bevonásra. A tesztek három, ill. négy részképesség vizsgálatára irányultak: (1) vizualizáció, (2) tér rekonstruálása (csak a 9. évfolyamon), (3) térbeli tájékozódás, (4) mentális forgatás. A mérések az eDIA alkalmazás segítségével, egy tanóra keretében zajlottak. (Molnár és Csapó, 2013) A feladatok megoldása előtt a gyermekeknek lehetőségük nyílt a válaszadási módok gyakorlására, egyes feladattípusok megértését mintapéldák segítették. A térszemlélet tesztek megbízhatónak bizonyultak mindkét évfolyamon, az 5. osztályos teszt reliabilitásmutatója $\alpha=0,83$, a 9. osztályos teszt reliabilitásmutatója $\alpha=0,86$ volt. A tesztek megfelelő nehézségűek, és jól differenciálják a képességszinteket (5. oszt. átlag=53,4%, szórás=29,8; 9. oszt. átlag=60,9%, szórás=28,5). A téri komponensek közül a vizualizációs és a rekonstrukciós feladatokat oldották meg legkisebb arányban a gyermekek, melyek igényelték a külső (a személyes nézőponttól független) nézőpontok felvételét, és azok integrálását. Az egyes részképességek közül a vizualizáció és a térbeli tájékozódás közötti korrelációk voltak a legmagasabbak mindkét teszt esetében (5. oszt. $r_{viz\_tt}=0,60$; 9. oszt. $r_{viz\_tt}=0,61$). A két tesztben összesen négy azonos feladat volt, amelyeken az előzetes elvárásnak megfelelően a 9. évfolyam szignifikánsan jobban teljesített. Az eredmények alapján a kifejlesztett tesztekkel megbízhatóan mérhetőek a téri képességek az általános- és középiskolai korosztályban egyaránt. Lehetővé teszik a vizuális nevelés területén a tanulás-tanítás eredményességének objektív mérését, ezáltal a fejlesztést igénylő területek feltárását, hatékony oktatási programok, intézkedések kidolgozását. A közlemény alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális kultúra szakmódszertani kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok- a 21. század képi nyelvének tanítása” projekthez kapcsolódik. Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

PARTNERSÉG AZ ISKOLAI AGRESSZIÓ ELLEN – KÖZÖSSÉGI ALAPÚ KOMPLEX ISKOLAI PROGRAM A HATÉKONY AGRESSZIÓ- ÉS KONFLIKTUSKEZELÉSÉRT

Bacsó Flóra / Partners Hungary Alapítvány
Ferenczi Andrea / Partners Hungary Alapítvány

Kulcsszavak: agressziókezelés, resztoratív, közösségfejlesztés

Három éves nemzetközi projektünk célja az iskolai agresszió csökkentése, a konfliktusok megelőzése és kezelése, valamint az iskolai közösségeket érintő különböző intézmények közötti együttműködés fejlesztése. A projekt során egy olyan modellprogramot dolgozunk ki – az érintettek bevonásával – amely holisztikus szemlélettel, intézményi szinten közelít az iskolához, valamint elérhető és jól használható eszközöket biztosít az agresszió és a konfliktusok csökkentésére. A modellprogramot a résztvevő országok (Magyarország, Bulgária, Málta) egy-egy középiskolájával együttműködésben dolgozzuk ki és próbáljuk ki, végigkísérve az iskolákat a változási folyamaton. A program az egyes országok agresszió- és konfliktuskezelési erőfeszítéseire kíván hozzájárulni, hozzáférést biztosítva az alternatív konfliktuskezeléshez és a resztoratív szemlélethez. A projekt fontos része a diákok, tanárok és egyéb segítő szakemberek kapacitásbővítése, képzések és műhelymunkák formájában. A projekt első fázisában kutatási tevékenységek kaptak hangsúlyt, amelyek kimenete minden országban egy nemzeti kutatási riport, melynek célja az iskolai agresszió és zaklatás jelenlegi helyzetének bemutatása az egyes országokban. Ezen nemzeti riportok a modellprogram kidolgozásának alapjául szolgálnak, amely komplex válaszokkal szolgál az iskolai agresszió és zaklatás problémafelvetéseire. A projekt második fázisában a modellprogram kidolgozása, az iskola életébe való beépítése és tesztelése kerül a fókuszba. A modellprogram egy módszertani csomag, amely az adott országban már létező tudást és eszközöket tartalmazza, kiegészítve a többi partnerországban és Európában elérhető jó gyakorlatokkal. A tesztelés fázisában szorosan együtt dolgozunk az iskolával, hogy valódi szemléletváltás indulhasson el, valamint hogy a hagyományos büntető-fegyelmező eszközök helyett az együttműködésen alapuló módszerek kerüljenek előtérbe. Emellett olyan kutatási beszámoló is készül, amely megmutatja a projekt bevezetése előtti és utáni iskolai helyzetet, és amely a projekt egyik fő szellemi terméke lesz. Az iskolai helyzetfelmérés eszközt szintén a nemzetközi partnerségben dolgoztuk ki. A tesztelési időszak során összegyűjtött információkat egy olyan átfogó kézikönyv megírásához használjuk, amely az agresszió- és zaklatásellenes középiskolai program megvalósításában nyújt segítséget az iskoláknak. A modellprogram tesztelését követően megvizsgáljuk a program beépíthetőségét országos szinten, és szakpolitikai ajánlásokat fogalmazunk meg. Előadásom során részletesen be fogom mutatni a megvalósításhoz kapcsolódó gyakorlati tapasztalatokat, a vezetőség elkötelezésének és a szakmai csapat kialakításának folyamatát, a helyzetfelmérés eszközeit és módszerét, a közösségi tervezéssel kidolgozott akciótervet, valamint a modellprogram elemeit.

ÉRTELMI FOGYATÉKOS GYERMEKEK BESZÉDFEJLŐDÉSÉNEK HÁTTERE: AZ ELTÉRŐ SÚLYOSSÁG, KÓREREDET, SZOCIÁLIS HÁTTÉR SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA

Bagi-Gajda Bernadett / Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: Értelmi fogyatékos; gyermekek; beszédfejlődés

Az előadás egy kutatás első lépéseit mutatja be, célja enyhe és középsúlyos fokban értelmi fogyatékos gyermekek beszédfejlődésének hátterében álló okok feltárása és összehasonlító elemzése. Az összehasonlító vizsgálat során az eltérő súlyosságú kognitív deficit, a szociális kompetenciák és a környezeti háttér szerepének vizsgálata történik annak a problémának a tisztázásához, hogy melyik faktor milyen mértékben játszik szerepet a beszédfejlődésben illetve a nyelvi zavarok kialakulásánál. Az előzetes szakirodalmi tanulmányozás alapján a következő kutatási kérdések fogalmazhatóak meg: hatással vannak-e az egyes kórereddettel együttjáró morfológiai jellemzők a beszéd teljes spektrumára? Az értelmi sérülés mértékének szoros együttjárása van a beszéd és nyelvi fejlődés valamennyi szegmensével? A vizsgálati eszközök közül azok, amelyeket jelentős kognitív zavaroknál még nem alkalmaztak, mennyire alkalmasak a vizsgált csoport mérésére? A beszédfejlődésre az IQ-n kívül a szociális háttér vagy a kóreredet van hatással? A vizsgált csoport kiválasztásánál kizártuk a súlyos értelmi fogyatékosokat, mivel itt a beszédfejlődés súlyos akadályozottsága miatt a nyelvi tesztek nem adekvátak. A tervezett vizsgálat eredményei hozzájárulnak az értelmi fogyatékos tanulók beszédfejlődésének pontosabb megismeréséhez, továbbá elősegítik annak hátterében álló okok feltárását. Hazánkban még nem történt összehasonlító elemzés a beszédfejlődés, kóreredet, súlyosság és a szociális háttérre vonatkozóan, így vélhetően az eredmények hasznosnak bizonyulnak a gyógypedagógia, a logopédiai fejlesztés számára. A feltárt sajátosságok hozzájárulnának a tanulók beszéd- és nyelvi fejlesztéséhez. A tervezett kutatáshoz elkezdtek a próbavizsgálatokat Csongrád megye szegregált intézményeiben, ahol a következő mérőeljárásokat használtuk: LAPP aktív szókincs-vizsgálat, TROG-H a nyelvtani megértés fejlődésének vizsgálata, PPL nyelvfejlődési szűrővizsgálat, felvettük a HOME-eltár kérdőírt és egy háttérkérdőívet (SES), a szociális kompetenciák mérését a gyógypedagógusok segítségével a Heidelbergi Kompetencia Invertár mérőeljárással végeztük el.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TÉVKÉPZETEK VIZSGÁLATA

Balázs Ádám / Forrai Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium

Kulcsszavak: tévképzetkutatás, fizikatanítás, természettudomány

Természettudományos tévképzetek vizsgálata Saját tanítási tapasztalataim, tanárjelöltek és tanárok elbeszélései megerősítették a szakirodalomból ismert tény, hogy a fizikát tanuló diákok tudásrendszerében számos vissza-visszatérő, gyakran hibás elképzelés, természettudományos tévképzet figyelhető meg. A megértési problémákat feltáró tévképzet-kutatások (Kuczmán, 2014; Korom, 2005; Radnóti, 2005) sorába illeszkedik az általam végzett munka, amelynek révén igyekeztem pontosabb képet kapni tanítványaim tudásáról, fogalmi ismereteiről annak érdekében, hogy a tanítás során tudatosabban tudjam segíteni azok megváltoztatását, a tudományos ismeretek megértését. A kutatás során elsődleges célom volt felismerni és megvizsgálni a tanulók tévképzeit a mozgástanban. További célom volt a tévképzetek gyakoriságának, súlyosságának, együttes előfordulásának empirikus vizsgálata. Végül javaslatokat dolgoztam ki, melyek elősegíthetik a fogalmi váltást, így megszüntetve a tévképzeteket. Vizsgálatomban tanulói dolgozatokat elemeztem a tévképzetek előfordulásának szempontjából. A tartalomelemzés során kigyűjtöttem és kategorizáltam a hibákat, majd statisztikai módszerekkel (pl. a Fisher-féle egzakt teszttel) elemeztem azok megoszlását a részmintákban. A vizsgálatba kilencedik (17 fő) és tizenegyedik évfolyamos (26 fő) középiskolás diákok mellett földtudomány alapszakra járó egyetemi hallgatókat (189 fő) is bevontam. A legfontosabb eredmények közé tartozik, hogy az általam vizsgált tanulónál is megjelentek a jellegzetes természettudományos tévképzetek: 15 gyakori tévképzetet, valamint számos egyedi vagy alacsony számban előforduló típusibát azonosítottam. Az elemzések azt mutatták, hogy bizonyos hibás elképzelések sokszor egymástól függetlenül jelennek meg a diákoknál (pl. az Arkhimédész törvényével kapcsolatos két típusiba). Igazoltam azon hipotézisemet, mely szerint a hibás és a helyes ismeretek sokszor jól megférnek egymás mellett a diákok tudásrendszerében. Megfigyeltem mind a közoktatásban, mind a már felsőoktatásban tanulók esetében azt a jelenséget, amikor a diákok bizonyos fizikai fogalmakat szinonimaként használnak, (pl. impulzus, energia, erő azonosítása). A munka legfontosabb tanulsága az, hogy az oktatásban sokkal több olyan feladatot kellene használni, amellyel feltárható a tanulók gondolkodása, fogalmi rendszere. Tanárok, tanárjelöltek, tankönyvírók számára felhasználható eredmény az, hogy a bemutatott tévképzetek léteznek, és meghatározzák a diákok gondolkodását. Lényeges eredmény, hogy igazoltam: a diákok előnyben részesítik a képletek memorizálását magának a fizikai tényyszerűségnek a megértése helyett. Minden oktatási-nevelési tevékenységben résztvevő számára fontos megállapítás lehet az, hogy a diákok fogalomalkotását támogatni kell. Ezért a kutatásomban az oktatási folyamatban hasznosítható javaslatokat is megfogalmaztam. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS OKAI A KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉSBEN

Balázs László / Dunaújvárosi Egyetem
Szabó Csilla Marianna/Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, lemorzsolódás, lemorzsolódás okai

A középiskolából való lemorzsolódás komoly probléma nem csak az egyén, de az iskolarendszer, a közösség és az egész társadalom számára is. Azok a tanulók, aki nem végzik el a középiskolát, kevesebb eséllyel indulnak a munkaerőpiacon, nagyobb valószínűséggel lesznek egészségügyi problémái, követnek el bűncselekményt, és gyakrabban szorulnak állami segélyekre. (Christle, et. al., 2007) A korai iskolaelhagyás hazánkban 11,6%, melyet egy Európai Unió stratégia lapján 2020-ra 10% alá kell csökkenteni. A korai iskolaelhagyás az esetek többségében a serdülőkor idején, a középfokú oktatásban következik be. A korai iskolaelhagyásnak számos oka van. A szakirodalom alapján a leggyakoribb okok: sok hiányzás, diszfunkcionális család, értékrendbeli különbségek, etnikumhoz való tartozás (Kőműves, 2010); iskolai kudarcok, rossz jegyek, bukás, magatartási problémák (Neild, et. al., 2001); valamint ha a tanuló nem köteleződik el az iskola iránt viselkedésében, érzelmeiben és kognitív szinten (Archambault, et. al., 2009). Jelen kutatás egy közép-dunántúli Szakképzési Centrumban vizsgálta meg a lemorzsolódáshoz vezető okokat. Arra kerestük a választ, hogy milyen okok befolyásolják leginkább a korai iskolaelhagyást a szakképzésben. A kvantitatív vizsgálat önkéntes anonim kérdőívvel zajlott a Centrum tagintézményeinek pedagógusai körében 2017 áprilisában. A 7 tagintézményből 158 pedagógus töltötte ki a kérdőívet, iskolánként megközelítőleg azonos arányban, így a minta az adott Centrumra nézve reprezentatívnak mondható. A lemorzsolódás többféleképpen is definiálható. A megkérdezett pedagógusok közül a legtöbben (81 fő) úgy vélték, hogy azt nevezzük lemorzsolódásnak, ha a tanuló elhagyja az iskolarendszert. A kérdőívben 28 okot soroltunk fel öt csoportra tagoltan (egyéni személyes jellemzői, család, kortársak, pedagógus, intézmény), és feltártuk, hogy a tanárok szerint melyik ok milyen mértékben befolyásolja a lemorzsolódást. Az eredmények azt mutatták, hogy a tanárok szerint a korai iskolaelhagyásra leginkább a tanuló személyes jellemzői és társak vannak hatással, míg a pedagógusok és az iskolai légkör kevésbé hat a lemorzsolódásra. Ugyanakkor az iskolarendszer elhagyása, azaz a végső lemorzsolódás, pontosan a pedagógusok módszereivel és az extra-curriculáris programok hiányával mutatott pozitív szignifikáns korrelációt. ($r = 0,244$; $r = 0,173$). A pedagógusok szerint tehát a tanulók deviáns magatartása, a sok hiányzás és a gyenge tanulmányi eredmény befolyásolja jelentős mértékben a lemorzsolódást, ám a pedagógusok és az iskola szerepét egyáltalán nem szabad figyelmen kívül hagyni. A jobb pályaaorientáció és az átjárhatóság biztosítása mellett szükség lenne a pedagógusok lelki állóképességének erősítésére, a nevelési feladatok előtérbe kerülésére, a tanórán kívüli programok számának növelésére és a pedagógusok módszertani kultúrájának fejlesztésére is.

A TIMSS ÉS AZ OKM EREDMÉNYEINEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Balázsi Ildikó / Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: tanulói teljesítménymérések, reprezentativitás, kereszt-validáció

2011-ben és 2015-ben a 8. évfolyamos tanulók részt vettek a TIMSS vizsgálatban és az Országos kompetenciamérésben is. A TIMSS a 4. és 8. évfolyamos tanulók matematika és természettudomány képességeit vizsgálja a tanulók egy országosan reprezentatív mintáján. Az OKM a 6., 8. és 10. évfolyamos tanulók matematikai eszköztudását és szövegértési képességeit méri teljes körűen. A tanulók mérési azonosítójának alkalmazásával lehetőségünk van a két mérés 8. évfolyamos adatainak tanulói szintű összekötésére. Az adatok összekötése lehetőséget biztosít a mérések validitásának és megbízhatóságának több szempontú elemzésére. Ebben az előadásban két ilyen kérdéskört vizsgálunk meg. A 8. évfolyamos matematika tesztek tartalmi kereteinek és a tanulók teszten elért eredményeinek összevetésével vizsgáljuk, hogy a két mérés matematika tesztjei mennyiben felelnek meg egymásnak. Vizsgálatunk azt mutatja, hogy a két mérés matematika tesztjei összefüggő, de nem azonos tudást mérnek. A legnagyobb különbség a két mérés között a mérni kívánt matematikai tartalom definiálásában található: a TIMSS tartalmi keretének bázisa a részt vevő országok tanterve, azok közös tartalmára koncentrál a felmérés. Ezzel szemben az Országos kompetenciamérés azt méri, hogy az elsajátított matematikai tudást és képességeket a tanulók milyen mértékben tudják felhasználni a mindennapi életből vett problémák megoldása során. Emellett kisebb hangsúly-eltolódásokat láthatunk a két mérésben az egyes tartalmi területek és kognitív műveletek arányaiban is. A TIMSS és OKM matematikaeredmények korrelációja (2011-ben 0,71, 2015-ben 0,79) szintén azt támasztja alá, hogy a két teszt hasonló, de nem ugyanazon tartalmakat méri. A matematika tesztek tartalma mellett elemzésünk kiterjed a TIMSS minta reprezentativitásának vizsgálatára is. Mivel az OKM tesztjeit az SNI tanulók kivételével a teljes 8. évfolyamos populáció kitölti, a TIMSS-re kiválasztott tanulók tekinthetők az OKM-ben részt vett tanulók mintájának, így eredményeik és háttérjellemzőik eloszlásainak közelítenie kell a teljes 8. évfolyamra vonatkozó megfelelő eloszlásokhoz. Az összehasonlításhoz a TIMSS iskolai és osztály szintű súlyait kombináltuk az OKM tanulói hiányzást korrigáló súlyozásával és az OKM hibaszámítási eljárásaival. Az eredmények azt mutatják, hogy a TIMSS minta matematika és szövegértés eredményei átlagosan valamivel alacsonyabbak, mint az országos eredmények, a különbség azonban a 2011-es szövegértést leszámítva nem jelentős, a hatásnagysága 0,042 és 0,058 közötti. A 2011. évi szövegértés esetében a különbség csaknem 20 pont (hatásnagyság 0,101), ez már érzékelhető különbségnek számít. A tanulók családháttér-indexe tökéletes egyezést mutat a mintára és a teljes populációra vonatkozóan, nincs szignifikáns különbség a minta és a teljes populáció átlagos indexértékét és szórását tekintve. Összességében elemzésünk igazolja, hogy a 8. évfolyamos TIMSS minta jól reprezentálja a teljes magyar tanulói populációt.

INSIGHTS OF UNIVERSITY STUDENTS FROM HUNGARY REGARDING BITCOIN AND ITS SECURITY

Bálint Krisztián / Ivan Goran Kovačić Általános Iskola
Tóth Alex / Szabadkai Városi Múzeum, Szabadka

Kulcsszavak: Bitcoin, IT security, crypto-currency wallet

While cryptocurrency represents a fairly new notion, money, as such, is considered as one of the humanities most ancient breakthroughs. It is widely known that every person has financed. To this end, it is necessary to prepare the generation of present day students, to meet the monetary challenges in future, and to advance their financial culture. The potential curriculum regarding Bitcoin could become a new aspect of modern-day financial education. The primary goal of this research is to discover the extent of trust towards Bitcoin, as an alternative currency, and how secure is it considered as a solution for payment, regarding students from Hungary. The further goal of the present research is, to examine how the future generation sees the prospect of crypto-currency, regarding national and international comparisons. As a setting out of the problem, it can be formulated that National Bank of Hungary (MNB) has, up to this day in 2017, not formally recognized Bitcoin as a currency. It can be assumed that this is the reason why it is no curriculum proceeding in institutes of higher education on this topic. As a further problem, it can be formulated that the students had to form an opinion about a kind of “money”, regarding which there is no formally accepted standpoint. The research sample has consisted of students from 2 universities in Hungary (Faculty of Economy and Societal Sciences from Budapest Technical University, and the Center of Engineering Pedagogy “Agoston Trefort” from the University of Obuda), so it is expected that they already have some insights in this currency by the courtesy of their educational programs (subjects of economy and computer science). The data received was analyzed with the help of the program named SPSS. According to the results, it can be stated that the hypothesis has been proved, by which, 53% of the students Chi-square: $p=0,058$) would trust in Bitcoin, independently from their institution (e.g. they would trust in Bitcoin, even if this cryptocurrency does not belong under supervision of any banks of issue from any given state). Furthermore, the research has discovered that, according to 41% of the students, traditional means of payment are not fully dependable themselves. The students have given the following answers on a five-step Likert-scale, regarding the question about their opinion in topic concerning how Bitcoin would prevail on an international scale, as a digital currency, during the next 5 years: according to 16% of them, it would not prevail, while 29% states that it would prevail averagely, and 17% of them thinks that it would fully prevail. According to their insight, Bitcoin would prevail less on a national level, as there are only a small number of businesses accepting cryptocurrency in the country presently. It would be a specific and modern approach to education based on BTC, regarding the notion of digital currency, if the curriculum in question would materialize in the near future.

„BEMELEGÍTÉS” – ÁTMENET AZ EGYETEMI MIKROTANÍTÁS ÉS AZ ISKOLAI TANÍTÁSI GYAKORLAT KÖZÖTT

Balogh Erzsébet / SZTE, Angoltanár-képző és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Kulcsszavak: tanítási gyakorlat, angol, osztatlan tanárképzés

A 2013-ban indult új, osztatlan tanárképzés első évfolyamának általános iskolai képzésre szakosodott hallgatói a 2016/2017-es tanévben, a középiskolai képzésre szakosodott hallgatók 2017/2018 szeptemberében kezdik, kezdték meg iskolai tanítási gyakorlatukat. A hazai és a nemzetközi szakirodalomban is nagy jelentőséget tulajdonítanak a kutatók a tanítási gyakorlatnak, azonban jelenleg az egyetemi tanárképző programok a mikrotanítás (az egyetemen, a társaiknak tartott 10-20 perces órarészletek) kivételével nem sok lehetőséget biztosítanak a leendő tanárjelölteknek ahhoz, hogy más körülmények között is kipróbálhassák a tanítást, lehetővé téve ezáltal, hogy valamilyen rutint szerezzenek a tanárjelöltek az iskolai tanítási gyakorlatot megelőzően. Jelen előadás arról a két féléven keresztül tartó kezdeményezésről szeretne beszámolni, amely lehetővé tette a nálunk tanuló osztatlan angoltanár szakos hallgatók számára, hogy az iskolai tanítási gyakorlat előtt kipróbálhassák magukat tanári szerepben, mintegy „bemelegítés”-ként a későbbi gyakorlatra. A programot a 2016/2017-es tanévben szerveztük meg, mely során egy 12 és egy 10 hetes angoltanfolyamot kínáltunk az egyetemen dolgozó és oktató kollégáknak, amely tanfolyamot angoltanár szakos hallgatók tartottak, oktatói segítséggel és felügyelettel. Az első félévben nyolc hallgató vállalkozott önkéntesen a programra, amely során egy hallgató három 90 perces angolórát tartott egy csoportnak a félév során. Az első féléves program célja az volt, hogy a hallgatók az osztályteremben folyó komplex munkában némi rutint szerezzenek, azaz képet kapjanak arról, hogy a tanórán mennyi mindenre oda kell még figyelniük a tanításon kívül is, például a tankönyvhasználatra, a technológia használatára, a kérdésekre, a döntési helyzetekre, a problémamegoldásra. A második félévben az első félév nyolc hallgatójából hatan vállalkoztak a folytatásra, akik ebben a félévben már három 45 perces órát tartottak; illetve két új hallgató is jelentkezett, akiknél maradt a három 90 perces óratartás. A második félév célja a már tapasztaltabb hallgatók számára az volt, hogy – immár bizonyos rutint szerezve a tanórai munkában – a tartalomra, az angol nyelv tanítására koncentrálhassanak. A programnak nagy sikere volt mind a hallgatók, mind a tanfolyamon részt vevők körében. A tanfolyamon résztvevő egyetemi oktatók és dolgozók fejleszthették angoltudásukat, míg a hallgatók az első félév során kialakíthatták saját tanári személyiségüket, a második félév során pedig magabiztosabbak, tudatosabbak és rugalmasabbak lettek, olyan „rutin”-t szereztek, amely nagyon sokat fog nekik az iskolai tanítási gyakorlat kezdetén segíteni.

A COACHING SZEREPE ÉS JELENTŐSÉGE A FELNŐTTKORI TANULÁS FOLYAMATÁBAN

Báthory Németh Andrea / ELTE PPK

Kulcsszavak: felnőttkori tanulás, coaching folyamat, belső motiváció

A coaching szerepe és jelentősége a felnőttkori tanulás folyamatában A folyamatban lévő doktori disszertációm fő irányvonala a vezetés témakörébe illeszkedik. A coaching folyamatban való részvétel során maga a tanulási folyamat mind a formális, mind az informális és mind a nemformális keretek között is megjelenik, ugyanúgy, mint a felnőttkori tanulás kategóriái. A coaching folyamat egy felnőttkori tanulási folyamatként értelmezhető tanulási tevékenység. Legfőbb szerepe, hogy a vezető felismerje, hogy képes a változtatásra, képes vezetői kompetenciáit fejleszteni, azaz felnőttként ismét tanulni. A coaching nem pedagógiai folyamat, hanem az egyénre szabott és az egyén által felvázolt elakadások képezik a tanulási folyamat tárgyát, melyben a coach nem mondja meg a „tananyagot”, hanem a vezető saját maga hozza létre a számára releváns fejlődési utat és célt a coach támogatásával. A felnőttkori tanulás fogalmának elemzésekor látható, hogy a felnőttek képzését, a képzések célrendszerét, eszközrendszerét értjük alatta, amely ugyanígy jellemző a coaching folyamatra is. A felnőttképzés értelmezése szerint az ismeretanyag átadás a személyiség képességeinek fejlesztése nélkül nem valósulhat meg. Így tágabb értelemben véve a coaching folyamat is értelmezhető ilyen folyamatként, hiszen kompetenciák fejlesztése a legalapvetőbb célterülete. A coaching folyamat során a tanulás motiváltságában egyik meghatározó tényező, hogy milyenek voltak a fiatalkori tanulmányok alatt szerzett tanulási élmények, sikerek vagy kudarcok, illetve milyen megerősítéseket vagy kritikákat kapott iskoláskor-felnőttkori tanulás, coaching folyamat, tanulási élmények, belső motiváció, a vezető magányában az egyén. Ezenkívül fontos kérdés, hogy milyen motivációk, kihívások hatására kezd el az ügyfél egy coaching folyamatot, annak a ténynek birtokában, hogy a vezető egy olyan magányos ember, aki félelmeit, problémáit, sokszor a sikereit sem tudja kivel megosztani, hiszen beosztottjainak ezeket nem tárhatja fel, a vezető társai mellett pedig szégyenkezne vagy indokolatlanul irigyet szerezne magának. A felnőttképzésben résztvevő személy tudatosan vesz részt a folyamatban, belső igénye révén tanul és fejleszti magát. A coaching folyamatban való részvétel szintén saját kezdeményezésű, azonban történhet a munkáltató megbízásából is. Ezen esetben az ügyféltől elvárt képességfejlesztő coaching folyamat célrendszerét, kereteit, elvárásait hármasban alakítják ki, a megbízó, a coach és az ügyfél. Mindkét esetben a coachingon való részvétel tudatos vállalása, a változtatás és fejlődés igénye is belső motivációból fakad.

A SPORT IRÁNTI ELKÖTELEZŐDÉS VIZSGÁLATA SERDÜLŐ SPORTOLÓK KÖRÉBEN

Berki Tamás László / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Pikó Bettina / SZTE Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

Kulcsszavak: sport elköteleződés, serdülők, élettel való elégedettség

Manapság sokan sportolnak hivatásos és szabadidős jelleggel. A testmozgás pozitív hatásai miatt fontos, hogy minél többen végezzenek testmozgást, és minél kevesebben hagyják abba sportágukat. Ennek érdekében, fontos megérteni, milyen hatások befolyásolnak minket sportolás közben, illetve melyek azok a tényezők, amelyek miatt egy sportág iránt elkötelezettséget érzünk. Kutatásunk célja meg tudni, hogy milyen tényezők állnak a sport iránti elköteleződés mögött. Kutatásunkat serdülő sportolók körében végeztük (N=515; fiú:268; lány:247). A tanulók átlag életkora 16,46 (SD.:1,28) év volt és 65,2% valamilyen sportiskolába járt. A sport iránti elköteleződést és annak befolyásoló tényezőit az ún. „Sport Commitment Questionnaire-2” magyarra fordított változatával mértük. A kérdőív 12 alskálán keresztül méri a kétféle elköteleződést (lelkes, erőltetett) és annak elemeit. Kíváncsiak voltunk a sportolók élettel való elégedettségére is, melyet az „Élettel való Elégedettség” skálával mértünk. Kétmintás t-próbával a fiúk jelentősen elkötelezettebbek sportáguk iránt, mint a lányok. A sport- és nem sporttagozatos, valamint a válogatott- hobbi szintű sportolók összehasonlításánál hasonló eredményeket találtunk. A nem sporttagozatos és a hobbi szintű sportolóknál szignifikánsan nagyobb szerepet játszanak az egyéb prioritások. A válogatott sportolók sokkal jobban élvezik sportágukat. A korrelációs vizsgálatok szerint a kor negatívan korrelál az elköteleződéssel. A lelkes elköteleződés negatív összefüggésben áll az egyéb prioritásokkal és az erőltetett elköteleződéssel. Ez utóbbi pedig a sportélvezettel áll negatív kapcsolatban. Érdemes még megemlíteni, hogy az élettel való elégedettség skála a lelkes elköteleződéssel pozitívan, míg az erőltetett elköteleződéssel negatívan korrelál. Megállapíthatjuk, hogy a nemenkénti összehasonlítás a lányok és fiúk sportolásának különbségeit igazolja. A sport-nem sporttagozatos és a hobbi-válogatott szintű sportolók hasonló eredményeinek okát abban látjuk, hogy a válogatottak inkább a sporttagozatos iskolákból, míg a hobbisportolók a nem sporttagozatos iskolákból kerülnek ki. Fontos megemlíteni, hogy a hobbisportolóknál az egyéb szempontok (iskola, barátok stb.) fontosabbak, míg a válogatott sportolók esetén a teljesítményhez elengedhetetlen élvezet a kulcselem. A vizsgálat kimutatta, hogy minél idősebb valaki, annál kisebb az sportelköteleződése. Ez a tény már régóta ismert a hazai sporttársadalomban. A szakirodalommal összhangban az egyéb prioritások negatívan befolyásolják a lelkes elköteleződést, hiszen azok a sport konkurenciái. Az élvezet hiánya miatt a sportolók a tevékenységet kényszernek élik meg, mely az erőltetett elköteleződéshez vezet. Az elköteleződés összefügg az élettel való elégedettséggel is, hiszen aki kényszerből sportol, az kevésbé elégedett az életével, mint azok, aki a sportszeretet miatt sportolnak. Mindezen összefüggéseknek fontos sportpedagógiai relevanciája van.

AZ ÁBRAHÁMI VALLÁSOK SZENT KÖNYVEINEK TÁRSADALMI TANÍTÁSA A BEFOGADÁSRÓL ÉS A FOGYATÉKOSSÁGRÓL

Berzsenyi Emese / Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: Társadalmi tanítás, fogyatékoság enkulturáció

A pedagógusképzésben oktatóként eltöltött bő egy évtized alatt a vallási alapon meghatározható másságok megismertetését és megértését tűztem ki célul. Foglalkoztam a különböző világvallásokhoz tartozó nők és gyermekek történetével, társadalmi helyzetével és életlehetőségeinek vizsgálatával, valamint a fogyatékos személyek megítélésével és magának a fogyatékoságnak (ill. fogyatékoságoknak) a vallási vonatkozásaival. Előadásomban a fogyatékoság történetének kapcsán szeretném bemutatni az ábrahámi vallások – a zsidóság, a kereszténység és az iszlám – tanításainak fontosságát a társadalmi és kulturális fejlődés viszonylatában. Azaz hogyan módosulhattak a szent könyvekben megfogalmazott alapvető tanítások az évezredek változásainak tükrében és hogyan rendezhető mindez vissza a Héber Biblia, az Újszövetség és a Korán társadalmi tanításának eredeti formájára. A pedagógiatörténet vizsgálati módszereinek segítségével szeretném megmutatni, hogyan érvényesek napjainkig a szentírások szövegeiben megfogalmazott enkulturációs, azaz a kultúrába illesztésre vonatkozó tanítások és a szociálpedagógia szerinti kiküszöbölés/megelőzés gyakorlata. Valamint azt, hogy mennyivel áll közelebb napjaink világához az ókori gondolkodás, mint a középkor és a kora újkor emberképe és világértelmezése. Koratörténeti kutatásom legfontosabb ösztönző eleme az, hogy a későbbi kultúrtörténeti korok nevelés- és fogyatékoságtörténeti elemeihez megkeresse az ábrahámi vallások szent könyvei alapján a tanításokban fellelhető alapelveket és az azokra adott magyarázatokat, melyekből napjaink esélyegyenlőségi törekvései kifejlődhetnek. A fogyatékos emberekkel kapcsolatos kérdések az emberi társadalmakkal egyidősek, ám lényegük a történelem során folyamatosan változott. Számtalan tényezőtől függően bizonyos változások hatására próbálta a társadalom besorolni és értékelni a körében élő fogyatékos embereket. Ilyen értékmérő lehetett az egyén társadalmi hasznossága, a vallási elfogadottság mértéke, a külső megjelenés esztétikai jellemzői, a közösség erkölcsi megítélése, a taníthatóság és nevelhetőség, a gyógyíthatóság, a tudományok fejlettségi foka, az eltartási költségek terhei vagy esetleg a szűkebb és tágabb közösség szintén sok szempontú érzékenysége és toleranciája. Különbséget mutathat akár az emberi fogyatékoságokról szóló általános vélekedéssel szemben egy adott fogyatékos embertárs megítélése a társadalomban. Nincs és soha nem is létezett egységes fogyatékoság-felfogás. A fogyatékosként történő besorolás minden történeti korban a kitaszítottságot hangsúlyozta a közösségi lét peremére. Ezeken a társadalmi megítéléseken igyekeztek a vallások az isteni rend nevében enyhíteni, illetve változtatni. Ahhoz, hogy a fogyatékoság társadalmi összefüggéseinek 21. századi problémáit megérthessük, okvetlenül a régi, a kort és a kulturális közeget – más értelemben a civilizáció alapjait – befolyásoló állapotok vizsgálatával is meg kell ismerkednünk. A kutatást támogatta az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának Pedagógiatörténeti programja.

KEMÉNY FERENC OKTATÁSÜGYI TÖREKVÉSEI A TESTI NEVELÉS REFORMJÁNAK MEGVALÓSÍTÁSÁÉRT AZ 1900-AS ÉVEK MAGYARORSZÁGÁN

Biró Melinda / Debreceni Egyetem
Bácsné Bába Éva, Bács Zoltán, Müller Anetta,
Lenténé Puskás Andrea / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: Kemény Ferenc, testi nevelés, olimpizmus

Athénban az első újkori olimpia színhelyén, márványtömb őrzi egy a magyar testnevelésügyi reformokban meghatározó szerepet vállaló férfi nevét. Kemény Ferenc az 1894-ben megalakult Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) tagja, az olimpiai gondolatok magyarországi képviselője, élharcosa, a magyar pedagógus társadalom kiemelkedő alakja, közéleti ember, sportdiplomata. Sokoldalú pedagógiai, publicisztikai, és olimpiai – közéleti tevékenysége hatást gyakorolt a korszak oktatásügyére, testkultúrájára, és Magyarország olimpiai életére, az olimpiai szellemiség kibontakozására. A NOB-ba való beválasztását követően a magyar olimpiai mozgalom élére állt, és kezdeményezésére egy évvel a NOB megalakulás után segíti megalapítani a Magyar Olimpiai Bizottságot (MOB). Három olimpián volt a magyar küldöttség vezetője (1896-ban Athénban, 1900-ban Párizsban, és 1904-ben St. Louisban) és 1907-ig a NOB tagja. Kutató és nevelő tevékenysége a világ jobbítása érdekében a tudomány világméretűvé terjesztésére (Világakadémia létrehozása), a békemozgalom iskolai lehetőségeire, a testi nevelés, az Olimpizmus megvalósítására, valamint a pedagógia egészének kérdéskörére kiterjedt. A világ jobbá tétele érdekében tevékenykedett, mely mind pedagógiai, mind publicisztikai munkásságában megnyilvánult. A béke-probléma megoldásának egyik módja; a Világakadémia és A háború filozófiája című művét Nobel díjra is felterjesztették. Heroikus küzdelmet folytatott a magyar oktatásügy, a testi nevelés megreformálásáért, és az olimpiai szellemiség magyarországi elterjesztéséért. Külföldi és Magyarországi oktatásüggyel, a testi nevelés kérdésével, mint tanügyi reformmal foglalkozott. Jelentős szerepet vállalt a külföldi oktatás-nevelésügy eredményeinek hazai megismertetésében, népszerűsítésében. Korszerű iskolapolitikának a meghonosítása habár nagy ellenállásba ütközött, mégis jelentős szerepet játszott a testi nevelés megújulásában. A testi nevelés kérdése, és tanügyi reformja szorosan összefonódott az 1890-es évek végén kibontakozó olimpiai eszmeiséggel. Áttanulmányozva Kemény Ferenc publicisztikai munkásságát, célunk kutató és nevelő tevékenységének, tanügyi reformtörekvéseinek áttekintése, a testmozgásról, annak oktatásáról, az olimpizmusról való felfogás értelmezésével. Ahhoz, hogy megértsük, miért is volt nehezen megvalósítható a testnevelés ügye Kemény Ferenc korában, elsőként röviden megvizsgáltuk a korszakot, – annak oktatáspolitikáját, és a nemzetközi reformtörekvéseket- melyben tevékenykedett. Célunk bemutatni a pedagógiai elvekre épített testnevelési elképzeléseit, melyek jelentős szerepet játszottak a testi nevelés reformjában. A kutatást támogatta a Debreceni Egyetem.

TEHETSÉGPONTOK PEDAGÓGUSAINAK KONCEPCIÓI A TANULÓI ÉRDEKLŐDÉSRŐL

Bódizs Anikó / Zuglói Hajós Alfréd Magyar-Német Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola

Kulcsszavak: érdeklődés, pedagógusok, tehetséggondozás

A kutatás elméleti háttérében egyrészt a pedagógiai érdeklődéstudomány áll, mely konstruktivista emberképen nyugszik (Krapp, 1998); másrészt a ziegleri szociotópna a tehetséggondozott igényeihez való illeszkedésének szemlélete (Ziegler, 2009). A kutatás célja: tehetségpontok (TP) pedagógusainak az érdeklődésről vallott koncepcióinak a feltérképezése, valamint az Érdeklődés Térképét (ÉT) (Gyarmathy és Herskovits, 1999) használó pedagógusok és az ezt nem használók deklarált vélekedése közötti eltérések feltárása: érdeklődésről és tanórai környezet és érdeklődés kapcsolatáról. A kutatás kérdései: Része-e a pedagógusok gondolkodásának a tanulói érdeklődés? Mely metafora forrásfogalmakkal írható le a TP-ok pedagógusainak az érdeklődésről vallott koncepciója? Van-e összefüggés metafora forrásfogalmak és a pedagógusok tanórai környezetének választásai között? Mutatkozik-e eltérés szociológiai változók mentén az érdeklődéstudományok és az öndeterminációs tanórai környezetek preferenciáját illetően? Az ÉT-et használók és nem használók gondolkodásában mely érdeklődéstudomány van kölcsönös viszonyban az öndeterminációt támogató tanórai környezetekkel? Alkalmazzák-e a pedagógusok az érdeklődésre építő kontextuális perszonalizáció módjait (Walkington és Bernacki, 2014)? Mi jellemzi őket? Feltételeztük, hogy az ÉT-et használók és nem használók választásai érdeklődéstámogató tanórai környezetet illetően különbséget mutat. Olyan TP-ok pedagógusait kerestük meg online kérdőívünkkel, melyek a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségénél való regisztrációkor jelölték az ÉT használatát (N=151). A fókuszcsoport interjú ÉT-et nem használó akkreditált kiváló TP pedagógusaival készült. Az interjú során a pedagógusok tanárközpontú szemléletének köszönhetően problémát jelentett a tanulói érdeklődés és a tanítás-tanulás fogalmainak egymáshoz rendelése, e helyett az „élmény átadása” dominálta a beszélgetést. Az érdeklődés célfogalomra kapott forrásfogalmak - erő, növekedés, magába, öröm, utazás - közül a „magába” mögött olyan mély struktúrára leltünk, mely hatással van a pedagógus társas viszonyulásaira. A Társas kapcsolat összesítő változó esetében jelentős eltérést találtunk az erő és a magába ($p=0,005$), az öröm és a magába ($p=0,033$) forrásfogalmak között. A férfiak és nők érdeklődésdefiníció-preferenciája eltérő képet mutat: a férfiak inkább személyiség részének tekintik az érdeklődést, a nőknél inkább az állapot és a személy-tárgy elmélet a domináns. Az Érdeklődéstudományok összesítő változó korrelál az Autonómia ($p=0,008$) és a Kompetencia ($p=0,003$) összesítő változóval. A perszonalizáció magasabb szintjével főként a fiatalabb pedagógusok élnek. Az ÉT-et használóknál a tanórai környezetek választását illetően az autonómia preferenciában különböztek leginkább. Az itt kapott eredmények segíthetnek a 21. századi paradigmaváltás és a pedagógusképzés támogatásában, a tehetséggondozásban, valamint abban, hogy az érdeklődés ismét a pedagógiai gondolkodás fókuszába kerüljön.

A SPORTPEDAGÓGIA CÉLJAINAK, TARTALMÁNAK ÉS HATÁSRENDSZERÉNEK ÚJRAGONDOLÁSA

Bognár József / Eszterházy Károly Egyetem Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: sporttevékenység, értékorientáció, elmélet és gyakorlat

A sportpedagógia főbb céljai, módszerei és eszközei az elmúlt évtizedekben többször bemutatásra kerültek, azonban a terület egyértelmű és letisztult irányultsága hazánkban még várat magára. Az elsősorban Bíróné nevéhez köthető tudományos megalapozás és az ő munkásságának iránya kétséget kizáróan fejlesztő hatást mutatott a sportpedagógia tudományos elismertségét illetően, de ez a megközelítés a további fejlődést gátolta. Az előadás célja a sportpedagógia új kihívásainak megfelelő cél-, funkció- és tartalmi rendszer bemutatása. A megközelítésének újragondolásának igényét erősíti a mai sportpedagógia tudományosságának hármas tagozódása: 1) tudományosság és objektivitás, 2) a sportszakember-tanítvány viszony jellemzői (fenomenológia), és 3) tudásfejlesztés meghatározott tartalommal és módszerekkel. Ennek figyelembevételével egyre nagyobb igény mutatkozik arra, hogy a sport elméleti és gyakorlati oldaláról érkezzen a kérdésfeltevés, melyre a neveléstudomány módszerei adhatnak adekvát választ. Hasonlóan kritikus, hogy a sportpedagógia nem kizárólag az edző, hanem a tágabb értelemben vett sportszakember értékekkel és normákkal kapcsolatos nevelő-fejlesztő tevékenységére vonatkozik, így a sportmenedzser, a testnevelőtanár, a szabadidősportban, az utánpótlás-nevelésben, a sportprevencióban és -rehabilitációban dolgozó szakemberek is a célcsoporthoz tartoznak. A közelmúlt sportpedagógia területét érintő tapasztalatai alapján a sporttevékenység a következő értékorientációs céloknak és igényeknek kell, hogy megfeleljen. 1. A sportági érték és igényrendszer, melyhez elsősorban az általános és speciális teljesítményfokozás tartozik. Hasonlóan jelentős a technika és taktika mind teljesebb mértékben való elsajátítása és versenyhelyzetben való alkalmazása, valamint a sport speciális követelményeinek megfelelő tervezés és nevelés. 2. A társadalom és a közösség érték és igényrendszere az egészségközpontú vagy versenyközpontú elvárásokhoz és feltételekhez illeszkedő tevékenység. Ide tartozik az, hogy a közösségnek vagy a társadalom milyen értékek és elvárásokat mutat a sporttevékenység végzése tekintetében (pl. életminőség, siker és győzelem). 3. Az egyén érték és igényrendszere, mely pozitív befolyásoló tényező lehet az adott személy céljainak elérésében. Ha az egyén értéként tekinti az egészséget vagy a sportot, úgy az erre épülő szokásrendszer kiépítése pozitív szokásrendszert alakíthat ki és sikert eredményezhet. Ebben a tekintetben érdemes szem előtt tartani, hogy az egyén igényének mozgató energiáját az egyéni célok és vágyak alakítják ki, melyek hangsúlyosan épülnek a tapasztalatokra. Ennek megfelelően a sport általi nevelés fő célja a sportszakemberek azon értékeinek, szokásainak, tudásának és képességeinek fejlesztése, mellyel a sportoló egyének és a közösség tekintetében is hatékonyan tudja végezni különböző életkorú és tapasztalatokkal rendelkező emberekkel kapcsolatos fejlesztő munkáját.

A MUNKAHELYI SPORT ÉS FITTSÉG KAPCSOLATRENDSZERE AZ ÉLETCÉLOKKAL

Bognár József / Eszterházy Károly Egyetem Sporttudományi Intézet

Fügedi Balázs / Eszterházy Károly Egyetem Sporttudományi Intézet

Révész László / Eszterházy Károly Egyetem Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: felnőttek, munkahelyi sport, életcélok

A felnőttek sport- és egészségkultúra szintjét elsősorban az határozza meg, hogy milyen protektív illetve prediktív egészségmagatartás és rendszeres egészségtudatos sporttevékenységek kerülnek elsajátításra és mennyire válnak rendszeressé. Az inaktivitás, a nem megfelelő táplálkozási szokások és ennek következtében az elhízottság és a szív- és érrendszeri betegségek már társadalmi szinten jelentkező komoly veszélyforrásnak nevezhetők. Az iskoláskorúak egészségmagatartási szokásai mellett a felnőttek prevenciója, egészségmagatartása és fizikai aktivitása is egyre több figyelmet kap, mivel az egészségkárosító szokások felnőttkorban is megállíthatók, az egészségtudatos életcélok és pozitív magatartási szokások kialakíthatók, megerősíthetők. A problémakör elemzésénél két fő szempontot érdemes figyelembe venni, melyek a gazdasági és egészségügyi hasznosság. A munkahelyi sport jelentősen hozzájárul a felnőttek fittségének, egészségének és életminőségének fejlesztéséhez, az aktív életmód kialakításához és a munkahelyi hiányzás és a rizikófaktorok csökkentéséhez, melyek együttesen eddig kevésbé vizsgált területnek számítottak. Mindezek alapján célunk, hogy egy vidéki egészségügyi szolgáltató intézmény dolgozói (N=132) egészségtudatos szokásrendjének, életcéljainak és fitességi mutatóinak kapcsolatrendszerét feltárjuk, valamint ezekben a változóknak a különböző beosztású munkaerőt (vezető, fizikai és ülőmunkát végzők) összehasonlítsuk. Eredményeink alapján megállapítható, hogy a szokások, az életcélok és a fitességi mutatók a nemzetközi eredményekhez képest kifejezetten alacsony szinten vannak. Az ülőmunkát és fizikai munkát végzők az egészségtudatosság és életcélok területe alacsony, míg fizikai munkát végzők fitességi mutatói magasabbak. A különböző munkaköri beosztású dolgozók életminőség változói között minimális különbséget találtunk. A magasabb iskolai végzettségűek és a fiatal felnőttek az életcélok és a fitességi mutatók terén is jobb eredményeket értek el, mint a többi dolgozó. A fiatalabb és a magasabb fitességi mutatókkal rendelkező dolgozók betegség miatti hiányzása kevesebb és az életcéljai pozitívabbak. Összességében a kor erőteljesebb meghatározó tényezőnek tűnik, mint a beosztás. Mindezek alapján elmondható, hogy érdemes tudatosan odafigyelni a munkavállalók életcéljaira, mert ezek szoros kapcsolatban vannak az egészségtudatos szokásrendszerrel, az egészségügyi állapottal és fitességi mutatókkal. Fontos a közösség erejét felhasználni a sport- és egyéb egészségfejlesztő programok szervezésénél. A legtöbb esetben elég néhány apró lépést beépíteni a munkaidőbe, hogy kornak, képességnek és érdeklődésnek megfelelő programokkal egészségesen és megfelelő életminőséggel tudjunk élni és tervezni a jövőt.

VALLÁSPEDAGÓGIAI TENDENCIÁK KÜLFÖLDI SZAKFOLYÓIRATOK TÜKRÉBEN

Bognárné Kocsis Judit / Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: valláspedagógia, vallásos nevelés, vallástanár

Az elmúlt években jelentősen megnőtt hazánkban a valláspedagógia szerepe a hitoktatás törvényi szintű kiterjesztésének köszönhetően. A hazai és a külföldi szakirodalmakban gyakran szinonimaként jelenik meg a valláspedagógia és a hitoktatás (katechetika) fogalma, így fontos tisztázni a két definíció közötti különbséget. A valláspedagógia értelmezési kerete - vallástól függetlenül - inkább a pedagógiára (a tanításra, nevelésre, annak módszereire stb.) helyezi a hangsúlyt, míg a hitoktatás definíciójában erősebben van jelen valamely egyház teológiája, hittudománya. Ezen felfogást alapul véve vizsgáljuk a külföldi szakfolyóiratokban megjelenő valláspedagógiai témájú publikációkat annak érdekében, hogy képet kapjunk a világ különböző tájain megjelenő valláspedagógiai kutatásokról, kérdésekről, felfogásmódokról és az esetlegesen megmutatkozó kihívásokról. A vizsgálat kiindulópontját alapvetően a Journal for the Scientific Study of Religion, Journal of Philosophy of Education, Teaching Theology & Religion, Educational Theory, Religion Compass, Counselor Education and Supervision folyóiratok áttekintése után kiválasztott valláspedagógiai témájú tanulmányok adják. A publikációk elemzése alapján betekintést nyerhetünk többek között svájci, kanadai, ír, angol, amerikai, tajvani stb. szerzők főként az elmúlt öt év alatt született munkáiba. A vizsgált szakirodalom áttekintése során jól látható, hogy a vallástanítás pedagógiaiilag nem egységes terület. Kijelenthető, hogy az adott ország politikai és a kulturális berendezkedése gyakorol leginkább hatást a vallástanítás értelmezésére, az alkalmazott módszerekre. A vallásoktatás kapcsán általában a kritikai gondolkodás, a szövegértés, az íráskészség, a vitatkozás képességének fejlesztését hangsúlyozzák a kutatók. Európa és a világ különböző tájain más szempontok kerülnek előtérbe a vallás és a vallásos nevelés kapcsán: pl. valahol a tolerancia erősítése, valahol a vallás és a testi-lelki egészség pozitív egymásra hatása, megint máshol az aktív, felelősségteljes társadalmi létforma vált hangsúlyossá. A valláspedagógia területén dolgozó nevelők, szakemberek számára komoly kihívást jelenthet az új társadalmi, egyházi elvárásoknak való megfelelés. A vizsgált kutatások rámutatnak, hogy a vallástanárok közül többen oktatnak vallási műveltséget, mint kritikai gondolkodást; vannak, akik a személyes hitet próbálják mélyíteni a tanulóknban a teljes embert, személyiséget szem előtt tartva; míg mások a mérhető, tárgyi tudást hangsúlyozzák.

A SZAK(KÖZÉP)ISKOLAI KÖZISMERETI TANÁROK SIKERMEGÍTÉLÉSÉNEK VIZSGÁLATA

Borsodi Csilla Noémi / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: siker, szakközépiskola, közismereti tanár

Több szerző ismertette már a pedagógusi siker definícióját a diákok iskolai teljesítménye és iskolai közérzete közötti összefüggérendszerben (Fúzi, 2011; Oláh, 2005; Wentzel, 1996; 1998; Sallay H., 1995). A pedagógusok közérzetének összetevőiről is esett már szó, (Rivkin-Hanushek – Kain, 2000, Leithwood – Beatty, 2008), ahogy a tanulók elfogadásának és az önreflexiónak fontosságáról is (Falus, 2001). Továbbá arról is, hogy a tanulók számára lényeges az óra eredményességének érzete olyan légkörben, melyet nem a szorongás, hanem a kölcsönös tisztelet határoz meg. Az emberi értékek közvetítése pedig megelőzi a „tananyagátadó” feladatkört (Sallay, 1995). Mindezek fényében vizsgálom, hogyan módosul az egyes sikerindikátorok szerepe a szakképzésben dolgozó közismereti, „hiány-közismereti” (pl. társadalomismeret szakos) tanárok esetében. Kutatásom érdekessége, hogy egy kiemelten kudarckerülést (korai iskolaelhagyás megakadályozását) valamint szakmaszerzést célzó intézménytípus „kudarckerülő jellegű feladatot ellátó” pedagógusainak sikerdefiníciós lehetőségeit vizsgálom, hiszen ők „kiegészítő” tantárgyak pedagógusai. A következő kérdéseket vizsgálom: van-e kapcsolat a tanulóik tantárgyi attitűdje és a pedagógus kedveltsége között? Melyek a tanulói eredményesség definíciói körükben? Mit értenek „jó közérzet” alatt és milyen módon/mértékben látják biztosíthatónak azt diákjaik számára? Hogyan érzékelik törekvéseiket a diákok? E pedagógusok tanári szerepe eltér gimnáziumi kollégáikétól, melynek okát – eddigi eredményeim alapján – elsősorban e tanulók tanári szereppel és saját tanulói szerepükkel kapcsolatos elvárásaiban, továbbá a pedagógusok tanulókkal szembeni elvárásaiban, valamint ezek tanári és tanulói közérzetre gyakorolt hatásában látom. Munkám előzményeit főként magyar kutatások (Fúzi, 2007, 2011, Suplicz, 2007, 2011, Köcséné Szabó, 2007) jelentik. A sikerindikátorok átfogó vizsgálata Fúzi Beatrix munkáját megelőzően hiányterületnek volt tekinthető, annak ellenére, hogy pedagógusi sikerrel kapcsolatban már több, főként angolszász országokból származó forrás megjelent, ugyanis Fúzi hazánk pedagógusainak siker-meghatározását vizsgálja. A siker definíciója eltérő lehet angolszász nyelvterületeken, Svédországban, Finnországban, hazánkban, függetlenül attól, hogy a sikerindikátorok lehetnek azonosak. Saját munkám újszerűségét szintén hazai jellege adja és, hogy azon pedagóguscsoport sikerértelmezését vizsgálom, akik eddig elsősorban hátránykompenzáló és sok esetben „hátrányos helyzetű” pedagógusként jelentek meg a szakmai közgondolkodásban, tanítványaik pedig a „köznevelés veszteseként”. Előadásomban folyó online és papíralapú kérdőíves kutatásom eddigi eredményeit mutatom be, melyet eddig 183 pedagógus valamint 177 tanuló körében, több megyére kiterjedően végeztem, véletlenszerű, lépcsőzetes majd hólabda jellegű mintavételi eljárással. Mintám egyelőre nem reprezentatív, ám munkám e hiányterület vizsgálata szempontjából releváns lehet.

AZ ÉRTÉKRENDI ÉS JÖVŐKÉPBELI FEJLŐDÉS KAPCSOLATA A SZAKKÉPZÉSBEN TANULÓ FIATALOK KÖRÉBEN

Borsodi Csilla Noémi / Eszterházy Károly Egyetem
Nagy Mária / MIOK József Nádor Gimnázium és Szakképző Iskola
Kovács Anikó / MIOK József Nádor Gimnázium és Szakképző Iskola

Kulcsszavak: értékrend, jövőkép, szakképzés

A szakképzésben tanuló fiatalok jövőképe és ennek vonatkozásában a lemorzsolódás veszélye huzamosabb ideje gyakori neveléstudományi probléma (Liskó, 2004). Az is közismert, hogy a kilátások minél kevésbé tűnnek biztatónak és szociális háttére minél kevésbé predesztinálja a tanulót a sikerre, annál valószínűbb az igen optimista, szinte naiv jövőkép, melyben a tanuló nem látja korlátait (amint azokba ütközik, feladhatja a küzdelmet és kudarcitellé válhat). E tendencia leginkább szakiskolai (mai elnevezéssel szakközépiskolai) tanulóira igaz. Legjellemzőbb eleme az idealizmusnak a külföldön való karrier lehetősége, könnyű pénzszerzési lehetőség, korai karrier iránti vágy. (Hajdú – Sáska, 2010; Kende – Illés, 2011) Előadásunkban folyó empirikus kutatásunkat mutatjuk be. Azt vizsgáljuk, szakképzésben tanuló diákok körében fejlődik-e a jövőkép és értékrend a tanulmányok ideje alatt, illetve, hogy függ-e a képzés jellegétől. Mely tendenciák jelennek meg az érettségit nem adó, az érettségit adó és az érettségit követő szakképzésben? E kérdések igen fontosak, hiszen a diákok jövőképe, énképének néhány jellegzetes elemének, vágyaiknak, értékrendjüknek és tanulással kapcsolatos céljaiknak megismerése jelentős mértékben hozzásegít minket érdemi fejlesztésükhöz, valamint motivációik megértéséhez és az arra való alapozáshoz. Közismert, hogy a szakképzésben tanulók, sőt, inkább tanáraik „legfőbb réme” a lemorzsolódás, azaz a végzettség nélküli iskolaelhagyás. Mi abból indulunk ki, hogy „egységben az erő” és együttesen igyekszünk feltérképezni, miben, hogyan tudnánk segíteni, hogy a tanulók kellő önismerettel és motivációval, önbecsüléssel rendelkezzenek, javuljon a közérzetük, hiszen a kedvező tanulói közérzet, iskolai klímában való biztonságérzet, annak biztos tudása, hogy társaik és tanáraik előtt „önmaguk” merhetnek lenni, elengedhetetlen. Jelen munkánk egy átfogó kutatás egyik lényeges lépése, mely során metaforaelemzéssel kiegészített kvantitatív, illetve gondolatterkép, továbbá interjúalapú kvalitatív méréseket folytatunk, hogy átlássuk, mi motiválja a fiatalokat egy adott képzés választásakor, milyen reményeik, álmaik vagy épp terveik vannak a jövőre nézve és mindezeket milyen tényezők befolyásolják, függ-e az általuk választott szakma jellegétől, van-e kapcsolata a választott szakmának az értékrendhez, szakmai értékrendjük egybeesik-e a magánéletükben vallott értékekkel? Milyen mértékben ismerik és becsülik önmagukat? Mindezek ismeretében merül fel a legfőbb kérdés: mit tehetünk értük mi, pedagógusok, legyen szó akár közismereti, akár egészségnevelés területén, akár művészeti, akár szakmai területen dolgozó kollégákról. Távlati célunk a tanulók önmagukkal és pedagógusaikkal szembeni elvárásainak megismerése és az erre alapozott, lemorzsolódást megakadályozni hivatott, pályaorientációs gondolkodást fejlesztő munka megalapozása, melyben a közismereti és szakmai, művészeti, egészségnevelést célzó pedagógusoknak egyaránt szerepük van.

LEENDŐ ÓVODAPEDAGÓGUSOK SAJÁTÉLMÉNYÉNEK ÉS INTEGRÁCIÓHOZ VALÓ VISZONYULÁSÁNAK KAPCSOLATA

Böddi Zsófia / Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
Serfőző Mónika / Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
Kerekes Valéria / Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
F. Lassú Zsuzsa / Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: integráció; óvodapedagógus hallgatók; felkészültség

Napjainkban általánosan elfogadott, hogy az átlagostól eltérő fejlődésű gyermekek intézményes nevelése lehetőleg a tipikusan fejlődő gyermekek között történjék. Az integráció meghatározó tényezői a pedagógusok, akiknek attitűdjei, vélekedései kulcsfontosságúak a sikeres együttnevelés szempontjából (Štemberger&Kiswarday, 2017). Az inkluzivitás, differenciálás tekinthető a professzionális pedagógus identitás egyik összetevőjének is (Domović, Vlasta&Bouillet, 2017). Ismert, hogy a pedagógusok attitűdjeire hatással van, hogy mennyi és milyen tapasztalatokat szereztek a sajátos nevelési igényről, integrációról (Avramidis& Norwich, 2002). Az attitűdök alakulásán túl fontos figyelembe venni azon aspektusokat is, amelyek a pedagógus számára stresszt jelentenek (Pető, 2010). A fentiek megfontolásában nemcsak a pedagógusok, hanem már a hallgatók attitűdjét, vélekedését és hiedelmeit is a sikeres együttnevelés tényezőjének tekinthetjük (pl. Aldrich, 2002; Hastings&Oakford, 2003). Így fontos elemezni a képzést, hogy az ismereteken túl milyen lehetőséget biztosít a hallgatók számára a szakmai fejlődésre, az önreflexióra, a sikerélményeik vagy akár aggodalmaik kifejezésére (Pető, 2011). Kutatásunk célja megvizsgálni, miként vélekednek az utolsó éves óvodapedagógus hallgatók az integrált neveléssel kapcsolatos felkészültségükről, és milyen tényezők hatnak erre. Célunk feltárni, milyen egyetemen kívüli (pl. sajátos nevelési igényű gyermekkel való találkozás a magánéletben, munkahelyen) és egyetemi (elsősorban a gyakorlati képzésbeli) tapasztalatok járulnak hozzá ahhoz, hogy a hallgatók magabiztosabban tekintsenek az integrált nevelésre és kihívásaira. A képzés ez irányú vizsgálatához egy többségében zárt kérdéseket tartalmazó kérdőívet készítettünk, melyet végzős óvodapedagógus hallgatók (N=358) töltöttek ki az országban. Az egyetemi élmények mellett rákérdeztünk az azon kívüli tapasztalatokra, a gyakorlati képzésük sajátosságaira, és vizsgáltuk az integrációhoz való érzelmi viszonyukat, a potenciális stressz tényezőket is. Adatalemzéskor a leíró statisztikákon túl, korrelációkat számítottunk, ill. keresztábrákat elemeztünk. Eredményeinkben kirajzolódott, hogy a hallgatók nagy jelentőséget tulajdonítanak a gyakorlati tapasztalatoknak. Elkülönült a levelező- és a nappali tagozatosok csoportja, a sajátos nevelési igénnyel, integrációval kapcsolatos tapasztalatok (pl. munkahelyen) összefüggést mutattak az integrációval szembeni attitűdökkel. Kapcsolatot találtunk az élmények és a hallgatók önmagukra vonatkoztatott megítélései között, pl. az integráció működtetéséhez szükséges ismeretek, készségek terén. Figyelemre méltó eredmény, hogy a gyakorlati képzés során szerzett pozitív tapasztalatok együtt járnak a hallgatók önmaguk felkészültségére vonatkozó pozitív vélekedéseivel. Következtetéseinkben elemezzük, hogy a tapasztalatok, élmények milyen hatással vannak hallgatók vélekedéseire, attitűdjeire. Eredményeink jelentősek a képzés fejlesztése szempontjából.

A POZITÍV PARADIGMÁRA ÉPÜLŐ MŰVÉSZETPEDAGÓGIAI – KIEMELTEN A VIZUÁLIS KULTÚRA INNOVÁCIÓJÁT MEGALAPOZÓ –KUTATÁSI MODELL BEMUTATÁSA

Bredács Alice Mária / Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar

Kulcsszavak: pozitív paradigma, pszichológiai immunitás, jóllét-tanulás

Összefoglalóm az MTA–ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoportban végzendő négy évig tartó kutatás első fázisának bemutatásáról szól. Célom egy paradigmaváltásra épülő kutatási modellalkotás a vizuális kultúra szakmódszertani fejlesztésére, szélesebb értelemben a művészeti nevelésre, és a művészeti tanárképzésre nézve. Hipotézisek: A pozitív paradigma bevezetésével milyen modellt lehet összeállítani a vizuális kultúra iskolai gyakorlatának megújítására? E paradigmaváltás hatására, milyen meghatározó személyiségfejlődési területek jelzik a tantervi fejlesztések és innovációk bevalását? E két hipotézis egy jól kirajzolódó társadalmi igényen, saját korábbi kutatási eredményeimen és egy előkutatáson alapul. Kutatási módszereim a pozitív pszichológia és pedagógia szakirodalmának szisztematikus feltárása, a korábbi pszichológiai immunitás és érzelmi intelligencia vizsgálati eredményeimnek számbavétele és annak feltérképezése, hogy 30 képzőművész-tanár hallgatói portfólióban megjelenő rajzi feladatok mennyire tartalmazzák a pozitív szemlélet összetevőit, mit preferálnak, mik maradnak ki a feladatleírások célmeghatározásaiból. Az elméleti háttér tanulmányok arra világítanak rá, hogy a jelenlegi pedagógiai paradigmák nem segítik eléggé az új művészetpedagógiai innovációk kidolgozását, mert kevésbé érzelmközpontúak, pedig minden tanulás az érzelmeken alapul. A pozitív paradigma a művészetpedagógián keresztül – az oktatás egészének korszerűsítésére nézve – mintaadó szerepet tölthet be. Az érzelmeket és attitűdöket kiindulópontként kezelő pozitív pedagógia célja feltárni azt, hogy a tanulás milyen feltételek, pozitív tapasztalatok, hatások és tevékenységek mellett segíti a jólléthez szükséges kompetenciák, pozitív jellemvonások kialakulását a fiatalokban, milyen közösségek, módszerek és kommunikációk vezetnek a kiteljesedéshez, a jólléthez, a boldoguláshoz, milyen erőforrások vehetők számba, amelyekkel az életminőség javítható és a pozitív lelkiállapot elérhető. A jóllét-tanulás transzferáló szerepe fontos, mert összekapcsolja az érzelmi, értelmi, képesség területeket és cselekvéseket, kihat minden további életszakaszra, problémamegoldásra, tanulási folyamatra, aktiválja a tanulási sémákat, stratégiákat és megszünteti a negatív önbeteljesítő jóslatokat. Előkutatásom eredménye, hogy míg a hallgatói hospitálásokon és tanítási gyakorlatokon alkalmazott 149 feladat 100 százalékában megjelenik az értelmi és a képesség elem, addig a feladatoknak csak 38 százaléka tartalmaz valamilyen pozitív érzellel kapcsolatos fejlesztési célt. A feladatokból olyan fontos témák hiányoznak, mint az optimizmus, öntisztelet, távlati célok kifejezései. A kutatási modell ezek alapján a következő komponensek rendszeréből állítható össze: a pszichológiai immunitás faktoraiból, a pozitív érzelmek tudatosításának összetevőiből és a boldogságképesség összetevőiből. E modell alkalmazhatósága, illetve korrigálásának szükségessége a további kutatásokban fog kiderülni.

A TANÁRKÉPZÉS TÉMÁJA A PEDAGÓGUSKÉPZÉS C. SZAKFOLYÓIRAT HASÁBJAIN, 1996–2016

Brezsnyánszky László / MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság

Kulcsszavak: szakfolyóirat, tanárképzés, reflexiók, diskurzuselemzés

Pedagógusképzés címmel 1975-óta jelenik meg lap. A kilencvenes évek közepétől vált önálló szakmai folyóirattá, amikor az OTE és a TKSZ átvette a szaktárcától a kiadás jogát és felelősségét. A szerkesztők szerzői és olvasói célközönségének a pedagógusok képzésében dolgozó oktatókat, kutatókat és a gyakorlat szakembereit tekintik. A lap profiljából adódóan a tanárképzés kiemelt fontosságú téma. Az 1996-2016 közötti két évtizedben 35 lapszám jelent meg. A lap hasábjain közel 200 olyan tanulmány, közlemény található, amelyek témaválasztása a tanárképzés ügyét közvetlenül érinti. Vannak köztük hivatalos dokumentumok, és olyan írások, amelyek ezeket értelmezik. Kutatási eredményekre épül a legtöbb közlemény. Készültek beszámolók egy-egy tanárképzési „műhelyről”, helyi rendszerről. És vannak vitacikkek, amelyek a tervezett vagy éppen bevezetett reform mellett vagy ellene érvelnek. Az elmúlt húsz évben volt is miről írni. Az egymást követő, egymást váltó reformok három hullámban generáltak fokozott aktivitást a folyóiratban: a 111/1997-es kormányrendelet körüli, a Bologna-rendszerű átállás és a 2010 utáni időszakban. A folyóirat tematikus vizsgálatával az a célunk, hogy visszatekintő módon feltárjuk a szerzői reflexiókat, állásfoglalásokat. Az előadásban arra törekszünk, hogy a tanárképzés korszerűsítésére vonatkozó szövegek tartalmát a kvalitatív kutatás módszereivel és a diskurzuselemzés eljárásaival vizsgálva az alábbi kérdésekre kapjunk választ. Milyen súllyal szerepeltek a tanárképzésről szóló írások a közlemények egészét tekintve? A lap milyen szerzői kör számára jelentett ebben a témában fórumot? Melyek voltak azok a szakmai kérdések, amelyekre az írások leginkább reflektáltak, és melyek vezettek a lapban vitához? Hogyan reagáltak egymásra az írások? Az eszmecsere milyen formái figyelhetők meg, milyen a véleménycsere stílusa, hangneme? A kutatás főbb eredményei. A vizsgált időszak gazdagon kínált olyan változásokat, útkereséseket és döntéseket, amelyek kiváltották a szakértői közösség reflexióit. A lap fórumot biztosított a megnyilvánulásoknak. Kiemelt terjedelemmel szerepelt a tanárok képzése az elmúlt évtizedekben. A megnyilatkozó szerzők körében az ELTE oktatók aránya a legmagasabb. A közölt kutatások témaválasztásában a tanárképzés tartalmi korszerűsítésének a kérdései álltak előtérben. Több kutatás foglalkozott a pedagógus szerepének, hozzáértésének az átalakulásával, a szükséges kompetenciákkal. Vannak témablokkba rendezett vélemények, ahol az olvasó közvetlenül egybevetetheti őket. De a lap többnyire az olvasóra bízta, hogy a szövegben rejlő üzeneteket összegyűjtse és mérlegelje. A reflexiók stílusára a kissé távolságtartó megfogalmazások a jellemzőek.

MIÉRT NEM HASZNÁLJÁK A PEDAGÓGUSOK AZ IKT ESZKÖZÖKET?

Buda András / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: IKT, pedagógusok, kutatás

Az első számítógépek a 80-as évek elején jelentek meg az iskolákban és alapvetően arra használták azokat, hogy iskolai szakkörök keretein belül ismerkedjenek meg a tanulók – és legtöbbször velük együtt a tanárok – a programozás alapjaival (Nagy 2000). A grafikus operációs rendszerek megjelenésével és a számítógépek terjedésével azonban pedagógusok tömegei kezdték el felfedezni az új technológiát, a szakértők körében pedig általánossá vált az a meggyőződés, hogy ezek az eszközök jelentősen javítják majd az oktatás eredményességét (pl. Papert 1988, Negroponte 1995). Ezt a folyamatot azonban számot tényező akadályozhatja, melyeket a kutatók már a 90-es évek elején elkezdtek vizsgálni. A kezdeti időszakban természetesen a megfelelő eszközök hiánya jelentette az alapvető korlátokat, de más problémák is megfogalmazódtak. A pedagógusok például igényelték volna azt, hogy a számítógépek használatakor legyen a tanteremben olyan segéderő, aki azokat a tanulókat(!) segíti, akik a számítógépet nem tudják (megfelelően) kezelni (Winnans – Brown 1992). A tanárok tapasztalatlansága az új technológia alkalmazásával kapcsolatban szintén kiemelt szerepet játszott a gátló tényezők között (Hadley – Sheingold 1993), és további gondot jelentett elutasító attitűdjük a számítógéppel történő tanulással szemben (Rosen és Weil 1995). Mumtaz három csoportba sorolta a digitális technológia oktatási folyamatba történő beépülését gátló tényezőket (Mumtaz 2000). Megkülönböztetett gazdasági, iskolai és tanári szintű akadályokat, melyek közül egyértelműen a tanári szintű tényezőt tartotta a legjelentősebb hatásúnak. Az iskolai IKT használat jellemzőit feltáró kutatásunkban mi is a tanárok irányából közelítettünk a kérdéskörhöz, a debreceni közoktatási intézményekben dolgozó pedagógusokat vizsgáltuk. Egy saját szerkesztésű, online elérhető kérdőív kitöltésére kértük őket 2016 végén, kérdéseinkre az iskolákban dolgozók 18,4%-a, 544 fő válaszolt. Válaszaik alapján az IKT oktatási használatát akadályozó tényezők közül még mindig kiemelkedik a nem megfelelő technikai feltételrendszer (a válaszadók 50,3%-a jelzett ilyen problémát), annak ellenére, hogy korábbi eredményeinket figyelembe véve folyamatosan javul az iskolák felszereltsége, internetes lefedettsége. A használatot gátló elemek másik két nagy csoportja a „szoftver-” (30,3%) és az időhiány (23,2%), mely tényezők további alcsoportokra bomlanak. Az új technológiák alkalmazásának elutasításában szerepet játszik az is, hogy a pedagógusok számos hátrányát látják az informatikai eszközök oktatásban történő felhasználásának. Az ezt vizsgáló nyitott kérdésre válaszolók negyede valamilyen módszertani hátrányról számolt be, éppen ezért a jövőben sokkal nagyobb figyelmet kellene fordítani az ilyen irányú felkészítésre a pedagógusképző intézményekben. Az előadásban a 2016-os kutatás eredményeit kívánjuk részletesebben bemutatni, összevetve azokat a korábbi eredményekkel, hogy még plasztikusabb képet rajzolhassunk meg a jelen helyzetről.

KERESŐHÁLÓZATTAL ÉS JELMAGYARÁZATTAL ELLÁTOTT SEMATIKUS TÉRKÉPEK SZEMMOZGÁSKÖVETÉSES VIZSGÁLATA A 10–11 ÉVES TANULÓK KÖRÉBEN

Buzás Zsuzsa / Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar
Maródi Ágnes /SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: térképolvasás; eye-tracking; helyzetmeghatározás

Napjainkban ugyan egyre elterjedtebb a GPS használata, még mindig fontos, hogy a tanulók megértsék, hogy hogyan működik a térképhálózati rendszerünk. Vannak olyan kartográfiai konvenciók, amelyek segítik a térkép hatékony és gyors olvasását. Ilyen például, hogy a jó térképek tartalmaznak jelmagyarázatot, mely a térkép tartalmát szöveggel és térképi jelekkel magyarázza, azonban egy jelölésnek egy másik térképen lehet más jelentése. Ezért is fontos, hogy a tanulók le tudják olvasni és meg tudják érteni a térképen található jeleket (Rosenberg, 2017). A térbeli tájékozódás fontos tudás a mindennapi életünkben, viszont ahhoz, hogy el tudjunk igazodni, tudnunk kell az objektumok helyét, irányát, távolságát. A tájékozódást segíti egy támpontrendszer (Nagyné, 2015), téri elemzési technika a koordináta rendszer, azaz a függőleges és vízszintes téglalapokra való felosztás. A koordinációs rendszerek egyike lehet a név, ami azonosítja az objektumot, például várost (Lakotár, 2007). Minden térkép tartalmaz rácsvonalakat, amelyek hasznosak a pontos helyek megtalálásához. A térképen a rácsvonalakat szélességi és hosszúsági foknak nevezzük. Bizonyos térképeket (például a várostérképeket, szabadidőtérképeket) keresőhálózattal látnak el. Ezek a térképi rácsok nagyon egyszerűek, a teret négy mezőre bontják fel. Az ilyen térképek koordinátái függetlenek a fok- és kilométerhálózatoktól. Koordináta rendszerük általában nyugat-keleti irányban növekvő sorszámokat és észak-déli irányban ABC sorrendben növekvő betűket használ. Az adott mezőben szereplő megnevezések a térképhez csatolt névmutatóban is szerepelnek (Crocus, 2014). Tehát ismeretlen településeken is eligazodhatunk a keresőhálózat és a névmutató segítségével. Ha tanulók megtanulják, hogy hogyan kell használni a keresőhálózatot, majd később leolvasni a térképen lévő földrajzi fókahálózat segítségével például egy ország tényleges földrajzi fekvését, akkor képesek lesznek bármely terület fekvését meghatározni, illetve a koordináták alapján helyeket megkeresni a térképen (Makádi, Farkas és Horváth, 2013). A koordináta rendszer használatának megértése azért is fontos, mert más tantárgyak esetében is használjuk, például matematika vagy akár az ének-zene, hiszen a vonalas kotta lényegében egy koordinátarendszer, amelyben minden hangot egy hangjegy ábrázol, és az időt balról jobbra, a hangmagasságot pedig letről fölfelé mérjük. Kutatásunkban a 10-11 éves tanulók vettek részt. A kutatás során keresőhálózatos feladatokat és jelmagyarázattal ellátott sematikus térképeket vizsgáltuk szemmozgáskövető hardver eszköz segítségével. A feladatokhoz szükségesek az analógia, rendszerezés és szabályalkotás képességei. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a tanulók hogyan boldogulnak az egyszerűbb koordinátarendszerben, illetve hogyan tudják értelmezni a térképhez tartalmazó jelmagyarázatot és ez alapján következtetéseket levonni.

ZENEI KÉPESSÉGEK ONLINE MÉRÉSE MAGYAR ÉS LUXEMBURGI 7. ÉVFOLYAMOS TANULÓK KÖRÉBEN

Buzás Zsuzsa / Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar
Maródi Ágnes /SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: zenei műveltség, zenei képességek, online teszt

Jorgensen (1981) határozta meg a funkcionális zenei műveltség kifejezést, ami azt a minimális szintű zenei képességet jelenti, amely lehetővé teszi a tanulók számára, hogy zeneműveket bemutathassanak. A funkcionális írástudásra enkulturációs folyamatként is tekinthetünk, melyben az iskolai műveltséghez köthető tantervi szempontokat úgy tervezik meg, hogy azok kulturális eseményekre, tevékenységekre hasonlítsanak, kihangsúlyozva a társadalmi interakciót (Linnakyla, 2007). Az új technológiákkal párhuzamosan a zenei írásbeliség felfogása multiliterálissá, több módon és formában megjelenővé vált, és egyre inkább válik. A zeneoktatás egyik feladata, hogy a funkcionális zenei műveltséget fejlessze egyéni vagy csoportos (kórus, kamarazenei vagy zenekari) fellépések segítségével. A funkcionális zenei műveltséghez vezető első lépés a hang- és ritmusmintázatok, a zenei kódok, a zenei szókincs kialakítása és fejlesztése (Ester, 2010). Mind a magyar, mind luxemburgi oktatásban a felső tagozaton a korábban megszerzett tapasztalatok tudatosítása és elmélyítése jelenik meg fő célként. A zenei műveltség elsajátítása mellett, továbbra is hangsúlyosan jelenik meg a formaérzék, vagy a belső hallás fejlesztése. Csapó és Csépe (2012) összehasonlító vizsgálatainak tapasztalatai alátámasztják, hogy az olvasásfejlődés meghatározó faktorai univerzálisak, illetve a teljesítményt előjelző faktorok szintén univerzális fejlődési mintát követnek. Kutatásunk a zenei képességek mérése mellett arra is irányult hogy az eltérő zenetanítási módszerek (Dalcroze-módszer vagy Kodály-koncepció) milyen hatással van azok fejlődésére. Kutatásunkban magyar (N=168) és luxemburgi (N=30) hetedik évfolyamos tanulók zenei szókincsét, zenei képességeit vizsgáltuk. A feladatok megjelenítése az eDia (elektronikus diagnosztikus mérési rendszer) felületén történt. Mind a magyar, mind a német nyelvű luxemburgi tesztváltozat 35 zenei feladatot tartalmazott. Az online zenei teszt négy részesztből áll; a dallam és ritmusolvasás mellett, a zenei formák, stílusok, szimbólumok ismerete, illetve hangfelvételekkel ellátott dallami- és ritmusfeladatokat is tartalmaznak a tesztek. A teszt reliabilitása megfelelőnek bizonyult a hetedik évfolyamban (Cronbach's Alpha = 0.865). Valamennyi részeszt megbízhatóan működik az általános iskolai mérésben. A magyar hetedik évfolyamos tanulók teljesítménye 55,23%. A ritmusfeladatok közül az ütemfajttákkal kapcsolatos feladatok sikerültek a legjobban (67,36%), míg a zenei szimbólumok ismerete a legkevésbé (39,28%). A lányok szignifikánsan jobb eredményt (59,6%) értek el, mint a fiúk. A luxemburgi diákok összteljesítménye 60,94%, a ritmusfeladatokon elért teljesítményük 53%. Kutatási eredményei friss adatokat nyújtanak a hetedik évfolyamos tanulók zenei képességeinek alaposabb megismeréséhez, illetve további információval szolgálnak a magyar és luxemburgi iskolai eredményességgel kapcsolatban.

A SZAKKÉPZÉSBEN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK A MESTERPEDAGÓGUS PROGRAMOK TÜKRÉBEN

Bükki Eszter /ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Fehérvári Anikó /ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanári folyamatos szakmai fejlődés, szakképzés, oktatáspolitikai

Kutatásunk az életpályamodell mester és kutató fokozatainak kidolgozását és kipróbálását célzó pilot projekt keretében 2015 tavaszán készített közel ezer mesterprogramból a szakképzésben dolgozó pedagógusok által készített mintegy 200 program elemzését és néhány kiválasztott program nyomon követését tűzte ki célul. Kutatásunk elméleti háttérét a tanári folyamatos szakmai fejlődés azon- a mesterpedagógus kategória minősítési rendszere kidolgozásának is alapjául szolgáló - felfogása jelenti, mely azt a tanárok folyamatos, egész életen át tartó, iskolai munkahelyi környezetbe ágyazott és nagymértékben társas jellegű szakmai tanulásának tekinti, ami a tanári szakmai tevékenységek természetes és elvárt komponense, továbbá az iskolafejlesztések és oktatáspolitikai reformok implementálásának egy kulcseleme (Villegas-Reimers, 2003, Sleegers et al., 2005, Scheerens, 2010, Gilbert, 2011, Hargreaves-Fullan, 2012). Vizsgálatunkban azt kívánjuk feltárni, hogy miként értelmezik a szakképzésben dolgozó pedagógusok e szerepet és milyen tartalommal töltik meg a kapcsolódó tevékenységeket, miként határozzák meg a tevékenységek elemeit, ezek kapcsolatát egymással és az iskolájuk, illetve tágabb társadalmi környezetük fejlődésével. Kutatási módszerünk: 200 mesterprogram tartalomelemzése a kutatócsoport által kidolgozott kódrendszer alapján, mely leíró és interpretatív kódokat is tartalmaz. Az adatok elemzése SPSS program használatával, leíró statisztikai módszerek és többváltozós elemzések (korreláció és regresszió analízis) alkalmazásával történt. Emellett kiválasztottunk 2-2 vidéki és fővárosi, a kódoló megítélése alapján kiváló mesterprogramot készítő szakmai, illetve közismereti tanárt is, akikkel félig strukturált interjúkat készítettünk. Az interjúkban a mesterpedagógus szerep értelmezésére, a program tervezésére és megvalósításának eddigi tapasztalataira kérdeztünk rá. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a szakképző iskolák mesterpedagógusai főként intézményrendszerük kereteinek, a működésüket meghatározó alapvető feltételek kialakításához (vezetés, tantervek) járulnak hozzá. Ehhez kapcsolódik a pedagógusok kompetenciáinak fejlesztése (tanterv, IKT, nyelvtudás), de ebben a keretben nem jelenik meg a pedagógusképzés/szakmai fejlődés mint eszköz, sem annak fejlesztése, és a tanuló is jobbra csak pályaorientációval összefüggésben szerepel a programokban. Az interjúk eredményei szerint megállapítható, hogy bár mind a négy innovatív mesterprogram intézményi problémákra keres megoldást, azaz beágyazott, a megvalósítás és hatásgyakorlás szempontjából meghatározó a szervezeti és vezetői támogatás szerepe.

REZILIENS ÍGÉRETEK CSALÁDI ÉS KÖZÉPISKOLAI ÚTRAVALÓJÁNAK TIPIKUS ÉS ATIPIKUS JEGYEI, VALAMINT AZOK HATÁSA A HALLGATÓÉVEK FEJLŐDÉSI ÍVÉRE

Ceglédi Tímea / Debreceni Egyetem Felsőoktatás-kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-Hungary)

Kulcsszavak: reziliencia, felsőoktatás, társadalmi egyenlőtlenségek

Előadásunk középpontjában olyan hallgatók állnak, akik társadalmi hátrányaik ellenére kimagasló eredménnyel jutottak túl az oktatási rendszer felsőoktatást megelőző szelekciós mérföldkövein. A szociológiai reziliencia fogalmát alkalmazva reziliensígéreteknek nevezzük őket. Az ígélet jelző a belépéskori potenciált jelöli a felsőoktatás kontextusában abból kiindulva, hogy eltérően alakul a felsőoktatásig vezető iskolai életút és a későbbi boldogulás (Rodgers 2016, Sági 2013, Benjamin 2016, Bocsi 2016, Gáti & Róbert 2013). Az egyik kérdés, amire választ keresünk, hogy a hátrányaik ellenére sikeres belépők (a reziliensígéretek) minek köszönhetik, hogy a felvételiig átlépheték a társadalmi hovatartozásuk által kijelölt pályautat határait. A számos lehetséges felhajtó tényező közül ezúttal kettőt mutatunk be: A társadalmi hovatartozást felülíró, atipikus (pl. a diploma vagy akár az érettségi hiánya ellenére is értelmiségi jegyeket mutató) családi környezetből érkeztek? Jobban választották meg középiskoláikat, mint hasonló társadalmi helyzetű társaik? A másik kérdés, hogy az így feltárt útravaló hogyan jelzi előre a felsőoktatásban elérhető lehetőségekre való nyitottságot, s ezzel összefüggésben annak a folyamatnak az ívét, ahogy a reziliensígéretekből reziliens diplomások válhatnak. Előadásunkban három regionális felsőoktatási intézmény hallgatói kérdőíves adatait elemezzük (N=1295, 2012). A társadalmi háttér és a belépéskori eredményesség együttes figyelembe vételével klaszteranalízis segítségével azonosítottuk a reziliensígéreteket és kontrollcsoportjait (egy hasonló háttérű, de kevésbé eredményes, egy hasonlóan eredményes, de jó háttérű és egy kevésbé eredményes jó háttérű csoportot). Faktoranalízist alkalmazva tártuk fel a családi útravaló egyik elemének, a családon belüli társadalmi tőkének egy „általános” és egy „értelmiségi törődést” tömörítő faktorát, amelyeket varianciaanalízis segítségével hasonlítottunk össze a reziliensígéretek és a három kontrollcsoport között. A családi útravaló többi elemét, valamint a középiskolai intézményi útravalóra és a felsőoktatási karrierre vonatkozó mutatókat keresztábrákat alkalmazva vetettük össze a négy csoport mentén (Chi-négyzet és Adjusted Standardized Residual értékeit figyelembe véve). Elemzésünk tanulsága, hogy a középiskolai intézményi hozomány és az értelmiségi szülői törődés alacsonyabb fokával kell számolnunk a reziliensígéretek esetén a két jó háttérű csoporthoz képest, ami a hallgatóévek fejlődési ívére is rányomja bélyegét. A családból hiányzó értelmiségi útravaló és a gyengébb középiskolai háttér fontos mögöttese lehetnek a reziliensígéretek felsőoktatási kudarcainak és az egyetemeken/főiskolákon elérhető potenciális kompenzáló tényezők hatástalanságának.

MINDEN MÁSKÉPP VAN? FIATALOK ISKOLAKÉPÉNEK, ISKOLÁVAL KAPCSOLATOS NÉZETEINEK VIZSGÁLATA

Czető Krisztina / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: attitűdkutatás, gyermekkor, iskolaképek

Előadásom egy, a tanulói iskolaértelmezéseket feltáró kutatás eredményeit összegzi. A kutatás tematikusan azokhoz a vizsgálatokhoz kapcsolódik, mely az iskola különböző szereplőinek narratíváit, „a fiatalok hangját” vizsgálja. A 21. századi késő-modern/posztmodern kontextusban az iskola szerepe megváltozik, és számos jelzés érkezik, melyek megkérdőjelezzik annak hitelességét. A 20. század második felétől kezdődően, az új szociológia megjelenésével a gyermekkor szociológiai és történeti megközelítései a gyermekkor megváltozására, értelmezésének komplexitására hívják fel a figyelmet. Léteznek olyan megközelítések, mely szerint a gyermekkor konstrukció és kultúrafüggő, ahol a gyermekek társas létük aktív konstruálói (Jenks, 1996; Jensen és McKee, 2003). Más narratívák a gyermekkor felgyorsulásáról, a gyermeki és felnőtt világ közeledéséről beszélnek, melyet a sietett gyermekkor fogalmával írnak le (Elkind, 2001). A gyermeki fogyasztói világ és a piac teremtette értékek mentén az antropológiai szempontok elhalványulnak, míg a legszélsőségesebb értelmezések a gyermekkor eltűnéséről beszélnek a „megrontott” gyermek alakját festik le, aki valójában egy kiszolgáltatott emancipáció része (Winn, 1981). Mindazonáltal viszonylag kevés tudással rendelkezünk arról, hogy az előbbieken felszínesen vázolt folyamatokat hogyan értelmezik a tanulók, vajon mit gondolnak az iskoláról? A kutatás és az előadás célja a 15-17 éves korosztály nézeteinek és attitűdjeinek vizsgálata. Módszerek: A kutatás során a tanulói nézetek és attitűdök feltárásához egy négy dimenzió mentén szerveződő kérdőívet alakítottunk ki, így vizsgáltuk a (1) gyermekkorhoz kapcsolódó szociológiai narratívákhoz, az (2) iskola társadalmi funkcióihoz, illetve az (3) iskola belső világához kapcsolódó attitűdöket és nézeteket, valamint a (4) jövő iskoláiról alkotott forgatókönyveket a fiatalok szemszögéből. A minta: Képzési típus és fenntartó alapján véletlenszerű mintavétel során választottunk ki fővárosi iskolákat. A vizsgálat 806, 10. évfolyamos tanuló bevonásával történt, illetve mélyfúrászerűen fókuszcsoporthozos interjúk készültek. Azért, hogy az a vizsgált nézet- és attitűdbeli viszonyulásokat mélyebben is megérthessük, a fiatalok körében értékvizsgálatot is végeztem (Schwartz, 1992 és 2003), mely feltárta a 15-17 éves korosztály értékpreferenciáit. Az adatok elemzése jelenleg is zajlik. Eredmények: Az elsődleges eredmények alapján látható, hogy a leginkább elutasított, azaz a legkevésbé jellemzőnek tartott értékek mind a fiúk, mind pedig a lányok esetén a konformitás, hatalom és a tradíció értékcsoporthoz, míg a leginkább jellemző értékek a kockázatvállalás, autonómia és hedonizmus. Az eredmények lehetőséget kínálnak a különböző képzési típusú iskolákban tanuló fiatalok iskolához kapcsolódó attitűdjei, értékpreferenciái és gyermekkor értelmezései közötti összefüggések feltárására, illetve az iskolafejlesztési ajánlásokhoz nyújtatnak fontos alapokat a tanulói nézetek feltárása által.

A TÉRSZEMLÉLET TANULT ELEMINEK PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁSRA GYAKOROLT HATÁSÁNAK KIMUTATÁSA STATISZTIKAI MÓDSZERREL

Csepcsényi Lajos Lászlóné Balogh Melinda / Székesfehérvári Szakképzési Centrum

Kulcsszavak: tanult térszemlélet; problémamegoldó gondolkodás; szakképzés

Az építőipari és földmérő ágazati szakma tanításának fő jellegzetessége, hogy a tanulóknak a rajzi kommunikációt is el kell sajátítaniuk. A tanulók téri vizuális képességei jelentős hatással vannak a szakmai ismeretek értelmezésére, befogadására, a szerzett szakmai ismeretek tanulók általi közvetítésére. A szakmai tudás mérésekor akkor nyerhető a tényleges szakmai tudásról információ, ha a tanuló téri vizuális képességéről is rendelkezésre állnak adatok. A kutatás elméleti alapját a téri képességekről szerzett eddigi ismeretek képezik. A térszemléleti képesség kognitív funkció, mely lehetővé teszi a térbeli észlelést és tájékozódást, a térbeli alakzatokra való emlékezést, a képzeletbeli manipulálást, a téri kommunikációt, és a térbeli gondolkodás képességét. A téri vizuális képességek meghatározzák – akárcsak a szakmai nyelv – a szakmai gondolkodásmódját és a szakmáról kialakított képét a tanulónak. A kutatás célja információgyűjtés a tanulók tanulás útján szerzett téri vizuális képességéről és annak szakmai ismeretekkel való kapcsolatáról. A vizsgálatba az építőipar ágazat 9. (50 fő) és 11. (40 fő) évfolyamos tanulói kerültek bevonásra. Hipotézisek: 1. A szakmai ismeret és téri képességek közötti kimutatható kapcsolat; minél nagyobb szakmai tapasztalatra tett szert a tanuló, annál jobb a belső szakmai téri reprezentációja. 2. A három képpel adott test rekonstrukciója sikeresebb, mint az ábrázoló geometriai ismeretekre támaszkodó két képsíkos ábrázolás, melyhez a téri vizuális képességek nagyobb repertoárját és tanult szemléletet is fel kell használni. A keresztmetszeti kutatás adatfelvétele 2017 májusában Monge-féle kétképsíkos és rekonstrukciós ábrázoló geometriai feladatokkal történt. A kapott eredmények összehasonlításra kerültek a 2014 novemberében a 13. évfolyamos magasépítő technikus tanulók körében végzett kétképsíkos vizsgálat eredményeivel is. A kiértékelés során megkülönböztetésre kerültek azok az itemek, melyekhez előzetes ismereteket kellett felhasználniuk a tanulóknak, és azok, melyeknél tisztán a téri képességüket tudták előhívni. A szakmai ismerettel való kapcsolat kimutatásához egy – a szakmai tapasztalatot tükröző - viszonyszám került bevezetésre, mely az egyes évfolyamokon szerzett szakiránynak megfelelő tantárgyak év végi osztályzataiból kerül levezetésre. A kiértékelés alapadatai a tanulói rajzok előre meghatározott szempontsor szerinti elemzéséből származnak. A kutatás eredményeként megállapítható, hogy a téri vizuális ábrázolási képesség szoros kapcsolatban van a szakmai ismeretekkel, a szakmai tudás közvetítése jelentősen függ a téri vizuális képességektől. A két képsíkos ábrázolás esetében a tanulók 25%-a, a térbeli feladatoknál a tanulók 63%-a tudta jól meghatározni a láthatóságot. A kutatásból nyert adatok egy további hosszsmetszeti kutatás alapadataiként szolgálnak, mely része a komplex szakmai gondolkodás fejlődését vizsgáló kutatásnak. A kutatást támogatta a Székesfehérvári Szakképzési Centrum.

MILYEN NYELVTUDÁSMÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI SZÜKSÉGLETEI VANNAK A NYELVTANULÁS RÉSZTVEVŐINEK? AZ ERASMUS+ TALE PROJEKT EDDIGI EREDMÉNYEI

Csépes Ildikó / Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézet
Fekete Adrienn / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: nyelvtudásmérés és értékelés, tanárképzés, interaktív multimédia-alapú tanulás

Előadásunkban a 2016 és 2018 között futó, Erasmus+ Stratégiai partnerség a közoktatásban (KA2) támogatásával létrejött, Teachers' Assessment Literacy Enhancement (TALE) elnevezésű projektben lebonyolított tanári és tanulói szükségletelemzés tanulságait osztjuk meg. A projektben résztvevő öt európai ország (Ciprus, Németország, Görögország, Nagy Britannia és Magyarország) mérési szakembereinek a célja az, hogy egy olyan hatékony és fenntartható online képzési felületet hozzon létre, amely segíti az angoltanárokat vagy angolul értő nyelvtanárokat nyelvtudásmérési műveltségük fejlesztésében. Ahogyan számos felmérés (Hasselgreen et al. 2004; Csépes, 2013; Tsagari, 2013; Vogt & Tsagari, 2014) tanulsága alátámasztja, a kérdéses terület fejlesztése nemzetközi és a magyarországi angoltanár képzés kontextusában egyaránt aktuális. A hazai nyelvtanárképzéssel foglalkozó felsőoktatási intézményekben több helyen sem biztosított a nyelvi tesztelés és értékelés témájú kurzusok elérhetősége. Ebből kifolyólag feltételezhetjük, ahogy a nyelvtanárképzésben résztvevők témában szerzett ismeretei hiányosak. Előadásunk a projekt első szakaszában felvett adatok elemzésének legfontosabb eredményeit mutatja be, amely az öt országban megkérdezett 829 tanár és 1788 diák idegen nyelvi értékeléssel kapcsolatos szükségleteinek felmérését tűzte ki céljául. A felmérés eredményei hiánypótlók és újszerűek, mivel (1) nemzetközi összehasonlításban enged betekintést a magyarországi angol nyelvtanárok, nyelvtanár szakos hallgatók és nyelvtanulók mérésével és értékeléssel kapcsolatos meggyőződéseibe és szükségleteibe, illetve (2) lehetőséget ad a gyakorló és leendő tanárok, valamint a tanulók témában alkotott nézőpontjainak összevetésére. A tanárok részéről felmerülő leggyakoribbszükségletelemzésalternatívértékelésmódszerek ismerete (pl. tanulóiportfólió, ön-és tanulóitárs általi értékelés), melynek hiányát a tanulói visszajelzések is megerősítenek. A projekt második szakaszában elkészítettük az online képzési felületet, melynek kipróbálásáról is beszámolunk. Összesen 8 kurzus készült el, melyek nyílt felhasználású, interaktív és multimédia-alapú tananyagot tartalmaznak önálló tanulásra. Az előadás során bemutatjuk az elkészült tananyagok néhány elemét is, valamint áttekintést nyújtunk arról, hogy a több mint száz önkéntes résztvevő milyen visszajelzést adott a kurzusokról: mennyire voltak elégedettek a tartalmi elemekkel, a feladattípusokkal, mennyire érezték relevánsnak a tanultakat a saját tanítási kontextusukban. A kapott eredmények alapján összességében megállapítható, hogy a kurzusok koherensek és igen pozitív fogadtatásban részesültek, de a technikai kivitelezés még finomhangolásra szorul. Az elemzések eredményeit leíró statisztikai módszerekkel szemléltetjük, melyhez az SPSS statisztikai programot használtuk.

TÜKRÖZÖTT OSZTÁLYTEREM – KÉT ÉV TAPASZTALATAINAK TÜKRÉBEN

Csillik Olga / Budapesti Corvinus Egyetem
Daruka Magdolna / Budapesti Corvinus Egyetem

Kulcsszavak: tükrözött osztályterem, gennováció, felsőoktatás

Az elmúlt években a felsőoktatásban tapasztalható problémák többsége szoros összefüggést mutat a digitális forradalom nyomán kibontakozó technikai, társadalmi, gazdasági – és ezen belül a munkaerőpiaci – változásokkal, az ezekből fakadó kihívásokkal. Az egyetemeken stabilizálódott tradicionális oktatási keretek között nagyon lassú, nehézkes és eseti a megújulás. A hatékony alkalmazkodás feszegeti a meglévő keretrendszert, új innovatív tanulásszervezési és módszertani eljárásokért kiált. Valószínűsíthető, hogy ezek Schumpeter-i értelemben kreatív destrukcióhoz vezetnek, amelyek a kritikus tömeg elérésével a felsőoktatási rendszer elemeit, az elemek kapcsolódási módját (a struktúrát), az egyetemek szervezeti kultúráját, szabályzatait, az eddig megszokott játékszabályokat stb. látványosan változtatják meg (Silva, E. 2008.). A felsőoktatás szempontjából a változások fókuszpontjába a munkapiac radikális és folytonos változása kerül, ami igényli az oktatási rendszer rugalmasabbá válását. A hazai és nemzetközi előrejelzések, empirikus elemzések alapján (Balcar, 2014; Deming, 2015; Lundberg, 2015; Schwab, 2016; Némethné 2014; Cortes, Jaimovich, Nekarda, Siu 2014, Future of Jobs Report 2016) egyértelmű az a tendencia, hogy a hard skillek mellett egyre nagyobb jelentősége van a soft skillek fejlesztésének a tanulási-tanítási folyamatokban. A munkaerőpiacra sikeresen kilépő hallgatóinknak az akadémiai tudás mellett növekvő mértékben van szükségük fejlett érzelmi intelligenciára (EQ). Elfogadva ezt a megállapítást, alapvető kérdés, hogy hogyan illeszthető be sikeresen a kompetenciafejlesztés (tudás, készségek, attitűd, felelősségvállalás) innovációk révén a hazai felsőoktatásba. A nemzetközi oktatási trendek a hibrid oktatás mellett teszik le voksukat (Horizon 2017). Egyetemünk az elmúlt két évben ezen a téren jelentős előrelépéseket tett. A hibrid oktatás többféle megvalósítási módja közül tanulmányunkban a tükrözött osztályteremmel foglalkozunk. A második tanévben alkalmazzuk ezt a tanulásszervezési eljárást korszerű tanulóközpontú, interaktív és problémaalapú módszerekkel és digitális eszközhasználatával ötvözve. Az első tanév tapasztalatait már publikáltuk. Most a két év során végzett kérdőíves felmérések, hallgatói értékelések, tanulási eredmények és oktatói véleményeket-kontroll csoport eredményeivel összevetve – összegezve vizsgáljuk meg az online és offline tanulás optimális arányának változását a képzés szintjétől (BA, MA, szakirányú továbbképzés) és formájától (nappali vagy levelező képzés) függően. Elemzésünk eredményeként más egyetemeken is hasznosítható ajánlásokat teszünk.

A KORTÁRS SZEMLÉLETŰ IRODALOMTANÍTÁS

Csobánka Zsuzsa Emese / Jedlik Ányos Gimnázium

Kulcsszavak: irodalomtanítás, kortárs irodalom, nevelésmélet

Az irodalomtanítás értéke, helye, az olvasás szerepe, jelentősége és a nevelés, nevelhetőség témája vitathatatlan jelentőségű napjainkban. A szükségszerűen értékalapú nevelés egy megkérdőjelezésekre építő posztmodern kontextusban bizony nehéz helyzetbe kerül, mely ellentét feloldhatatlannak látszik. A szakirodalomban csaknem egyetértés van abban, hogy többek között a megértés hiánya miatt távolodnak el a diákok az irodalomtól, jómagam tíz éve gyakorló pedagógusként vizsgálom és kutatom ezt a témát, és igyekszem árnyalni a problémát, rámutatva annak összetettebb jellegére. Bízom abban, hogy válaszaim, eredményeim ezt a megoldhatatlan kérdést teszik mégis elfogadhatóbbá. A széttartónak látszó problémák ellenére az irodalomtanításban ugyanis egyszerre jelennek meg a neveléstudomány és az irodalomtudomány kérdései, a 21. században a hatékony irodalomórák érdekében érdemes a két „tudományt” kibékíteni egymással. Az egymás mellett párhuzamosan futó elméletek, melyek mind megoldást kínálnak az „irodalomtanítás válságára”, sikereket mutatnak fel, azonban tapasztalatom és hitem szerint is rendszer szintű, holisztikus változást érdemes eszközölni a magyar nyelv és irodalom tantárgy tanításában. Igaza van az irodalomelmélet és irodalomtanítás avantgarde-jának, hogy az irodalomtanításban szemléletváltásra van szükség, mert a jelenlegi irodalomtanítás nem hatékony. A hatékonyság hiánya érinti az irodalom társadalombeli rangjának megalapozását középiskolás diákok körében, az olvasási kedv növekedését, szövegértési képesség fejlődését. Ezen kívül a kortárs irodalom hangsúlyosabb jelenléte irodalomórán jól meghatározott és alapjában véve meghatározható mértékben (alighanem a jelenlegi tantervi felfogásnál gazdagabban és adaptívabban) szükséges. Mindent átható, ún. kortárs szemléletű irodalomtanításra van szükség a hatékony változások előidézésére. Ez a szemlélet, mely bemutatásra kerül az előadás során, egyaránt érinti az irodalomtanítás formai és tartalmi szintjeit és annak összes résztvevő elemét. E fogalom egyik kulcsmotívuma a Gumbrecht nevéhez fűződő jelenlét fogalma, mely irodalomelméleti fogalom beemelése e témába részéről kritikai kérdésfeltevés is, társadalom- és iskolakritika, hiszen a társadalmi, kulturális világ változásait fontosnak tartom összekötni az irodalomtanítás jelenével. Mindezt azért tartom kikerülhetetlennek, mert mindannyian tapasztaljuk, hogy megszűnt az iskola és a külvilág közti védőháló, az információk áramlását nem tudjuk megállítani, azok értelmezésére tudunk technikákat tanítani, gondolkodásra tudunk serkenteni, illetve a kérdések feltevésére buzdíthatjuk diákjainkat. Ennek másik oldala pedig a személyiségfejlesztés és az önismeret, mely jelenléte mind a diák, mind a tanár számára elengedhetetlen ahhoz, hogy érző és gondolkodó tagjává váljon a társadalomnak.

AZ ÖNSZABÁLYOZOTT TANULÁS STRATÉGIÁINAK ÉS MOTÍVUMAINAK VÁLTOZÁSA LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT ALAPJÁN 4–6. ÉVFOLYAMON

D. Molnár Éva / SZTE Neveléstudományi Intézet
Tóth Edit / MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Kulcsszavak: önszabályozott tanulás, tanulási stratégiák, tanulási motiváció

Az önszabályozott tanulás definíciója szerint kognitív, emocionális és viselkedési szempontból aktív tanulókat feltételez (Zimmerman, 2008), akik képesek tanulásukat irányítani, erősségeik tudatosításával, gyengeségeik figyelembevételével. Ehhez elsősorban olyan tanulási stratégiák alkalmazására és tanulási motívumok meglétére van szükség, amelyek hatékonyabbá tehetik tanulásukat (Pintrich, 2000). A korábbi hazai és nemzetközi keresztmetszeti kutatási eredmények alapján az életkor előrehaladtával csökkenés figyelhető meg a tanulási motivációban (Józsa, 2007), valamint az önszabályozott tanulásban egyaránt (D. Molnár, 2013). Vizsgálatunk célja annak felderítése, hogy milyen változások történnek az általános iskolásoknál a tanulási stratégiák használatában és a tanulási motívumok fejlettségében az életkor előrehaladtával. A vizsgálatot a Szegedi Longitudinális Program keretében végeztük összesen 449 tanulóval. A tanulókat negyedikés koruktól hatodikos korukig követtük nyomon. A tanulók az Önszabályozott tanulás kérdőív elektronikus változatát töltötték ki 2015., 2016. és 2017-ben az e-Dia felületén. A mérőeszköz 88 itemet és két főskálát (Tanulási stratégiák: $\chi^2=949,60$, $df=247$, $CFI=0,97$, $TLI=0,96$, $RMSEA=0,029$, $SRMR=0,031$; Tanulási motívumok: $\chi^2=959,11$, $df=294$, $CFI=0,96$, $TLI=0,95$, $RMSEA=0,033$) tartalmaz. A tanulási stratégiákon belül vizsgáltuk a memorizálást, kidolgozást, tervezést, monitorozást, időgazdálkodást, erőfeszítés-kontrollt, segítségkérést, halogatást. A tanulási motívumok skálába az elsajátítási, a teljesítménykereső, a teljesítménykerülő motívum, a pozitív és a negatív énhatékonyság, illetve a szorongás tartozik. A tanulási stratégiák használatában négy esetben, a memorizálás ($4<5,6$), a nyomon követés ($6<5<4$), a segítségkérés ($4<5$), és a halogatás ($4<5,6$) során kaptunk szignifikáns ($p=0,01$) különbségeket. A tanulási motívumok három esetben, a teljesítménykereső motívum ($5,6<4$), a teljesítménykerülő motívum ($5,6<4$), és a szóbeli megnyilvánulástól való szorongás ($4<5,6$) esetében különböztek szignifikánsan a három vizsgálati időpont (évfolyam) alapján. Eredményeink szerint tehát történnek változások az életkor előrehaladtával, amelyek egyrészt bár fokozottabb tanulást (memorizálás) jeleznek, amihez a tanulók jobban segítséget kérnek (szülőktől, tanártól), de nagyobb mértékben jellemző rájuk a halogatás és a szorongás is, miközben a tanulás nyomon követése, a jó eredmények elérése és a rossz eredmények elkerülése már nem számít olyan jelentőségűnek, mint negyedikés korukban. Hazánkban először rendelkezünk longitudinális adatokkal az önszabályozott tanulás alakulásáról. Ezekből az eredményekből kiindulva kidolgozhatunk olyan fejlesztő programokat, amelyek hatékonyabbá tehetik a tanulást, igazodva a tanulók változásához. Az első szerző a vizsgálat elvégzése alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

A NEVELÉSTUDOMÁNY ÉS LÉLEKTAN KAPCSOLATA A NEVELÉSLÉLEKTAN PÉLDÁJÁN AZ 1960-AS ÉVEKBEN

Darvai Tibor / Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: szocialista oktatáspolitikai; neveléslélektan; Művelődésügyi Minisztérium

A hazai neveléstudományi kutatásokból tudjuk, hogy a lélektan, és annak egyik alkalmazott ága, a neveléslélektan a Sztálin halálát követő korszakban a többi burzsoának tekintett diszciplínával együtt fokozatosan tért nyert, s a hatvanas évekre legitim diszciplínává vált (Golnhofer-Szabolcs 2013, Knausz 1986, Sáska 2005, 2008, 2011). Azonban arról meglehetősen kevés tudományos tudással rendelkezünk, hogy a hatvanas években, vagyis a Kádár-korszak második szakaszában – a hatalom megszilárdítását követően –, a neveléslélektan milyen szerepet töltött be az oktatási mezőben. Vizsgálatunk ezt a hiátust igyekszik betölteni. Kutatásunkban az alábbi kérdésekre keressük a választ: 1. A neveléstudomány és a lélektan metszetében elhelyezkedő neveléslélektannak milyen irányai vannak a hatvanas években? 2. A neveléslélektannal foglalkozó neveléstudományi és pszichológiai kandidátusok és akadémiai doktorok milyen jellemzőkkel rendelkeznek? 3. A neveléslélektan mennyire kötődik, vagy kötődik-e a tanítói-főiskolai kultúrához? Kutatási kérdéseink alapján pedig a következő hipotéziseket fogalmaztuk meg: 1. Az oktatási mezőben a neveléslélektannak többféle értelmezése – legalább kettő – létezik. 2. Erős kapcsolat mutatható ki a neveléslélektan művelői és a tanítói-főiskolai kultúra között. Kutatásunk forrásai az 1962-es, 1967-es és 1970-es év adatait feldolgozó Akadémiai Almanachok (Almanach 1962, 1967, 1970), a Pedagógiai Lexikonok (Nagy 1976-1979; Báthory-Falus 1997;), az 1960-as évek pedagógiai és pszichológiai folyóiratai (Köznevelés, Pedagógiai Szemle, Társadalmi Szemle, Magyar Pszichológiai Szemle, Tanító), valamint a (nevelés)lélektan és a neveléstudomány helyzetét feldolgozó kutatások (Pléh 1979, 1998a,b, 2000, Sáska 2008, 2009). Eredményeink szerint a hatvanas években a neveléstudományon belül a neveléslélektannak (legalább) két értelmezése létezett. Az elsőt talán „akadémiai neveléslélektannak” nevezhetjük, melyet a neveléstudományi elit használt. Az „akadémiai neveléslélektan” irányát és jelentőségét a lélektannal foglalkozó neveléstudományi és a pedagógiai területtel foglalkozó pszichológiai kandidátusok és akadémiai doktorok száma jelzi. A hatvanas években nagy volt az átjárás a neveléstudomány és a pszichológia tudományának művelői között. Az évtized végére a neveléstudományi kandidátusok átkerültek a pszichológia tudományának területére és már ott szerezték meg akadémiai doktori címüket. A folyamat az évtized végére megállt. A neveléslélektan második értelmezése – az „akadémiai neveléslélektantól” eltérő – új, gyakorlatias elemeket hordozó lélektani irányzat létrejött a Miklósvári Sándor vezette Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Önálló Osztályának köszönhető. 1966-ban itt fogalmazódott meg a formájában szakmai, de céljaiban politikai koncepció, amely a hangsúlyt a pedagógiai szemléletű tudásról, a lélektani és neveléslélektani ismeretekre helyezte.

AZ ETIKAOKTATÁS JELENE, AZ ETIKA TANÁR SZEREPE, AZ ETIKA OKTATÁS LEHETŐSÉGEI A KÖZÉPISKOLÁBAN

Dobai Eszter / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: etika oktatás, etika tanár, etika érettségi

Immár negyedik éve, hogy bevezetésre került a kötelező hit és erkölcsstan/ erkölcsstan (ma etika) tantárgy az iskolákban. Ez a néhány év sok problémát és kérdést vetet fel, de napjainkra kialakult az etika oktatás rendszere a legtöbb iskolában. Gyakorló etika tanárként szeretném bemutatni az etika tanítás jellegét, sajátosságait, az etika tanár speciális szerepét, feladatait és néhány módszertani lehetőséget. Előadásomban nemzetközi példákkal mutatom be a morális nevelés különböző szemléleteit. Lengyelországból, Németországból és az Egyesült Államokból mutatok be elméleteket, módszertani lehetőségeket. Az etika oktatás bevezetésével egy új típusú pedagógus jelent meg a közoktatásban. Az etika tanár szerepe és feladata speciális, mivel nem tudásátadással, hanem a pedagógiának alapvető céljával, közvetlenül a személyiségfejlesztéssel, pontosabban a személyiségfejlődés elősegítésével foglalkozik. Ebből következően az etika tanár személyiségének kivételes jelentősége van, ami a tantárgy jellegéből, témáinak összetettségéből és mélységéből adódik. Az etika óra elsődleges célja az önmagát konstruáló személyiség segítése, a világban való boldogulás elősegítése, az önismeretre, önreflexióra és empátiára nevelés. A témából adódóan a tanulókkal kialakuló kapcsolat mélyebb, közvetlenebb. Az előadásban bemutatnám egy pilot kutatás eredményeit, amelyet Dél-Pest hat iskolájában végeztem el tavasszal. A kutatás egyfelől egy kérdőíves felmérésből állt, amelyben a tanulók etika órához való viszonyára voltam kíváncsi, másfelől az őket tanító etikatanárokkal interjúkat készítettem, ezek tanulságait is bemutatom. Az etika választható tantárgy a középiskolákban és érettségizni is lehet belőle. A saját iskolámban idén tizenhatan tettek etika érettségit. Az előadásom végén az elmúlt évek etika érettségi projektjeiből mutatnék be néhányat, mellyel szeretném bemutatni, az etika oktatás lehetőségeit, hasznosságát és jelentőségét a középiskolai korosztály számára is. Leek, J. (2015) : Ethics education in Polish schools – a multicultural approach with a global view, Research on Steiner Education, 2015. december pp.185-191. Lind, G. (2016) : How to teach morality? , Logos Verlag Berlin GmbH, Berlin Edmiston, B. (2000). Drama as ethical education. Research in Drama Education, 5 (1), 63-84.

TÁRSAS KÉSZSÉGEK VIZSGÁLATA A NOLDUS INTERAKCIÓ ELEMZŐ PROGRAMMAL

Dobosné Földi Brigitta / Sülysápi Móra Ferenc Általános Iskola

Kulcsszavak: társas készségek, megfigyelés, interakció elemzés

Napjainkban egyre nagyobb hangsúly helyeződik a különböző szociális készségek fejlesztésére, hiszen a munkaerőpiac a szakmai tudáson kívül elvárja azt is, hogy az egyén képes legyen team munkára, s ehhez rendelkezzen a szociális kompetencia bizonyos elemeivel. Kutatásomban leginkább olyan társas készségek megfigyelésére próbálok meg koncentrálni, melyek előzetes vizsgálataim alapján a munkavállaláshoz is elengedhetetlen tényezőként szerepelnek, ezért fontos lenne, hogy már iskolás korban minél magasabb szintre fejlesszük őket. A legtöbb kutatás, ami a szociális kompetencia vizsgálatát helyezi középpontba leginkább a fejlesztést segítő módszereket, azok hatékonyságát mutatja be. Sokszor szerepel a kutatók céljai között a társas készségek különböző módszerekkel (köztük a megfigyelés) történő vizsgálata, ezek azonban egyrészt legfőképpen az iskolába lépés előtti szakaszt foglalják magukba, másrészt nem állapítanak meg konkrét szinteket, leginkább szélsőséges viselkedésformák (agresszivitás, inaktív viselkedés) mentén vizsgálódnak. Jelen vizsgálatomban arra kerestem a választ, hogy milyen megfigyelhető eltérések vannak a különböző életkorú tanulók társas készségeinek repertoárjában. Létrehoztam egy megfigyelési szempontsort, amely segítségével video elemzéseket végeztem a Noldus interakció elemző szoftverrel 8, 12 és 16 éves tanulók (N=32) körében. Vizsgálatomban a társas készségek elemeinek megjelenési módjaira, s azok életkoronkénti eltéréseire fókuszáltam. A videofelvételek osztálytermi környezetben, kooperatív csoportmunka közben lettek rögzítve. A megfigyelésekkel a társas készségek sokkal aprólékosabb vizsgálatára kerülhetett sor. A kutatás másik fő célja az volt, hogy kiegészítsem a megfigyelési szempontsort a társas készségek újabb, az interakciókban érvényesülő elemeivel, melyek segítségével pontosabb képet kaphattunk az életkoronként jelentkező különbségekről. Nagy előnye a megfigyelésnek, hogy rengeteg olyan jelenség feltárására ad lehetőséget, amelyeket más eszközökkel nem tudunk vizsgálni. Ez volt az egyik legfőbb oka annak, hogy a társas készségek megjelenési formáinak vizsgálatára alkalmaztam kutatásomban. Remélhetőleg az eredmények hozzájárulnak ahhoz, hogy megfoghatóbb képet kapjunk a társas kompetencia elemeiről, és a későbbiek folyamán majd sikerül - egy az iskolai gyakorlatban is használható - mérőeszközt kidolgozni.

MÁGIKUS KÉPEK – KITÁGULÓ HORIZONTOK. A KULTURÁLIS TANULÁS A MŰVÉSZ MOZIK TÜKRÉBEN

Drabancz Mihály Róbert / Nyíregyházi Egyetem
Mészáros Szilárd / Váci Mihály Kulturális Központ Nyíregyháza

Kulcsszavak: informális tanulás, kulturális fogyasztás, közösségszervezés

A mozi elterjedése jelentette a 20. század első felének legnagyobb technológiai változását, mely jelentős vitákat indított el már saját korában is. A disputák a tömegfilm és a művészfilm jellege körül csúcsosodtak ki, valamint a technika és a gépesítés hatását vizsgálták a kor emberére. Néhány évtized alatt a mozi kialakította saját műfajait és intézményeit, így vált az emberek mindennapjainak részévé. A szórakoztatóipar részét alkotó mozgókép fejlődése jól példázza azt a folyamatot, amelynek során kialakul, hogy egy médium milyen technikai feltételek mellett milyen tartalmakat közvetít majd, és a folyamat eredményeként milyen módon változtatja meg a szórakozás új formáin keresztül a közönség ízlését. Az elmúlt évszázadban a film világának szereplői folyamatos kísérletezéssel kialakították a mozi kereteit, mely szerint a mozifilm alkalmas a valóság érzetét kelteni, és az illúzió fenntartásához hozzájárul az, hogy a filmeket nagy képernyőre vetítik, témájukat pedig mindenki számára ismerős helyzetekből merítik. Előadásunkban arra vállalkozunk, hogy a modern világ kulturális életét uraló mozgóképet - akár művészeti formaként fogjuk fel, akár technológiai innovációként írjuk le -, jelenkorunk tanulási terében értelmezzük. A „média-gyakorlat modelljét” alkalmazva tisztázzuk azt, hogy a nyíregyházi Krúdy Gyula Art mozi látogatói mit tanulnak a vetítésekből. Megvizsgáljuk a látogatók motivációit és befogadói szituációit, valamint értelmezzük a kulturális tanulás konkrét eszközrendszerét. Feltárjuk azt, hogy mely elemei a meghatározóak az informális tanulásnak a moziba járok körében (irányított kultúrákövetítés, önirányító személyiségformálás). A kutatás során a kérdőíves vizsgálatokkal tárjuk fel a látogatók motivációit és befogadói szituációit, valamint interjúkat készítettünk a tudatos/önirányító személyiségformálás elemeinek elválasztására. Értelmezésünkben a kutatás legfontosabb hozadéka az, hogy a hatékony kultúrákövetítés alapjává a széles spektrumú kulturális kínálatot adó, és a legmodernebb technológiát használó mozik váltak.

TÚLZOTT REMÉNYEK – KESERŰ SZÁMVETÉS. A MAGYAR KISEBBSÉG ÉS A ROMÁN OKTATÁSPOLITIKA 1918–1924

Drabancz Mihály Róbert / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: nemzetpolitika, sajtónyilvánosság, kisebbségi magyar iskolák

Az első világháborút lezáró békeszerződések új elemmel gazdagították a nemzetközi jog rendszerét, hiszen a szerződések révén alakult ki ésszerűsített meganemzetikisebbségek fogalma, melyen az oncsoportokat értették, akik az anyaállamtól elszakadtak, és saját kultúrával rendelkeztek. A nemzetállami keretek megeremtése mindenhol együtt járt a kulturális homogenizáció kérdésének előtérbe kerülésével. Az egységes nemzeti tér kialakításának első feltétele a terület elfoglalása és a hatalmi viszonyok átalakítása. A nemzeti közösségek társadalmi szerkezetének megváltoztatása, és a kulturális identitás intézményeinek felszámolása már egy újabb lépést jelent az egységes nemzeti tér kialakításában. A folyamatoknak természetes következménye, hogy a megerősödő és egységessé váló nemzeti térben a történelmi tények átalakításával kialakul az egységes nemzetállam modellje. A húszas évek politikáló értelmisége egyértelműen az iskoláztatás kérdését tartotta a hatalmi viszonyok mellett a nemzeti kisebbségvédelem legfontosabb kérdésének, hiszen a nemzeti identitás szempontjából életbevágóan fontos a magyar iskolahálózat fenntartása. Előadásomban a romániai magyar kisebbség és a román oktatáspolitikai kapcsolatrendszerét vizsgálom. Céлом az, hogy a korszak legfontosabb oktatáspolitikát érintő dokumentumait vizsgálva (Gyulafehérvári határozatok, 1923-as román alkotmány, 1924-es oktatási törvények és minisztériumi utasítások) értelmezzem a magyar kisebbséggel kapcsolatos iskolapolitika jellemzőit. Az adott keretek között definiálom azokat a kérdéseket, melyek meghatározták a korszak magyar kisebbségének kultúrpolitikai nézeteit. Az előadás során a hagyományos esztörténeti megközelítés mellett alkalmazom a politikai szövegek összefüggésének és fogalmi struktúráinak pragmatikai elemzését. A használt módszerek segítségével feltárom azokat a szimbólumokat és ikonikus (spirituális) tereket, melyekben a korszak szereplői megjelenítették a „elképzelt nemzet” egységét. A politika szimbolikus modelljének megkonstruálásával elválaszthatóvá teszem egymástól a kisebbségi magyar társadalmat meghatározó eszme reális (ideológia) és elképzelt (utópia) világát.

A NYELVI TUDAT ALAKULÁSA A KÁRPÁTALJAI MAGYAR OKTATÁSBAN AZ ANYANYELV-OKTATÁSI REFORM ÓTA (2005–2017)

Dudics Lakatos Katalin / II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Kulcsszavak: nyelvi tudat; hozzáadó szemlélet; rejtett tanterv

Az anyanyelv oktatása, annak hatékonysága mind a magyarországi, mind a határon túli magyar nyelvészeti kutatásoknak kiemelt fontosságú kérdése. Kárpátalján 2005 óta a hozzáadó anyanyelv-oktatási szemlélet van érvényben a magyar iskolákban. Elméletben. Hiszen a résztvevő megfigyeléssel szerzett adatok, valamint a kérdést érintő empirikus vizsgálatok is azt a feltételezést támasztják alá, hogy a hivatalos tanterv által mutatott irányt nem feltétlenül követik a pedagógusok, mivel a hosszú évek alatt rögzült előítéleteket egyáltalán nem könnyű levetkőzni. Így az eredményesen alkalmazható módszerek 12 év alatt csak kis mértékű változásokat hoztak mind a nyelvváltozatokhoz való viszony, mind a szituatív kettősnyelvűség kialakítása terén. Előadásomban ennek az időszaknak (2005 – 2017) az alakulását kívánom szemléltetni olyan empirikus vizsgálatok adatain keresztül, melyek a kárpátaljai magyar oktatás résztvevőinek nyelvi tudatát érintették. A felmérések során érettségi előtt álló fiatalokat (46 iskola, 1490 tanuló, kérdőív, irányított beszélgetés), pedagógusaikat (150 pedagógus, kérdőív), illetve a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola diákjait, leendő pedagógusokat (100 hallgató, kérdőív) kérdeztünk anyanyelvükről, a nyelvjárásokról, a pedagógus szerepéről. Bebizonyosodott, hogy a fiatalok véleményét jelentősen befolyásolják tanáraik megnyilatkozásai, valamint, hogy jelentőséggel bír az a nyelvoktatási szemlélet, melyet a pedagógusképző felsőfokú intézmény közvetít. Azt is megállapíthatjuk a felmérések adatait elemezve, hogy a hivatalos, érvényben lévő anyanyelv-oktatási tanterv mellett döntő fontosságú az ún. rejtett tanterv is, mely (a kárpátaljai magyar pedagógusok esetében) jelenleg még nem egyértelműen az additív szemléletet közvetíti. Ezen eredmények alapján kijelenthetjük, hogy a hatékony anyanyelvoktatás érdekében fontos a megfelelő nyelvi attitűd kialakítása a pedagógusok körében. Ebben pedig a felsőfokú intézményeknek, s nem csak a magyar szakos képzésnek, jelentős szerepe lehet.

AZ OKTATÁSI RENDSZEREK FEJLŐDÉSE A KELET-KÖZÉP-EURÓPAI TÉRSÉG ORSZÁGAIBAN

Dudok Fanni / Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak: Kelet-Közép Európa; oktatási rendszer; összehasonlító vizsgálat

A megváltozott államirányítási keretek, a gazdasági recesszió és a demográfiai hullámok legnagyobb mértékben az oktatást érintették, így egy-egy ország oktatási rendszere változásokon ment keresztül. Tanulmányom célja a kelet-közép-európai térség oktatási rendszereinek az összehasonlító vizsgálata, melyben a különböző értelemben megnyilvánuló minőség, a történeti előzmények, a lezajlott reformok és az oktatáspolitikai aktuális szándékai között tárom fel az összefüggéseket (Karsten és Majoor, 1994; Lannert, 1998; Knell és Srholec, 2007; Horn és Sinka, 2007; Báthory, 2008; Kelemen, 2010; Dakowska és Harmsenbert, 2015). Kutatási kérdéseim: Melyek voltak a főbb reformok az oktatási rendszerek átalakulása során? Milyen hasonlóságok figyelhetők meg a vizsgált országok iskolarendszereiben? Az általam választott országok Magyarország mellett: Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Ausztria, Szlovákia, Csehország, Lengyelország. Tanulmányomban három csoportot képezve mutatom be ezeknek az országok oktatási rendszereinek a változásait gazdasági, társadalmi és politikai környezetbe ágyazva (Lannert, 2004; Kozma, 2006; Barber és Moirshed, 2007; Valuch, 2009; Kelemen, 2010; Jakubowski, 2015). Az eredményeket vizsgálva kiemelhető, hogy rendszerváltozás lehetővé tette a kelet- és a közép-európai országok számára az új önmeghatározás kényszerét és azt, hogy megtalálják az új helyüket a hazai-, a világpolitikai és a világgazdasági keretek között. A kialakult világgazdasági helyzet azonos probléma elé állította a vizsgált térség államait, azonban eltérően használták fel a forrásaikat, így különbözőek voltak az oktatásra fordított állami kiadások, az oktatásirányítás jellemzői, az intézmények infrastrukturális jellemzői, stb. A tankötelezettség során két csoportot állapítottam meg, az első csoportot az OECD átlagnak megfelelő 6-15 éves korig tartó tankötelezettséget bevezető országok, még a másik csoportot a 16 éves korig tartó tankötelezettséget bevezető országok alkotják. A tantervi szabályozást és a tankönyvpiacot vizsgálva egységesen elmondható, hogy a reformok következtében új tanterveket készítettek, amelyekhez próbálták hozzáilleszteni a tankönyveket is. A tantervi szabályozás során a vizsgált országok törekedtek a központi szabályozásra, de ki kell emelni, hogy vannak olyan országok, amelyek az egységes, saját nemzeti alaptantervet keret- és/vagy helyitantervekkel egészítették ki. Összességében megállapítható, hogy a vizsgált országok történeti előzménye és oktatási rendszereinek a fejlődése hasonlóan alakult, azonban a különböző oktatási jellemzőket vizsgálva már eltérések állapíthatók meg, de továbbra is kisebb csoportokat képezve megtalálhatóak a hasonlóságok. Elméleti előadásom hozzájárulhat Magyarország és a vizsgált régiók helyzetfeltáráshoz, a fejlődési irányok és trendek megállapításához, alapot szolgáltat a későbbi kutatásokban a „jó gyakorlatok” megtalálásához, amelyeket más országokban is érdemes lehet alkalmazni. A kutatást támogatta a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskolája.

PEDAGÓGIAI FEJLESZTÉS A FELSŐOKTATÁSBAN HÁLÓZATI TANULÁSRA ALAPOZVA

Einhorn Ágnes / BME Idegen Nyelvi Központ

Kulcsszavak: idegennyelv-oktatás, pedagógiai fejlesztés, gyakorlatközösség

Előadásomban egy felsőoktatási intézmény kísérleti jellegű fejlesztéséről számolok be, amely a tudományos és a pedagógiai minőség javítására és szervezetfejlesztésre irányult egy idegennyelv-oktatással foglalkozó szervezetben. A fejlesztésben a közoktatásból ismert hálózati tanulás modelljét alkalmaztuk, a projekt tehát kísérletet jelent a hálózati tanulás alapelveinek adaptálására felsőoktatási környezetre. A pedagógiai fejlesztés hagyományosnak tekinthető modelljei (a tantervek, a záróvizsga vagy a tananyagok modernizációja, kurzus alapú továbbképzések) mellett sok példát lehet találni a közoktatásban olyan iskolafejlesztési projektekre, amelyek alapja a tanári gyakorlat közös elemzése, megváltoztatása, az eredmények reflektálása közösségi támogatással (pl. Eckart et al. 2005, Rolff 2010). Ezek jó példák az alulról induló, együttműködésen alapuló minőségfejlesztésre, amelyhez szervezetfejlesztés is kapcsolódik. Erre a magyar közoktatásban is számtalan példa található, például az ezredforduló minőségfejlesztési projektjei (Comenius... 2000, Vass 2003), de konkrét iskolafejlesztési projektek is (pl. a komplex instrukciós program, KIP) (K. Nagy 2015). A fejlesztésünkben többféle csoport működik párhuzamosan, különböző célokkal és feladatokkal, ennek keretében a tanárok egy része gyakorlatközösséget (community of practice) alkotva kezdett el dolgozni. Megtartottuk a gyakorlatközösségek működésének két lényegi elemét: egyrészt folyamatközpontúan dolgozunk, tehát a legfontosabb cél a tanárok tanulási folyamatának segítése (Skalicky–West, 2011), másrészt erősíteni próbáljuk az egyéni felelősségvállalást. A gyakorlatközösségek egy-egy konkrét pedagógiai problémán dolgoznak (pl. a heterogenitás kezelése, fejlesztő értékelés), a részt vevő tanárok tanulásának három forrása van: reflektálás a saját gyakorlatukra, a kollégák gyakorlatának megismerése (hospitálás és beszélgetés) és önálló kutatás. A folyamatot végigkíséri egy folyamatos tudásmegosztás, kölcsönös támogatás. Az előadásban beszámolok a két félévnyi kísérlet elméleti háttéréről, a szervezési keretekről, a csoportok tevékenységéről, továbbá 15 tanár reflektív tanulási naplója alapján a tanári fejlődés eredményeiről. A kísérlet tanulságai pozitívak: a résztvevők a saját megítélésük szerint tudatosabban tanítanak, a mindennapi nehézségek leküzdésében segítette őket ennek a szakmai közösségnek a támogatása. S bár előadásomban elsősorban a pedagógiai eredményekre koncentrálok, röviden kitérek a szervezetfejlesztés tapasztalataira is. A fejlesztésnek ugyanis az is célja volt, hogy a közösség jobban tudjon reagálni a kihívásokra, a tanárok le tudják küzdeni a kiégés tüneteit, javuljon a klíma és a belső kommunikáció, erősödjön az innovativitás. Ezen a téren is értünk el eredményeket, bár sok nehézséggel szembesültünk a fejlesztés során.

HALLGATÓI ÉLETPÁLYA-PERSPEKTÍVÁK

Engler Ágnes / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: értelmiségi karrier, családalapítás, hallgatói jövőterv

A hallgatói jövőtervek vizsgálatakor elsősorban a szakmai életút-elképzelések kerülnek az érdeklődés középpontjába. Valóban lényeges megismerni a fiatal értelmiségi-jelöltek karrierterveit, pályaaorientációját, továbbtanulási hajlandóságát, nemzetközi mobilitási törekvéseit. Oktatásszociológiai, munkaszociológia, és nem utolsósorban demográfiai szempontból azonban szintén lényeges, hogyan vizionálják szakmai életútjukat a magánéleti tervek tükrében. A hazánkban utóbbi évtizedekben tapasztalható, átalakult demográfiai magatartás mögött rejlő mechanizmus egyik gyakran említett mozgatórugója a fiatalok tanulmányi idejének kitolódása. A családalapítási attitűdök megváltozását a diplomások körében a tanulmányi idő meghosszabbodása, a munkaerő-piaci pozíciók megszerzésének és megtartásának igénye és a jövedelem biztosításának folyamatossága alakítja. Fontos kérdés, hogy a korábban a családalapításra ideálisnak vélt évtizedben jelenleg tanulmányokat folytató fiatalok hogyan gondolkodnak jövőjükéről, a hazai felmérésekben évtizedek óta kimutatott családközpontú gondolkodás esetükben is kimutatható-e. A tanulmányokat folytató fiatalok közül a felsőfokú intézmények hallgatóira fókuszálunk. Esetükben számolhatunk ugyanis olyan tanulási beruházásokkal, amelyek erőteljesen hatnak a családtervezés elhalasztására: a képzés ideje hosszútávú, a munkaerőpiacon pedig várhatóan minél korábban kamatoztatni kívánják tudásukat, ami a karrierút folyamatosságát feltételezi. Feltételezésünk szerint a hallgatói jövőtervekben a szakmai életút prioritása mutatkozik meg, még a magánéleti vonatkozás legfeljebb ennek árnyékában húzódik. A vizsgált téma nemcsak a pillanatnyi helyzetkép feltárásával érdekes, hanem a tendenciák kirajzolódásában, ezért idősorosan igyekeztünk megragadni azt. Elsősorban regionális adatok másodelemzésével 2003 és 2015 között, de országos összehasonlítást is végeztünk. A regionális kérdőíves vizsgálatok, amelyekben kelet-magyarországi és határon túli (Kárpátalja, Erdély) magyar nyelvű felsőoktatási intézmények vettek részt, a következők voltak: Regionális Egyetem kutatás 2003 (N=1600) és 2005 (N=1100); TERD kutatás 2007-2010 (N=1362); HERD kutatás 2012 (N=2728); TESSCEE kutatás 2015 (N=1792). Eredményeinket két országos vizsgálat (Ifjúság kutatás 2012 és Családi és karrier kutatás 2017) vetettük össze. Eredményeink azt mutatják, hogy a fiatal értelmiségiek elsősorban valóban a szakmai életútra koncentrálnak, azonban a vártnál sokkal komolyabb hangsúllyal jelenik meg a magánéleti szektor is. A két terület összehangolása már a jövőtervek szintjén megmutatkozik, különösen a hallgatóknak esetében. A vizsgált időszakban ez szignifikánsan nem változott, a regionális és országos eredmények pedig nem mutatattak jelentős eltérést.

II. RÁKÓCZI GYÖRGY NEVELTETÉSÉNEK HIÁNYOSSÁGAI A KÉSŐBBI SIKERTELEN LENGYELORSZÁGI HADJÁRAT TÜKRÉBEN

Ernhoffer Anna / ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: Rákóczi, neveltetés, tévhitek

II. Rákóczi György képét sokat árnyalták az újabb történelmi kutatások. Korábban elterjedt volt az a török bosszúhadjáratot túlélő kortársaktól ránk hagyományozódott nézet, hogy az 1657-es lengyelországi hadjárat kudarcáért és Erdély aranykorának végéért a fejedelem tehető felelőssé. A köztudatban az is szerepel, hogy őt szülei gondosan felkészítették a fejedelemségre, így még meglepőbb ez a végkifejlet. Ha azonban megvizsgáljuk II. Rákóczi György gyermek- és ifjúkorát, számos olyan családi konfliktust, illetve súlyos nevelési hiányosságot találunk, amelyeknek komoly hatása volt a későbbi kudarcra. Abból a szempontból a szülők mindent megtettek, hogy biztosították a legmagasabb szintű oktatást fiaik számára, akik a legjobb tanároktól tanulhattak a gyulafehérvári fejedelmi iskolában. Ki kell emelni Keresztúri Pál szerepét, aki később is szoros kapcsolatban maradt a családdal. Az iskolai oktatás tekintetében sokkal jobb lehetőségei voltak a Rákóczi-fiúknak, mint az átlagos erdélyi nemes ifjaknak, akik sokszor még latinul is alig beszéltek. A korban azonban főleg a tapasztalatok számítottak. Mind a fiúk, mind a lányok nevelésében ez volt a fő szempont. A hadi, taktikai ismereteket sem az iskolapadban lehetett elsajátítani, hanem a törökökkel, illetve a Habsburgokkal folytatott hadakozások során. I. Rákóczi György, aki egyébként nem volt egy tehetséges hadvezér, Bethlen Gábor seregében ismerhette meg a hadviselést. Amikor azonban, már fejedelemként, ő is belépett a harmincéves háborúba, nem vitte magával idősebb fiát, hogy saját tapasztalatokat gyűjthessen. Ennek okát nem tudjuk, az viszont kiderül a családi levelezésből, hogy az ifjú fejedelem többször, anyja segítségét is kérve próbálta rávenni apját, hogy engedje harctéri tapasztalatokat szerezni. Igazgatási feladatokat kapott ugyan, de annyira körülhatárolták a tennivalóit, hogy valójában ebben a szerepben sem tudta kipróbálni magát trónra kerülése előtt. Rengeteg kritika érte szülői részről az ifjú fejedelmet a viselkedése miatt is. Ezek egy jó része természetes családi súrlódás volt, előfordult azonban, hogy I. Rákóczi György maga teremtett olyan helyzetet, ami megnehezítette, hogy emberei tiszteljék a fiát. A fiához írt Intelmekben adott olyan tanácsot, aminek figyelmen kívül hagyása őt népszerűvé tette, alkalmazását viszont felrótták a kortársak II. Rákóczi Györgynek. A Szilágyi Sándor által a XIX. század végén kiadott családi levelezés bőséges forrásként szolgál a fejedelmi család életének tanulmányozáshoz. A két fejedelem megítélésének nehézségét mutatja, hogy más előjellel ugyan, de maga Szilágyi is fontos feladatának tartotta megváltoztatni a család tagjairól kialakult képet. Lassan eljutunk oda, hogy a sikerek és hibák figyelembe vételével nem pozitív vagy negatív hősöket látunk bennük, hanem összetett személyiségeket, akik Erdélyt szolgálva egyaránt hoztak jó és rossz döntéseket.

KÖZÉPISKOLAI ESETTANULMÁNY A TANULÓK KÉRDEZÉssel KAPCSOLATOS TAPASZTALATAIRÓL

Eszterág Ildikó / EKE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: kérdés, tudás, gondolkodás

Az egyetemekre bekerülő hallgatók kompetenciáit a közoktatásban meghatározott standardok és az ott megszerzett tapasztalatok alakítják. Egyetemi képzésük jellegét felsőoktatási követelmények határozzák meg, míg munkaerőpiaci alkalmasságukat az adott szektorban szükségesnek vélt kompetenciák megléte alapján ítélik meg a munkáltatók. Általános tapasztalat, hogy egyetemi oktatók alulteljesítő hallgatókról, a munkáltatók az általuk elvárttól eltérő kompetenciákkal rendelkező pályakezdőkről panaszkodnak. A középtávú munkaerőpiaci előrejelzések Európában a felsőfokú képzettség iránti megnövekedett igényt jelzik, valamint a középfokú végzettséggel rendelkezők számának további bővülését. E végzettségekhez elvárásaként társított képességek között munkaadói oldalról kiemelkedik a döntési és problémamegoldó képesség, valamint az önálló munkavégzés képessége, melyek mindegyike korrelál a gondolkodás magas szintű képességével. Ha számba vesszük a felsőoktatásban jelentkező képességdeficitet, leginkább épp ez utóbbiak hiánya jelenik meg. A panaszok mögött húzódo okok szorosan összefüggenek a tömegoktatás sajátosságaival és a közoktatásban zajló képzés jellegével. A jelenlegi gyakorlat nem alkalmas arra, hogy a vágyott képességeket tömegesen „előállítsa”. Kutatásomban egy olyan jelenséget vizsgáltam, mely ugyan állandó elemként jelen van az osztálytermi gyakorlatban, feladatát mégsem tölti be. A kérdés a szakirodalom egybehangzó álláspontja szerint döntően a gondolkodás fejlesztésének felfedeztetéses tanulás általi megsegítését szolgálja, mely során a tanulók maguk konstruálják gondolati rendszereiket: maguk vetnek fel kérdéseket a világ dolgaival kapcsolatban, és keresik saját kérdéseikre is a választ. Ehhez képest a tapasztalat azt mutatja, hogy első évfolyamos egyetemi hallgatók nem tudnak kérdezni, kérdésre egyszavas vagy töredékes mondatokban válaszolnak, problémaérzékelésük döntően személyes élettapasztalatuk függvénye. Értelmezésem szerint mindez annak a gyakorlatnak a következménye, ahol a tanulók kizárólag ténykérdésekkel találkoznak, és csupán az ismeretek reprodukciójára kapnak „felkérést”. Kérdőíves vizsgálatomban egy gimnázium több mint 100 tanulójának tapasztalatait vettem számba arról, milyen helyzetekben kérdeznek, és milyen helyzetekben kérdezik őket, a kérdés segíti-e a tanulást, és hogy mennyiben tekintik a kíváncsiságot fontosnak az életükben. Az eredmények igazolják azt az előfeltevést, miszerint a tényekre irányuló kérdéseken kívül ritkán fordul elő, hogy a diákok iskolai környezetben olyan kérdést kapnak, ami gondolkodásra serkentené őket, illetve nemigen van módjuk érdeklődésük, kíváncsiságuk alapján kérdezni. A válaszok elemzése arra is rávilágít, mennyire ellentmondásos a viszonyuk azokhoz a helyzetekhez, amikor kérdezniük adatik, és hogy mennyire nem szerves része az életüknek az a fajta kérdés, ami gondolkodásra serkenthetné őket.

FELSŐOKTATÁSBAN TANULÓK KONTROLLÁLT IKT-HASZNÁLATÁNAK KAPCSOLATA A TANULMÁNYI TELJESÍTMÉNNYEL, IMPULZIVITÁSSAL ÉS SZENZOROS ÉLMÉNYKERESÉSSSEL

Faragó Boglárka / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: IKT-használat, tanulás, személyiség

Az IKT-eszközök tanulás közben történő kontrollált használata több kutatás szerint csökkenti azokat a negatív hatásokat, melyeket a tanulás közbeni korlátlan multitasking gyakorol a tanulási teljesítményre (pl. Fox et al, 2009; Rosen et al, 2011). A kontrollált használat azt jelenti, hogy a személyek tanulás, előadás hallgatása vagy olvasás közben IKT-eszközeik jelzéseinek hatására nem automatikusan váltanak feladatot, hanem úgy, hogy feladatváltásuk ne eredményezze tanulási teljesítményük romlását (pl. egy bekezdés elolvasását követően váltanak a másodlagos feladatra) (Fox és mtsai, 2009). Korábbi kutatásokban kimutatták az impulzivitás és a szenzoros élménykeresés pozitív kapcsolatát a gyakori multitasking tevékenységgel (pl. Sanbonmatsu et al, 2013). Egy vizsgálat eredményei szerint a gyakori multitasking tevékenység és a nonverbális intelligenciateszten nyújtott teljesítmény között negatív kapcsolat mutatható ki, melynek oka valószínűleg a gyakran multitasking tevékenységet folytató személyek magasabb impulzivitása (Minear et al, 2013). A bemutatásra kerülő kutatásom célja annak vizsgálata, hogy a kontrollált eszközhasználat milyen kapcsolatot mutat a tanulmányi teljesítménnyel, illetve ebben milyen módosító szerepe van az impulzivitásnak és szenzoros élménykeresésnek. A vizsgálati minta egyetemista hallgatókból tevődik össze. Alkalmazott módszereim közé tartozik a saját kialakítású IKT-vel kapcsolatos kontroll kérdőív, melyet Rotter Külső-belső kontroll kérdőíve nyomán dolgoztunk ki (Rotter, 1966). Rotter külső kontroll (mikor valamilyen külső tényezőt teszünk felelőssé a velünk történt eseményekért) és belső kontroll (mikor úgy érezzük, képesek vagyunk kezünkben tartani sorsunkat) dimenziójához hasonlóan az IKT-vel kapcsolatos külső és belső kontroll fogalma jelenik meg kérdőívemben. Előbbi jelenti az IKT-eszközökre hagyatkozást, a kontroll átengedését eszközeinknek, utóbbi az általunk kontrollált IKT-használatot. A tanulmányi teljesítményt az előző féléves tanulmányi átlag alapján állapítom meg. Az impulzivitás mérésére a Barratt Impulzivitás Skálát alkalmazom, melyet Varga Gábor (2014) adaptált magyar nyelvre. A szenzoros élménykeresést a Mayer Krisztina, Lukács Andrea és Pauler Gábor (2012) által adaptált 8 tételes Szenzoros Élménykeresés Kérdőívvel mérem. Prezentációmban jelen kutatás eredményeit szeretném bemutatni. Kutatásom célja, hogy általa jobban meghatározhatóvá váljon, milyen személyiségbeli tényezők játszanak szerepet a kontrollált IKT-használat tanulásra gyakorolt hatásaiban. A kutatást támogatta a „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen”, EFOP-3.6.1-16-2016-00001 pályázat.

SZAKNYELVOKTATÁSI HELYZETKÉP A DEBRECENI EGYETEMEN 2017

Farkas János / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: idegennyelv-képzés, szaknyelvi képzés, szakmai nyelvhasználat

Közismert, hogy az Európai Bizottság kiemelten fontos feladatának tekinti, hogy Európa-szerte előmozdítsa a nyelvtanulást és a nyelvi sokszínűséget. Ennek is része, hogy a felsőoktatás minőségfejlesztési folyamatában fontos terület a szakmai képzéssel szorosan összefüggő nyelvismeret, a szaknyelvi képzések fejlesztése. A szakemberképzés teljes folyamata, a hallgatók nemzetközi cserekapcsolatokban való részvétele, továbbá a végzetek eredményes helytállása a munka világában az általános nyelvi ismereteken túl a szaknyelvi, a szakterületi képzésük konvencióinak megfelelő szintű és tartalmú idegen nyelvi szakmai nyelvhasználatot és kommunikációs képességeket is megköveteli. A kutatás célja, hogy a felsőoktatásban folyó idegen nyelvű szaknyelvi képzés jellemzőit feltárja nemzetközi összehasonlításban. Ennek első lépéseként a hazai felsőoktatási intézmények szaknyelvi képzését veszi górcső alá a kutatás. Jelen előadás a Debreceni Egyetem tizennégy karán végzett vizsgálat tanulságait mutatja be, rámutatva, hogy még nem kellően kihasznált lehetőségek rejlenek abban, hogy a szakmai és a szaknyelvi képzés egymás hatékonyságát erősítő folyamattá válhasson. Az előadás a Debreceni Egyetem 2017-ben lebonyolított kérdőíves kutatás eredményeibe enged betekintést. Bemutatja a szaknyelvi képzés helyzetképét, elemezve a szaknyelvoktatás szervezeti kereteit, a szaknyelvi képzés személyi feltételeit és a szaknyelvi képzés tartalmi jellemzőit. Az intézmény karain folyó szaknyelvi képzésre vonatkozó visszajuttatott kérdőívek jól reprezentálják a Debreceni Egyetemen jelenleg folyó szaknyelvi képzés helyzetét. A Debreceni Egyetemen folytatott elemzés tapasztalatait felhasználva, a kutatás több irányban folytatódik majd. Részint a hazai felsőoktatási intézmények – elsősorban tudományegyetemek-, részint néhány közép-európai ország felsőoktatási intézményeinek – itt is főleg nagy tudományegyetemekre koncentrálna - szaknyelvképzési (részvételi, oktatás-szervezési, tartalmi, tematikai, módszertani, szervezeti, erőforrás stb.) jellemzőit kívánja feltárni a kutatás.

A SZOCIÁLPEDAGÓGUS PÁLYA, MINT ÉLETCÉL

Fáyné Dombi Alice / Szegedi Egyetem

Kulcsszavak: szociálpedagógus pályaidentifikáció, pályához való kötődés, mintakövetés

Az előadás a szociálpedagógus hivatással való azonosulás folyamatának néhány, a képzés során megragadható szegmensét villantja fel elsősorban a pedagógikum szempontjából. Szólunk a pályaválasztás motívumairól, a mintaadás-mintakövetés folyamatának jellemzőiről, a hivatáshoz való kötődés formáiról, a hivatásazonosulás lépcsőfokairól. Nem célunk a témakör teljes elméleti hátterének bemutatása, vizsgálati anyagunkból is kizárólag olyan részleteket mutatunk be, amelyek célunknak megfelelően az összegző áttekintést szolgálják. Kiindulási alapunkat a társadalmi szükségletek és a pedagógiai-segítő szakmák összefüggéseinek elemzése képezte (Halász, 2006; Kozma, 2005; Babbie, 1995; Cs. Czachesz, 2003). Ezt követően áttanulmányoztuk a pedagógus pályakép, pályatudat, hivatással való azonosulás, hivatáshoz való kötődés folyamatát vizsgáló kutatásokat (Ackermann, 1999; Dombi, 2004; Falus et al. 1989; Zsolnai, 2001). A professzionalizáció folyamatának általános jellemzőit (Nagy, 2003, 2009) összevetettük a pedagógus professzió alakulásának és a szociálpedagógus szakmaiság fejlődésének lépcsőfokaival (Nagy, 2009, 2011). A vizsgálatot (2011-2016) hat szociálpedagógus évfolyam végzős hallgatói körében végeztük (n=180), amelynek célja a szociálpedagógus pályáiv, a pályaszocializáció folyamatának feltárása volt, különös tekintettel a pálya/szakmaválasztás bemeneti motívumaira, majd az elméleti és gyakorlati képzés hivatáshoz való kötődést erősítő elemeinek feltárására. A vizsgálat főbb módszerei: kérdőív, strukturált interjú és attitűdskála voltak. A szociálpedagógus hivatással való azonosulás folyamatában – más szakmákkal összehasonlítva – a hallgatók messziről indulnak: rendelkeznek bizonyos nézetekkel a szociális segítő szakmákat illetően, esetleg kevés saját élményt is szereznek. Ennek tervezett formája a képzés során a különböző gyakorlatokon való részvétel, majd a tapasztalatok tudatosítása, értelmezése. A szociálpedagógus pálya választásának motivációi viszonylag egységességet mutatnak mindegyik évfolyamnál, amennyiben a segítő szakma, és az emberekkel való foglalkozás jelenik meg fő motívumként. A szociálpedagógus hivatáshoz való kötődés mindegyik vizsgált évfolyamon azonos tendenciát mutat. A pálya iránti affinitás és a pályaélmények jelentik a kiindulást, amely a tudatos fejlesztés hatására az elkötelezettség irányába hat. A szociálpedagógus minták hatása elsősorban a mintakövetés és egyéni nevelési-vezetési stílus összhangjában figyelhető meg. A téma elméleti, gyakorlati relevanciája: a vizsgálat tanulságai összecsengenek a szakirodalomban leírtakkal, miszerint a szociálpedagógus hivatással való azonosulás szerep-élményeken keresztül valósul meg. Ez a képzés számára azt a konzekvenciát jelenti, hogy a sajátélményű, gyakorlatias képzési stratégiák segíthetik hatékonyan a választott pálya szerep-elvárásaival való egyre konzekvensebb azonosulást.

A TANANYAGFEJLESZTÉS CÉLJAI ÉS A KIALAKÍTOTT TANANYAGSZERKEZET ÖSSZEFÜGGÉSEI EGY ANGOL NYELVI DIGITÁLIS KIEGÉSZÍTŐ TANANYAG FEJLESZTÉSE SORÁN

Fehér Judit / egyéni vállalkozó

Kulcsszavak: tananyagfejlesztés, eltérő tanulási utak, kommunikatív nyelvtanítás

Az előadás célja, hogy feltárja, milyen megfontolások vezették kutatócsoportunkat a hátrányos helyzetű 5. és 6. osztályosoknak készülő digitális angol nyelvi kiegészítő anyagunk szerkezetének kialakításában. Ezek a megfontolások olyan dilemmákra vezethetők vissza, amelyeket a különböző projektcélok, a napi pedagógiai gyakorlat, a tantervi előírások és a műfaji keretek ütközései teremtenek. A projekt legfőbb célja a hátrányos helyzetű tanulók idegen nyelvi lemaradásának csökkentése, így felmerül a kérdés, hogy megfelelő-e ennek eléréséhez a digitális játékokban jelenlévő verseny, ami a lemaradó és ezért esetleg önbizalom-hiányos gyerekekre kedvezőtlenül hathat. Bemutatjuk, hogy anyagunk hogyan kísérel meg ennek a veszélynek a csökkentését például a gyakorlásra szánt a tananyagmennyiség limitálásával, több szintű választhatósággal, különböző készségek díjazásával, önértékeléssel, együttműködésre alapuló feladatokkal és önkéntes értékelési elemekkel, illetve azzal, hogy nagy figyelmet fordítunk arra, hogy alkalmat teremtsünk a gyerekeknek olyan tevékenységekre, amelyekben különböző képességeiket megtagasztalhatják. A választhatósággal, a különböző tanulási utakkal együtt járhat az, hogy a tanulók különböző tartalmakat és készségeket eltérő szinteken sajátítanak el. Ez esetleg még növelheti is a tanulók közötti különbséget és megnehezítheti a közös órai munkát. Miközben az eltérést természetesebbnek gondoljuk, mint az egyformaságot, a nyelvi szintkülönbséget egy felzárkóztató, órai használatra szánt idegen nyelvi anyagnak csökkentenie kell, és biztosítani kell az órai személyes idegen nyelvi megnyilatkozás lehetőségét. Ezt azzal kíséreljük meg elérni, hogy minden esetben biztosítjuk a különböző utak kommunikatív és kreatív találkozását. Egy választható kiegészítő anyagnak illeszkednie kell a fő tananyaghoz és a tanár által elfogadott módszertanhoz, egyébként a tanár nem választja a használatát. Ugyanakkor gyakori a magyar közoktatásban, hogy az idegen nyelvet tanítók az alaptanterv készségleírásai helyett a nyelvi szisztémára, döntően a szókincsre és a nyelvtanra koncentrálnak és a nagy mennyiségű nyelvi input miatt „nem jut idejük” készségfejlesztésre, önkifejező, kreatív tevékenységekre, autentikus anyagok használatára, játékokra. A megfelelés és hatásgyakorlás dilemmájában a hatásgyakorlás irányába tolódtunk; a tantervhez való tematikus és készségszintű igazodás, illetve a kevés nyelvi elemmel is működő, autentikus anyagot alkalmazó készségfejlesztő feladatok alkalmazása mellett döntöttünk. Ehhez a tanárt segítő támogató rendszert tervezünk rendelni. Az előadás a fenti dilemmák tükrében mutatja be a projekt során kialakított tananyagszerkezetet.

VÉGZÉS ELŐTT ÁLLÓ TANÁR SZAKOS HALLGATÓK NÉZETEI A TANÁRKÉPZÉSI PROGRAMJUKRÓL

Fehérvári András / ELTE PPK

Kulcsszavak: tanárképzés; hallgatói nézetek; esettanulmány

Minden társadalom számára fontos a magas minőségű oktatás, és annak a legfontosabb, az oktatás minőségére legnagyobb hatással levő faktora a tanár. A tanári kar fejlesztése többféleképpen elképzelhető: jobb továbbképzési rendszer, magasabb belépési követelmények, nagyobb erőfeszítés a jó tanárjelöltek és kezdő tanárok pályán tartására, és természetesen magasabb minőségű tanárképzés útján egyaránt. Ez a kutatás egy, az Európai Unió Horizont 2020 és Marie Curie programja által finanszírozott, öt uniós ország vezető tudományegyetemeinek együttműködésében megvalósuló projekt keretében kutatja a transzformatív tanári tanulást a jobb diák tanulásért, emergens európai kontextusban. A tanárképzés néhány hagyományosan fontos kutatási témája a hallgatói nézeteken keresztül válik a vizsgálat tárgyává. Kutatjuk, hogyan érzékelik az elmélet és a gyakorlat megjelenését a tanárjelöltek a képzésükben, miképpen látják ezeket egyenként, és a köztük levő egyensúlyt. Másrészt a tanári munkáról, tanári szerepről alkotott képet is vizsgáljuk, különösen ennek változásait, és az arra ható erőket. Kutatási módszereit tekintve ez a vizsgálat két esettanulmány, amit elsősorban kvalitatív eszközökkel készítünk, ám kvantitatív eszközök támogatását is igénybe véve. A Lisszaboni Egyetem és az ELTE végzés előtt álló matematika és nyelvtanár szakos hallgatóinak nézeteit kérdőív és interjú segítségével mérjük fel, amihez a kontextust az elérhető egyetemi és nemzeti szintű dokumentumokat dokumentum elemzéssel teremtjük meg. A két esettanulmány lehetőséget ad néhány érdekes jellemző vizsgálatára is. Portugáliában a Bologna-folyamat során bevezetett tanári mesterképzés során két év alatt szereznek képesítést a hallgatók, míg Magyarországon a poszt-Bologna rendszer osztatlan képzése áll rendelkezésre. Például Utóbbi lehetőséget ad a gyakorlat hosszabb időn keresztül megszervezésére, előbbi során pedig például együtt tanulnak első képzésükön tanuló hallgatók másod és kiegészítő képesítésükért dolgozókkal is. Ez a kutatás különleges betekintéssel szolgál a tanárképzési programokba, a terv és megvalósítás észlelése szintjén, egyfajta reális képet szolgáltatva, különösen az elmélet és gyakorlat kérdésében, valamint a tanári munkáról és szerepekről vallott nézetek alakulásáról. A kutatást támogatta az EDiTE projekt.

AZ OSZTÁLYTEREM MOTIVÁCIÓS JELLEMZŐINEK TÁRSAS VETÜLETE – EGY KVALITATÍV VIZSGÁLAT ÁLTALÁNOSÍTHATÓSÁGÁNAK ELLENŐRZÉSE

Fejes József Balázs / SZTE Neveléstudományi Tanszék
Karácsonyi Zsuzsanna / Jedlik Ányos Gimnázium Budapest

Kulcsszavak: Tanulási motiváció; célorientációs elmélet; osztálytermi környezet

Az osztálytermi környezet motivációs hatásának feltárásában a célorientációs elmélet széles körben elfogadott megközelítést képvisel. Az elmélet keretei között az osztálytermi motivációs jellemzőinek holisztikus mutatóiként a célstruktúrákat alkalmazzák. Kulcskérdés, hogy e mutatók az osztálytermi környezet mely sajátosságaival állnak kapcsolatban, ennek ismerete a tanulási motiváció formálásához beavatkozási pontokat kínálhat. Korábbi munkánkban a Midgley és munkatársai (2000) által fejlesztett, a célstruktúrák megismerésére általánosan használt Likert-skálás PALS kérdőívre alapozva fejlesztettünk ki magyar nyelvű eszközt. Egy további írásbeli kikérdezés során a skálákhoz nyílt végű kérdéseket kapcsoltunk a tanulói vélemények alaposabb megismerése érdekében matematikához kötődően, felső tagozatos tanulók körében. Jelen kutatás célja, hogy kvantitatív megközelítéssel is ellenőrizze a korábbi kvalitatív vizsgálatban feltárt jellemzők általánosíthatóságát. Kutatási kérdéseink a következők: (1) A kvalitatív vizsgálat alapján kirajzolódó tényezőkből lehetséges-e Likert-skálával mérhető konstruktumokat létrehozni? (2) Milyen e konstruktumok egymáshoz viszonyított jelentősége? (3) A feltételezett összefüggések más korosztály és tantárgy esetében is azonosíthatók-e? A tanulói válaszokra építve négy olyan új konstruktumot hoztunk létre (pedagógiai célú interakció az osztálytársakkal, az osztálytársak elismerése, az osztálytársak kigúnyolása, közösségről kialakított kép, összesen 23 állítás), amelyek a pozitív kimenettel jellemezhető elsajátítási célstruktúrát támogathatják. Emellett az elsajátítási és viszonyító célstruktúrát mértük (összesen 11 állítás), továbbá a pedagógusok szerepére vonatkozó változókat alkalmazzunk (kölsönös tisztelet támogatása, pedagógiai és feladattal kapcsolatos interakció, tanári támogatás, összesen 26 állítás). Az állításokat az angol tantárgyhoz kapcsolódóan fogalmaztuk meg, mérésünkben 10. és 11. évfolyamos diákok vettek részt (245 fő, lányok aránya 48%). Néhány kérdőívtétel elhagyásával a faktoranalízisek szerint kirajzolódott a várt faktorstruktúra mind a diákokra, mind a tanárookra vonatkozó változók esetében ($KMO=0,865$; $0,942$). A létrehozott konstruktumok megbízhatósága jónak mondható, a pedagógiai célú interakció az osztálytársakkal elnevezésű változó esetében kaptuk a legalacsonyabb Cronbach- α értékeket ($0,72$). Az új skálák a várakozásoknak megfelelő kapcsolatot mutattak a célstruktúrákkal, főként a pedagógiai célú interakció a tanárral és az osztálytársakkal pozitív szerepe emelhető ki. Eredményeink szerint a felső tagozatosok körében matematikához kötődően feltárt összefüggések angol tantárgyhoz kötődően és középiskolások körében is érvényesek-e. Munkánk a célorientációs elmélet keretében az osztálytermi környezet motivációs jellemzői kapcsán kínál új eredményeket korábban nem ismert tényezők feltárásával. Emellett az elmélet keretei között felhalmozódott tudás hazai alkalmazásához járul hozzá. Fejes József Balázs a tanulmány megírása alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

BESZÉDET SEGÍTŐ ÉNEKEK

Fekete Zsófia / Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Kulcsszavak: neuro-zeneterápia, afázia, integráció, rehabilitáció

„Ott van a nyelvemen, de nem tudom kimondani” Előfordulhat, hogy ezt a frusztrált érzést egy-egy pillanatra egészséges ember is megtapasztalja. Lehet mögötte szorongás, fáradtság vagy akár egyéb ok is. Az afázia esetében azonban tartósan a szavakkal történő önkifejezés vagy megértés akadályozottságával kell együtt élni. Ilyen beszéd sérülés az agy verbalitásért felelős központjainak károsodása miatt alakul ki, mely az emberiség nagy többségében a bal agyféltekében található. Az afázia nyomasztó izoláltságba szorítja a beteget, melyben a kommunikáció, az integráció, az embertársakhoz való kapcsolódás korlátozódik. Ilyen betegség leggyakrabban stroke miatt, ritkábban baleset miatt alakul ki. Magyarországon évente megközelítően 10 000 embernél diagnosztizálnak afáziát. Közülük sokan tartósan is küszködnek a megszólalás zavarával. Az afázia terápiájában az éneklés és a melodikus technikák jelentős szerepet tölthetnek be. Számos beteg, aki nem tud spontán módon beszélni, a dalok által előhívott automatizmusok szárnyain meglepetésszerűen sok szót ki tudnak mondani. 1737-ben egy svéd orvos, Olaf Dalin leírta, hogy egy komoly fejsérülés után az egyik katona nem tudott beszélni, a templomban mégis tökéletesen el tudta énekelni az egyházi énekeket. A mai agyi képalkotó eljárások segítségével egyre jobban látható, hogy az éneklés terápiás hatásmechanizmusa mért fontos az afáziasok terápiájában. Magyarországon azonban egyelőre nem történik olyan kvantitatív kutatás mely az afáziasok melodikus terápiáját, éneklését vizsgálja. Jelen kutatásnak az a célja, hogy a zeneterápiának egy mérhető oldalát világítsa meg. Ez az esettanulmány bemutatja egy globális, később broca afázias beteg éneklés előhívott automatikus verbális produkciójának egy éven keresztül történő változását. A beteg félig strukturált zeneterápiás alkalmakon vett részt, melyen hangszeres improvizáció, Melody Intonation Therapy (MIT) és szimultán éneklés is zajlott a terapeuta gitárkíséréssel. Jelen tanulmány a szimultán éneklésre fókuszál. Minden éneklésről hangfelvétel készült. A kutatásban egy év folyamata kerül külső vizsgálok által elemzésre. A mérések alapján látványosan kirajzolódott, hogyan változott a szimultán éneklések közben az adekvát automatikus verbális produkció. A beteg egyre több adekvát kifejezést ki tudott mondani a dalok automatikus soraiban. A neurorehabilitáció alatt az éneklés hangot és beszédet stimuláló hatása mellett a betegnek és hozzátartozóinak is stimulatív és motiváló. Fontos az éneklés iránti nyitottság. Ez az esettanulmány megmutatja, hogy énekléssel sokszor a legsúlyosabb afázias beteg is lassan megtapasztalhatja a hangindítás és az önkifejezés egyik útját. Az afázia elszigeteléséből, az önkifejezés legátoltságából a zene egy út lehet a kinyílásra. Fontos lenne, hogy ennek tudatosabb, részletesebb oktatása megtörténjen a zeneterapeuta, a beszédterapeuta és akár a zenepedagógus képzésben is. Az éneklés terápiás hatása mindhárom területen elérékenyítő hatású.

A NYELVTANÁROK SZAKMAI IDENTITÁSA. GONDOLATOK AZ IDEGENNYELV-TANÁRKÉPZÉS TARTALMI MEGÚJÍTÁSÁHOZ

Feld-Knapp Ilona / ELTE BTK Germanisztikai Intézet

Kulcsszavak: pedagóguskutatás szakmai identitás tanári tudás

Az előadás egy empirikus pedagóguskutatás eredményeit mutatja be, melyet azzal a céllal végeztem, hogy támpontokat kapjak az egyetemi némettanárképzés tartalmainak általam szükségesnek tartott megújításához. A kutatás két területet ölelt fel. Egyrészt vizsgálta a magyarországi közoktatásban működő németszakos tanárok szakmai identitását. Másrészt feltérképezte a végzős némettanár szakos egyetemi hallgatók tanári énképének és tanári tudásának alakulását és fejlődését. Az adatfelvételre a gyakorló tanárok esetében interjúk és kérdőívek, a leendő tanároknál kérdőívek segítségével került sor. A szakmai identitásnak a pedagógusi pálya szempontjából döntő jelentősége van, emiatt ennek kiépítése és fejlesztése a pedagógusképzés központi feladata kell, hogy legyen. Funkciója, hogy tudatosítja a pedagógusokban saját értékeiket és hiányosságaikat, tanári szerepértelmezésüket, tanári tudásuk, képességeik erős és gyenge pontjait, továbbá feladatfelfogásukat, a szakhoz való hozzáállásukat és motiváltságukat. Ez képezi alapját a reflektív gondolkodásmódjuk kialakulásának. A szakmai identitás vizsgálata a kutatásomban azt a célt szolgálta, hogy a gyakorló tanárok személyes elméletei alapján következtetéseket vonjak le a nyelvtanári munka komplexitásáról és a nyelvtanári feladatok ellátását megalapozó speciális tanári tudásról. Előadásomban ezt az összefüggést mutatom be. Az egyetemi hallgatók körében nyert adatok alapján képet kaphattam az egyetemi szakmai képzés folyamatáról és tartalmairól. A hallgatói válaszok alapján abból a szempontból tekintem át az egyetemi képzést, hogy megvalósul-e a legfontosabb területeinek tartalmi harmonizálása, továbbá az elmélet és gyakorlat egysége. Végül ajánlásokat fogalmazok meg a gyakorlatorientált képzés tartalmaira, melyben a hallgatók olyan tanári tudást sajátíthatnak el, mely képessé teszi őket a biztos kiigazodásra és tudatos cselekvésre a gyakorlati munkájukban. A tartalmak kialakításánál feltétlenül szükségesnek tartom a komplex nyelvtanári feladatkör ellátását megalapozó nyelvtanári tudás speciális jellemzőinek a figyelembevételét, melyet a képzés megújításának legfontosabb feltételének tartok.

GYAKORLÓ TOLMÁCSOK BLATTOLÁSI STRATÉGIÁI

Felekné Csizmazia Erzsébet / ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszék
Steklács János / ELTE TOK

Kulcsszavak: szemmozgáskövetés, megakadásjelenségek, fordítás

Kutatásunk célkitűzése kezdő és tapasztalt tolmácsoknál a bizonytalanságból adódó megakadások, mint a néma és kitöltött szünetek, az ismétlések és a nyújtások (Gósy 2005) elkerülésére irányuló stratégiák elemzése. A beszédtervezési folyamat pillanatnyi zavaraira visszavezethető megakadások univerzálisak, azaz a világ összes nyelvében előfordulnak, ugyanakkor nyelvspecifikusak is (Gósy 2015). Kutatásunk német-magyar nyelvpárban a fordítás egy speciális típusánál, a blattolásban vizsgálja a fenti jelenségeket. Tudomásunk szerint sem a magyar, sem a nemzetközi fordításkutatás nem foglalkozott még ilyen típusú vizsgálattal. Meggyőződésünk szerint eredményeink a tolmácsok képzésében is nagyon hasznos információkat nyújtanak. A nyelvi közvetítők tevékenységük során számtalan szituációban találkoznak e komplex készségeket igénylő fordítással: az írott forrásnyelvi szöveget szóban ültetik át a célnyelvre úgy, hogy a szöveg előzetes átolvasására rendszerint nincs lehetőségük. A sikeres blattoláshoz nélkülözhetetlen a megfelelő stratégiák használata, melyek egy része nyelvpárfüggő (Korpál 2012). A folyamatban levő kutatás módszere újszerű, ugyanis a szemmozgáskövetést hangelemzéssel ötvözi. A kutatás alapját adó korpusz 8 kezdő (max. 5 év munkatapasztalat) és 10 tapasztalt tolmács blattolása adja. A kísérleti személyek egy 700 szóból álló újságcikket fordítottak németről magyarra, majd az elvégzett feladathoz kapcsolódóan kérdőívet töltöttek ki. Az adatokat Tobii T120-as szemmozgáskövető készülékkel és Zoom APH1 hangrögzítővel vettük fel. A hangfelvételeket a Praat fonetikai hangelemző szoftver segítségével annotáltuk a megakadásjelenségek beazonosítására, majd azokat a szemmozgás változásával vetettük össze, amihez TobiiStudio szoftvert használtunk. A kutatásban empirikusan igazolt hipotézisünk szerint stratégiai különbségek mutathatók ki a kezdő és a nagyobb tapasztalattal rendelkező tolmácsok blattolásában: (1.) a gyakorlottabb tolmácsok jellemzően a német mondat szerkezet sajátosságai miatt nem lineárisan haladva olvassák magukban és fordítják a forrásnyelvi szöveget, hanem először a mondat végére pillantva kezdik meg az átváltást. Ezáltal beszédprodukciónkban kisebb arányban fordul elő gondolkodásra és újratervezésre szánt szünet vagy ismétlés. (2.) Ugyancsak a diszharmóniás jelenségek számának csökkenését eredményezheti, ha a bonyolultabb mondat szerkezetek fordításánál a szegmentálás technikáját alkalmazzák. Választ kerestünk arra is, vajon meg tudják-e nevezni az alkalmazott stratégiát a tapasztalt tolmácsok, valódi stratégiáról van-e szó, s ha stratégiáról számolnak be, valóban azt teszik-e, mint amit mondanak. Ha igen, segítik-e a nevesített stratégiák a szövegértést és a blattolást. Kutatási eredményeink tudományosan is alátámaszthatják a blattolás oktatásában már eddig is alkalmazott technikák létjogosultságát, továbbá hozzájárulnak a blattolás tanításának módszertani fejlesztéséhez, a leendő nyelvi közvetítők teljesítményének javulásához.

A KORA GYERMEKKORI NEVELÉSBEN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK SZAKMAI KÖZÉRZETE

Fináncz Judit / Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
Csima Melinda / Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: kora gyermekkori nevelés; pedagógus-vizsgálat; szakmai közérzet

A pedagógus életpályamodell kiterjesztésének köszönhetően a kora gyermekkori nevelésben dolgozó pedagógusok helyzete az elmúlt években a közvélemény érdeklődésének homlokterébe került. A köznevelés területén végbemenő változásoknak köszönhetően a pedagógusok egyre szerteágazóbb feladatokat látnak el, amely jelentősen befolyásolhatja szakmai közérzetüket valamint a pedagógus pályával kapcsolatos motivációjukat. Módszerek: keresztmetszeti leíró kutatásunkban kisgyermeknevelők, óvodapedagógusok, pedagógiai asszisztensek és dajkák szakmai közérzetének jellemzőit tártuk fel. A mérőeszköz a pedagógus pályával kapcsolatos kérdések mellett a nemzetközi és a hazai vizsgálatokban alkalmazott standardizált kérdőíveket (BDI, Maslach MBI, Tagiuri klímataxonómia) is tartalmazta. Az adatregisztrációt és tisztítást követően 603 kérdőív adatait elemeztünk. Eredmények: a megkérdezett pedagógusok 83%-a nem tervez pályaelhagyást, s 80%-uk összességében elégedett jelenlegi munkahelyével, mintegy 60%-uk a nevelőtestületen belüli kapcsolatokat egyenrangú, partnerinek minősíti, továbbá többségük elégedett az intézményvezető vezetési stílusával valamint hatékonyságával. A válaszadók 70%-a érzi, hogy munkatársai elismerik tevékenységét, ugyanakkor a társadalom részéről csupán 30%-uk érzékeli a megbecsülést. A vizsgálatba bevont pedagógusok átlagosan 9,46 órát töltenek hetente munkaidejükön kívül pedagógiai munkával kapcsolatos tevékenységgel, mely az óvodapedagógusok körében bizonyult a legmagasabbnak. Mindezekkel összefügg, hogy enyhe depresszió a megkérdezettek több mint kétharmadánál (68,6%) mutatható ki, akik közül a pedagógiai asszisztensek legkevésbé, a kisgyermeknevelők pedig a leginkább veszélyeztetettek. A depresszió-skálán mért érték a pályán eltöltött idővel pozitív irányú, szoros kapcsolatot mutat ($p < 0,01$). A munkahelyi elégedettség, a munkahelyi tevékenység társadalmi megbecsültsége és a depresszió megjelenése között negatív irányú, szignifikáns kapcsolat igazolható ($p < 0,01$). A kiégés az emocionális kimerülés alskálán mutatkozik meg leginkább, mely a munkahellyel való elégedettséggel negatív irányú, közepes szorosságú, szignifikáns kapcsolatot ($p < 0,001$), a munkakör társadalmi megbecsültségével pozitív irányú szignifikáns kapcsolatot mutat ($p < 0,001$). Következtetések: a kora gyermekkori nevelésben dolgozó pedagógusok szakmai közérzete nagymértékben befolyásolja a rájuk bízott gyermekek fejlődését, ezért a gyermekek érdekeit figyelembe véve különösen fontos a kérdéskör vizsgálata. A feltárt összefüggések alapján a depresszió és a kiégés szoros kapcsolatban áll a munkahelyi klímával, mely felhívja a figyelmet arra, hogy a pedagógusok közérzetét intézményi szintről indulva szükséges javítani.

A POLGÁRI ISKOLAI TANÁRSÁG PROFESSZIONALIZÁCIÓJA ÉS A TANÁRKÉPZÉS ÜGYE AZ ORSZÁGOS POLGÁRI ISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY HASÁBJAIN (1924–1928)

Fizel Natasa / SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: professzionalizáció, tanárképzés, polgári iskola

A polgári iskolai tanárság professzionalizációs folyamatait kutatva megkerülhetetlen forrásnak bizonyult az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny. A lap 1897 és 1946 között jelent meg Budapesten, évi 12 számmal, számonként 80-100 oldalon. Kutatásom során az 1924 és 1928 közötti időszakra koncentráltam, a tanárképzés összevonását és Szegedre helyezését megelőző öt évre, amikor a polgári iskola, valamint pedagógusainak és tanárképzésének helye a disszussziók fókuszába került. Korábban több szerző (pl. Simon Gyula (1971), Bereczki Sándor (1998), Rébay Magdolna (2006)) is használta forrásként a Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlönyt, de egy adott időszak számainak teljes körű vizsgálatára – eddig - nem került sor. A kutatás relevanciáját ezen felül az adja, hogy a polgári iskolai tanárság professzionalizációjának vizsgálata során tapasztalt számtalan hiátus kitöltésére csak a közlöny részletes vizsgálatával nyílt lehetőség. A kutatás során a vizsgált öt évfolyam - még nem digitalizált – kb. 5000 oldalnyi anyagát néztem át. Kutatási módszerem a primer forrás elemzése volt, majd az ennek során megszerzett információkat szintetizáltam a pedagógusprofesszió-kutatás eddigi eredményeivel. 1924 és 1928 között 52, a polgári iskolai tanárképzés témáját részben, vagy teljes terjedelmében érintő írás jelent meg a közlönyben. Ezek között szerepelnek a publicisztikák és szaktanulmányok mellett az egyesület közgyűlésének jegyzőkönyvei, parlamenti interpellációk leiratai, beszámolók, hírek. A szerzők között találjuk mások mellett a kultuszminiszter Klebelsberg Kunot, Sághegyi Lajost, Molnár Jánost, Reöthy Vladimirt, Weszely Ödönt és Kornis Gyulát is. A polgári iskolai tanárok professzionalizációjának második – szemi-professzionalizációs – szakaszában (1918-1928) a szakma más értelmiségi szakmákhoz képest alárendelt státuszát jelzik az alacsony fizetési kategóriák, és az ezekből fakadó szakmai viták, a képesítés nélküli tanárok elleni összefogás, ugyanakkor jellemző a konfliktus a szakma tradicionistái és a professzió szakmai megújítását zászlójukra tűzők között. A nyolc osztályos népiskola vissza-visszatérő terve mellett egyre erőteljesebben jelenik meg a szakmai önreflexió és identitáskeresés, a polgári iskolai tanárság egyre vehemensebben különíti el magát a „csak” középfokú végzettségű néptanítóságtól, ugyanakkor – a képzése idejére, és a latin nyelv hiányára való tekintettel - a középiskolai tanárságtól is távol áll. Milyen formában érhető tetten a tanárképzés átalakítása kapcsán a polgári iskolai tanárság professzionalizálódási törekvése a közlöny hasábjain? A hivatássá válási folyamat mely szegmensei jelennek meg? Kik képviselik a lapban az eltérő véleményt megfogalmazó szakmai csoportokat? Előadásomban ezekre a kérdésekre szeretnék választ adni.

A REKREÁCIÓ, A HUMÁNÖKOLÓGIA ÉS A KONSTRUKTÍV ÉLETVEZETÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI

Fodor Éva / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola
Révész László / Eszterházy Károly Egyetem, Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: rekreáció, humánökológia, konstruktív életvezetés

A rekreáció, a humánökológia és a konstruktív életvezetés összefüggései A tanulmány két fő tartalmi egységre épül, mindkettő dokumentum- és tartalomelemzéssel vizsgálja az érintett témákat. Az első rész a humánökológia és a rekreáció helyét mutatja be a konstruktív életvezetés-modell nevelési céltartományában. Konklúzióként megállapítja, hogy a humánökológia jellemzően a közösségfejlesztő, míg a rekreáció jellemzően az önfejlesztő magatartás- és tevékenységformákhoz kapcsolódó értékformálásban játszik szerepet. A második rész a civilizációs fejlődés során rendelkezésre álló szabadidő mennyiségét és annak eltöltésére, valamint az ökológiai károkozásra irányuló magatartást állítja párhuzamba. Az emberiség az őskorban rendelkezett a legkevesebb szabadidővel és a legcsekélyebb mértékű környezeti károkozás is ekkorra tehető. Az ókort némileg több szabadidő és – főként az európai kultúrákban – alapvetően hedonista életszemlélet jellemezte, ez a szabadidő eltöltésében az ökológiai károkozásában is éreztette hatását. A középkor – főként a kereszténység - vallásos érzülete a földi lét fő céljának a túlvilágra való felkészülést tartotta, így a szabadidő-eltöltés is jellemzően e célnak rendelődtől alá, valamint a környezeti károkozást is bagatellizálta ez a felfogás. Az újkorban az emberiség kezdett ráébredni arra, hogy a szabadidő eltöltésére és a környezettel való bánásmódra irányuló magatartása nem tartható fenn hosszú távon, azon változtatni szükséges. Az erre irányuló magatartás- és tevékenységformák viszont nem voltak kellően átgondoltak és fejlettek ahhoz, hogy ez a gyakorlatban meg tudjon valósulni. Érdekes egybeesés, hogy ekkorra tehető a kulturált és minőségi szabadidő-eltöltés iránti igény megjelenése; illetve annak a tudatosodása, hogy az életvitel kulturáltságának a környezettel való bánásmódra is ki kell terjednie. A szabadon felhasználható idő mennyisége és az ökológiai károkozás egyaránt nőtt a civilizációs fejlődés során, azonban nem állítható, hogy kizárólag a szabadidő mennyiségének növekedése és annak át nem gondolt felhasználása okozta az egyre kedvezőtlenebb ökológiai magatartást. Mégis fontos szerepe lehet a rekreációnak abban, hogy a szabadidő értelmes és igényes eltöltésével kedvező hatást gyakoroljon a lakosság életmódjára, aminek következtében a környezeti károkozás mértéke is csökkenhet. Ezért lehet értékes egy olyan rekreációs kultúra, amelyben a humánökológiai szemléletnek fontos szerepe van: segíthet egyrészt abban, hogy hatására azokat a szabadidős tevékenységeket válassza a népesség, amelyek a lehető legkisebb terhet róják a környezetre, illetve magában a tevékenység kivitelezésében is szem előtt tartás az ökológiai szempontokat. Másrészt hasznunkra lehet abban is, hogy a szabadidős tevékenységeken keresztül tudatosodjon az egyéni felelősségvállalás jelentősége annak egész társadalomra, mint ökológiai egységre gyakorolt hatásában.

A TANÁRJELÖLTEK, A KEZDŐ TANÁROK ÉS ÚJRAKEZDŐK PROBLÉMÁI AZ INTÉZMÉNY MŰKÖDÉSÉRE VONATKOZÓ ÍROTT SZABÁLYOK ÉS HAGYOMÁNYOK MEGISMERÉSÉBEN

Fodor Zoltán / I. sz. Európai iskola Brüsszel
Kedves Mónika / Varga Katalin Gimnázium Szolnok

Kulcsszavak: írott szabályok, pedagógiai dokumentumok, mentorok

A mentorálás munkáját segítettően vizsgáltuk meg két intézményben a pályakezdők, valamint a pályájukat más intézményben folytató, újrakezdő, gyakorlott pedagógusok pedagógiai problémáit az új intézményben megismerendő írott szabályok és iskolai hagyományok adaptációja tekintetében. Munkánk során, interneten közzétett kérdőívet és interjút alkalmaztunk a témán belül kiválasztott részterületre vonatkozó kérdésekről olyan kollégákkal, akik pályakezdők vagy újrakezdők, illetve olyan kollégákkal is, akik már több mint tíz éve azonos helyen dolgoznak pedagógusként. Az általunk vizsgált problématerület az intézmény belső működésének ismerete (formális, informális szabályok, szervezeti kultúra, programok, feladatok). A témakörön belül tovább próbáltuk szűkíteni a vizsgálandó területet. Az általunk alkalmazott kérdőív segítségével felmértük, hogy milyen problémákkal kell szembesülnie a pályakezdő kollégáknak az intézmény írott szabályainak, iskolai hagyományainak megismerése kapcsán. Ennek eredményeit részletes tartalmi és statisztikai feldolgozással elemeztük. A vizsgálat során az intézmény írott szabályainak és hagyományainak megismerésén belül különösen érdekesnek bizonyultak azok a kérdések, amelyek az említett szabályok hiányos ismeretéből származó problémákra világítottak rá, továbbá azokra váratlan helyzetekre és esetleges konfliktusokra, amelyek ezekből adódhattak a pálya kezdése vagy újrakezdése során. Az interjúkban már csak ezekre kívántunk fókuszálni. Választott problématerületünk jelentősen befolyásolja a pályakezdők pedagógiai nézeteit, azok hatását a pályaszocializációs folyamatokra. Az írott szabályok és intézményi hagyományok, szokások mielőbbi megismerése az iskolába integrálódó pályakezdő esetében a komfortérzet gyors kialakulását teszi lehetővé. Ezzel az érzettel, az attitűdök pozitív változásával a pályakezdőkre hagyományosan jellemző nehézségek minimalizálhatók. A kérdőívek és interjúk elemzése előtt hipotéziseinkben az alábbiakat fogalmaztuk meg: - A pályakezdők több konkrét, a tanárképzés során szerzett ismeretre emlékeznek, amelyek az intézmény működésére vonatkoznak. - Az újrakezdők nem, vagy – emlékeik szerint – csak alig kaptak felkészítést az írott intézményi szabályozás dokumentumairól, azok tartalmáról. - Főként az iskolavezetés lehet a formális szabályok megismertetésének elsődleges és megbízható forrása. - A tanítást konkrétan meghatározó dokumentumok alapvető fontossággal bírnak az tanévkezdéshez a kezdő kollégák esetében. - Főként az azonos szakú kolléga és/vagy a munkaközösség-vezető lehet az informális szabályok megismertetésének elsődleges és megbízható forrása. - Adódnak esetek, amikor a pályakezdő és az újrakezdő pedagógus nem tud azonosulni a belső működés hagyományaival. - A mentori tevékenység már a munkakezdés előtt kell, hogy elkezdődjön.

AZ EURÓPAI ISKOLÁK HÁLÓZATÁNAK MŰKÖDÉSE A JELENKORI KIHÍVÁSOK TÜKRÉBEN

Fodor Zoltán / I. sz. Európai Iskola Brüsszel

Kulcsszavak: Európai Iskola, pedagógiai kihívások, nézetek

Az Európai Iskolák Hálózatához tartozó oktatási-nevelési intézmények az Európai Unió és a NATO funkcionáriusok gyermekeinek nevelését vállalták föl elsődleges célként. Mindemellett mód van más tanulók bekapcsolódására is a speciális és különleges feltételek teljesülése esetén. A hálózat fenntartását és szakmai felügyeletét közvetlenül az Európai Unió Oktatási Bizottsága, valamint a tagországok kormányainak illetékes minisztériumai, de közvetett módon az Európai Iskolák Statútumát aláíró tagországok kormányai látják el. Magának a rendszernek a működtetése demokratikus keretek között, ugyanakkor hierarchikus rendben felépülő struktúrában valósul meg. A rendszer szabályozása több szinten, szintenként minden tagország bevonásával folyik. Előadásomban az elmúlt 12 tanév szakanyagait áttanulmányozva, pedagógiai tapasztalattal és vezetői gyakorlattal kiegészítve törekedtem tárgyyszerű helyzetelemzésre, ugyanakkor a kihívásoknak megfelelő stratégiai irányok meghatározására is mind az egész rendszer, mind pedig a benne tevékenykedő nemzeti, kivált a magyar nyelvi szekció tekintetében is. A rendszer elemzését az Európai Iskolák Hálózatának több mint 60 éves múltjára épülő jelenlegi kihívásaira alapozom, lehetséges alternatív megoldási lehetőségek javaslataival kiegészítve. A tanulói létszám drasztikus változása, a tanulók nemzeti sokszínűsége, a multikulturalitásból adódó pedagógiai feladatok, a költségvetés európai szintű kérdései, az újonnan csatlakozott nemzeti, nyelvi szekciók befogadása, alkalmazkodása, a nemzeti identitás megtartása és az európaiság gyakorlati manifestációja mind olyan, a közeli jövőt érintő kérdések, amelyekről vitatkozni, beszélni kell. Ezen szakmai vitáinkat azonban csakis a tények, a célok és a rendszerben működő, valójában a rendszert ténylegesen működtető pedagógusok attitűdjeinek és nézeteinek ismeretében folytathatjuk le. Ezekhez a jobbító jellegű, rendszer-fejlesztő elvi és gyakorlati diskurzusokhoz ad támpontokat jelen előadásom. A rendszerbe bekerült gyakorlott pedagógusok mindannyian « verseny-vizsga » alapján szelektált óvodapedagógus, tanító, vagy tanár. A belépő nézeteik eltérnek a hagyományos pályakezdőkéitől. Újrakezdésük a limitált kinevezési idő következtében gyors, hatékony attitűd és nézet korrekciót igényel. Munkámban az egyéni interjúk és a metafora-analízis módszereit alkalmaztam a nézetek és attitűdök változásának elemzésére, flexibilitásuk mértékének vizsgálatára. A nézetek feltárására kialakult legújabb módszer képeket használ. Munkámban a vizsgálati személyek által hasonlatokban kifejezett elemekre, a metaforák analízisére koncentráltam és kontrasztba helyeztem e komponenseket az elemzett, tényeken alapuló kihívások alapelemeivel.

A SZÜLŐK ÉS GYERMEKEIK VISZONYA AZ EGÉSZSÉGTUDATOS FIZIKAI AKTIVITÁSHOZ, AVAGY MINTA-E A SZÜLŐ?

Fügedi Balázs / Eszterházy Károly Egyetem

Bognár József, Révész László / Eszterházy Károly Egyetem, Sporttudományi Intézet

Horváth Cintia / ELTE Savaria Egyetemi Központ Szombathely

Kulcsszavak: család, sportolási szokások

Hazai és nemzetközi kutatási eredmények alapján elmondható, hogy az elmúlt években a mozgatórendszeri, légző, keringés és a belgyógyászati rendellenességek száma is megnövekedett az iskoláskorú fiatalok körében. Tudjuk, hogy betegségek és rendellenességek megelőzésében és javításában a rendszeres testmozgásnak és a sportszakember tudásának-személyiségének kiemelt szerepe van. Szintén evidencia, hogy a mentális, pszichés és kognitív funkciók megfelelő szintű kialakításában is nélkülözhetetlen a megfelelő minőségű és mennyiségű fizikai aktivitás, melyben a pedagógus mellett a családi háttér befolyásoló szerepe emelhető ki. Feltételeztük, hogy a szokásrendszerben jelentős különbségek, a sportolási szokásokban viszont hasonlóságok mutatkoznak meg a szülők és gyermekeik között. Kérdőív segítségével egy vidéki nagyváros általános iskolás gyerekeket (N=1218) és szüleiket (N=571) kérdeztük meg a sportolási és egészségtudatos szokásaikról, valamint ezzel kapcsolatos értékeikről. Eredményeink alapján elmondható, hogy a testnevelés és az egészségtudatos fizikai aktivitás fontossága egyértelműen megmutatkozott a tanulóknál és szüleiknél is. Azonban korosztálybeli különbségek mind a szokásrendszerben, mind az értékekben és tapasztalatban markánsan jelen voltak. A sportolási szokásokban a család nem mutatkozott meg pozitív mintaként. A szülők nehezen tudják az egészséggel és a fizikai aktivitással kapcsolatos tudásukat a gyakorlatban alkalmazni. Úgy véljük, hatékonyabban lehet feltárni a fizikai aktivitás iránti attitűdöt, ha egyes kérdésekben jobban megismerjük a szülői háttérrel, véleményt a testneveléssel és a testmozgással kapcsolatban, illetve összevetjük a szülő – gyermek véleményt. Ezáltal egy összefüggő rendszerként elemezhető a jelenkor ifjúságának fizikai aktivitással kapcsolatos tudása, szokásrendszere és attitűdje, mely a család segítségével fejleszthető a legjobban. Érdemes ennek megfelelően az egészségtudatos és aktív életmódot az iskola és a család együttes céljaival és tevékenységével tervezni.

AZ ISKOLÁN KÍVÜLI PROGRAMOK HATÁSA A TANULÁS KOGNITÍV ÉS NEM KOGNITÍV ÖSSZETEVŐIRE

Fűz Nóra / Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: Autentikus tanulás, iskolán kívüli tanulás, kérdőíves vizsgálat

A hazai közoktatási rendszer problémái egyre nyilvánvalóbbá válnak a különböző országos és nemzetközi vizsgálatok (PISA, OKM) romló tanulói teljesítményei által, elsősorban az alkalmazási dimenzióban, tehát az iskolában elsajátított ismeretek valószerű kontextusban történő felhasználásában. A problémák kiküszöböléséhez sürgető szükség volna a tanítási-tanulási módszerek újragondolására, a tanulóközpontú, tevékenykedtető módszerek tényleges gyakorlati bevezetésére, az autentikus tanulás, tehát a valós életpasztorátok tanórai alkalmazására. Az absztrakt tantermi tudományos ismeretek és a mindennapi élet közötti szakadék áthidalásához szorgalmazandó a tanulási környezet hagyományos, dichotóm megkülönböztetésével szemben az informális és formális tanulás interakciójának elősegítése. A tudományos és technikai fejlődést követő, nem-formális vagy informális tanulási színterek, mint például a látványlaboratóriumok, élménymúzeumok, tudományos központok, illetve a természeti jelenségeket valós vagy életszerű környezetében bemutató botanikus kertek, állatkertek, tanösvények stb. mind kiváló kiegészítői lehetnek a tantermi oktatásnak. Ezen iskolán kívüli tanulási színterek ugyanis a komplex és gyakran interaktív környezetük lévén egyszerre több érzékszervre hatnak, és egyaránt mozgósítják a tanulás kognitív és nem kognitív összetevőit. Az iskolán kívüli színterek nem csak a személyes és kognitív, de az affektív, a szociális és a motorikus tanulásra is lehetőséget nyújtanak. Az iskolán kívüli tanulás (out-of-school learning) iránti figyelem ezért világszerte fokozódik, és számos nemzetközi tanulmány számol be ezen tanulási forma eredményességéről. Hazai viszonylatban azonban csak keveset tudunk az iskolák által szervezett tantermen kívüli tanórak, foglalkozások hatásáról, ezért 2016 május-júniusában egy online kérdőív segítségével kívántuk feltérképezni az iskolán kívüli tanulás hazai gyakorlatát. Jelen előadás a komplex kérdőív egyik egységének (Az iskolán kívüli program specifikus megítélése, Cronbach- α : 0,94) eredményeit kívánja bemutatni, mellyel általános iskolás diákok, pedagógusok és intézményvezetők (N=4681) véleményét kérdeztük arról, hogy mennyire tartják hasznosnak az iskolán kívüli tanulást egyes kognitív és nem kognitív pedagógiai célok elérésében. A kérdőív tételeit faktoranalízis (KMO-index: 0,963) segítségével 3 csoportba soroltuk: kognitív, affektív és társas tanulás. A statisztikai elemzések kimutatták, hogy mind a tanulók, mind pedig a tanárok szerint a társas tanulás szempontjaiból bizonyultak leghatékonyabbnak a foglalkozások. A kérdőív 15 szempontja közül a tanulók, pedagógusok és intézményvezetők egyaránt a közösségi élményben és az új ismeretek szerzésében találták leghasznosabbnak a tantermen kívüli programokat. Az empirikus vizsgálat eredményei alátámasztják, hogy a pedagógusok és diákok több szempontból is igen hasznosnak tartják az iskolán kívüli tanulást, és a jövőben szívesen részt vennének gyakrabban is ilyen tanórákon. A kutatást támogatta az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-ÚNKP-16-3 Új Nemzeti Kiválóság Program; MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoportja.

AGRESSZIÓ TÍPUSAINAK VIZSGÁLATA INTEGRÁLTAN TANULÓ SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEK ESETÉBEN

Gacsó Adrienn / Prizma Általános Iskola és Óvoda, Egységes Gyógypedagógiai
és Módszertani Intézmény

Kulcsszavak: agresszió típusai, integráció, sajátos nevelési igény

Az averzív érzelmek, félelem, harag, düh az agresszív viselkedés elsődleges forrásai. A pszichés fejlődési zavar hatással van az érzelmi fejlődés több aspektusára. Ezen zavarral diagnosztizált sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek egyre nagyobb számban tanulnak integráltan. Jellemző rájuk a kognitív, emocionális és szociális készségek eltérő fejlődése (Gergely, 2005). Pedagógusok és pszichológusok tapasztalatai alapján a tanulási problémával küzdő gyermekek általában agresszívbabbak társaiknál (Ranschburg, 2009). A kulcsinger-arousal hipotézis szerint, a frusztráció olyan érzelmi állapotot, negatív arousalt vált ki, ami agressziót eredményezhet. Ebből és a pszichés fejlődési zavarral együttjáró módosult észleléséből kiindulva feltételeztem, hogy frusztráció esetén az SNI-s gyermekeknél gyakoribb a nyílt agresszió, mint tipikus fejlődésmentű társaiknál (TF). A kutatásban résztvevő gyermekek (N=40) fele SNI-s. A beszéd és beszédnyelv (35%), az iskolai teljesítmény (30%), a motoros funkció és kevert specifikus (10-10%) és pervazív (5%) zavarral küzdenek. Az önkítöltős Buss-Perry Agresszió Kérdőívet szülők és pedagógusok részére adaptálva, az agresszió öt típusát (düh, fizikai, verbális, autoagresszió és ellenségeskedés) hét jellemző itemmel láttam el. Emellett félig strukturált interjút készítettem a gyerekekkel az agresszió öt megnyilvánulási formáját érintő rövid mese segítségével. A kérdőív Mann-Whitney statisztikai próbája düh szülői ($p=0,036$) és tanári ($p=0,003$), fizikai agresszió szülői ($p=0,003$), verbális agresszió szülői ($p=0,034$) és autoagresszió szülői ($p=0,033$) csoportok esetén szignifikáns különbséget mutatott. Ez alapján az SNI-s gyerekek kiegyensúlyozatlanok, nehezen kontrolálják indulataikat, ok nélkül dühösek lesznek. Ha feszültek csapkodnak, verekednek. Harsányak, hangosak, nehezen tudják visszafogni magukat. Úgy érzik összeesküdtek ellenük. Elégedetlenek önmagukkal és előfordul önsértő magatartás. Az interjúk szöveges értékelése alapján gyakrabban érznek dühöt és többnyire osztálytársaikkal vannak konfliktusai. Verbális agresszió tekintetében a két csoport között nincs különbség. Az SNI-sek 75%-a ($p=0,000$) érzi úgy, hogy kiközösítik és nincsenek barátai. Frusztráció esetén nagy számban (75%) választottak idegrendszeri ingerlő tevékenységeket (hintázás, pancsolás), míg TF-ű tásaik (85%) a koncentrált figyelmet és elmélyülést nyújtó cselekvések felé fordultak (építés, olvasás, rajzolás). Gyengébb idegrendszeri szabályozás miatt az SNI-s gyermekek érzelmileg túlfűtött helyzetekben ösztönös reakciókat mutatnak, nehézséget okoz számukra az ok-okozati összefüggések meglátása és értelmezése. Pedagógusaik és szüleik feladata a konfliktusok kezelésének megtanítása és az indulat levezetésének segítése. Az eredmények hozzájárulhatnak a mindennapi munka és az integráció sikerességéhez.

A HALLGATÓK ELÉGEDETTSÉGE ÉS A FELSŐOKTATÁS MINŐSÉGE: AZ EUROSTUDENT VI. NEMZETKÖZI FELMÉRÉS HAZAI EREDMÉNYEI

Gaskó Krisztina / Új Nemzedék Központ

Kulcsszavak: felsőoktatás minősége, hallgatói elégedettség, EUROSTUDENT VI, pedagógusképzés

A felsőoktatás minőségének értelmezésében a folyamat alapú megközelítés (pl. a tanterv, az oktatók tudományos munkássága mint értékelési kritérium) mellett egyre népszerűbb a minőség felhasználói megítélése, a hallgatók elvárásainak való megfelelés vizsgálata. A hallgatói elégedettség témájában végzett kutatások egy része (pl. Appleton-Knapp és Krentler, 2006) a diákok képzéssel kapcsolatos tapasztalatait hangsúlyozza, míg mások (pl. Brokaw, Kennedy és Merz, 2004; Porter és Umbach, 2001; Fredericksen, Shea és Pickett 2000) a hallgatók sajátosságai közül az életkor, a nem, a temperamentum, a preferált tanulási stílus vagy a tanulmányi eredmények elégedettségre gyakorolt hatását elemzik. Az oktatás folyamatára fókuszáló kutatások (Krentler és Grudnitski, 2004; DeBourgh, 2003; Lado, Cardone-Riportella és Rivera-Torres, 2003; Elliot, 2002; Dana, Brown és Dodd, 2001; Porter és Umbach, 2001; Fredericksen, Shea és Pickett, 2000) olyan intézményi tényezők befolyását vizsgálják, mint az oktatók tanítási stílusa, az oktatóktól kapott visszajelzések minősége és időbeli aspektusai, az oktatói elvárások egyértelműsége vagy a diákcsoport mérete. Kutatások (pl. Elliot és Shin, 2002) azt is megerősítik, hogy a sikeres felsőoktatási intézmények, felismerve a hallgatói elégedetlenséggel összefüggő lemorzsolódás veszélyét, többet tesznek a belépő hallgatók elégedettségének növeléséért, mint más intézmények. A hazai felsőoktatásban is egyre több példát láthatunk arra, amikor a képzések felülvizsgálatához és továbbfejlesztéséhez megkérdezik a képzésben részt vevő hallgatók véleményét is (pl. Dóczi-Vámos, Gaskó és Szivák, 2012). Az EUROSTUDENT VI nemzetközi felmérés kérdőívében három állítás a tanulmányokkal kapcsolatos elégedettség, valamint további hét állítás a felsőoktatási tanulmányok szubjektív megítélésének vizsgálatát teszi lehetővé. A hazai felmérésben a 2016/2017-es tanév tavaszi félévében alap-, osztatlan mester-, mesterképzésben, illetve felsőoktatási szakképzésben aktív státuszú hallgatók vettek részt, 25 felsőoktatási intézményből (klaszteres mintavétel, ld. Hrubos, 2012). A nem, korcsoport, intézménytípus, képzési szint és képzési terület szerinti tisztítást követően a magyar mintába 7202 fő válasza került. Vizsgálatomban a pedagógusképzés képzési területen tanuló hallgatók 638 fős részmintáját hasonlítom össze a teljes mintával és más képzési területek részmintáival annak érdekében, hogy megtudjam, milyen specifikus eltérések azonosíthatóak a pedagógusképzésben részt vevő diákok képzéssel kapcsolatos elégedettsége, illetve a felsőoktatási tanulmányaikról alkotott értékelésük terén. Hipotéziseim szerint a pedagógusképzésben tanuló hallgatók elégedettebbek képzésük diákközpontúságával, ugyanakkor elégedetlenebbek az oktatásszervezés egyes aspektusaival, mint más képzési területeken tanuló társaik. Az eredmények hasznos inputokkal szolgálhatnak a pedagógusképzés terén folyó minőségfejlesztési tevékenységekhez.

A VIZUÁLIS NEVELÉS HATÁSA AZ ÓVODÁSOK KÉPI NYELVÉNEK FEJLŐDÉSÉRE

Gaul-Ács Ágnes / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Kárpáti Andrea / ELTE TTK, Természettudományi Kommunikáció
és UNESCO Multimédiapedagógia Központ

Kulcsszavak: képességfejlődés, diagnosztikus értékelés, vizuális nevelés

A korai fejlesztés hatását több területen vizsgálták már, és a kulturális hátrányok leküzdésében fontos eszköznek találták (Csapó, 2002; Koscsóné, 2015). Ebben az előadásban az óvodások vizuális nyelvfejlődését vizsgáló kutatásunk egyik narratív feladatát elemezve mutatjuk be, az óvodai vizuális nevelés fontosságát a 21. századi kommunikációban. A vizsgálatok elméleti kerete a gyermekrajz fejlődés plurimediális modellje, amely a képalkotást a verbális és mozgásos kifejezéssel együtt vizsgálja (Kindler és Darras, 1997, Darras, 2013). A modell kiemeli a kisgyermek képeinek értelmezésében a szöveges és mozgásos magyarázat fontosságát. Négy rajzból álló Szituációs Rajzi Feladatsorunk felvételekor minden esetben kérjük a rajzok értelmezését, és a válaszokat felhasználjuk a narratív tartalmak és szimbolizáció megértésében. Ezek a tartalmak nem stabilak, egy későbbi időpontban más interpretációt adhat a kisgyermek rajzáról, de az aktuális, a rajzolás után felvett értelmezés hiteles képet ad az aktuális alkotói szándékokról. A rajzokat öt azonos kritérium alapján értékeljük: 1)a feladat megértésének szintje; 2)formaábrázolás; 3)szimbólumképzés; 4)színhasználat; 5)komponálás. A kritériumokat a Vizuális Képesség Referenciakeret kipróbálására dolgoztunk ki (Kárpáti és Gaul, 2011, 2013). A négy szituatív feladtból hármat további, feladatspecifikus értékelési szempontokkal egészítettük ki. Ezek a kritériumok módot adnak a nem feladathoz kapcsolódó kifejező elemeket értékelésére is. Az előadásban a „Mesehős otthona” nevű feladat eredményeiről számolunk be, melyben a gyerekeknek kedvenc mesehősüket és annak közeli környezetét kellett megjeleníteniük. Mintánk 319 óvodásból áll. A reliabilitás vizsgálat igen jó eredményt adott; a feladatspecifikus elemekkel való együttes vizsgálatban (Cronbach- $\alpha=0,947$). A mesehősök attribútumaik segítségével jeleníthetőek meg legmarkánsabban, ezért is választottuk a képi szimbolizációt (a kortárs vizuális kommunikációban igen lényeges rész-képességet) igénylő témát. A „Mesehős otthona” feladat segítségével az óvodás korúak szimbólumhasználatát tudtuk alaposabban megvizsgálni. A homogenitásvizsgálatok azt mutatták, hogy a hat év felettiek illetve a két évnél több időt az óvodában töltött gyerekek eredményei nem különböznek szignifikánsan fiatalabb társaiktól, vagyis a legnagyobb fejlődést az óvodás kor elején lehet elérni. A vizsgálat közben megfigyeltük a média hatását a rajzok témáiba (a rajzok 8%-ban megjelentek az aktuális mozifilmek. (A fejlődési korszakokban nyújtott teljesítmény összevetésekor a klasszikus rajzfejlődési szakirodalom korszakolását vettük alapul (pl. Löwenfeld, 1954/2014, Hurwitz és Madeja, 1996/2012). Azonos időben, azonos feladatokkal felvett, 6-10 évesek körében végzett vizsgálataink elemzése alapján kiderül majd, folytatódik-e a gyorsan induló fejlődés, újra kell-e definiálnunk a „gyermekrajz fejlődés”, vagyis a képi nyelvhasználat korszakait. Az előadás alapját képező kutatás az MTA-ELTE Vizuális kultúra szakmodszertani kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok- a 21. század képi nyelvének tanítása” projekthez kapcsolódik. A tanulmány/ fejezet/ előadás/ poszter elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta. továbbá a „Common European Framework of Reference in Visual Literacy – CEFR-VL” című, Comenius 538568-LLP- 2013 DE- COMENIUS-CMP / 2013-4643. pályázat.

A DIAGNOSZTIKUS PROTOKOLLAL JELENTŐSÉGÉNEK VIZSGÁLATA GYÓGYPEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Gelencsérné Bakó Márta / Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

Kulcsszavak: diagnosztikus protokoll; egységesség; team-munka

A sajátos nevelési igényű gyermekek nagy számának megjelenése a többségi intézményben elősegíti a társadalmi integrációt. Ennek megvalósítása érdekében az együttneveléssel és az ezzel járó kihívásokkal válaszokat és megoldási lehetőségeket kell adni a gyermekek ellátásáért felelős szakmák képviselőinek (Bánfalvy, 2008). Ez a változás hatással van a többségi pedagógusok pedagógusszerepének formálására és módszertani tudásuk megújítására. A (gyógy)pedagógusi szerepkör változása a válaszkeresésben is kihívást jelent a szakma valamennyi szereplője számára. Rendkívül fontos azonban, hogy legyenek olyan mérföldkövek, amelyek a változások mellett a biztonságot jelentik, még ha maguk is változáson mennek keresztül. A diagnosztikus eljárásban résztvevő gyógypedagógusok számára ilyen támpont a diagnosztikus protokoll, mely egységessé teszi a gyógypedagógiai diagnosztizálást hazánk területén. Igazolva, hogy a magyar gyógypedagógia fontos szerepet tulajdonít a protokolláris szemléletnek, a protokolláris módszertani innovációnak. Az előzőekben felsoroltak meghatározták kutatásom témakörének megválasztását. Ezen ismeretek és tapasztalatok hozzájárultak ahhoz, hogy a szakirodalom alapján feltárjam a diagnosztikus protokoll szerepét, jelentőségét. Kutatómunkám alapkérdése, hogy megvizsgáljam és elemezzem, miként vélekednek alkalmazásáról az adott régió szakemberei. A kutatás típusát tekintve szekunder és primer kutatási elemek kerülnek feldolgozásra. Az adatfelvétel során a sokaságból kiválasztott rész a pedagógiai szakszolgálatokban dolgozó diagnosztizálást végző szakembereket fedi le. A mintavételi technikák közül a nem véletlen, ezen belül az önkényes mintavételi technika kerül alkalmazásra. A kérdőívre adott válaszokat az SPSS 20.0. statisztikai programmal dolgoztam fel, egy, illetve többváltozós elemzéssel. Öt kutatói kérdés a zárt kérdésekre, kettő a nyitott kérdésekre irányul. Két hipotézis kerül megfogalmazásra. Az elsőben azt feltételezem, hogy az orvosi modell és a szociális modell alkalmazása a diagnosztizálás során a válaszolók körében igen erős kapcsolatot mutat. A második kapcsán azt feltételezem, hogy a diagnosztikus protokoll alkalmazása igen erős kapcsolatot mutat a többségi pedagógussal való együttműködésben a kérdőívet kitöltők körében. A kutatási eredmény rávilágít arra, hogy a diagnosztikus protokoll meghatározó a diagnosztizálás folyamatában. A feltárt összetevők és a kapcsolatok szorossága igazolja az egységesség, a szervezettség, a team-munka, a személyes kapcsolatok fontosságát és igényét. A kutatás részterületein statisztikailag igazolható kapcsolatok feltételezik, hogy reprezentatív mintán is igazolható eredményt kapunk. Megállapítható, hogy a team-munka nemcsak a diagnosztizálás folyamatában jelentős, hanem a nevelés/oktatás egész folyamatában. A diagnosztizálást végző szakemberek a nevelési/oktatási intézményekkel és a családdal együtt, egymást kiegészítve készítik fel a jövő nemzedékét a társadalmi be- és elfogadásra.

PEDAGÓGIAI SZAKKÖNYVEK MINT KORDOKUMENTUMOK, 1949–1957

Golnhofer Erzsébet / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Szabolcs Éva / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intéze

Kulcsszavak: szocialista pedagógia; politikai kényszerek; ideológiai alkalmazkodás

Az utóbbi időben számos pedagógiatörténeti kutatás foglalkozott az ötvenes évek pedagógiájával, különös tekintettel a pedagógia és a politika kapcsolatára (l. pl. Golnhofer – Szabolcs, 2013, 2014; Sáska, 2016), ugyanakkor további vizsgálatokat igényel annak mélyebb felderítése, hogy a szakmaiság, a tudományos normák hogyan voltak összeegyeztethetőek a kizárólagosság igényével fellépő ideológiával, amely a Rákosi-korszakot jellemezte. A pedagógia és a politika egymásba fonódása jól tanulmányozható a korszak szakmai kiadványainak különféle sajátosságait és kontextusait vizsgálva. A megjelentetett kiadványok képet adhatnak a pártállam és a szocialista ideológia keretei között formálódó neveléstudományról (l. pl. Németh - Bíró, 2016). Jelen kutatásunkban arra vállalkoztunk, hogy az 1949-1957 között megjelent „A szocialista nevelés kiskönyvtára” és „A szocialista nevelés könyvtára” sorozatokat, mint a totalitárius Rákosi-rendszerben működő pedagógiai tudományosság produktumait elemezzük, értelmezzük és elhelyezzük a korszakra jellemző politikai, ideológiai és szakmai térben. A korszakban megjelent számos szakmai sorozat között e kettő már nevében is hordozza azt a szándékot, hogy egyrészt bemutassa a mérvadónak tekintett szovjet pedagógiát, másrészt elősegítse a hazai szocialista pedagógia kibontakozását. Tartalmi szempontjaink többek között kitértek a sorozatok létrejöttének körülményeire; a kötetek tematikai elemzésre; a szovjet és a magyar szerzők arányára, évenkénti változására; a magyar szerzőknek a formálódó szocialista neveléstudományban betöltött pozícióinak bemutatására; a női szerzők, szerkesztők jelenlétére, szerepére; az egyes kötetek korabeli fogadtatására, a szakmai kommunikációban betöltött szerepére. A könyvészeti források mellett levéltári forrásokat is bevontunk a kutatásba, hogy forráselemzésünk során összetettebb képet kapjunk a vizsgált sorozatok keletkezési körülményeiről, az összefonódó politikai, ideológiai és pedagógiai kontextusokról. A sorozatok egészét és az egyes köteteket vizsgálva kvantitatív és kvalitatív elemzést végeztünk. Eredményeink közül kiemeljük, hogy „A szocialista nevelés könyvtára” sorozatban már indulásakor túlsúlyban vannak a szovjet szerzők kötetei, majd fokozatosan megjelennek a magyar szakemberek munkái, amelyek 1957-re dominánssá válnak. Ez a tendencia azt jelzi, hogy a direkt szovjet hatás gyengül, kiépülni látszik a pártállami körülményekhez alkalmazkodó hazai szocialista - döntően módszertani és tantárgyi témákra koncentráló - pedagógia. A sorozatok fogadtatásával kapcsolatos könyvészeti elemzéseink azt mutatják, hogy az egyszínű szakmai nyilvánosságban kisebb árnyalatbeli különbségek fedezhetőek fel a szovjet minta követésében és a hatás értelmezésében a politika hullámvázainak függvényében.

ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK PÁLYAMOTIVÁCIÓJÁNAK ÉS PÁLYAKÉPÉNEK VIZSGÁLATA

Golyán Szilvia / ELTE TÓK

Kulcsszavak: óvodapedagógus, pályakép, pályamotiváció

A pedagógusképzést elemző vizsgálatok – leginkább a gyakorló pedagógusokra fókuszálva – feltárják a pedagóguspálya elemeit és állomásait, leírják például a pályamotiváció struktúráját, azonosítják az annak háttérében álló individuális és intézményi környezetet megjelenítő mintázódásokat (Paksi, Schmidt, Magi, Eisinger, Felvinczi, 2015). A pedagógus-előmeneteli rendszer (2013) ráirányította a figyelmet a pedagóguspálya társadalmi megítélésének, a pedagóguspálya választásának és a pedagógusszakma gyakorlásának empirikus vizsgálatára (Paksi, Veroszta, Schmidt, Magi, Vörös, Endrődi-Kovács, Felvinczi, 2015; Paksi, Veroszta, Schmidt, Magi, Vörös, Felvinczi, 2015). Nemzetközi kutatások eredményei azt támasztják alá, hogy a pedagóguspálya választásában meghatározó motivációk közül legerősebb hajtóerőnek a belső jellegű motiváció tekinthető (pl. Tomšik, 2016; Mansfield, Beltman, 2014; Paulick, Retelsdorf, Möller, 2013; Watt, Richardson, Klusmann, Kulter, Beyer, Trautwein, Baumert, 2012; Fokkens-Bruinsma, Canrinus, 2012). A hazai pályakezdő pedagógusok motívumai között elsöprő arányban szerepel a gyerekek és a tanítás szeretete, a hivatástudat (Chrappán, 2010). A pedagóguspályát választók motivációiról azonban kevés hazai közvetlen adat áll rendelkezésre (Pócsik, 2015; Di Blasio, 2010; Varga, 2007), kiváltképp kevés hazai kutatás foglalkozik az óvodapedagógus hivatást választó fiatalok motivációs hátterével. Az oktatáspolitikai és a felsőoktatási intézmények számára kétségtelenül fontos információ, hogy a fiatal generáció mennyire és miért tartja vonzóknak az óvodapedagógusi pályát, hivatást. Empirikus kutatásunk célja a téma jól megalapozott elméleteiből kiindulva az óvodapedagógus pályát választó hallgatók pályaválasztási motivációjának és pályaképének (összetevőinek és ezek kapcsolatának) átfogó vizsgálata kérdőíves módszerrel. Célunk: egyrészt, hogy részletes, ugyanakkor átfogó képet nyerjünk az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációjáról (meghatározó motívumairól, azok kapcsolatáról, alakulásáról) a pedagógusképzés kezdeti fázisától a tanulmányok befejezéséig. Másrészt feltárjuk azokat a tényezőket, melyek leginkább meghatározzák a hallgatók hivatással kapcsolatos attitűdjét. Harmadrészt pedig megvizsgáljuk és leírjuk az óvodapedagógus hallgatók pályamotivációjának, pályaképének és pályaszocializációjának esetleges összefüggéseit. A kutatás kezdő fázisában (2017) az elsőéves óvodapedagógus-hallgatók körében mért pályamotivációs eredmények – a minta reprezentativitása, illetve a kutatás longitudinális jellege okán – a későbbiekben lehetőséget biztosítanak az adatok összehasonlítására. Különösen izgalmasnak kínálkozik ezáltal az a lehetőség, hogy a pályaválasztási motivációk társadalmi tendenciáit és a pedagógusképzés során történő változások hatásait tanulmányozhassuk.

KOMLÓS GYULA ÉS RÁBAI IMRE PEDAGÓGIAI EGYÜTTMŰKÖDÉSE MATEMATIKÁBAN TEHETSÉGES KÖZÉPISKOLAI TANULÓK FEJLESZTÉSE ÉRDEKÉBEN

Győri János / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: matematikai tehetséggondozás; Komlós Gyula; Rábai Imre

A 2. világháború utáni magyarországi matematikai tehetséggondozás fordulópontja volt az első speciális matematika tagozat létrehozása és megindítása a Fővárosi Fazekas Mihály Gimnáziumban 1962-ben. Túl azon, hogy az osztály kivételes teljesítményekkel járult hozzá a hazai matematikatudomány későbbi fejlődéséhez, máig tartó hatással bírt az iskola későbbi intézményi fejlődésére, a középiskolai matematikai tehetséggondozás jövőjére, és általában a magyarországi pedagógia és tehetségpedagógia gyakorlatára is. Noha az osztályról az elmúlt évtizedekben számos újságcikk jelent meg, a laikus feldolgozásokon túlmutató szisztematikus, tudományos igényű feltárás fél évszázadig váratott magára. 50 évvel az osztály érettségijét követően, 2016-ban a Magyar Tehetséggondozó Társaságok Szövetségének támogatásával egy komprehenzív kutatásba kezdtünk, amelynek során feltárjuk az osztály keletkezésének és működésének történetét nemzetközi és hazai kontextusban, a tagozatos matematikai tehetséggondozás magyarországi és nemzetközi hatástörténetét, valamint a tanulók szakmai kibontakozása tekintetében értett beváltástörténetét. Az osztály 26 életben lévő tanulóval és 2 tanárral készített félig strukturált interjúk tartalomelemzése alapján két pedagógus meghatározó jelenléte bontakozik ki az osztály életében. Jelen előadásunkban a félig strukturált interjúk mellett egyéb fellelhető dokumentumokra építve a földrajz-történelem szakos osztályfőnök Komlós Gyula, valamint a matematikát oktató Rábai Imre pedagógiai életútját mutatjuk be, külön figyelemmel a speciális matematika tagozatos osztály vezetése érdekében történt együttműködésük kezdetére és folyamatára, valamint együttműködésük pedagógiai tartalmára, kiemelve mindazon elemeket, amelyek az osztály pedagógiai értelemben vett sikerességének meghatározó elemei voltak. A háború túlélését követő időkben pedagógussá váló Komlós Gyula és Rábai Imre a Toldy Gimnáziumban, majd a Fazekasban töltött közös tanári éveik, illetve az azt követő szakmai tevékenységük eredményeként egyaránt a tantárgyuk oktatását jelentősen befolyásoló, alkotó tanárok lettek a maguk tantárgyi területein, akiknek pedagógiai nézetrendszere és gyakorló pedagógusi karaktere komplementer módon egészítette ki egymást. Míg Komlós Gyula osztályfőnökként és szaktanárként a tanulókkal rendkívül szoros emberi kapcsolatot tartott fenn, s az általa oktatott tudományok mellett igyekezett a diákokat a társadalmi élet, a művészetek széles területeinek megismerésében és magas szintű művelésében is inspirálni, addig a szakmai tandem másik meghatározó tagjaként tevékenykedő Rábai Imre figyelme elsősorban a matematikai tehetségek képességoptimalizációjára irányult, s többek között azt a tehetségpedagógiai dilemmát igyekezett megoldani, hogy miként lehet „matematikai zseniket” együtt fejleszteni a matematikában tehetséges, de a tanulócsoport többi tagjához képest matematikában mégis csak átlagos képességűnek mondható diákokkal. A kutatást a MATEHETSZ (Magyar Tehetséggondozó Szervezetek Szövetsége) támogatta.

TANULJANAK-E ÉS A KÖZNEVELÉS MELYIK FOKÁN/OSZTÁLYÁBAN 10 UJJAS VAKÍRÁST A TANULÓK? – EGY KUTATÓTANÁRI PROGRAM ÉS RÉSZEREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA

Hajdicsné Varga Katalin / Budapesti Gazdasági Centrum Berzeviczy Gergely Szakgimnáziuma

Kulcsszavak: digitális írástudás, 10 ujjas vakírás, alap- vagy középfokon tanuljanak-e gépelni a tanulók

A sikeres digitális oktatás elengedhetetlen feltételeként említik külföldi tanulmányok azt, hogy a kézírás és olvasás mellett a tízujjas gépelést is tanulják meg a tanulók. Magyarországon középfokon a közgazdaság szakmacsoportban a 9. évfolyamon, az ügyvitel szakmacsoportban négy évig tanulnak 10 ujjas vakírást a tanulók. A 9. évfolyamon a billentyűzetkezelési készség kialakul(hat), amennyiben a tanulók nem megszilárdult fogás- és billentéstechnikával érkeznek. Az ügyvitelt tanulóknak magas óraszámú szakmai tantárgy, ennek révén a diákok professzionális gépelőkké válnak. Alapfokon nincs kötelező gépírásoktatás, csupán szakkör vagy fakultáció keretében van lehetőség a tanítására. Kutatótanárként a 2016-2020 között megvalósítandó programom célja annak kiderítése, hogy a) melyik korosztályban van létjogosultsága a tízujjas vakírás tanulásának, b) eredményességének javításához milyen online oktatóprogramok készítése szükséges. A kutatás első évében, 2016-ban a közgazdasági ágazat 9. évfolyamán 290 budapesti és Pest megyei tanuló írta le, hogy milyen módszerekkel, eszközökkel tanulják a tízujjas vakírást, továbbá a gépírásban elért szintjüket eredményesnek tartják-e. A válaszolók 90%-a szerint a házi feladatok, projektmunkák elkészítésében azonnal hasznosítani tudják, és jövőbeli tanulmányaikban, munkájukban is alkalmazni fogják. A többség elégedett az oktatási módszerekkel, ugyanakkor szükségesnek tartják a bárholonnan elérhető oktatóprogramokkal való tanulását, amelyek lehetővé tennék az otthoni gyakorlást is. Érdekes adalékként szolgál, hogy néhány tanuló szerint a sikernek az is záloga, hogy szabályosan gépelni tudó, szakképzett pedagógus tanítsa a tantárgyat. 2017-ben (március 29. – június 8. között online) országos mérést végeztem. 42 közgazdaság szakmacsoportban (is) oktató szakgimnázium vezetőjének (névre szólóan) juttattam el a felkérő levelet. Összesen 669 fő töltötte ki a kérdőívet, a feldolgozásuk, értékelésük jelenleg folyik. Előadásomban e munka eredményének birtokában választ fogok adni a kutatási tervben feltett kérdésekre: 1. A közgazdasági szakmacsoportban a 9. évfolyamon eredményes-e a 10 ujjas vakírás tanítása? Eljutnak-e a tanulók a vakírásban a készség/jártasság szintjére (amely már lehetővé teszi, hogy az iskolai szintén kívül is ezt a technikát alkalmazzák)? Az eredményes tanulás-tanítás folyamatában milyen eszközökkel és módszerekkel dolgoznak a tanárok? Milyen új, a digitális nemzedék igényéhez igazodó oktatóprogramra, tanári segédletre van szükség az eredményesség javítására? 2. A 9. évfolyamon a 10 ujjas vakírás tanítása már a megszilárdult gépelési technikát próbálja felülírni, ezért e gépelési mód tanulását célszerű alapfokon elkezdni.

AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS JÓ GYAKORLATAI A TESTNEVELŐK SZEMSZÖGÉBŐL

Hamar Pál / Testnevelési Egyetem

Karsai István / PTE Általános Orvostudományi Kar

Prihoda Gábor / Magyar Diáksport Szövetség

Kulcsszavak: testnevelés, jó gyakorlatok, preferált feladatok

Bevezetés Magyarországon a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről egyértelműen fogalmaz, ugyanis az általános és középiskolákban felmenő rendszerben heti öt testnevelés órát rendel el. Ez az intézkedés a „huszonnegyedik órában” jött, hiszen a magyar fiatalok egészségi és edzettségi állapota rohamosan romlik, az inaktív életmód pedig egyre inkább kor tünetté válik. Vizsgálatunkban arra keressük a választ, hogy a testnevelők szerint léteznek-e jó gyakorlatok a mindennapos testnevelés bevezetésének időszakában a tantárgy oktatása terén. A vizsgálat nemcsak a tartalmak szakmai jelentésére összpontosíthat, hanem a fogalom értelmezésének változataira is. Bármit is jelentsen a pedagógusok számára a „jó gyakorlat”, a kérdés (ez a fókusz) alkalmasnak tűnik arra, hogy a testnevelés mindennapjait illetően a lehető legváltozatosabb tartalmakat hozza elő a testnevelőkből. Anyag és módszer Keresztmetszeti vizsgálatunk során, véletlenszerűen kiválasztott testnevelők (N=542) nyílt végű válaszokat adhattak a testnevelés jó gyakorlataira. Az adatfelvételre a 2013/14. tanévben került sor. A jó gyakorlatok kérdésére adott válaszokat narratívákként értelmeztük, amelyek meghatározható kontextusban születtek. A válaszok analízisére tartalomelemzéssel zajlott, a kvalitatív módszerekre vonatkozó szabályok és lépések alkalmazásával. A jó gyakorlatok elemzése során létrejött dimenziók és a testnevelés preferált feladatainak kategóriái közötti összefüggés vizsgálatra a Pearson-féle khi-négyzet próbát alkalmaztuk. Eredmények és konklúziók A testnevelők a jó gyakorlatok vonatkozásában főleg az infrastruktúra (a tantárgy oktatásának helyszíne, annak felszereltsége, eszközparkja), az egész iskolát érintő sportesemények, valamint a pedagógusok szakmai, naprakész felkészültsége, e tudás fejlesztése lehetőségeinek kérdései érdeklik. Ez sem a gyakorlat (elsősorban az oktatásmódszertan), sem pedig az elmélet (leginkább az oktatáselmélet) oldaláról nézve nem meglepő. A válaszadók kategóriákba sorolt narratíváit összehasonlítva a testnevelés általuk leglényegesebbnek vélt feladataival (egészségmegőrzés, motoros készségkialakítás, nevelőhatás elérése, öröm megélése, általános fejlesztés) az tapasztalható, hogy bármilyen preferenciát is választanak a pedagógusok a feladatok terén, a három meghatározó tartalmi kategória fontossági sorrendje nem változik. A testnevelői szakma legfontosabb jövőbeni feladatai közé tartozik, hogy a mindennapos testnevelés ügyét megvédje az „emiatt túlterhelt a gyermek az iskolában” megalapozatlan nézettől, illetve aktív részese legyen a Nemzeti alaptanterv (NAT5) kilátásba helyezett újabb munkálatainak.

A KORAI ISKOLAEHAGYÁS PREVENCIÓJÁNAK TÁMOGATÁSA A TANÁRKÉPZÉSBEN HASZNÁLHATÓ SPECIÁLIS KURZUS SEGÍTSÉGÉVEL

Hanák Zsuzsanna / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: tanárképzés; speciális kurzus; korai iskolaelhagyás

A korai iskolaelhagyás háttérében bonyolult és több tényező által meghatározott okok és folyamatok vannak. Jelen előadásban a korai iskolaelhagyás megelőzését célzó tanárképző és továbbképző kurzus kerül gólcso alá. A kurzus célja, olyan kompetenciák kialakítása a tanároknál, melyek alkalmassá teszik őket arra, hogy elfogadó, pozitív attitűdökkel forduljanak a korai iskolaelhagyás szempontjából veszélyeztetett tanulók felé. A kurzus elméleti alapját képezték elsősorban: Imre Anna (2014), Mihályi Krisztina (2014), Porkolábné Balogh Katalin – Balázsné Szűcs Judit – Szaitzné Gregorits Anna (2014), Kopp Erika – Ollé János – Zágon Bertalanné (2011), Némethné Tóth Ágnes (2009), Szautner Jánosné Szigeti Gizella (2005), Kagan, Spencer (2004), László Ágnes (2004) munkái. A kurzusok végén visszajelzést kértünk, és arra a kérdésre kerestünk választ, hogy a kurzus hasznosságát, a képzés tartalmát, oktatási módszereit, valamint a pedagógusok saját kompetenciáinak változását hogyan értékelik. A visszajelzés mérési módszere zárt kérdőív, attitűdskála, és interjú voltak. A vizsgálatban 713 fő vett részt. Az eredmények feldolgozásához SPSS programot használunk. Leíró statisztikákat (átlag /M/, szórás /SD/), valamint átlagok összehasonlítására építő eljárást (t-próba) alkalmazunk, illetve az összefüggések elemzését korreláció-számítással végezzük el. Az eddig feldolgozott eredményekből látható, hogy a pedagógusok egyértelműen hasznosnak ítélik meg a képzést (74% nagyon jó; 20% jó), mely a korai iskolaelhagyás prevencióját szolgálja. Elsősorban a tananyag gyakorlati hasznosságát, annak érthetőségét értékelték a pedagógusok nagyon pozitívan (82% kifejezetten jó; 18% inkább jó) és a használt oktatási módszerek nyerték el tetszésüket (52% kifejezetten jó; 44% inkább jó). Számunkra a résztvevő pedagógusok kompetenciáik, attitűdjeik, a témához (korai iskolaelhagyás szempontjából erősen veszélyeztetett tanulókhoz) való hozzáállásuk alakulása volt izgalmas kérdés. Látható, hogy egyértelműen felkészültebbnek érzik magukat a szakmai folyamataik fejlesztésére, informáltabbaknak, kompetensebbnek érzik magukat az egyéni bánásmódot igénylő tanulókkal folytatott közös munkában. A képzés tartalmi elemeivel a tanárok nagy része már találkozott az alapképzésben, de az alkalmazott képzési módszerek – főleg ahol lehetőség volt a páros, ill. kiscsoportos megbeszélésre, esetelemzésre, valamint a saját szakértelem hozzáadására – hozzájárult mások gondolatainak megértéséhez, elfogadásához. Az esettanulmányok szakmailag igényes elemzése olyan gondolatokat ébresztett a résztvevő pedagógusokban, melyekre eddig nem gondoltak, noha többen évek óta tanítják a korai iskolaelhagyás veszélyének kitett tanulókat. Reményeink szerint ez átsugárzik a mindennapi iskolai nevelő-oktató munkára is. Az előadáson a kurzus bemutatására és a pedagógusok visszajelzéseinek részletes elemzésére kerül sor.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS NEVELÉS PROBLÉMÁI ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI A NEMZETKÖZI FELMÉRÉSEK ROMÁNIAI ADATAINAK TÜKRÉBEN

Hégető Katalin / József Attila Általános Iskola

Kulcsszavak: természettudományos oktatás, nemzetközi felmérések, módszertani fejlesztés

Napjainkban a természettudományos oktatás-nevelés számos problémával küzd. Erre mutatnak rá a nemzetközi vizsgálatok, az IEA TIMSS felmérései és az OECD PISA vizsgálatai (B. Németh, Korom és Nagy L-né, 2012). Erre hívta fel a figyelmet a Rocard-jelentés is (Rocard és mtsai, 2010), mely szerint a természettudományok oktatása nem tudja ébren tartani a természet iránti gyermekkori kíváncsiságot, a tanárok jelentős része ódzkodik a megszokottól eltérő oktatási formák alkalmazásától. Az előadás a 2015-ös PISA, valamint a 2013-as TALIS vizsgálat romániai eredményeit tekinti át, rámutatva a természettudományos nevelés módszertani fejlesztésének lehetőségeire. Románia a 2003-as évet kivéve részt vett minden PISA-vizsgálatban. A 2015-ös felmérés eredményei kismértékű előrelépést jeleznek, de továbbra is komoly gondok vannak a tanulók szövegértésével, amely a matematika és a természettudományos teljesítményben is megmutatkozik. A természettudományos műveltség területén a romániai diákok által elért 435 pont hat ponttal több, mint 2012-ben, de ez a 493 pontos OECD átlaghoz képest még mindig nagyon alacsony (OECD, 2016). Nagy problémát jelent, hogy rendkívül magas (38,5%) a 2. képességi szint alatt teljesítők aránya, és nagyon alacsony (0,7%) az 5. képességi szint felett teljesítőké. A természettudományos nevelés romániai helyzetét tovább árnyalja, hogy a többségi és a kisebbségi képzés, illetve a képzés nyelve szerint jelentős eltérések mutatkoznak a tanulók tudásában. A legjobb eredményt a kisebbségi magyar anyanyelvű képzés tanulói érték el 2006 óta minden mérési pontban. A 2013-as TALIS felmérés romániai eredményei szerint az aktív tanulási formák ritkábban vannak jelen a tanításban. A kis csoportban végzett tevékenységek jellemzőbbek a tanórákon, mint az IKT eszközök használata vagy a projektek alkalmazása (OECD, 2014). Az aktív módszereket azok a tanárok használják, akik részt vettek különböző továbbképzéseken (Mirescu, Blanariu, Avram és Daniliuc, 2014). A szakértők szerint a nemzetközi felmérések eredményei nagymértékben összefüggnek a jelenlegi oktatási rendszer hibáival: kevés a tanóra, túlsúlyos a tananyag, nincs elegendő idő a szövegelemzésre, a diákok gondolkodásmódjának fejlesztésére, inkább a memorizálásra helyeződik a hangsúly. A romániai tanügyi rendszer ugyan megfelel az elvárásoknak, de a képzés minősége elmarad a nemzetközi átlagtól. Az iskolában nemcsak az ismeretek átadására és az elméleti oktatásra kellene törekedni, hanem arra is, hogy a tudás maradáno, életre szóló, alkalmazható legyen. A felmérések eredményei jelzik, hogy Romániában is módszertani megújulásra van szükség, olyan módszerek alkalmazására, amelyek elősegítik az értelmes tanulást és a gondolkodás fejlődését. Ebben fontos szerepet kap a pedagógusok felkészültsége, továbbképzése, a változatos tanítási-tanulási módszerek alkalmazása a heterogén osztályokban.

A PEDAGÓGUS SZEREPE, FELADATAI AZ ISKOLAI PÁLYAORIENTÁCIÓBAN

Hegy-Halmos Nóra / Eötvös Lóránd Tudományegyetem Felnőttképzés-kutatási
és Tudásmenedzsment Intézet

Kulcsszavak: pályorientáció, életpálya tanácsadás, pedagógus szerepek

A gyorsan változó társadalmi, gazdasági és technikai környezet megköveteli a jövő generációjától, hogy képes legyen a változásokkal összhangban alakítani pályáját, életútját. A jól megválasztott, érdeklődésünknek, képességeinknek megfelelő hivatás sikeres életpályát biztosíthat, még akkor is, ha tudjuk, ma már a Super által atipikusnak nevezett életpályák a munkaerőpiac működésének fő irányává váltak. (Borbély-Pecze, 2010) A helyes pályaválasztásnak óriási szerepe van az egyén életében, hiszen az fogja meghatározni munkaerő-piaci helyzetét, az általa vállalható munkák körét. A jövő nemzedékének szemléletformálásában megkerülhetetlen szerepe van a köznevelési rendszerben dolgozó pedagógusoknak. A köznevelési törvény a pedagógus feladataként írja le a diákok pályorientációjának, aktív szakmai életútra történő felkészítésének irányítását. (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, a pedagógus kötelességei és jogai 62. § 1. bekezdés). A pályorientáció folyamatának segítése igazi kihívást jelenthet az iskolarendszer számára, hiszen a köznevelési intézményekben, iskolákban elsősorban a pedagógusok feladataként jelenik meg. Vajon a pedagógus társadalom mennyire felkészült erre a feladatra? Vizsgálatom fő célja az volt, hogy képet kapjak az iskolai pályorientáció gyakorlatáról a hazai gimnáziumokban, másrészt megismerjem az ott dolgozó pedagógusok pályorientációval kapcsolatos attitűdjeit. Empirikus kutatásom további célja volt, hogy feltárjam, milyen tevékenységeket végeznek pályorientációs céllal a vizsgálatban résztvevő pedagógusok, illetve annak feltérképezése, mennyire érzik magukat felkészültnek a pályorientációs tevékenység támogatására. A kutatás módszereit tekintve, komparatív dokumentumelemzéssel áttekintettem a pályorientációra vonatkozó hazai és Európai Unió dokumentumokat, valamint kitekintettem néhány európai ország iskolai pályorientációs gyakorlatára. Kérdőíves vizsgálatom során Magyarország három régiójában (Nyíregyháza, Győr, Szombathely és Budapest), gimnáziumokban tanító 487 pedagógus vélekedéseit, nézeteit vizsgáltam az iskolai pályorientáció gyakorlatáról, valamint saját ezen tevékenységben betöltött szerepükről. Szintén a kérdőíves vizsgálat célja volt, hogy megismerjem a megkérdezett pedagógusok véleményét a pályorientációs tevékenységhez szükséges ismeretekről, kompetenciákról, illetve saját ezirányú felkészültségükről. Kutatásom eredményeképpen sikerült a vizsgált három régió tekintetében átfogó képet kapnom a gimnáziumokban megvalósuló pályorientációs tevékenységről, annak gyakorlatáról, valamint megismerhettem a megkérdezett pedagógusok attitűdjeit és fejlesztési javaslatait. Előadásomban szeretném bemutatni kutatási eredményeimet, kiemelten a pedagógusok iskolai pályorientációban betöltött szerepére, azzal kapcsolatos gyakorlati feladataira koncentrálva.

A ZENEMŰVÉSZETI SZAKGIMNAZISTA TANULÓK FELSŐFOKÚ TOVÁBBTANULÁSÁNAK JELLEMZŐI

Héjja Bella Emerencia / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: zeneművészeti szakgimnázium, felsőfokú továbbtanulás, zeneművészeti kar

A zenei képzés hazánkban különféle szinteken működik: alap, közép és felsőfokon, melyből a középfokú és részben a felsőfokú képzést vettük górcső alá, azaz a zeneművészeti szakgimnáziumokat és a zeneművészeti karokat. Egy országos, zeneművészeti szakgimnazista tanulókat felmérő kutatás első és második lépéseként megvalósított korábbi (2015, 2016) vizsgálataink során megfigyeltük a zeneművészeti szakgimnazista tanulók családi háttérét, ezen belül a szülők iskolai végzettségét, a tanulók lakóhelyének típusát, a szülők és gyermekük közötti kommunikáció gyakoriságát, továbbá családi énképükkel kapcsolatban is információkat nyertünk a Tennessee énkép skála segítségével. Eredményeik inkább a gimnáziumban tanuló diákokéhoz hasonlítanak, mintsem a hasonló névvel illetett szakgimnazista (akkor még szakközépiskolások) tanulókhoz. Kitekintést tettünk kvalitatív és kvantitatív módszerekkel a tanulók iskolaválasztási és továbbtanulási motivációjára és az információszerzés forrásaira vonatkozóan, melyben a tanár meghatározó szerepét tapasztaltuk. Jelenlegi kutatásunk szintén a továbbtanulás tematikájával foglalkozik, de jelen esetben már konkrétan a felvételi eredményekre fókuszáltunk a 2014 évi Felvi eredményeket vizsgálva. Megfigyelésünkbe azokat az intézményeket tudtuk bevonni, melyekben kizárólag zenei képzés folyik, így kilenc zeneművészeti szakgimnázium adataival dolgoztunk, összesen 379 fővel. SPSS 22.0 statisztikai program segítségével többféle szempontból végeztünk megfigyeléseket. Eredményeink azt mutatták, hogy a zeneművészeti szakgimnáziumban tanuló fiatalok legnagyobb arányban szakirányú felsőoktatási képzésben szeretnének részt venni és közülük a legtöbben a Budapesten működő Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen szeretnék folytatni zenei tanulmányaikat. Az összes jelentkező közel 54 százaléka jelentkezett művészet képzési területre és közülük majdnem 56 százalékanak sikerült a felvételi. A nemek szerinti összehasonlítás során azt tapasztaltuk, hogy a férfiak közül többen adták be jelentkezésüket az előbb említett képzési területre, és sikeresség szempontjából a nők előtt jártak, ugyanis nagyobb arányuknak sikerült bekerülni az első helyen megjelölt művészeti szakra. Azt tapasztaltuk, hogy azok, akik pályát módosítanak legnagyobb hányadban a tanárképzésre, illetve a bölcsészettudományi képzési területekre adták be jelentkezésüket, továbbá eredményeink szerint az orvos- és egészségtudományi valamint a természettudományi képzési területek iránt érdeklődnek legkevésbé a fiatal zenész tanulók.

AKTÍV TANULÁSI ÉS ÉRTÉKELÉSI MÓDSZEREK HATÁSA A TANÍTÓJELÖLTEKRE

Hercz Mária / Neumann János Egyetem

Kulcsszavak: pedagógusképzés, szakmai szocializáció, értékelés

A 21. század tanítójának számos új kihívásnak kell megfelelnie (OECD, 2000; EU, 2009), melyekre csak egy átalakuló tartalmú és módszertanra épülő tanítóképzés tud megfelelni. A pályaszocializációs, és a pedagógus-gondolkodás kutatások elméleti alapjaira építettük 2010-ben kezdett longitudinális fejlesztő programunkat, melynek utóhatását vizsgáltuk, és mutatjuk be előadásunkban. Kutatásunk célja válasz keresése arra a kérdésre, hogy kimutatható-e az új tartalmú és szemléletű pedagógia oktatás és kurzusok valamiféle tartós hatása a végzett tanítók gondolkodásában. Feltételeztük, hogy akiknek lehetősége volt napközi otthoni nevelést és a pedagógiai értékelést külön kurzuson, konfliktuskezelést több kurzuson tartalomba építve, aktív tanulási módszerekkel tanulni, illetve első évfolyamtól több pedagógiai és pszichológiai kurzuson pályaszocializációt célzó tevékenységeket végezni, annak szakmai meggyőződéseiben ez meglátszik. Három részterületet vizsgáltunk: (1) Különböző tartalmak fontosságának értékelése köréből a napközi otthoni nevelés, a mérési és értékelési módszerek oktatása és a reflektív módszerek esetében. (2) E kiemelt tartalmak tantervi arányának értékelése. (3) A lehetséges tantervi változtatások esetén megjelenő kiemelt tartalmak. Intézményünk kutatóműhelyében folyó kutatásban készült egy kérdőív (Takács, 2017) mely néhány kérdésének másodelemzése segítségével kaphattam választ kérdéseimre. A megbízhatóan működő (Cronbach alpha= 0,92) elektronikus kérdőív eredeti célja a képzés és a gyakorlat kapcsolatának értékelése intézményünk tanító szakán végzettek körében. Korábbi, 2010-ben megkezdett longitudinális pályaszocializációs vizsgálatunkban részt vevő hallgatók új tanterv szerint is tanultak új pedagógiai szemlélettel és tartalmakkal (az első diplomászerzők 2012-ben végeztek). A kérdőíves kutatás 103 válaszadója 50,5%-a végzett 2012 után, így a véletlen közrejátszásával a longitudinális kvalitatív vizsgálattal kísért évfolyamok hallgatóinak fele bekerült a mintába, az internetes megkeresés alapján kitöltötte a kérdőívet. Az eredmények azt mutatták, hogy a 2012-nél korábban végzett pedagógusok csoportjával az új tantervi programban és a kísérletben résztvevők meggyőződéseit, értékelésüket összevetve $p < 0,05$ szignifikanciaszinten mutatkoztak jelentős különbségek a napközi otthoni vezetése, a gyermekvédelmi feladatok megismerése és a mérési-értékelési módszerek oktatása területén, minden esetben a 2012 után végzettek javára: e területek nevelési szerepét sokkal fontosabbnak tartják, illetve a diagnosztizálásra való felkészültségüket is biztosabbnak. A képzés lehetséges arányváltoztatásával kapcsolatos vélemények is eltértek, szintén szignifikáns különbséget kaptunk a két vizsgált részminta között ($p < 0,023$), bővítenék a képzési tartalmakat a vizsgált területeken. Az eredmények egyértelműen bizonyítják, hogy a modern pedagógiai saját élményű tanulása hosszú távon is hat a tanítók gondolkodására, a tanítóképzésbe építése hasznos.

MUNKAHELYI EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS

Hidvégi Péter/ Debreceni Egyetem, Sporttudományi Koordinációs Intézet
Lenténé Puskás Andrea / Debreceni Egyetem, Sporttudományi Koordinációs Intézet
Balogh László / Debreceni Egyetem, Sporttudományi Koordinációs Intézet

Kulcsszavak: munkahelyi stressz munkahelyi egészségfejlesztés

A munkahelyi egészségfejlesztés egy olyan eljárás, melynek célja a dolgozók egészségének, életminőségének fejlesztése, de a hagyományos orvoslástól eltérően ezt az egészség feletti kontrollnak és felelősségnek az egyének kezébe helyezésével éri el. A hatékony munkahelyi működés humán feltételrendszerét a munkaerő képzettsége, tudása mellett a munkavállalók lelki, mentális és fizikális fittségi állapota (egészsége) biztosítja. A kutatás célja országos viszonylatban feltárni a Nemzeti Adó és Vámhivatal (Vám-és Pénzügyőrök) és a Rendészeti Szakközépiskolák oktatóinak stressz szintjét, munkahelyi motivációját, munkahelyi légkörét, szervezettel való elkötelezettségüket és az előrejutás lehetőségét. A Nemzeti Adó és Vámhivatal esetében, a kapott eredmények tükrében egy egészségfejlesztési tervet dolgoztunk ki a már meglévő, egészségfejlesztési irányvonalakat figyelembe véve. A kutatás 2015 tavaszán fejeződött be (N=715). A vizsgálatban részt vevők megoszlása: 1. 481 fő Vám- és Pénzügyőr, akik már több mint 1 éve teljesítenek szolgálatot; 2. 122 fő Vám-és Pénzügyőr, akik kevesebb mint 1 éve vannak az állományban; 3. és 112 fő oktató. A felmérés kérdőíves módszerrel történt, zárt kérdéseket alkalmaztunk válaszkategóriákkal. Négy olyan részkérdőívünk volt, amelyek itemei összegezhetőek, és így reliabilitás-mutató számolható. Ezek reliabilitása a Vám és Pénzügyőrök esetében 0,64-0,86 közötti Cronbach- α értékeket, míg az oktatók esetében 0,78-0,84 közötti Cronbach- α értékeket mutatott. Az empirikus kutatás második részét interjú képezi (N=75). A felmérés eredményei alapján elmondható, hogy a legégetőbb szükség a munkahelyi stressz javításán van, főleg az egy évnél hosszabb ideje szolgálatot teljesítőknél. Az egészségfejlesztési terv egy több szintű sport-és mozgásprogramot alakítottunk ki, mely figyelembe veszi az alkalmazottak egészségi állapotát, a régiós különbségeket illetve az eltérő munkabeosztás következtében tapasztalható eltéréseket. A szakmai programot úgy állítottuk össze, hogy lehetőséget biztosítson helyben végezhető fizikai aktivitásra, valamint az időjárás elemeinek felhasználásával a természet erőivel való edzéseket és mozgásformákkal is színesítsük a kínálati mozgásrepertoárt. A program kialakítása során törekedtünk arra, hogy az irodai dolgozók és a terepen munkát végző alkalmazottak munkaterhelésének eltérő sajátosságaiból, valamint más-más terhelési aspektusból felmerülő munkahelyi ártalmak és annak preventív szemlélete beépüljön a tervezetbe. Ahhoz, hogy az egészségfejlesztési terv elnyerje kellő hatását biztosítani kell a felsővezetői réteg támogatását és a program melletti elkötelezettséget, ki kell alakítani a munkavállalói részvételt, elkötelezettséget, a személyi kompetencia fejlesztését és biztosítani kell a szükséges technikai kapacitást a program bevezetése előtt.

PEDAGÓGIA, SZOCIÁLPEDAGÓGIA, IFJÚSÁGSEGÍTÉS ÉS KÖZÖSSÉGSZERVEZÉS A KÉPZÉSEK RENDSZERÉBEN

Horváth Ágnes / Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: ifjúságsegítés, közösségszervezés, oktatáspolitikai

Az oktatásra-nevelésre vonatkozó diskurzus során időről-időre felmerül az igény bizonyos kérdések újragondolására, a meglévő fogalmi és diszciplináris keretek újraértelmezésére. Korábban egy-egy új pedagógiai paradigma mentén indultak el a tudományos diskurzusok, kutatási programok az értelmezési mezők tisztázására, újabban az oktatáspolitikai irányelvek, nemzetközi felmérések, és új tudományos megközelítések generálhatnak vitát. Minden paradigma-váltás és minden változtatási igény értelmezése előbb-utóbb visszavezet bizonyos történeti alapok, tudományos kiindulópontok újragondolásához, vagy egyszerűen felfrissítéséhez. A pedagógiai és szociálpedagógiai kérdésfeltevés, újragondolási igény értelemszerűen veti fel a nevelés, a pedagógia társadalmi szerepének újra-definiálását, illetve a történeti alapok új kontextusba helyezését. Ha pedig az alapkérdések értelmezését is felvetjük, akkor érdemes a tudományos alapokig visszanyúlni, tehát azokat a gondolkodókat felidézni, akiknél először fogalmazódott meg evidenciaként a nevelés társadalmi szerepének hangsúlyozása. A szimpóziumi előadás a pedagógia – szociálpedagógia – ifjúságsegítés és közösségszervezés fogalomkörében megtalálható lehetséges értelmezési mezőket vizsgálja, behelyezve a kérdéskört egy tágabb, általános pedagógiai és konkrét oktatáspolitikai diskurzus kontextusába. A szociálpedagógia mint stabilan működő szakma és képzés, az ifjúságsegítő szak mint tervezett, de végül meg nem valósult képzés, a közösségszervezés szak pedig mint új program képezi az összehasonlító elemzés alapját. Az egyes szakok képzési és kimeneti követelményeinek vizsgálata elsődlegesen a tudományos besorolás problémáira hívja fel a figyelmet (szociális, humán tudományok és a pedagógia), rávilágítva a besorolásból fakadó strukturális és tartalmi meghatározottságokra; majd kitér a képzési programok általános célkitűzéseire, amelyek viszont a társadalmi beágyazottság, a szakmai protokoll és presztízs szempontjából mutatnak érzékenykülönbségeket. A képzési és kimeneti követelmények további elemzése a főbb ismeretkörökre és a tanulási eredményekben meghatározott követelményekre, valamint a szakmai gyakorlat programokon belüli helyére és szerepére koncentrálnak. Az eredmények azt mutatják, hogy meghatározó jellegű diszciplináris és a strukturális különbségek ellenére, mind a három program tükrözi a klasszikus pedagógiai célok társadalmi és erkölcsi vonatkozásait: akár a klasszikus nevelésfilozófiai alapelvek, akár az újkori humanisztikus pedagógiai koncepciók, akár a nemzetközi közösségi irányelvek szempontjából vizsgáljuk a magyar képzési rendszerben megjelenő alapképzési szakokat, egyértelműen kimutatható az a szociális érzékenység és társadalmi felelősségérzet, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy a felnövekvő generációk nevelése szociális szempontból is hatékony lehessen, elősegítse társadalmi beilleszkedésüket.

INFORMÁLIS TANULÁS TÖRTÉNETI VIZSGÁLATÁNAK EGY LEHETSÉGES MODELLJE

Horváth H. Attila / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: informális tanulás, szocializációs folyamat, életen át tartó tanulás

Az informális tanulás az Európai Unióban az életen át tartó tanulás előtérbe kerülésével kapott nagyobb figyelmet, míg a tengerentúlon már több évtizede foglalkoznak a kérdéssel. Sok kutató osztja azt a nézetet, hogy minden tanulás egy kontinuumban történik, ami a formalitás és az informalitás különböző szintjeit tartalmazhatja. Ezek a szinteknek négy szempont: 1) a helyszín, 2) a folyamat, 3) a tartalom és 4) a cél mentén írhatók le, és így megadható a(z) informális) tanulás tipológiája. Az előadás vizsgálja az informális tanulás megközelítéséből a szocializációt, amelyben a társas interakciók sorozata zajlik, amely folyamatot a kölcsönhatás jellemzi (Bagdy, 1994), vagyis nemcsak a környezet hat az egyénre, hanem az individuum is mindig visszahat a környezetére. A szocializáció az egyén oldaláról tekintve tanulási folyamat, amely sokszor rejtett mechanizmusok, spontán mintakövetések eredménye, vagyis gyakran tudattalanul történik, miként maga a strukturált környezet által közvetítette hatások (Giddens, 2006) sem feltétlenül tudatosan irányulnak az egyénre. Az informális tanulást úgy értelmezi ezért, mint ami magába foglalja a szocializációs folyamatot. Lehetségesnek és szükségesnek tartja az informális tanulás történeti megközelítését, mivel a tanulásnak jelentős része informális, amely időben-térben mindenütt jelen van, ezért az informális tanulás vizsgálata nagyobb figyelmet érdemel általában, és így a múlt kutatásában is, a korábbi időszakok iskolán kívüli tanulási színtereinek azonosításában, elemzésében. Az informális tanulás történeti feltárásához Bronfenbrenner (1979) modelljét használja, kifejtve, hogy a választott modell – a kritikai felvetések mellett is – egy lehetséges kutatási és értelmezési keretként szolgálhat. Amellett érvel, hogy az informális tanulásra irányuló vizsgálódás szoros kapcsolatban áll a neveléstörténeti és a nevelésszociológiai kutatásokkal, miként a szociálpedagógia megközelítésével, így fontos adalékokkal szolgálhat mindhárom diszciplína számára.

A SZÍNHÁZI NEVELÉS ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI ÉS HATÉKONYSÁGA AZ ISKOLAI ERŐSZAK KEZELÉSÉBEN

Horváth László / ELTE Neveléstudományi Intézet

Lendvai Lilla / ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Kulcsszavak: bullying; iskolai erőszak; színházi nevelés

Az előadás során bemutatjuk egy magyarországi színházi neveléssel foglalkozó civil szervezet nemzetközi projektjéhez tartozó kutatásának magyarországi adatait, melyben azt vizsgáltuk, hogy egy konkrét foglalkozás milyen hatást ér el az adott osztályban a bullying témaköréhez kapcsolódóan. Az adatfelvétel 2016 és 2018 zajlik, jelen szakaszában 8 iskola 10 osztálya vett részt. A bullying értelmezéséhez hazai (Buda, 2015; Jármí és Ribiczey, 2011; Paksi, 2009) és nemzetközi (Vreeman és Carroll, 2007; Olweus, 1993) forrásokra is támaszkodtunk. A kutatás exploratív, konstruktivista megközelítést alkalmaz és a hatás-mérés módszertanára (Sági és Széll, 2015) támaszkodik. A beavatkozás lehetséges hatásmechanizmusainak feltárásához előkutatást végeztünk (foglalkozások megfigyelése, félig-strukturált interjú tanár-színészekkel, tanári visszajelzések elemzése) és erre támaszkodva alakítottuk ki kutatásunk módszertanát. Jelen kutatási szakaszban 10 foglalkozáshoz kapcsolódott mérés (a beavatkozás előtt félig strukturált interjú az osztályfőnökkel, kérdőíves felmérés a vizsgálati és kontrollcsoport diákjai körében, illetve a beavatkozás után félig-strukturált interjú az osztályfőnökkel, a tanár-színészekkel és egy hét után ismét kérdőíves adatfelvétel a vizsgálati és kontrollcsoport diákjai körében). Jelen előadás a kérdőíves adatfelvétel eredményeinek bemutatására irányul, melyet kvalitatív adatokkal árnyalunk. A kérdőívben külföldi kutatásokból származó, megbízható és érvényes mérőeszközökből (Hamburger és mtsai, 2011) válogattunk skálákat (szociális kohézió és bizalom, iskolai légkör, bullying problémaérzékelés, bullying szerepek, társas támogatás, önbizalom, morális elfogadás, szociális kontroll), illetve egyéb kontextuális kérdéseket tettünk fel. Az eredmények értelmezése során figyelembe kell venni az adatfelvétel korlátait is. Hatásmérésünk a természetes kísérletezés kategóriájába sorolható, így a résztvevő szervezetek, osztályok normál működését nem zavarhattuk meg az adatfelvétellel. A kérdőívek között eltelt idő viszonylag rövid, de hosszabb se lehetett, hiszen a vizsgált beavatkozás is csak egyszeri és rövid. Hatásokra vonatkozó hipotéziseink kapcsán előzetes sejtéseink beigazolódni látszanak, hiszen elsősorban olyan szoft-tényezők mentén tapasztalhatók statisztikailag szignifikáns különbségek, mint a bullying-problémaérzékelés (elsősorban verbális), illetve a társas-kontroll. A vizsgált beavatkozás képes ráébresztetni a diákokat a bullying problémakör széleskörű értelmezési lehetőségeire (ebből fakadóan lehetséges, hogy bizonyos értékek az elvárttal ellentétben inkább növekednek) és potenciális negatív hatásaira, illetve rávilágít azokra a mentőövekre, melyeket egy ilyen szituációban megragadhat az érintett, a szemtanú vagy egyéb szereplő. Mind a bullying megelőzésében, mind kezelésében pozitív hatásokat fedezhetünk fel a vizsgált osztályokban a beavatkozás hatására, azonban ennek mélyebb elemzése még szükséges.

A MAGYAR FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LEHETSÉGES SZERVEZETI MODELLJEINEK FELTÁRÁSA ÉS ELEMZÉSE

Horváth László / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: felsőoktatás; szervezeti struktúra; szervezeti modell

A felsőoktatási intézmények speciális szervezeteknek tekinthetők (Hüther és Krücken, 2015, melyek iránt az 1960-as évektől kezdve egyre nagyobb figyelem fordul a felsőoktatási szervezetkutatások keretében. A felsőoktatási intézményeket kezdetben, mint kollegiális intézmény vizsgálták az önszabályozó akadémiai közösség nézőpontjából (Millett, 1962), később a különböző frakciók versengése a szűkös erőforrásokért került előtérbe (Baldrige, 1971), míg az 1970-es évektől az anarchia modellek tükrében vizsgálták ezeket (Weick, 1976), megerősítve a szimbolikus menedzsment sajátosságait (Birnbaum, 1988). A felsőoktatási szervezetkutatásokban gyakran használják Henry Mintzberg szervezettípológiáját, aki általános modelljében megkülönbözteti a stratégiai csúcs, az operatív mag, a középvezetés, a technostruktúra, a kiszolgáló törzskar és az ideológia építőelemeit, melyek eltérő hangsúlyozásával különböző szervezeti modelleket hoz létre. Maga Mintzberg is a szakértői bürokrácia (operatív mag és kiszolgáló törzskar dominanciája) modelljével írja le a felsőoktatási intézményeket (Mintzberg, 1983), melyet hazai elemzésében megerősít Keczer Gabriella (2014) is, szervezetfejlesztési javaslatként említve az adhokrácia modelljét. Jelen kutatás célja, hogy megvizsgálja a magyar felsőoktatási intézmények szervezeti struktúráját és- céljában megismételve Hrubos (2011) és Horváth (2011) klaszteranalízését-, feltárja a felsőoktatási intézmények lehetséges csoportosítását és ezen csoportok sajátosságait. Ez egyrészt időszerű, hiszen a korábbi kutatás óta eltelt időszakban több szervezeti átalakítás, illetve több törvénymódosítás érintette a felsőoktatási intézmények működését, illetve jelen kutatásban a klaszterképző változók körébe olyan indikátorokat vontunk be, melyek stabilabban a szervezeti struktúra jellemzői mentén időben kevésbé változó csoportokba sorolhatja az intézményeket. A hierarchikus klaszteranalízis (Ward-módszer) eredményei alapján részben megismétlődtek a korábbi kutatás kategóriái, részben pedig más klaszterek alakultak ki, melyek elméleti és empirikus alapokon is jól elkülöníthetőek. Az egyes klaszterek mentén a számviteli törvény szerinti költségvetési beszámolóban található munkavállalói létszám funkciócsoportonkénti megoszlását elemezve (dokumentumelemzés) megalkottuk az egyes klaszterekre jellemző tipikus mintzbergi szervezeti modelleket (szakértői bürokrácia, (operatív) adhokrácia, divizionális forma) az állami felsőoktatási intézmények esetében, mely árnyaltabb képet mutat a korábbi besorolásokhoz képest. A felsőoktatási intézmények kategorizálása és szervezeti modelljük differenciált azonosítása segít abban, hogy differenciáltabban gondolkozzunk ezekről a speciális szervezetekről, mely egyrészt alátámasztja a szervezetkutatások tapasztalatait, illetve árnyalja a korábban kialakított képet. A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-16-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

ÁLTALÁNOS ISKOLAI KOMPETENCIAFEJLESZTÉS ÉS INTÉZMÉNYI SZINTŰ MEGKÖZELÍTÉSEK

Imre Anna / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Imre Nóra / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Pálvölgyi Krisztián / Budapesti Corvinus Egyetem

Kulcsszavak: kurrikulumimplementáció, eredményesség, munkaközösségek

Kutatásunk a kompetenciafejlesztés megjelenési és kapcsolódási formáit vizsgálja (pl. intézményi dokumentumok, tanórai és tanórán kívüli foglalkozások, értékelés), intézményi oldalról, általános iskolák körében, hátrányos és nem hátrányos tanulási környezetekben. A kompetenciafejlesztés kérdését az iskolai eredményesség (pl. Scheerens 2013, Mulford 2003, Gamoran et al. 2000), iskolaszervezet (pl. Spillane, 2004) és a kurrikulum-implementáció elméleti keretében értelmezzük (pl. McLaughlin-Talbert 1994, Fazekas-Halász 2013, Datnow et al. 2000), s mikroszinten, intézményi kontextusban, a tanulás nézőpontjából közelítjük meg, a tanítással-tanulással összefüggő intézményi folyamatok elemzésének segítségével. A kutatás keretében a 2016/2017 tanévben online kérdőíves kutatást végeztünk korábbi kutatásunk terepén, 3 járás 25 általános iskolájának vezetői és pedagógusai körében, és 7 esettanulmányt készítettünk. Előadásunk a kutatás tapasztalataiból mutat be egy szeletet: az eltérő intézményi gyakorlatokat, tapasztalatokat, építve a kérdőíves adatfelvétel eredményeire és az esettanulmányok tapasztalataira egyaránt. Elemzésünk fókuszában a pedagógus munkaközösségek munkájának elemzése áll, kiemelt figyelemmel három kompetenciaterületre (szövegértés, idegen nyelv, szociális kompetencia), s eltérő társadalmi háttérű intézmények gyakorlatának feltárására és összehasonlítására. Az előadás első részében az elméleti keretet, valamint a kérdőíves adatfelvétel tapasztalataira építve az iskolavezetők és tartalmi szabályozással, kompetenciafejlesztéssel, illetve a délutáni foglalkozásokkal kapcsolatos válaszait mutatjuk be. Az előadás második része a kutatás kvalitatív tapasztalataira épít, a kompetenciafejlesztés megjelenési formáit mutatja be az intézményi dokumentumok, illetve a gyakorlati megvalósítás, oldaláról az iskolavezetők törekvések és a munkaközösségek munkájának feltárásával. Az elemzés során kiemelt figyelmet fordítunk néhány kérdésre: az interpretációk eltéréseire, a kompetenciamérési adatok felhasználására, ill. a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások kapcsolatára. Az előadás harmadik részében a tapasztalatokat társadalmi háttér szerint eltérő, hátrányos és nem hátrányos intézmények tapasztalatait összevetve néhány következtetés megfogalmazására kerül sor az eltéréseket illetően, valamint a tanulást segítő és akadályozó tényezőkkel összefüggésben.

AZ ONLINE TANULÁSI TAPASZTALAT HATÁSA EGY PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSÉT CÉLZÓ TANANYAGKÍSÉRLET EREDMÉNYESSÉGVIZSGÁLATÁBAN

Janurikné Soltész Erika Andrea / Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kar

Kulcsszavak: online tanulás, digitális tananyagok fejlesztése, e-learning

Korunkban a tanulással és a tudással kapcsolatosan megfogalmazott elvárások megváltoztak, az egyszerű felidézés, a mechanikusan ismételhető tevékenységek helyébe új képességelvárások léptek (Molnár, 2016). A 2016-ban megfogalmazott tanulói kompetenciák (ISTE Standards for Students) között az önálló tudáskonstruálás, a tudatos technológiahasználaton alapuló innovatív tervezés és a komputatív gondolkodás leírásában is megjelenik a problémamegoldó képesség mint szükséges kompetenciaelem. Az online tanulás, oktatás egyre nagyobb teret kap az élet minden területén a különböző színtereken megvalósuló tanulási folyamatokban. A digitális eszközök integrálása több szempontból is hatékonynak bizonyul: növeli a tanulási motivációt, elősegíti a tanuló egyén tanulási folyamatba való bevonódását (Hung, Hwang és Huang, 2012). Az oktatástervezés feladatai között hangsúlyosan megjelenik a komplex, rosszul strukturált problémák megoldási képességének és a magasabbrendű gondolkodás képességének fejlesztése (Akcaoglu 2016). Kutatásunk egy projektszemléletű LMS segítségével megvalósuló tananyagfejlesztési kísérletsorozat, melyben különböző kompetenciafejlesztési célok alapján kialakított oktatástervezési metódusok hatékonyságát vizsgáljuk. Jelen kutatásban az alapként tekintett online tananyag mellé a problémamegoldó gondolkodást támogató oktatástervezési modellek és problémamegoldási folyamatleírások (Jonassen 1997, OECD 2010, Yeo és Tan 2014, Likourezous és Kalyuga 2016) alapján elkészült egy problémamegoldó tananyagváltozat, melyben egy valós szituációba ágyazva jelenik meg ugyanaz az oktatási tartalom. Vizsgálatom célja annak kimutatása, hogy mutatkozik-e jelentős különbség a korábban szerzett online tanulási tapasztalat alapján a kontrollnak tekintett kiindulási és a kísérleti problémamegoldó tananyaggal történő tanulás zárótesztjével mért eredményei között. A vizsgálathoz szükséges minta (N=98) kiválasztása hólabda módszerrel történt, az adatokat az előzetes ismereteket és több háttérváltozót is mérő bemeneti kérdőív, valamint a tananyaggal való tanulást lezáró tudásteszt szolgáltatta. A számítási eredményeink (kontrollcsoportnál $p=0,591$, a kísérleti csoportnál $p=0,149$) azt mutatják, hogy a kísérleti és a kontroll tananyaggal való tanulás eredményességére nincs érdemi befolyása annak, hogy a tanulónk először tanult-e e-learning keretrendszerben, vagy már gyakorlott tanuló. A kísérleti tananyagfejlesztéssel kapcsolatosan további kísérletekkel szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy a meghatározott célokhoz igazodó tartalomfejlesztéssel és tevékenységtervezéssel létrehozott digitális tananyag és online tanulási környezet igazolhatóan hatékonyabbá tegye a fejlesztési célok elérését. A kutatást támogatta az „EFOP-3.6.1-16-2016-00001 Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat.

A KÖZOKTATÁS EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA EGY FELMÉRÉSSOROZAT TÜKRÉBEN, ÚJ OKTATÁSI MÓDSZER KIFEJLESZTÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN A FIZIKA TANULÁSÁHOZ

Jarosievitz Beáta / Gábor Dénes Főiskola
Radnóti Katalin / ELTE TTK Fizikai Intézet

Kulcsszavak: fizikaoktatás, tévképzetek azonosítása, fogalmi differenciálódás, társas tanulás

A fizikaoktatás eredményességét, a fizika, föld- és környezettudomány, illetve különböző mérnöki szakokra belépő hallgatók szaktárgyi tudásszintjének mérésével, 2006 óta folyamatosan vizsgáljuk. Kutatási kérdésünk az, hogy megfelelő előképzettséggel érkeznek-e a hallgatók ahhoz, hogy felsőoktatási tanulmányaikat megkezdjék, és ott eredményesek legyenek? Van-e kapcsolat a felvételi pontszámok és egyéb háttérváltozók, mint érettségizett-e a diák fizikából, és ha igen, milyen szinten, volt-e tanulmányi versenyen és ott milyen eredményt ért el, között a dolgozatban elér teljesítmény között? A munka során mérőeszközöket és ahhoz tartozó kvantitatív kiértékelési rendszert fejlesztettünk ki. Az egyes években teljesen hasonló dolgozatokat írtunk, így a teljesítések összehasonlíthatók. A több éves munka során sikerült azonosítanunk a fizika oktatása során jelentkező, a diákok tudásába beépülő masszív tévképzeteket, melyek egy része a nemzetközi szakirodalomból is ismert. Ezeket tovább árnyaltuk, illetve újakat is felismertünk. Több száz hallgatói dolgozat elemzése során megállapítottuk, hogy a diákok jelentős részénél a fizika alapvető fogalmi rendszeréhez tartozó fizikai mennyiségek egy része nem differenciálódott a közoktatási tanulmányok során, mint például sebesség és gyorsulás, erő és energia. Kísérletet tettünk a fizika tantárgy felsőoktatási tanulása során is vizsgálni a hallgatók teljesítményének alakulását. Célunk elérése érdekében a hagyományos módszerekkel tartott előadásokon az interaktív tanítási módszert, a „Peer instruction method” (Mazur, 1997, 2014) valamint a kooperatív módszert is alkalmaztuk. A hallgatók ismétlés esetén a LearningApps.org, webkettes alkalmazást futtatják saját eszközeiken, mely kis, interaktív építőkövek segítségével támogatja a tanulási és tanítási folyamatokat. A hallgatók a fogalmak elmélyítése érdekében, a SOCRATIVE ingyenes, előre elkészíthető kvíz kérdésekre épített programot próbáltuk ki. A válaszadást megelőzően a hallgatók az előre elkészített QR kódot beszkenelik, belépnek az applikációba, majd a társaikhoz fordulnak, és saját eszközeikkel (BYOD) válaszolnak a felett kérdésekre. Az előadások sikeressége érdekében a hallgatók saját okos eszközeikkel egyszerű kísérleteket is végeznek: pl. videofelvételt készítenek egy jelenségről, és azt elemzik. A videofelvételt az ingyenes Tracker program segítségével elemeztük a hallgatókkal, majd több mérést elvégezve standard hibát számoltunk, és összehasonlítottuk a kísérleti értéket az irodalmi értékkel. Az órákon az e-learninges tananyagoknak, a szimulációknak is nagy jelentősége van. Egy el nem végezhető kísérletet a hallgatóknak szimulációval vagy előre felvett videofelvétellel ismernek meg. Az előadás során az eredményekről adunk áttekintést, továbbá néhány jellegzetes tévképzetet mutatunk be, melyek évről évre ismétlődnek.

A GYERMEKMÚZEUMOK PEDAGÓGIÁJA

Joó Emese / Néprajzi Múzeum

Kulcsszavak: múzeumpedagógia, gyermekmúzeum, nem-formális tanulás

Témám a társadalmi gyermekmúzeumok nem-formális pedagógiai módszereinek kutatása. Aktualitása, hogy a közelmúltban kezdődtek el a több mint 100 éves gyermekmúzeumi műfaj első hazai kísérletei. A fejlesztések célja többek között radikális előrelépés a múzeumi és közoktatási szakterület jelenleg stagnáló pedagógiai együttműködésében: az iskolák nem-formális (pl. tárgyakkal történő, kutatásalapú) tanulási lehetőségeinek kiszélesítése, a múzeumok közoktatási hasznosságának növelése. Kutatásom folyamatosan alakuló és reflektáló empirikus kutatás, amely konkrét múzeumi tanulási környezetekre és gyakorlatokra fókuszál. Elméleti keretét az elmúlt évtizedben a múzeumok és iskolák kapcsolatára, a múzeumi szakemberek pedagógiai szerepvállalására irányuló hazai kutatási eredmények, valamint a neveléstudomány (reformpedagógiák, konstruktivizmus) és az új muzeológia (részvétel, együttműködés, társadalmasítás) összehangolása, többféle nézőpont együttes alkalmazása jelenti. Kutatásom hazai viszonylatban előzmény nélküli, ezért alapvető és részletkérdéseket egyformán felvet. Pl. Miben különbözik a gyermekmúzeum a felnőtt múzeumtól? A gyermekmúzeum kiknek szól, mit és hogyan mutat be, milyen tanulási környezetet alakít ki? A gyermekmúzeumokat milyen szükségszerűség, igény, vagy hiány hozza létre? A gyermekmúzeum mivel vesz részt a nevelésben és a tanulási folyamatokban, vannak-e egyedülálló tanulási lehetőségei? A gyermekmúzeumok tematikus sokszínűsége jelenti-e egyben a szemléletmódok és alkalmazott módszerek sokszínűségét is? Van-e szignifikáns különbség a gyermekmúzeum, a felnőttmúzeum és az iskola tanítási módszerei között? Céloom a gyermekmúzeumi pedagógia fogalomrendszerének és szignifikáns módszertani sajátosságainak meghatározása a felnőttmúzeumi és a formális iskolai pedagógiai módszerekkel történő összehasonlításban. Rétegzett mintavétellel arányosan kiválasztott vizsgálati mintámat 20 külföldi gyermekmúzeum, valamint 10 hazai és 10 külföldi felnőttmúzeum adja, célcsoportjai az intézményekben múzeumpedagógiai munkát végzők, a gyermekmúzeumok pedagógiai koncepciójának fejlesztésében résztvevők és a gyermekmúzeumok működtetésében közreműködő pedagógus-kurátorok, animátorok és múzeumpedagógusok. Megfigyeléssel, dokumentumelemzéssel, és félig strukturált interjúkkal végzett előkutatásaim alapján összeállított kutatási kérdőívem, strukturált interjú kérdéssorom és megfigyeléseim adatainak elemzését kvalitatív mellett kvantitatív módszerekkel is elvégzem. A kódolt szövegeket és a multikódolt vizuális adatokat MAXQDA hálózatepítő szoftver alkalmazásával, kognitív térképpel szemléltetem. Kutatási eredményeim következtében képet alkothatunk a gyermekmúzeumokat jellemző nevelési szemléletmódokról, pedagógiai elméleti háttérükről, alapvető fogalmi és módszertani rendszerükről, ami hiánypótló információ a hazai gyermekmúzeumi fejlesztések elméleti és gyakorlati megalapozásához.

A KULTURÁLIS TANULÁS DIMENZIÓI

Juhász Erika / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: kulturális tanulás; tanulási atlasz; tanulási színterek

Kutatócsoportunk az OTKA által támogatott (K-101867) „Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig” című kutatás keretében a nonformális és informális tanulási aktivitásokat vizsgáló „Kulturális tanulás” munkacsoport. A kutatásunk módszertani alapját az országos mintára építő Német Tanulási Atlasz (Deutscher Lernatlas) jelenti. Az ebben megjelenő „Persönliches Lernen” (kb. személyes tanulás) aldimenziója jelenti a gondolkodási rendszerünk alapját, azonban ezt a hazai viszonyok között a kulturális intézmények, a művészeti nevelés intézményei, a média és a szabadidősport keretein belüli tanulási formákkal azonosítjuk, amelyeket együttesen kulturális tanulásnak nevezünk. Ezeket a dimenziókat más nemzetközi kutatások is vizsgálták kisebb-nagyobb eltérésekkel (pl. Composite Learning Index – Kanada, European Lifelong Learning Indicators stb.), amelyek eredményei alapján bővítettük a Német Tanulási Atlasz vizsgálati dimenzióit, és ezek alapján alakítottuk ki a hazánkban vizsgálható dimenziókat. A jelenlegi előadásban vizsgálom a felnőttkorban meghatározó kulturális tanulási színtereket, amelyek a nonformális és informális tanulás lehetőségeinek széles spektrumát nyújtják: a kulturális intézményeket, és köztük kiemelten a közművelődési intézményeket, a művészeti nevelés intézményeit, és köztük kiemelten a zeneiskolákat, a médiumokat és köztük kiemelten a helyi televíziókat, valamint a szabadidősportból főként a sportegyesületeket. Ehhez kapcsolódóan kimutatom a kulturális tanulás formáinak (pl. klub, ismeretterjesztő előadás, kiállítás stb.), célcsoportjainak és témaköreinek összetettségét, a kulturális tanulás dimenzióit. Ez a vizsgálódás arra irányul, hogy láthatóvá tegyük a kulturális tanulás lehetőségeinek sokszínűségét, és kapcsolatot keressünk ezek igénybevétele és az adott térség társadalmi-gazdasági mutatói között. Ezzel kívánjuk igazolni azt a hipotézisünket, hogy a kulturális tanulás lehetőségei hozzásegítik az egyes hátrányos helyzetű térségeket ahhoz, hogy ezeket a hátrányaikat könnyebben tudják megélni a mindennapjaikban, és rávilágítsunk arra, hogy ezekre építve innovációkat, térségfejlesztéseket, közösségfejlesztéseket tudnak kialakítani. A hátránykompenzáló elméletek érvényesülése mellett azonban a másik oldalon megjelenik az elitista szemlélet is: az előnyös társadalmi-gazdasági helyzetű térségek színesebb kulturális tanulási tárházát mutatnak fel, ezzel is tovább erősítve helyzetüket. Vizsgáljuk tehát, hogy az elitizmus vagy a hátránykompenzáció erősebb-e hazánk kulturális tanulási mintázataiban.

A REFLEKTÍV GONDOLKODÁS A KORAI FEJLESZTŐ GYÓGYPEDAGÓGUSOK ÉS A TÁRSSZAKMÁK TEVÉKENYSÉGÉBEN

Juhász Ibolya / Budai Gyermekgyógyászati Rehabilitációs Osztály

Kulcsszavak: reflektív gondolkodás és gyakorlata, reflektív gondolkodás a korai fejlesztésben, korai ambuláns ellátás

A kutatás célja bemutatni a reflektív gondolkodást és annak gyakorlatát a korai fejlesztő gyógypedagógusok intervenciós és prevenciós tevékenységében, a társszakmákkal való interdiszciplináris együttműködésben. A korai intervenció és prevenció tevékenysége egy most születő szakterület a gyógypedagógiának, a pedagógusok minősítésével és az életpályamodell kapcsán kerül a korai intervenció és prevenció tevékenységébe a reflektív gondolkodás, előmozdítva mind a gyermekek és családjaik szakmai ellátását, fejlesztését, a terápia és inklúzió tekintetében, valamint hozzájárul a korai intervenciós és prevenciós tevékenység szakmai fejlődéséhez, a területen tevékenykedő szakemberek együttműködésének összehangolásához. A kutatás feltárja, hogy a kezdő és régen a pályán levő szakemberek reflektív gondolkodása és gyakorlata hogyan gazdagodik, változik, képzési intézményeink és a mentori gyakorlat hogyan járulhatnak hozzá a reflektív gondolkodás kialakulásához, a személyes szakmai fejlődéshez. Kutatásom mintegy 60 szakember kérdőíves összehasonlító vizsgálata alapján térképezi fel a leghasználatosabb írásbeli és verbális eszközöket a gyógypedagógusoknál és a társszakmáknál, a releváns módszertani különbségeket és hasonlóságokat a reflektív gondolkodás eszközei, szintjei, modelljei között. A statisztikai elemzés rámutat arra, hogy a reflektív gondolkodás és gyakorlata a korai intervenció és prevenció tekintetében eltér a gyógypedagógusoknál és a társszakmáknál. A különböző reflektív eszközök elősegítik a gyermek különleges életszakaszában igénybe vehető szolgáltatások dokumentálását, minőségét, valamint a gyermekek személyes testi, szellemi, érzelmi, erkölcsi fejlődését, és egyben erősíti a családi kompetenciákat, a család és a gyermek társadalmi inklúziójának elősegítéséhez vezet. A reflektív gondolkodás és gyakorlata a korai fejlesztő gyógypedagógusokat a személyes attitűd változásához segíti, a szakmai irányelvek, protokollok, a dokumentumok és tevékenységek, valamint a gyógypedagógia tudományos gyakorlatának kibontakozását támogatja. A kutatást az Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola támogatta.

AZ „EGYÉNRE SZABOTT KRITÉRIUMORIENTÁLT, DIAGNOSZTIKUS MÉRÉSI-FEJLESZTÉSI RENDSZER” BEVEZETÉSE A BERETTYÓÚJFALUI TANKERÜLETI KÖZPONTBAN 2014–2017-IG

Kapornai Judit / Berettyóújfalui Tankerületi Központ
Kindrusz Pál / mérés-értékelési szakember

Kulcsszavak: kritériumorientált, diagnosztikus, ipsztatív mérés, individuális-és osztályprofil, mérési rendszer

Azért választottuk a mérési szakértő által kidolgozott „Egyénre szabott kritériumorientált, diagnosztikus mérési-fejlesztési rendszer”-t mert a tanulók készségeinek, képességeinek feltérképezésével (individuális profil készítésével) a nevelés-oktatás folyamatában azonnal alkalmazható egyéni szintű információk állnak rendelkezésre a tanulók fejlettségi állapotáról, ami a tervszerű tudatos pedagógiai munka alapja. Az elvárás az volt, hogy a kiválasztott évfolyamokon az alapkészségek begyakorlottságának megismerésével, a tanítás-tanulás folyamatának optimális tervezésével, tervszerű fejlesztésével váljon lehetővé a tanulók önmagukhoz viszonyított fejlődésének nyomon követése. Eredmények: Megvalósult az intézményekben a tanulói- és osztály szintű fejlesztő folyamatok értékelése, a hozzáadott érték iskolai számszerűsítése. Intézményi szinten javult az oktatás eredményessége, az intézmény belső kommunikációja, növekedett a tanulás hatékonysága, eredményessége és a tanulási motiváció aminek eredményeként csökkent a lemorzsolódott tanulók száma. A pedagógusoknál megváltozott a mérés iránti attitűd (pozitívabb lett), a mérésmetodikai és módszertani kultúrájuk kiegészült új ismeretekkel, melyeket a gyakorlatban is alkalmaznak. (340 fő) A szaktanároknál előtérbe került a differenciált csoportmunka tervezése, szervezése. A munkaközösségeknél megtörtént a tantárgyi programok, tartalomba ágyazott fejlesztések kidolgozása. A szülők több, az eddigi gyakorlattól eltérő információt kaptak gyermekük fejlődéséről. A személyiség alaprendszerét képező kompetenciák, kulcskompetenciák, képességek, készségek és ismeretek működéséhez a kritikus kognitív készségek megfelelő szintre történő fejlesztése lenne a pedagógusok pedagógia feladata. Nagy József - a Szegedi Egyetem professzora - több évtizedes kutatásai alapján a következő készségeket, képességeket tekinti a gyermekek fejlődése szempontjából a legfontosabbaknak: • „Beszéhanghallás, • olvasási készség (dekódolás) és olvasási képesség (szövegértés), • számolási és mértékváltási készség, • tapasztalati következtetés, • összefüggés-megértés.” 2017. májusában a követő méréseket a tankerület 10 intézményében az összes 1-7. évfolyamos tanulóival elvégeztük. Elmondhatjuk, hogy az országban egyedüli tankerületként, 2014-ben 1149, 2015-ben 2288 és 2016-ban 2600 tanuló, valamint 2017. szeptemberétől már az összes 8. évfolyamos gyermek is részt vesz a személyre szabott képességfejlesztés folyamatában, tehát az általános iskolai évfolyamok teljes vertikumára felépítettünk egy sikeres mérési-fejlesztési rendszert. Az eredmények gyors visszacsatolása, kommunikációja a pedagógusok, gyermekek és szülők és a fenntartó felé, általános elégedettségre utalnak a rendszer működésében. A mérési rendszer tankerületi- és intézményi bevezetése a fokozatosság és terhelhetőség alapelveinek figyelembevételével, belső erőforrásokra és külső szakértői irányítással történt.

A NYELVI ELŐKÉSZÍTŐSÖK OKM-EREDMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

Kassai Endre / Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: nyelvi előkészítősök, Országos kompetenciamérés, összehasonlítás

A nyelvi előkészítő évfolyamok a 2004-es tanévben indultak országszerte. Az összes tanuló mintegy 15%-a jár ezekbe az osztályokba. A tanulók életében a harmadik kompetenciamérésre akkor kerül sor, amikor évfolyamismétlés nélkül már tizedik éve vesznek részt a közoktatásban. A nyelvi előkészítő osztályokba járók tehát a nyelvi előkészítő osztály utáni évfolyamon, 9. osztályos korukban vesznek részt a 10. évfolyamos mérésben. A szakértők úgy ítélték meg, hogy az életkor és az iskolarendszerben eltöltött évek száma meghatározóbb, mint a már megtanult tartalmak mennyisége. Felmerülhet, hogy valóban időszerű-e nekik is az adott évben részt venni a felmérésben, vagy indokoltabb lenne-e esetükben egy évvel későbbre halasztani a felmérést? A vizsgálatunk elsődleges célja az volt, hogy összevessük az OKM-ben keletkező matematika és szövegértés eredményeket az előkészítősök és a nem-előkészítősök almintáin. Főbb kérdések: 1. Mérhető-e érdemi különbség a két csoport eredményei között? 2. Mérhető-e különbség a két csoport 8. évfolyamos eredményeihez képest mutatózó fejlődésük mértékében? 3. A korábbi (8. évfolyamos) eredményeik alapján megvizsgálható, hogy a későbbi előkészítősök és a nem-előkészítősök teljesítményében vagy háttérükben tapasztalható-e bármilyen különbség. 4. Kirajzolódik-e érdemi különbség a két csoport leíró statisztikai jellemzőiben? Az alapsokaság a 2016. évi OKM-ben résztvevő 10. évfolyamra járó tanulók köre. Emellett a két csoport fejlődésének mértékét is vizsgáljuk a 8. évfolyamos eredményeik tükrében. Vizsgálataink szerint a nyelvi előkészítősök kompetencia-eredményei – bár a különbségek iskolatípusonként eltérőek – összességében jobbak, mint nem előkészítőöské még akkor is, ha a tanulók családháttér-indexét és a szülők iskola iránti érdeklődését (szülői értekezletre járás gyakorisága) is figyelembe vesszük. A vizsgált leíró statisztikai jellemzők közül csak néhánynál mutatkozik érdemi különbség (családháttér-index, a szülők iskola iránti érdeklődése és a tanulók sport-különórákon való részvétele), minden esetben a nyelvi előkészítőöök javára. A 2016-ban felmért 10. évfolyamon belül vizsgáltuk a két csoport fejlődését a 2 évvel korábbi eredményeikhez mérten. - A matematikai eredményeket tekintve nem mutatkozik különbség, a nyelvi előkészítőöök és a nem-előkészítőöök fejlődése is átlagosnak mondható, és egymáshoz képest sem látni eltérést a fejlődésükben. - A nyelvi előkészítőöök szövegértési kompetenciájában az átlagosnál egy árnyalatnyival jobb előrehaladás mérhető, míg a nem-előkészítőöök fejlődése ugyancsak átlagos mértékű. (Nem kizárt, hogy az intenzív idegennyelvi képzés hatása vált láthatóvá a szövegértési képességek területén.) Vizsgáltuk az eredményeket egy komplexebb modell segítségével, amely a fontosabb háttérváltozókat is tartalmazza. Ebből a megközelítésből is az derült ki, hogy mindkét vizsgált csoport fejlődése átlagosnak mondható, és a mérhető fejlődésük sem különbözik érdemben egymásétól.

KÜLFÖLDI HALLGATÓK JELENTKEZÉSI STRATÉGIÁI, A DÖNTÉS TÉNYEZŐI A MAGYARORSZÁGI TOVÁBBTANULÁS SORÁN

Kasza Georgina / Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tempus Közalapítvány

Kulcsszavak: hallgatói mobilitás, továbbtanulási motiváció, jelentkezési stratégiák

A tematikus előadás a Stipendium Hungaricum (továbbiakban SH) program keretében valamely hazai felsőoktatási intézménybe jelentkező nemzetközi hallgatók körében végzett kutatás főbb eredményeit mutatja be. A kutatás célja, hogy feltárja a külföldi jelentkezők motivációját, választási preferenciáit, a döntésük mögötti tényezőket, valamint későbbi felvételi sikerességük hátterét. A Stipendium Hungaricum program 2013-as indulása óta folyamatosan nő a programba bekapcsolódott intézmények és hallgatók száma. 2015-ben 1270, egy évvel később 2942 külföldi hallgató tanult az SH program keretében hazánkban: ugyanakkor nemcsak a számuk, de a Magyarországon tanuló külföldi hallgatókon belüli arányuk is emelkedett az elmúlt években. 2016-ban a külföldi hallgatók 10 százaléka tanult az SH program segítségével hazánkban. A felsőfokú továbbtanulási motivációk feltárásával foglalkozó kutatások (Futuretrack 2008, Veroszta 2016) a továbbtanulási döntések mögötti tényezők sokoldalú és széleskörű feltárására törekednek. A külföldi továbbtanulási stratégiák és motivációk elemzése során a hallgatókra jellemző társadalmi és oktatási háttértényezők elemzése mellett fontos szerepet kapnak a döntés hátterére, a rendelkezésre álló információkra vonatkozó szempontok is. A hallgatók hátterének elemzése mellett a külföldi továbbtanulás során meghatározó a felsőoktatási intézmények által nyújtott kínálat, valamint a rendelkezésre álló finanszírozási lehetőségek elemzése is. A témához kapcsolódóan egyre szélesedik az elérhető információk köre. A kutatás kvantitatív módszertani eszközök (másodelemzés, online kérdőíves kutatás) alapján elemzi a jelentkezési stratégiákat, valamint a döntések motivációs hátterét. A kutatás alapvetően négy forrásra támaszkodik: • Az Oktatási Hivatal Felsőoktatási Információs Rendszere, mely 2015 óta nyújt adatokat a Stipendium Hungaricum program keretében tanuló hallgatókról. • A Stipendium Hungaricum program jelentkezési adatbázisa. Az elemzett adatbázis a 2017. március 5-i határidővel jelentkező, ún. első körös jelentkezéseket tartalmazza. E határidőre 47 ország állampolgárai adhették be jelentkezéseiket. • A hazai felsőoktatási intézmények Stipendium Hungaricum program keretében nyújtott képzési kínálata. • A programra jelentkezők körében végzett online kérdőíves felmérés (SH Jelentkezői kutatás 2017) adatai jelentik az elsődleges információs forrást. A kutatás eredményei választ adnak arra, hogy milyen tényezők azonosíthatók a jelentkezési stratégiák mögött (pl. országok közötti különbségek, iskolai végzettség szerinti különbségek); melyek a magyarországi továbbtanulás legfőbb szempontjai, milyen különbségek vannak a jelentkezők között; milyen információkat tartanak fontosnak a jelentkezők, milyen információigények azonosíthatók a jelentkezés során; valamint hogy milyen tényezőkhöz múlik a jelentkezők felvételi sikeressége.

PEDAGÓGUSOK – DIÁKOK – HETEROGENITÁS

Kékes-Szabó Marietta / SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Kulcsszavak: pedagógus, diák, heterogenitás, sztereotípiák, tapasztalatok

Az intézményi nevelés színterei a heterogenitás széles spektrumával találkoztatják össze a gyermekeket, a „másság” számos arcával szembesítve az iskolába lépő diákokat. A felnőtt társadalom kapcsolódó verbális kommunikációja és nonverbális megnyilvánulásai pedig segítséget jelentenek a gyermekek számára az új információk és személyek értelmezésére nézve. A körülvevő személyek által demonstrált viselkedés, azokon keresztül megtapasztalt érzelmek és gondolatok pedig óhatatlanul beíródnak a gyermekek emlékezetébe, hatást gyakorolva azok szemléletére, embertársaikhoz való viszonyulására. Az egyetemi képzés során teljesített hallgatói gyakorlatok csupán korlátozott mértékben képesek a másság változatos formái kapcsán feltárulkozó lehetséges szituatív és/vagy munkaszervezési nehézségekre felkészíteni a pedagógus hallgatókat. Nem ritkán a végzést követően, az integrált oktató- és nevelő munkát folytató intézményekben elhelyezkedve kell tehát a pályakezdő fiataloknak szembesülniük ezzel a jelenséggel. A hatékony működésnek, helyállásnak azonban bázisát képezi azon tudás, hogy a pedagógus jelöltek miként viszonyulnak maguk is a másság különböző formáihoz. Ugyanígy a pályán eltöltött évek sikerének és a jövő pedagógusainak mentálhigiénés státuszát, kiégés prevencióját tekintve is fokozott jelentőséggel bír a téma. Kutatásomban tehát az elkövetkező generációk oktatásában és nevelésében jelentős részt vállaló pedagógus hallgatóknak a „másság” különböző formái iránti attitűdjének feltárását tűztem célul, melyhez egy saját fejlesztésű kérdőív felhasználására került sor. A kvantitatív- és kvalitatív elemzésre is lehetőséget nyújtó eszköz 85 fő pedagógusképzésben résztvevő hallgatóval került felvételre. Mindezek alapján megállapítható, hogy a felmérésbe vont hallgatók körében a mássághoz történő viszonyulás egyfelől a képi ingerként felkínált diákok neme szerint, másfelől a vizsgálatba vont hallgatók szakja alapján is különbséget mutatott. A nőnemű alanyok iránt ugyanis nagyobb fokú tolerancia mutatkozott, ahogyan a szociálpedagógus hallgatók másságra vonatkozó elfogadókészsége is kifejezettebbnek bizonyult. Míg előbbieik háttérében inkább a nemi sztereotípiák, addig utóbbiak mögött a képzés során elsajátított ismeretek, valamint a gyakorlatok során szerzett tapasztalatok állhatnak.

A CSALÁDI MŰKÖDÉSEK KATALIZÁTORA: A KOMMUNIKÁCIÓ

Kékes-Szabó Marietta / SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Kulcsszavak: család, kommunikáció, elégedettség, autizmus, Down-szindróma

Egy gyermek születésével a férfi és nő által kötött házasságból család lesz. A párkapcsolat korábbi egyensúlya felborul, amelynek okán a felek komoly kihívással kell, hogy szembenézzenek. Noha a gyermek születése rendszerint pozitív hatással bír a szülők kapcsolatára, a gyermek egyedi sajátosságai, illetve „mássága” fokozott terhet rónak a család rendszerére. A változás indukálta hatás pedig jórészt a házaspár kapcsolatának addigi minősége által befolyásolt. Míg a gyermek atipikus vonásai némelykor már annak világrajöveletek nyilvánvalóak lehetnek, addig más esetekben a tünetek csupán az idő múlásával bontakoznak ki. Ilyenkor gyakran megannyi vizsgálatra kerül sor, míg a gyermek a végérvényes diagnózist megkapja. A fejlesztő munka és a család professzionális támogatása pedig jellemző módon ezután veheti kezdetét. Kutatásomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy miként hat a szülők kapcsolatára és így a csalárendszer működésére egy olyan gyermek születése, aki Down-szindrómával jön a világra, illetve aki autizmus spektrum zavarral bír. A vizsgálatban 20-20 autizmus spektrum zavarral élő- (16 fiú/4 lány) és Down-szindrómás (14 fiú/6 lány) gyermeket nevelő család vett részt. A gyermekek életkora 4-16 év, a szülők életkora pedig 25-48 év volt (20-20 anya). Módszerként az Olson-féle Családteszt (Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale, FACES-IV) kommunikáció (CSKS) és családdal való elégedettség skáláit (CSES) alkalmaztam (1) a gyermek születését megelőző és (2) a jelenlegi időszakra vonatkozóan. Az eredmények alapján elmondható, hogy a kismintás vizsgálat a családon belüli kommunikáció színvonalára nézve elsősorban tendencia szintű, a családdal való elégedettség mértékére nézve azonban szignifikáns eltérést mutatott a két vizsgálati csoport relációjában. Eszerint az autizmus spektrum zavarral élő gyermeket nevelő házaspárok, családok életére bírt kedvezőtlenebb hatással a gyermek „mássága”. Ennek pedig lehetséges magyarázataként a gyermek diagnózisáig terjedő időszakban felhalmozódó, az éves múlásával tagadhatatlanul megnyilvánuló bizarr tünetek húzódnak meg, amelyek feszültséggel terhelhették meg a párok kapcsolatát. Hiszen míg a Down-szindrómás gyermekek szülei részéről már a csecsemő világrajövetelével megkezdődhetett az új helyzettel való megküzdés, addig ez az autizmus spektrum zavarral született gyermek családjánál csak a diagnózissal való szembesülés után vehette kezdetét. Ráadásul úgy tűnik, hogy a családi kommunikáció színvonala prediktív értékkel bír az családdal való elégedettséget illetően. A családi organizáció alakulásának mélyebb szintű megértése, egyéb korrelátumainak feltárása, azonban további vizsgálatokat kíván.

BRASSAI SÁMUEL, A 19. SZÁZAD NYELVÉSZ-POLIHISZTORA

Kézi Erzsébet / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Filozófia, pedagógia, módszertan

Brassai Sámuel, a 19. század nyelvész-polihisztor Filozófia, pedagógia, módszertan Brassai Sámuel a 19. század kiemelkedő személyisége volt. Más tudományágak mellett nyelvészettel, nyelvpedagógiával is foglalkozott. Nyelvpedagógiai elképzelései nem csupán a Magyar Királyság határain belül, hanem Nyugat-Európában is visszhangra találtak. Elméleti munkásságában nyomon követhető a pedagógia és filozófia szoros kapcsolata. Nem tartja helyesnek a latin nyelv oktatásának fenntartását, mivel az jelentős terhet ró a tanulókra, akik így képtelenek a korban tantárggyá váló új tudományterületek elsajátítására. Elsősorban a természettudományos ismeretekről volt szó, de több iskolában gondot jelentett a történelem és a földrajz politikai vonatkozásainak tanítása is. Ez az elképzelés a 19. században egész Európában az oktatáspolitikai meghatározó kérdése volt. A latin nyelv oktatása körüli vita a 19. század óta is a szakemberek figyelmének középpontjában áll. A kérdést inkább a gyakorlat döntötte el. Teljes mértékben igazolta Brassai elképzeléseit. A nyelvoktatással kapcsolatban a nemzeti nyelvek oktatását tartja fontosnak. Bár ő maga kiválóan tudta a klasszikus nyelveket, de nem tartotta szükségesnek, hogy minden tanuló kötelezően foglalkozzon a latin nyelv elsajátításával. A 19. században ez az elképzelés forradalmian újnak számított. A nemzeti nyelvek oktatásához új módszereket ajánlott. Véleménye szerint a gyakorlás során a mondatokból és nem a szavakból kell kiindulni. Csak így biztosítható az idegen nyelvi beszéd elsajátítása. A kiejtés tanítása is fontos, de elkerülhetetlen a mondathangsúly oktatása is. A kutatás célja, hogy ráirányítsa a figyelmet az idegen nyelvek oktatásának történetére, tisztázza a fő vonulatokat. Brassai nyelvoktatási elképzelései idáig nem kaptak annyi méltatást, amennyit megérdemelt volna. Ezért is próbáljuk munkásságát népszerűsíteni. A kutatás elméleti keretei a nyelvtudomány, módszertan és filozófia eredményeire támaszkodnak. A kutatás legfontosabb célja azon módszer megtalálása, amellyel legjobban segíthetnénk a tanuló munkáját. Apáczai, Comenius, Bél és Brassai is ezt keresték. Sajnos a Brassaihoz vonatkozó használható források nehezen elérhetők, de törekedni kell munkásságának modern elemzésére, minél több forrásanyag feltárására. Kutatásaink során elemzésekre és levéltári forrásokra is támaszkodhatunk. Előadásunk témája egy nagyobb átfogó munka része.

HOGYAN LÁTJÁK KORTÁRSAIKAT A GYERMEKEK? GYERMEKEKRŐL FELTÉTELEZETT KÖZÖS TULAJDONSÁGOK 10–11 ÉVES DIÁKOK VÁLASZAIBAN

Kinyó László / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet
Tóth Edit / MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Kulcsszavak: társadalomtudományi műveltség, tartomelemzés, online tesztelés

Több eredmény is alátámasztja, hogy az egyetemes társadalmi-kulturális jelenségek leírására használt fogalom (kulturális vagy humán univerzálék) köré épített tananyag gyermekkorban sikeresen alkalmazható a társadalomtudományi műveltség alapjainak kialakítására (Alleman és Brophy; 2003; Brophy és Alleman, 2006, 2008). A fogalom olyan jelenségek megnevezésére szolgál, melyek jelen vannak minden emberi közösségben, kultúrában (pl. étkezés, gyermekkor, család, öltözködés, hivatás, közlekedés), de nem feltétlenül rendelkeznek azonos formával és jelentéstartalommal. Hazánkban a társadalomtudományi műveltség kialakításának és fejlesztésének igénye tantervi célként jelen van, de a diákok iskolai és iskolán kívüli forrásból származó attitűdjeinek és ismereteinek megismerésére, feltárására irányuló szándék kevésbé jellemző e területen. Egy 5. évfolyamos diákokra kiterjedő átfogó online kutatásban (N=1748) a 21. századi társadalmakban, kultúrákban való eligazodás képességeinek vizsgálatára helyeztük a hangsúlyt. Jelen előadásunkban – amely egy újabb kutatás feltáró jellegű előtanulmánya is – a 2016-ban lebonyolított felmérés egyik szegmensével foglalkozunk. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy (1) a diákok milyen hasonló vonásokat, külső és belső tulajdonságokat társítanak a világ különböző részeiről származó, hasonló életkorú gyermekek fényképeikhez, illetve (2) milyen nézetek és attitűdök rajzolódnak ki a válaszokból. Az online teszt egyik képernyőoldalán nyolc, külső megjelenésükben jelentősen eltérő gyermek fényképét láthatták a diákok. Azt kértük a tanulóktól, gépeljék be a szövegdobozba, szerintük mi a közös a bemutatott képekben. A válaszadást nem korlátoztuk, minden diák tetszőleges terjedelmű és tartalmú szöveget alkothatott. Előadásunk eredményei a nyílt végű kérdésre beérkezett válaszok tartomelemzéséből származnak. Eredményeink szerint 1697 tanuló (a résztvevők 97%-a) adott információértékkel bíró, kategóriaváltozóvá alakítható választ. A legtöbb diák (1099 fő, 62,9%) egy közös tulajdonságot jelölt meg, 445-en (25,5%) kettő, 106-an (6,1%) három közös elemet emeltek ki. Négy, illetve öt közös tulajdonság mindössze 25 tanuló válaszában jelent meg. Tartalom alapján a válaszok 10 átfogó kategóriába sorolhatóak. A legtöbb válasz (782 fő, 44,7%) a gyermeklét felismerésére vonatkozott, melyet sorrendben az érzelemkifejezés (mosoly) felismerése követett (638 diák, 36,5%). 307 diák (17,6%) a bemutatott fényképek alapján az embertársat fedezte fel a fotókon. A feltételezett lakóhelyre vagy származási helyre utaló válaszok 165 tanulónál (9,4%), míg a diákszerepre, tanulószerepre vonatkozó utalások 121 esetben (6,9%) jelentek meg. A külső megjelenésre (pl. ruházat, testrészek, érzékszervek) 55 (3,1%), az életkori hasonlóságra 50 (2,9%), a bőrszínre 29 (1,1%), a biológiai nemekre 25 tanuló (1,4%) válasza utalt. A beérkezett válaszok többsége értéksemleges volt, azonban 24 diák (1,4%) válasza kirekesztő jellegűnek bizonyult. Kinyó László a kutatás alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

ADALÉKOK A KÁLVINEUM POLGÁRI LEÁNYISKOLÁJÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ

Kissné Rusvai Julianna / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: polgári iskola, intézményi kapcsolatok, „kulturális fókusz”

A polgári iskolákról először az úgynevezett népoktatási törvény (az 1868. évi XXXVIII. törvénycikk) rendelkezett. A négyéves képzési idejű polgárba az elemi népiskola négy osztályának elvégzése után iratkozhattak be a tanulók, heti 24 órában tanulhattak. A középiskolásokhoz viszonyítva kevesebb tananyagot alacsonyabb szinten kellett elsajátítaniuk a diákoknak, viszont kiemelt szerepet kapott a gyakorlati használhatóság. A polgári iskolák száma a századfordulótól kezdve gyorsan növekedett. A kispolgárság iskolájának számított, elvégzése után az alacsonyabb képzettséget igénylő tisztviselői, ipari, kereskedői pályák várták a végzősöket, illetve a tanító- és óvóképzőkbe és egyéb szakiskolákba jelentkezhetek a fiatalok. 1927-ben minősítették a polgári iskolákat középfokúvá. A polgári iskolák sorába illeszkedik a nyíregyházi Kálvineum polgári leányiskolája, amely 1926-ban nyitotta meg kapuit, és egészen 1948-ig működött. A Kálvin nevét viselő iskolaegyüttes elsősorban lelkészárva és hadiárva taníttatására jött létre. A nyíregyházi Kálvineum árvaházat, továbbképző női tanfolyamot, internátust, majd 1928-tól tanítónőképző intézetet is működtetett. Jelen munka a református polgári leányiskola eddig kevésbé feldolgozott történetéhez kíván hozzájárulni. Azt vizsgáljuk meg (főként levéltári forrásokra, az iskolai értesítőkre, évkönyvekre és a korabeli sajtó híradásaira támaszkodva), hogy milyen szerepet töltött be a tanintézmény a városon belül, hogyan hatott tevékenységére a testvérintézményekkel (például a Kálvineum Tanítónőképző Intézetével); a társintézményekkel (például a debreceni Dóczy Gedeon Leánynevelő Intézettel) való kapcsolata. Az adatok felhasználásával bizonyítani kívánjuk, hogy sajátos helyet foglalt el az egyházi polgári iskola a település többi polgári iskolája között; valamint azt, hogy a klebelsbergi óhajnak megfelelően valóban kulturális fókuszként működött ez a tanintézmény; jelentősen hozzájárult rendezvényeivel a lakosság művelődéséhez, az iskolán kívüli népművelés ügyéhez, kulturális szintjének emeléséhez. Az iskola – nem utolsósorban élénk intézményi kapcsolatainak köszönhetően – messzemenően gondoskodott arról is, hogy a tanítványok az iskolai tananyagon túl is gyarapíthassák tudásukat, illetve megismerhessék szűkebb-tágabb lakóhelyük történelmét, természeti és kulturális kincseit.

A FELSŐOKTATÁS HATÁSA AZ EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI KÉPZÉSBŐL 2017-BEN KILÉPŐ HALLGATÓK PÁLYASZOCIALIZÁCIÓS ÉRTÉKRENDJÉNEK ALAKULÁSÁRA

Kiss-Tóth Emőke / Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar
Rucska Andrea / Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar

Kulcsszavak: pályaszocializáció, értékek, kompetenciák

A pedagógia és a pályalélektan tudománya is igazolta, hogy a nevelésnek, ezen belül az értékre nevelésnek létjogosultsága van a huszonéves egyetemista korosztály körében is. (Szilágyi, 1991) Társadalmunk állandó változásával, fejlődésével együtt formálódik a munka természete, mely befolyásolja a munkaerőpiac által generált kompetenciák értékét és tartalmát. A kompetencia, mint gyakorlati hasznosítható tudás a munkakörhöz szükséges cselekvésre való alkalmasságot, teljesítő képességet takarja. Életünk egyik legfontosabb döntése a megfelelő hivatás kiválasztása, mely hosszú tanulási folyamat eredménye, mert a jól megválasztott, érdeklődésünknek, képességeinknek megfelelő hivatás sikeres életpályát biztosíthat számunkra (Szilágyi, 2004). A felsőoktatás feladata és felelőssége olyan hallgatók – jövőbeni munkavállalók – képzése, akik képesek az állandóan változó munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelni. Az egészségügy területén elengedhetetlen a kompetenciákon belüli szakmaspecifikus értékre nevelés, mert a humánsegítő szakmák hatékonyságát minden esetben befolyásolja a szakma művelőjének személyisége is, mivel az értékek a személyiség viszonylag állandó képződményei, meghatározzák az egyén törekvéseit, befolyásolják a motivációkat. A képzésben nagy hangsúlyt fektetünk a hallgatók szociális kompetenciájának fejlesztésére, pályaezzenyítésre, a pályaszocializációra. A kutatás célkitűzése az egészség tudományi képzésben tanulmányokat folytató hallgatók pályamotivációjának, értékrendszerének, jövőképeinek, elvárásainak megismerése, és a változás nyomkövetése. A vizsgálat során feltárjuk, hogy a képzés a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelően alakítja-e a hallgatók szakmai identitásának alakulását, felmérjük a sikeres elhelyezkedést támogató szakmaspecifikus kompetenciákat, a hallgatók pályamotivációját, valamint a segítő szakmára jellemző pályaszocializációs értékek manifesztációját. A teljes körű adatfelvétel az egészség tudományi képzésben résztvevő 2013-ban belépő majd 2017-ban kilépő hallgatók körében történt. A szakmai identitás alakulás indikátoraként tekintett értékek vizsgálata során a Rokeach- és a Super-féle standard érték kérdőíveket alkalmaztuk. mert az A vizsgálatokat az általunk működtetett pályaszocializációt vizsgáló kutatóműhely már elindította - érték vizsgálatokat már több mint 14 éve folytatunk-, tehát jelen kutatás támaszkodik a korábbi vizsgálatok eredményeire. A kérdőívek feldolgozása SPSS statisztikai szoftverrel történt, mely alkalmas a leíró statisztika mellett az összefüggések és rejtett tartalmak feltárására is. A longitudinális méréssel nyomon követjük a pályaidentifikáció fázisait. A kutatás eredményeinek tükrében lehetőség nyílik a képzési struktúrát olyan irányba fejleszteni, hogy a szakmai ismeretek mellett, a személyes és szociális kompetenciák (tolerancia, interperszonális rugalmasság, felelősségtudat, önfejlesztő technikák), szakmaspecifikus értékek beépülését hatékonyan támogassuk.

KÉTFÉLE TUDÁS – HÁNYFÉLE TANÍTÁS?

Knausz Imre / Miskolci Egyetem

Kulcsszavak: tudáselmélet, tanterv, szakképzés

Az elméleti jellegű előadás kiindulópontja egy olyan megkülönböztetés, amely alapvető a nyugati gondolkodás történetében, de ismereteim szerint a pedagógiai gondolkodás eddig igen kevés figyelmet fordított rá. Arisztotelész a Nikomakhoszi etikában megkülönbözteti egymástól a cselekvést (?????) és a létrehozást (?????). A létrehozás célja kívül esik magán a tevékenységen, ezzel szemben a cselekvésé nem, hiszen maga a cselekvés önmagában hordja célját: maga a helyes cselekvés a cél. Az egyik fontos modern mű, amelyben ez a különbség hangsúlyosan megjelenik, Hannah Arendt *The Human Condition* c. könyve. Arisztotelész arról is ír, hogy a kétféle tevékenységhez kétféle tudás vagy gondolkodás (?????) kapcsolódik. A gondolkodással együtt járó (μ??? ?????) létrehozás neve mesterség (?????), a gondolkodással együtt járó cselekvésé okosság (????????). (Szigorúan véve Arisztotelésznél a tudásformák száma öt, ez külön elemzést érdemelne, most nekünk mesterség és okosság megkülönböztetése a fontos.) Az előadás arra tesz kísérletet, hogy ezt a különbséget pedagógiai szempontból értelmezze. Valójában a kompetencia két egymástól megkülönböztethető típusáról van szó. Míg a „mesterség” (technikai tudás) esetében nagyon fontos, hogy a tanuló személy minden lényeges összetevőt elsajátítson, mert a kivitelezendő munka célja megköveteli ezeket a mesterségbeli összetevőket, addig az „okosság” esetében a tudás egyik fajtája kiválthatja a másikat, így a tanítás során sem az a központi cél, hogy a tanuló meghatározott műveleteket sajátítson el, inkább az, hogy megfelelő motiváció alakuljon ki sokféle releváns tudás megszerzésére. Ennek fényében értelmezhetővé válik az a régi pedagógiai aforizma, hogy a jó tanárt nem az érdekli, hogy mit nem tud a tanuló, hanem az, hogy mit tud. Ez a szemlélet igaz és fontos az okosság, de sokkal kevésbé értelmezhető a technikai tudás esetében. További nagyon fontos alkalmazási területe lehet ennek a megközelítésnek a szakképzés pedagógiája, pontosabban a közismereti és szakmai tárgyak tanítása közötti különbség értelmezése. Nagy általánosságban elmondhatjuk, hogy a közismereti tárgyak célja döntően az okosság, bár alárendelten mindig tartalmaznak technikai tudást is. A szakmai tárgyak célja logikusan a mesterség, de fontos látni, hogy minél kevésbé specifikálható, hogy pontosan milyen műveleteket kell végezni a majdani munka során, annál nagyobb szerepet kap a képzésben az „okosság” fejlesztése.

GYERMEKKOR, GYERMEKKULTÚRA ÉS JÁTÉK – A KORAGYERMEKKORI SZABAD JÁTÉKTEVÉKENYSÉG, JÁTSZÁSI SZOKÁSOK, JÁTÉKSZERVÁLASZTÁS VÁLTOZÁSAI AZ ELMÚLT 70 ÉVBEN

Kolosai Nedda / ELTE TÓK

Kulcsszavak: -

Születéstől 12 éves korig a gyermekek mentális és testi egészségének megőrzésében meghatározó a játék, a játszás szerepe, ezért mentális epigenetikai hatásként (Kopp, 2012) tekinthetünk a játékra. Kutatások, játéktérpiák mutatják, a szenzomotoros integráció, a gyermeki mozgástevékenység befolyásolja a beszéd- és a gyermeki gondolkodás fejlődését (Polcz, 1999; Varga és Szvetko, 2001). A jó játékszer alapvető jellemzője, annál tökéletesebb, minél többet tud beleadni önmagából, a maga leleményéből, képzeletéből a gyermek. Kutatások, szakirodalmi adatok szerint a szabad játék jelentősége meghatározó a gyermekek mozgásfejlődésében, magatartásszabályozásában, megismerő funkcióik fejlődésében, általában személyiségfejlődésükben (Payne, 2013; Elkind, 2007; Hüther, 2009; Bakonyi, 2016; Gyöngy, 2016). Ma, amikor a gyermekkor feladattá vált, a felnőtt korra való szorgos előkészületté, érdemes hangsúlyozni, kutatni a szabad játék pozitív hatásait. A kutatás célja megmutatni gyermekek és felnőttek együttes konstrukciójaként alakuló hazai gyermekkultúra, játékkultúra változását a közelmúltban (az 1950-es évektől), összehasonlítva a gyermeki játszási szokások, játékszerválasztás jelenlegi helyzetével (2012-2016). További cél a konstruált gyermekkorok empirikus megragadása, sűrű leírása. A kutatás mintáját 158 strukturált interjú legépelt szövege képezte, melyet az ELTE TÓK óvodapedagógus szakos hallgatóinak kötelező évfolyamdolgozata képezte. A kutatás módszere kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzés, az alapvetően kvalitatív kutatás (Babbie, 1996; Szabolcs, 2001; Falus, 2004; Szokolcsy, 2004; Kovács, 2007) a definitív kategóriák esetén kiegészült kvantitatív elemzésekkel. A kutatásban két interjú kérdéssorral dolgoztunk. Az I. kérdéssor a közelmúlt játszási szokásait, a II. kérdéssor a jelen játszási szokásait mérte fel. A kutatás fontos eredményei: koragyermekkorban a gyermeknek vásárolt játékszerek számának, minőségének, a gyermekek játszási szokásainak feltárásával, megmutatható, ahogy a gyermek piaci szereplővé, médiafogyasztóvá válása, valamint a gyermekkor intézményesülése együttesen okozza a szabad játéktevékenység fokozatos háttérbe szorulását a vizsgált időintervallumban a gyermekek életében. A szülőknek eltérő nézeteik, ebből következő eltérő nevelési gyakorlataik vannak annak érdekében, hogy gyermekeiken keresztül változtassanak társadalmi pozícióikon. A szülői nézetrendszerek, a szülői konkrét nevelési gyakorlatok mintázatai feltárhatóvá váltak az interjúk tartalomelemzésével. Az empirikus kutatás legfontosabb eredménye szerint a gyermekkorról való szülői gondolkodás egyben meghatározza, konstruálja a gyermekkort.

INKLUZÍV PEDAGÓGIAI MÓDSZEREK ALKALMAZÁSA A KÖRNYEZETI NEVELÉS ÉS TUDATFORMÁLÁS TERÜLETÉN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MINŐSÍTETT ERDEI ISKOLÁK PROGRAMJAIRA

Kopasz Adrien Réka / Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: erdei iskola, környezeti nevelés, pedagógiai célok

A személyiségorientált iskolai oktatás igénye számos publikációban, tudományos vitában, konferencián megfogalmazásra került. A tanulók sokoldalú, interakciós, kommunikációs és kooperatív nevelésének, oktatásának a lehetőségeit többféle módszer alkalmazása is lehetővé teszi. Az erdei iskolai programok módszertana az évtizedek során fokozatosan bővült, és így mód nyílik a szenzitív pedagógia, az élménypedagógia, a konstruktív és kooperatív tanulás, valamint a projektpedagógiai módszerek széles tárházának alkalmazására. (Némethné Katona, 2005) A pedagógusképzés ugyanakkor a nagy rendszerekre jellemző késéssel reagál a felmerülő igényekre. Az, hogy melyik pedagógusképző felsőoktatási intézményben milyen képzést kapnak a hallgatók terepi módszerekből, erősen oktatófüggő, alapvetően nem követelmény az intézményekkel szemben. Nem kap jelentős szerepet az interdiszciplináris komplex szemléletmód, a kooperativitás és a terepi munka. (Suhajda, Varga, Varga, & Victor, 2012) A hallgatók részvétele a gyakorlóiskolák erdei iskolai programjain egyfajta megoldási lehetőséget nyújthatna a problémára. Doktori iskolai kutatásomban erdei iskolai programok pedagógiai hatékonyságának összehasonlítását végzem. A kutatás jelenlegi stádiumában az általános iskolai korosztálynak készített különböző fenntartású, minősített erdei iskolai programokat hasonlítom össze pedagógiai céljaik és módszertani diverzitásuk alapján. (N=15, ahol a nemzeti parkok, erdészetek és egyéb fenntartású erdei iskolák programjaiból vizsgálom 5-5 típust.) A dokumentumelemzés során vizsgálom a fenntarthatóságra nevelés tartalmának megjelenését, és módszereinek kimutathatóságát. Az Eszterházy Károly Egyetem Gyakorlóiskolája 2006. óta szervez erdei iskolát tanulói számára. Két programot készítettek az érdeklődő diákok számára a vulkáni működés, valamint a fenntarthatóság témakörében. A teljes általános iskolai korosztály számára dolgozták ki, folyamatosan fejlesztik és korszerűsítik. Az elemzés során megvizsgáltam a nevelési célok, tartalmi követelmények, pedagógiai célok, munkaformák és tanulási módszerek megjelenését a modulokban. Mindezt összehasonlítom a Bükk Nemzeti Park erdei iskolai anyagával. Előadásomban az elemzés módszerét és eredményeit szeretném bemutatni. Összehasonlítom az egyes évfolyamok programjának rendszerét, egymásra épülését és bővülését, módszertani diverzitásukat. A programok tipizálása mellett a rendelkezésre álló időkeret felosztását, az elméleti és gyakorlati foglalkozások arányát is megvizsgálom. Az elemzés eredményeképpen felmerülő javaslatok a programok további bővítését teszik lehetővé. A sokrétű vizsgálat kirajolja a fejlesztési irányokat és a környezeti nevelés problémaérzékenységét fokozva segíti annak folyamatos aktualizálását.

A TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS FOGALMA ÉS MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI

Kósa Maja / Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: történelmi gondolkodás; történelemtanítás; mérés-értékelés

Az ezredfordulót követően jelentős változáson ment keresztül a hazai történelemtanítás. A megújulás a tartalmi-szabályozó dokumentumokban, a tankönyvekben és a tanárok tanítási gyakorlatában is érezhető hatását (Kaposi, 2015a, 2015b; F. Dárdai, 2010). Hangsúlyossá vált a gondolkodási, kommunikációs és szociális készségek és képességek fejlesztése (Érsek, 2015; Gyertyánfy, 2014; Kinyó, 2005; László, 2003; Pataki, 2003; László, Ehmann és Imre, 2002; Knausz, 2001). A gondolkodási képességek fejlesztése kapcsán előtérbe került a történelmi gondolkodás fogalma (Kaposi, 2016, 2015b; Kojanitz, 2015, 2014, 2013, 2012; F. Dárdai, 2010, 2006a, 2006b), ugyanakkor a fejlesztéshez kapcsolódó módszertani váltás még folyamatban van. Az előadás célja a történelmi gondolkodás fogalmához és mérési lehetőségeihez kapcsolódó nemzetközi és hazai szakirodalom szisztematikus feltárása. Kutatásunk során ennek megfelelően három szempontot vettünk figyelembe: (1) a történelmi gondolkodás kutatásának történeti fejlődését, (2) a kialakult elméleti megközelítések jellemzőit, továbbá (3) a történelmi gondolkodásra irányuló nagymintás méréseket és az ezek alapján levonható tanulságokat. A történelmi gondolkodás fogalmának és elméleti kereteinek meghatározásakor mind a hazai, mind a külföldi szakirodalomban számos eltérő definíciót találunk. A történeti fejlődést figyelembe véve, alapvetően négy meghatározó megközelítés azonosítható a téma kapcsán. Az amerikai megközelítés elsősorban a diszciplináris kutatás tanórai megvalósulásának fontosságát hangsúlyozza. A brit történelemdidaktika hagyományosan a fogalmi fejlődésre alapoz. A német történelemtanítás központi fogalma a történelmi tudatosság. A legfrissebb szakirodalom egyfajta „hibrid” megközelítésként értelmezi a kanadai gyakorlatot, amely az említett irányzatok legfontosabb jellemzőit ötvözi. Az elmúlt években egyre nagyobb hangsúly helyeződik a történelmi gondolkodás mérési lehetőségeinek és a mérés korlátainak feltárására, amely a fogalom értelmezési kereteinek pontosítását is segítheti. A szakirodalom alapján a történelmi gondolkodás empirikus vizsgálatában a feladatfejlesztés és a validitás biztosítása jelenti a legnagyobb kihívást. Szakirodalmi feltáró munkánk hozzájárul a történelmi gondolkodás értelmezési módjainak megismeréséhez, a témában született kutatási eredmények áttekintéséhez. Elősegíti jövőbeli empirikus kutatásaink elméleti megalapozását, célunk egy történelmi gondolkodást mérő teszt kialakítása.

AZ ONLINE FELADATMEGOLDÁSBAN SZERZETT TAPASZTALAT HATÁSA AZ ONLINE TANANYAGGAL VALÓ TANULÁS EREDMÉNYESSÉGÉRE

Kovács Cintia / Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: online tananyag, tananyagfejlesztés, online feladatmegoldás

Az elmúlt évtizedben a tanulás és az oktatás környezete rengeteget változott, kitágult és megannyi új lehetőség adódott a tanulni vágyó számára. Az IKT-eszközök gyorsütemű elterjedésének köszönhetően megváltoztak a napi tevékenységeink is (Jókai, 2014), és ez a fejlődési folyamat hatással van a tanulási szokásainkra is. „Az információs- és kommunikációs technológiák oktatásban való széleskörű megjelenése már több mint egy évtizedre vezethető vissza.” (Papp-Danka, 2014) A kutatás célja elsősorban az online tananyag-fejlesztés, továbbá az, hogy online tananyagok vizsgálatával járuljon hozzá a további fejlődéshez, a tanulási tér kiterjesztéséhez. Erre a fejlesztésre egy innovatív oktatástervezési modell, a Nexius-modell (Ollé és mtsai, 2015) segítségével került sor. A modell lehetőségeit kihasználva a projekt során négyféle kísérleti tananyag került kidolgozásra: tartalomközpontú, kritikai gondolkodást fejlesztő, problémamegoldó és tevékenységközpontú tananyag, így a kutatás mintája (N=98) is négy csoportból áll aszerint, ki melyik tananyaggal tanult. Számukra egy, az előzetes ismereteket mérő és több háttérváltozót is tartalmazó bemeneti kérdőív készült, majd az online tananyag végén egy tudásszintmérő teszt került kitöltésre. A kutatás hipotézisei és eredményei a következők: H1: A mintát megvizsgálva azok a tanulók, akik magukról vallják, hogy hajlamosak feladni az online feladatmegoldást, ha az nehézségekkel jár, a kísérleti tananyagfejlesztés során készült online tananyagokkal való tanulás során is kudarcot vallanak. A kísérleti tananyaggal történő tanulást eredményes tudásszintmérő teszttel teljesítők illetve a tesztet nem teljesítők és a tananyagot be nem fejezők között a saját magukra vonatkozó korábbi tanulási kudarc becslésében nincs szignifikáns különbség ($p=0,873$). H2: A kísérleti tananyagfejlesztés során készült tananyaggal tanulók teljesítményében nincs jelentős teljesítménykülönbség közöttük aszerint, hogyan értékelték magukat egy önreflektív, ötfokú skálás kérdés során. A hipotézist megvizsgálva kiderül, nem szignifikáns a különbség, vagyis a saját maguk értékelése alapján kialakított csoportok között nincs teljesítménykülönbség ($p=0,509$). Az online tartalomfejlesztéshez kapcsolódó célok elérése érdekében további kutatásokra kerül sor, mellyel támogatható a fejlesztői munka és növelhető a tanulói teljesítmény. A kutatást támogatta az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 Projekt címe: Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az EKE-n.

MEGBÍZHATÓ ELEKTRONIKUS INFORMÁCIÓFORRÁSOK KIDOLGOZÁSA ÉS A KÍSÉRLET-ALAPÚ KÉMIAOKTATÁST SEGÍTŐ ADATBÁZIS FEJLESZTÉSE

Kovács Lajos / SZTE ÁOK Orvosi Vegytani Intézet, MTA-SZTE Természettudomány
Tanítása Kutatócsoport

Betyár Gábor / Szegedi Tudományegyetem, BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: kémiatanítás; digitális taneszközök; képességfejlesztés

A kémiatanításban is egyre inkább előtérbe kerülnek a tanulói aktivitásra épülő módszerek, a kísérletezés, a kutatásalapú tanulás, és fontos célként jelenik meg a különböző készségek, képességek (pl. kutatási, kommunikációs készségek, problémamegoldás, kritikai gondolkodás) fejlesztése. A tanítás hatékonyságát jelentős mértékben befolyásolják a tanári munkát és a tanulási folyamatot támogató taneszközök, módszertani segédanyagok. Az előadás két, a kémiatanításban hiányt pótló digitális fejlesztés koncepciójáról és a megvalósítás lépéseiről számol be. Az internetes információkeresés és -feldolgozás az oktatásban egyre elterjedtebb. Számos diák és tanár folyamodik ezekhez a forrásokhoz, nem utolsósorban a könnyű elérhetőség miatt részesítik előnyben a hagyományos, nyomtatott forrásokkal szemben. Ugyanakkor a források minősége nem automatikusan javul attól, hogy sokan használják azokat és bíznak bennük. A mai korban éppen ezért nagyon fontos kihívás, hogy megbízható információforrásokat bocsássunk a tanulóknak és a tanárok rendelkezésére. A számos elektronikus portál közül kiemelkedő jelentőségű a Wikipedia. Ezt az is mutatja, hogy a tudományos szócikkek vonatkozásában a Wikipedia szócikkei felveszik a versenyt az Encyclopedia Britannica megfelelő szócikkeivel (Giles 2005). A Wikipedia kémiaoktatásban betöltött szerepe növekvő tendenciát mutat a nemzetközi szakirodalomban (Li, Lovitt, McNeil és Shuyler, 2016; Martineau és Boisvert, 2011; Walker és Li, 2016). A magyar Wikipedia-változatnak jelenleg több mint 412 000 szócikke van, a kémiával kapcsolatos fogalmak viszonylag szerény számban vannak jelen (mintegy 3300), közülük számos elavult (pl. a Pallas nagy lexikonból való). A megbízható ismeretek Wikipédiában való megjelentetését két ok is nehezíti: egyrészt az enciklopédia szerkesztési elveiből következik, hogy szinte mindenki szabadon szerkesztheti és átírhatja, másrészt, megfelelő elismerés hiányában a legavatottabb szakemberek (az akadémiai szféra dolgozói) mindeddig csak kis mértékben vettek részt a szerkesztésben. Az előadás keretében bemutatom azokat a szempontokat és módszereket, amelyek mentén áttekintettem a közoktatás kémiai törzsanyagának Wikipedia-szócikkeit, és elkezdtem a meglevőket pontosítani és aktualizálni, a hiányzókat pedig megírni. A másik fejlesztés a kutatási készségek fejlesztéséhez kötődik. A tanulókísérletekhez szükséges vegyszerek beszerzése számos iskola számára nem egyszerűen megoldható feladat. Ehhez nyújt segítséget egy olyan, általunk fejlesztett adatbázis, amely a közforgalomban elérhető, külön engedélyek nélkül, olcsón, változatos forrásokból beszerezhető vegyszerek listáját tartalmazza. Az internetes adatbázis különféle szempontok alapján kereshető (vegyszernevek, szinonimák, összetevők, forgalmazók stb.). A későbbiekben tervezzük az adatbázis kiterjesztését és tanulókísérletekkel, azok osztályozásával, valamint a kísérletekre épülő foglalkozásokkal fejleszthető gondolkodási képességekkel való összekapcsolását.

AZ ÖKOSZISZTÉMA-SZOLGÁLTATÁSOKHOZ FÜZŐDŐ KÖRNYEZETI ATTITÚDOK VIZSGÁLATI PERSPEKTÍVÁI

Kovács Renáta / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Kiss Márton / SZTE Éghajlattani és Tájföldrajzi Tanszék

Kulcsszavak: ökoszisztéma-szolgáltatások; környezeti attitűd; attitűdvizsgálatok

Az utóbbi években előtérbe kerülő környezetvédelmi, fenntarthatósági kérdések miatt (pl. éghajlatváltozás, biodiverzitás csökkenése) a környezeti nevelés jelentősége, s e kapcsán az oktatás szerepe is egyre nő. A természettudományos ismeretek tanítása-tanulása mellett a tanulók attitűdjének pontosabb megismerése, formálása éppen ezért mind inkább kiemelt jelentőségű. Magyarországon jelenleg zajlik az ökoszisztéma-szolgáltatások átfogó felmérése és értékelése a társadalmi beágyazottság növelésének igényével, szemléletformálási célokkal (Kiss és mtsai, 2017). Ezzel összhangban, célunk az ökoszisztéma-szolgáltatások rendszeréhez illeszthető attitűdvizsgálati lehetőségek áttekintése nemzetközi példák nyomán, ezáltal pedig a vonatkozó hazai kutatások megalapozása. Kiterjedt számú pedagógiai-pszichológiai érvényű környezeti attitűdvizsgálatokat tart számon a nemzetközi irodalom (pl. Schultz és Zelezny, 1999; Schultz, 2001). Az új környezeti paradigma hatására (New Environmental Paradigm; Dunlap és mtsai, 1992) az ezredfordulótól ugyanis elterjedt az a környezetpszichológiai megközelítés, mely környezeti attitűdként az egyén mikro- és makrokörnyezete iránti attitűdöket definiálja: egoista, altruista és a bioszférához fűződő érdekeket különböztet meg. Hazánkban az oktatási vonatkozású környezeti attitűdvizsgálat esetleges (Varga, 2006; Konyha, 2011; Malmos és Chrappán, 2016). Hátterében nem áll egységes koncepció, s többnyire tantárgyi attitűdökben merül ki. Azokat a pedagógiai relevanciájú, legfrissebb nemzetközi munkákat emeltük ki, melyek koncepcionálisan és módszereiket tekintve alkalmazhatók az ökoszisztéma-szolgáltatásokkal kapcsolatban. Egyetlen esettanulmány jellegű kvalitatív vizsgálatot találtunk (Turtle és mtsai, 2015), mely általános iskolásokat emelt a mintába. Többnyire azonban középiskolások és egyetemisták körében végzett kérdőíves vizsgálatról volt szó, öt- és hétfokú Likert-skálás állításokkal. Míg Broom (2017) mérőeszköze saját szerkesztésű, addig Major és mtsai (2017), valamint Torkar (2016) adaptált kérdőívekkel dolgozott. Utóbbi munkát tekinthetjük elsősorban példának a kutatási célunk szempontjából, módszertani hátterét és a vizsgálat tárgyát tekintve. A pedagógiai gyakorlat számára is hasznosítható javaslatot teszünk olyan attitűdfeltárássra, mely során a tanulók nem csupán a megismerés tárgya, hanem annak aktív és reflektív szereplői.

TANÁRSZAKOS DIÁKOK REFLEKTÍV SZÖVEGEINEK VIZSGÁLATA A SOLO TAXONÓMIA ALAPJÁN

Kovács Renáta / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanárszak; reflektív gondolkodás; SOLO taxonómia

A tanári professzió szerves része a reflektív gondolkodás, ezért már a tanárképzésben is kiemelt szerepe lenne a reflexió alkalmazásának szóban és írásban egyaránt (vö. Sparks-Langer és mtsai, 1990; Rodgers, 2002; Hunya, 2014; Szivák, 2014). A reflexió vizsgálata hazánkban kevésbé elterjedt, holott rendelkezésre állnak fejlesztő gyakorlatok is (pl. Szivák, 2010). A reflektív gondolkodás komplexitásának értékelésére nemzetközi szinten sem egységes az elméleti keretrendszer (vö. Lundgren és Poell, 2016). Két modellből indultunk ki: (1) az átdolgozott SOLO taxonómiából (Structure of Learning Outcomes; Burnett, 1999), mely részletezettségénél fogva a gondolati struktúra feltárására megbízhatóbban alkalmas; illetve (2) a reflektív gondolkodás modelljéből (Kember, 1999). Kutatásunk célja a tanárnak készülő egyetemisták reflektív gondolkodásának feltárása az általuk alkotott szövegek alapján. A 2016/17. tanév első szemesztere során egy tanári gyakorlatra felkészítő pedagógia kurzus tanulócsoportjának tagjai hetente kaptak egy, a kurzushoz kapcsolódó reflexiófeladatot, melyre egymással és oktatójukkal közös online naplóban reagálhattak. Közülük mintánkba kerültek mindazok, akik beleegyeztek féléves produktumaik kutatási célú felhasználásába, s a félév végéig rendszeresen készítettek naplófeljegyzést (N=13). Tanulónként kettő, egy félév elején és egy félév végén készült szöveget vizsgáltunk, melyekben a csoportdinamika közös tartalmi elem volt. Tartalomelemzésünk során a válaszokat a gondolatok strukturáltsága szerint (prestrukturális, egystrukturális, többstrukturális, relációs és kiterjesztett tartalom szintje), továbbá a reflektív gondolkodás alapján (megszokott cselekvés, végiggondolt tettek, reflexió, kritikai reflexió szintje) kategorizáltuk. A reflektív elemeket külön elemeztük annak megállapítására, hogy azok egy-egy tapasztalt tartalmi szegmensre vagy folyamatjellemzésre vonatkoztak. A reflektív gondolkodás a félév során nem változott számottevően, hiszen összességében csupán egyetlen esetben volt jellemző a reflexió szintje. A gondolati struktúra a minta 15%-ában vált komplexebbé, ez a fejlődés azonban legfeljebb a közepes fokozatú többstrukturális szintet jelenti. A diákok 38%-a kilépett ugyan saját nézőpontjából, de a több különböző nézőpont összeegyeztetése és általánosítása teljesen elmaradt. Saját tetteik, valamint belső folyamataik értékelésére, monitorozására a diákok már nem vállalkoztak, így tehát reflexiókonceptiójuk adekvát volta megkérdőjelezhető. A tanárképzés számára releváns eredményeink a reflexiós szintek és struktúrák spontán stagnálásáról számolnak be, ezért a tanárjelöltek számára fontos lenne a reflexió megértése, megtapasztalása és gyakorlása.

ÖKOISKOLA ELHAGYÁS – HELYZETELEMZÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS IRÁNT ELKÖTELEZETT ISKOLÁK MEGTARTÓ KÉPESSÉGÉRŐL

Könczey Réka / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
Varga Attila, Saly Erika / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: fenntarthatóság tanulása; lemorzsolódás; ökoiskola

Nemcsak az egyéni életút-kilátások miatt, de a fenntartható fejlődés érdekében is minél több embernek rendelkeznie kell a tanulás, az alkalmazkodás képességével, mely segíti a gyorsan, egyre gyorsabban változó természeti és társadalmi környezetben a boldogulást. Emiatt a fenntartható fejlődés indikátorai (céljai) között a tanulásban töltött (hosszú) idő és a (magasabb) végzettség régóta szerepel. A fenntarthatóság iránt elkötelezett, vállaltan értékvezérelt iskolák részére hozta létre 2000-2005 között az oktatásért felelős tárca, a környezetvédelemért felelős tárcával együttműködésben a Magyarországi Ökoiskola Programot. A Programhoz az ökopedagógia iránt elkötelezett iskolák túlnyomó többsége 2015 végére önkéntesen csatlakozott. Az ökoiskola kritériumrendszer, illetve a fenntarthatóság-pedagógia kifejezetten épít a sokszínűségre, támogatja a reflektivitást és a komplex tanulásszervezést, mely feltételezi az inkluzivitást, és ezeken keresztül segíti a tanulók bevonódását, iskolai kötődését, erősebb tanulási-tanulói motivációját. Különösen az örökös ökoiskolákat (a legalább hét éve tudatosan ökopedagógiát folytató iskolákat) jellemzi a sokféle nem-tanórai program, a helyi pedagógiai innovációk sokasága, a kiterjedtebb kapcsolati háló, melyek – korábbi vizsgálatok szerint - szintén a nagyobb tanulási sikerességgel járnak együtt. Mindezek alapján várható lenne, hogy az iskolák között az ökoiskolákból és külön az örökös ökoiskolákból, figyelembe véve az iskolatípusokat és a kockázatot jelentő legfontosabb háttérváltozókat is, alacsonyabb a lemorzsolódás. Vizsgálatunkban a végzettség nélküli iskolaelhagyás szempontjából egymástól leginkább különböző két régió, a Közép-dunántúli Régió és az Észak-magyarországi Régió intézményhez kötött lemorzsolódási adatait elemezzük. A lemorzsolódást a tanulói jogviszony megszűntetések típusai alapján kódoltuk. Vizsgáljuk az ökoiskola cím elhagyásának (meg nem újításának) régiós jellemzőit is. Eredményeink támogatják a hosszú távú nemzeti és nemzetközi Fenntartható Fejlődési Célok között is kiemelkedő jelentőségű oktatási célokkal kapcsolatos hazai feladatok pontosítását, valamint a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzésének egyes, az iskolakultúrával, a tanulásszervezéssel kapcsolatos szakpolitikai tervezését.

AZ EGÉSZINTÉZMÉNYES MEGKÖZELÍTÉS FÓKUSZAI AZ ISKOLÁKBAN

Könczey Réka / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
Saly Erika, Varga Attila / Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: fenntarthatóságra nevelés; iskolakultúra; ökoiskola

Az iskola nevelési-oktatási, szocializációs feladatai sorában a fenntarthatóságra nevelés egyre fontosabb, és 2015 óta nemzeti és nemzetközi szinten is vizsgált terület. A fenntarthatóságra nevelés elismerten legelőremutatóbb gyakorlata az egészintézményes megközelítés. Az „egész intézmény” fogalma a neveléstudományban már ismert iskolakultúra kifejezéshez kapcsolható. Az iskola írott és rejtett tanterve, dokumentumai, fizikai környezete és hagyományai, belső és külső kapcsolatrendszere, szokásrendszere azokra a hiedelmekre, kapcsolatokra, attitűdökre, írásos és íratlan szabályokra építenek, amelyek az iskola működésének minden aspektusát alakítják és befolyásolják, és tükrözik az intézmény értékrendszerét. Vizsgálatunkban a magyar Ökoiskola Program egészintézményes kritériumrendszerét alapul véve vizsgáltuk a fenntarthatóságra nevelés részleteit mind ökoiskolákban, mind olyan iskoláknál, amelyek nem rendelkeznek ökoiskola címmel. A vizsgálat eredménye nemcsak a cím nélküli intézmények környezeti értékközvetítését mutatják, de azt is, hogy a 2002-2005 között kialakult ökoiskolai kritérium szerkezet mennyiben felel meg ma az „egészintézményes” elvárásoknak. Hipotézisünk szerint jelenleg három terület mutat nagy innovációs potenciált. Az egyik a fenntartható fejlődés tanulásszervezése, beleértve a tartalmi és módszertani feladatokat is. A másik az iskola szűkebb és tágabb társadalmi környezetével való intenzív, élő kapcsolata. Harmadikként, az ökopedagógia gyakorlata sok intézményben segíti a – tanulási motiváció magas szintjének fenntartásában fontos – bevonódást. Ezekben a területeken keressük a mintázatokat mind az ökoiskolák, mind a címmel nem rendelkező iskolák körében. Kitérünk a fenntarthatóságra nevelésnek a tanulók sokszínűségéből fakadó eltérő nevelési igényeire adott válaszai közül azokra, amelyek az örökös ökoiskolák között alakultak ki és terjedtek el – immár évtizedes jó gyakorlatként. Megállapítható volt az is, hogy miközben az elmúlt évtizedben a kritériumok folyamatosan követték a hazai ökopedagógiai fejlődést, a szempontok egymáshoz viszonyított súlya már megváltozott. Javaslatot teszünk a kritériumok megújítására, tekintettel arra is, hogy Magyarország vállalta, hogy a fenntarthatóságra nevelés az összes iskolában elérhető lesz 2019-re.

TEHETSÉGHIÁNY A SZAKKÉPZÉSBEN

Köpeczi-Bócz Tamás / Budapesti Corvinus Egyetem

Kulcsszavak: Tehetséghiány, munkaerőpiac strukturális problémája, pedagógus szakma

A 2008-as pénzügyi válság következtében a munkaerőpiacon a mennyiségi szemléletű munkanélküliségi ráta került az elemzők, irányítók figyelmének központjába. A válság enyhülését követő időszakban újra a versenyképességhez kapcsolódó mutatók, közöttük a munkaerőpiacot jellemző „tehetséghiány” körül folyik a tudományos, gazdasági és politikai diskurzus (Szabó, 2014). A képességeinek megfelelő, kihívást jelentő munkahely a millenniumi generáció számára fontosabb, mint a jövedelemszint. A vállalatok tehetségvonzó képessége pedig jobban befolyásolja a versenyképességüket, mint más hagyományos erőforrás tényezők. Kialakult a globális és lokális „tehetségváros”. Ennek világos indikátora, hogy egyszerre van jelen az egyes országok munkaerőpiacán a munkaerőhiány és a munkanélküliség, tehát a foglalkoztatás strukturális válsága megfigyelhető. Az oktatási rendszereknek, különösen a szakképzésnek, választ kell adnia a gazdaság szerkezetváltozására. Új oktatási célokat kell definiálni azáltal, hogy a vezetési struktúrák horizontálisabbak, azaz elmosódnak a vállalkozásokon belüli hierarchiák. Az egyén autonómiájának növekedése erős elvárás, mely egyben nagyobb felelősségviselést is jelent. A tudásigényesebb munkakörök a feldolgozandó információk mennyisége és komplexitása, minden eddigi elvárást meghalad. A gyakorlatban, mindez felveti a tehetséggel összefüggő problémák vizsgálatának szükségességét. A tehetség fogalma ma már a klasszikus háromkörös modell felfogáson túlmutat (Renzulli, 1978) és a kompetencia, elkötelezettség és közreműködés együttes teljesülését (Ulrich, 2007) feltételezi úgy, hogy az egyént a szervezeti szerepe alapján, akkor tekintjük tehetségesnek, ha átlagon felül járul hozzá a szervezet fejlődéséhez (Holbeche, 2009). Az ilyen értelemben vett tehetségek képzéséhez, „kiképzéséhez” a legmagasabban képzett pedagógusokra, tanárookra van szükség. A pedagógusokkal, különösen a szakképzésben dolgozó tanárokkal kapcsolatos kompetencia elvárások kutatási eredményeit (Bodnár, Sass, 2017) vizsgálva, különös párhuzamot találhatunk több a gazdaság széles spektrumát vizsgáló tehetséghiány kutatással (például: ManPower, 2015). Mindez nem csak azt mutatja, hogy az oktatásban és különösen a szakképzésben, mint munkaerő-piaci szegmensben a tehetséghiánnyal számolni kell, hanem tapasztalatokat is átvehetünk a versenyszféra sikeres tehetséghiány menedzsment módszereiből. A hazai szakképzésben (sőt az oktatás több színterén) „harc” folyik a megüresedő vagy újonnan megnyíló pedagógusállásokban a tehetségekért, kialakult a szakképzésben dolgozók körében a strukturális munkaerőhiány. Szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy az oktatási szektorban is az intézményvezetők a legjobb tanerő megszerzéséért küzdelmet folytatnak. Az előadásban megvizsgáljuk, hogy milyen hatással lehet mindez az oktatási rendszer változásaira, versenyképességére? Mit tanulhat az oktatás más szektoroktól, hogy megelőzze a markánsan körvonalazódó munkaerő válságot, a tehetséghiányt?

FOGYATÉKOSSÁGGAL KAPCSOLATOS ATTITÚDÜNK TÖBBDIMENZIÓS MÉRÉSE

Krausz Anita / SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: MAS kérdőív, attitűd, fogyatékoság

Hazánkban az oktatás nem egységes, a fogyatékos gyermekek nagy aránya vesz részt speciális tantervű intézetek oktató-nevelő ellátásában. Ez a szelektivitás is eredményezheti, hogy a fogyatékoságról alkotott szemléletünk, ismereteink és jártasságunk sem képvisel egységes képet. Viselkedésünket, dolgokhoz való hozzáállásunkat számos tényező befolyásolja, Staub (2005) szerint az előzetes tapasztalatok mindenképpen hatással vannak az attitűdünkre, amely természetesen kihat környezetünk hozzáállására is. Mindemellett az attitűd a társas viselkedés egyik fő eleme, „olyan érzellemmel terhelt gondolat, amelynek révén az ember hajlandó bizonyos szociális helyzetek kapcsán a lehetséges lépések egy részét megtenni” tehát attitűdünk változhat és formálódhat (Triandis, 1971). Nemzetközi kutatások igazolják, hogy a fogyatékoság vonatkozásában nők pozitívabb attitűddel rendelkeznek, illetve összefüggésbe hozható a pozitív attitűd a magas önbecsüléssel is (Findler és mtsai, 2007). Ezek az eredmények a multidimenziós megközelítés fontosságára hívják fel a figyelmünket, mely segíthet a fogyatékosággal kapcsolatos hozzáállásunk megértésében, módosításában. Vizsgálatunkban a MAS (Multidimensional Attitudes Scale toward persons with disabilities) tesztet adaptáltuk (Findler és mtsai, 2007.) A mérőeszköz a viselkedés, az érzelmek és a megismerés dimenzióira helyezi a hangsúlyt. Jelen pilot kutatás mintáját 25 gyakorló pedagógus és 25 tanár szakos hallgató képezte. A gyakorló pedagógusok jelentős része már több évtizede tanít. Ezzel szemben a hallgatók a kérdőív kitöltésekor kevés tanítási tapasztalattal rendelkeztek, viszont egy közös kurzuson megismerkedhettek a fogyatékosággal, annak jellemzőivel, esetleges fejlesztési lehetőségeivel. Tehát a hallgatók friss ismeretekkel rendelkeztek, azonban tapasztalattal nem, míg a pedagógusok a hosszú évek szakértelmével. A teszt, a három dimenziónak megfelelően három blokkra osztja a 34 itemes kérdőívet, amit egy rövid háttérkérdőív követ, kitérve a személyes érintettségre is. A kiindulópont egy hétköznapi szituáció, melynek kapcsán az önkéntes kérdőív pontjain végig haladva, 5 fokú Likert- skálán kell értékelni az itemeket. Kutatásunk hipotézise alapján elmondható, hogy a hallgatók pozitívabb attitűddel rendelkeznek, pályájuk elején elfogadóbbak, nyitottabbak, illetve azok a személyek akiknél valamilyen személyes érintettség is megfigyelhető szintén pozitívabb attitűddel rendelkeznek. A vizsgálat eredménye visszajelzést nyújt a gyermekekkel foglalkozó szakemberek és a leendő pedagógusok fogyatékosággal kapcsolatos attitűdjéről. További terveink között szerepel az adaptált kérdőív átalakítása, hogy iskolás korú gyermekek számára is használható legyen, mivel a tanulók komplexebb személyiségfejlődése érdekében szerencsés, ha a mássággal minél hamarabb találkozik és megtanulja kezelni (Irvine, 2012). Eredményünk a hazai viszonyok ismeretében különösen fontos, hozzájárulhat az integráció megfelelő működéséhez.

VIRTUÁLIS TANULÓKÖRNYEZET MEGALKOTÁSÁNAK TAPASZTALATAI

Kristóf Zsolt / Debreceni Egyetem, Egészségügyi Kar

Tóth Kitti / Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház

Kulcsszavak: virtuális; tanulókörnyezet; felsőoktatás

Napjainkban az oktatásban, ezen belül is főleg a felsőoktatásban egyre inkább terjed a távoktatás iránti igény. Jelenleg az elektronikus elérhető szöveges tananyagok, tesztek, állománymegosztó rendszerek számitanak elterjedtnek, kiegészülve kommunikációs felületekkel, mint a chat vagy a fórum (pl. MOODLE), azonban rengeteg új eszköz jelenik meg, melyek képesek az e-learning alapú tanulásban felmerülő igények kielégítésére is (Yanuschik et al. 2015). Ezen platformok sokkal modernbb környezetet biztosítanak, használatuk általában könnyebb, illetve hatékonyabbak lehetnek az elterjedtebbeknél, ilyenek lehetnek például a virtuális környezetek. A virtuális valóság egy számítógépes interfész, mely a felhasználók számára lehetővé teszi, hogy egy számítógép által generált háromdimenziós térben, felhasználva érzékeiket valamilyen különleges eszközön keresztül kapcsolatba léphessenek egymással, illetve a közeggel (Piovesan et al. 2012). A virtuális környezet előnye, hogy akár a tanulók is formázhatják, így az oktatási folyamat testre szabható, az eszközök a tanulók igényeit is kielégítik, véleményük figyelembe vehető az egyes objektumok kialakítása során. Ez a típusú tanulókörnyezet motiváló a tanulási folyamatban, bátoríthatja azokat a tanulókat is, akik szemtől szemben nem feltétlenül lennének képesek megfelelően kommunikálni (Bautista 2016). Kutatásunkat a Second Life virtuális térben végeztük. A virtuális térben történő tanulás során fontos a kényelem, a szórakozás és az élmények megosztásának lehetősége. Ez egyben azt is jelenti, hogy a különböző oktatással foglalkozó intézmények, szervezetek, cégek erre támaszkodva sokkal hatékonyabb oktatóprogramokat, webes felületeket tudnak tervezni, működtetni, amelyek sok új tanulót, felhasználót hoznak nekik, így hangsúlyosabban lehetnek jelen az interneten (Gallego et al. 2016). Alapötletünk volt, hogy a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karának Egészségügyi Informatikai Tanszékén virtuális eszközzel egészítsük ki az anatómiaoktatást. A fő elképzelés az volt, hogy virtuális térben, háromdimenziós elemekkel segítsük az emésztőrendszer szerveinek működése mellett azok kinézetének, elhelyezkedésének megtanulását is. A kutatás során azt kívántuk megvizsgálni, hogy a felhasználók mit éreztek az eszköz használata közben, milyen volt az első benyomásuk a környezetről, illetve, hogy van-e valamilyen különbség az eszköz hatékonyságában új és tapasztalt felhasználók között. A kutatásban nemcsak a kar hallgatói, hanem egyéb Second Life felhasználók is részt vettek. Az értékelőeszköz kérdéseivel kapcsolatban kérdésnehézségi mutatót és diszkriminációs indexet is vizsgáltunk. Virtuális környezetünk - mely a Fornax nevet kapta - megalkotásával kapcsolatos tapasztalatainkat és a felmérések eredményeit kívánjuk bemutatni előadásunkban.

„VILÁG VILÁGA, VIRÁGNAK VIRÁGA...” AVAGY A VIRÁGZÁS / POZITÍV PEDAGÓGIA AUSZTRÁL MODELLJE Ladnai Attiláné Szerencsés Anita / PTE BTK OTNDI

Kulcsszavak: pozitív pedagógia, pozitív pszichológia, flourishing

A tanulmányban a positive education működő modelljének bemutatása történik, mely a pozitív pszichológia vívmányaira építve (validált, empirikus kutatások által bizonyítottan), hatékonyan orvosolja és oldja meg azokat az oktatási folyamatban naponta jelentkező problémákat, melyek, pedagógusok és diákok számára egyaránt nehézkessé, és olykor élvezhetetlenné teszik a közoktatásban való részvételt. A pozitív pszichológia „úttörője” (Hamvai-Pikó 2008) Seligman, akinek érdemei kétségtelenek a pozitív pszichológiát megalapozó tézisek „közös platformra terelésében” (Oláh 2012). Seligman (2011) munkájában a virágzást (flourish) jelöli meg a pozitív pszichológia tárgyának, és céljaként pedig a „virágzási” folyamat előmozdítását tekinti. A pozitív pszichológia kutatói ugyanakkor (vö. Fredrickson 1998, Rowe et al. 2007, Seligman et al. 2009) megerősítették, hogy egyértelmű kapcsolat áll fenn a jóllét és a tanulás között. Seligman és et al (2009) azt állítják, hogy „a nagyobb jóllét együtt jár az eredményesebb, hatékonyabb tanulással). Ugyanők rámutattak, hogy szükséges lenne a jóllét tanítása, méghozzá a depresszió ellenpontjaként, az étellel való elégedettség növelésének eszközeként, és a hatékonyabb tanulás, továbbá a kreatívabb gondolkodás elősegítőjeként. Bálint (2014) amellett érvel, hogy a pozitív pedagógiának a tanulók kreativitásának kiaknázására kell elsősorban fókuszálnia, hiszen a kreativitás növeli a szubjektív jóllétet és a hatékony tanulást is. Seligman (2011) a jóllétet egy konstruktumként kezeli, melynek elemei: pozitív érzelem, elmélyülés, értelem, teljesítmény, és pozitív emberi kapcsolatok. Mindezek növekedését a pedagógiai gyakorlat segítségével valósította meg, iskolai keretek között az ausztráliai Geelong Grammar School-ban. Munkatársaival kidolgozták fentiek tantervi keretekbe ágyazott fejlesztését, ezáltal egy egzakt módon mérhető modellt alkotva. Ennek bemutatása „desk research method” (Babbie 2008) segítségével történik a tanulmányban. A positive education (Norrish 2015) modell eredményeire vonatkozó mérések a kvalitatív és kvantitatív adatok tartalomelemzésével történtek, egy longitudinális kutatási program segítségével, Melbourne-i egyetem koordinálásával. Komparatív módon ellenőrizték –többek között- a curriculumok célrendszerét, megvalósulását; és az eredmények egyértelműen igazolták a positive education-ban részesült tanulók körében úgy a jóllét érzés, mint a mentális egészség növekedését (Norrish 2015). Az intézmény demonstrálja, hogyan tud ez a modell jelentőségteljes, bizonyítékokon alapuló és fenntartható úton megvalósulni, úgy, hogy fókuszában a „flourishing” áll. Mindeközben a tudományos ismeretanyag, a tudás, és szakértelem, valamint a bölcsesség is hangsúlyos szerepet kap az oktatásban, amit a tanári professzió hív életre. A modell elősegíti a tudományos párbeszéd kialakulását a jóllét érzés szabályosságainak feltárásával, valamint bemutatja azok alkalmazását (Norrish 2015), hogy a virág valóban virágozhasson!

A FÉLÉV VÉGI JEGYEK ÉS AZ OKM EREDMÉNYEK KAPCSOLATA

Lak Ágnes Rozina / Oktatási Hivatal

Kulcsszavak: Országos kompetenciamérés, osztályzás, félév végi jegyek

Sokan foglalkoztak már az érdemjegyek előnyeivel és hátrányaival, többen megpróbáltak alternatív megoldásokat keresni, azonban máig ez a legelterjedtebb iskolai értékelési forma. Bár vannak általános kötelező szabályai az osztályozásnak, egy kicsit mindig befolyásolják a tanárok egyéni elvárásai és értékítélete, az iskolai környezet és a tanuló saját jellemzői. Minden tanulót egy ötfokú skála alapján kell besorolni, ez már önmagában is nagy különbségeket eredményez egy-egy kategórián belül. Sejtjük tehát, hogy ugyanaz az érdemjegy más-más képességet takarhat, de ezek összehasonlítása országos szinten nehéz feladat. Ebben az elemzésben kísérletet tettünk arra, hogy az Országos kompetenciamérés (OKM) eredményei segítségével a jegyek mögé nézzünk. A mérés során kitöltötték a Tanulói kérdőívet, amelyben szerepelnek kérdések a félév végi jegyekről (magatartás, szorgalom, magyar nyelv, irodalom, matematika) és a félévi átlageredményről, így az összevetés egyazon központi adatbázison elvégezhető. Az iskola és az OKM értékelése több szempontból is különbözik. Az osztályzat az adott évfolyam számára előírt követelmény tükrében születik, a tananyag elsajátításának mértékét jellemzi egy ötfokú skála segítségével és szubjektív összetevőket is tartalmaz. Az OKM ezzel szemben a tanultak gyakorlati alkalmazásának képességére fókuszál, és ezt személyes kapcsolat nélkül, objektív mérőeszköz segítségével értékeli, méghozzá intervallumskálán. Az OKM által mért képességek emellett nem köthetők csupán egy tantárgyhoz. Ezeket figyelembe véve nem várhattuk, hogy nagyon erős összefüggést mutasson az OKM eredmény az érdemjegyekkel. Elemzésünk ennek az összefüggésnek a mértékét kívánta vizsgálni. A vizsgált csoport a 2016. évi OKM-ben részt vettek köre. Főbb kérdések: 1. Milyen jellegű a kapcsolat az érdemjegyek, illetve a tanulmányi átlageredmény és az OKM eredmények között? 2. Hogyan függ össze az OKM-ben használt családi háttér-index az érdemjegyekkel? 3. Mennyire állnak összhangban az érdemjegyek az OKM eredményekkel egy-egy osztályon belül? 4. Az egyes OKM képességszintek (különösen a minimumszint, illetve az alapszint) melyik érdemjegyhez állnak a legközelebb? 5. Mennyire különböznek azoknak a tanulóknak a képességei és háttérjellemei, akik egy adott tantárgyból ugyanolyan érdemjegyet kaptak? 6. Hogyan alakul az osztályzat évről évre a tanulók szintjén, hogyan változik az OKM eredmény? Néhány megállapítás:- A korrelációelemzés és regresszióanalízis alapján kiderült, hogy még a nagyon hasonló tudást mérő félév végi matematika jegy és a matematika képességpont közt is csak közepesen erős a kapcsolat. - Ez a többi érdemjegyre is igaz mindkét mérési területen, kivétel a magatartás jegy, ahol a kapcsolat gyengébb. - A családi háttér-index befolyása is hasonló mértékű az osztályzatokra. - A minimumszint leginkább a 3-as osztályzatnak feleltethető meg. Az eredmények többnyire egybevágnak a várakozásainkkal.

KOMPETENCIAFEJLESZTÉS, KOLLABORATÍV TUDÁSÉPÍTÉS, KOMMUNIKÁCIÓ – EGY INTENZÍV NYÍLT KURZUS TAPASZTALATAI

Lanszki Anita / Eszterházy Károly Egyetem, Oktatástervezés Kutatócsoport, MTE

Kulcsszavak: digitális történetmesélés, MOOC, e-learning

A digitalizálódó oktatás világában hazánk pedagógusai különböző továbbképzéseken bővíthetik- többnyire eszközhasználati - ismereteiket. Kevés azonban azoknak a kurzusoknak a száma, melyek ingyenesek, beépíthetők a sűrű tanári órarendbe, és kézzel fogható módszertani ötleteket kínálnak. Ezt az igényt kielégítendő jelent meg a Virtuális Egyetem MOOC-kínálatában 2017. januárjában az az intenzív online kurzus, melyen a digitális történetmeséléssel ismerkedhettek meg a jelentkezők. A világszerte ismert és hazánkban egyre népszerűbb MOOC (Massive, Online, Open, Course) olyan rugalmas e-learning képzési forma, mely a konkrét ütemterv betartása mellett lehetővé teszi a hallgatók egyéni időbeosztását, és létszámkorlát nélkül bárholnan elérhető. A kurzus lebonyolítása a mobilkompatibilis Schoology platformján valósult meg. A kurzus tematikájának és felépítésének összeállítása során célként fogalmazódott meg a lemorzsolódás kiküszöbölése, a motiváció fenntartása, ezért - a MOOC-okkal kapcsolatos szakirodalmak és tapasztalatok tanulságait figyelembe véve - a következő alapelvek mentén épült fel a képzés: (1) a kurzus intenzív tanfolyamként történő lebonyolítása, (2) folyamatos személyes visszajelzés és kommunikáció, (3) kollaboratív tudásépítés és (4) kreatív produktumok létrehozása. Az intenzív kurzuson két-három naponta jelentek meg új modulok, melyek videóelőadásokból, a témához kapcsolódó mintafilmekből, tematikus diskurzusból és modulzáró tesztből épültek fel, valamint 3 tematikus egységet kreatív beadandó feladat zárt. A MOOC-okra jelentkező hallgatók kezdeti lelkesedését hatalmas lemorzsolódás követi, végül a jelentkezők csupán 10-15%-a végzi el a képzést (Wilkowski és mtsai, 2014, Námesztovszki és mtsai, 2015). Jelen kurzus eredményei messze túlszárnyalták ezt az arányt, a résztvevők (n=138) 58,5%-a elvégezte a tanfolyamot, az összes jelentkező 43%-a pedig a legjobb kategóriába sorolható, azaz 85% feletti végső eredménnyel zárta a képzést. Emellett számos kreatív produktum (77 szöveg, 66 hangfelvétel, 60 videó, 58 tematikus terv) készült el időre. Az előadásban bemutatásra kerül (1) a kurzus struktúrája, a modulok felépítése, (2) a kurzustevékenységek elemző értékelése a keretrendszer logolási adatainak felhasználásával, továbbá (3) a háttérváltozók (a pedagógusok szakpárosítása, PÉM-kategóriája, az intézmény lokalizációja, foka, finanszírozottsága) és a kurzus teljesítésének kapcsolata. A kapott eredmények egybecsengnek az eddigi szakirodalmi adatokkal, miszerint erős összefüggés mutatható ki a kurzusfelületen töltött idő, a teljesített kurzus-ítemek száma, az ütemterv tartása és a sikeres kurzuszárás között. A bemeneti és kimeneti kérdőív, továbbá tanulási napló adatainak elemzésével pedig levonható az a következtetés, hogy a résztvevők pozitív irányú motiváció-, attitűd- és kompetenciaváltozáson mentek keresztül a MOOC elvégzése során. A szöveg utolsó mondata után kell írni. A kutatást az Eszterházy Károly Egyetem támogatta.

ZENEHALLGATÁS-E A ZENEHALLGATÁS? AZ ÉNEK-ZENE ÓRÁK ZENEHALLGATÁSI GYAKORLATÁRÓL

Lehotka Ildikó / Lukin László AMI

Kulcsszavak: aktív zenehallgatás, paradigmaváltás, ének-zeneóra

Zenehallgatás-e a zenehallgatás? – Az ének-zene órák zenehallgatási gyakorlatáról Absztrakt Kulcsfogalmak: aktív zenehallgatás, paradigmaváltás, ének-zeneóra Az 1978-as tantervben szerepelt először a rendszeres zenehallgatás (az alsó tagozatban is), akkor még hanglemezekre szerepelt az igényesen összeválogatott zenei anyag, mely az ízlésformálást szolgálta több más feladat mellett. Laczó Zoltán 1975-től vizsgálta az alsó tagozatban a zenehallgatási anyag befogadását az általa kidolgozott tematika alapján, az 1978-as tanterv bevezetése előtt. Az ének-zene tanítására fordított akkori óraszámokkal összevetve mára jóval kevesebb idő jut a zenehallgatásra, a 7. osztálytól a kerettanterv a szórakoztatózenét is beemelte (bár már az első osztályos könyvben is találunk olyan műveket, melyek ide tartoznak). A zenehallgatás fő funkciójaként a kerettanterv a befogadói kompetencia fejlesztését javasolja, de megvalósítható ez a feladat? A koncertek, opera-előadások közönségének összetétele alapján még várat magára az eredmény. De mi is a zenehallgatás? A tanórák szempontjából az értő, odafigyelő zenehallgatást tételezzük fel, a zene felvételről, vagy élő előadásban szólal meg. Ide sorolhatjuk a tanári bemutatást a dalok-népdalok tanítása esetében – remélhetőleg élményszerűen szólalnak meg ezek. Hipotézisként felvethető, hogy kevés a zenehallgatás; a felső tagozaton és 9-10. osztályban egy ének-zeneóra van hetenként, a nép- és műdaléneklés, az elméleti anyag, a zenetörténet mellett nem sok idő marad a zenehallgatásra. Az értő/aktív zenehallgatás nem egyetlen alkalmat jelent a művel való ismerkedéssel, a magasabb osztályokban a darabok hossza és a kevés óraszám miatt lehetetlen többször meghallgatni a szemelvényeket. A tanulói beszámolók, beszélgetések alapján kiviláglott, hogy az órák többségében nincs megfelelően előkészítve a darab, sok esetben (az alsó tagozatban) nem illeszkedik a zenehallgatási szemelvény az óra fő anyagához. Alig néhány (alsóbb) osztályban hallgatják meg az adott részletet kétszer, vagy többször, időhiány miatt. A diákok nagyon szeretik a zenehallgatást, ez a tény is megjelent a velük való beszélgetésekben. A zenehallgatás felől megközelített zenei értelmezés (fogalmak, jelenségek) lehetne az ének-zenetanítás új útja. A zenehallgatás hatékonyságát nehéz mérni és értékelni, a művek-szerzők beazonosítása az alsó, de még a felső tagozaton is az életkori sajátosságok miatt kérdéses. Ellenőrizhetjük a hangszínhallást, a karakterek felismerését, a középiskolában a csak az adott darabhoz, szemelvényhez tartozó keletkezéstörténetet, évszámot, tempót, különleges ismertetőjegyeket. Azt, hogy a tanuló otthon is meghallgatja-e az órán bemutatott darabot, nehezen ellenőrizhetjük. A zenehallgatás fontosságát nem jelzi jobban, mint hogy az 1997-es NAT bevezetéséhez egyfajta paradigmaváltásként készültek olyan tantervek, melyek a zenehallgatáson keresztül vezetnek a zene teljesebb megismeréséhez, így Laczó Zoltáné és Joób Árpádé.

HUMÁN TELJESÍTMÉNYTÁMOGATÁS, MINT A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS LEHETSÉGES MÓDSZERE A KÖNYVTÁRAKBAN

Lengyelné Molnár Tünde / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: Humánteljesítmény támogatás, HPT, könyvtár

A XXI. század fejlődő technikai lehetőségei megváltoztatják a felnövő generáció információszerzési szokásait, felértékelődött az információforrások közti eligazodás képessége, ez hatással van a tanítási-tanulási folyamatokra, és ezekre a változásokra a könyvtáraknak reagálni kell. A versenyképes munkavállaló ma már az, „aki számára a tudást már nem az információ birtoklása, hanem az elektronikusan hozzáférhető végtelen információáradatban való eligazodás képessége határozza meg.” (Gyenge, ante 2010, idézi Racsko, 2010) E jelenségek jelentős szemléletváltást követelnek és egyben idéznek elő a könyvtárak területén is. A könyvtárak a kultúra terjesztésének, a történelmi események fennmaradását biztosító legfontosabb intézményét jelentik, továbbá az informális tanulás fő színtere, azonban 2500 évnyi létjogosultság és elért eredmény kerülhet veszélybe a XXI. század technológiai és társadalom-filozófiai változásainak hatására. Ezt elkerülendő, olyan makro-, és mikroszintű stratégiai módszerek bevezetése vált szükségszerűvé a közgyűjteményi rendszerben, amelyek segítik a digitális átállás korában e változást előmozdítani és olyan eljárások bevezetése válik ezáltal megvalósíthatóvá, amely hozzájárul a könyvtár jövőbeni szerepének stabilizálásához és az új kihívásoknak való sikeres, adekvát megfeleléshez. Ennek egy megoldása lehet a humánteljesítményt támogató technológia módszertana, ami egy olyan eljárás, amely együttesen veszi figyelembe a szervezet dolgozóiban rejlő potenciálokat, a fejlődő világ kínálta technológiai lehetőségeket, és egy szisztematikus eljárás alkalmazásával hat vissza a komplett rendszerre (Pershing, 2006). A gazdaság területén évtizedek óta alkalmazzák a humánteljesítmény technológia modelljeit, eredendően azonban az oktatástechnológia szakemberei az optimális humán teljesítmény elérését biztosító tanulási környezet megteremtésének érdekében dolgozták ki a HPT modelljeit (Nádasi, 2013). Felmerül a kérdés, hogy a könyvtárak működésében vajon hogyan érhető el hatékonyságnövelés a humánteljesítmény technológia alkalmazásával. Előadásomban bemutatásra kerül, hogy a HPT hogyan szolgálna a 21. század könyvtárügyét. A 21. században csak úgy válthat a könyvtár versenyképpé, ha a digitális átállás és a HPT folyamatát összehangolva, egy a könyvtárakra szabott modellben viszi végig. E módszerek az ipari szférán kívüli alkalmazása még nem általánosan elterjedt, ezért a modell könyvtári bevezetése nincs elkészve, hanem egy olyan kihívás, amely segítheti a hatékony működést és előmozdítja a digitális átállás megvalósulását a könyvtári területen.

A HONVÉDELMI NEVELÉS ÚJRAÉRTELMEZÉSE MAGYARORSZÁGON. EGY KÖZÉPISKOLA PÉLDÁJÁN

Madarász Tibor / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: katonapedagógia, katonai iskola, társadalmi kapcsolat

A kutatás célja a hazánkban nemzeti tradícióikkal rendelkező, ám éveken keresztül parkoló pályára helyezett honvédelmi nevelés újraértelmezésének, az országban egyedülálló módon működő honvéd középiskola és kollégium megszületésén keresztül történő elemző bemutatása. Annak ellenére, hogy a szakma már jóval korábban felismerte a különböző társadalmi alrendszerek és szervezetek globális értelemben vett társadalmi változások szempontjából meghatározó jelentőségét, a társadalomtudományok viszonylag későn, a második világháború utáni időszakban kezdtek el a katonaság intézményével foglalkozni. A fegyveres erők és a társadalom kapcsolatát elsőként Janowitz tanulmányozta, és témája eszközként szolgált a nemzetközi szintű interdiszciplináris, tudományos diskurzus és gondolkodás kialakítása és művelése számára. A területvédelmen alapuló milícia típusú hadsereg és a hivatásos katonai kultúra közötti viszonyrendszer kulcsfontosságú tényezőként jelenik meg a polgári-katonai kapcsolatok megértésében. Hazánkban a területvédelmet szavatoló honvéd hadsereg a különböző korszakokban más és más alapon szerveződött, a sorozás intézményével az államszervezet fontos egységét képezte, szoros kölcsönhatást kialakítva a társadalom egészével. A professzionális haderő létrehozatalával azonban az elmúlt két évtized során fokozatosan meggyengült ez a kapcsolat. Ennek a gyengülő kapcsolatrendszernek az alapjait elsősorban a sorkötelesség 2004-es felfüggesztésében és a katonai kollégiumi rendszer 2007-es felszámolásában érhetjük tetten, melynek okai között gazdasági és hatékonysági tényezők szerepeltek. E momentumokkal nem csak a magyar társadalom és oktatási rendszere vált szegényebbé, hanem hatalmas űr keletkezett a társadalom és a honvédség között, hiszen a 3–23 éves korosztály lényegében semmilyen információhoz nem jut a Magyar Honvédségről. A társadalom és a katonaság kapcsolatának megerősítésében szinte egyedülálló szerep hárul a hazafias nevelés értékrendjének óvodástól egyetemista korig tananyagba történő implementálására. A kutatás módszertani alapját SWOT analízis, szervezetfejlesztés, interjú-, jegyzőkönyv- és dokumentumelemzés biztosították. Az adatgyűjtés forrásait, az intézményben több mint 3000 órában végzett résztvevő megfigyelés, az átalakulási folyamatban érintett személyekkel készített félig strukturált interjúk, intézményi dokumentumok és média megjelenések elemzései biztosítják. A kutatás előzményeként doktori értekezések, módszertani művek, hadtörténeti írások, szakfolyóiratok és korábbi kutatások áttanulmányozása szolgáltak. A kutatás eredményei segítségével megbizonyosodhatunk arról, hogy az országosan egyedülálló honvédelmi nevelési program beindítását vállaló szervezetnek milyen összetett, sokrétű és viszontagságos átalakulási folyamaton kell keresztül mennie ahhoz, hogy eredményes, sikeres és megfelelő mértékű társadalmi támogatottságot élvező intézmény váljon belőle.

A SZERENCSEJÁTÉK-HASZNÁLAT KOCKÁZATÁNAK CSÖKKENTÉSÉRE IRÁNYULÓ ISKOLAI PREVENCIÓS PROGRAMOK SZISZTEMATIKUS ÁTTEKINTÉSE

Magi Anna / ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Doktori Iskola

Kó József / Országos Kriminológiai Intézet

Demetrovics Zsolt / ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Paksi Borbála / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: szerencsejáték-használat, problémás szerencsejáték-használat, univerzális prevenció, prevenció célok, prevenció eszközök, prevenció programok érték

Háttér és célkitűzések: A szenvedélybetegség csoportja a társadalmi kirekesztés által egyik leginkább érintett csoport (EVS, 2008; Eurobarométer, 2011; Felvinczi, Paksi, Magi, Demetrovics, 2016). Ha addikciókról beszélünk, általában kémiai addikciókra gondolunk, holott ma már számos epidemiológiai kutatás jelzi viselkedési addikciók nagyfokú társadalmi jelenlétét. Az első hivatalosan is elismert, a Mentális rendellenességek kórmeghatározó és statisztikai kézikönyvében (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders - DSM) is szereplő nem szerhasználathoz kapcsolódó, viselkedéses alapú szenvedélybetegség a szerencsejáték-használati zavar. A kutatási adatok a szerencsejáték tevékenység, illetve annak kockázatai tekintetében a serdülő korosztály nagyfokú érintettségét jelzik. Magyarországon a 7-14 évfolyamos diákok közel háromötöde játszott már életében szerencsejátékot, egytizedük rendszeres játékosnak tekinthető, s a diákok körében a problémás játékosok aránya több mint háromszorosa az általános népességben mért értéknek (Paksi, Magi, Demetrovics, 2016). Az előadás a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére irányuló iskolai prevenció beavatkozások szakmai megalapozása érdekében a szisztematikus irodalom-áttekintés módszerét alkalmazva összegzi az elmúlt 20 évben a nemzetközi szakirodalomban megjelent értékelt iskolai prevenció programok szakirodalmát. Módszer: A PsychInfo, MEDLINE és ScienceDirect adatbázisok körében, a vizsgált témát megjelenítő kereső algoritmus alapján gyűjtöttük a 1995-2015 között megjelent angol nyelvű, a 14-24 éves populációra (is) irányuló értékelt beavatkozásokat bemutató, empirikus, megfelelő kutatási és elemzési elrendezésű publikációkat. A keresésbe bevont forrásokban összesen 20 publikációt azonosítottunk, melyek közül az összefoglalóban 8 általános prevenció program 9 tanulmányának értékelése kerül bemutatásra. Eredmények: Az áttekintés eredményeként négy közbülső célt sikerült azonosítani, melyek a szerencsejáték magatartással, és/vagy a problémás szerencsejáték-használattal kapcsolatos cél-tételezések mentén kedvező irányú változást idéztek elő: (1) szerencsejátékkal kapcsolatos ismeretátadás; (2) szerencsejátékhoz fűződő hiedelmek lebontása; (3) szerencsejáték iránti attitűdök befolyásolása; (4) készségfejlesztés. Az értékelt programok között szerepeltek egy, és több üléses intervenciók. Az összegzett tanulmányok mindegyike tartalmaz interaktív és/vagy multimédiás elemeket, s egy kivételével mindegyik program eszköztárában szerepel frontális előadás is. Következtetések: Eredményeink szerint a szerencsejáték tevékenység kockázatainak csökkentésére irányuló eredményes prevenció beavatkozások mind cél-tételezéseik, mind eszközeik tekintetében a komplex programok alkalmazásának irányába mutatnak. A kutatást a Szerencsejáték Zrt. Társadalmi felelősségvállalási programja támogatta.

A KORA GYERMEKKORI INTERVENCIÓ PEDAGÓGIAI TARTALMAINAK KIALAKULÁSA ÉS KANONIZÁCIÓJA A HAZAI (GYÓGY)PEDAGÓGUSKÉPZŐ FELSOÓKTATÁS TANANYAGSTRUKTÚRÁJÁBAN

Magyar Adél / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Kulcsszavak: korai fejlesztés, pedagógusképzés, tananyag-kanonizáció

Az eltérő fejlődésmenetű gyermekek iskoláskor előtti, kora gyermekkori intervenciós ellátását a pedagógiai szakszolgálati intézmények, a „Gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás” szakszolgálati tevékenységeként végzik. A köznevelés intézményi struktúrájában, gyógypedagógiai meghatározottságú, egyszersmind interdiszciplináris teammel megvalósítható szolgáltatás. A kora gyermekkori intervenciós tevékenység az iskoláskor előtti gyermekekkel foglalkozó szakemberek szakmai tudásának bővítését kívánja meg. Szükséges az iskoláskor előtti életkor normál fejlődésének, illetve a fejlődési zavarok időbeli felismerésének elsajátítása, valamint az ellátórendszerrel, más ágazati szereplők feladatairól, kompetenciáiról, a gyermekút ismeretéről, az interdiszciplináris team-tevékenység mikéntjéről, a szakemberekkel és a szülőkkel való kommunikációról való ismeretszerzés. Kutatásunkban a családközpontú kora gyermekkori intervenció átadható pedagógiai tartalmait vizsgáltuk több fókusszal. Áttekintettük az oktatási rendszeren kívül lezajlott tudományos diskurzusokat a magyarországi kezdetektől, 1984-től 2012-ig. Konferenciák, szakmai rendezvények előadás-tematikáit elemezve az interdiszciplinaritást és a társágzatok önreflektív tudásmegosztását vizsgáltuk. Ennek az időszaknak folytatásaként, a korszerű jogi háttér, a szakszolgálati protokollok és a társágzatokban fejlesztett oktatási, képzési anyagok tartalmát elemeztük. Arra kerestük a választ, hogy a professzionalizálódó korai fejlesztő gyógypedagógusok képzésük és továbbképzésük során milyen tartalmú és volumenű segítséget kaptak és kapnak a hazai (gyógy)pedagógusképző felsőoktatás egyes intézményeiben. Vizsgáltuk a képzések közös magját képező központi képzési és kimeneti követelményeket, azok változásait, valamint az egyes képzőhelyek mintatanterveit, kurzusleírásait. Kutatásunk alapvető módszere az analitikus és komparatív dokumentumelemzés volt. Ennek segítségével kívántunk következtetéseket levonni arról, hogy hogyan és milyen mélységben jelentek meg és kanonizálódtak a korai intervencióra vonatkozó elméleti és gyakorlati tudáselemek és kompetencia-elvárások a hazai (gyógy)pedagógusképző felsőoktatásban. Kutatásunk módszere az analitikus és komparatív dokumentumelemzés volt.

OLVASÓBÓL ALKOTÓ – A NŐI SZERZŐSÉG KÉRDÉSE HAZÁNKBAN A 19. SZÁZADBAN ÉS MA

Maisch Patrícia / PTE BTK OTNDI

Kulcsszavak: nőkép, irodalomoktatás, női szerzőség

Az 1800-as évek eszencialista nőképe, mely a jó feleség – jó anya – jó háziasszony triászán nyugodott, a magánszférában lokalizálta a nőt. A leánynevelés előtérbe kerülése (mely kezdetben a honleányi szerepek teljesebb betöltésére irányult), illetve a felvilágosodás, az ipari forradalom és a társadalmi struktúra átalakulása következményeként az addig hagyományos nőkép is formálódni kezdett. Jelen kutatás a nők aktív irodalmi szerepvállalásának állomásain, lehetőségein (és akadályoztatásain) keresztül kívánja szemléltetni a nők magánszférából a nyilvános szférába való lépését, hazai viszonylatban. A női szerzőség kérdésén és korabeli diskurzusán kívül előadásomban azt is vázolom, hogy e történeti folyamatok miként jelennek meg (ha megjelennek) a jelenlegi hazai középiskolai irodalomoktatásban. E kutatás abból a hipotézisből indul ki, hogy az 1800-as években az irodalomban (is) zajló emancipációs törekvések, a művelődés- és társadalomtörténeti háttér nem jelenik meg az irodalomtanításban, s az oktatás a diákok számára nem vonultat fel női szerzőket, hősnőket és úttörőket/példaképeket a korszak tárgyalásakor. Vagyis nem törekszik a nemek közötti egyenlőség megteremtésére. A kutatás egyrészt a női történeti és nőirodalmi szakirodalom (Borgos Anna, Borbíró Fanni, Fábri Anna, Horváth Györgyi, Kéri Katalin, Menyhért Anna) és a nők irodalmi szerepvállalására érkező korabeli reflexiók, kritikák (elsősorban Gyulai Pál: Írónőink c. kritikai dolgozata és hatása) vizsgálatán alapszik. A szakirodalmi háttér feltérképezésének célja egy művelődéstörténeti váz/ív nyújtása a nők olvasóból alkotóvá válásának folyamatáról primer szövegek (Czóbel Minka, Molnár Borbála, Szendrey Júlia, Újfalvy Krisztina és mások) bevonásával. A kutatás másik komponense a jelenlegi irodalomoktatás, valamint a nőirodalmi/nőtörténeti kutatások tananyagba történő integrálási lehetőségének feltérképezése. Ennek primer forrását a Nemzeti alaptanterv, a 9-12. évfolyamos középiskolák számára készült kerettanterv, illetve az aktuálisan engedélyezett, az 1800-as évek irodalmát tárgyaló középiskolai tankönyvek (OFI, Krónika Nova Kiadó) komparatív vizsgálata adta. Kutatásmódszertani szempontból a tankönyvek tartalomelemzését a Fischerné Dárdai Ágnes által – a témához illeszkedő szempontokkal kiegészített – modellje alapján végeztem, melyet az eredmények validitása és reliabilitása szempontjából relevánsnak tartottam. A vizsgálat eredménye igazolta a kutatás elején felállított hipotézist. Míg a női szerzőség kérdése az 1800-as évek irodalmi diskurzusának gyújtópontjában állt (főként a század második felében), addig ez kevésbé jelenik meg az aktuális irodalom tananyagban. S bár napjainkra hazánkban a nők nagyrészt kivívták egyenjogúságukat az irodalom alakításában, kiléptek a múzsai szerepből, addig a női szemlélet, az irodalmat művelők, a hősnők és példaképek bemutatása még az oktatási (tantervet, tankönyveket és tananyagot érintő) reformok között várokozik.

KIKBŐL VÁLNAK ÁLDOZATOK AZ ISKOLAI ERŐSZAK SORÁN?

Margitics Ferenc / Nyíregyházi Egyetem

Vassné Figula Erika, Pauwlik Zsuzsa / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: iskolai erőszak, áldozat, családi szocializáció

Kikből válnak áldozatok az iskolai erőszak során? Jelen előadásban az iskolai erőszak során áldozattá válás háttértényezőit mutatjuk be. A háttértényezők közül a tanulói személyiséget, a temperamentumot, egyes személyiség jellemzőket, valamint a családi szocializációs tényezők széles körét vizsgáltuk. A vizsgálatban 2241 fő (1187 lány, 1054 fiú) általános és középiskolai tanuló vett részt. Az iskolai erőszak során előforduló áldozat magatartásminta azonosítására az Iskolai Erőszak Kérdőívet (Vassné Figula, és mtsai., 2008) használtuk. A temperamentum és karakterjellemzőket a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív magyar változatával (Rózsa, Kállai, Osváth, Bánki, 2005), a családi szocializációs hatások vizsgálatára pedig a Családi Szocializációs Kérdőívet (Sallai és Krotos, 2004) valamint a Szülői Bánásmód Kérdőívet (Tóth és Gervai, 1999) használtuk. Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy a családi szocializációs háttértényezők közül az áldozat magatartásminta megjelenésére – nemi hovatartozástól függetlenül – elsősorban a konfliktusos családi klíma hajlamosít. Ezen belül elsősorban a konfliktusorientált családi légkört, ahol gyakran fordulnak elő nézeteltérések a családban, sok a veszekedés, össze-vissza történnek a dolgok, semmi sincs megtervezve találtuk jellemzőnek. Hajlamosító tényezőnek találtuk még a manipulatív szülői nevelői attitűdöt (szülők érzelmileg manipulálják a gyermeket) is. Ezekkel egyidejűleg a szülők viselkedése inkonzisztens, a szülők viselkedése kiszámíthatatlan, a szabályoknak a gyermekkel való betartatása hangulatfüggő, valamint a szülői gondoskodás hiányos, a szülők nem adnak elég szeretet és törődést a gyermek számára. Nemi hovatartozástól függetlenül szintén áldozati magatartásminta megjelenésére hajlamosító tényezőként jelenik meg a szabályorientált családi légkör is (a családban szigorú szabályok uralkodnak, melyeket szigorúan be kell tartani, a kötelességek pontosan el vannak osztva, mindenki tisztában van azzal, hogy mit kell tennie). Az áldozat személyiségét pedig –nemi hovatartozástól függetlenül– az ártalomkerülés temperamentum- és a szociális érdektelenség karaktervonása jellemzi. Az ártalomkerülő személyekre gátoltság, óvatosság, feszültség, félnkség, aggodalmaskodás jellemző. Áldozattá váló lányoknál ezek a személyiségtulajdonságok szociális elkülönültséggel, érzelmi hidegséggel és/vagy érzelmi függetlenséggel társulnak. Az áldozatok legjellegzetesebb karaktervonása a szociális érdektelenség volt. Az áldozattá váló lányok karakterét ezen felül még a céltalanság és alkalmatlanság érzése, a felelősségvállalás és önfogadás hiánya is jellemezte.

A SZOMATOPEDAGÓGIA KOMPETENCIÁINAK VÁLTOZÁSAI A VÁLTOZÓ JOGSZABÁLYI ÉS INTÉZMÉNYI KÖRNYEZETBEN – EGY ORSZÁGOS PÁLYATÜKÖR-FELMÉRÉS TAPASZTALATAI

Márkus Eszter / ELTE BGGYK
Péntek Dózsa Melinda / ELTE BGGYK

Kulcsszavak: szomatopedagógia, gyógypedagógus-képzés, képzésfejlesztés

Bevezetés: A szomatopedagógia a gyógypedagógia egyik ága, a mozgáskorlátozott és a halmozottan fogyatékos gyermekek, fiatalok és felnőttek komplex nevelésének, oktatásának, fejlesztésének és rehabilitációjának feladatait látja el. A szomatopedagógus-képzés az ELTE BGGYK jogelőd intézményében 1979-ben indult levelező, majd 1983-ban nappali tagozaton. Az elmúlt 30 évben a nappali tagozaton végzett szomatopedagógia szakos gyógypedagógusok száma meghaladja a 450 főt, ehhez hasonló nagyságrendű a levelező tagozaton illetve szakirányú továbbképzésben szerzett szomatopedagógus szakképzettség. A szomatopedagógus tevékenységét, feladatait és kompetenciáit nemcsak elméleti alapvetések és a tudomány új felismerései alakítják, hanem a gyakorlatban mutatkozó változó munkaerő-piaci igények, a jogszabályi változások hatására jelentkező változó elvárások is. Éppen ezért érdemes időről időre rátekinteni a szomatopedagógusok foglalkoztatásának legfőbb sajátosságaira. Módszer: Legfrissebb online kérdőíves felmérésünkben az elmúlt 30 évben nappali tagozaton végzett szomatopedagógusokat kerestük meg. A kérdőívben rákérdeztünk a végzés évére, a szomatopedagógia mellett szerzett más gyógypedagógiai szakképzettségre, kitértünk a jelenlegi, és az azt megelőző kettő munkahely legfontosabb sajátosságaira (ágazat, fenntartó, jogviszony típusa, betöltött munkakör, ellátott személyek fogyatékosági típusa stb.), továbbá a továbbtanulásra és a munkával való elégedettségre. Eredmények: Az eddig beérkezett 200 kitöltött kérdőív részeredményei azt mutatják, hogy a szomatopedagógusok 88%-a jelenleg gyógypedagógusként dolgozik, 58% nyilatkozott úgy, hogy mindkét szakirányának kompetenciáit használja munkája során. A jelenleg aktív szomatopedagógusok 65,5%-a a fővárosban dolgozik, 5%-uk külföldön találta meg szakmai útját. 77,5%-uk a köznevelésben látja el feladatát, emellett alkalmazásban vannak az egészségügyi és a szociális ágazatban, a vállalkozói és egyéb ágazatokban is. Közel 80% állami (önkormányzati, KLIK) fenntartású intézményben dolgozik, de megtaláljuk őket egyházi, civil és magánfenntartású szolgáltatóknál is. A betöltött munkakör tekintetében igen széles a paletta, a leggyakoribb a gyógypedagógus (56%), utazó gyógypedagógus (19%) és a mozgásnevelő (13%) munkakör. A végzett szomatopedagógusok 71,5%-a szerzett újabb oklevelet felsőoktatási intézményben, alap-, mester- vagy szakirányú továbbképzésben, 4,5% (11 fő) szerzett tudományos fokozatot főként a nevelés-, a pszichológia-, az egészség- és sporttudomány területén. Konklúzió: Az eredmények azt mutatják, hogy a szomatopedagógus kompetenciája a köznevelési rendszeren belül és azon túl is szerteágazó, sokrétű. Az előadásban a kutatás végleges eredményeit összevetjük néhány korábbi kutatás eredményével, melyek megmutatják, hogyan változott a szomatopedagógiai tevékenység, és ez milyen hatással van a gyógypedagógus-képzés fejlődésére, annak tartalmi megújítására.

A KOGNITÍV TERHELÉS ELMÉLETE ÉS AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI MATEMATIKA

Máth János / Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Sztankai Bettina, Abari Kálmán / Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: kognitív terhelés elmélete, séma, matematika

Előadásunkban a kognitív terhelés elméletét (a továbbiakban KTE) szeretnénk vázlatosan bemutatni, amely egy viszonylag új, kognitív pszichológiai elmélet (John Sweller, 2011). A KTE a tanulást, mint séma építést tekinti, és – többek között – ezen építkezés törvényszerűségeit, ill. szűk keresztmetszeteit vizsgálja. Maga a séma fogalom nem új. A kognitív pszichológiában konszenzus van abban, hogy tudásunk ún. sémákban, mintázatokban tárolódik, melyekre azonnal rá tudunk ismerni, villámgyorsan elő tudjuk őket hívni. E sémák – ha absztraktak is – szorosan kötődnek azokhoz a konkrétumokhoz, melyekből leszűrődtek. Absztrakt mivoltukban, a konkrét tapasztalatoktól leválasztva nehezen, sokak számára alig alkalmazhatók (Ulrich Neisser, 1976). Az emberek között nincs nagy különbség abban a tekintetben, hogy egyszerre hány sémát képesek tudatukban tartani: ez az érték 7 ± 2 . A KTE abban hoz újat, hogy pontosan végiggondolja, mivel jár ez a szűk keresztmetszet. Fontosabb megállapításai: A kellően elsajátított, azaz „automatizált” sémák nem foglalnak el helyet a munka memóriából. Amikor tanulunk, akkor meglévő sémáinkból építünk fel újabb, nagyobb sémákat. Megérteni valamit annyit jelent, mint egy sémába integrálni a probléma komponenseit. Mivel a kognitív műveleteknek is van „helyigénye”, többnyire 2-3 sémából tudunk egy újat felépíteni. Ha egy probléma ennél töredezettebben, több apró sémában tárolódik, nincs sok esélyünk a megoldására. A KTE két alapvető fogalma a probléma természetéből adódó, belső terhelés (intrinsic load) és az ezen túlmenő, az interpretációból, megfogalmazásból, ábrákból stb. adódó, gyakran elkerülhető, külső terhelés (extraneous load). A KTE sok olyan hatásra hívja fel a figyelmet, ami növeli az utóbbit, és olyan technikákat ajánl, melyek segítségével ez csökkenthető. Megemlíti Richard R. Skemp (1971) és Ron Aharoni (2004) könyveinek főbb megállapításait, melyek a matematika tanítás tipikus hibáit tekintik át, és teljesen egybecsengenek a KTE eredményeivel. A KTE által jelzett nehézségek illusztrációjaként saját kutatásunkat is szeretnénk bemutatni, melynek során nyolcadikos diákok matematika tudását vizsgáltuk a halmazelmélet és a törtekkel végzett műveletek témakörében, egyházi, jó nevű állami és hátrányos helyzetű állami iskolákban. Példát mutatunk a felesleges külső terhelés negatív következményeire a halmazok esetén és a nem kellően felépített sémák erőzójára a törtek kapcsán. Az összeadás, kivonás, szorzás és osztás műveleteinél azt találtuk, hogy a hibák túlnyomó többsége nem elszámolásból eredt, hanem az alkalmazott séma torzulásából, cseréjéből. Ebből adódóan egy olyan, egyszerű szoftver lehetőségét vetjük fel, mely nem csak a rossz számolás tényét állapítja meg, de azt is, milyen hibás séma alkalmazása történt.

8. OSZTÁLYOS ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS ÉS TIPIKUS FEJLŐDÉSMENETŰ TANULÓK IDEGENNYELV-TANULÁSI MOTIVÁCIÓJÁNAK JELLEMZŐI

Meggyesné Hosszu Tímea / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

*Kulcsszavak: enyhe értelmi fogyatékos tanuló, tipikus fejlődésmentű tanulók,
idegen nyelv-tanulási motiváció*

Az idegen nyelv-tanulás eredményességét a kognitív képességek mellett nagymértékben meghatározza a nyelvtanuló motivációs háttere is. Az enyhen értelmi fogyatékos tanulók gyógypedagógiai általános iskoláiban 2015 szeptemberétől kötelező a 7–8. osztályosok számára az idegen nyelv-tanítás. E populáció idegen nyelv-tanulási motivációjáról egy hazai pilot vizsgálat eredményeiből vannak ismereteink (Meggyesné, 2016; 2017). Jelen kutatás alapvető célja az enyhen értelmi fogyatékos és tipikus fejlődésmentű tanulók angol és német nyelvű nyelvtanulási motivációjának vizsgálata, továbbá, hogy az idegen nyelv-tanulási motiváció összetevőit vizsgálva segítséget nyújtson az idegen nyelv-tanítás gyakorlatában oly módon, hogy eredményeivel meghatározza azokat a beavatkozási pontokat, amelyek fejlesztésével növelhető az enyhen értelmi fogyatékos tanulók nyelvtanulási motivációja, illetve a nyelvtanítás hatékonysága. A vizsgálati mintát egyrészt a gyógypedagógiai módszertani központok 8. osztályos tanulói ($N=197$), másrészt a többségi általános iskolák 8. osztályos tanulói, illetve az egy évnyi idegen nyelv-tanulási tapasztalattal rendelkező alsóbb évfolyamos tanulói adták ($N=255$). A vizsgálat 2016 novembere és 2017 januárja között zajlott. A kutatás mérőeszközeinek alapja Dörnyei és Clément (2001) idegen nyelv-tanulási motivációt vizsgáló kérdőíve volt. A kérdőív átdolgozása, mentális akadálymentesítése után alkalmassá vált az enyhen értelmi fogyatékos gyermekek mérésére. A mérőeszköz megbízhatósága megfelelőnek bizonyult (tanulói kérdőív Cronbach- $\alpha=0,92$; tanári kérdőív: Cronbach- $\alpha=0,96$; szülői kérdőív Cronbach- $\alpha=0,88$). Előzetes feltevésünk az volt, hogy az enyhen értelmi fogyatékos tanulók idegen nyelv-tanulási motivációja mindkét nyelv esetében gyengébb, mint a tipikus fejlődésmentű tanulóké. Hipotézisünk nem igazolódott be, nem találtunk szignifikáns különbséget sem az angol, sem a német nyelvet tanuló többségi és fogyatékos tanulók idegen nyelvi motivációjában. Az alsókálák tekintetében azonban mindkét nyelv esetében találtunk szignifikáns különbséget több alsókálában (barátság orientáció, szociális orientáció, motivációs intenzitás, angoltanulás iránti attitűd, miliő, idegen nyelvi szorongás, csoportkohézió, órai tevékenységek értékelése). Jelen előadásban a kérdőív alsókáláiban megmutatkozó szignifikáns eltérések kerülnek bemutatásra, melyek mentén az enyhen értelmi fogyatékos tanulók és a tipikus fejlődésmentű tanulók idegen nyelv-tanulási motivációja közti különbségek leírhatók.

A KREATIVITÁSTESZTEK REVIDEÁLÁSA A SZEMÉLYEK TEKINTETÉBEN

Mező Katalin / Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Kulcsszavak: kreativitás, idő, kreativitásteszt, revideáció

Háttér és célkitűzések: a kreativitás időbeliségével kevés kutatás foglalkozik közvetlenül (Amabile et al., 2002; Mainemelis, 2002), holott az idő szerepe számottevő a kreatív megnyilvánulások – többek között: a kreativitásvizsgáló eljárások – szempontjából is. Az előadás célja, hogy rámutasson e téma aktualitására és összefoglalja a hazai sztenderddel rendelkező kreativitástesztek felülvizsgálatával kapcsolatos eredményeinket. A kreativitás tesztek revideálását két alvizsgálat keretében a válaszok és a személyek tekintetében – végeztük el, jelenleg a teljes kutatás azon eredményeire fókuszálunk, melyek a személyekre (korcsoportokon belüli és korcsoportok közötti viszonylatokra) vonatkoznak. Ezen kutatás célja: 1) annak kiderítése, hogy napjainkban is alátámaszthatók-e azon állítások (Heausler és Thompson, 1988; Clapham, 1998; Chase, 1985), melyek szerint a kreativitástesztek egyetlen általános faktorról adnak információkat (azaz a fluencia, originalitás és flexibilitás értékek közötti erős korrelációk szükségtelenné teszik a kreativitásmutatók elkülönített használatát). 2) Annak alátámasztása, hogy szükséges a kreativitástesztek korcsoportra lebontott értékelő táblázatainak megalkotása (az eddig alkalmazott főként felnőttekre vonatkoztatott sztenderdekkel szemben). Módszer: a kreativitás vizsgálatára a verbális Szokatlan használat teszt, illetve a figurális Körök teszt magyar adaptációját (Zétényi, 1989) alkalmaztuk 10 perc tesztfelvételi idővel, $n=1363$ vizsgálati személy esetében, akiknek 35331 választ rögzítettünk. Eredményeinket a válaszok és a személyek tekintetében is elemeztük, azonban az előadásban kizárólag ez utóbbira koncentrálnak. Adatértékelés: Kolmogorov-Smirnov próba, Kruskal-Wallis próba, Mann-Whitney-féle U próba, Wilcoxon-féle előjeles rangpróba, Pearson-féle és Spearman-féle rangkorreláció. Eredmények: Egyrészt, napjainkban is szignifikáns pozitív irányú erős korrelációk vannak a fluencia, originalitás és flexibilitás mutatók között ($r_s = 0,85$ és $0,98$ közötti, $p < 0,05$) mindkét teszt esetében, minden korcsoportban. Azonban a fluencia torzító, originalitást növelő hatásának kiküszöbölése érdekében megalkotott más mutatók (az átlagos originalitás, a relatív flexibilitás és a revideált átlagos originalitás) esetében a korrelációk jelentős mértékben mérséklődnek. Másrészt azt tapasztaltuk, hogy minden kreativitásmutató esetében szignifikáns ($p \geq 0,05$) különbség van a korcsoportok (alsós, felsős, középiskolás) kreativitástesztbeli eredményei között a korábbi és a revideált értékelő táblázat alapján is. Következtetések: Eredményeink egyrészt csak részben támasztják alá az egyetlen kreativitásmutató alkalmazásának létjogosultságát. Másrészt azt mutatják, hogy szükség van a legalább korcsoportok szintjére lebontott revideált originalitás értékekkel rendelkező kreativitásértékelő táblák megalkotására.

IGAZGYÖNGYÖK 2.0

Millei Ilona / SZILTOP Nonprofit Kft.

Kulcsszavak: vizuális képzőművészeti pedagógiai terápia, rajzelemzés, fejlesztési eredmények

A roma képzőművészet manapság egyre ismertebbé váló szegmense az Igazgyöngy Alapítvány programjához kapcsolódik: Berettyóújfaluban mélyszegénységben élő roma gyerekek készítettek meseillusztrációkat, melyek már a kiállítótermekig is eljutottak. A roma gyerekek önkifejezésének egy másik példáját vettem górcső alá kutatásom során. 2005 óta kísérem figyelemmel az Ercsi városában működő Kossuth Lajos Általános Iskolában folyó oktató-nevelő munkát. Az intézmény enyhe fogyatékos, beszéd fogyatékos vagy pszichés fejlődési zavarral küzdő sajátos nevelési igényű, valamint középsúlyos értelmi fogyatékos, autizmus spektrumzavarral küzdő halmozottan hátrányos helyzetű, többségében roma származású gyermekekkel foglalkozik. Évek óta sikeresen alkalmazzák az intézményben a vizuális képzőművészeti pedagógiai terápiát, mely komplex módon fejti ki hatását, legfontosabb célkitűzés az alkotómunka során megvalósuló személyiségfejlődés. Előadásom első felében a pedagógiai terápia fogalmának szakirodalmi áttekintése után a terápiát megalapozó elméleteket ismertetem, majd a módszer bemutatására vállalkozom: konkrét alkotásokon keresztül elemzem az úgy nevezett „pszichikus tértágulás” létrejöttét, melynek eredményeként a gyermekek alkotóképessé válnak, így találhatnak hidat önmaguk és az őket körülvevő valóság között. A terápiás rendszer elemeit néhány konkrét alkotás kapcsán ismertetem, melyek létrehozásának folyamatát végigkövettem. A vizuális tevékenységek széles skálájának bemutatása során arra a kérdésre fókuszáltam, milyen módon jelenik meg a gyerekek munkáiban a roma kultúra, milyen társadalmi élmények, közösségi dimenziók tükröződnek vissza. A rajzelemzés módszertanát Vass Zoltán pszichológus elméletét követve végeztem el. Az ő nevéhez fűződő rendszerelemzés komplex vizsgálati módszer, a létrehozott alkotás kontextusba helyezve, a rajzolási szituációt, valamint az alkotási folyamatban résztvevő személyek kölcsönhatását is vizsgálja. A legfontosabb formai és szerkezeti elemzési szempontok a rajzterülethez viszonyított méret és elrendezés, a vonal minőségének vizsgálata, a színhasználat elemzése, a kidolgozottság és részletezettség vizsgálata voltak; a tartalmi elemek vonatkozásában az érzelmi töltés és az egyéni kifejezőerő megjelenésére fókuszáltam. Végül a terápia által fejleszthető területeken tapasztalt eredményeket veszem számba konkrét esettanulmányok feldolgozása alapján - igazolva a módszer hatékonyságát.

SORSTALANSÁG: LEMORZSOLÓDÁS A KÖZOKTATÁSBÓL

Millei Ilona / SZILTOP Nonprofit Kft.

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, reintegráció, hátrányos helyzet

A korai iskolaelhagyás komplex kérdéskörével foglalkozva jelen empirikus vizsgálatom során arra a kérdésre kerestem a választ, hogy mivel magyarázható a problémához kapcsolódó statisztikai mutatók romlása az uniós tendenciákhoz képest: a 2010-es 10,8 százalékról 2015-re 11,6 %-ra emelkedett az „elveszett generáció” aránya az uniós folyamatokkal ellentétben. Kutatásom első lépéseként bemutatom a téma fogalmi hálóját, a jelenség értelmezési kereteit a releváns szakirodalom alapján. A probléma két aspektusát igyekeztem feltárni: egyrészt a dokumentumelemzés módszerét felhasználva elsődlegesen a köznevelés vonatkozó jogszabályi környezetét vettem górcső alá, vizsgáltam meg, mely intézkedések hivatottak csökkenteni e negatív tendencia hatásait (tankötelezettségi korhatár változása, kora gyermekkori nevelés, új intézmények felállítása és működtetése); a KSH, a KIR, illetve az általam gyűjtött statisztikai adatok (nem állami köznevelési intézményhálózat tanulóira vonatkozó statisztikai adatai) elemzésére támaszkodva értékeltem az intézkedések által eddig generált változásokat. Másrészt kérdőívek kitöltésével, és az így nyert adatok SPSS adatbázis-kezelő programmal történő elemzésével kerestem azokat a releváns tényezőket, melyek a több mint 300, a közoktatás rendszeréből korábban többnyire középiskolai fokon kimaradó, befejezett tanulmányokkal nem rendelkező, a felnőttoktatásban újrakezdő tanulók „pedagógiai anamnézisében” kimutathatók, áttekintem az érintettek célcsoportjait, vizsgálom az életkori, területi, etnikai jellemzőiket. Sajátos aspektusa a kérdésnek a nemzetiségi hovatartozás szempontjából történő értékelés. Roma-ügye-e a korai iskolaelhagyás? Az iskolai szegregáció jelenléte miként függ össze a jelenséggel? Az inkluzív nevelési gyakorlat mutat-e eredményeket ezen a területen? A rendelkezésre álló statisztikai adatokat ezen új dimenzió mentén elemezve bizonyítom, hogy közoktatásunknak egyik legfontosabb, általános kihívása előtt állunk. Előadásom végén egy virtuális életutat mutatok be, melyet a gyermeki életút struktúrája mentén járunk végig, számba véve azokat a programokat, melyek a hátrányos helyzetből induló gyermekeket segítik.

GRAMMATIKAOKTATÁS MÁSKÉNT

Minya Károly / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: grammatikaoktatás, módszertan, magyartanárok képzése

Míg az általános iskolában a nyelvtan- és az irodalomóra száma közel megegyezik, addig a középiskolában a mindössze egy órában tanulnak nyelvtant a diákok, és mint közhely, az is gyakran elmarad az irodalom javára. Az idei középszintű magyar érettségi vizsgákon már csak plusz nyolc pont adható a helyesírásra, szemben a korábbi mínusz tizenöt pontos levonással. Az emelt szintű írásbeli vizsgán mindössze egyetlen nyelvtanfeladat szerepelt az idén is. Egyre többen megkérdőjelezik a grammatika (alaktan, szófajtan, szószerkezetten és mondattan) oktatásának a szükségességét. Vajon mi az oka mindennek? Miért szorul teljesen háttérbe a nyelvtan, válik súlytalanná a nyelvtanóra a középiskolákban? Miért nem érvényesülhet Sylvester Jánosnak a Grammatica Hungarolatina-jában már 1539-ben megfogalmazott ama gondolata, hogy az idegen nyelv tanulásának az alapja a magyar nyelvtan alapos ismerete? Az előadás miközben ezekre a kérdésekre keresi a választ, közben lehetséges nyelvtanoktatási gyakorlati megoldásokat is javasol. Így például azt, hogy elemzés során minél több szabad, élőnyelvi példára van szükség, olyanra, amely közel áll a diákokhoz – minden szinten. Keresi a lehetőségeket a digitális tananyagok felhasználására. Teszi mindezt úgy, hogy a magyartanárok képzésének a problémáira is rávilágít. Az előadás második felében a grammatikaoktatás másként abból a szempontból kerül górcső alá, hogy a 2000-ben megjelent Magyar grammatika egyetemi jegyzetnek a korábbtól eltérő, leíró nyelvtani kategorizálása mennyiben jelenik meg az általános iskolai és a középiskolai oktatásban, elsősorban a tankönyvekben. Így például a számnévi kategória megszüntetése és besorolása a melléknévek körébe, a birtokos névmásoknak a személyes névmások sorába történő beillesztése, a mediális igének, az interakciós mondatszónak valamint a partikulának mint új szófaji kategóriának a megjelenése, a módosítószónak a mondatszók körébe való besorolása, az alany-állítmányi szószerkezet, azaz a predikatív viszony alárendelő szintagmaként való felfogása.

TANÍTÓKÉPZŐINTÉZETI TANÁROK JELENLÉTE, SZÁMA, ARÁNYA A KÖZÉPFOKÚ TANÍTÓKÉPZÉS UTOLSÓ TIZENÖT ÉVÉBEN

Molnár Béla / ELTE PPK

Kulcsszavak: neveléstörténet, tanítóképzés, tanítóképzőintézeti tanár

A magyar tanítóképzés történetével kapcsolatosan a tanítóképzőintézeti tanárok képzésével leginkább Tóth Gábor foglalkozott. Munkássága révén már általánosan ismert, hogy ez a sajátos tanárképzés az Apponyi Kollégium megalapításával a múlt század elején indult meg. A különböző szakos tanítóképzőintézeti tanárképzés történetével az előadásban nem foglalkozunk, hanem a téma szempontjából azt vizsgáljuk, hogy a II. világháborút követően miként alakult a tanítóképzőkben alkalmazott tanítóképző intézeti tanári végzettséggel rendelkezők száma, aránya. Arra keressük a választ, hogy az Apponyi Kollégiumból elméletileg és gyakorlatilag kiválóan képzett tanítóképzőintézeti tanároknak miért fogyatkozott a létszáma. Közben utalunk néhány eddig kevésbé ismertetett Apponyi Kollégiumot végzett tanítóképzési szakember életútjára is. A kutatáshoz primer levéltári iratokat, statisztikai adatsorokat, önéletrajzokat hívtunk segítségül. Egy korábbi szóbeli kikérdezésre alapozott kutatásunk eredményeit is interpretáljuk témánkhoz illeszkedően. A tanítóképzésre a mester és tanítvány modell a jellemző. A mesterek, a képzős tanárok megszerzett tapasztalataikat, mesterségbeli tudásukat átadták a tanítójelöltjeiknek. A kiváló felkészültségű képzős tanárok egy része a tanítóképző elvégzése után a polgári iskolai tanárképző főiskolát elvégezve szerzett diplomát Szegeden az Apponyi Kollégiumban. A tanítóképzőben való tanításra képesített tanárok többlépcsős szelekción estek át. A források elemzése után, a kutatási eredmények azt mutatják, hogy a szakszerűség rovására ment az, hogy vérszesen lecsökkent a tanítóképzők tantestületeiben az intézménytípus részére képzett tanerők száma az 1950-es években. A természetes fogyás mellett gyakoriak voltak a népgazdasági érdekből végrehajtott áthelyezések, a „megbízhatatlannak” bélyegzett tanítóképző intézeti tanárok szándékos eltávolítása. A nevelőtestületekben a gimnáziumi tanárok kerültek túlsúlyba. Az 1951/52. tanévben a tanítóképzőintézeti tanárok 24,2%-ban képviseltették magukat. Egy 1956-ból származó minisztériumi előterjesztésben az Apponyi Kollégiumot végzettek arányát 30-35%-ra tette. A kevés, megmaradt tanítóképző intézeti tanár a szakmai, munkahelyi szocializáció révén megőrizte az iskolákban a képzők szakiskola jellegét, a tanítóképző értékeit, hagyományait, prioritásait. A tanítóképzőben dolgozó tanárokról – egy korábban elvégzett kutatásunkban – a visszaemlékezők a személyes példamutatást, szakmai hozzáértést emelték ki. A középfokú tanítóképzés intézményeiben az értékőrzésben jelentős szerepet töltöttek be a tanítóképzőintézeti képesítésűek, szakmai tudásuk, habitusuk példaként szolgált a gimnáziumi tanárok, s más képesítésű pedagógusok előtt. A tanítóképzés hagyományai működtek 1945-1959 között, ezek közé tartozott a pedagógiai fogások gyakorlati elsajátítása, a tanítójelöltek hivatástudatának kialakítása, fejlesztése, amelyek kimunkálásában elvitathatatlan érdemük volt a tanítóképzőintézeti tanároknak. A kutatás az ELTE támogatásával történt.

HOGYAN ALAKÍTJÁK A TANÁRSZAKOS DIÁKOK A TANÍTÁSHOZ KÉSZÍTETT TERVEIKET?

Molnár Edit Katalin / Szegedi Tudományegyetem, BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanárképzés, tanári tervezés, akciókutatás

A gondos tervezésnek kulcsszerepet tulajdonítunk a tanítás eredményességében és hatékonyságában (pl. Kotschy, 2001). Ugyanakkor keveset tudunk arról, mennyiben és hogyan fejlődik a tervezés kompetenciája a tanárképzés éveiben (pl. Molnár, 2015). Az előadás egy akciókutatásra épül, amelynek során az osztatlan tanárképzésben másodéves diákok tervezésének változását a saját terveik, illetve a társaik terveire és tanítására adott értékeléseik alapján vizsgáltuk. A mintát 15 diák alkotja, akik egy tantervfejlesztés gyakorlaton 4-5 fős kiscsoportokban dolgoztak, majd a félév lezárulta után engedélyt adtak az anyagaik elemzésére. A kurzuson közösen megterveztek, majd a tanórán megvalósítottak két 15 perces tanítási epizódot. Ezt rövid egyéni írásbeli reflexió követte (a tervre és a megvalósításra egyaránt), amely aztán 60 perces csoportos diskusszió alapjául szolgált. A saját kiscsoportjára vonatkozó órai értékeseket minden diák megkapta anonimizálva. A félév végén az addigi tanulságok alapján egyéni munkával kellett a két korábbi közös munkát foglalkozástervként átdolgozni. A jelen vizsgálatban a félév második felében készült közös tervek, ezek egyéni átdolgozásai, illetve az előbbiekre vonatkozó értékelőlapok tartalomelemzését végeztük el. Az eredmények közül kiemelkedik, milyen nehéz a jelek szerint a diákok számára a értelmezni a tervezés írásbeli rögzítése funkcióját. Például foglalkozásterv helyett óravázlatot készítettek, a tanítandó tananyagot pedig egyikük sem adta meg pontosan; azok sem, akik a szövegben utaltak arra, hogy lényegesen változtattak a tartalom. A céljaikat pontosították a kipróbálás tükrében, jobban meg tudták azokat fogalmazni, és kétharmaduk megfelelő a tanulási eredményeket is meg tudott jelölni. A foglalkozás struktúrájához és a tevékenységekhez viszont kevésbé bátran nyúltak az átdolgozás során; akkor is, ha érezhető volt számukra azokban probléma a megvalósítás folyamán. A társaik értékeléseiben megjelenő gazdag észrevételeket a saját terveik átdolgozása során igyekeztek figyelembe venni, de nem mindig a szakmai szempontból fontosabbakat, hanem inkább a számukra könnyebben kezelhető(ke)t. A visszajelzésekben a jelentősebb tartalmi csomópontok a helyzetértelmezés (megtanítás vs. ismeretterjesztés), az aktivizálás, a differenciálás. Az írásbeli kommunikációra jobban figyeltek, mint a szóbelire; ennek a tervezését elhanyagolták (bár a jó megvalósítást dicsérték). Feltűnő a tanítás-tanulás elméleti alapjai integrálásának a hiánya is a tervezési folyamatában. Az elemzés megerősíti, hogy a tanítás tervezésének tanulása szorosan kötődik magának a tanításnak a tanulásához. Rámutat ugyanakkor arra, hogy ez lassabb folyamat és több támogatást igényel. A vizsgálat fontos tanulsága továbbá, hogy a szakma elsajátításának korai szakaszában a diákok tanári tudása és gondolkodása nem biztos, hogy szummatív értékelésre alkalmas módon tükröződik az általuk készített dokumentumokban.

AZ INTERAKTÍV PROBLÉMAMEGOLDÓ KÉPESSÉG FEJLETTSÉGI SZINTJÉT BEFOLYÁSOLÓ KÉPESSÉGEK

Molnár Gyöngyvér / SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: problémamegoldó képesség; komponensképesség; technológiaalapú tesztelés

Az interaktív problémamegoldó képesség az a képességünk, ami lehetővé teszi, hogy ismeretlen technológiai eszközökkel interakcióba lépve képesek legyünk azok működését – bizonyos célok elérése érdekében – feltérképezni (OECD, 2010). A 21. században társadalmában egyre fontosabb képesség (OECD, 2014). A kutatás célja 5-11. évfolyamos diákok interaktív környezetben mutatott problémamegoldó sikerességét és fejlődését leginkább meghatározó tényezők feltérképezése. Melyek azok a készségek, képességek, amelyek leginkább meghatározzák az interaktív környezetben történő problémamegoldás sikerességét, azaz milyen komponensképességekből épül fel a problémamegoldó gondolkodás e dimenziója és ezek változnak-e az életkor előrehaladtával? Előzetes hipotéziseink szerint a különböző gondolkodási képességek (pl.: induktív gondolkodás, kombinatív gondolkodás) és a munkamemória is befolyásolja a problémamegoldás sikerességét, továbbá az IKT műveltség információhoz való hozzájutás komponense és az online környezetben mutatott problémamegoldás sikeressége között is jelentős kapcsolat mutatható majd ki, melyek hatása az évek előrehaladtával változni fog. Az elemzéseket egy 5-11. évfolyamos ($n=9868$) mintán felvett kutatás adataira alapoztuk. A négy tanórát igénybe vevő adatfelvételre az iskolák számítógépes termeiben, tanári felügyelet mellett került sor. A diákok induktív gondolkodását (IG), kombinatív gondolkodását (KG), munkamemóriáját (MM), IKT-műveltségét (IKT) és problémamegoldó képességét (PK) mérő mérőeszközök kiközvetítése az eDia platform segítségével történt. A tág életkori mintán alkalmazott, egymással horgonyzott tesztek eredményeit, azok közös skálán történő jellemzését, az adatok skálázását Rasch modellel végeztük. A diákok képességszintjének meghatározásához 'wle' (Weighted Likelihood Estimate) értékeket alkalmaztunk. A tesztek belső konzisztenciája megfelelőnek bizonyult (EAP reliability: IG: 0,94, PS: 0,83, MM: 0,77, IKT: 0,91, KG: 0,70). A diákok problémamegoldó képességszintjével legszorosabb kapcsolatban induktív gondolkodásuk fejlettségi szintje áll ($r=0,573$, $p<0,001$), amit az internetes környezetben mutatott információkeresési hatékonyságuk követett ($r=0,515$, $p<0,001$; $z=4,65$, $p<0,001$). Jelentős együttjárást tapasztaltunk a diákok kombinatív gondolkodása ($r=0,453$, $p<0,001$), valamint munkamemóriája ($r=0,437$, $p<0,001$) és problémamegoldó sikeressége között is, azaz az eredmények alátámasztották előzetes hipotézisünket. Az életkor előrehaladtával e kapcsolatok szorossága változott. Alsóbb évfolyamon és a középiskolás évfolyamokon gyengébb ($r=0,34-0,49$), míg 5-8. évfolyamon erősebb kapcsolatokat tapasztaltunk ($r=0,40-0,55$). A parciális korreláció értékei a lineáris (Pearson-féle) korrelációkénál minden esetben szignifikánsan alacsonyabbak voltak, azaz mind a négy kapcsolat erősségében meghatározó szerepet játszott a többi konstruktum fejlettségi szintje. A kutatás eredményeit alkalmazni lehet az oktatásban, a képességfejlesztés területén. A kutatást az OTKA K115497 pályázat támogatta.

A SZÓOLVASÓ KÉSZSÉG ONLINE FEJLESZTÉSE: PILOT KUTATÁS

Molnár Gyöngyvér / SZTE Neveléstudományi Intézet
Magyar Andrea / Hódmezővásárhelyi Tankerületi Központ
Nagy József / SZTE Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: készség; formatív értékelés; technológia-alapú fejlesztés

Az újgenerációs technológia-alapú mérés-értékelési rendszerek fejlődése a formatív értékelés hatékony megvalósítására törekszik, megvalósítva az értékelés és fejlesztés azonnali összekapcsolását (Bennett, 2010). A tanulási folyamat technológiával támogatott követése a beépített tutori rendszer segítségével folyamatosan monitorozza és rögzíti az egyén fejlődését, továbbá a tanulói igényekhez és szükségletekhez igazodó fejlesztést/tesztelést valósít meg (Redecker & Johannessen, 2013). Kutatásunk során a formatív értékelés elméletére építve olyan komplex online mérő és fejlesztő rendszert dolgoztunk ki általános iskolás diákok szóolvasó készségének fejlesztésére, amely személyre szabottan segíti a magyar köznyelvben leggyakrabban előforduló 5000 szó, azaz a köznyelvi szövegek szókincsének 96%-át lefedő korpuszra épülő szóolvasó készség fejlesztését. A rendszer Nagy József (2004) által kidolgozott, majd Magyar és Molnár (2015) által továbbfejlesztett feladatokra alapozva a szóolvasó készség négy dimenziójában (címszó, toldalékoszó, szinonima és szójelentés olvasás) tesztel, értékel és fejleszt. A rendszer hatékonyságvizsgálatát 3-7. évfolyamos diákok részvételével végeztük (N=191). Az online adatfelvétel a tanulók saját iskolájában, tanítási órák keretében zajlott. A mérő és fejlesztő feladatok végzése közben a tanulók folyamatos visszajelzést kaptak teljesítményükről, ami alapját képezte a személyre szabott fejlesztő feladatok kiválasztásának. Az online mérő és fejlesztő rendszer megbízhatónak mutatkozott mind a teljes rendszer (Cronbach $\alpha=0,91$), mind az egyes dimenziók szintjén ($\alpha_{\text{címszó}}=0,75$; $\alpha_{\text{told.}}=0,84$; $\alpha_{\text{szin.}}=0,78$; $\alpha_{\text{szójel.}}=0,85$). A diákok évfolyamonkénti átlagos szóolvasó készségének fejlettségi szintjében nem volt szignifikáns különbség 3-6. évfolyam távlatában ($M_{\text{elő}}=81,5\%$ -pont, $SD_{\text{elő}}=6,3\%$ -pont, kb. 4000 szó; $F=0,42$; $p=0,74$), ami egybeesik a korábbi reprezentatív mintán történt kutatások eredményeivel (Nagy, 2004). A 7. évfolyamosok teljesítménye tért el először jelentős mértékben az alacsonyabb évfolyamos diákok teljesítményétől ($M_{\text{elő}}=92,6\%$ -pont, $SD_{\text{elő}}=4,4\%$ -pont; $F=15,4$, $p<0,01$), ami alátámasztja az általános iskolát teljes mértékben átfogó fejlesztés szükségességét. A cél, hogy minden egyes diáknál kialakuljon az optimálisan fejlett olvasáskészség kritikus szókészletének szóolvasó készsége. A fejlesztés hatására a 3-6. évfolyamokon átlagosan 471, a 7. évfolyamon átlagosan 210 szónak megfelelő fejlődést detektáltunk (3-6. évfolyamon: $M_{\text{utó}}=90,8\%$ -pont, $SD_{\text{utó}}=5,4\%$ -pont; $t=-14,0$, $p<0,01$; $d=1,54$; 7. évfolyamon: $M_{\text{utó}}=96,8\%$ -pont, $SD_{\text{utó}}=4,3\%$ -pont; $t=-33,9$, $p<0,01$; $d=0,96$), azaz a kidolgozott online rendszer hatékonyan alkalmazható a 3-7. évfolyamos diákok szóolvasó készségének fejlesztésére. Az osztálytermi keretek között, tanórába beépíthető online rendszer személyre szabott fejlesztést és visszajelzést valósított meg mind a tanulók mind az őket tanító pedagógusok részére ezzel segítve az egyéni szükségletekhez illeszkedő oktatást. A kutatást az OTKA K115497 pályázat támogatta.

A NEVELÉSTUDOMÁNYI FOLYÓIRATOKBAN PUBLIKÁLÓ SZERZŐK POTENCIÁLIS KÖZSÉGEI ÉS HÁLÓZATAI A TÁRSSZERZŐI KAPCSOLATOK ALAPJÁN

Molnár Pál / ELTE TTK Természettudományi Kommunikáció és UNESCO Központ,
KRE BTK Keleti Nyelvek és Kultúrák Intézete

Pintér Henriett / Semmelweis Egyetem Pető András Kar

Kulcsszavak: társszerzői hálózat, folyóiratok, együttműködés

A szakfolyóiratok – a szakmai és a tudományos közösségek formális fórumai – szerepe jelentősen megnőtt a szakmai kommunikációban és tudásépítésben (Csaba és mtsai, 2014). Ezen fórumokban a közösség tagjai egy- és többszerzős publikációk formájában kommunikálnak egymással és gazdagítják szakterületüket. A tudományterületek többségénél ráadásul megfigyelhető a társszerzőség növekedése, ami jelentős hatással van alakulásukra. A társszerzőség sok esetben szakmai együttműködések következménye, noha a társszerzőség és az együttműködés nem szinonim fogalmak. Ezek alapján hálózat rajzolható fel, ami a szerzők egymáshoz viszonyított pozíciói mellett az együttműködések viszonyrendszerét és csoportosulásait is reprezentálja (Melin, 1996; Barabási, 2002). A hazai neveléstudományi együttműködésekéről kevés információ van, beleértve a mögöttes kapcsolati struktúrát. A társszerzőség strukturális reprezentációja alapján feltáruló szövetségek, csoportosulások, közösségek mintázatainak ismerete azonban hasznos lehet. Ezek ismerete, tudatosítása segíthet a szakmai kommunikáció, az információáramlás, a kollektív tudás fejlesztésében (Hardy és mtsai, 2003; Haythornthwaite, 1996). Vizsgálatunk célja volt, hogy társszerzős folyóirat publikációk alapján térképezzük fel a formális társszerzői együttműködések, a szerzők szakmai csoportosulásait, valamint a társszerzői együttműködési hálózat összekapcsoltságát és töredezettségét. Az elemzésekhez a hazai vezető neveléstudományi folyóiratok (Magyar Pedagógia, Educatio, Iskolakultúra és Új Pedagógiai Szemle; Bíró, 2009) 1991 és 2016 között megjelen publikációit (n = 8053) vettük figyelembe. Az összekapcsoltság és töredezettség vizsgálatához az összekapcsolódó és az izolált komponensek mennyiségét és az ezekből képzett mutatókat használtuk fel. A vizsgált időszakra vonatkozóan 4248 szerzőt azonosítottunk. Közülük 2683 egyedül dolgozott, az összes szerző 63%-a tehát nem vett részt társszerzős együttműködésben. Összesen 412 egymással össze nem kapcsolódó szerzői sziget tárult fel, a társszerzői hálózat jelentős mértékben töredezettnek mutatkozott. Megállapíthatjuk, hogy a neveléstudomány vezető szakfolyóirataiban ugyan kitapintható az együttműködés, annak mértéke azonban alacsony. Ezen célszerű változtatni, a szerzőknek szövetkezniük egymással, a folyóiratok szerkesztőinek és a publikálásban érdekelt intézmények vezetőinek pedig ösztönzőkkel segíteni a társszerzős együttműködések. A nagyobb arányú társszerzőség és az összekapcsoltság jelentős mértékben hozzájárulhat a tudományterület gazdagodásához és az információáramláshoz. Kutatásunk illeszkedik a nemzetközi trendekhez, eredményeink hasznosíthatók döntéshozói, kutatói és alkalmazói szinten. Önmagában azonban a társszerzői adatok és a feltáruló mintázatok nem adnak átfogó képet, az adatokat kontextusba helyezve, más adatokkal kombinálva (pl. hivatkozások, kulcsszavak kapcsolatai) pontosabb meglátásokat kaphatunk.

AZ OUTDOOR SPORTOK MEGJELENÉSE AZ ALAPTANTERVI REFORMTÖREKVESEKBEN

Müller Anetta / Debreceni Egyetem
Bácsné Bába Éva, Pfau Christa, Bíró Melinda / Debreceni Egyetem
Herpainé Lakó Judit / Eszterházy Egyetem

Kulcsszavak: outdoor sportok, tanterv, testnevelés

Napjainkban a szabadtéri sportok szerepe és jelentősége felértékelődött. A rekreációs irányzatokban azért, mert az ember eltávolodott a természetes közegétől és él benne a vágy, hogy legalább szabadidejét a friss levegőn töltsse. Az iskolai testnevelésben a szerepe az előbb említett tényezők miatt (friss szabad levegőn való tartózkodás edzi az embert és erősíti az immunrendszerét) szintén fontosak. A szabadtéri sportok a mindennapos testnevelés bevezetésével jelentkező sportinfrastrukturális hiányt is képes oldani. (Balatoni 2016) Több hazai NAT-vita és tantervelméleti kutató fókuszált a Testnevelés és sport műveltségterületét érintő tantervi változásokra. A műveltségterületre gyakorolt oktatáspolitikai hatás eredményeként került bevezetésre a mindennapos testnevelés. A 2012/2013-as tanévtől az 1., az 5. és a 9. évfolyamon, majd felmenő rendszerben minden évfolyamon kötelezően bevezetésre került a mindennapos testnevelés. A 2015/2016 tanévtől kezdve teljessé vált a mindennapos testnevelés bevezetése, mely kapcsán sok köznevelési intézménynek infrastrukturális gondokkal szembesült. Ezen problémák részbeni megoldására jó lehetőséget nyújt a tantervben megfogalmazott „alternatív környezetben űzhető sportok oktatása, hiszen az iskolaudvaron, a szabadtéri sportpályán, az iskolaépületben, a közeli parkban is megtartható a tanóra. Az erdei iskola programkínálatába is nagyon jól illeszthető, mely szintén a kapacitáshiány részleges megoldásának egyik alternatívája lehet. (Hamar 2002) A cikkünkben arra vállalkozunk, hogy bemutassuk a különböző szabadtéri sportok szerepét és megjelenését a hazai tantervben illetve összehasonlítjuk más külföldi (norvég, svéd) jó gyakorlatokkal (Olav B. Lysklett & Henrik W. Berger (2017), Erik Backman (2010). Módszerünk a hazai és nemzetközi tantervek áttekintése, elemzése volt. Kutatásunkkal célunk megvizsgálni a szabadtéri sportok megjelenésének mértékét a különböző tantervi szabályozókban, és feltérképezni az iskolai oktatásban (tanóra, iskolai sportkör, erdei iskola, szabadidősport, sportversenyek stb.) történő széleskörű alkalmazási lehetőségét. Ezen felül szeretnénk bemutatni az outdoor sportok megjelenését a sportszakos hallgatók felsőoktatási képzésében, és felhívni a figyelmet a pedagógusképzésben való jövőbeli szerepére, fontosságára. Áttekintve az óvodai, általános és középiskolai tanterveket, valamint a testnevelő tanárok képzési és kimeneti követelményeit, azt mondhatjuk, hogy a tantervek foglalkoznak ugyan a szabadtéri sportokkal, az alternatív környezetben űzhető testmozgásokkal, de nem elég hangsúlyosan, illetve napjainkban leginkább a mindennapos testnevelés infrastrukturális hiányosságai miatt kerül előtérbe. A hazai tantervben nem kap olyan hangsúlyt a szabadtéri sportok oktatása, míg számos külföldi (norvég, svéd) rendszerben erősen a természetben való eligazodást, „túlélést”, életmentést és a természetközeli élményeket hangsúlyozza.

PEDAGÓGUS BURNOUT INTERVENCIÓS PROGRAM AZ ÉNNEL ÖSSZHANGBAN LEVŐ CÉLOK MEGTALÁLÁSA ÉS AZ ÖNMAGUNKKAL VALÓ EGYÜTTÉRZÉS TECHNIKÁINAK GYAKORLÁSA ÚTJÁN

Nagy Eszter / Budapesti Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetem
Takács Ildikó / BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Kulcsszavak: kiégés intervenció, megküzdés, személyes célok, együttérzés

A kutatásban a tanári kiégésre történő intervenció program alapjai kerültek lefektetésre egy pilot felmérés segítségével. Kiégés akkor alakul ki, ha a személy erőforrásai meghaladják a munkában tapasztalt kihívást. Egy közoktatási intézményben történt a kutatás pedagógusokkal, három darab 5 fős csoportban. A program egy hat hétig tartó, heti egy 90 perces alkalomból álló konzultációs folyamat volt, amely Julia Reid munkásságát vette alapul (Reid, 2014), aki programjában a tanári megújulással foglalkozott, a személy számára inspiráló célok megtalálása illetve megvalósításának facilitációja által. A jól-létet támogató egyéni célok állítása és a személyes megküzdési képességek gondozása lehet a kulcsa a kiégés csökkentésének. A folyamat szabályozása elő- illetve utóméréssel történt, melyben a WHO jóllét-kérdőív, az MBI Tanári változata (MBI-ES), a Rosenberg Önértékelés Skála és A Megküzdési Mód Preferenciák kérdőív kerültek alkalmazásra. A kutatási programban használt eszközök a Személyes célok és tervek kérdőív (Sheldon) volt, amelynek segítségével definiálásra kerültek a személy által tudatosan követett, munkához kapcsolódó célok. Ezt követően a személy értékei kerültek feltárára, ugyanis Sheldon az „énnel összhangban levő célok” elmélete alapján akkor válik az énnel összehangolttá a cél, ha a személy vallott értékei és tudatosan kifejezett céljai egyesülnek. A célok rögzítésére és gyakorlására a naplózás módszerével lettek facilitálva a résztvevők folyamat során. A vizsgálatban a résztvevők érzékenyítése projektív technika módszerével történt (OH-kátrya), emellett az önmagunkkal való együttérzés technikái kerültek alkalmazásra, amelyek a személy rezilienciáját és jóllétét növelik, ezen keresztül pedig csökken a kiégés szintje. Az önmagunkkal való kedvesség gyakorlása lehetővé teszi, hogy kudarc esetén újra szembenéz a kihívással a munkában. A kutatás feltáró jellege miatt a hipotézisek a következők voltak: a jól-lét szintje nő a program hatására, az önértékelés növekedése pedig az önmagunkkal való együttérzés technikái hatására történik. A megküzdési stratégiák jellege az érzelmi megküzdésről a probléma-fókuszú megküzdésre tolódik át. A kiégés visszamérése fél éves időtartamon belül történik majd, hiszen a kiégés szintje egy lassan alakuló folyamat. Eredményeinkben várhatóan ezen hipotéziseink igazolódnak.

A HATÁRÉRTELMEZÉS DISKURZUSAI ÉS NEMZETISÉGI OKTATÁS – AZ ETNOGRÁFIAI SZEMLÉLET ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGÉRŐL A KISEBBSÉGI OKTATÁS KUTATÁSÁBAN

Nagy Éva / Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Társtud. Int.

Kulcsszavak: nemzetiségi oktatás, határ, identitás, oktatásantropológia

A kisebbségek oktatására irányuló oktatásantropológiai perspektíva meglehetősen reflektálatlan maradt a hazai szakirodalomban, annak ellenére, hogy a kisebbségek oktatásának témája viszonylag nagy teret foglal el a hazai oktatáskutatás terében. Így az antropológiára jellemző erős kutatói önreflexiónak sem találjuk nyomát, s ezzel együtt mintha a kisebbségfogalomban rejlő hatalmi elemre való reflektálás lehetősége is elveszne. E hatalmi dimenzió mibenléte két tudásszociológiai dilemmában fogalmazható meg. Az egyik a kisebbségekről szóló, a kisebbségekre vonatkozó tudományos tudás tartalmára és ezzel együtt keletkezésére vonatkozik. Az oktatás és kisebbségek viszonyát leíró szakirodalom fogalmi bázisának alakulása sem függetleníthető attól, ahogyan a kisebbség-fogalmak tudományos konstrukciója alakult. Ez utóbbira ugyanis erősen hatottak a kulturális különbözőség megragadására tett szociológiai, etnográfiai, politikatudományi, kisebbségjogi kísérletek. A másik dilemma a tudományos tudás interszubjektív jellegéből adódik, tulajdonképpen annak alkalmazására vonatkozik. A tudomány keretein belül létrejött tudás nem marad zárványban, megjelenik más nyilvánosságokban is, így például a politikai döntéshozás, vagy éppen a mindennapi közgondolkodás térrénumában. Épp ezért nem hagyható figyelmen kívül, hogy miként hat vissza a tudományos tudás a vizsgált kisebbségek helyzetének alakulására, többek között arra, hogy az egyes kisebbségi csoportok milyen mértékben férhetnek hozzá a rájuk vonatkozó tudományos diskurzushoz. Előadásomban John U. Ogbu tanulmányára támaszkodva egy többszintű etnográfiai megközelítés oktatáskutatói alkalmazásának lehetőségét vizsgálom meg. Ennek segítségével egy olyan oktatásetnográfiai alapú modell vázolható fel, amely képes megragadni a kisebbségi oktatás lokális közösségben kialakult jelenségeit és jelentőségét. Az elgondolás magját a Pest megyében szlovák nemzetiségi oktatást végző általános iskolákban szerzett tereptapasztalatok adják, amelyet kistelepülésen élő, erősen asszimilálódott közösségekben végzett interjúk vizsgálat alapozott meg. A kisebbségi önkormányzati vezetőkkel, nemzetiségi nyelvet oktató pedagógusokkal, iskolaigazgatókkal és a helyi közösség tagjaival készített interjúk elemzése alapján felvázolható egy olyan játéktér, melyben az iskola egyfajta kulturális határteremtő/határfenntartó intézményként definiálható, amely kifejezője és alakítója a helyi kulturális identitás-diskurzusoknak, illetve identitáspolitikai törekvéseknek.

VAN-E KÖZÖS VÍZIÓ? – MAGYARORSZÁGI OSZTATLAN TANÁRKÉPZÉSI KÉPZÉSI PROGRAMOK ÖSSZEHAJONLÍTÓ VIZSGÁLATA

Nagy Krisztina / ELTE PPK NDI
Rapos Nóra / ELTE PPK; Pesti Csilla /EDITE -ELTE PPK

Kulcsszavak: tanárképzés, tanárképzési képzési programok, képzési programok elemzése

A 21. századra az információs társadalom hatásaiból következően átértékelődött az oktatás szerepe a társadalomban. A tanulás alapvető fontosságú, az egész életre kiterjedő folyamatként (LLL) értelmeződik (European Commission, 2000, 2001), és az ennek mentén bekövetkező pedagógiai kultúraváltás a tanuló- és eredményközpontú, konstruktivista, szociokonstruktivista modellek terjedését támogatja (Vygotsky, 1978; Lipton és Oakes, 2008). Ennek hatására a tanárképző programokkal szemben is egyre markánsabban mutatkozik meg a tanulási eredmény alapú megközelítés igénye (Rapos és Kopp, 2015). Az okok közt kiemelendő: 1) a munka világának új elvárásrendszere (Cedefop, 2008; Naylor, 2002, idézi Katona, 2011); 2) a felsőoktatás expanziója és az ebből adódó tömegesedés, szerteágazó tanulói utak igénye (Biggs és Tang, 2007; Tót, 2009; Nyüsti, 2013); 3) a tudás szerepének és a bejövő hallgatói tudás változása (The Higher Education Academy, 2011). Kérdés azonban, hogy a programkidolgozás és a dinamikus társadalmi – gazdasági – szakmai változások kényszerítette állandó programfejlesztések milyen módon erősítik egymást, vagy épp ütköznek a nemzeti hagyományokból, az egyetemek történetiségéből, a felsőoktatás sokféleségéből és az európai integrációból fakadó elvekkel. Vizsgálatunkban a képzési programok fejlesztésének általános kérdéseihez kapcsolódva vizsgáltuk meg 8 hazai tanárképző intézmény osztatlan tanárképzésének akkreditált képzési programját. Célok, kutatási kérdések: A kutatás célja a hazai osztatlan tanárképzési programok összehasonlító vizsgálata. Kérdések: 1) Hogyan jelenik meg a tanuló- és tanulási eredmény központú szemlélet a hazai tanárképzési képzési programokban (Darling-Hammond, 2002)? 2) Miképp határozzák meg a tanulási eredmények a képzési programot (célok, alapelvek – helyi is; struktúra – a diszciplináris kínálatától való eltérés; a képzés tartalma; értékelés; hallgatói tevékenységek –tanulás támogatása stb. tekintetében)? Alkalmazott módszerek: nemzetközi szakirodalom feltárás; összehasonlító dokumentumelemzés; koherencia vizsgálat. Eredmények bemutatása, értelmezése: Az elemzésben 137 kurzus elemzésére került sor, melyből kirajzolódott a KKK-ban meghatározott és a képzési programokban vállalt képzések viszonya, a „vállalt” tanulási eredmények, s az ahhoz vezető képzési programonként eltérő tanulási út. A képzési programok belső koherenciáját vizsgálva megállapítottuk, hogy míg a célok nem mutatnak összefüggéseket a tanulásszervezéssel, módszerek megjelölésével, értékelési formákkal, addig a célok és tartalmak között szoros kapcsolat van. Eredményeinkben rámutatunk a tanulási eredmények alapú képzési programok fejlesztésének főbb dilemmáira, nemzetközi szinten is általánosítható tanulságaira. A kutatás az ELTE PPK támogatásával készült.

A MAGÁN-(NYELV)TANÁRI SZAKMA NEVELÉSTUDOMÁNYI MEGKÖZELÍTÉSBN

Nagy Péter / PTE BTK

Kulcsszavak: magántanítás, magántanárképzés, nyelvtanítás

Mitől hatékony még a japán oktatás című tanulmányában Gordon-Győri János (1998:275) Stevensont és Bakert (1992) hivatkozva ír a magánoktatási nagyipar, az „árnyékoktatás” szerepéről, annak kutatásának szükségességéről: „ Meglepő módon azonban mind a mai napig még az összehasonlító pedagógiával foglalkozó kutatók sem figyeltek fel arra a tényre (vagy alábecsülték annak a ténynek a jelentőségét), hogy mit jelent a pedagógia hagyományos keretei felől tekintve egy ilyen gigantikus magánoktatási rendszer egy nemzet oktatási rendszerében, vagy hogy az elmúlt idők során például ez az oktatási nagyipar a tőke terjeszkedésének megfelelően nemzetközi nagyvállalkozássá alakult, és ezzel a több évszázados oktatási modellek mellett „csendben” kialakult egy újfajta iskolai, képzési forma, amely a jövő századnak talán egyik meghatározó, új modellje lesz nemzetközi szinten is, ennek minden oktatásfilozófiai, metodológiai, etikai, gazdasági stb. vonatkozásával.” Ha csak a „magántanári adatbázis” kulcsszavak Google találatainak számát tekintjük, (2017. június 23-án 10:24-kor e szám 14 400 volt), megállapíthatjuk, hogy az „árnyékoktatás”, azon belül a perszonalizált tanítás mára Magyarországon is jelentős piaccal bír. A tudásalapú társadalmak oktatási rendszereinek természetes változása a magántanári szolgáltatás presztízsének növekvése, az „árnyékoktatásból” való kikerülése. E folyamat során elengedhetetlen, hogy a magántanítás fentebb említett aspektusai a neveléstudományi diskurzus részévé váljanak, a hagyományos (formális) tanárképzési programok pedig kiegészüljenek a nonformális, informális tanításra való felkészítéssel. Az előadás részben a magán- (nyelv)tanári szakma praxisa felől, részben pedig tanári kompetenciafejlesztést célzó neveléstudományi egyetemi kurzusok során végzett akcióalapú kutatások eredményein keresztül mutat rá a neveléstudomány-, azon belül a tanárképzés fejlesztésre váró területeire. Az akciókutatások célja a reflektív gyakorlatra épülő informális keretekben tevékenykedő tanárok felkészítésének lehetséges modellálása. A várható eredmény magán- (nyelv)tanári kompetenciák összegzése mellett szakmai képzési és kimeneteli irányelvek megfogalmazása, a magántanítás aspektusainak integrációja a neveléstudományi diskurzusba, illetve a tanárképzés gyakorlatába.

IKT ALAPÚ DIFFERENCIÁLÁS LEHETŐSÉGEI A TESTNEVELÉSBEN AZ INKLUZÍV NEVELÉS TÜKRÉBEN

Nagy Zsuzsa / Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Újpesti Két Tanítási Nyelvű
Műszaki Szakgimnáziuma és Szakiskola

Biró Melinda, Balogh László, Pucskó József Márton, Müller Anetta / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: IKT, differenciálás, inkluzív nevelés

Ahhoz, hogy az iskolai testnevelésben az oktató, nevelő munka hatékonyságát növelni tudjuk, érdemes keresni azokat a fejlesztési lehetőségeket, melyek elősegíthetik a jövőbeli hatékonyságot. Az osztálylétszámok növekedése, az egyre több egyéni bánásmódot igénylő tanuló megjelenése a testnevelés órán, és az integráció olyan problémákat vet fel, melyre a testnevelők nem érzik kellőképpen felkészülve magukat. (Hill és Brodin, 2004; Hardin, 2005; Klavina és mtsai, 2007; Martin és Speer, 2011). Az integráció és a differenciálás nehézségei a tanári kiégést is erősítik (Fejgin és mtsai, 2005). A differenciált oktatásban részt vevő gyermekek foglalkoztatása (szervezési feladatai) kiemelt terhetek ró a tanárookra, hiszen egyfelől alkalmazkodnia kell a tanulók speciális szükségleteihez, a különböző képességekhez, eltérő tudásukhoz, másfelől pedig mindezt úgy, hogy közben, az osztály minden egyes tagjáról megfelelően gondoskodik. Napjainkban a modern technikának az iskolai testnevelésben való alkalmazása, szerepváltozása figyelhető meg. A pulzusmérő órák és a lépésszámlálók a fizikai aktivitás növelésének egy lehetséges eszközei a testnevelésben, és a szabadidős tevékenységben (Kirkpatrick és mtsai, 1997; Dunn, Tannehill, 2005). Mindkét eszköz hatékonyan alkalmazható a fizikai aktivitás célzónáinak megállapításához, és a munkapulzus meghatározásához, ami elősegíti az inkluzív nevelést, egyéni oktatást. (Kirkpatrick és mtsai, 1997; Woods és mtsai, 2008) Ezt alapul véve célunk egy olyan IKT alapú rendszer bemutatása, ami objektíven alátámasztja a csoportbontást, ezzel együtt a differenciálást a testnevelés órán a különböző képességek, fizikai állapotok figyelembevételével, és így a differenciálás talaján segít az egyéni kibontakoztatásban és fejlesztésben. Feltételezésünk szerint az IKT alapú módszerünk eredményesen alkalmazható a tanulók differenciálásában, hatékonysága igazolható. A felmérés a 2017-es tanévben történt, a vizsgálatot 16 éves középiskolás fiúk (n=55) körében végeztük Budapesten, akiket a tanórán kondicionális képességfejlesztéssel terheltek. A résztvevő tanulókat három csoportban osztottuk a későbbi optimális terhelés megállapításához. A diagnosztikus értékelést három órán mértük fel. Egy tanórán négy mérés történt a beérkezési pulzus mérése, a bemelegítő rész utáni (kb:15'), a fő rész utáni és a fő rész után öt perccel. Eredményeink pontos képet adtak egyénre szabottan a vizsgált személyek terhelési zónáiról, elősegítették a csoportbontást, az aktivitási és a megnyugvási pulzusok figyelembevételével. Módszerünk objektíven alátámasztja a csoportbontást, ezzel együtt a differenciálást a testnevelés órán a különböző képességek, fizikai állapotok figyelembevételével.

HOGYAN TANÍTSUK MEG A NYELVI HÁTRÁNYT TANÁRJELÖLTEKNEK? – TANANYAGFEJEZET A NYELVI HÁTRÁNYRÓL ELSŐÉVES, OSZTATLAN TANÁR SZAKOS HALLGATÓK SZÁMÁRA

Nemes Gyöngyi / PTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: nyelvi hátrány; tananyagkészítés; kooperatív tanulásszervezés

Bár a (nyelvileg is) hátrányos helyzet és a (nyelvi) szocializációs folyamatok iskolai teljesítményre történő hatása számos vizsgálat alapját képezi, érdekesebb kérdés, hogy hogyan, milyen módszerekkel tanítsuk meg mindezeket tanárszakos hallgatók számára: fontos, hogy a hallgatók megismerjék hogyan jelenik meg esélyegyenlőség-méltányosság kérdésköre az iskolarendszerben; fontos, hogy megtudják, mit jelent a (nyelvi) hátrány a közoktatásban. Az előadás - hozzájárulva a fenti témakörök feldolgozásához - egy olyan tananyagfejezetet mutatna be, melynek segítségével az osztatlan tanár szakos hallgatók jobban megismerhetik a nyelvi hátrányos helyzet témakörét mind nyelvészeti, mind pedagógiai szempontból. A tananyagfejezet egy készülő, nagyobb tananyag részét képezné, mely a nyelvi hátrányhoz kapcsolható, elsősorban nevelésszociológiai témakörökből tevődne össze: a tananyag a hátrányos helyzet, a nyelvi hátrány, a szocializáció, valamint a nyelvi szocializáció témaköreiből állna. Az előadás a Nyelvi hátrányos helyzet c. tananyagfejezetre fókuszálva mutatná be a tananyag készítésének legfontosabb lépéseit, módszereit, magát az elkészült tananyagfejezetet. A tananyag a nyelvi hátrány témakörét a kooperatív tanulásszervezés módszerével dolgozná fel. A módszerek megválasztása és a feladatok kidolgozása közben számos tényezőt is figyelembe kell venni, (pl. életkori sajátosságok; melyek azok legfontosabb szerzők, elméletek és módszerek, amelyek mindenképpen a tananyag részét kell, hogy képezzék stb.), az előadás ezekre a módszertani nehézségekre is reflektálna. A cél az, hogy a tanárjelöltek a tananyag feldolgozása során maguk jöjjenek rá a nyelvi hátrányhoz kapcsolható legfontosabb összefüggésekre, folyamatokra, úgy, hogy azokat a későbbi praxisuk során is alkalmazni tudják. A kutatás legfőbb eredménye maga az elkészült tananyag lenne. A tananyag segítené a hátrányos helyzet, a nyelvi hátrány, a szocializáció és a nyelvi szocializáció témaköreinek felsőoktatásban történő feldolgozását; emellett a tanárjelöltek pedagógiai/nevelési/szociális érzékenységet is fejlesztené, mindezt azért, hogy a hallgatók a későbbiekben képesek legyenek felismerni a (nyelvi) hátrányt, tudjanak segíteni a (nyelvileg is) hátrányos helyzetű tanulókon. Hivatkozások: Bourdieu, Pierre (1978): A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése. Gondolat Kiadó, Budapest. Derdák Tibor – Varga Aranka (1996): Az iskola nyelvezete idegen nyelv. Regio – Kisebbség, politika, társadalom, 7. 2. sz. Gúti Erika (2001): Romák az oktatásban. Romák és oktatás. Iskolakultúra, Pécs. 54-65. Híves-Varga Aranka (2013): Inkluzív társadalom és nevelés. Online elérhetőség: <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/94> Mrázik Julianna (2015): Nevelés és iskola. A nevelés pedagógiai, antropológiai és összehasonlító megközelítése. Budapest. Ad Librum

A VÁROS MINT ISKOLAI TÉR A DUALIZMUS KORI SZÉKESFEHÉRVÁRON

Nemes-Németh Nóra / Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: iskolaváros, térhasználat, kapcsolatrendszer

Székesfehérvár jelentőségét évszázadokon keresztül koronázó városi mivolta, az uralkodó hatalomhoz fűződő viszonya határozta meg. A tanügyigazgatásban elfoglalt helye, pedagógiai kultúrájának vizsgálata mindezt elenyésző alkalommal került a neveléstörténeti vizsgálódások középpontjába. A nagy múltú visszatekintő jezsuita, pálos, majd ciszterci rend fenntartásában működő gimnázium hagyományai mellett a város vezetőinek támogató hozzáállása biztos alapot nyújtott a meglévő iskolastruktúra fejlődése, a létrejött tanintézetek differenciálódása számára. A dualizmus korában megszerveződtek a városban az ipari, a kereskedelmi és a reálirányú oktatás, valamint a nőnevelés intézményei. Előadásomban a nevezett tanintézetek falain túlmutató középfokú és középszintű iskolák növendékei által birtokba vett iskolai terek lokalizálására, a város polgáraival kiépített kapcsolatrendszerük bemutatására vállalkozom. Érintkezési pontot teremtettek többek között a városi és iskolai ünnepélyek, rendezvények, az egyház létesítményeinek látogatása, a diákok elszállásolása, a szabadtéri programok és kirándulások, a városi rajziskola. A diákok nem csupán testületként, egyénként is bekapcsolódtak a város életébe, ezért a vizsgálatba az iskola rendszabályzatának az intézeten kívül megtartandó rendre és fegyelemre vonatkozó egyre szigorodó pontjait, a rendőrfőkapitány jelentéseit, az erkölcs javítására tett indítványokat is bevontam. A kutatás szempontjából forrásértékűek voltak az iskolák értesítői, eseménynaptárai, rendszabályai. Fontos adalékokkal szolgáltattak továbbá a városi közgyűlések jegyzőkönyvei, valamint az 1871-től megjelenő Székesfehérvár és az 1874-ben induló Székesfehérvár és Vidéke című regionális lapok. Az iskolai térhasználat tágabb értelmezése a város mint többszörösen determinált, strukturált tér, valamint a rá közvetlenül ható iskolai társadalom kapcsolatának új szempontú megközelítését, a dualizmus kori Székesfehérvár iskolai arculatának kidomborítását teszi lehetővé.

AKKREDITÁLT PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK ÉS A PEDAGÓGUSOK TOVÁBBKÉPZÉSI IGÉNYEI

Nikitscher Péter / Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: akkreditált pedagógus-továbbképzések

A tanári munka eredményességének és hatékonyságának egyik kulcstényezője a pedagógusok kompetenciáinak, tudásának, eszköztárának folyamatos fejlesztése, megújítása. E szemlélet az Európai Unió tanárpolitikájának három kulcsterületében is megjelenik: pedagóguskompetenciák definiálása és fejlesztése, a tanárok folyamatos szakmai fejlődése/fejlesztése valamint a tanárképzés támogatása (Stéger 2015). A pedagógus-továbbképzési rendszer hatékonysága nagyban függ attól, hogy a pedagógusok számára elérhető továbbképzések kínálata mennyire képes lefedni a pedagógusok, fejlődéssel, továbbképzésekkel kapcsolatos igényeit. E két oldal összehangolásának fontosságára az Európai Bizottság is felhívja a figyelmet, kiemelt fontosságú területnek tartja (European Commission 2015). Előadásomban az Oktatási Hivatal által működtetett Pedagógus-továbbképzés Akkreditációs Rendszerben (PedAkkred) nyilvántartott akkreditált pedagógus-továbbképzésekről, azaz a kínálati oldal szerkezetéről adok átfogó képet, részletesen elemezve a mintegy ezer különböző továbbképzést. Az elemzés során vizsgálom a szervezői oldal összetételét, azonosítva a továbbképzések kínálati oldalának legfontosabb szereplőit, valamint a továbbképzések tartalmi palettáját és e két dimenzió lehetséges összefüggéseit. Az elemzés adatait összevetem korábbi, a pedagógusok továbbképzési igényeire vonatkozó kutatások (Sági 2015, Nikitscher 2015, Mátrai és Tóth 2015) eredményeivel. A vizsgálat legfontosabb eredményei: - a PedAkkred rendszerben jelenleg mintegy ezer akkreditált pedagógus-továbbképzés szerepel, esetenként több szervezővel, így összesen több mint 1500 képzés érhető el; - a PedAkkred rendszerben található szervezők több mint kétharmada a magánszektorhoz köthető; - a képzések több mint háromnegyede 30 órás időintervallumban kerül megszervezésre; - az elmúlt évek kutatásai alapján a pedagógusoknak legnagyobb igénye az életpályamoddellel kapcsolatos és az idegen-nyelvi képzések mellett a pedagógiai-szakmai továbbképzések közül a sajátos nevelési igényű diákokkal való bánásmóddal, illetve a különböző pedagógiai kompetenciákkal, fegyelmeléssel, agresszió-, illetve konfliktuskezeléssel kapcsolatos képzésekre van; - a szervezők által kínált képzések közel negyede pedagógiai módszerek, valamint egészségnevelés és mentálhigiéne témakörben került akkreditálásra, e témakörök foglalják magukban többek között a sajátos nevelési igényű tanulókkal való bánásmód, konfliktuskezelés, kommunikáció, motiválás tematikájú képzéseket is.

ALKALMAZOTT SZÍNHÁZI FORMÁK ÉS SZÍNHÁZPEDAGÓGIAI MŰFAJOK MAGYARORSZÁGON

Novák Géza Máté / ELTE BGGYK

Kulcsszavak: alkalmazott színház; színházi nevelés; színházpedagógia

A hazai alkalmazott színházi gyakorlat a 21. század elején mint kutatás, akció, kísérlet, projekt, művészeti intervenció és társadalomkritikai attitűddel bíró fórum is megjelenik, így egyaránt hatással van a színházművészetre és a társadalomtudományokra. Az alkalmazott színházi formák nem szükségszerűen állnak kívül a művészeti és nevelési tartományon. A magyarországi társulatok, formációk, műhelyek tevékenységének jellemzője, hogy szociálisan érzékenyek, társadalmi aktivitásra ösztönzők, etikailag és bizonyos műfajokban csoportterápiás szemlélettel is elkötelezettek. Ha azonban az alkalmazott színházi működések legfontosabb céljait keressük, reflektálnunk kell arra a Moreno, Brecht, Boal, Bond által megrajzolt folyamatra, amely a nézőt cselekvővé, alkotóvá, vagyis résztvevővé tette. Az alkotói körök a legkülönbözőbb célok elérése érdekében alkalmaznak színházi formákat, például azért, hogy közelebb kerüljenek bizonyos társadalmi problémák megértéséhez, vagy hatalommal szeretnének felruházni (empowerment) olyan mozgásterében, szabadságában, a társadalmi és kulturális javak elérésében vagy képességeiben akadályozott, elnyomásnak kitett csoportokat, akik nem, vagy csak korlátozottan képesek az önálló érdekképviselőre. A hazai reprezentációkat látva megállapítható, hogy a legerősebb jelenlét a közösségi színház eljárásaiban (fórumszínház, elnyomottak színháza, újabban dokumentum- és verbatim színház), a szociális színházi formákban és a szociodramatikus aktivitásokban tapasztalható. Az alkalmazott színház a színházi eseménnyel is, és a színházi eszköztárral is dolgozik. A művészi eszközöket rendhagyó módon alkalmazza a kihívást jelentő (szociális/etikai) problémák körbejárása során. Vállalkozásaiban szociálisan érzékeny, társadalmi aktivitásra ösztönző, etikailag elkötelezett. A kutatás módszereivel elsősorban a szakirodalom-feldolgozásra, az alkotóműhelyek és programok felkutatására fókuszálók. Az előadás során bemutatom a dokumentum-elemzések eredményeit (beleértve az online-tartalmak, filmek és előadás-felvételek, Facebook- és YouTube-megjelenések vizsgálatát is). Az alkalmazott színházi műfajok találkozási pontjain izgalmas lehetőségek, új irányok érzékelhetők (pl. szociodramatikus és etnografikus, közösségépítő és fórumszínházon alapuló projektek). Úgy tűnik, a marginalizálódott, rejtett társadalmi csoportok akadályozottak a színházi nevelési programok és alkalmazott színházi eljárások elérésében. Bár a kulcsszakértők saját munkájukra adott reflexióiból komoly alkotó-fejlesztő szándék olvasható ki az alkalmazott színház eljárásainak jelenleg is meglehetősen széles hazai spektrumára vonatkozóan, további kérdés, miként lehetne az akadályozottságot minimalizálni, az elérhetőséget optimalizálni? A kutatást összegző tanulmányban az alkalmazott színház kulcsszereplőivel rögzített félig strukturált interjúk elemzésének eredményeit közlöm és a színházi nevelési szakmai közösség számára tett ajánlásokat fogalmazom meg. A kutatás a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával készült.

ALACSONY KÉPZETTSÉG – TÁRSADALMI HÁTRÁNYOK

Nyilas Orsolya / Nyíregyházi Egyetem, Társadalom- és Kultúratudományi Intézet

Kulcsszavak: felnőttképzés, hátrányos-helyzet, munkaerő-piaci programok

A hátrányos helyzet egy relatív fogalom, melynek lényege az átlagos társadalmi helyzethez viszonyított lemaradás. Ez a lemaradás különböző formákban jelentkezhet. Az alacsony iskolai végzettség, a munkanélküliség, a jövedelmi szegénység összefüggései, egymást erősítő hatásai széles körben ismertek. Így amennyiben az egyén képzetlen, és ennek következtében munkanélküli, úgy valószínűleg életszínvonala is az átlag életszínvonal alatt van (Réthy-Vámos 2006). Ráadásul a munkaerő-piac bizonytalansága, a munkaerő iránti kereslet összetételének gyors változása a korábbinál megalapozottabb tanulással kapcsolatos döntéseket igényel. Ezek a döntések vizsgálhatóak az egyén szemszögéből is, de felmerül a társadalom intézményeinek felelőssége is. A hátrányos helyzet mérséklésére alkalmas eszközök közül a képzés az egyik legfontosabb tényező. A képzés folyamán nem csak az ismeretszerzés, hanem a társadalomba integrálódni képes munkavállalói attitűd elérése várható el, illetve következik be. A funkciók közé kell, hogy tartozzon a munkavállalói rés csökkentése, a társadalmi hasznosságérzet és a jövőkép kialakítása (Farkas 2013). Három lépcsős vizsgálatunk 2010-ben kezdődött: „Életszemlélet formáló képzés” (2010-ben 86 fővel „Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése” (2016-ban 31 fővel) és „Gyógyszertári asszisztens képzés” (2014-ben 132 fővel). Előadásunkban kérdőíves lekérdézésünk illetve az egyéni és fókuszcsoportos interjúk eredményeit mutatjuk be, amely két részletben zajlottak – egyrészt a képzés közben, másrészt a képzést követő 2-5 év elteltével. Véleményükre, örömeikre és nehézségeikre voltunk kíváncsiak és természetesen a képzés eredményességét, pozitívumait és negatívumait kutattuk. Utánkövetéses vizsgálatunkban életük alakulását tanulmányoztuk, mennyiben tudta a tanultakat hasznosítani, részt vett-e további képzésben, el tudott-e helyezkedni a munkaerő-piacon. Azt tapasztaltuk, hogy az elvárások teljesíthetősége, a sikernek vagy kudarcnak az élménye, a kíváncsiság felébreszthetősége, a szorongás szintje, a tanár dicsérete vagy bírálata mind fontos szerepet játszik abban, ahogyan a tanuló teljesít. Egy pozitív élményt adó, sikeres felnőttkori tanulás új erővel tölti fel a felnőtt tanulót, ami a munkaerő-piacon való érvényesülésében is megmutatkozik. A kutatásunk által nyert tapasztalatok hasznosak lehetnek mind a tanfolyamszervezésben, mind az OKJ-s képzések tervezésében, lebonyolításában közreműködő szakembereknek, andragógusoknak.

„AKTÍV HŰSÉG A KÖZÖSSÉGHEZ” – A JÓ ÁLLAMPOLGÁRSÁGRA NEVELÉS SZEREPE BADEN-POWELL CSERKÉSZETÉBEN

Nyúl Eszter Anna / PTE „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: Lord R.S. Baden-Powell, Aids to Scoutmastership – A cserkészvezető, gyermekszemlélet, állampolgárságra nevelés

Dokumentumelemzésünk a cserkészlet megalapítójának, Lord R.S. Baden-Powell of Gilwell gondolkodását vizsgálja az állampolgárságra nevelésről. Lord Baden-Powell eredetileg 1919-ben a már meglévő jegyzeteiből készítette el kézikönyvét a felnőtt cserkészvezetőknek Aids to Scoutmastership címmel. Magyar nyelven csak a rendszerváltozást követően 1992-ben jelent meg, az 1944-ben Amerikában kiadott, úgy nevezett világtestvériségi kiadás fordításaként. A könyv A cserkészvezető címet kapta magyarul, alcíme Vezérfonal a cserkész neveléséhez. Baden-Powell ebben az írásában a felnőtteknek magyarázza el, hogy mi mire szolgál a cserkészletben. A könyv segítséget nyújt a cserkészlet gyermekszemléletének megismerésére és abból kiindulva, és arra építve, alkalmas a további vizsgálatra. A cserkészlet alapítója a XX. század első felében hitet tesz az aktív állampolgárságra nevelés mellett, amelyre legalkalmasabbnak a maga által összeállított és felismert cserkészmodszert tartja. Az aktív állampolgárságra nevelésként láttatja kortársaival módszerét, és könyvében ezt jelöli ki célként, amely a fiatalok sokszínű tevékenységein keresztül képes megvalósulni. Előszavában a szerző „a cserkészlet” kifejezést úgy határozza meg, mint „a fiúk és lányok jó állampolgárrá való nevelésnek rendszere a játék révén”. A fiatalok szerint a cserkészletben felkínált önfejlesztés által jó állampolgárrá képesek válni, az igazi cserkész egyben jó és hasznos polgár, akire a társadalomnak szüksége van. A ténylegesen megélt cserkészlet szerint a közösségéért tenni képes és akaró felnőtté válásban segíti az ifjakat, de úgy, hogy azt önállóan, a maga útját járva - a jó példa megtartó erejével és önfejlesztéssel, legyen képes elérni a fiatal. A kutatás vizsgálta Baden-Powell jó állampolgár felfogását, az állampolgárságra nevelés általa meghatározott főbb pilléreit. A cserkészlet alapítójának gondolatainak elemzése során a szerző másik két alapművét is vizsgáltuk (Cserkészlet fiúnak, A boldogulás ösvényein) valamint a cserkészetről íródott hazai szerzők írásait (Sík Sándor, Teleki Pál, Arató László, Várnagy Péter, Páva István). A cserkészlet első évtizedeiben igen hangsúlyos szerepet kapott az állampolgárságra nevelés kérdésköre, a jelenlegi hazai gyakorlat érdeklődésére számíthat a vizsgálatunk, amely ebben a kontextusban vizsgálódik. A cserkészpedagógia állampolgárságra nevelési módszerként való tanulmányozása nagy fontossággal bír, hiszen míg az alapító gondolatai elméletileg a mai napig elfogadottak, addig a 110 éves, a világban eddig közel 300 millió cserkészt érintő gyakorlat mögött meglévő eredeti szándék mára már nem kellően ismert.

OKTATÁSI EXPANZIÓ ÉS TÁRSADALMI ESÉLYEGYENLŐTLENSÉG – AKTUÁLIS TENDENCIÁK A NÉMETORSZÁGI FELSOÓKTATÁSBAN

Óhidy Andrea / Pädagogische Hochschule Freiburg

Kulcsszavak: felsőoktatás, Németország, társadalmi esélyegyenlőtlenség

A kutatás középpontjában a németországi felsőoktatás aktuális helyzetének vizsgálata áll. Statisztikai felmérések és empirikus vizsgálatok elemzésének segítségével arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a németországi felsőoktatásban az utóbbi évtizedekben megfigyelhető oktatási expanzió – a mai Németországban több fiatal vesz részt a felsőoktatásban, mint valaha: A 2016/17-es tanév téli időszakában összesen 2 806 000 diákot regisztráltak és a diplomások száma is jelentősen nőtt: 2015-ben 481 600 hallgató érte el a felsőfokú végzettséget (Destatis 2016) – vajon hozzájárult-e a társadalmi esélyegyenlőtlenségek csökkentéséhez? A kutatás célja a németországi felsőoktatás aktuális tendenciáinak (globalizáció, lokalizáció, europaizáció) leírása, valamint ezen tendenciák hatásának elemzése a társadalmi esélyegyenlőség megvalósítására. A kutatás társadalomtudományi háttérét Helmut Fendnek az oktatási rendszer társadalmi funkcióiról (Fend 1980, 2003) és az európai oktatási rendszerek (elsősorban a (nyugat-)németországi oktatási rendszer) történeti fejlődéséről (Fend 2006), valamint Pierre Bourdieunak a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődéséről szóló elméletei (Bourdieu 1978) adják. A vizsgálat egyik legfontosabb eredménye, hogy kimutatta: a fent bemutatott széles körű oktatási expanzió ellenére a felsőoktatásba való bejutás lehetősége továbbra is nagyfokú társadalmi egyenlőtlenséget mutat: Az akadémikus családokból származó hallgatók száma még mindig kb. 3,3-szorosa a nem-akadémikus családokból származó diákok számának (BMBF 2013). Az elemzés alapján tehát megállapíthatjuk, hogy a vizsgált oktatáspolitikai reformok a társadalmi esélyegyenlőtlenségek csökkentése helyett csak „az esélyegyenlőség illúzióját” (Bourdieu) tudták megvalósítani. A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciája a neveléstudományi és oktatásszociológiai kutatások lehetséges oktatáspolitikai tanácsadói funkciójában keresendő: A sikeres és kevésbé sikeres oktatáspolitikai intézkedések és azok eredményeinek elemzése hozzájárulhatnak az élethosszig tartó tanulás megvalósításához, mégpedig úgy, hogy a „Lifelong Learning for All”-célkitűzés ne csak politikai jelszó maradjon és ne váljon a gazdasági érdekek kiszolgálásának legitimációs eszközévé sem.

SZAKTERÜLET-SPECIFIKUS KRITIKAI GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSE KÍSÉRLETI DIGITÁLIS TANANYAGGAL

Ollé János / MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság

Kulcsszavak: oktatástervezés, kritikai gondolkodás, digitális tananyag

A kreatív és a kritikai gondolkodás mint kulcskompetencia egyre inkább megjelenik a XXI. századi tanulóval szemben megfogalmazott elvárások között (Ananiadou & Claro, 2009). A tanulási környezet kiterjesztésével a tanulók többsége ma már lehetőséget kap digitális oktatási tartalmakkal történő tanulásra is. Fejlesztési igényként fogalmazhatjuk meg, hogy a korszerű oktatástervezés eredményei alapján a jövőben olyan digitális tananyagok készüljenek, amelyek nem csak a tanulói aktivitást, hanem a célzott kompetenciafejlesztést is biztosítják. A hatékony tanuláshoz alapfeltétel, hogy az online tanulási környezetek technológiai fejlettsége mellé a digitális tananyagok tervezése, az online tanulói aktivitás módszertana, a tartalom strukturálásának célorientált megoldásai is felzárkózzanak. Minőségi digitális tartalomfejlesztés ma már elképzelhetetlen korszerű oktatástervezési modell nélkül (Ollé és mtsai, 2015). Tananyagfejlesztési kísérletünk egy tartalomközpontú digitális tananyag átalakítására épült. A KRESZ körforgalom témakörben korábban már eredményesnek talált oktatási tartalmat, elsősorban annak szöveges részét alakítottuk át a kritikai gondolkodás fejlesztését megalapozó módszertan szerint (Bárdossy és mtsai, 2002). Az alapvetően állításokra és ismétlésre épülő szöveges tananyagrészt a kritikai gondolkodás fejlesztésére alkalmas logikai rendszer szerint: kérdések, kérdésekre megfogalmazott válaszok, reflexiók, ellentmondások és felszólító kijelentések alkalmazásával terveztük újra. A digitális tananyag strukturális szerkezete és a médiaelemek változatlanok maradtak. Kontrollcsoportként a tartalomközpontú tananyaggal tanulók csoportját, kísérleti csoportként pedig a kritikai gondolkodás fejlesztésére optimalizált tanulók csoportját alkalmaztuk (N=98). A kontroll- és a kísérleti csoport esetén is egyszerűsített teszt segítségével mértük a tanulók szakterületre jellemző általános és a kritikai gondolkodáshoz kapcsolódó feladatmegoldó teljesítményét. A kontrollcsoportos vizsgálat eredményei alapján az első hipotézisünk beigazolódott: a kísérleti és kontrollcsoport között nincs lényeges teljesítménykülönbség ($p=0,270$) de a kísérleti tananyagnál a tanulói teljesítmény jobb. Az eredmény alapján a tananyag átalakításának módszertanát tovább kell fejlesztenünk. Feltételeztük hogy a tanulással töltött idő a kontrollcsoport esetében erős pozitív szignifikáns összefüggést mutat a tanulói teljesítménnyel, a kísérleti tananyag esetében azonban az összefüggés hiánya a tananyagfejlesztési módszertan hatékonyabb időgazdálkodás felét történő elmozdulásra utal. Egyik esetben sem mértünk szignifikáns összefüggést ($p=0,086$, illetve $p=0,311$), így az időgazdálkodás hatékonyságára más módszertani megoldást kell majd alkalmaznunk. A kritikai gondolkodás fejlesztésére alkalmas tananyag elkészítésének módszertana további fejlesztéseket és kísérleteket igényel és célszerűnek látszik az időgazdálkodás problematikáját az oktatástervezésben külön területként kezelni. A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében történt.

KONDUKTÍV VAGY KONSTRUKTÍV? AVAGY A KONDUKTÍV PEDAGÓGIA KONSTRUKTIVISTA SZEMSZÖGBŐL

Oravecz Adrienn / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: konduktív pedagógia, konstruktív pedagógia, társadalmi integráció

Jelen előadás a konduktív pedagógiát ismerteti a konstruktivista tanuláselmélet szemszögéből. A konduktív pedagógia a pedagógia egy speciális ága, amely az alternatív rehabilitációs eljárások közé tartozik. A konstruktív pedagógia az 1980-években terjedt el, amelynek lényege, hogy a tanulás és tudás aktív belső konstrukciós folyamat. A konduktív nevelés alapeszméje, hogy az idegrendszer a sérülések ellenére is rendelkezik tartalékokkal, kihasználatlan kapacitással, új kapcsolatok kiépülésének a lehetőségével, amelyek a tanulási-tanítási folyamat megfelelő irányításával mozgósíthatók. A tanulási-tanítási folyamatban azokra jellegzetes emberi tulajdonságokra épít, amelyek még súlyos idegrendszeri károsodás esetén is megvannak. Ilyen alapvető tulajdonság például, a kreativitás. „Önmagából és a környezetéből kiindulva felépíti a valóságképét, de az a valóságnak nem pontos lenyomata, másolata lesz, hanem egy olyan új sajátosan alkotott, koherens, egész kép a tudatban, ami eltérhet attól, amit az egyén megtanult.” (Balogh és Horváth, 2014. 20. o.) A konduktív pedagógia megtanítja újra konstruálni a rossz idegrendszeri működés következtében jelentkező patológiás reflexeket, amelyek a hiányos, vagy a nem megfelelő mozgásokért felelősek. Lényeges, a tanuló aktív részvétele a tanulási folyamatban a „konduktor tanító pedig az pedagógus, akinek a segítségével a tanítvány maga épít fel célszerű cselekedeteket.” (Balogh és Horváth, 2014. 22. o.) A konstruktivista pedagógia szintén nagy szerepet tulajdonít az aktív tanulásnak és az egyéni célképzésnek amelyet Karagiorgi és Symeou 2005-ös tanulmánya ismertet. Mindkét pedagógia előnyben részesíti a csoportos tanulási formát. „Az együttműködést, a közösségi kreativitást, a gazdag csoportfolyamatokat, a szerepek kidolgozását és gyakorlását lehetővé tevő közösségi nevelésről van itt szó, amely optimális környezetet teremthet a gyerekekben zajló konstrukciós folyamatok számára.” (Nahalka, 2002. 92. o.) A kortárscsoportban történő fejlesztésnek fontos szerepe van a neveltek tágabb szociális közösségekbe (óvodai és iskolai közösségekbe) történő sikeres integrációjának előkészítésében. Pető már a kezdetek kezdetén szociálisan életképessé akarta tenni a rábízott személyeket, megtanítani őket a „konstruktív életvezetésre, vagyis arra, hogy szociálisan értékes, de egyénileg is eredményesek” legyenek. (Bábosik, 2004. 13. o.) Az összehasonlító elemzés kitér továbbá a konstruktív életvezetés összetevőire, illetve az egyes összetevőkhöz kapcsolódó a jövőben még megoldásra váró feladatokra. A megoldásra váró feladatok közül fontos kiemelni a pedagógusok és a munkáltatók alaposabb tájékoztatását, felkészítését a fogyatékosok fogadására. A téma azért releváns, mert a mozgásfogyatékosok társadalmi integrációjával foglalkozik.

A FÜGGŐSÉGEK, MINT A KIREKESZTÉS SZEMPONTJÁBÓL LEGINKÁBB VESZÉLYEZTETŐ MAGATARTÁSOK INTERVENIÁLÁSA AZ ISKOLÁBAN

Paksi Borbála / ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

Magi Anna / ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Demetrovics Zsolt / ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Kulcsszavak: szenvedélymagatartások megelőzése, iskolai prevenciós programok jellemzői, országos programkataszter

Célkitűzés: Az UNESCO (2005) irányelvei szerint az inklúzió különös hangsúlyt fektet azokra a tanulócsoportokra, akik a marginalizáció, a kirekesztés vagy az alulteljesítés veszélyének vannak kitéve. Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozását követően a társadalmi befogadásról szóló közös memorandum és az Európai Unió társadalmi kirekesztés elleni stratégiájának célkitűzései alapján készült „Nemzeti cselekvési terv a társadalmi összetartozásért” (2004) című dokumentum a kirekesztés szempontjából a legveszélyeztetettebb csoportba tartozónak a roma népesség, a fogyatékkal élők, a szenvedélybetegek, a pszichiátriai betegek, a hajléktalan emberek, a migránsok ill. menekültek csoportjait sorolta. Előadásunkban a kirekesztés szempontjából ma is a leginkább veszélyeztető magatartások közé tartozó (Felvinczi, Paksi, Magi, Demetrovics, 2016) függőségekkel foglalkozunk. Az előadás célja – egy 2016-ban zárult kutatásunk – alapján, a szenvedélymagatartások megelőzésére az iskolai szinten kínált magyarországi prevenciós programok nemzetközi standardoknak megfelelő strukturált leírása. Ezt megelőzően az iskolai prevenciós programkínálat feltérképezésére 2005-ben készült országos kutatás (Paksi és Demetrovics 2005), így az előadás hiánypótló adatokkal szolgál. Módszer: A kutatás célcsoportjába tartozó, aktuálisan szenvedélymagatartások megelőzésével foglalkozó szervezetek azonosítása 8 különböző információs forrás (drogszakmai ill. civil adatbázisok, a téma támogatására (is) irányuló pályázatok eredménylistái, továbbá a szervezetek szakmai networkje) komparatív elemzésével, majd egy telefonos szűrőkérdőív segítségével történt. Az így azonosított célcsoport körében szakmai és informatikai helpdeskkel támogatott online adatgyűjtés végeztünk. A prevenciós programok leírására szolgáló adatgyűjtési battéria kialakítása a nemzetközi programleírási standardok/ajánlások (PERK, EDDRA, EMCDDA), illetve a korábbi hazai kataszterépítési tapasztalatok (Paksi és Demetrovics, 2002, 2003, 2005, 2011; Paksi, 2008; Paksi és Arnold 2010) alapján történt. Eredmények: A kutatás alapján összesen 115 prevenciós programról/szolgáltatásról rendelkezünk részletes információkkal. A feltárt programok mindössze egynegyede nem jelenik meg az iskolai szinten, s a programok megvalósítása is legnagyobb arányban iskolai helyszínen történik. A 86 iskolai szinten (is) kínált program döntő többsége, 85%-a közvetlenül a végső célpopulációra, a diákokra irányul, s 13 olyan programot tudtunk azonosítani, ami valamilyen közvetítő csoporton keresztül (kortársak, pedagógusok, egyéb közvetítő csoport pl. szülők) kívánja a szenvedélymagatartások kockázatát csökkenteni. Az előadásban részletesen bemutatásra kerülnek a közvetlen és közvetett programok különböző jellemzői – a célcsoport sajátosságai, területi lefedettsége, céljai, módszerei – valamint az utóbbi évtized tendenciái. A kutatás a Szerencsejáték Zrt. „Társadalmi felelősségvállalási programjának” finanszírozásával készült.

A VIZUÁLIS ÉS A KOMBINATÍV KÉPESSÉGEK ÖSSZEFÜGGÉSEI 5. ÉS 9. ÉVFOLYAMON

Pásztor Attila / MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport
Babály Bernadett / Szent István Egyetem, Ybl Miklós Építéstudományi Kar
Simon Tünde / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Tóth Alisa / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: vizuális kommunikáció, téri képességek, kombinatív képesség, online tesztelés

A 21. században a vizuális képességek egyre fontosabb szerepet töltenek be a munkaerőpiaci érvényesülésben és a mindennapi életben (Kárpáti & Pataky, 2016; Schönau & Wagner, 2016). A hatékony fejlesztő beavatkozások megvalósításának egyik feltétele, hogy minél több ismeretet szerezzünk a vizuális és más képességek kapcsolatának természetéről. A kombinatív gondolkodás segítheti a művészi képességek kibontakozását (Zombori, 1992), ugyanakkor kevés empirikus elemzés áll rendelkezésre a képességek közötti összefüggések erősségéről és azok időbeli változásáról. A kutatásunk célja a vizuális és a kombinatív képességek közötti összefüggések vizsgálata 5. és 9. osztályos tanulók körében. A vizsgálatban összesen 15 iskola 590, 298 ötödik és 292 kilencedik osztályos gimnáziumi tanulója vett részt. A vizuális képességek mérése két online feladatsorral valósult meg, az évfolyamokra külön tesztváltozatok készültek. A vizuális kommunikáció tesztek vizuális felismerés és értelmezés, szimbolizáció, absztrakció, modalitásváltás, színérzékelés, szín-és formafelismerés, illetve színmemória feladatokat tartalmaztak (5. évfolyam: 25 feladat, 59 item, Cronbach alfa=0,81 átlag=66,0% szórás=12,1%; 9. évfolyam: 24 feladat, 62 item, Cronbach alfa=0,85 átlag=71,9 szórás=12,5). A téri képességeket mérő tesztek a vizualizáció, a tér rekonstruálása, a térbeli tájékozódás, valamint a mentális forgatás területeit vizsgálták (5. évfolyam: 10 feladat, 10 item, Cronbach alfa=0,83 átlag=53,7% szórás=29,9%; 9. évfolyam: 13 feladat, 13 item, Cronbach alfa=0,86 átlag=62,0% szórás=28,4%). Az évfolyamonkénti tesztváltozatokat közös feladatok kapcsolták össze, a vizuális kommunikáció esetében ez 27, a téri képességek esetében 4 itemet jelentett. A teljesítmények közös képességskálán való kifejezésére egy paraméteres Rasch-modellt alkalmaztunk (EAP/PV reliabilitás a vizuális kommunikáció esetében 0,84; a téri képességek esetében 0,85). A kombinatív képesség mérését Csapó (2001) papír alapú tesztjének online adaptációjával végeztük (Csapó & Pásztor, 2015). A 8 feladatot tartalmazó teszt mindkét évfolyamon azonos volt (5. évfolyam: Cronbach alfa=0,89 átlag=47,3% szórás=27,6%; 9. évfolyam: Cronbach alfa=0,88 átlag=75,1% szórás=23,7%). Az adatfelvétel minden esetben az eDia platform alkalmazásával valósult meg (Molnár, 2015). 5. évfolyamon a vizuális kommunikáció és a kombinatív képesség tesztek közötti korreláció 0,44 ($p < 0,01$), a térszemlélet és a kombinatív képesség esetében pedig $r = 0,39$ ($p < 0,01$). A két vizuális képesség közötti korrelációs együttható értéke 0,43 ($p < 0,01$). 9. évfolyamon az együtthatók rendre 0,56; 0,58 és 0,51 (minden esetben $p < 0,01$). Az elemzések rámutattak, hogy a vizuális és a kombinatív képességek között szoros összefüggések találhatók, 9. évfolyamon az együtthatók értékei magasabbak. 5. osztályban a kombinatív képesség a vizuális kommunikációval mutat szorosabb összefüggést, 9. évfolyamon ez a téri képességek vonatkozásában áll fenn. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok- a 21. század képi nyelvének tanítása, 2016-2020” programja támogatta.

INNOVATÍV KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEKET ÉS AUTOMATIKUS KIÉRTÉKELÉST BIZTOSÍTÓ KOLLABORATÍV PROBLÉMAMEGOLDÓ TESZT KIPRÓBÁLÁSÁNAK EREDMÉNYEI

Pásztor-Kovács Anita / Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Intézet

*Kulcsszavak: kollaboratív problémamegoldó képesség, technológia alapú mérés,
automatikus kiértékelés*

A 21. században alapvető elvárásként jegyzett kollaboratív problémamegoldó képesség fejlődésének nyomon követésére hatékony technológiaalapú mérőeszközökre van szükség (OECD, 2013; Pásztor-Kovács, 2016; Scoular et al., 2017). Egyelőre azonban többek között nem megoldott a problémamegoldáshoz szükséges interakció automatikus kiértékelése. Kollaboratív problémamegoldó tesztünkben számos olyan kommunikációs lehetőségeket fejlesztettünk a kötetlen üzenetváltás helyettesítésére, amelyek automatikus kódolása kivitelezhető a jövőben. A mérőeszköz első kipróbálása során arra kerestük a választ, hogy a tanulók képesek-e a problémák megoldására az innovatív interakciós elemek használatán keresztül. A 4 problémát tartalmazó tesztet 10 hetedik évfolyamos diák (5 pár) oldotta meg az eDia platformon (Molnár, 2015) keresztül. A teszt problémái a MicroDYN modellen alapultak (Greiff & Funke, 2010; Greiff et al., 2013; Molnár, 2016). A tesztfejlesztés során az alapvetően egyéni, interaktív problémamegoldást vizsgáló szcenáriókat átalakítottuk interdependenssé. Több, az üzenetek szabad begépelését helyettesítő innovatív funkciót vezettünk be. A tanulók az előre megfogalmazott, verbális üzenetek mellett vizuális információkat is küldhettek egymásnak a problémák megoldása közben: különböző gombok segítségével a számukra elérhető változókról aktuális feladatképeket oszthattak meg. A kötött üzenetváltás mellett fenntartottuk az üzenetek begépelésének lehetőségét is, azonban arra kértük a tanulókat, hogy azt csak akkor használják, ha nem tudják más úton kifejezni magukat. A két tanórás adatfelvétel első felében a tanulók önálló munka keretein belül hat MicroDYN modellen alapuló probléma megoldása során megismerhették a rendszer működését. A mérés második felében azonos felépítésű, de már kollaboratív problémákat oldottak meg párosan. A pilot adatfelvétel során csupán egy pár tudta helyesen megoldani a teszt első részfeladatát, és a párok közül egy jutott el második problémáig. A megoldott feladatokban egy tanuló átlagosan 10,3 esetben (SD=2,8) használt automatikus kiértékelésre alkalmas, kötött kommunikációs lehetőséget és csak 1,2 esetben (SD=1,3) kézzel begépelte üzenetet. Ebből arra következtetünk, hogy a kötetlen üzenetváltást helyettesítő opciók jól lefedték a kommunikációs teret. A teszt, bár kihívást jelentett, de megoldhatónak tekinthető az innovatív kommunikációs lehetőségek segítségével. A tanulók sokszor használták és jól alkalmazhatónak találták azokat. Mérőeszközünk első kipróbálása eredményesnek bizonyult, ugyanakkor komoly potenciállal rendelkezik továbbfejlesztése. A jövőben kevésbé komplex, kisebb változószámú problémákat használunk, és több időt biztosítunk a problémák megoldására. Emellett a kötetlen interakciók segítségével további üzeneteket is azonosítottunk az előre definiált üzenetkészlet bővítésére. A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-ÚNKP-16-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság programjának támogatásával készült.

ISKOLAI ERŐSZAK SORÁN TÁMADÓVÁ VÁLÓ TANULÓK KARAKTERISZTIKÁJA

Pauwlik Zsuzsa Orsika / Nyíregyházi Egyetem
Margitics Ferenc, Vassné Figula Erika / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: iskolai erőszak, támadó magatartásminta, személyiség, családi szocializáció

Jelen előadásban az iskolai erőszak során történő támadóvá válás háttértényezőit mutatjuk be. A háttértényezők közül a tanulói személyiséget, a temperamentumot, egyes személyiség jellemzőket, valamint a családi szocializációs tényezők széles körét vizsgáltuk. A vizsgálatban 2241 fő (1187 lány, 1054 fiú) általános és középiskolai tanuló vett részt. Az iskolai erőszak során előforduló támadó magatartásminta azonosítására az Iskolai Erőszak Kérdőívet (Vassné Figula, és mtsai., 2008) használtuk. A temperamentum és karakterjellemzőket a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív magyar változatával (Rózsa, Kállai, Osváth, Bánki, 2005), a családi szocializációs hatások vizsgálatára pedig a Családi Szocializációs Kérdőívet (Sallai és Krotos, 2004) valamint a Szülői Bánásmód Kérdőívet (Tóth és Gervai, 1999) használtuk. Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy a családi szocializációs háttértényezők közül a támadó magatartásminta megjelenésére – nemi hovatartozástól függetlenül – elsősorban a szülői túlvédő bánásmód hajlamosíthat, melynek az összetevői közül a lányoknál csak az anyai túlvédés, a fiúknál az anyai és apai túlvédés hatása is egyaránt erős. A további szülői nevelő hatások egyes mintái közötti kapcsolat eltérő a fiúk és a lányok között. A fiúk esetében a támadó magatartásmintára leginkább a konfliktusos családi klíma minta predisponálhat. Ezen belül különösen a konfliktusorientált családi légkör és a hiányos apai gondoskodás hatása erős, mely manipulatív és inkonzisztens szülői nevelői attitűddel társul. A lányok esetében ezen a szülői nevelési mintán belül csak a szülői gondoskodás, ezen belül is az anyai gondoskodás hiánya volt szoros kapcsolatban a támadó magatartásmintával. Lányoknál támadó magatartásminta megjelenésére hajlamosító tényezőként jelentkezik még a szabályorientált családi légkör, fiúknál pedig a következetes szülői nevelői attitűd is. A tanulók személyiségét vizsgálva a támadóvá válás hátterében –nemi hovatartozástól függetlenül– az újdonságkeresés temperamentumvonását, valamint karaktervonások közül az együttműködés hiányát és a self elkülönülést találtuk. Az újdonságkereső tanulók impulzívok, szeretnek új dolgokat felfedezni, ingerlékenyek, könnyen provokálhatók a harcra vagy a menekülésre. Ha ezek a temperamentumvonások az együttműködés hiányával (szociális intolerancia, bosszúvágy, mások iránti érdeklődés hiánya) és kontrolláló, birtokló viselkedéssel (self elkülönülés) társulnak, akkor nagymértékben megnő annak a valószínűsége, hogy az ilyen tanuló iskolai erőszak során támadóvá válik.

A „LEGJOBB” EGYETEMI OKTATÓK TANÍTÁSSAL KAPCSOLATOS CÉLJAINAK ÉS MÓDSZEREINEK JELLEMZŐI

Perger Mónika / BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Kulcsszavak: felsőoktatási oktatók, tanítási célok, módszerek

A felsőoktatásban az oktatók többsége úgy kezd el tanítani, hogy nem készült tanárnak, és nem is képezték ki erre. A felsőoktatás szolgáltatásközpontúvá válásával-amely szerint a képzésükért tandíjat fizető hallgatók minél színvonalasabb tanítást várnak el, és kell, hogy kapjanak-elindultak a felsőoktatásban dolgozó oktatók tanítási szerepkörével kapcsolatos kutatások. Ezek oktatói interjúkon és megfigyeléseken alapulnak, vagyis kvalitatív vizsgálatok. Az eredmények alapján az oktatók tanítással kapcsolatos nézeteit két fő kategória mentén jellemzik. Az egyik a tanárközpontú/tartalomorientált, a másik a tanulóközpontú/tanuláorientált nézőpont. A tanárközpontú koncepción belül az ismeretátadás és a strukturált tudás továbbítása a két fő alkategória. A tanulóközpontú megközelítésnél a megértés facilitálását és az intellektuális fejlődést emelik ki. Az oktatók tanítási gyakorlatát is két kategória mentén különítik el. Ezek a tartalomközpontú és a tanulásközpontú megközelítések. A tartalomközpontú tanítás során az oktatók külső motivációkra építenek (pl. vizsgajegy), jegyzeteket, irodalmakat, példákat adnak a diákoknak, a csoport egészére fókuszálnak, gyakoriak a tesztek. A tanulásközpontúnál az oktató feladatának tekinti a tanulók motiválását, az önálló ismeretszerzést, tudatosan megpróbál foglalkozni az egyes diákokkal, respektálja a diákok tapasztalatait. A jelen vizsgálat arra vállalkozott, hogy az egyetem 100 legjobb oktatói közé bekerült tanárok tanítással kapcsolatos céljait, konkrét tanítási gyakorlatát és jellemzőit feltárja félig strukturált tematikus interjúkkal. A vizsgálati mintába 26 fő került be, kritérium feltétel az volt, hogy legalább háromszor szerepeljenek az átkalunk vizsgált 6 félév során a 100 legjobb oktató között. Az interjúk szövegének tartalomelemzése az ATLAS ti 6 tartalomelemző szoftver alkalmazásával történt. A véglegesített kódok megbízhatóságának ellenőrzése két független kódoló bevonásával zajlott. Az eredmények alapján az oktatási célokkal kapcsolatos tartalmak kategóriái közül az oktatás/órák élvezete, a tananyag megértése, életszemlélet/világkép formálása, érdeklődés felkeltése, motiválás a tanulóközpontú koncepciónak tekinthető. Emellett nagy arányban megjelent a tanárközpontú koncepciót jellemző ismeret/tudásátadás is. A konkrét oktatási gyakorlattal kapcsolatban a hagyományos táblára, krétával való tanítás mellett megjelent a projektor használata. A tanuláorientált megközelítés a hallgatók figyelmének fenntartása és a közvetlen előadói stílus révén jelent meg. A tartalomorientált tanítás az oktató saját példáinak alkalmazása révén volt beazonosítható. Az oktatók igényesek, minőséget akarnak nyújtani, szeretnek tanítani, élvezik az oktatást, és nyitottak az új dolgokra, a fejlődésre. Fontosak számukra a hallgatói visszajelzések, de odafigyelnek az órák alatt megtapasztalt érzéseikre, élményeikre, vagyis az önreflexió is megjelenik náluk.

A CÉLKÉPZÉS ÉS A SZÖVEGSTRUKTÚRA-TUDÁS SZEREPE A FORRÁSALAPÚ ÍRÁS TANULÁSÁBAN: EGYETEMI HALLGATÓK FORMÁLÓDÓ KUTATÁSI TERVEINEK NYOMON KÖVETÉSE

Pintér Henriett / Pető András Főiskola
Molnár Pál / KRE BTK Keleti Nyelvek és Kultúrák Intézete

Kulcsszavak: írásfejlesztés, szövegalkotás, forrásalapú írás

A felsőfokú tanulmányait megkezdő diákok és tanáraik számára fontos, hogy fejlődjön az írásuk. Nemzetközi tanulmányokban publikált írásfejlesztési eljárások eredményességének metaelemzése (Koster és mtsai, 2015) rámutatott arra, hogy ezek közül a következők tekinthetők szignifikánsan eredményesnek: stratégiatudás, szövegstruktúra-tudás, célképzés, társas segítség (együttcselekvés és tutorálás), illetve visszacsatolás. Ezek közül két tényező – a célképzés és a szövegstruktúra-tudás – pilotvizsgálatát tűztük ki célul. Négy egyetemi kurzus hallgatóit (BA, n = 56) kértük fel kutatási tervek (n = 35) készítésére. A kutatási terv elkészítése forrásalapú írástevékenység; elkészítése mintául, alapul szolgálhat későbbi írásmunkákhoz, beleértve a szakdolgozat elkészítését. Ez kihívást jelentő feladat, gyakori, hogy alacsony minőségű írásokat produkálnak a diákok (Bereiter és Scardamalia, 1987), elakadhatnak, lemorzsolódhatnak (Lonka és mtsai, 2014). A kutatási tervek elkészítése során a célképzést a címadás nyomon követésével elemeztük. Ennek alapja, hogy feltételezésünk szerint a tanulók, ahogy tudatosul bennük, hogy mit szeretnének vizsgálni, tudják egyre pontosabban megfogalmazni céljaikat, egyben pontosítani a kutatási tervük címét. A másik tényezőt, a szövegstruktúra tudás megértését és alkalmazását a kutatási tervek kialakulása, változása alapján vizsgáltuk. Elemzésünk alapja, hogy a diákoknak az általunk sablonként megadott struktúraelemek (pl. kulcsszavak, irodalomjegyzék, jegyzetek) mentén kellett meg alkotniuk a szövegeiket. A tanulók egy része egyedül dolgozott, mások társakkal. Valamennyi tanuló részt vett a szövegalkotásban, a legtöbb kutatási terv elkészült. A kutatási tervek elkészítésének kezdeti szakaszában a hallgatók gyakran túl tágan értelmezett címet adtak meg, mások egy ideig nem adtak meg címet, és voltak, akik időközben megváltoztatták azt. Többnyire azonban a végső – ugyanakkor teljes, kiforrott szövegnek gyakran nem értelmezhető – változataiban a címeket véglegesítették. A címek a kutatási tervek utolsó, leadási változatában a legtöbb esetben jól tükrözték a szövegben kifejtett tartalmat. Ebből következtethetünk a célképzés tudatossá válására és alkalmazására. A hallgatók valamennyi esetben követték a sablonként megadott struktúraelemeket, ami feltételezésünk szerint segítette a szövegalkotási folyamatokat, a részszövegek alakulásában pedig támpontot jelenthettek. A megállapításainkat a kutatási tervek tartalomelemzése és hallgatói visszajelzések tudják igazolni. A kutatás nemzetközi empirikus vizsgálatok eredményeinek szintetizált megállapításaira épít, ami a hazai írásfejlesztési eljárásokat tudatosabbá teheti és gazdagíthatja. Eredményeink ehhez járulhatnak hozzá. Az eljárások közül a célképzés és a szövegstruktúra-tudás segítheti a diákokat abban, hogy az alakuló írásukban tudatosan alkalmazzák azokat.

ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK ZENETANULÁSHOZ ÉS AZ ISKOLAI ÉNEKÓRÁKHOZ FÜZŐDŐ ATTITÜDJÉNEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

Pintér Tünde Kornélia / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: zenei nevelés, tantárgyi attitűd, zenei tanterv

Az utóbbi évtizedekben folyamatosan felerősödtek az énekkutatásunkról alkotott negatív visszajelzések, melyek elsősorban az énekórákon szerzett zenei élmények hiányát vélték felfedezni (Janurik, 2007, 2008, 2009; Janurik & Pethő, 2009; Pethő & Janurik, 2009). Az ének-zene vizsgálata az iskolai tantárgyak összehasonlításában is megjelent, amelyben a kutatók kimutatták, hogy az iskolai ének-zene a tanulók értékelései alapján az egyik legkevésbé kedvelt tantárgyak közé sorolható (Csíkos, 2012; Ross, 1995; Ross & Kamba, 1997; Stavrou, 2006). A tanulmány célja, hogy bemutassa milyen a tanulók zenetanuláshoz és az iskolai énekórákhoz fűződő attitűdje. A kutatást mintegy 500 általános iskolás tanuló körében történő-elsősorban nyílt végű kérdésekből álló kérdőíves – felmérés előzte meg. Az itt létrejött tanulói vélemények és megközelítések alapján lett elkészítve a kutatás új, ezúttal elsősorban zárt kérdésekből álló mérőeszköze, melyet 95 felső tagozatos általános iskolás tanuló körében használtunk fel. A vizsgálatban 48 fiú és 47 lány vett részt. A tanulók mindössze 15.8%-a játszott valamilyen hangszeren, ugyanakkor több, mint 60%-a mutatott fokozott érdeklődést a jövőbeli hangszerjáték – elsősorban a gitár és a zongora- iránt. Az ének-zene tantárgy az előzetes mérés eredményével (átlag=3.49) ellentétben pozitív megítélésben részesült a tanulók körében (átlag=4.16), melynek hátterében alapvetően a tantárgyat oktató pedagógus személye és szakmai tudása játszott kiemelt szerepet. A második kutatás eredményei azt mutatták, hogy a tanulók 91,5%-a elégedett volt a tantárgy oktatásával kapcsolatban, 70.2%-a találta változatosnak az énekórákat, valamint 67.3%-a nyilatkozott úgy, hogy jól érzi magát ezeken az órákon. A tantárgyak rendszerében az új mérésben résztvevő tanulók többsége szerette az ének-zenét. Jóllehet a lányok pozitívabb megítélést tanúsítottak a tantárgy iránt, a nemek tekintetében azonban nem találtunk szignifikáns különbséget [$F(93)=.029$, $p=.864$, $t=.782$, $P<.436$]. A zenei stílusok vizsgálata szempontjából mindkét mérés során beigazolódott a magyar népzene oktatása elleni negatív tanulói hozzáállás, miszerint a tanulók 49.5%-a fokozott ellenállást tanúsított, s mindössze 28.4%-a támogatta annak tanulását. A tanulók énekléshez fűződő attitűdje az előzetes vizsgálatok (Janurik, 2007, 2008, 2009) eredményeivel ellentétben meglepően pozitív megítélést mutatott, miszerint a tanulók többsége úgy érezte, hogy az éneklés segít megfelelkezni a gondjaikról és jobb kedvet biztosít számukra. Az eredmények alapján elmondhatjuk, hogy az ének-zene tantárgy megítélését befolyásoló tényezők jellege rendkívül sokrétű, s feltárásukhoz és elemzésükhöz további kutatások szükségesek.

ÖSSZEFÜGGÉSEK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYAR OKTATÁSI ÉS SZOCIÁLIS RENDSZERBEN

Pornói Imre / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: szociális reformok, oktatáspolitikai, család- és gyermekvédelem

A kutatás a két világháború közötti Magyarország szociális és oktatási reformjaiba és azok összefüggéseibe nyújt bepillantást. Azon reformokba, melyek pozitívan hatottak a társadalom alsó rétegeinek élet-és mobilizációs lehetőségeire. A földbirtokprogramokhoz kapcsolódó Falusi Kislakásépítő Szövetkezet (FAKSZ) és az oktatási programok (8 osztályos népiskola) jól jelzik a társadalom alsó rétegének jövőt alapozó kulturális és szociális felemelkedését biztosító kormányzati szándékot. Mindezek mellett folyt az állami szociálpolitika kiszélesítésének nagyszabású törvényi rendezése. Az 1930-as évek a középosztály és a parasztság szövetségének megteremtésére irányuló politikai akarat a társadalom alsó rétege irányába mutató szociális érzékenységet, juttatásokat és lehetőségek adását hozta. Ezt jelzi az 1937-ben létrehozott törvényhatósági közjóléti bizottságok családtámogatási tevékenysége a napközi otthonok, a gyermekétkeztetés területén. Az egyéni életlehetőségeket és a munkaalkalmak teremtését összekötötték a családvédelem intézményes biztosításával a gyermekek érdekeit helyezve az előtérbe. Az oktatáspolitikai területét a pénzügy- a gazdaság- és a szociálpolitikával egyenrangúnak, velük azonos súlyúnak fogták fel, s a közöttük fennálló szoros, egymást erősítő, illetve gyengítő kapcsolatra mutattak rá. Kardinális kérdésként vetődött fel az iskolán kívüli népnevelés, a népi tehetségek kiemelésének lehetősége, a nyolcosztályos népiskola megteremtése, s kapott primátust a családpolitika. E folyamat eredménye volt az a két 1940-es törvény, melyek közül az első a 8 osztályos népiskola bevezetését szorgalmazta, biztosítva a tanulók gazdasági élethivatását az alapvető ismeretek közlésével, továbbtanulást biztosítva számukra. A második törvény az Országos Népi és Családvédelmi Alap-t (ONCSA) hozta létre. Mivel a korábbi nyomor és ínségnyhító tevékenységek nem tudták betölteni társadalompolitikai rendeltetésüket, ezért a törvény célként tűzte ki a leginkább támogatásra szoruló néprétegek gazdasági, erkölcsi és szellemi felemelését, életviszonyaik javítását, a társadalmi kiegyenlítődés elősegítését, a népesség szaporodásának előmozdítását, a gyermekvédelmet, és a megélhetésükben veszélyeztetett családok házhoz juttatását, és gazdasági megsegítését. A második világháborút követően 1945-ben Magyarországon lényegében a polgári iskola szintjén valósították meg a 8 osztályos alapiskolát, radikálisan átalakítva ezzel korábbi oktatási struktúrát. Szintén még ebben az évben került sor az állam szociálpolitikai feladatainak és szerveinek átalakítására, így az ONCSA-t irányító Országos Szociális Felügyelőség hatáskörét a népjóléti miniszter vette át.

PEDAGÓGUSSZEREPEK VIZSGÁLATA, PEDAGÓGUSTEVÉKENYSÉGEK FELTÁRÁSA A KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ KÖZÉPFOKÚ KOLLÉGIUMAIBAN

Pribék László / Székesfehérvári József Attila Középiskolai Kollégium

Kulcsszavak: létszámcsökkenés; pedagógusszerepek; pedagógustevékenységek

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2004. október 1. és 2014. október 1. között a nappali tagozatos középiskolás kollégisták létszáma drámai visszaesést produkált és jelentősen eltért a nappali tagozatos középiskolások számának alakulásától a Közép-dunántúli régióban. Hazánk több régiójában is tapasztalható jelentős kollégista létszámcsökkenés ellenére a hazai kolléziumpedagógia helyzetének terepmunkákon, helyszíni feltáró vizsgálatokon alapuló kutatottsága hiányterület. Mindössze néhány munka jelzi (Pribék, 2012, Pribék, 2014) a kutatási téma egyre sürgetőbb aktualizálását és vizsgálati szükségességét. A vizsgált időszakban újgenerációs kollégista nemzedék jelent meg a kollégiumokban, akiknek újszerű szükségleteit a kolléziumpedagógusok országos pedagógus továbbképzési tematika és kollégiumfejlesztési program hiányában egyre kevésbé tudják kielégíteni. A pedagógiai munkát alapvetően meghatározó két fő tényező ellátása (a Kollégiumi Nevelés Országos Alapprogram előírásainak való megfelelés, valamint a kollégista szükségletek rendszeres nevelőtanári kielégítése) egyre távolodik egymástól a gyakorlatban (Pribék, 2017). Kvalitatív pedagóguskutatásom célja félig strukturált interjúk segítségével feltárni azokat a problémás nevelési részterületeket a kollégiumban, amelyek a kolléziumpedagógusok szerint a megváltozott tanulói szükségletek alapján kifejezetten változtatásokra, fejlesztésekre szorulnak. Az alábbi három kérdés kutatási problémaként való értelmezésére kerül sor: a. Milyen új, fokozottan fontos szerepigényeket támaszt a kolléziumpedagógusokkal szemben az újgenerációs kollégista nemzedék? b. Milyen meghatározó jellemzőkkel bír a kolléziumpedagógusok tevékenysége a jelenlegi gyakorlatukban? c. Milyen mértékben és mely elemek tekintetében felelnek meg, illetve hiányosak az azonosított domináns kolléziumpedagógusi tevékenységek és szerepek a tanulói igényeknek a Falus-féle (1987, id. Szabó, 2010) folyamatszakaszolás alapján? A kutatásban megjelenő interjúkérdések tartalmi csomópontjainak kialakítását egy 2015-ben újtárra indított alapozó kérdőíves vizsgálat eredménye támogatta, amely külön kollégisták (N=101) és külön kollégista gyerekekkel rendelkező szülők (N=87) körében került kitöltésre. Az eredmények feldolgozása és kiértékelése (SPSS) után 2016-ban kolléziumpedagógusok körében (N=16) félig strukturált interjúkat vettem fel egyénenként, azonos területi (megyei) eloszlásban. A kutatás eredményei a kollégiumi nevelés több részterületén is változtatási kényszereket jeleznek. Újrágondolásra szorulnak az egyéni törődésekhez köthető kiscsoportos és egyéni foglalkozások, a délutáni kötelező tanszobázás, valamint a tematikus kötöttségek. A kolléziumpedagógusok gyakorlatában a személyre szabott pedagógiai megoldásokra kiemelkedő tanulói és szülői igény mutatkozik. Előadásomban a kutatás főbb paramétereit, valamint annak eredményeit szeretném részletesen bemutatni. A tervezett tanulmány terjedelme: 1 ív (6-12 oldal).

ELFOGADÁS VAGY ELUTASÍTÁS?

Pusztafalvi Henriette / PTE Egészségtudományi Kar
Lukácsné Sipkó Gabriella, Balla Imre / PTE Egészségtudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: fogyatékkal élők, társadalmi percepció, segítő szakmát tanulók

Bevezetés: A vizsgálat alapvető célja volt, hogy a segítő szakmát választó hallgatók attitűdjéről képet kapjunk. Feltételeztük, hogy e szakmát választó hallgatók más társadalmi csoportokkal szemben lényegesen elfogadóbbak, illetve szemléletmódjuk eltér az átlag népességtől. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy a speciális kurzuson résztvevők attitűdjét miként befolyásoljuk. Vizsgálati anyag és módszer: Keresztmetszeti leíró vizsgálatot 2016-ban, 18–28 éves, nappali tagozatos aktív jogviszonyú egyetemi hallgató között végeztük. A vizsgálati csoportot 212 fő egészségtudományi és 182 fő bölcsészettudományi hallgató alkotta, összesen 394 fő. A válaszadás önkéntes volt, a kérdőívek névtelenül kerültek kitöltésre. Vizsgálati eszköz négy fő részből állt, mely tartalmazta a szocio-demográfiai adatokat, a hallgatók attitűdjének közvetlen mérésére szolgáló Likert-skálát, illetve attitűdskálát. Bogardus-féle társadalmi távolságérzetet mérő skála, illetve a hallgatók magatartásában jelentkező bizonyos attitűd gyakoriságát vizsgáló, mérő rangskálát tartalmaztuk. Az adatok elemzését SPSS program segítségével χ^2 -próbát és regresszió elemzést, megbízhatósági tartományt, t-próbát, Mann-Whitney, Kruskal-Wallis tesztek, átlag, minimum, maximum, szórás, módusz és medián-számítást végeztünk, valamint gyakoriságokat hasonlítottunk össze 95%-os megbízhatósági tartomány mellett. Eredmények: A női és férfi egyetemisták hasonló szimpátia sorrendet állítottak fel a fogyatékosági csoportokat illetően. A vizsgált két Karon tanulók szimpátia sorrendjében sem mutatkozott jelentős eltérés a rangsorok között. A női hallgatók pozitívabban értékelték a fogyatékkal élő személyeket ($p=0,00$). Az egészségtudományi kar diákjai esetén kedvezőbb értékeket kaptunk a tulajdonságpároknál, mint a Bölcsészettudományi Karra járó hallgatóknál és szignifikánsan többen fogadnának el fogyatékkal élő személyt közvetlen környezetükben is. A jelentős különbség oka, hogy az egészségtudományi hallgatók nagyobb része részt vett speciális kurzuson, vagy a közvetlen környezetében él fogyatékos személy. Felmérésünkből azt is láttuk, hogy információikat főként az oktatási intézményekből és a médiából szerzik. Következtetések: Fontos és meghatározó tényező a befogadó társadalom megteremtése, melyhez a társadalomban jelen lévő előítéletek csökkentése szükséges, ebben kiemelt szerepet kell, hogy kapjanak a pedagógusok és más segítő szakmában dolgozó szakemberek. Ezért fontosnak tartanánk, olyan kurzusok szervezését melynek segítségével a hallgatóknál, illetve leendő szakembereknél olyan multikulturális szemléletmódot alakíthatunk ki, amely hozzájárul egy befogadóbb-elfogadóbb társadalomhoz.

AKADÉMISTA LABDARÚGÓK UTÁNKÖVETÉSES VIZSGÁLATA

Rábai Dávid / Vámospércsi Mátyás Király Általános és A.M.I.
Oláh Dávid / Nyíregyházi Egyetem Testnevelés és Sporttudományi Intézet
Bognár József / Eszterházy Károly Egyetem Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: Labdarúgó akadémisták, utánkövetés, tehetséggondozás

Akadémista labdarúgók utánkövetéses vizsgálata Absztrakt Jelen előadásunkban arra vállalkoztunk, hogy a nyíregyházi székhelyű Bozsik József Labdarúgó Akadémia három korosztályát ('95,'96,'97) vessük vizsgálat alá abból az aspektusból, hogy mi lett a korosztályok akadémistáiból, kikből lett profi játékos, ki játszik alacsonyabb osztályú bajnokságban, ki tanult tovább a középiskola elvégzése után, illetve kik azok, akik már egyáltalán nem foglalkoznak a labdarúgással. További kutatási kérdésként jelentkezett, hogy a játékosok szerint mik voltak a leginkább befolyásoló tényezők a karrierjük alakulásában akár pozitív, akár negatív értelemben (például családi háttér, barátok, iskola, edzők, akadémia, sors...). Kutatásunk mintáját a Bozsik József Labdarúgó Akadémia '95, '96 és a '97-es korosztályai adták (körülbelül 70 volt akadémista), mivel az 1998-ban születettek most kerültek ki az akadémiáról, ezért felmérésünkkel még nem dőlt el a további sorsuk. A kutatásunk módszereként dokumentumelemzést végeztünk, illetve a kvalitatív kutatás részeként interjút vettünk fel az akadémia szakmai igazgatójával. Kutatási módszerként jelentkezett továbbá a kérdőíves lekérdezés, amelyet a mintában szereplő volt akadémisták között végeztünk el. A kutatás még folyamatban van, ezért egyelőre várt eredményekről tudunk információt adni. Első feltételezett eredményünk szerint a vizsgált mintában szereplő volt akadémisták 10 %-nál kevesebb lett profi (NB I-es vagy NB II-es) játékos. Másik várt eredményünk, hogy a vizsgált minta nagy része alacsonyabb osztályban (megye I., megye II. vagy megye III.) játszik. További várt eredményünk, hogy a továbbtanuló játékosok száma a magyar lakossági adatokhoz hasonló, azokhoz képest jelentősen nem tér el. Jelen kutatásunk pilot jellegű, így a kutatás jövőbeli terve, hogy további játékosokat vonjunk be a kutatásba, illetve más akadémiák növendékeit is megkérdezzünk a fentebb említett módszerek segítségével. A nagyobb mintájú kutatás erősebb következtetéseket engedhet levonni a kutatási kérdések kapcsán, ezért is tervezzük, hogy további akadémistákat vonunk be a kutatásunkba a későbbiekben.

A DIGITÁLIS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE A TRANSZVERZÁLIS KOMPETENCIÁK KÖRÉBEN

Racsko Réka / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: digitális átállás; transzverzális kompetencia; digitális kompetencia

A 21. század technológiai fejlődése és az újabb ipari forradalom hatására bekövetkező változások számos területen paradigmaváltást sürgetnek, és egyúttal nagy tételt bírnak: a jövő (digitális) állampolgárainak boldogulása, versenyképessége, foglalkoztathatósága múlik rajta. A számítógép és az internet megjelenése a változások katalizátorának tekinthető, amelyek nyomán elindult egy újabb kultúraváltás, amely többek között a mostani alapkészségek-modellek rendszerének átgondolását és átalakítását kívánja. (Gyarmathy, 2012; Z. Karvalics, 2012) A negyedik ipari forradalom időszakát éljük, amely számos területen új modellek és elvárások megalkotására sarkallja a különböző területek szakértőit, a munkaerőpiaci változásokra is reagálva ezzel. Ehhez szükséges a meglévő kompetenciarendszerek újszerű felfogása, amely leginkább a transzverzális kompetenciafelfogásban érhető tetten. E korszerű elképzelést támasztja alá, a 2014-ben megújított, majd a 2016-os évben bevezetésre került finn nemzeti tanterv is, ahol a transzverzális kompetenciák váltották fel a kulcskompetenciákat. A cél, hogy a különböző területeken megszerzett tudást és készségeket az egyén személyes fejlődése, tanulása, munkája és állampolgári aktivitása során, hosszú távon alkalmazza. (Finnish National Board of Education. 2014. old. 33.) A digitális kompetencia ezen területen kiemelt szerepet kap, hiszen minden tantárgyi és tantárgyközi tudás és kompetencia fejlesztésénél alapvető szerepet tölt be. Azt látjuk azonban, hogy e változásoknak neveléstudományi relevanciája is kiemelt jelentőségű. Munkám célja a terminológiai kérdések tisztázása, valamint a fogalmak illesztése a 21. században versenyképes elvárásokhoz, különös tekintettel az információs és kommunikációs technológiákra, valamint a digitális kompetenciára, amelyet a kvalitatív tartalomelemzés módszerével valósítok meg. Ennek szükségességét az indokolja, hogy a gyorsan változó technológiai feltételek és az új elvárásokat nem képezik le ezek a fogalmak, nem változnak e tényezők mentén megfelelően, főleg a magyar szakterületen, pedig ez alapvető kérdés például az oktatási rendszer reformja esetén. A másik célom, a transzverzális kompetencia terminológiai kérdéseinek tisztázása és a hazai viszonyokra adaptálása, amely a digitális kompetencia tartalmi kereteinek vizsgálata révén valósulna meg, az összehasonlító pedagógiai módszerek segítségével, szoftveres tartalomelemzéssel. A kvalitatív adatkorpuszt a finn-, és az észt, valamint a magyar nemzeti alaptanterv alkotja. Az egymásra épülő elemek nagyban segítené a hazai köznevelés digitális átállásának (Racsko, 2016) neveléstudományi beágyazottságát, valamint konkrét ajánlásokkal, egyfajta döntéselőkészítő háttéranyagként szolgálna az új nemzeti alaptanterv digitális kompetenciafejlesztést célzó tartalmi elemeinek kidolgozásához, illetve a digitális oktatási stratégia megvalósításához.

A MAGYAR THERESIANUM: A FERENC JÓZSEF NEVELŐINTÉZET A DUALIZMUS KORÁBAN

Rébay Magdolna / Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Neveléstudományi Tanszék

Kulcsszavak: elitnevelés, nevelőintézet, dualizmus kora

A társadalmi elit a XIX. században a magánnevelés szokásával lassan szakítva előszeretettel választott olyan bentlakásos iskolát gyermekei számára, amelyben az általános műveltségen túl speciális tudást kaptak és készségeket szereztek. Ilyen intézmény volt az 1746-ban kimondottan a nemesség számára alapított bécsi Theresianum. 1767-ben Mária Terézia Vácott hasonló intézetet hozott létre, amely azonban csak 1784-ig állt fenn. Ezt újabb magyarországi nem követte, a Habsburg uralkodók inkább a bő egy évtized szünet után ismét megnyíló (1797) bécsi Theresianumot támogatták. A dualizmus korában gróf Csáky Albin oktatási miniszter szükségét érezte annak, hogy magyar szellemiségű állami nevelőintézet is működjön a társadalmi elit (és a középrétegek) számára, s váljon a Theresianum és általában a külföldi nevelőintézetek alternatívájává. 1889-ben ezért megalapította a Ferenc József Nevelőintézetet a II. kerületi katolikus főgimnázium épületében, annak konviktusaként. Kutatásunkban azt vizsgáljuk, milyen elvek alapján szerveződött meg az intézet, milyen célokat fogalmaztak meg az alapításakor, ezeket miképpen valósították meg. Összehasonlítjuk a bécsi Theresianummal a célokat, a szervezeti struktúrát, a képzés tartalmát, a diákok társadalmi és felekezeti összetételét tekintetéből. Egyes családokra fókuszálva megvizsgáljuk, valóban sikerült-e az intézetnek alternatívává válnia. Forrásaink az évente megjelenő nevelőintézeti értesítők voltak. Az alapítás körüli vita elemzéséhez felhasználtuk a parlamenti naplókat. Segítségünkre voltak a korabeli iskola- és intézettörténeti munkák is (Kozák, 1915; Kozák, 1918; Szalay, 1929, Szalay, 1937.), valamint a sajtóban megjelent ismertetések (pl. Reményi, 1892; A Ferenc József Nevelőintézet, 1901.) Módszerűl a dokumentumelemzést választottuk. Megállapíthattuk, hogy az intézet fenntartója és a vezetői törekedtek arra, hogy a kapcsolatos gimnáziumban megszerezhető műveltségen túl a növendékek plusz ismeretek és készségek birtokába kerüljenek. A Theresianumhoz hasonlóan nagy súlyt fektettek a nyelvtanításra: a német és a francia nyelv mindenkinek kötelező volt (Bécsben a francia), az angol pedig választható. Különbség, hogy az osztrák intézményben az anyanyelvet is tanulni kellett, ezért a birodalomban beszélt nyelvek sokaságából lehetett választani. Mind a két intézetben nagy jelentőséget élvezett a sport (lovaglás, vívás, tenisz stb.). A zenetanulásra is lehetőség nyílt mindkét helyen. Fontosnak tartották az illem és a jó modor elsajátítását. A Ferenc József Nevelőintézetben a magyar úri családok szellemisége uralkodott. A diákok szüleinek ugyanis kb. a fele földbirtokos volt. A felekezeti összetétel tekintetében a keresztény egyházak felülreprezentáltsága mellett feltűnő az izraeliták hiánya. A Theresianumba 1849-től polgári származásúakat is felvettek, de nemesi, sőt arisztokratikus jellege még a XX. század elején is fennmaradt. A tanulók nagy többsége katolikus volt, az izraeliták csak kis arányban jelentek meg. A kutatás az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretében valósult meg.

PÁLYAKEZDŐ PEDAGÓGUSOK A TANÍTÁSRÓL

Reisz Terézia / PTE KPVK

Kulcsszavak: pedagógusjelöltek jövőképe, pályakezdés, tanítás

Pályakezdő pedagógusok a tanításról 16 felsőoktatási intézmény 24 karán kezdte meg tanulmányait az a 2730 fő hallgató, akik a 2013–14-es, illetve a 2014–15-ös tanév első éveseiként részt vettek a pedagógusjelöltek bemeneti kompetenciáit vizsgáló kérdőíves kutatásban. A mérés az úgynevezett akadémiai képességek feltérképezését célozta meg. Az eredmények mára már ismertek, amelyeket 2015-ben „A bemeneti kompetenciák vizsgálata pedagógusjelölt hallgatók körében” című kutatási jelentés és azóta megjelent könyv összegzett. A mérésben részt vett hallgatók közben utolsó szemeszterükre iratkoztak be és lassan befejezik tanulmányaikat is, a sikeresebbek ez év nyarán diplomát szereznek. A kutatási eredmények és a negatív tapasztalatok arra készítették a kutatócsoportot, hogy az államvizsga előtt álló hallgatókat újra felkeressük és megkérdezzük őket a pedagógusképzésről, tanulmányi tapasztalataikról, további tanulási, illetve tanítási terveikről. Több hazai felsőoktatási intézmény doktoranduszai, felsőbb éves levelező tagozatos egyetemi hallgatói részvételével fölkerestük a végzős hallgatókat és e témaköröket érintve interjú keretében megkérdeztük és rögzítettük véleményüket. Az előadás arra szorítkozik, hogy beszámoljon a friss diplomások pályakezdéséről, a professzióról alkotott képükről, valamint a tanítási terveikről. A fiatal felnőttek tanítási szándékát és motivációját tekintve három csoport rajzolódik ki. Az egyéni beállítódás, az iskolai pályafutás és annak során megtapasztalt pedagógus-mintázatok, a családi és baráti ösztönzés, illetve a pedagógusképzés hatása karakteresen kimutatható annak a véleményalkotó körnek a tervein, akik jövőjüket a katedrán képzelik el. Akit a képzés nem győzött meg a pedagóguspálya szépségéről és az egzisztenciális bizonytalanságot sem vállalja, inkább lemond a tanításról és más szakma felé orientálódik. A felnőtt korban még érlelődő friss diplomások egyharmada sem a tanításról, sem más pálya vonzásáról, így a jövőjéről sem tud megközelítő bizonyossággal nyilatkozni. A tanítás mellett, illetve a professzió gyakorlásával szemben megfogalmazott érvek igen tanulságos adatokat szolgáltatnak arról, hogy az iskola, mint munkahely, továbbá a pedagóguspálya perspektívái hogyan, milyen értékek és várakozások mentén fogalmazódnak meg a legfiatalabb pedagógusokban. A kutatás adatai és tapasztalatai hozzájárulhatnak az oktatási szféra válságának kezeléséhez és a pedagógusképzés megújításához.

PETER ROSEGGER(1843-1918) MINT A MÉLTÁNYOS, INKLUZÍV PEDAGÓGIA ELŐFUTÁRA

Réthy Endréne Mária / Kodolányi János Főiskola

Kulcsszavak: Rosegger, méltányosság, inklúzió

Peter Rosegger (1843–1918) mint a méltányos, inkluzív pedagógia előfutára Magyarországon alig ismert osztrák író, pedagógus, Peter Rosegger (1843-1918) pedagógiai elképzeléseit, iskolateremtő koncepcióját törekszem megfogalmazni, s e gondolatok hátterét feltárni. Kutatásunk célja egy adott korszak gyermekképzésének makro- történeti feltárása P.Rosegger irodalmi művének tükrében, s e gyermekkép hatásának mikro-vizsgálata pedagógiai koncepciójára, s az ehhez kapcsolódó iskola gyakorlatára. Végső cél egy neveléstörténeti jelenség tudományos reflexiója, paradigmatis megfogalmazása annak, hogy az 1902-ben a megszülető iskolát feltételezésünk szerint reformtörekvések, méltányos pedagógiai elvek jellemezték. Alkalmazott kutatási módszer: feltáró munkához a kordokumentum értékű munkák kvalitatív tartalomelemzése (Foerster, 1913, Lietz, 1970., Rosegger, 1904., Rines, 1920. Szabolcs, 2008). Feltárt kutatási eredmények összegzése: * Megállapítható, hogy a Rosegger-i Waldschule nem azonos a 20. század fordulóján Európa-szerte számos, orvosi felügyelettel működő, iskolaszanatóriumok, utókezelést is nyújtó preventóriumok bentlakásos erdei iskolai hálózatával, a Landerziehungsheim Hermann Lietz-féle intézetekkel, s akár napjainkig is működő erdei iskolák rendszerével. Úgy szintén nem hasonlít a „szabad levegős” (open-air school), a szabadban folyó nevelés mozgalmával, azaz sem nem iskolaszanatórium gyógyító tevékenységével, sem pedig a szabadban folyó nevelés reformpedagógiai újdonságával sem azonosítható. * Rosegger valódi reformiskolát alapított, méltányos, inkluzív pedagógiai elvekkel, módszerekkel. Rosegger a megálmodott iskolájával több célt kívánt szolgálni. Egyrészt a hegyen lakó analfabéta paraszt szülők gyerekeinek a lakóhelyükhöz közeli, jó iskolával elérni, segíteni a szegény, elmaradott körülmények között élő gyermekek hatékony, méltányos oktatását. A tanulói személyiség sokoldalú megismerésével, differenciált eljárásokkal, munkára neveléssel, szakma elsajátíttatásával kívánt a későbbi „életre” felkészíteni. * Kora pedagógiai kánonja nem igazán volt nyitott pedagógiai reformtörekvéseire. A 19. század végén a hivatalos pedagógia a monarchiában nem preferálta a pedagógiai újító, reform szellemet. * A hazai pedagógiai gondolkodás és a gyakorlat bár német orientáltságú volt, mégsem fogadta be még hivatkozási szinten sem P. Roseggert a kialakult kánonba. * Pedagógiai elképzelései, elvei napjainkban számos Peter Rosegger nevét viselő iskolában tovább élnek. Így többek között Gärtringenben, Wiesbaden-Ingstadtban, Reutlingenben.

A TANÁR-DIÁK VISZONY SAJÁTOSSÁGAI A TESTNEVELÉS SZEMSZÖGÉBŐL

Révész László / Eszterházy Károly Egyetem)

Bognár József / Eszterházy Károly Egyetem

Fügedi Balázs / Eszterházy Károly Egyetem

Horváth Cintia / ELTE SEK

Kulcsszavak: tanár-diák kapcsolat; testnevelés

Jelen előadás egy régóta vizsgált területtel, a tanár-diák kapcsolattal foglalkozik egy kevésbé vizsgált aspektusból, a testnevelés óra szempontjából. Az iskolai oktató-nevelő munka fontos részét képezi a tanár-diák kapcsolat, melynek minősége meghatározza a tanulási folyamat eredményességét, azonban általában a kutatások nem tantárgy-specifikusan közelítik meg a témát. Az iskolai testnevelés sajátosságaira tekintettel érdemes a tanár és a diák közötti kapcsolatot tantárgy-specifikusan is megközelíteni, hiszen a testnevelés és sport műveltségi terület oktatásának módszertana, a fejlesztési feladatok az elérendő célok jelentős eltérést mutatnak a többi iskolai tantárgyhoz képest. A kutatásban többlépcsős valószínűségi rétegzett mintavételi eljárás segítségével választottuk ki a felmérésben részt vevőket. A kutatás keretein belül 1500 kérdőívet osztottunk ki, melyből 1158 értékelhető érkezett vissza. A mintában 475 fiú (41%) és 683 lány (59%) válaszolta meg a kérdéseket. A megkérdezettek átlag életkora 16,3 év (+/- 1,93) volt. A kérdőív három fő dimenzió (közelség, elkötelezettség, kiegészítés) mentén vizsgálja a tanár-diák kapcsolatot. A teljes minta esetében „kiegészítés” dimenzió jelent meg a legnagyobb mértékben (5,68+/-1,12), ebben az esetben nem találtunk szignifikáns különbséget a nemek között, azonban a skálán belüli itemek esetében a barátságos és a befogadó szerep esetében szignifikáns különbség volt a nemek között. Az iskolatípus szerinti összehasonlítás során a „közelség” dimenzió esetében a gimnáziumi tanulók szignifikánsan jobban érezték, hogy a testnevelő tiszteli őket, mint az általános iskolai tanulók. A szakközépiskolai tanulók ugyan akkor szignifikánsan barátságosabbnak érezték a tanárt, mint az általános iskolai, vagy gimnáziumi tanulók. A kutatás eredményei alapján elmondható, hogy iskola típusonként és iskola fokoként is eltérő tanári hozzáállás, szerep szükséges a hatékony tanár-diák kapcsolat megvalósításához. A testnevelés kiemelt területe az oktatásnak, hiszen a mindennapos testnevelés bevezetésével jelentős szerep hárul a testnevelőre. A kutatást az Eszterházy Károly Egyetem támogatta.

A MAGYAR KIRÁLYSÁG ELSŐ EVANGÉLIKUS KOLLÉGIUMA

Sanda István Dániel / Óbudai Egyetem TMPK

Kulcsszavak: Collegium Academicum; Eperjes; reformáció

Az eperjesi Kollégiumot az ellenreformáció századában a felső-magyarországi rendek alapították 1665-ben, és pontosan 350 évvel ezelőtt, 1667. október 18-án nyitották meg. Primer források alapján, egyház- és társadalomtörténeti kontextusba helyezve mutatom be Eperjes – 1324-óta szabad királyi város – késő-középkori városi iskolájának – lutheri reformáció hatására történt – humanista gimnáziummá alakulását. Külön fejezetben tárgyalom az 1550-1670 között „aranykorát” élő Eperjes pezsgő kulturális életét, melynek egyik művelődéstörténeti – és az ebből következő – neveléstörténeti jelentőségű tárgyi emléke az Eperjesi Graduál. Ez a XVII. századból ma ismert egyetlen graduálunk. A reformáció lutheri ágát követő egyházban kezdettől hangsúlyos volt az ének és zene szerepe az istentiszteleti alkalmakon és az iskolai életben egyaránt. A humanista gimnázium már a XVI. század közepére a régió legjelentősebb oktatási intézményévé vált. Olyan kiváló professzorai voltak, mint a például Gelei Torda Zsigmond, akit Melanchthon ajánlásával fogadott be a város. Az őt követő Fabinus Lukács működése idején alapították az eperjesi nyomdát, melynek egyetlen – ma ismert nyomtatványa – Fabinus „Exempla Declinationum et conjugationum” című munkája. Ez a diákok számára készült kötet volt az első nyomtatott tankönyv Magyarországon. A Kollégium alapításának történetét kutatva a levéltári anyagok vizsgálata során lettem figyelmes arra, hogy a levelezéseikben mind a rendek, mind az Eperjes várost képviselő Wittnyédi István, mind Eberhard herceg egyaránt a kollégium főiskolai voltát emelték ki azzal, ahogy az elnevezéseket fontolgatták: „Academia”, „Hochschule”, „Academisches Gymnasium”, „Cellegium Academicum”. Például Eberhard herceg 1667. június-júliusban kelt levelei. (HStAS, A 53. Bü 98.) Az intézmény az egyre erősödő ellenreformáció és a fokozódó uralkodói nyomás miatt tízosztályos gimnáziumként működött, ahol a felsőbb osztályokban filozófiát és teológiát is tanítottak, és ezzel a Kollégiumot kiemelték az evangélikus gimnáziumok sorából. Rövid fennállása alatt – a magas színvonalú oktatásnak köszönhetően – a felső osztályok végzősei egyetemi végzettség nélkül is el tudtak helyezkedni iskolai rektorként vagy gyülekezeti lelkészként. A Kollégium többszöri kényszerű bezárása ugyan megszakította az oktatómunkát, de nem csökkentette az intézmény jelentőségét, amely nemcsak evangélikus lelkészek, hanem világi értelmiségiek nemzedékeit nevelte fel. Kutatásom főbb primer forrásai: – „Az 1655-ös kollégiumi építkezésről szóló gyűjteményeskönyv”. (Lelőhelye: Evangélikus Országos Levéltár. EOL. V. 11.) – Hauptstaatsarchiv Stuttgart (HStAS), A 53, Bü 98. Az uralkodónak 1549-ben kelt levelek. – Bornemisza P. (1584): Predikatioc egész esztendő által... Detrekő. RMK I/207, RMNY 541. Banskzy Dániel (1635): Eperjesi graduál. Előszó. (Lelőhelye: Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára. Leltári száma: 1947/82, könyvtári jelzete: Fol. Hung. 2153.)

A SZOCIÁLIS KOMPETENCIÁK VIZSGÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI A KINETIKUS BARÁTSÁGRAJZBAN

Sándor Mónika / ELTE Tanító és Óvóképző Kar

Bajzáth Angéla / ELTE Tanító és Óvóképző Kar

F. Lassú Zsuzsa / ELTE- Tanító és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: társas kompetenciák, koragyermekkor, kinetikus barátságrajz

A társas kapcsolatok korai fejlesztése fontos eleme a sikeres beilleszkedésnek, meghatározó az eredményes szocializációban, tanulásban, életvezetésben és jól-létben (Gresham et al, 2010). A szociális kompetenciák meghatározó eleme a konfliktuskezelő képesség, azaz a gyermekeknek tudniuk kell megegyezni a társakkal, meg kell érteniük a humort és a szarkazmust, udvariassági formulákat kell tudniuk használni, közvetíteni a gondolataikat és megmagyarázni a viselkedésüket. Ezek a társas kompetenciák meghatározóak a barátságok kialakításában és megtartásában az intézményes nevelés színterein is (Olswang et al. 2001). Kutatások azt mutatják, hogy a kora gyermekkori együttműködési készség előre jelzi az iskolai társas és akadémiai sikereket (Del Prette et al., 2012). Az intézményes nevelés feladata, hogy segítse a gyermekeket abban, hogy megtanulják, hogyan kell barátokat szerezni és megtartani, együttműködni, fejlesztő módon versengeni, konfliktusokat kezelni. A sikeres észak-európai iskola iskolarendszerek egyik fontos sajátossága, hogy nagy hangsúlyt fektetnek az ezekben közreműködő társas- és érzelmi kompetenciák fejlesztésére, együttműködve a gyermek tágabb környezetével. Kutatásunkban a koragyermekkorai társas kapcsolatok alakulását vizsgáltuk azért, hogy feltérképezzük a szociális kompetenciák fejlődését és szükséges fejlesztési irányait. Célunk a gyermekek társas kapcsolatainak vizsgálata segítségével feltárni azokat a kompetencia hátrányokat, amelyek nehezíthetik az iskolai haladást. Az így feltárt fejlesztési célok hozzásegíthetnek azon pedagógusi kompetenciák meghatározásához, amelyek szükségesek az eltérő szociokulturális közegből érkező gyermekek támogatásához. Kérdéseink: miként alakulnak a gyermekek társas kapcsolatai az óvoda-iskola átmenet időszakában, van-e különbség az óvodások és az iskoláskorú gyerekek között annak tekintetében, hogy mit jelent számukra a barátság, milyen társas konfliktusok jellemzők rájuk és milyen megoldási stratégiák vannak az esetleges konfliktusok rendezésére. Módszer: 100 óvodás (5-7 éves) és 100 iskolás (8-9 éves) gyermeket kértünk meg arra, hogy rajzolja le magát és legjobb barátját valamilyen játéktevékenység közben (kinetikus barátságrajz, Vass, 2006). Az elemzést a PAIR módszerrel (Bombi, 2007) végeztük, majd a rajzolás követően minden gyermekkel egyéni helyzetben beszélgettünk a rajzról, melyet tartalomelemezünk. A statisztikai elemzéseket az SPSS programmal végeztük. Eredményeink alapján a gyerekek barátsággal kapcsolatos rajzain csak elvétve jelenik meg bármiféle társas konfliktus, de az egyéni interjúk során a többség fel tud idézni olyan helyzeteket, amelyek során veszekedtek társukkal. A vizsgált óvodások és kisiskolások többsége nem rendelkezik azokkal az eszközökkel, amelyek segíthetnék őket társas konfliktusaik rendezésében, azonban életkori különbségek tetten érhetők. Előadásunkban kitérünk az eredmények pedagógiai és pedagógusképzési vonatkozásaira.

A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ ELTÉRŐ HÁTTERE A TANULÁSI ÉS KOGNITÍV STÍLUS SZERINT A TÜKRÖZÖTT OSZTÁLYTEREMBEN

Sass Judit / Budapesti Corvinus Egyetem

Bodnár Éva / Budapesti Corvinus Egyetem

Kulcsszavak: tükrözött osztályterem; personalizáció; tanulótípusok

A New Horizon Reportok egyik azonosított trendje az oktatás területén a blended-learning különböző formáinak elterjedése. A tükrözött osztályterem (TO) forma előnyének tekintett a diákok által igényelt interaktivitás, technológia-használat integrálása (Banks, Almekdash & Gilchrest-Dunnam, 2017). A felsőoktatási tapasztalatok szerint TO támogatja a diákok énhatékonyságát, a kritikus gondolkodást, a tananyag megértését, az interakciót, nő a bevonódás, a részvétel. Ugyanakkor a követelmények megterhelők, az előzetes felkészülést néha unalmasnak, az időkorlátot stresszelőnek ítélik a diákok, problémát jelent a tanári visszajelzés késleltetettsége és az önirányította tanulás készségének hiánya, illetve nem minden tanulótípushoz illeszkedik a módszer (Bishop & Verleger, 2013, O'Flaherty & Phillips, 2015). Utóbbi szisztematikus vizsgálatára eddig nem került sor (Johnson & Galindo, 2017). A tanulási stílus alatt a személy preferált információ felvételi és feldolgozási módszereit értjük, míg a kognitív stílus a személy perceptuális attitűdmintázatát jelenti, amely a világ felfogását és a kapcsolatba lépés módját határozza meg. Korábbi vizsgálatunk a tanulási és kognitív stílussal kapcsolatban e-környezetben sikeresen azonosítottak eltérő preferenciákat és működést. Kutatócsoportunk TO-mel kapcsolatos pilot vizsgálataiban kedvezőbb motivációt tapasztaltunk a holisztikus kognitív stílusúaknál, valamint az aktív, érzékelő, vizuális tanulási stílusúaknál a vizuális támogatásnak és a változatosságnak köszönhetően. A szekvenciális hallgatók a lineáris haladást támogató módszereket preferálták. Számukra és az intuitív és verbális stílusúak számára a változatosság inkább nyomást, motivációt csökkentő feszültséget okozott. Vizsgálatunk célja a korábbi pilot vizsgálati eredmények nagyobb mintán történő ellenőrzése, illetve a TO motivációs hatékonyságának vizsgálata volt. Ehhez két kurzus résztvevőit (N=32 fő) online vizsgáltuk. Módszerek: Allinson és Hayes (1996) Kognitív Stílus Indexét, Solomon és Felder tanulási stílus kérdőívét és a tanulási motiváció mérésére Deci és Ryan (2000) mérési módszereit alkalmaztuk. A feldolgozás független mintás T próba, korreláció alkalmazásával történt. Eredmények: A kurzus motiválóbb (észlelt kompetencia, érdeklődés, erőfeszítés) volt az érzékelő, aktív, vizuális, szekvenciális típus számára, a kognitív stílussal nem látható összefüggés. A globális tanulóknál és az analitikus kognitív stílusúknál nagyobb a tananyaggal kapcsolatban észlelt nyomás és több alkalmazott módszernél megjelent a feszültség. Mindez megerősíti, hogy eltérés van a tanulótípusoknál a módszer motivációs hatékonyságában, amit a kurzus tervezése, alkalmazott módszerei esetén érdemes figyelembe venni. A TO kevésbé motiváló az analitikus kognitív stílusúaknak, míg a vizualitást, érzékelést, aktivitást és szekvenciális megközelítést preferáló hallgatók intrinzik motivációjának kedvez a módszer változatossága, vizuális ingerekben gazdag feladatai.

INNOVATÍV TANULÁSSZERVEZÉS A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN OKTATÓI SZEMMEL

Serfőző Mónika / ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Bajzáth Angéla, Böddi Zsófia , F. Lassú Zsuzsa,
Sándor Mónika / ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: hallgatóközpontú tanulás-tanítás és értékelés, tanulási eredmények, pedagógusképzés módszertana

A felsőoktatás eredményességének fejlesztésében jelentős szerepet játszik a tanulási eredmények meghatározása nem csak a képzési programok szintjén, hanem a tanítás-tanulási folyamatok tervezésében is (Bajzáth–Pálvölgyi, 2016). A minőségfejlesztésben hangsúlyozott hallgatóközpontú tanítás és értékelés (l. ESG, 2015) összhangban a tanulásközpontú paradigmával (O’Neil–McNahon, 2005) az önszabályozott tanulás (Molnár, 2009) képességeinek kialakítását és fejlesztését célzó, együttműködésre, problémák megoldására építő tanulásszervezési módokat helyezi előtérbe (Germaine et al., 2016; Stroebel–Van Barneveld, 2009). A tanulási környezet új szemléletű kialakítása kihívásokat jelent a hagyományosan diszciplínák szerint tagolt, tananyagcentrikus képzéshez szokott oktatók és a hallgatók számára is, akik jellemzően kevés előzetes tapasztalattal rendelkeznek a tanulás önszabályozásában, a kooperatív, projektalapú tanulásban. Kutatásunk a fenti célrendszerbe illeszkedő képzésfejlesztés kezdeti lépéseit mutatja be az innovatív tanulásszervezési megoldások terén, az oktatók szemszögéből. Célunk, hogy feltárjuk, mit jelent az oktatók számára az eredményesség, hogyan tervezik kurzusaikat, milyen kihívásokkal szembesülnek a kooperatív, projektjellegű feladatokra építő tanítás-tanulás megvalósítása során, milyen bevált, jó gyakorlataik vannak. Munkánk egy pilot tanulmány, melyben egyéni interjúk (N=12) és fókuszcsoportos beszélgetés (N=6) segítségével tártuk fel azon oktatók vélekedéseit és tapasztalatait, akik az elmúlt 2 évben bekapcsolódtak az innovatív tanulásszervezési módok alkalmazásába. Kvalitatív megközelítésben elemeztük az interjúk tartalmát a vázolt fogalomrendszer alapján kialakított szempontok és az induktív módon képzett kategóriák mentén. Az interjúk alapján kijelenthető, hogy az oktatók érzik a célkitűzések fontosságát, azonban sok nehézséggel találkoznak. Ezek egyrészt az oktatás kereteiből (időkeret, létszám), másrészt az intézményi tanulási-tanítási kultúra sajátosságaiból adódnak. A tárgyi, technikai feltételek, az oktatói és hallgatói leterheltség is korlátokat jelent. Nehéz megtalálni az egyensúlyt az egymástól tanulás és a tanártól tanulás között, az oktatók nagymértékben felelősnek érzik magukat a hallgatók tudásáért. Módszertani nehézséget jelent az egyéni és csoportos feladatok megtervezése, a csoportok szervezése, a projektjellegű tanításban mozgósított kompetenciák – pl. kollaboratív készségek, információgyűjtés és feldolgozás, kritikus gondolkodás, verbális kifejezőkészség, időgazdálkodás – megalapozása és fejlesztése, valamint a formatív és a szummatív értékelés egyidejű alkalmazása. Tapasztalataink a nehézségek ellenére is alátámasztják kiinduló feltevésünket, miszerint a fejlesztésre irányuló tudományos reflexió folyamatosan gazdagítja a felsőoktatás módszertanát, segíti a képzés megújítását, hozzájárul a felsőoktatás hallgató- és eredményesség-központú átalakításához, nem elhanyagolva a pedagógusképzés értékközpontúságát.

A MENTORI KOMPETENCIÁK ATTITÚD-KOMPONENSEI

Simon Gabriella / Károli Gáspár Református Egyetem

Kulcsszavak: mentor, gyakornok, indukciós szakasz, támogatás

Az Európai Unió oktatáspolitikája a tanárképzés minőségének javítását, a tanárképzők és a kezdő pedagógusokat foglalkoztató intézmények szorosabb együttműködését, a kezdő pedagógusok bevezető programjainak kidolgozását és megvalósítását, valamint a pályán lévő pedagógusok szakmai továbbképzését egyazon szakmai koncepció mentén vetette fel a kétezres évek derekán. A pedagógus pályakezdés mint a szakma gyakorlásának egy külön szakasza, a pályakezdő pedagógus fogalma a múlt század hatvanas-hetvenes éveiben jelent meg a pedagóguskutatás szakirodalmában és a gyakorlatban. Ettől az időszaktól vált egyértelművé, hogy a pedagóguspálya első, kritikus periódusa a pályára állás időszaka (Lortie, 1966; Darland és Edelfelt, 1966; Veenman, 1984; Bents és Rippel, In: Szivák, 1999; Berliner, 2000; Stéger, 2010). A pályakezdés és a pályán maradás szakmai feltételrendszerének megteremtése érdekében a 2013-2014-es tanévben tíz hónapon keresztül, pilotprogram keretén belül valósult meg óvodapedagógus és tanár mentorok támogatása annak érdekében, hogy pályakezdő gyakornokaik sikeres gyakornoki próba-minősítő vizsgát tegyenek. Az előadás az ebben a programban keletkezett reflektív naplók metodológiai kombinációs modellje segítségével, kvalitatív és kvantitatív módszerek kombinációjával zajlott elemzésének eredményeit mutatja be. A kutatás a naplók tartalmi elemeinek szakirodalmi adatokra alapozott kategorizálásával (Szokolszky, 2004, Babbie, 2008) vizsgálta a gyakornokok szakmai, személyes és intézményi területeken megvalósult mentori támogatásának hatását, igyekezett meghatározni a megvalósult mentori támogatás jellegét, valamint a támogatás személyes dimenziója mentén mutatta ki a pályakezdők támogatását segítő és nehezítő attitűdöket. A programban keletkezett közel 70 reflektív napló 74 kód alapján megvalósult fogalmi elemzése során a kutatás azokra a kérdésekre is választ keresett, hogy melyek a gyakornoki identitásmódosulás ismérvei, milyen sajátosságokkal írható le a gyakornoki identitáskrízis megoldása az átmenetben, továbbá megkísérelte egy lehetséges mentor-modell megalkotását is, mely a kutatás eredményeivel együtt a mentorképzés gazdagításához járulhat hozzá.

MEIXNER ILDIKÓ MÓDSZERTANA A XXI. SZÁZAD KUTATÁSI EREDMÉNYEINEK TÜKRÉBEN

Sipos Zsóka / Meixner Alapítvány

Kulcsszavak: diszlexia, olvasás, Meixner Ildikó

A sikeres, minden tanuló szükségleteit figyelembe vevő inklúzió egyik kulcsa az, hogy a leendő, valamint a már gyakorló pedagógusok megismerkedhessenek azon módszertanokkal, melyek munkájukat segíthetik, bővítik a diákok közötti differenciálással kapcsolatos ismereteiket, javítják tudatosságuk és magabiztosságuk fokát. Hazánkban mind a pedagógiai, mind a gyógypedagógiai gyakorlatban a legszélesebb körben elterjedt prevenció szemléletű olvasástanítási, illetve diszlexia reedukációs módszer a Meixner Ildikó által 30 éve kidolgozott metodika. E módszertant azonban, a mindennapi munkában tapasztalt eredményessége ellenére, sokszor éri az elavultság és a tudományos megalapozatlanság kritikája. E kérdés megválaszolása, illetve a módszer hatékonyságvizsgálatának előkészítése, a módszertani alapelvek és fő fejlesztési területek újrvizsgálásával lehetséges, figyelembe véve az elmúlt két évtized empirikus kutatási eredményeit. Ezen előadás célja annak bemutatása, hogy az egyes princípiumok mennyire illeszkednek a XXI. századi, hazai és nemzetközi kutatási eredményekhez, valamint az ezek nyomán formálódó, tudományosan igazolható, az olvasás tanítása és javítása terén kialakult, jelenleg korszerű alapelvekhez. A fejlesztési területek és főbb módszertani lépések számbavétele, igazoltságuk és teljességük vizsgálata elősegíti a metodika gyakorlati alkalmazásának várható eredményeivel, a tanulók olvasási teljesítményére gyakorolt várható hatásával kapcsolatos hipotézisek felállítását. A diagnosztikai eszközök aktualizálása és sztereotizálása az elmúlt évek során elkezdődött, a tesztek felhasználása, a szűrés lehetőségének szükségessége egyaránt e szakirodalmi áttekintés tárgyát képezik. E munka fontossága abban rejlik, hogy segít eloszlatni azokat a kételyeket, melyek a módszertan alkalmazásával kapcsolatosak, illetve igazolja, hogy egy gyakorlatban alkalmazott, nagy múlttal rendelkező módszertan tudományos vizsgálata segíthet a módszertan továbbélésének, fejlesztésének folyamatában.

VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK TANULÁSI FOLYAMATAI A TERMÉSZETES KÖZÖSSÉGFEJLŐDÉS ESZKÖZRENDSZERÉNEK TÜKRÉBEN

Süveges Gergő / Eszterházy Károly Egyetem

Kulcsszavak: közösségpedagógia, közösségi tanulás, változási diagnózis

Alaptéma. A kutatás a neveléstudomány speciális területéhez, a közösségpedagógiához kapcsolódik és azt vizsgálja, hogyan megy végbe a közösségi tanulás egy keresztény közösségen belül, és ez milyen hatással jár a közösség egészére. Az eredeti NCD-felmérés. Christian A. Schwarz evangélikus teológus Natural Church Development (NCD – Természetes Közösségfejlődés) nevű eszköztanrendszere a világ 86 országa több mint 70.000 keresztény közösségének felmérése alapján született. Arra kereste a választ: mitől lesz a közösség élőbb és egészségesebb. Feltárt nyolc kontextusfüggetlen közösség-szervező alapelvet, melyek működése minden keresztény közösség életében vizsgálható és fejleszthető. Az NCD folyamata. Olyan közösségek (plébániák, parókiák, gyülekezetek, lelkeségi mozgalmak stb.) végzik el az NCD Állapotfelmérést, amelyek meg akarják ismerni saját profiljukat, a közösségi élet nyolc minőségi jellemzőjének működését a saját életükben. Az önkéntes és anonim felmérést egy 91 kérdésből álló kérdőívvel végzik: ötfokozatú skálán kell eldönteni, hogy az adott állítás milyen mértékben igaz a kitöltőre. A felmérés szakasza után a fejlődés időszaka következik: az NCD eszközei a felmérést követően segítenek abban, hogy a közösség minimumfaktorát (a leggyengébb minőségi jellemzőt) a tagok személyes, egyéni változásán keresztül javítani tudja a közösség. Az NCD eszköztanrendszere Magyarországon. Az elmúlt öt évben az eszköztanrendszer Magyarországon is használhatóvá vált, megindultak a különböző vallási közösségek felmérései, valamint ma már több közösség túl is lépett a diagnózis fázisán és elindították a közösségfejlődés szakaszát. Mintegy 50 magyarországi közösség, nagyjából 1500 ember adatai állnak már rendelkezésünkre. Az eredmények újszerűsége. Ilyen átfogó, közösségi szempontú összevetése talán még soha nem készült a magyarországi felekezeteknek. Ezt az arcukat talán még ők maguk sem ismerik. A jelen kutatás. Egyrészt elkészítettem a négy legnagyobb hazai felekezet (római katolikus, református, evangélikus, baptista) saját profilját. Ezek első bemutatása a konferencián történne. Az egyes felekezetek eltérő profilja alapvetően meghatározza, hogy egy adott felekezetbe tartozó közösség milyen irányban keresse a fejlődés következő lépéseit. Másrészt olyan fejlődési, közösségi tanulási utakat mutatok be, amelyek a profil által meghatározott minimumfaktor emelésében hatékonyak lehetnek. Minden felekezet más alapállásból indul, tehát minden felekezet tanulási prioritása máshol helyezkedik el. Harmadrészt a felmérések tapasztalatai nyomán olyan akadályokat, nehézségeket, potenciális buktatókat vázoltok fel, amelyek elkerülése a közösségi tanulás megkönnyítését jelenthetik. Távolati cél. Miközben a kutatás választ keres arra a kérdésre, hogy mi tesz élővé és növekedővé egy keresztény közösséget, arra is kíváncsi, vajon ezen szempontok milyen mértékben lehetnek alkalmazhatók az iskolai közösségek kialakítása során. Ennek megválaszolása a kutatás következő feladata.

HASIT: KOMPLEX RENDSZER A FELSŐOKTATÁSI LEMORZSOLÓDÁS CSÖKKENTÉSÉRE

Szabó Csilla Marianna / Dunaújvárosi Egyetem

András István / Dunaújvárosi Egyetem

Rajcsányi-Molnár Mónika / Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: jógyakorlat, hallgatói lemorzsolódás csökkentése, monitoring rendszer

A felsőoktatásban a lemorzsolódás jelentős probléma; az oktatást végzettség nélkül elhagyók aránya meglehetősen magas: beiratkozott hallgatók kb. 45%-a egyáltalán nem vagy a formális tanulmányi időn belül nem szerez végzettséget. A tudományterületek közül kiemelkedik a műszaki, az informatikai és a természettudományos terület. A lemorzsolódás veszélye legnagyobb mértékben az elsőéves hallgatókat fenyegeti. A lemorzsolódó hallgatók egy része intézményt vált, és máshol szerez diplomát – ám erről nincs adat. A MRK Lemorzsolódással foglalkozó munkacsoportja számos, a lemorzsolódáshoz vezető okot nevezett meg, pl. a tantervből fakadó nehézségek, a hallgatók motivációjának hiánya, a túl magas követelmények, a nem megfelelő tanulási szokások, oktatásszervezési okok, a tanulmányok finanszírozásának problémája, a munkaerőpiac elszívó hatása és a nem megfelelő oktatási módszerek. A bizottság megállapította, hogy a felsőoktatási rendszer legnagyobb hatékonysági és eredményességi vesztesége a lemorzsolódó hallgatók, tehát lépéseket kell tenni a probléma megoldása érdekében. Szinte mindegyik felsőoktatási intézmény alkalmaz valamilyen jógyakorlatot a lemorzsolódó hallgatók számának csökkentésére. Az egyik vidéki felsőoktatási intézmény azonban egy komplex rendszert dolgozott ki, melyet HASIT-nak, azaz Hallgatói Sikereséget Támogató programnak nevezett el. A HASIT több lényeges elemből áll, melyek közül a legfontosabbak: egy informatikai monitoring rendszer, a szakmentori rendszer és a képzők képzése. Az AVATAR-nak elnevezett monitoring rendszer jól kidolgozott indikátorok alapján folyamatosan figyeli a hallgató előmenetelét, és erről naprakész tájékoztatást nyújt. Az indikátorok teljesülése alapján egy hétfokú skálán ábrázolja a hallgató érzelmi állapotát, melyet vizuálisan is megjelenít. A szakmentorok maguk is oktatók azon a szakon, ahol mentorálják a hallgatókat. Amellett, hogy csoportos konzultációkat tartanak és személyre szabott tanácsadást nyújtanak, a szakkal és a tanulmányokkal kapcsolatos ügyekben is segítik a hallgatókat. Napjainkban az oktatóknak másképp kell tanítaniuk, mint 15-20 évvel ezelőtt, hogy motiválni tudják a hallgatóikat. Éppen azért szükség van az oktatók képzésére is, hogy empátiával viszonyuljanak a hallgatóhoz, hogy képesek legyenek alkalmazni a legújabb pedagógiai módszereket, és hogy ellenállók legyenek a kiegészítő szemben. Mindezek az elemek kezdetektől fogva részét képezik a HASIT-nak, amely még 2012-ben indult el az intézményben. Az elmúlt 5 évben az egyetem jelentős sikereket ért el a lemorzsolódás csökkentésében: a kurzusteljesítés aránya a 2012-es 67%-ról 2016-ra 78%-ra emelkedett, úgy, hogy közben az oktatás minősége nem romlott. Az utóbbi években a rendszer új elemekkel is gazdagodott: a nyelvvizsga megszerzését segítő nyelvtanfolyamokkal. A folyamatosan bevezetett változtatások átfomálták az oktatók hozzáállását és gondolkodását is. Mára a HASIT a magyar felsőoktatás egyik jógyakorlata lett.

HOGYAN CSÖKKENTHETŐ A LEMORZSOLÓDÁS A PEDAGÓGUSOK SZERINT?

Szabó Csilla Marianna / Dunaújvárosi Egyetem

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, lemorzsolódás csökkentése, kérdőíves vizsgálat a szakképzésben

Napjainkban a középfokú végzettség megszerzése munkaerő-piaci szempontból szinte alapvetőnek számít. Mind az Eustat, mind a KSH adatai azt támasztják alá, hogy a legalább középfokú végzettséggel rendelkezők nagyobb eséllyel kapnak munkát, magasabb a jövedelmük, egészségesebb életet élnek, és aktívabban részt vesznek a társadalmi döntéshozatalban (Juhász – Mihályi, 2014). Az EU egyik fő stratégiája, hogy 2020-ra 10% alá kell csökkenteni a népesség körében a középfokú végzettséggel nem rendelkezők arányát. Hazánkban ez a mutató a 15-64 éves korosztály körében jelenleg 21,8%. Kőműves (2010) szerint a a korai iskolaelhagyást megelőző stratégiákat három csoportba lehet sorolni: rendszerszintű (képzési utak átjárhatósága, pályaaorientáció fejlesztése), iskolai szintű (kockázati tényezők felismerése, pedagógiai módszerek fejlesztése) és egyéni szintű (egyéni mentorálás, személyre szabott tanulási módszerek). E három szintből a pedagógusok hatásköre az iskolai és az egyéni szintű problémák kezelésre terjed ki, ezért a vizsgálat is erre fókuszált. Jelen kutatás egy közepes méretű Szakképzési Centrum pedagógusainak körében zajlott anonim kérdőíves vizsgálat 2017 áprilisában. A kérdőívet a Centrum 7 tagintézményéből 158 pedagógus töltötte ki, a minta az adott Centrum tekintetében reprezentatív volt. A kutatás hipotézise az volt, hogy a pedagógusok szerint a lemorzsolódás csökkentésében hatékonyabb eszköz a nevelési problémák jobb kezelése, mint a változatosabb oktatási módszerek alkalmazása. Az általánosan definiált lemorzsolódást csökkentő tényezők közül a tanárok szerint legkevésbé lényegesek az iskolai szabadidős programok (3,12) és a módszertani megújulás (3,46). A részletesen felsorolt faktorokat értékelve a pedagógusok úgy vélték, hogy leginkább a több pozitív visszajelzés (4,28) és az alacsonyabb pedagógusi óraszámok (4,19), legkevésbé pedig a tanulószobai rendszer (3,04) és az egységes digitális napló (2,91) csökkenthetné a lemorzsolódást a szakképzésből. A változók faktoranalízissel történő vizsgálata alapján 8 tényezőcsoportot lehetett elkülöníteni, melyek közül a legfontosabbak a módszertani kultúra változtatása, a nevelési problémák kezelése és a jobb munkakörülmények biztosítása. Keresztábrával összehasonlítva a részminták között csak néhány esetben van szignifikáns különbség: leginkább a különböző végzettségi szinttel rendelkező tanárok látják másként a probléma kezelésének lehetőségeit. A hipotézis beigazolódott, mivel a nevelési problémák megoldására ható tényezőket fontosabbnak ítélték, mint a változatos módszertan alkalmazását. Noha ezzel a kutató is egyet ért, ám nem szabad elfelejteni a Z generáció jellemzőit: rövid távú figyelem, teammunka és kreatív feladatok kedvelése. Nem véletlen, hogy a CroCoos projekt eredményei szerint a lemorzsolódás egyik legfontosabb indikátora éppen az unalom.

REZILIENS TANULÓK AZ OSZTÁLY TÁRSAS SZERKEZETÉBEN

Szabó Dóra Fanni / Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: reziliencia, hátrányos helyzet, szociometria

Az elmúlt évtizedekben ugrásszerűen megnövekedett az oktatási rezilienciával foglalkozó nemzetközi kutatások száma, amelynek köszönhetően számos olyan tényező és körülmény feltárására került sor, amelyek a siker kialakulásához hozzájárulhatnak. Hazánkban is egyre több tanulmány foglalkozik a reziliencia témakörével, vagyis az alacsony szocioökonómiai státuszú családokban felnövő és sikeres iskolai tanulmányokat folytató tanulók (OECD, 2011) vizsgálatával. Azonban a kutatási eredmények bővítése és az azok alapján megfogalmazható gyakorlati tanácsok körének bővítése szükségzerű. Kutatásunkban a reziliens tanulóknak az osztály társas szerkezetében betöltött szerepére fókuszáltunk annak érdekében, hogy mélyebb ismeretekre tegyünk szert a társas kapcsolataik minőségéről, amelynek iskolai eredményességre gyakorolt hatása széles körben ismert. A felmérésben résztvevő 13 osztály ($n = 209$ fő; 4-7. évfolyam) esetében az érdemjegyeket (irodalom, matematika, természetismeret), valamint a saját tanáraik véleményén alapuló alacsony szocioökonómiai státuszt alapul véve azonosítottuk a reziliens tanulók almintáját. A társas szerkezet elemzése érdekében a tanulók hat kérdésből álló többszempontú szociometriai kérdőívet töltöttek ki. Az elemzések során vizsgáltuk az osztályok teljes társas szerkezetét ábrázoló szociogramokat és a kapcsolódó csoportkohéziós szerkezeti indexeket, valamint a reziliens tanulók egyéni szociometriai helyzetét. Az első eredmények alapján nem találtunk szignifikáns különbséget a kölcsönösségi indexek, a kohéziós index és a sűrűségi index esetében sem a reziliens tanulók jelenléti aránya alapján elkülönített alminták között. Azonban jelentősen magasabb volt a zárt alakzatok száma a magasabb reziliens tanulói aránnyal rendelkező osztályokban. A tanulók egyéni pozícióját vizsgálva kiderült, hogy a nem reziliens, ugyanakkor alacsony szocioökonómiai státuszú tanulókhöz viszonyítottn szignifikánsan kedvezőbb ($p=0,032$) helyzetet töltenek be a reziliens tanulók az osztály társas szerkezetében. Az eredmények alapján nem következtethetünk arra az oksági viszonyra, hogy a reziliens reakció kialakulásának háttérében a társas kapcsolatok minősége áll, azonban a különbségek rámutatnak a szociális kapcsolatok állapotára, valamint a reziliens tanulók osztályon belül betöltött szerepének megértéséhez is hozzájárulnak. Az előadást záró következtetések fő célja, hogy a gyakorlatban is megvalósítható, az osztályszerkezet alakítására vonatkozó ajánlásokkal szolgáljon a szakemberek számára.

NŐKÉP AZ ISKOLAI TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEKBEN

Szabó Hajnalka Piroska / PTE-BTK OTNDI

Kulcsszavak: nőtörténelem, tankönyvelemzés, nőkép

A történelem nőnemű a latin nyelv szerint (Historia). Klio, a kilenc múzsa egyike – aki a történetírás ihletforrása –, szintén nő. Ennek ellenére a hivatalos történelem mind a mai napig hímnemű, azaz a klasszikus történelmi tudáskanon túlnyomórészt férfiak történetéről szól, és azon a címen, hogy az „emberek” történetét meséli el, valójában a férfiak, fivérek, fiúk és apák történetét mondják el, írják le. A nők hosszú időn keresztül csak nagyon ritkán szerepeltek a történelmi leírásokban, a hivatalos történelmi narratívákban. Előadásomban ezt a tudománytörténeti problémakört szeretném bemutatni, körbejárni, fókuszálva a történelemtankönyvekben megjelenő női dimenzióra. A kutatás fundamentumát általános iskolai történelemtankönyvek jelentették (Mozaik Kiadó, Apáczai Kiadó, Nemzeti Tankönyvkiadó 5-8. osztályos tankönyvei), szakirodalmi háttérét egyrészt a nőtörténetírás és a feminista/gender pedagógia, másrészt a tankönyvelemzés elmélete adta. Ezek közül részletesebben a történelemtankönyvekben megjelenő tradicionális, férfi központú történetírás manifestálódását mutatnám be két kutató, Brigitte Dehne, illetve Susanne Popp vizsgálatain keresztül. A vizsgálat célja, hogy feltérképezze a tankönyvi tartalmak tudományos megfelelőségét a nőtörténelmi kutatások eredményeinek tükrében, illetve hogy felmérje a tankönyvek didaktikai gyakorlatát a nőtörténelemmel kapcsolatos ismeretek megértése és elmélyítése vonatkozásában. Alaphipotézisem az volt, hogy a női tartalmak- és szempontok a történelemtankönyvekben nem kapnak kellő hangsúlyt illetve, hogy a nőkkel kapcsolatos előítéletek és sztereotípiák még mindig jelen vannak. A tankönyvelemzés kutatómódszertani koncepciójának gerincét Fischerné Dárdai Ágnes által kidolgozott tankönyvelemzési modell adaptációja adta. A kutatás objektív eredményei bizonyították, hogy ennek a módszernek az alkalmazásával plasztikusan ki tud rajzolódni a tankönyvek női dimenziója. Alkalmazott módszerek a következők voltak: terjedelm- és frekvenciavizsgálat, kvalitatív tartalomelemzés, illetve deskriptív-hermeneutikus analízis. A kutatás eredményeiből megállapítható, hogy a vizsgált iskolai történelemtankönyvekben ugyan fel lehet fedezni egy tudatos szerzői szándékot a női tartalmak hangsúlyosabb szerepeltetésének tekintetében, azonban ezek reprezentálása koncepciótlan, illetve hiányoznak a szaktudományos alapok. Ebből pedig az következik, hogy a tankönyvek nem tudják teljes mértékben megvalósítani a Nemzeti Alaptantervben megfogalmazott nemek közötti egyenlőség alapelveinek céljait. A kutatás segítheti a nőtörténelmi kutatások eredményeit integráló, koherens koncepció megalkotását, mely alapján a nők történelme beépülhet a történelemtankönyvekbe.

FELADATMEGOLDÓ VISELKEDÉS ÉS KOMBINATÍV STRATÉGIÁK ELEMZÉSE FELSOROLÓ KOMBINATÍV PROBLÉMA MEGOLDÁSA KAPCSÁN

Szabó Zsófia Gabriella / SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola;
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
Steklács János / ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszavak: kombinatív gondolkodás; kombinatív stratégiák; feladatmegoldó viselkedés

A kombinatív gondolkodás mérése során megkülönböztethetjük a megoldás jóságát jelző mennyiségi és a gondolkodás stratégiáját mutató minőségi dimenziót (Csapó, 2003 nyomán). Utóbbit nevezi English (1991) kombinatívstratégiának. A képesség mennyiségi dimenziójával több hazai kutatás foglalkozott (pl. Csapó, 2001; Csapó és Pásztor, 2015; Nagy, 2004; Szabó, Korom és Pásztor, 2015), azonban a minőségi dimenzió kapcsán csak nemzetközi vizsgálatokról (pl. English, 1991, 1993; Halani, 2012; Lockwood, 2013) van tudomásunk. Kutatásunk célkitűzése a stratégiahasználat feltárására irányuló későbbi vizsgálataink előkészítése, mely érdekében célunk volt (1) a feladat megoldása során alkalmazott stratégiák azonosítása, valamint (2) a feladatmegoldó viselkedés megismerése. Feltételeztük, hogy változatos stratégiahasználatot és kitöltési mintázatokat fogunk tapasztalni, valamint, hogy a jobban teljesítők esetében jellemzőbb lesz valamilyen következetes rendszer az összeállítások felsorolásában. A vizsgálatban két 3. évfolyamos osztály vett részt (N=48), a tanulók a Csapó-féle kombinatív teszt online változatának (Csapó és Pásztor, 2015) egyetlen képi feladatát oldották meg. Az adatfelvétel egyénileg, a Tobii T120-as szemmozgásvizsgáló műszerrel történt, ami lehetővé tette a tanulók szemmozgásának és feladatmegoldásának rögzítését. Az adatok kvantitatív elemzése érdekében 7 kategórián belül 19 szempontot határoztunk meg, szempontonként többnyire 4-5 lehetséges értékkel. A kategorizálás a videók többszöri áttekintése alapján történt. Következtetéseinket gyakorlati táblázatok alapján fogalmaztuk meg. Vizsgálatunk eredményeképpen English (1991) 6 stratégiájából kiindulva 14 stratégiát azonosítottunk. A válaszok vektorok formájában való kódolása (I. Csapó 1998) kapcsán megállapítottuk, hogy a látható sorrend nem minden esetben azonos azzal, ahogy a tanulók az összeállításokat létrehozták. A feladatmegoldó viselkedés illusztrálására a teljesítmények alapján három részmintát alkottunk (I. 60% alatt II. 60% felett III. 100%). Előzetes elvárásunkkal összhangban a tökéletes megoldást nyújtók (III.) esetében gyakoribb a következetesebb stratégiák használata. A jobban teljesítőkre (II. és III.) jellemzőbb, hogy az instrukció elolvasásával kezdik a feladatot, és nagyobb arányban tekintik végig a feladat szövegét. Ezzel szemben az I. csoport fele a szöveg elolvasása nélkül kezd neki a feladatnak, és csak egyharmaduk nézi teljesen végig az instrukciót. A feladat végén, a tökéletes megoldást nyújtók (III.) közül a kezdetlegesebb stratégiákat használók alaposabban ellenőrzik a megoldásaikat, míg a fejlettebb stratégiákat használókat – vélhetően a következetes felsorolás miatt – kevésbé jellemzi az alapos áttekintés. Kutatásunk hozzájárul a tanulók gondolkodásmódjának, feladatmegoldó viselkedésének megismeréséhez. Az eredmények alapul szolgálhatnak a feladatmegoldás és a gondolkodási stratégiák fejlesztéséhez, ezáltal a tanítási-tanulási folyamat hatékonyabbá tételéhez. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

KOMBINATÍV STRATÉGIÁK FELTÁRÁSÁRA FEJLESZTETT MÉRŐESZKÖZ ÉS KIPRÓBÁLÁSÁNAK ELŐZETES EREDMÉNYEI

Szabó Zsófia Gabriella / SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola;
MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
Korom Erzsébet / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet Oktatáselmélet Tanszék

Kulcsszavak: kombinatív gondolkodás; kombinatív stratégia; online tesztelés

A kombinatív gondolkodás megadott elemekből meghatározott feltételek szerint rendezett egységek létrehozását teszi lehetővé (Adey és Csapó, 2012). A képesség mérése kapcsán két dimenziót – mennyiségi és minőségi – különböztethetünk meg (Csapó, 2003 nyomán). Az eddigi hazai vizsgálatok (l. pl. Csapó, 2001; Csapó és Pásztor, 2015; Nagy, 2004) a megoldás jóságára utaló mennyiségi dimenzióra irányultak, míg a műveletvégzés minőségét, a gondolkodás stratégiáját mutató minőségi dimenzió kapcsán csak nemzetközi vizsgálatokról tudunk (l. pl. English, 1991, 1993; Halani, 2012; Lockwood, 2013). A kombinatív gondolkodás mérésére rendelkezünk online mérőeszközzel (Csapó és Pásztor, 2015), mely a mennyiségi mellett a minőségi dimenzió vizsgálatát is lehetővé teszi, azonban a feladatok részben eltérő környezete és szövegezése befolyásolhatja a tanulók stratégiahasználatát. Kutatásunk célja olyan mérőeszköz fejlesztése volt, amely alkalmas a kombinatív stratégiák feltárására, valamint változásuk azonosítására általános iskolások körében. Előadásunkban a mérőeszközt, valamint a pilot mérés előzetes eredményeit mutatjuk be. Online mérőeszközünk egy nyolc feladatos tesztből, valamint egy hat kérdést tartalmazó kérdőívből áll. A feladatok az említett kombinatív teszt (Csapó és Pásztor, 2015) képi feladatai alapján kerültek kidolgozásra, ahhoz hasonlóan hat művelet értékelését teszik lehetővé. Annak érdekében, hogy a stratégiahasználat azonos kombinatív művelet eltérő bonyolultságú feladatai kapcsán is értékelhető legyen, az egyik műveletre további két feladat került a tesztbe. A gondolkodási stratégia pontos vizsgálata érdekében a nyolc feladat jellege, elrendezése, az instrukciók felépítése egységes. A teszthez kapcsolódó, feleletválasztó és feleletalkotó kérdéseket tartalmazó kérdőív a tanulók saját feladatmegoldásukkal kapcsolatos gondolatainak feltárására irányult. A mérőeszközzel 2017 júniusában pilot vizsgálatot végeztünk, az adatfelvétel 4. (N=118) és 6. (N=121) évfolyamos tanulók körében zajlott. Előzetes elemzéseinket a mérőeszköz teszt része és az eredmények mennyiségi dimenziója kapcsán végeztük. A teszt megbízhatóan működött mind a 4. (Cronbach-alfa=0,79), mind a 6. évfolyamon (Cronbach-alfa=0,74). A magasabb évfolyam tanulói (76,53%p) átlagosan jobban teljesítettek a teszten ($|t|=3,04$ $p<0,01$), mint az alsóbb évfolyam tanulói (70,08%p). Az egyes feladatokon nyújtott átlagteljesítmény 4. évfolyamon 42,2%p és 87,3%p, míg 6. évfolyamon 57,4%p és 94,7%p között alakult. A nyolc feladattal átlagosan 19 percet, míg a teljes mérőeszközzel 26 percet töltöttek a tanulók (a 4. évfolyamosok mindkét esetben számottevően többet, mint a 6. évfolyamosok). Az adatelemzés következő fázisában az eredmények minőségi dimenzió mentén való értékelését, illetve a kérdőív eredményeinek feldolgozását tervezzük. Kutatásunk, valamint a mérőeszközzel tervezett további vizsgálatok hozzájárulnak a tanulók gondolkodásmódjának, kombinatív stratégiáinak megismeréséhez. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

TESSEDIK SÁMUEL SZEMÉLYÉNEK ÉS ISKOLÁJÁNAK MEGJELENÉSE EGY 19. SZÁZAD ELEJI OLVASÓKÖNYVBEN

Szabóné Kozma Katalin / Országos Széchényi Könyvtár

Kulcsszavak: 19. századi oktatásügy, gyakorlati gazdasági tanítás, olvasókönyv

1803-ban Schnepfenthalban megjelent egy olvasókönyv, melyet a néhány évet Salzmann intézetében töltő, szepességi származású Jakob Glatz írt (Jakob Glatz: Vater Traumann. Ein Lesebuch zunächst für Bürgerschulen. Schnepfenthal, 1803.). Az olvasókönyv kerettörténete egy kisvárosban játszódik, főbb szereplői a kisváros bölcs és általános tiszteletnek örvendő kereskedője, a címszereplő Vater Traumann és az iskola tanítója, Herr Stilling. Vater Traumann alakját a szerző Salzmannról mintázta, a tanító személyével ezidáig nem foglalkoztak. Feltételezésünk szerint a tanító alakját Tessedik Sámuel személye ihlette, és a könyvbéli iskola a szarvasi iskola mintájára lett megrajzolva. Az olvasókönyvben - a filantropista nevelési felfogásra jellemző módon - a történetet átszövő ismeretterjesztő közlésekkel és morális tanításokkal találkozunk, melyek leginkább a Vater Traumann személye körüli részekben jelennek meg. A könyv szokatlanságát az adja, hogy az ezen túlmenően a gazdálkodási ismeretekbe is bevezeti olvasóit, ezen ismeretek viszont Herr Stillinghez köthetőek, aki többek között gyakorlati gazdasági kertet alakít ki a tanítványai számára, gazdálkodási ismereteket tanít és igyekszik modernizálni a mezőgazdasági munkákat. Az előadás során megpróbálunk annak a kérdésnek utánajárni, vajon lehetett-e Tessedik Sámuel az olvasókönyvbéli tanító mintája. Feltételezésünk szerint Glatznak a Tessedik személyével és intézményének működésével kapcsolatos ismeretei rekonstruálhatóak a megjelentetett tudósításai alapján. Ezek az ismeretek, némileg torzított módon ugyan – lévén a Vater Traumann szépirodalmi szöveg – köszönnek vissza az olvasókönyvben. A kérdés megválaszolásához részint kapcsolódási pontokat keresünk Glatz és Tessedik életrajzában, részint a könyvbéli iskolának a szarvasi iskolával való összehasonlításával a két intézet közötti párhuzamokat vizsgáljuk. Hogy kiderítsük, Jakob Glatz mennyire ismerte Tessedik iskoláját, megnézzük Glatznak a szarvasi intézménnyel kapcsolatosan megjelent írásait, így többek között a Freymüthige Bemerkungen eines Ungars über sein Vaterland (Teutschland, 1799) című, név nélkül megjelent művét, és egyéb, például a Der Neue Teutsche Merkurban közölt ismertetéseit. Megvizsgálásra kerülnek a szarvasi iskolával kapcsolatos további korabeli újságcikkek, tudósítások is. Hogy a szarvasi iskoláról pontosabb képet kapjunk, felhasználjuk Tessedik írásait is. Tessedik életrajzában segítségével tovább árnyaljuk a személyével, illetve az iskolájával kapcsolatos képet. A kutatás során a hagyományos forráselemzésen túl tartalomelemzést használunk. A kutatás árnyalja és új elemekkel gazdagíthatja a felvilágosodás kori népiskoláról, a szakoktatásról és a korabeli magyar-német kulturális kapcsolatokról alkotott képet.

AMERIKAI-MAGYAR SZÜLŐK VÉLEMÉNYE ÉS TAPASZTALATA A MAGYAR NYELV FENNTARTÁSÁRÓL

Szecsi Tunde / Florida Gulf Coast University

Kulcsszavak: magyar nyelv fenntartás, nyelvtanulási stratégiák, identitás

Az Egyesült Államokban több mint másfél millió ember él, akik a 2010-es népszámláláskor magyarnak vallották magukat. Ezek 89%-a csak angolul beszél. Ezek a számok egyértelműen mutatják a nemzedékek közti nyelvvésztést és azt, hogy a magyar nyelvet a legtöbb gyerek, aki az USA-ban született vagy nőtt fel, nem tudja hatékonyan használni. A kutatások kimutatták, hogy ez a nyelvvésztés negatívan befolyásolja a gyerekek érzelmi és intellektuális fejlődését. Mivel az USA-ban nincs lehetőség magyar iskolába járni a gyerekeket, a magyar nyelv elsajátítása és fejlesztése a családban és hétvégi magyar közösségekben - pl. magyar templom és cserkészet - zajlik. A jelenlegi kutatás azt vizsgálta, hogy az Egyesült Államokban élő magyar szülőknek milyen attitűdje és tapasztalata van a magyar nyelv fenntartásáról. A kutatás résztvevője 102 szülő/család, akiknek legalább egy 3-18 éves gyereke volt. Az USA különböző államaiban élő családok egy online kérdőívet töltöttek ki (Likert-skála), valamint hat kifejtős kérdésre válaszoltak. A kutatási kérdések a szülők nézeteit vizsgálták a magyar nyelv fenntartásával kapcsolatban, valamint a három változó hatását a nézetekre: (1) a család jellege - vegyes házasság vagy mindkét szülő magyar; (2) időtartam, amit a gyerek Magyarországon tölt; és (3) részvétel az amerikai magyar közösségek programjaiban. Azt is vizsgáltuk, hogy a szülők milyen nehézségekkel küzdenek a magyar nyelv fenntartása kapcsán, és milyen stratégiákat használnak és találnak hasznosnak. Az adatokat kvantitatív és kvalitatív módszerrel elemeztük. A Varimax Principal Component Faktor analízissel vizsgáltuk az attitűdben megjelenő csoportokat, majd Creswell (2003) adat analízis spirál modellel elemeztük a kifejtendő kérdésekre adott válaszokat. A kvantitatív elemzés azt mutatta ki, hogy mindhárom változó szignifikáns a szülők nézeteit tekintve. Továbbá, a kvalitatív eredmények rámutattak arra, hogy a szülők célja (1) a magyar identitás fenntartása, (2) a magyar kultúra megismerése, és (3) a nagyszülőkkel, rokonokkal való kapcsolattartás. A nehézségek kapcsán legtöbbször említették (1) a gyerek nyelvtanulás iránti érdeklődésének hiányát, (2) a programok, táborok és könyvek hiányát, és (3) idő és pénz hiányát, ami a következetes magyar nyelvhasználathoz és lehetőségekhez szükséges. Továbbá, a gyermek magyar nyelv fejlesztésére a szülők stratégiái között voltak hagyományos és média technológiákat felhasználó módszerek is. Ez a kutatás olyan kérdéseket vizsgál, amit eddig nem tártak fel. Az eredmények fontosak az amerikai-magyar szervezeteknek és közösségeknek, hogy megértsék a szülők nézeteit és szükségleteit. Ugyanakkor a kutatás adatai fontosak lehetnek a magyarországi határon túli magyarokkal foglalkozó hivataloknak és szervezeteknek is. Az eredményeket megfontolva, olyan programokat és lehetőségeket lehet teremteni, amelyek hozzájárulnak az amerikai-magyar gyerekek és fiatalok magyar nyelvtudásához és identitásuk megőrzéséhez.

WELL-BEING A MUNKAHELYI TANULÁS KONTEXTUSÁBAN

Szőcsová Brigitta / ELTE

Kereszty Orsolya / ELTE

Kulcsszavak: andragógia, munkahelyi tanulás, well-being

A 21. században megjelenő társadalmi, gazdasági, valamint technológiai változások hatására a tanulás fogalmának többszemponútú, folyamatos változása figyelhető meg. Ennek is köszönhető, hogy egyre inkább fontos lesz a munkahelyek felelőssége és elköteleződése, hogy folyamatos lehetőséget biztosítsanak a tanulásra, hiszen a felnőtt egyén egy átlagos napjának egyharmadát és életének legalább 30 évét a munkahelyén tölti (CEDEFOP, 2011). Ez a tény felhívja figyelmünket a munkahelyen eltöltött idő fontosságára és arra, hogy a munkahely mint potenciális, számtalan lehetőséget rejtő tanulási színtér jelenjen meg a munkahelyi tanulás világában. Manapság egyre inkább megjelenik az a törekvés a munkáltatók körében, hogy a munkavégzés hatékonysága érdekében a munkavállalók elégedettségét is elősegítsék. A munkahelyi motivációval és a munkahelyi fejlesztéssel kapcsolatos kutatásokban egyre gyakrabban jelenik meg a well-being, vagyis a jóllét fogalma. (Kopp és Skrabski, 2000; Szombathelyi, 2012) Mivel Magyarországon még nagyon kevés friss adat áll rendelkezésre a munkahelyi jóllét és munkahelyi tanulás kutatásáról, ezért a kutatásunk egyik legfőbb célja, hogy feltárjuk a jóllét értelmezési formáit a munkahelyi környezetben, valamint azt, hogy melyek azok a tényezők, amelyek a munkahelyi jóllét megteremtéséhez szükségesek. Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a munkavállalók mely tényezőket tartják a legfontosabbnak a munkahelyi jóllét kapcsán, mit értenek a munkavállalók a munkahelyi tanulás fogalma alatt? Fontos kérdés továbbá, hogy az eltérő jellegű foglalkozásokban különbözik-e a munkavállalók jóllét reprezentációja? Mennyiben kapcsolódik a jóllét fogalma az egészséghez és a tanuláshoz? A kutatás módszerét a releváns szakirodalmi források feltérképezése mellett a kérdőíves adatfelvétel képezi, majd az adatok diagramok segítségével kerülnek szemléltetésre. Az adatok kritikai elemzésének segítségével további releváns kutatási opciókat, területeket fogalmazunk meg a munkahelyi környezetben. A kutatási eredmények segítségével közelebb kerülhetünk a szektorbéli, pozícióbéli illetve demográfiai eltérések feltárásához is. Ezen eredmények feltárása és kielemezése fontos támpontot nyújthat a munkahelyen történő tanulási folyamatok célzott facilitálásához. A kutatás során feltárt összefüggések hozzájárulhatnak a munkahelyi tanulás aktuális problémáinak, valamint lehetőségeinek feltárásához a magyarországi munkavállalók körében.

MUNKAHELYI NEGATÍV VISELKEDÉSFORMÁKKAL KAPCSOLATOS TAPASZTALATOK VIZSGÁLATA PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Takács Pálma Krisztina / BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Perger Mónika / BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Kulcsszavak: munkahelyi negatív viselkedés, pszichoterror, zaklatás

A munkahelyeken a kollégák és a vezetők között megjelenő agresszív megnyilvánulások okozta jelenség leírására a mobbing, a munkahelyi zaklatás, pszichoterror és a bullying kifejezéseket használják gyakran egymás szinonimájaként. A munkahelyi pszichoterror fogalma alatt olyan ismétlődő, ellenséges viselkedést értenek, amely egy vagy több kollégára (akár vezetőre) irányul és a definíciók szerint legalább heti egyszer és hosszan (legalább 6 hónapig) tart. A munkahelyen két fő típusát a munkához és az adott személyhez kapcsolódót különböztetik el. A munkához kapcsolódó például ésszerűtlen határidők, kezelhetetlen munkaterhelés formájában nyilvánul meg. A személyhez kapcsolódó az iskolában a gyerekek közötti formákhoz hasonlóan direkt vagy indirekt formában jelenik meg. A munkahelyen ez utóbbi főként pszichológiai természetű, kevésbé jelenik meg a fizikai változata. A jelenség vizsgálatára alkalmazott kérdőívek két csoportba sorolhatók, az egyikben a válaszolók önmagukat minősítik abból a szempontból, hogy a munkahelyi pszichoterror áldozatai-e. A másik konkrét viselkedéseket vizsgál, ahol a kutató által megadott definíció után a válaszolók értékelik, hogy a felsorolt negatív viselkedésformákat milyen gyakorisággal tapasztalták meg. Vizsgálatunk egyik célja a munkahelyi negatív viselkedésformák feltárására alkalmas kérdőív kidolgozása volt. A másik arra irányult, hogy feltárjuk pedagógusok körében a nem, a pályán eltöltött idő és az iskolatípus szerint van-e különbség a megadott negatív viselkedésformákkal kapcsolatos tapasztalatokban. Vizsgáltuk a megélt negatív viselkedésformák és a munkával való globális elégedettség valamint az észlelt munkahelyi stressz közötti kapcsolatot is. A vizsgálatban 102 fő vett részt. A válaszadók 74,5%-a több mint 10 éve dolgozik. A minta többsége szakgimnáziumban (36,3%) tanít. Az alkalmazott módszerek: a munkahelyi negatív viselkedésformák általunk kidolgozott 36 tételes verziója, észlelt stressz kérdőív és egy állítás a munkával való elégedettségre vonatkozóan, az állításokat 5-fokú Likert skálán ítélték meg a válaszolók. Számításaink alapján az általunk kidolgozott kérdőív állításai egy nagyobb fő faktorba rendeződtek, ami a variancia 79,66%-át magyarázza ($KMO=0,956$, Bartlett teszt $p=0,000$). A nemek között hat állítás megítélése mentén volt különbség, a nők súlyosabbnak ítélték ezeket a viselkedéseket (pl. hangos kiabálásnak, gyalázkodásnak, spontán haragnak a tárgya volt). A pályán eltöltött idő alapján két állításban volt különbség. Az iskolatípus alapján hat állítás mentén találtunk szintén különbséget (pl. a magánéletét, vagy családi körülményeit kritizálták). A meg tapasztalt negatív viselkedésformák a munkával való globális elégedettséggel közepesen erős negatív kapcsolatot mutattak ($r=-0,426$ $p=0,000$). Az észlelt stressz és az átélt negatív viselkedések között pozitív kapcsolatot találtunk ($r=0,384$ $p=0,000$).

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI REINTEGRÁCIÓ GYAKORLATI KÉRDÉSEI

Takács-Miklósi Márta / Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: börtönoktatás, reintegráció, büntetés-végrehajtás személyzet oktatásról vallott nézetei

A Magyar Börtönügyi Társaság „Naprakészen” címmel pályázatot hirdetett 2016 végén, ennek keretében „Reintegráció – tisztek és pedagógusok a társadalom szolgálatában” című pályázatom támogatást kapott. A vizsgálat keretében 2017 elején kérdőívvel és interjúval kerestem fel a Tiszaöldi Büntetés-végrehajtási Intézetben és Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben dolgozó személyzetet és az ott oktató pedagógusokat. A fogvatartottak világát, a büntetés-végrehajtási intézet belső szociális struktúráját számtalan kutatás igyekezett feltárni. Jóval kevesebb figyelmet kap azonban a börtön saját személyzetének reintegrációra, oktatás eredményességére vonatkozó nézeteinek vizsgálata. A vizsgálat általános céljaul tűztem ki, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben dolgozó személyzet – munkájuk differenciáltságából fakadó rálátásuk, tapasztalataik sokszínűségét kihasználva – véleményét alapul véve minél szélesebb körből nyerjek információt arra vonatkozóan, hogyan látják, értékelik saját munkájukat a fogvatartottak reintegrációjának elősegítése szempontjából. A kvantitatív kutatás konkrét célkitűzései között szerepel a büntetés-végrehajtás reintegráció érdekében betöltött szerepe, annak sajátosságai, nehézségei, lehetőségei, valamint a fogvatartottakkal személyesen foglalkozó személyzet tagjainak felkészítése, szakmai képzések, továbbképzések kérdése. Kutatásomban az alábbi hipotézisekből indultam ki, konkrét előfeltevéseim a következők voltak. 1. A reintegrációs tisztek munkájában a hivatalnoki elemek dominálnak, háttérbe szorul a nevelő, pedagógusi szerepkör. 2. A személyzet teljes mértékben támogatja a fogvatartottak iskolai képzését, minden szinten. 3. A büntetés-végrehajtásban való elhelyezkedés motivációja viszonylag széles körű háttérrel mutat. A vizsgálati minta azt mutatja, hogy a fogvatartottak képzését, oktatását támogatják, hasznosnak tartják a tanárok és a személyzet egyaránt. Érdekes ugyanakkor, hogy ahogy haladunk az általános iskolai képzéstől a felsőoktatásig, a támogatottság csökken. Előadásomban részletesen bemutatom a kutatás további eredményeit, egyértelműen kiderül például, hogy a börtönön kívüli tényezők befolyásolására is törekedni kell a reintegráció sikeressége érdekében, mégpedig a pártfogói szolgálat erősítése, illetve a munkaügyi központokkal való aktívabb kapcsolat lehet a hatékonyság növelésének kulcsa. A kérdőívvel feltárt adatok elemzése során rengeteg kérdés merült fel, ezek irányt mutathatnak a további vizsgálatok céljai felé. Egy széleskörű felmérés – állapotfelmérés – a büntetés-végrehajtás dolgozóiról szervezetfejlesztési tevékenységre is felhasználható lenne. A büntetés-végrehajtási munkát választók motivációjának részletesebb elemzése pedig a toborzási munkához is segítséget nyújthatna. A kutatást támogatta a Magyar Börtönügyi Társaság és a BVOP.

SAJÁTOS OKTATÁSI MÓDSZEREK A BÖRTÖNOKTATÁSBAN

Takács-Miklósi Márta / Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Kulcsszavak: börtönoktatás, reintegráció, oktatási módszerek

Előadásomban részletesen bemutatom a börtöntanárok képzésének sajátosságait, a börtönoktatás nehézségeit, vizsgálatom eredményei alapján. 2017-es kutatásomban a börtönben tanító pedagógusok körében interjú felvételével gyűjtöttem információt két helyszínen, a Tiszaöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben és a Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. Kutatásom általános céljával tűztem ki, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben tanító pedagógusok – munkájuk differenciáltságából fakadó rálátásuk, tapasztalataik sokszínűségét kihasználva – véleményét alapul véve, minél szélesebb körből nyerjek információt arra vonatkozóan, hogyan látják, értékelik saját munkájukat a fogvatartottak reintegrációjának elősegítése szempontjából. Jelenleg a büntetés-végrehajtási intézetekben felnőtt korú elítélteket oktató tanárok többsége a felnőttképzés sajátosságaival, módszertani kérdéseivel csak a gyakorlatban szembesül. A tanárok a felnőttoktatási professzió műveléséhez szükséges ismereteket és kompetenciákat tapasztalati tanulás útján, önálló tanulás útján szerzik meg, szekcióelőadásom első felében a felkészítés hiánya miatt felmerülő problémák bemutatásával foglalkozom. Előadásom második felében a fogvatartottak oktatása kapcsán felmerülő speciális pedagógiát mutatom be, a sajátos célcsoport és oktatási körülmények ugyanis nem teszik lehetővé a klasszikus nevelőmunkát. Nem egyszerű feladat a pedagógusok számára az oktatási folyamat megszervezése a megfelelő, börtönpedagógiai didaktika alapján. A legnagyobb nehézséget az oktatás módszereinek az óra céljával, a tanulók sajátosságaival, a tartalom jellegzetességeivel való összehangolása jelenti. A módszer kiválasztásánál minden esetben szem előtt kell tartani a felnőtt tanulók tanulási feltételeinek, így életkori, felkészültségbeli, fejlettségbeli jellemzőinek sajátosságait, a börtönben megjelenő speciális külső körülményeket, valamint a tanulás megszervezésének lehetőségét. Az oktatási módszerek meghatározása során a fogvatartotti sajátosságokat vizsgálva feltétlenül figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a fogvatartottak nagy része már egyszer kiszorult az oktatásból. További nehezítő körülmény a csoportok sajátos összetétele, ami büntetés-végrehajtási intézetben általában nagyon heterogén. A fogvatartottak nagyon gyakran nem ugyanazon a szinten állnak alapképzettség, iskolai végzettség tekintetében. Gyakran előfordul, hogy sok esetben csak papíron van meg az általuk megadott képzettségük, így egyes tantárgyak esetében felzárkóztatásra szorulnak. Mindezen körülmények különösen összetetté teszik a büntetés-végrehajtási intézetekben dolgozó pedagógusok dolgát, akiknek így munkájuk során a fent jelzett problémákkal megbirkózva kell tanítaniuk a tanulásban sokszor igencsak akadályozott fogvatartott tanulók csoportját. A kutatást támogatta a Magyar Börtönügyi Társaság és a BVOP.

ÓZONBONTÓ-, ÜVEGHÁZHATÁSÚ GÁZOK ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS

Taligás Tímea / Soproni Egyetem, MTA ATK
Varga Attila / Eszterházy Egyetem Oktatáskutató Intézet

Kulcsszavak: Környezeti nevelés, üvegházhatású gázok, ózonréteg

Globális problémának tekintjük azokat a társadalmi, gazdasági és környezeti tényezőket, amelyek a Föld egészére vannak hatással, az emberiség jövőjét veszélyeztetik és az elhárításuk csak globális összefogással valósítható meg. Erre a sztratoszférikus ózonréteg védelmében történt közös fellépés az egyik legjobb példa. Amikor a klórozott-fluorozott szénhidrogénekről (CFC-kről) kiderült, hogy mennyire károsak az ózonrétegre, egy világméretű összefogás eredményeképp betiltották a gyártását, a forgalmazását és a felhasználását is. A kutatásunk során igyekeztünk feltárni azokat az eseményeket, folyamatokat, okokat, amelyek az összefogást segítették. Az emberiség ma egy az ózonkárosító gázok kibocsátásával sok tekintetben hasonló folyamattal, az üvegházhatású gázok túlzott kibocsátásával áll szemben. A szén-dioxid (CO₂) és a metán (CH₄) a legismertebb üvegház gázok, de egyre inkább előtérbe kerül a dinitrogén-oxid (N₂O) is, ami az üvegházhatás mellett az egyik legjelentősebb ózonbontó hatású vegyületünk. Ennek ellenére kevesen ismerik, így érdemes lehet megvizsgálni a két jelenség közötti párhuzamokat és különbségeket. Az ózonbontó vegyületek esetében működő eseményeket, folyamatokat megvizsgálva azt látjuk, hogy ezek az üvegházhatású gázoknál jelentősen összetettebbek. A cél az lenne, hogy az említett gázok esetében is megismételhessük az ózonréteg esetében elért sikert. Jelentős akadály, hogy a források nehezen azonosíthatóak, valamint, hogy a káros hatások csak később, nem közvetlen hatásként jelentkeznek, ezért nehezebb társadalmi szinten felismerni az összefüggéseket. Jelenleg a kárelhárítás dominál a megelőzés elve helyett. Környezetünk védelme érdekében egy elkötelezett, környezettudatos társadalomra van szükség. Egy ilyen társadalom kialakulásának az egyik lehetséges eszköze a környezeti nevelés. Ha az emberek úgy nőnek fel, hogy gyerekkoruktól kezdve tisztában vannak a környezeti összefüggésekkel és felelősséget éreznek a Földünkért, akkor ezek a problémák egyszerűbben orvosolhatók, sőt megelőzhetők.

SZEMÉLYRE SZABOTT TANANYAGOK EGY DIGITÁLIS ÉS INTERAKTÍV KERETRENDSZER ESZKÖZTÁRÁVAL

Tisza Károly / SCREENAGER – Horkai Anita / SOTE ETK

Kulcsszavak: digitális tananyag készítés, interaktív keretrendszer, differenciálás

Az Oktatási Hivatal adatai szerint a 2015/16-os tanévben az általános iskolások 7,2%-a, a szakiskolások 16%-a, a középiskolások 2,1%-a sajátos nevelési igényű tanuló. A statisztika szerint az alapfokú oktatásban jelentős részük, a szakiskolai képzésben tanuló sajátos nevelési igényű diákok csaknem fele, míg a középiskolába járók mindegyike integrált oktatásban részesül. Hogyan valósul meg az integráció a hétköznapi munkánál? Mit tud tenni a pedagógus, ha éppen nem fejlesztőpedagógus? Ugyanakkor nagy kihívást jelentenek azok a motiválatlan diákok is, akiknél nem számíthat a pedagógus szülői segítségre, otthoni gyakorlásra. Milyen infokommunikációs eszközök segíthetik és tehetik könnyebbé, átláthatóbbá a hétköznapi munkát a sajátos nevelési igényű és/vagy alacsonyabb szintű kompetenciákkal rendelkező, vagy akár a kevésbé együttműködő tanulókkal foglalkozó pedagógusok számára? Hogyan csökkenthetők a tanárok terhei, hogyan tölthetnek kevesebb időt a dolgozatjavítással, értékeléssel? Hogyan juthat sikerélményhez a diák és a pedagógus egyaránt, hogyan őrizhető meg a mindennapi motiváció? Egy lehetséges megoldást jelenthet a digitális tananyag. A Magyar Ifjúság 2016 kutatás eredményei azt mutatják, hogy a korábban vizsgált időszakokhoz képest is jelentős regionális leszakadás mutatkozik a digitális eszközhasználat tekintetében, ami megnehezíti a megfelelő digitális írás- és olvasástudás kialakulását a kevésbé fejlett régiókban. Emiatt kiemelten fontos, hogy a leszakadó területeken az oktatási intézmények, a pedagógusok képesek legyenek segíteni a felzárkózást ezen a területen is. Központi kérdésünk, milyen dilemmák jelennek meg a digitális tananyagkészítés során, illetve a tananyag órai alkalmazása közben. Előadásunkban a fenti kérdésekre igyekszünk válaszokat kínálni, s olyan jó gyakorlatokat bemutatni, melyek a digitális és interaktív eszköztár nyújtotta lehetőségeket a valódi integrált és differenciált oktatás szolgálatába állították. Mindehhez megfelelő digitális és interaktív tananyag szükséges, melyek megtervezése és létrehozása összetett feladat. Előadásunk fő témája a digitális és interaktív keretrendszer segítségével létrehozott tananyag; az elkészítési és tesztelési folyamat főbb dilemmáinak, döntési pontjainak bemutatása.

ARE YOU A “VR – PEDAGOGUE”? DISCOVERIES OF HIGHSCHOOL-TEACHERS FROM VOJVODINA REGARDING THE EDUCATION USING VIRTUAL REALITY

Tóth Alex / Szabadkai Városi Múzeum

Kulcsszavak: VR-pedagogy, Virtual Learning, ICT

With the courtesy of rapid technological development, education is not taking place between school walls only, but on previously unimaginable sites. Distance learning and e-learning have become part of everyday life these days. However, education based on virtual reality is just becoming widespread now. To this end, the primary goal of the present research is mapping the high school teachers' attitude in Vojvodina regarding to virtual reality, more precisely, how do they perceive VR's eventual future in the education. As staging of the problem, it can be formulated that the high school teachers had to form an opinion about an asset, which has, presumably, not been utilised during their lessons. As a further staging of the problem, it can be formulated that VR-pedagogy, as a notion itself, has not been integrated among didactic elements up to date, therefore it is more cumbersome to form an opinion about and to evaluate such a type of teaching. The research has been even more hindered that 58% (27 members) of the teachers' group had not heard about VR before, therefore their answers have been taken in a strictly congestive manner. The research has included 47 highschool-teachers from 3 institutes in Subotica, Serbia. It was a crucial aspect that the research would not focus on teachers of computer science only, but on professionals slightly less experienced in the world of informatics, as their opinions and discoveries are also relevant. During the empirical research, questionnaires were used, as they represent typical assets of measurement in pedagogy. The gained data was analysed with the help of a program named SPSS. The hypothesis has been proven, by which the teachers would consider forming the virtual environment in high schools important. They are the same teachers who have already heard about VR (numerically 20 persons). Measured on a five-step Likert-scale, 18% of the subjects would consider less important, while 30% of them would consider important and 17% would consider very important to hold a lesson at least once a week with the help of a VR-asset, trough demonstration class utilising pedagogy trough thrill and experience. According to their insights, independently to which institute they belong (χ^2 test: $p=0,058$), an investment in VR-assets would be worthy if there were enough materials prepared regarding their subjects. The research has furthermore discovered that, according to the teachers, VR would spread amongst wider circles, if the schools would receive separate funds trough tenders, as the schools in Vojvodina are underequipped nonetheless, due to the lack of finances. Regretfully, it can not be stated if schools in Vojvodina would have at their disposal some VR-assets in the near future. One thing is clear: the teachers are open towards the implementation of such an innovation. For now, the VR-experience in the education in Vojvodina is a mere utopistic concept.

5. ÉS 9. ÉVFOLYAMOS VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ ÉS SZÍNPERCEPCIÓ TESZTEK ÉS IKT ESZKÖZ HASZNÁLATI SZOKÁSOK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK

Tóth Alisa / SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Simon Tünde/ SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: pedagógiai értékelés, vizuális képességek, IKT

A legújabb vizuális műveltség kompetenciamodellek a képesség alapú tudás mindennapi élethelyzetekben való alkalmazhatóságára hívják fel a figyelmet (Kárpáti & Pataky, 2016; Schönau & Wagner, 2016). A vizuálisan írástudó személy képessé válik arra, hogy megértse a vizuális nyelvi elemek, mint amilyenek a szín, a vonal, forma, fény, felület, pont (Sándor, 2004) közlő funkcióit. Ezekre a kompetenciákra szükség van a mindennapi közlések értelmezésében, és a munka világában hasznosítható ötletek kibontakoztatásában. A vizsgálat célja a színpercepció és vizuális kommunikáció képességszempontjai mérésére fejlesztett tesztünk működésének, valamint a háttérváltozókkal való összefüggések vizsgálata. A kutatás folyamán az alábbi képességelemek mentén végeztük a felmérést: vizuális felismerés és értelmezés, szimbolizáció, absztrakció, modalitásváltás, színérzékelés, szín-és formafelismerés és színmemória. A vizsgálatban 5. és 9. évfolyamos ($n(\text{össz})=677$) diákok vettek részt. A feladatokat az eDia (elektronikus diagnosztikus rendszer) online rendszerben (Csapó, Lőrincz & Molnár, 2012) szerkesztettük meg, és a mérés is ezen a platformon történt. Az elektronikus közeg objektivitást és gyors kiértékelést biztosít, mely idő-és költséghatékonysági szempontból is fontos volt számunkra a nagymintás mérésben. A 59 ítemes, 5. évfolyamos diákok számára szerkesztett teljes teszt reliabilitása, Cronbach alfa=0,83. A tesztet nem bontottuk további résztesztekre a belső konzisztencia megőrzése érdekében. A 62 ítemes, 9. évfolyamos diákok számára fejlesztett teszt reliabilitása, Cronbach alfa=0,84. Az 5. évfolyam esetén szignifikáns összefüggést találtunk a számítógépes programban való rajzoló szokások összefüggnek az internetezési szokásokkal ($r=0,72$, $p<0,01$), a feladatok tetszésével ($0,57$, $p<0,01$), a feladatok nehézségének megítélésével ($r=0,75$, $p<0,01$), a kiállításokra járási szokásokkal ($r=0,86$, $p<0,01$). A teljes tesztben eltöltött idő korrelál a teszten elért teljesítménnyel ($r=0,39$, $p<0,01$). Hasonló tendencia figyelhető meg a 9. évfolyamnál is: a számítógépes programban való rajzoló szokás összefügg az internetezési szokásokkal ($r=0,42$, $p<0,01$), a feladatok tetszésével ($0,36$, $p<0,01$), a feladatok nehézségének megítélésével ($r=0,42$, $p<0,01$), a kiállításokra járási szokásokkal ($r=0,64$, $p<0,01$). Valamennyivel gyengébb kapcsolat figyelhető meg a teljes tesztben eltöltött idő és a teszten elért teljesítmény között ($r=0,35$, $p<0,01$). Az eredmények alapján elmondható, hogy mind az 5., mind a 9. évfolyamos diákok esetében az IKT eszköz használat összefügg a teszten érdeklődést mutat a kiállításokra való járással is, azonban komolyabb következtetéseket további háttérváltozók vizsgálatával tervezünk levonni. A tanulmány első szerzője az Emberi Erőforrások Minisztériuma - Nemzeti Felsőoktatási Kiválóság Ösztöndíj – Új Nemzeti Kiválósági Program UNKP-17-3 ösztöndíjasa. Az előadásban szereplő kutatások az MTA-ELTE Vizuális kultúra szakmódszertani kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása, 2016-2020” projekthez kapcsolódnak. A kutatásokat a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatja.

KUTATÁSALAPÚ KÉMIATANÍTÁS: EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT ELSŐ ÉVÉNEK EREDMÉNYEI

Tóth Zoltán / Debreceni Egyetem
Szalay Luca / ELTE TTK Kémiai Intézet

Kulcsszavak: kutatásalapú tanítás, pedagógiai kísérlet, kémiatanítás

A kutatásalapú természettudomány-tanítás (IBSE) lényege az, hogy a diákok olyan vizsgálatokat is végeznek, amelyeknek egy részét saját maguk tervezik meg, és értékelik, valamint megvitatják azok eredményét is. A kutatásalapú természettudomány-tanítás azonban számos problémát vet fel, melyek elsősorban a tanulók felkészültségével, kognitív terhelésével, a tanárok idegenkedésével, valamint a feladatok nyitott jellegéből adódó tervezési nehézségekkel kapcsolatosak. Bár a kutatásalapú természettudomány-tanításnak óriási szakirodalma van, mégsem találtunk olyan tudományos igényű vizsgálatokat, amelyek a kutatásalapú kémiatanítás hatékonyságával, alkalmazhatóságával kapcsolatosak. Egy korábbi, 660 kilencedik évfolyamos diákra kiterjedő, mindössze 3 tanítási órát magában foglaló kontrollcsoportos, elő- és utómérési empirikus vizsgálatunkban kimutattuk, hogy a hagyományos, receptszerű tanulókísérletek kutatásalapú átalakítása pozitív hatással volt a tanulók kísérlettervező készségére. Azt találtuk, hogy a kísérlet hatására elsősorban a gyengébb felkészültségű tanulók relatív teljesítménye nőtt meg. Az MTA által 2016 őszétől támogatott MTA-ELTE Kutatásalapú Kémiatanítás Kutatócsoportban végzett munka során célul tűztük ki a kutatásalapú kémiatanítás longitudinális (7–10. évfolyam) vizsgálatát. A vizsgálat előtesztjét 883, az évvégi utótesztet 853 hetedikes tanuló írta meg. A kontrollcsoport mellett két kísérleti csoportot alakítottunk ki. A kontrollcsoport a tanév során 6 témakörben végzett hagyományos, receptszerű tanulókísérleteket. Az első kísérleti csoport a hagyományos tanulókísérletek mellett elméleti kísérlettervezési feladatot is kapott. A második kísérleti csoport a hagyományos tanulókísérlet néhány fázisát saját tervezésben, kutatásalapúvá alakítva végezte el. Mindhárom csoport számára feladatlapokat dolgoztunk ki, és a kémiatanárok szigorúan azok alapján tartották a hat tanulókísérleti órát. Az első év eredményeinek feldolgozása folyamatban van. Az eddig elvégzett, nem kontrollcsoport-illesztéssel történt elemzések szerint a tanulókísérleteknek csak a kísérlettervezési feladatok eredményességére van pozitív hatása, viszont ebben a tekintetben nincs szignifikáns különbség a kontrollcsoport és a két kísérleti csoport között. Nem találtunk szignifikáns különbséget a lányok és fiúk teljesítménye között sem. Az előteszt eredménye alapján képzett tercilesek összehasonlítása viszont azt mutatja, hogy a tanulókísérletek elsősorban a gyengébb felkészültségű tanulók eredményességét javította. Attitűdvizsgálataink szerint a tanulókísérletek kevésbé erősítették a jó eredményt elért tanulók kémiai kísérletek fontosságába vetett hitét. Elgondolkodtató, hogy a tanulók többsége – és különösen a kutatásalapú kísérletben résztvevők – inkább az előírászerű (receptszerű) tanulókísérleteket helyezi előtérbe a kutatásalapú formával szemben. A kísérleti adatok kontrollcsoport-illesztés után történő feldolgozása folyamatban van. A kutatást támogatta a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja (a.sz.:471026).

MUNKA ÉS MAGÁNÉLET EGYENSÚLY AZ OKTATÓI PÁLYÁN

Üröginé Ács Anikó / ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kulcsszavak: munka-magánélet egyensúly; túlmunka; kiégés

Dinamikusan változó világunk új kihívásokat támaszt mind a munkáltatókkal, mind a munkavállalókkal szemben. A munka szerepe megváltozott, az egyének érdekérvényesítése felerősödött a munkavállalással kapcsolatos döntésekben. A jólét már nem pusztán az anyagi megélhetést és biztonságot jelenti, hanem fontos összetevőjévé vált, hogy miként tudjuk megteremteni az egyensúlyt munkahelyi és családi kötelezettségeink, illetve magánéletünk között. Jelenleg a munkaerő-piacon aktív generációk tagjai eltérően viszonyulnak a munka-magánélet egyensúly kérdéséhez. Munka és magánélet kölcsönhatása lehet pozitív (munka-család gazdagítás) és negatív irányú (munka-család konfliktus). A túlmunka (overwork) problémája és annak szabályozása az európai uniós országokban is egyre nagyobb kihívást jelent a kormányok számára. Az Európai Parlament 2016. szeptember 13-án állásfoglalást fogadott el a munka és magánélet közötti egyensúly szempontjából kedvező munkaerő-piaci feltételekről. Az emberekkel foglalkozó szakmák (pl.: pedagógus) jobban magukban hordozzák a kiégés veszélyét a többihez képest. Előadásom a 2017. tavaszán lezajlott online kérdőíves adatfelvétel (N=150) eredményeit mutatja be. Kutatásom célja megvizsgálni, hogy a munkaerő-piacon aktív munkavállalók, különösen az oktatási (alap-, közép-, és felsőfokú) és felnőttképzési szervezetek, intézmények munkatársai mit értenek munka-magánélet egyensúly alatt, a két terület közül inkább melyiknek a dominanciája jellemzi az életüket, milyen akadályai lehetnek a munka és magánéletük összehangolásának, továbbá, hogy mindezek a kérdések hogyan jelennek meg a nemek, a generációk és a munkahely típusának relációjában. Olyan kérdőív összeállítására törekedtem, mellyel átfogó képet kaphatok a munka-magánélet egyensúly mindkét összetevőjére és azok egymásra hatására vonatkozóan, azonban ezek mindössze csak egy bizonyos részét jelentik a változóknak, hiszen sem a magánélet, sem a munka nem határozható meg teljes mértékben ezekkel a változókkal. A változók méréséhez Likert-skálát használtam, de a kérdőívben fontosnak tartottam, hogy teret biztosítsak nyitott kérdések formájában az egyéni vélemények megfogalmazására is. A kutatás eredményei egyértelműen rávilágítanak, hogy a közép- és alapfokú oktatásban dolgozók kiemelt célcsoportnak számítanak a kiégés veszélyeztetettsége szempontjából. A közép- és alapfokú oktatási intézmények munkatársai leginkább leterheltek a munka területén, nagyobb mértékben érzékelik a munka-magánélet egyensúly felborulása esetén megjelenő következményeket, mint a felsőoktatásban vagy a felnőttképzésben foglalkoztatottak.

KÉT KERT – KÉT ISKOLA; SACRÉ COEUR – BUDAPEST, NEW SCHOOL – ABBOTSHOLME

Valentné Albert Éva / BMSZC Puskás Tivadar Távközlési Technikum Infokomm.
Szakgimn.; ELTE PPK NDI

Kulcsszavak: kert, Sacré Coeur, New School

Mi közös lehet egy katolikus és egy a reformpedagógia első gyakorlati megvalósításának mondott magániskolában? Az elemzett két intézményben a Szent Szív Társaság vagy Sacré Coeur Nővérek által Magyarországon 1883-ban alapított iskolában (Rébay, 2002), és Cecil Reddie (1858-1932) 1889-ben Abbotsholme-ban létrehozott nevelőintézetében (Németh, 1996). Közös, hogy mind a két iskolatípus eltért a tömegoktatás iskoláitól mind nevelési céljaiban, mind nevelési eszközeiben. Más társadalmi igények hozták őket létre, de növendékeit mind a kettő ebben az időszakban a felső, illetve a középosztály felsőbb rétegeinek családjából toborozta. Bár említésre méltó, hogy a Sacré Coeur ingyenes elemi iskolát is működtetett szegény sorsú gyermekek számára. Mit mesélhet, miről mesélhet néhány iskolai kertről készült fénykép? A tanulmányban két iskolát hasonlítunk össze az iskolák kertjeiről készült fényképek, és különböző elsődleges források segítségével. A képek két rétegével, két különböző valóságával foglalkozunk. A kétdimenziós képeket, a „mozdulatlanná dermedt” (Barthes, 1980, 1985) kertek valóságát a fényképelemzés módszerével tanulmányozzuk. A kép elemzését több fázisban végezzük. Először preikonográfiai leírást alkalmazunk, keveredve az ikonográfiai formai elemzéssel, végül az ikonológiai értelmezéshez (Panofsky, 1984) már segítségül hívjuk a fényképeken kívüli forrásainkat is, elsődleges forrásként az iskolai értesítőket, növendékek szóbeli és írott visszaemlékezéseit és egyéb iskolai kiadványokat használunk fel. A gyermekek nélküli kerteket benépesítjük az egykor odajárók emlékezetében élő leírások segítségével illetve a gyermekeket is ábrázoló fényképekből, valamint korabeli elsődleges forrásokból felvázoljuk a különböző kerthasználat mögött megbúvó, eltérő nevelési célokat. Ugyan két iskola összehasonlítását végezzük, de a budapesti iskola már egy nyolcvan évvel korábbi modell, a maga idejében korszerűnek számító, változatának, míg az Abbotsholme-i az első modellnek tekinthető, melyet a rákövetkező években számos hasonló, illetve újabb reformelképzeléseket fölhasználva, 1996-os adatok szerint (Németh, 1996) közel kétezer iskola követ Európában. A Sacré Coeur jelenleg 147 (<https://sofie.org/schools/international>) iskolát tart fenn az Európán kívüli iskolákat is beleszámítva.

EGY ÁBÉCÉS OLVASÓKÖNYV MESE- ÉS MESEHŐS-TÍPUSAINAK, VALAMINT A HAT-NYOLC ÉVES TANULÓK KEDVENC MESE- ÉS MESEHŐS-TÍPUSAINAK KOMPARATÍV VIZSGÁLATA

Vass Dorottea / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: olvasókönyv, első osztályos tanulók, mesehős-típusok

Mi szükséges ahhoz, hogy azokban a gyerekekben ne aludjon ki a mese iránti szeretet, akik még óvodás korukban mesei élményben részesültek? Mit kell tennünk azért, hogy ezek a gyerekek az első osztály elején és végén is még ugyanannyira lelkesedjenek az olvasás iránt? Mi szükséges ahhoz, hogy felkeltsük a mese és az olvasás iránti vonzalmat azokban a gyerekekben, akik hat éves korig nem részesültek mesei élményben? Meggyőződésem, hogy az általános iskolába induló gyerekek egyik erre a célra alkalmas eszköze az ábécés olvasókönyv. Mindaz mellett, hogy az olvasókönyv olvasástanítási módszere nagyban befolyásolja az olvasás iránti kötődés kialakulását, fontos szerepe van az illusztrációknak és az olvasástanulási szövegeknek is. Felkutatva és alaposan átelemezve egy pontosan száz és pontosan félszáz éves kutatást, megoldásnak találtam a két kutatást hasonlóképpen, ugyanazon kérdésekkel megismételni a hat-nyolc éves tanulók körében. A félig strukturált interjú 267 első osztályos tanulóval készült el. Jelen kutatás a vajdasági első osztályos ábécés olvasókönyv elemzésével és az elvégzett, félig strukturált interjúbeszélgetések elemzése között kíván asszociatív vizsgálatot végezni. Meggyőződésem, hogy az általam elemzett vajdasági tankönyv mára már elavult olvasástanítási módszerrel tanítja az olvasást, ezen felül pedig olyan irodalmi szövegeket tartalmaz, amelyekkel korunk első osztályos tanulói nem tudnak azonosulni, így a gyerekek az első néhány olvasástanulási hét után hamar elvesztik motivációjukat, és nem szívesen olvasnak. Jelen kutatás a következő kérdésre ad választ: Milyen mesetípusokat illetve milyen mesehős-típusokat tartalmaz az interjúban részt vevő tanulók ábécés olvasókönyve? Milyen mese- illetve mesehős-típusokat preferálnak korunk első osztályos tanulói? Az interjúban résztvevő gyerekek olvasókönyve milyen mértékben tud eleget tenni ezen gyerekek ízlésének? A kutatási programom fő célkitűzése statisztikai adatokkal alátámasztani, hogy a 2003. óta kötelezően alkalmazott első osztályos ábécés olvasókönyv nem felel meg a gyerekek ízlésének.

A DRAMATIKUS NEVELÉS SZEREPE AZ OLVASÁS IRÁNTI KÖTŐDÉS KIALAKULÁSÁBAN AZ OLVASÁSTANULÁS KEZDETÉN

Vass Dorottea / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
Novák Géza Máté / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: dramatikus nevelés, olvasás, olvasóvá nevelés

A gyermekirodalommal és annak helyzetével foglalkozó kutatók és szakemberek között évek óta élénk vita zajlik az irodalom és az irodalomóra háttérbe szorulásáról, ezen belül pedig a gyermekirodalom, a mese és a mesélés, illetve az olvasóvá nevelés lényeges szerepéről. Az utóbbi években számos kutatási eredmény született arról, hogyan vélekednek a középiskolás tanulók az irodalomóráról és a kötelező olvasmányokról, illetve arról, hogyan kellene változtatni a jelenlegi felső osztályba járó tanulók olvasási szokásain. A tizenévesek olvasási szokásainak kialakítása mellett a kutatók igyekeztek megfelelő figyelmet fordítani a kisgyermekkor olvasóvá nevelés és az olvasás iránti szeretet kibontakoztatására a családon belül és az óvodában. Mind az iskoláskor előtti, mind a középiskolai korszak lényeges attitűdök kialakításáért felelős az olvasóvá válás tekintetében. Kétségtelenül fontos a mai tizenévesek olvasási szokásait vizsgálni, és a kialakult problémákat már csecsemőkortól kiküszöbölni, esetleg pozitív irányba történő befolyásolásával kísérletezni. Ám valahogy mindig szem előtt tévesztünk egy fontos fejlődési korszakot, amelyre talán szintén fontos lenne odafigyelni annak érdekében, hogy a gyerekek olvasási szokásainak alakulására érdemben hatni tudjunk. Ez a korszak az olvasástanulás kezdete, az általános iskola első osztályába való átmenet. Utóbbi vizsgálatok kutatásait támogatva az olvasástanulás és ezzel együtt az olvasás iránti kötődés kialakulását szeretnénk a drámapedagógia eszköztárával megsegíteni. Az e területen is képzett pedagógus a dramatikus nevelés eljárásaival hatékonyan képes facilitálni az olvasástanulás folyamatát. Meggyőződésünk, hogy ezzel a kutatási területtel viszonylag kevesen foglalkoztak ez idáig. Elméleti kutatásunk arra keresi a választ, hogy a szakirodalom milyen mértékben tartalmaz olyan kutatásokat, amelyek párhuzamba hozzák az olvasástanulás és ezzel együtt az olvasás iránti kötődés kialakulását a dramatikus nevelés pozitívan befolyásoló tényezőivel.

A RIDEG-ÉRZÉKETLEN SZEMÉLYISÉGVONÁS, MINT AZ ISKOLAI ERŐSZAK PREDIKTORA

Vassné Figula Erika / Nyíregyházi Egyetem
Margitics Ferenc, Pauwlik Zsuzsa / Nyíregyházi Egyetem

Kulcsszavak: iskolai erőszak, rideg, érzéketlen

A rideg-érzéketlen személyiségvonás, mint az iskolai erőszak prediktora Jelen előadás során bemutatott kutatásunkban az iskolai erőszak során támadóvá váló tanulók személyiségét vizsgáltuk meg, különös tekintettel a ridegség, érzéketlenség és érdektelenség személyiségvonásokra. A vizsgálatban 584 fő (268 lány, 316 fiú) általános iskolai tanuló vett részt. Az iskolai erőszak során előforduló támadó magatartásminta azonosítására az Iskolai Erőszak Kérdőívet (Vassné Figula, és mtsai., 2008), a rideg érzéketlen személyiségvonást az ICU (Inventory of Callous Unemotional Traits) (Kimonis és mtsai, 2008) kérdőívvel vizsgáltuk. A kérdőív három faktort azonosít: Érdektelenség, Ridegség, Érzéketlenség. Az Érdektelenség skálán magas pontszámot elérők interperszonális helyzetekben nem törődnek mások érzéseivel. A Ridegség faktoron magas pontszámot elérőkre jellemző a büntudat és a felelősségvállalás hiánya. Az Érzéketlenség faktoron magas pontszámot elérők nem fejezik ki nyíltan érzéseiket személyközi kapcsolataikban, jellemző rájuk az érzelelm kifejezés hiánya. Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy rideg-érzéketlen személyiségvonás-nemi hovatartozástól függetlenül- az iskolai erőszak során szoros kapcsolatot mutatott a támadó magatartásmintával. Az iskolai erőszak során támadóvá váló tanulóira jellemző volt a büntudat és a felelősségvállalás hiánya. Iskolai konfliktushelyzetekben ez gyakran támadó, vagy csatlakozó beavatkozó viselkedésmintát vált ki az ezzel a személyiségvonással jellemezhető tanulókból. Kruh, Krick és Clements (2005) arra világítottak rá tanulmányukban, hogy az agresszió mindkét megjelenési formája (reaktív és proaktív agresszió) megjelenik a rideg/érzéketlen vonásokkal bíró gyerekeknél. A rideg/érzéketlen vonások megléte valószínűsíti a későbbi normaszegő viselkedést, függetlenül attól, hogy más viselkedési probléma felmerült-e (Pardini, Obranovic, Loeber, 2006). Ezeknél a gyerekeknél az agresszív viselkedés és megnyilvánulás rendszeresen fennállt, összehasonlítva a rideg/érzéketlen vonásokkal nem jellemezhető fiatalokkal. Így ezek a személyiségvonások a támadó magatartás prediktoraként is értelmezhetőek.

NEM-MARXISTA NEVELÉSKONCEPCIÓK MEGJELENÉSE NEVELÉSTUDOMÁNYI TANKÖNYVEKBEN (1945–1990)

Verdes Miklós / DE-HTDI

Kulcsszavak: neveléskoncepciók; neveléstörténet; tankönyvelemzés

A 20. század második felének hazai neveléstudományi időszaka, az ekkor tetten érhető folyamatok és változások vizsgálata az elmúlt időszak kutatásának hangsúlyos és fontos tematikájaként jelenik meg. A tudományos életet és diskurzust meghatározó események elemzése, a legjelentősebb tudományos műhelyek és szereplők életművének feltárása mellett az egyes irányzatok befogadástörténetének forrásokon alapuló kutatása szolgálhat nélkülözhetetlen adalékokkal a neveléstudomány ezen szakaszának feltérképezéséhez, a máig tartó folyamatok mélyebb megértéséhez. A 20. század során több szakaszban világszerte elterjedő különböző neveléskoncepciók hazai befogadása a század első felében viszonylag intenzívnek és gyorsnak mondható, hatásuk sok esetben a mai napig felfedezhető. Magyarországon viszonylag hamar a pedagógiai közgondolkodás részévé váltak ezen irányzatok, amelyek egyrészt hatással voltak a pedagógiai közélet tudományos műhelyeire, másrészt hozzájárultak sajátos iskolamodellek és nevelési gyakorlatok kialakulásához és elterjedéséhez. A II. világháború, illetve az azt követő politikai változások törést jelentettek a pedagógiai megközelítések sokszínű fejlődésében, és ennek következtében a különböző pedagógiai irányzatok befogadástörténetében is. A pedagógiai közgondolkodást meghatározó intézményekben végrehajtott elitcsere és a „szocialista paradigma” kizárólagossá tétele évtizedekre meghatározta a neveléstudomány helyzetét. Jelen vizsgálódás probléma-orientált tankönyvelemzés segítségével kíván hozzájárulni a 20. század második felének neveléstudományi kutatásaihoz. 1945 és 1990 között kiadott neveléstörténeti és nevelésméleti tankönyvek elemzése révén arra keresünk választ, hogy ezekben a művekben milyen kép rajzolódik ki a nem-marxista nevelésfelfogásokról, milyen nyelvi eszközök révén érik el ezt a szerzők, illetve hogy milyen forrásokra támaszkodnak az irányzatok bemutatása során. Ezen kérdések mögött pedig a recepció okára és módjára vonatkozó alapkérdések húzódnak meg, melyekre az elemzés szintén keresi a választ. A kutatás során változatos összkép tárult fel, a vizsgált tankönyvekből a vártnál árnyaltabb és összetettebb, a társadalmi-politikai változásoktól nem függetlenül jelentősen alakuló befogadástörténeti keret rajzolódott ki.

HATODIK ÉVFOLYAMOS TANULÓK SZORZÁSI STRATÉGIÁINAK VIZSGÁLATA

Vígh-Kiss Erika Rozália / Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: adaptív stratégiahasználat, fejben számolás, szorzási stratégiák

Az adaptív stratégiahasználat kérdését külföldön már több évtizede vizsgálják (pl. Dehaene, Bossini és Giraux, 1993). A számolási stratégia vizsgálata történhet retrospektív módszerrel, vagy a hibázási mintázatok és a reakcióidő alapján (Lemaire és Siegler, 1995). Míg több nyugat-európai ország reformtervének egyik célja a stratégiahasználat fejlesztése (Verschaffel, Torbeyns, Luwel, van Dooren és De Smedt, 2007), csak 2004-ben zajlottak az első hazai fejlesztő kísérletek fejben végzett számolásra, összeadási stratégiákra vonatkozóan (Csíkos, 2007). A tanulók fejben szorzási stratégiáit azonban még kevés kutatás vizsgálja hazánkban (Vígh-Kiss, Csíkos és Steklács, 2013). 154 fő budapesti hatodik évfolyamos tanuló között végeztünk vizsgálatot a fejben végzett szorzással kapcsolatosan. Vizsgálatunk célja az volt, hogy összefüggéseket keressünk a Szorzási stratégiák teszten és a Matematika tudásszintmérő teszten elért teljesítmény, valamint a tanulók háttérváltozói és a matematikatanulás iránti attitűdjei között. Elemzéseinkhez három saját fejlesztésű mérőeszközt és Kelecsényi és Csíkos (2013) Matematikatanulásra vonatkozó meggyőződések kérdőívét használtunk, a kapott eredmények feldolgozása SPSS 16.0 segítségével történt. A tesztek, kérdőívek reliabilitása (Cronbach- α) 0,950 fölötti volt. Hipotéziseink többsége beigazolódott. A vizsgált osztályok tanulóinak az egyes teszteken nyújtott teljesítménye szignifikánsan eltér egymástól. A Matematika tudásszintmérő teszten az átlagteljesítmény 46,59 % -os volt. A tanulók a Szorzási stratégiák teszten átlagosan 26,02 pontot értek el (65,50 %). A teljesítménybeli különbségek oka valószínűleg az iskolák tanulói összetétele, az óraszámok, tanulmányi eredmények, matematika iránti attitűd közötti különbség. A fiúk átlagosan jobb eredményt értek el a szorzásteszt során, mint a lányok, de ez nem szignifikáns. A kétféle teszten elért eredmények között gyenge ($r=0,387$) korreláció áll fenn ($p<0,001$). A szakirodalomból már ismert számos hibás stratégia használatát megfigyeltük. A vizsgált hatodikos diákok a fejben végzett szorzási feladatok megoldásakor többféle stratégiát sikeresen alkalmaztak (v.ö.: Hope és Sherill, 1987), a gyengébb tanulók pedig a fejszámolás során is leírták a részeredményeket. Néhány háttérváltozó között közepesen erős korrelációt találtunk. Reméljük, ez a vizsgálat is hozzájárult ahhoz, hogy még többet megtudjunk a tanulók számolási képességeinek sajátosságairól. A feltárt hibák rendszerezése segíthet majd abban, hogy olyan tanítási módszereket, stratégiákat alakítsunk ki, amelyek segítségével diákjaink eredményesebbek lesznek az aritmetikai feladatok, s ezáltal a szöveges feladatok megoldása során mind a hazai, mind a nemzetközi mérések alkalmával, mind a hétköznapi életben. A kutatást az MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport és a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

LEMORZSOLÓDÁS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉS MŰSZAKI SZAKOKRÓL AZ ELEKTRONIKUS TANULMÁNYI RENDSZER TÜKRÉBEN

Vincze Szilvia / ELTE PPK PPI – Szombathely

Kulcsszavak: lemorzsolódás, természettudományi és műszaki szakok, elektronikus tanulmányi rendszer

Az eddigi kutatások alapján a korai iskolaelhagyásnak, a lemorzsolódásnak számtalan rendszerszintű, negatív hatása van (Lukács–Sebő 2015), ezért az Európai Bizottság 2020-ig szóló stratégiájában célul tűzte ki az oktatási rendszerből történő lemorzsolódás csökkentését. (Európa 2020, 2010) A lemorzsolódás az egész oktatási rendszerben jelenlévő jelenség, amely „az iskolakötelezettség fennállása alatt (...) viszonylag jól nyomon követhető és kezelhető”, azonban az „iskolakötelezettség megszűnését követően, (...) a felsőfokú tanulmányok idején” átalakult, „mintegy »magánüggé«” vált. (Molnár 2011: 3) A 2020-ig szóló stratégiának a 30-34 éves korosztály körében a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők arányának növekedése célkitűzésével (Európa 2020, 2010) összekapcsolódva az egyik út lehet az ún. felsőoktatási tanulmányokból történő korai kimaradás (Unger–Wroblewski–Latcheva et al. 2009) sajátosságainak megismerése és megelőzése. Ezt felismerve egyre több szakmai írás foglalkozik a probléma különböző aspektusaival (hallgató, felsőoktatási intézmény, állam). Saját kutatásunkban egy – az oktatási folyamat, illetve annak megszakadása szempontjából (oktatás színvonala (pl. módszertan, követelmények), információs rendszer, hallgatói lehetőségek stb.) meghatározó – felsőoktatási intézmény szempontjából vizsgáljuk a témát. A vizsgálat célja a lemorzsolódás karakterisztikájának feltárása (okok, megelőző „tünetek”, különbségek a sikeresen teljesítők és a kimaradók között). Ennek érdekében az átvétellel, felvétellel, illetve képzésváltással hallgatói jogviszonyba került, nem vendéghallgató, természettudományi és műszaki alapszakos hallgatók elektronikus tanulmányi rendszerünkben feltehető adatait elemezzük. A lemorzsolódás fogalmának eltérő megközelítései természetszerűleg jelentősen befolyásolják a lemorzsolódóként definiáltak arányát (A felsőoktatás átalakításának stratégiai irányai és soron következő lépései 2013), ezért a kutatásunkhoz közel álló vizsgálathoz (Stéger 2015) hasonlóan határozzuk meg a lemorzsolódókat. Az elektronikus tanulmányi rendszerből adatbázist készítünk, amely 2006-tól 2017-ig tartalmazza a fent nevezett hallgatókra vonatkozó, releváns adatokat, amelyeket leíró és matematikai statisztikai módszerekkel elemezzük. Feltételezésünk szerint szignifikáns különbségek mutathatók ki a tanulmányi kötelezettségeket teljesítők és a lemorzsolódók között olyan változók mentén, mint amilyen például a kampusz lakhelytől való távolsága, a tagozat, a tanulmányi átlag. A kutatás várható eredményei: a lemorzsolódási általános, illetve szakonkénti sajátosságainak feltárása. Elméleti és gyakorlati jelentősége: a lemorzsolódás intézményenkénti vizsgálatának relevanciája; az elektronikus tanulmányi rendszerek hasznosíthatósága a lemorzsolódás megelőzésében, illetve követésében; a hallgatói szolgáltatások rendszerének fejlesztési lehetőségei.

A KERESZTÉNY ROMA SZAKKOLLÉGIUMOK TÁRSADALMI MOBILITÁSBAN BETÖLTÖTT SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA TŐKEFAJTÁK MENTÉN

Virág Ádám / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: romák, mobilitás, tőke

A társadalmi mobilitás alapfogalmai mellett előadásomban, a bourdieui tőkefajták mentén vizsgálom a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat hallgatóit. A társadalmi mobilitás-kutatások eredményei korábban már igazolták, hogy az oktatási intézmények milyen fontos mobilitási szerepet töltenek be. Az iskolázottság különösen meghatározó tényező a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok – mint például a romák/cigányok – esetében, mivel a felsőoktatásban való részvétel, az értelmiségivé válás az egyének mobilizációján keresztül nagymértékben hozzájárul a társadalmi integrációjukhoz. A Keresztény Roma Szakkollégiumi hálózatban tanuló hallgatók körében kérdőíves vizsgálatot végeztem, abból a célból, hogy az anyagi tőkéjüket, kapcsolati tőkéjüket és kulturális tőkéjüket összehasonlítsam egy átlagos egyetemi polgárával. Esetemben az összehasonlítási alapot a Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központja (CHERD- Hungary) vizsgálata adta, mely karonként és szakonként reprezentatív minta. Kutatásom célja annak vizsgálata, hogy a keresztény roma szakkollégisták milyen mobilitás-mintázatokkal rendelkeznek.. Arra a kérdésre is kerestük a választ, hogy a különböző tőkefajták mentén milyen különbségek vagy hasonlóságok fedezhetőek fel a két vizsgált populáció között. Kutatásomban olyan hallgatókat vontunk be, akik a kollégiumba való jelentkezésor cigánynak/romának vallották magukat. Kérdőív segítségével elemeztem a hallgatók szociális háttérváltozóit, ezen belül elsősorban a nagyszülőket, szülőket és testvérek iskolai végzettségét. A továbbtanulási motivációs tényezők feltérképezése mellett, végül a társadalmi helyzet meghatározására kategóriákat alkottam. Az összehasonlító adatoknál az anyagi tőkén belül a településtípust, a középiskolai tanulmányok alatti magánórákon való részvétel gyakoriságát, a szülőket munkahelyét és az egyetemi tanulmányok alatt végzett munkák gyakoriságát és okát vizsgáltam. A kulturális tőkén belül mindkét szülő iskolai végzettségét külön-külön mértem. A könyvek számát a hallgatók és szüleik tekintetében is néztem. A kapcsolati tőkén belül a szervezeti tagság mértékét, a baráti kapcsolatok alakulását és az oktatókkal való kapcsolat intenzitását is ábrázoltam. A kutatásom azt igazolja, hogy a hallgatók nagy része első generációs értelmiségi lesz, többségük esetében többlépcsős iskolai mobilitást figyelhetünk meg. Az eredmények azt mutatják, hogy az alacsony háttérűek gyűjtőhelye a szakkollégiumi hálózat, és nem a magas státuszú roma/cigány származásúaké. Ezek alapján azt is egyértelmű, hogy a hátrányos helyzet nem jelent képességbeli különbségeket. A tőkefajták együttesét nézve, egy átlagos egyetemi polgárhoz viszonyítva, a lényeges hátrányból induló roma/cigány származású szakkollégiumi hallgatók képesek leküzdeni ezeket a hátrányokat.

AZ IKT ESZKÖZÖK GYÓGYPEDAGÓGIAI ALKALMAZÁSA KORSZERŰ TRENDJEINEK ÁTTEKINTÉSE: FÓKUSZBAN A TANÍTÁSMÓDSZERTANI VÁLTOZÁSOK

Virányi Anita / ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Kulcsszavak: IKT; gyógypedagógia; módszertan

Háttér: A pedagógiában egyre nagyobb teret nyer az IKT alkalmazása, és egyre több ilyen kezdeményezés jelenik meg a hazai gyógypedagógiai gyakorlatban is. Ezek eltérő oktatási, módszertani környezetben, gyakran a tanításmódszertan hatékonyságának növelését célozva kerülnek bevezetésre. Kutatások irányultak hazai vonatkozásban is az IKT gyógypedagógiai alkalmazásának vizsgálatára. Egy korábbi kutatásunk ennek az IKT iránti attitűddel és a módszertani jellemzőkkel kapcsolatos kérdéseivel foglalkozott. Azonban kevés, szisztematikus review-t és metaanalízist is alkalmazó kutatás került még publikálásra ebben a témában. Több szakaszból álló kutatásunk fókuszában az áll, hogy hogyan jelenik meg a gyógypedagógiai oktatás során a gyógypedagógusok tanításmódszertanában az IKT eszközök és az evidenciaalapú oktatási módszerek alkalmazása, milyen változások történnek az IKT-t alkalmazó gyógypedagógusok tanítási módszereiben, módszertanában. A gyakorlat számára releváns az, hogy melyek azok az eljárások, amelyek megalapozottak, valódi változásokat eredményeznek. A kutatás első szakaszában széleskörű, objektív, a kutatási kérdések és a módszertan objektivizálását biztosító systematic review kutatást készítettünk, az előadásban ennek eredményei kerülnek bemutatásra. Módszer: A szisztematikus szakirodalmi áttekintést (systematic review) öt elektronikus tudományos adatbázisban végeztük az IKT eszközök, a gyógypedagógiai oktatás és a módszertan területeihez kapcsolódó keresőszavak alkalmazásával, 10 évre visszamenően. A screening 325 tanulmányt eredményezett. A lektorált folyóiratokban publikált kutatások további, bekerülési kritériumoknak való megfelelését a PRISMA-eljárás szerint határoztuk meg, vizsgáltuk és dokumentáltuk. Főbb eredmények: A kutatások a témában négy kategóriába sorolhatók a kutatási dizájn alapján: leíró vizsgálat, kísérlet, fejlesztés, illetve kísérlet és fejlesztés. A kutatások célja legtöbbször az IKT alkalmazás hatékonyságának vizsgálata volt; az alkalmazás gyakorisága, típusba sorolása, célja, az asszisztív szerepük, a tantervben való megjelenésük, az attitűd és a támogató környezet mint változók vizsgálata jelent meg leginkább. A vizsgálati minta leggyakrabban a (elsősorban az intellektuális képességzavarban érintett) tanulók csoportja volt. A módszertan tekintetében gyakoribb a kvalitatív eljárások alkalmazása, legtöbbször a megfigyelés és az interjú módszerei jelentek meg. A tanulmányok nagyobb részt pozitív eredményekről számoltak be a vizsgált témájukban. A kutatás korlátai között leginkább az alacsony elemszám, a kontrollcsoport és a randomizáció hiánya volt jelen. A tanulmányok bár az IKT ígéretes és pozitív alkalmazását jelenítik meg a gyógypedagógiában, ezek eredményességéről egyelőre csak gyenge evidenciákat mutatnak. Az eredmények alapján a gyógypedagógusok módszertanának vizsgálata hiánypótlónak mutatkozik. Célnak lehet a gyógypedagógiai IKT-alkalmazás evidenciaalapú klasszifikációjára alkalmas eljárások feltárása is.

KUTATÁSI KÉSZSÉGEKET MÉRŐ TESZT VISELKEDÉSE MAGYARORSZÁGI ÉS NAMÍBIAI MINTÁN

Z. Orosz Gábor / SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

B. Németh Mária / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kambeyo Linus / SZTE BK Neveléstudományi Doktori Iskola

Korom Erzsébet / SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: kutatási készségek; online tesztelés; természettudományos nevelés

A PISA vizsgálatokban jól teljesítő országok tanterveiben (NGSS, 2012; ACARA, 2016) különösen nagy hangsúllyal van jelen a természettudományok tanításának céljai között a gondolkodási képességek és a kutatási készségek fejlesztése. E cél megvalósításának egyik feltétele, hogy rendelkezésre álljon megfelelő mérőeszköz a helyzetfeltáráshoz, illetve a fejlesztés hatékonyságának vizsgálatához. Kutatócsoportunk ezért kifejlesztett egy 96 itemes online tesztet, amely a következő készségeket méri: kutatási kérdés vizsgálata, hipotézisvizsgálat, kísérlet tervezése, változók azonosítása és kontrollja, adatértelmezés, következtetések levonása. A teszt szerkesztés során törekedtünk arra, hogy olyan tartalmakat emeljünk be, melyek több korosztály mérésére is alkalmasak. A tesztet szegedi és Szeged környéki iskolákban próbáltuk ki 10. és 12. évfolyamos tanulók körében (N10.évf.=549, N12.évf.=394). Ezt követően angol nyelvre adaptáltuk, és egy namíbiai városi iskola tanulóival is felvettük (N9.évf.=38, N11.évf.=73). Az előadásban bemutatásra kerülő elemzéshez szűkítettük a hazai mintát. Az iskola- és településtípus, az életkor, és a nemek aránya alapján 141 átlagosan 16,4 éves és 136 átlagosan 18,5 éves magyar tanulót választottunk ki (namíbiai minta átlagéletkora: 15,5, ill. 17,7 év). A teszt reliabilitása minden vizsgált részmintában megfelelő (Cronbach alfa: hazai minta 0,86-0,91; namíbiai minta 0,71-0,86). A fiatalabb korcsoportban a teljes teszten a magyar tanulók teljesítménye 56,1%p (szórás: 11,8%p), a namíbiaiaké 48,5%p (szórás: 8,1%p), ez a különbség szignifikáns. Az idősebb részmintákban a hazai átlag 58,5%p (szórás: 14,8%p), a namíbiai 58,6%p (szórás: 11,5%p) a különbség nem szignifikáns. Mindkét korcsoportban a változók azonosításában (átlagHUN-átlagNAM fiatalabbak: 34,5%p; idősebbek: 31,2%p) és az adatértelmezésben (átlagHUN-átlagNAM: 31,2%p; idősebbek: 9,3%p) a magyarok, a következtetések levonásában a namíbiaiak (átlagHUN-átlagNAM: -5,7%p; idősebbek: -10,8%p) voltak sikeresebbek. Nem találtunk szignifikáns teljesítmény-különbséget egyik korcsoportban sem a hipotézis és a kutatási kérdés vizsgálata készségek estében, valamint az idősebb mintában a kísérlettervezési feladatok megoldásában. Összességében megállítható, hogy a teszt megbízhatóan működik, valószínűleg használható nem csak magyar, de más kulturális háttérrel rendelkező tanulók kutatási készségeinek vizsgálatára is. A magyar és namíbiai eredmények különbségének értelmezéséhez szükség van a szociokulturális sajátosságok, valamint a két ország természettudományi oktatásának alaposabb elemzésére.

TRANSVERSAL SKILLS DEVELOPMENT IN TEACHER TRAINING THROUGH COOPERATIVE LEARNING IN A FOREIGN LANGUAGE ENVIRONMENT

Zank Ildikó / Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kulcsszavak: action research, teacher training, transversal skills, foreign language skills

Transversal skills are key competences in teaching practice and are also referred to as core skills or soft skills which are the cornerstone of personal development and relevant to a broad range of professions. Our motivation to initiate a participatory action research in teacher training was to gain a deeper understanding of how teacher competences, especially skills and attitudes, can be improved through reflective-cooperative practice set in a foreign language environment. The English for Academic Purposes course 'Developing Speaking and Discussion Skills' was integrated in the subject 'Learning and teaching: learning how to teach.' The course was conducted in English and Hungarian, based on collaborative teaching, embedded in a competence-based, cooperative and reflective teacher training model. We assumed that the topics and tasks of the English course material assist the development of transversal skills, such as cooperation, critical thinking and reflections, problem solving, argumentation, creativity. The foreign language environment also served as a means to keep students in their 'learning zone' (outside their 'comfort zone') where they allow themselves to acquire new information, adjust to new conditions, and try out new, challenging experiences. Teams were made up of students with different academic backgrounds, different skills/attitudes and different levels of English language proficiency. In order to efficiently deal with the authentic materials (articles, videos, interviews) team members contributed their knowledge, skills and experience to the group and they benefitted from the contribution of the other team members, thus creating a positive interdependence within the team. Improvements in interpersonal/social skills, such as being motivated, making decisions, leadership, effective face-to-face communication, building trust, or managing conflicts could be observed. The practical implications of our study is a possible respond to the need of methodological changes in teacher training.

MOZAIKOK A PÉCSI TANÁR SZAKOS HALLGATÓK DIÁKÉLETÉBŐL (1948–1982)

Ács Marianna / PTE BTK NTI Nevelés-és Művelődéstörténeti Tanszék

Kulcsszavak: Pécs, tanárképzés, diákélet, szocializmus

Az előadás és a poszter a Pécsi Pedagógiai Főiskola (majd Tanárképző Főiskola) hallgatóinak sokszínű diákéletét mutatja be 1948-tól 1982-ig. PTE Levéltárában valamint a PTE Történeti Gyűjtemények Osztályán számos elsődleges forrás (meghívók, fényképek, újságcikkek) tanúskodik az intézményben megrendezett találkozókra, kulturális eseményekről, sportrendezvényekről, koncertekről, kiállításokról és klubéletéről, együttesek tevékenységéről. Ezeknek az eseményeknek a jelentős részére rányomta bélyegét a szocialista pártideológia, valamint a Szovjetunióval kötött „barátság”. Évente ismétlődtek a május 1-jei felvonulások, a Felszabadulás jubileumi rendezvényei, a Főiskolai Napok (1955-től), a Népek Barátsága Hét (1959-től), a Magyar Nyelv Hete (1971-től), a Pedagógusjelöltek Országos Találkozója (1972). A PTF-n rendeztek Művészet és Ifjúság Egyetemi és Főiskolai Kulturális Napokat, Ének – Zenei Fesztivált (1980), tudományos konferenciákat (az OTDK-n különböző pedagógiai és pszichológiai témákban 1960-tól indultak a hallgatók), nemzetközi folklór fesztiválokat. A rendezvényeken bemutatkoztak a főiskola öntevékeny és művészeti csoportjai: az Irodalmi Színpad (1948), a főiskola kamarazenekara (1958), a Tillai Aurél vezette vegyeskar és a Női Kar (1962), a Baranya néptáncgyűttes (1967), a Spirituálé együttes (1969), a Szélkiáltó (1974) és Vizin Antus zenekara (1983). A PTF hallgatói számos vetélkedőn sikerrel szerepeltek. Így az 1970-es években a NOSZF jubileumi ünnepe tiszteletére megrendezett „Ki ér előbb Moszkvába?”, vagy az 1980-as években a „Ki tud többet a Szovjetunióról?” A Pécsi Tanárképző Főiskolának több intézményi diáklapja is volt, mint például az Ifjú Pedagógus, a Tanárképző (1969–1971) és a Csőr (1980). 1972 szeptemberében jelent meg az Universitas című lap, amely 1989-ig adott hírt a pécsi egyetemeken és főiskolákon folyó életről. A korszak kiemelkedő politikai eseménye volt az 1956-os forradalom és szabadságharc, melyben a PPF hallgatói is részt vettek. Joghallgatókkal együtt alapították meg az egyik nemzetőr-zászlóalj. A forradalom leverése után súlyos retorziók érték a résztvevőket. A PPF-ről több oktatót elbocsátottak és 18 hallgatót kizártak a felsőoktatási intézményekből. (Polyák, 2016) A forradalom és szabadságharc leverését követően, 1957-ben megalapították a PPF-n a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség helyi szervezetét. 1965-ben már a hallgatók 90%-a „önkéntes” KISZ-tag volt. A KISZ célja a hallgatók politikai nevelése, valamint termelési és társadalmi munkaakciók szervezése volt. Építőtáborokat és betakarítási munkákat szerveztek (Fedeles – Lengvári – Pohánka – Polyák, 2011). A poszter és az előadás elkészítéséhez felhasználtuk volt diákok – Varga Gyula és Bertalan Ilona – visszaemlékezéseit is.

TÉNYEK ÉS TÉVHITEK – NŐK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEI A RÁCSOKON INNEN ÉS TÚL

Ács-Bíró Adrienn / PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: női fogvatartottak, munkaerőpiac, foglalkoztatás

A büntetés-végrehajtás intézményeiben folyó oktatást érintő szemlélet szerint nem a fogvatartott személyiségének átalakítása a cél, hanem a munkáltatás és szakirányú képzések biztosítása, amelynek segítségével a társadalmi visszailleszkedés esélye nő (Kőszegi, 2010). Kutatásunk célja a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben szabadságvesztésüket töltő női elítéltek társadalmi helyzetének, végzettségének, oktatásának, munkaerő-piaci tapasztalatának, valamint foglalkoztatottságának vizsgálata volt. A tapasztalati társadalomtudomány adatgyűjtési módszerei közül a félig strukturált interjút alkalmaztuk. A megkérdezett 139 fő női fogvatartott közül 65 fő börtön és 74 fő fegyház végrehajtási fokozatú szabadságvesztését tölti a Kalocsai Fegyház és Börtönben. A vizsgálat során az általánosan ismert adatokon túl a személyes sorsokat vizsgáltuk, hogy tényeket állapíthassunk meg, és tévhiteket oszlathassunk el. A fogvatartott nők nagyjából 45%-ának nincs speciális végzettsége, szakmája, s 17%-a munkanélküli volt amikor börtönbe került. Az elzárás alatt kötelessége és lehetősége minden rabnak munkába állni, mely során nemcsak gyakorlati tapasztalattal gazdagodnak a munka világában, de foglalkoztatásuk nagyban hozzájárul a meghatározott napirend (szokásrend), a pénz- és az időgazdálkodás, és a rendszerszemlélet kialakításához, továbbá a sikeresebb jövőtervezéshez. Eredményeink alapján igazoljuk, hogy a börtönben zajló képzések a tanulás új útját kínálva a visszaesés esélyét csökkentik. Továbbá a nők munkaerő-piacon történő elhelyezkedését támogatják, lehetőséget adva ezáltal a többszörösen hátrányos helyzetű csoportok felemelkedésére. Előadásunkban részletesebben a következő kérdésekre keressük a válaszokat: Milyen jellemzőkkel bírnak ezen munkavállalók? Milyen speciális korlátaik és szükségleteik vannak? Beszélhetünk-e megélhetési bűnözésről? Milyen tanulmányi és munkaerő-piaci tapasztalattal rendelkeznek? A gyermekvállalási kedv összefüggésben van-e az alacsony iskolai végzettséggel? Szabadulás után milyen esélyekkel indulnak a munkaerő-piacon?

BIOLÓGIA IRÁNTI ATTITÚD ÁLTALÁNOS ISKOLÁS KORBAN

Balázs Dóra / Debreceni Egyetem

Társzerző: Fehér Virág / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: biológia; attitűd; általános iskola

Tantárgyi attitűdvizsgálatot hazánkban már sokan végeztek több tantárgyból is. A saját kutatásunkban az általános iskolások biológia tantárgy iránti attitűdjét vizsgáltuk meg. Az adatfelvétel önkitöltős kérdőívvel történt nagyrészt Hajdú-Bihar megyei általános iskolákban, de több más megyébe is sikerült kitöltetni teszteket. Vizsgálatunk célja, hogy képet adhassunk a magyarországi természetismeret és biológia tantárgy egymásra épüléséről, kimeneti követelményeiről és bemutassuk az attitűd változását általános iskolában PISA és TIMMS eredményeken keresztül, valamint a nyolcadik osztályos, 13-14 éves korcsoport eredményeit adataink révén, amely egy 680 fős minta. Kutatási kérdéseink a tantárgyak kedveltségi rangsorára, az órákon használt különböző taneszközök és módszerek gyakoriságára és a tanárok magatartásformáira vonatkoztak. Ezen kívül megvizsgáltuk még a korrelációt a taneszközök, módszerek és a tantárgy iránti attitűd között, valamint a tanári magatartásformák és a diákok biológia iránti kedveltsége között. Saját vizsgálatunk alapján a természetismeret a kedveltségi rangsor élén található (5 fokú Likert-skálán 3,93). Annak ellenére, hogy a tanterv zsúfoltnak mondható, mégis kedvelté teszi ezt a tárgyat a komplexitása, valamint a probléma- és kutatásalapúsága. A diszciplináris tárgyak a rangsor végén helyezkednek el (földrajz: 3,45; fizika: 3,24; kémia: 3,13), de szerencsére az általunk vizsgált biológia (3,81) még mindig a legnépszerűbb természettudományos tárgy. A tanórán használt eszközök és módszerek közül egyértelműen a vázlatírás dominál (4,30), majd ezt követi a tankönyvhasználat (3,82). A diákok szerint a legkevésbé a tanulói kísérletekkel (1,39) és online feladatokkal (1,71) találkoztak. Az általános iskolások számára nagyon fontos a tanár személyisége. Természettudományos tanáraikat nagyra értékelik, leginkább a tanár kedvessége, türelmessége, az érthető magyarázata és az érdeklődés felkeltésének képessége számít a leginkább. Az elemzéshez alapmegoszlásokat vizsgáltunk és szignifikancia vizsgálatokat végzünk SPSS program segítségével.

AZ e-SPORT EGYETEMI OKTATÁSA

Bátfai Norbert / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: e-sport; felsőoktatás; mesterséges intelligencia

Számos nemzetközi használati eset ismert az e-sport oktatásbeli megjelenésére (Bátfai et al., 2016). Ezek rövid áttekintése mellett egy skálázott szakmai menetrendet dolgozunk ki azzal a céllal, hogy tartalmi elemei támogatást tudjanak adni konkrét, e-sporttal kapcsolatos tantárgyak tervezéséhez, szervezéséhez és lebonyolításához. A menetrend főbb állomásai az e-sport játékok, az e-sport szervezés, az e-sport elemzés és az e-sport programozás. Az e-sport játékok bevezetéseként áttekintjük a videójáték-kultúra történeti és gyakorlati elemeit, a játéktípusok különféle osztályozásait, különös tekintettel a versengő játékok szintjeire, majd a játékipar főbb szereplőit és az alkalmazott tipikus üzleti modelleket. Az e-sport játékok lezárásaként adott játékokkal szervezett játékokat játszunk a tervezett kurzusok közösségeiben. Az e-sport szervezés bevezetéseként áttekintjük a e-sport játékok közvetítését, a néző szerepét és általában az e-sport közösségeket, szerveződésekét. Az e-sport szervezés lezárásaként adott játékokkal tornát szervezünk a tervezett kurzusok közösségeiben. Az e-sport elemzés bevezetéseként adott játékok tekintetében áttekintjük az ismert taktikai, stratégiai játékmenet elemzéseket. Az e-sport elemzés lezárásaként esettanulmány jelleggel saját tanácsadó anyagot készítünk. Az eddigi tartalmi elemek a IKT eszközök általános használatán túl nem követelik meg a hallgatók további előképzettségét. Az e-sport programozásnál feltesszük, hogy a tervezett célhallgatóság informatikus. Bevezetőként áttekintjük a játék GNU/Linux rendszeren témát, illetve a nyílt forráskódú játékokat. Ha a hallgatóság programozást is hallgat, akkor az e-sport programozás lezárásaként megismerjük a mesterséges intelligencia vezető játékorientált megoldásait (mint például aktuálisan a Google DeepMind Lab vagy a Microsoft Malmo projekteket). Zárásként szakirodalmi (Taylor, 2012), (Kuorikoski, 2015), (Chaloner, 2015), (Jin, 2010), (Wagner, 2006), (Martoncsik, 2015) áttekintést és ajánlást adunk.

A PEDAGÓGIAI ÉRDEKLŐDÉSELMÉLET ÉS RECEPCIÓJA, HELYE A HAZAI NEVELÉSTUDOMÁNYI PUBLIKÁCIÓKBAN

Bódizs Anikó / Zuglói Hajós Alfréd Magyar-Német Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola

Kulcsszavak: érdeklődés, pedagógiai érdeklődésselélet, recepció

Az érdeklődés méltánytalanul elhanyagolt konstruktuma a pedagógiának: „a nevelés mostohagyereke” (Gyarmathy, 2015). Az érdeklődéskutatás tudománytörténeti szempontból a 18. és 19. századig nyúlik vissza. Tudományos pedagógiai megalapozottsága Herbart nevéhez köthető. Finácsynál (1935) a célkategórián túl az ismeretszerzés feltétele is. A pozitívista alapokon nyugvó érdeklődésselélet jeles képviselője Nagy László (1984). A behaviorizmus térhódításával az érdeklődéskutatás háttérbe szorul, csupán a pályalkalmasság-kutatásokban él tovább, ez az úgynevezett differenciálpaszichológiai irányzat. Az érdeklődéskutatás másik irányzata Németországból indul útnak, a személy és tárgya közötti interakció eredményeként szemlélt érdeklődés perspektívával, a pedagógiai érdeklődésselélettel vagy más néven személy-tárgy elmélettel. A müncheni kutatócsoport jeles képviselői (mint amilyen Schiefele, H., Krapp, A., Prenzel M., Kasten, H., és Schiefele, U.) (Hartinger és Fölling-Albers, 2002) egy konstruktivista emberképen nyugvó pedagógiai érdeklődésseléletet dolgoztak ki, mely szerint a személy önmaga konstruálja meg érdeklődése tárgyát, mely lehet tárgy, tevékenység vagy téma. Az érdeklődés és a motiváció lényeges különbségére hívnánk fel itt a figyelmet, mivel nagyon gyakran elmosódik a két fogalom között határ. A motiváció tárgyfüggetlen, az érdeklődés mindig tárgyspecifikus, a motiváció értéksemleges (minden, ami tevékenységre ösztönöz), az érdeklődés értékvonatkozású, és nem csupán aktuális cselekvésindítékokból, hanem stabil hosszabb távú személy-tárgy kapcsolatból indul ki. Az érdeklődés mindig belülről fakad, intrinzik (Krapp, 1998; Daniels, 2008). Jelen kutatás fő célkitűzése, hogy összegyűjtse és csoportosítva bemutassa azon tudományos munkákat, melyek a hazai neveléstudományi publikációkban az érdeklődésre vagy a pedagógiai érdeklődésseléletre hivatkoznak, illetve empirikus kutatásuk háttere érdeklődésseléletre épül. A kutatás során feldolgozzuk és rendszerezzük érdeklődés témában 1999 és 2017 között publikált, magyar nyelven, hazai szerzők által írt neveléstudományi publikációkat. Magyar nyelvű érdeklődés tárgyú neveléstudományi munkák tehetséggondozáshoz és motiváció témaköréhez kapcsolódnak leggyakrabban, illetve pályatanácsadáshoz (melyet itt nem kívánunk vizsgálni). Érdeklődés témakörében összefüggő munka, tanulmány a hetvenes évek óta (Surányi, 1972) csupán az Érdeklődés Térképnek szerzői által (Gyarmathy és Herskovits, 1999) jelent meg. Motivációról szóló publikációkban találni rövid szemelvényeit a pedagógiai érdeklődésseléletnek (Persy, 2002, 2004; Réthy, 2003; Szenczi, 2010). Jelen téma azért is időszerű, mert az érdeklődésre építő oktatás szorosan kapcsolódik az inklúzív szemléletéhez, a tanulók szükségleteit, sajátosságait állítja a középpontba, és mert a mindennapi gyakorlatban a pedagógusok koncepciójának részeként az autoriter nevelés, a pedagógusközpontú szemlélet lebontását támogatja.

INTEGRÁLTAN TANULÓ SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK MAGATARTÁSPROBLÉMÁI

Gacsó Adrienn / Prizma Általános Iskola és Óvoda,
Egységes Gyógypedagógiai és Módszertani Intézmény

Kulcsszavak: pszichés fejlődési zavar, integráció, magatartásprobléma

A különböző diagnózisú sajátos nevelési igényű gyermekek (SNI) megjelenése a normál tantervű közoktatási intézményekben, a pedagógus társadalom számára új kihívásokat eredményez. Eltérő pszichikus funkciók miatt átlagostól eltérő viselkedés és tanulási képesség alakul ki (Tasnádi, 2008). Az eltérő pszichés fejlődés zavarai nem tekinthetők klasszikus akadályozottságnak, kommunikációs probléma, gyenge figyelmi képesség, a külvilág megértésének nehézsége azonban iskolai kudarchoz, csökkent önértékeléshez, impulzív vagy nyugtalan viselkedéshez vezethet. Pszichés fejlődés zavarai közé tartoznak a beszéd és beszédnyelv, az iskolai teljesítmény, a motoros funkciók, a kevert specifikus és a pervazív zavarok. Feltételezem, hogy az integrációban tanuló SNI-s gyermekek esetében nagyobb gyakorisággal merül fel magatartásprobléma, mint tipikus fejlődésmentű (TF) kortársaiknál. A kutatásban résztvevő SNI-s (N=20) és TF-ű (N=20) gyermekek magatartásproblémáit, a Conners-féle Gyermekek Magatartás Kérdőív szülők és pedagógusok által kitöltött jellemzése alapján hasonlítottam össze. A kérdőív az oppozíciós, kognitív, hiperaktivitás és ADHD magatartás területeit vizsgálja. A statisztikai feldolgozást Mann-Whitney statisztikai elemzéssel végeztem. Oppozíció szülői ($p=0,026$), kognitív szülői és tanári ($p=0,000$), hiperaktivitás szülői és tanári ($p=0,001$), ADHD szülői és tanári ($p=0,000$) csoportok eredményei szignifikánsan különböznek. A pontszámok z-próbája kognitív ($p=0,000$), hiperaktivitás ($p=0,001$) és ADHD ($p=0,001$) területeken jelzett szignifikáns különbséget. Az egyes itemek vizsgálatánál a legtöbb szignifikancia kognitív, hiperaktivitás és ADHD magatartásproblémák esetén tapasztalható. Az SNI-s gyermekek opponáló viselkedése otthon jellemzőbb. Lobbanékonyak, kiszámíthatatlanok, mérgesek és bosszúsak. Mind otthoni, mind iskolai környezetben nyugtalanok, fészkelődnek, nyüzsögnek, nehezen tűrik a változásokat, nem követik az utasításokat, figyelmük rövid távú és könnyen elterelhető. Szétszórtak, nehezen koncentrálnak, kerülnek a tartós szellemi erőfeszítést igénylő feladatokat. Elfelejtik a megtanult anyagot, rossz a helyesírásuk és gyengék számításban. Az eredmények rávilágítanak az SNI-szek magatartásproblémáinak jellemzőire és hangsúlyosságára. Támpontul szolgálnak a gyermekek megértéséhez. A pszichés fejlődési zavarral együttjáró, társuló tünetek kezelése az integráció szempontjából legalább annyira fontos, mint a rehabilitációs-rehabilitációs ellátás biztosítása. A magatartásproblémás gyermekkel szemben alkalmazott bánásmód kiválasztásában és a tünetek enyhítésében az együttnevelés minden résztvevőjének, a gyógypedagógusnak, a befogadó pedagógusnak és a szülőknek is nagy szerepe van.

A NEVELÉSTUDOMÁNY „MOSTOHAGYERMEKEI”? KIADVÁNYOK, TANULMÁNYOK, ÍRÁSOK A HAZASZERETET, HONVÉDELEM, KATONAPEDAGÓGIA TERÜLETÉN

Hajdicsné Varga Katalin / Budapesti Gazdasági Centrum Berzeviczy Gergely Szakgimnáziuma

Kulcsszavak: tanulmányok, írások, kiadványok a hazaszeretetre nevelés, katonapedagógia területén

A hazaszeretet, hazafiság, honvédelem, katonapedagógia kutatása időszakonként megerősödik, de kijelenthetjük, hogy ezek a diszciplínák a neveléstudósok által kevésbé kutatott, csak részlegesen feltárt területnek tekinthetők. Vizsgálatomban az 1990-2015 között megjelent tanulmányok, könyvrészletek sajátosságait kívántam feltárni. A vizsgálatot online végeztem: könyvtárak (OSZK, Pedagógiai Könyvtár stb.), szakkönyvtárak (NKE, Hadtudományi Intézet stb.) interneten elérhető anyagait tekintettem át, továbbá pedagógiai-neveléstudományi-szaktudományi folyóiratok internetes számain vettem górcső alá (pl. Képzés és Gyakorlat, Iskolakultúra, Hadtudományi Szemle stb.). Jelenleg nincs olyan tanulmány, könyv, amely a magyar hazafias, honvédelmi nevelés történetét, jelen állapotát, eredményességét, változásának szükségességét kifejezetten a neveléstudomány oldaláról vizsgálná. A kutatási szempontok és a vizsgálatok eredményei élesen különböznek egymástól attól függően, hogy a kutatók milyen tudományterület képviselői. A régi és az újonnan alakult honvéd középiskolákban folyó neveléssel foglalkozók főleg nevelésmódszertani, szociológiai aspektusokat vizsgálnak. A pedagógiai kutatók többsége pedagógiaelméleti, pszichológiai határterületeket érint. Hivatásos katonák egyetemi, szakvizsgás tanulmányaik során főleg hazafias nevelésre kidolgozott tanár-továbbképzési programok mibenlétét taglalják. Kiemelkedő példája a területnek pl. az Iskolakultúra két száma 1998-ból. Az első a hazai és európai biztonsági feladatok megfogalmazásához nyújtott a pedagógusok számára bőséges ismeretet. Az októberi szám tematikájának centrumában a drogmegelőzés állt a Magyar Honvédségben. Neveléstudós munkájában az iskola hazafiasság-formáló szerepéről szólt: a hazafias eszmék megjelenítése hagyományosan a közösségivé nevelés egyik formájának, a nemzeti szocializációnak a tradicionális terepe. Született kötet, amelynek szerzője bemutatta a XX. századi magyar katonaiskolákat, honvédelmi kollégiumokat. E kiadvány alapjául szolgálhatna további neveléstörténeti vizsgálatokhoz, amelyek az egyes honvédelmi kollégiumok életét tárnák fel. A sorkatonaság megszűnése után rövid tanulmányok, írások szóltak a hazaszeretetre, hazafiságra nevelés lehetőségeiről. Fiatal kutató az újjászülető középiskolai katonai oktatást, majd az abból kifejlődő katonai középiskolát mutatja be írásaiban. Véleményem szerint nagy úrt töltene be egy szerkesztett kötet, amely legalább egy helyre gyűjtené ezen írásokat, hogy a téma iránt érdeklődők vagy azt kutatni kívánók segítségül hívhassák azt.

A HATÁRON TÚLI PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐ HALLGATÓK TOVÁBBTANULÁSI DÖNTÉSEIRE HATÓ TÉNYEZŐK

Joó Orsolya / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: továbbtanulás, tőkefajták, értékek

Jelen kutatás célja a továbbtanulási döntés és a pályaválasztás vizsgálata a határon túli pedagógusképzésben résztvevő hallgatók körében. Bemutatjuk a legjelentősebb továbbtanulást, intézmény- és pályaválasztást kutató elméleteket, különös tekintettel a pedagógushallgatókra vonatkozóan – mennyire befolyásolja a továbbtanulást és a pályaválasztást az értékpreferenciák, a tőkefajták jelenléte. Kvantitatív eredményeinkre támaszkodva mutatjuk be ezen tőkefajták és értékpreferenciák jelenlétét és jelentőségét a határon túli hallgatók körében. Azokat a tényezőket kerestük, amelyek befolyásolják a hallgatókat a döntés meghozatalakor, a képzésbe jelentkezés kezdetén. Kutatások bizonyítják, hogy a továbbtanulási döntés sok tényezővel hozható összefüggésbe, közülük is meghatározó szerepe van a társadalmi háttér a továbbtanulási hajlandóságra gyakorolt hatásának, egyfelől közvetve a képességeken keresztül, másfelől közvetlenül, az oktatás költségei, az oktatási rendszerre vonatkozó ismeretek, az oktatás hozamára vonatkozó információk és a társadalmi helyzettel összefüggő preferenciák révén. Az anyagi és a kulturális tényezők egyaránt meghatározzák a továbbtanulási döntéseket. A társadalmi különbségek mennyiben befolyásolják a továbbtanulási döntéseket. Szakirodalomra és kvantitatív kutatási eredményekre alapozva próbálom megmagyarázni a továbbtanulási döntések mechanizmusát a kárpátaljai magyar tannyelvű tanárképzésben résztvevő hallgatók körében, amelyek több tényező mentén születnek meg, s kölcsönösen hatással vannak egymásra. A továbbtanulási preferenciákra hatást gyakorol a család, az iskola, a közvetlen környezet (Lannert, 2004). A határon túli hallgatók körében pedig még több, plusz érték is megjelenik a továbbtanulási döntés meghozatala során. Kutatásunkban bebizonyítottuk, hogy a nyelvi tőke megléte is jelentősen befolyásolja ezen hallgatók döntését. Kutatásunkban tehát a továbbtanulási és pályaválasztási aspirációkra ható tényezőket külön-külön vizsgáljuk meg, majd próbálunk összefüggést találni a pedagógushallgatók választási motívumai és e tényezők között.

FELNŐTTKÉPZÉS TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK MAGYARORSZÁGON

Juhász Erika / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: felnőttképzés történet; felnőttkori művelődés; felnőttkori tanulás

A felnőttek tanulása és művelődése mondhatni egyidős az emberiséggel. Amióta az emberiség létezik, folyamatos fejlődésben van, és ehhez a folyamatos tanulás és művelődés elengedhetetlen feltétel. A napjainkban zajló felnőttképzési és művelődési folyamatok értelmezéséhez, fejlesztéséhez jó alapot nyújt a történeti előzmények megismerése. Szervezett és széles tömegek részére elérhető tanulási és művelődési formákról – többek között a reformációra és a humanizmusra alapozva – a felvilágosodás időszakától beszélhetünk Magyarországon. A társadalmi-gazdasági események meghatározóak minden kor oktatása és művelődése terén is, de ezekről csak érintőlegesen teszünk említést, mivel számos történeti és művelődéstörténeti kötet feldolgozta már ezt. A felnőttkori tanulás és művelődés történetének középpontjában a jeles kezdeményezések és jeles személyiségek állnak. Ezek a folyamatok és személyek több esetben évtizedekre meghatározták a felnőttek tanulását és művelődését, kihatással voltak a következő időszakokra. A történeti vázlat a felvilágosodástól a rendszerváltás időszakáig dolgozza fel a felnőttkori tanulás és művelődés fő folyamatait, és ebben hét korszakot különítünk el: 1. a hazai felnőttképzés előzményei (– 1771.) 2. felvilágosodás és reformeszmék (1772-1824.) 3. reformországgyűlések és szabadságharc (1825-1849.) 4. kiegyezés előtt és után (1850-1889.) 5. szabadoktatás kora (1890-1919.) 6. két világháború között és a II. világháború időszaka (1920-1944.) 7. a II. világháború végétől a fordulat évéig (1945-88) Ezeknek az időszakoknak a fő jellegzetességeit taglalja a poszterbemutató, amelyben lehetőséget kívánok adni arra, hogy egységes keretben mintegy összehasonlítható formában jelenítsük meg az egyes korszakok meghatározó intézkedéseit, szervezeteit, újdonságait. Ezáltal áttekinthetővé válnak a folyamatok, az újítások, az egyes korszakokban meghatározó tanulási és művelődési jelenségek a rendszerváltás időszakáig. Az ezt követő időszakról már több kötet is megjelent, amelyek az elmúlt évtizedeket értékelik vagy a felnőttkori tanulás vagy a művelődés terén. Ezekkel összeillesztve puzzle-szerűen kirajzolódik a felnőttkori tanulás és művelődés történeti íve a kezdetektől napjainkig.

AZ OLASZ, MINT MÁSODIK IDEGEN NYELV OKTATÁSÁNAK HELYZETE MAGYARORSZÁGON 2014–2017 KÖZÖTT. MÉRHETŐSÉG, KIHÍVÁSOK ÉS LEHETSÉGES MEGOLDÁSOK

Kendeh-Kirchknopfné Farkis Tímea / PTE BTK Romanisztika Intézet Olasz Tanszék

Kulcsszavak: olasz nyelv, középszintű, emeltszintű érettségi

Az olasz, mint második idegen nyelv oktatásának helyzete Magyarországon 2014–2017 között. Mérhetőség, kihívások és lehetséges megoldások Előadásomban a statisztikai adatok (OH) mentén szeretném felvázolni azt a helyzetet, amely a középiskolákban, elsősorban a gimnáziumokban folyó nyelvoktatást jellemzi. Különös tekintettel az olasz nyelvet, mint második idegen nyelvet érintő változásokat szeretném bemutatni, választ keresni arra a problémára, mely az adatok tükrében negatív tendenciát mutat. Miért csökken az olasz nyelvből középszinten, és emeltszinten érettségizők száma évek óta – a demográfiai helyzet által indokolt tendenciát beleértve – miközben a 9. osztályban még a tanulók viszonylag magas létszámban választják? Diákok, olasztanárok által kitöltött kérdőíveket elemezve igyekszem megválaszolni a felvetett kérdéseket, levonni a következtetéseket. A kérdőív kérdéseit a pedagógus folyamatos szakmai támogatását segítő szaktanácsadói látogatáshoz készült Pedagógus kompetenciaterületekre épülő megfigyelési szempont gyűjtemény óralátogatáshoz c. OFI munkaanyag alapján, valamint a PTE Tanárképző Központ, valamint az Oktatási Hivatal által módosított, az emberi erőforrások minisztere által 2016. január 25-én jóváhagyott tájékoztató anyag alapján készítem el. 1. Pedagógiai módszertani felkészültség 2. A pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz szükséges önreflexiók 3. A tanulás támogatása. Tanuláselmélet, tanulásszervezés, motiváció 4. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése, a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló, a többi gyermekkel, tanulóval együtt történő sikeres neveléséhez, oktatásához szükséges megfelelő módszertani felkészültség 5. Tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység - csoportok működtetése 6. A pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése. A pedagógiai folyamatokhoz illeszkedő értékelés 7. Kommunikáció, szakmai együttműködés, problémamegoldás 8. Elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért A jelenlegi óraszámok mellett, mit tehet a pedagógus annak érdekében, hogy a 9.-10. osztályban tanult második nyelvből, a diákok legalább középszintű érettségit tegyenek? Ideális és elvárható lenne az emelt szintű érettségi, hiszen így a diákok a középoktatás keretein belül szereznének középfokú nyelvvizsgával egyenértékű bizonyítványt akár két nyelvből is. Lehetséges megoldásokat szeretnék bemutatni, amelyek a statisztikai adatok, eredmények alapján eredményesek, jól működnek (Barcs, Balatonalmádi).

INKLUZIÓS FELKÉSZÍTŐ PROJEKT A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN

Kerekes Valéria / ELTE TÓK

Társzerzők: Böddi Zsófia, Serfőző Mónika, F. Lassú Zsuzsa, Endrődy-Nagy Orsolya / ELTE TÓK

Kulcsszavak: inklúzió; pedagógusképzés; módszertani innováció

A sajátos nevelési igényű gyermekek befogadó nevelésének fontossága és aktualitása vitathatatlan, nemzetközileg elfogadott tény (Ferguson, 2008). Hazánkban az együttnevelés helyzetének fejlesztésére kitűnő lehetőséget nyújt más országok tapasztalatának, gyakorlatának megismerése, mely támogatást adhat ahhoz, hogy az integráció helyzetéből az inklúzió felé mozduljunk el (vö. Kron, 2012). A sikeres együttnevelés szempontjából kulcstényezőnek tekinthetők a pedagógusok, hiszen nagy felelősségük van az integráció feltételeinek megteremtésében, a gyermekek fejlődésének támogatásában. Ennek tükrében a kapcsolódó elméleti és gyakorlati innovációs törekvések elengedhetetlenek pedagógusképzés különböző területein. Poszterünkön bemutatunk egy inkluzív nevelést célzó nemzetközi projektet, melynek fő célja azoknak a leendő- és pályán lévő kisgyermeknevelők, óvodapedagógusok, tanítók, segítő szakemberek stb. támogatása, akik a mindennapi munkájuk során részt vesznek - bölcsődés kortól kisiskolás korig - speciális szükségletű gyermekek inkluzív nevelésében és oktatásában. A képzés célja, hogy fejlessze a résztvevők inklúzióval kapcsolatos kompetenciáit, a támogatást biztosításon nekik pl. az inklúzióval kapcsolatos módszertani készletük gyarapítása által. A három évre tervezett munka több elemből tevődik össze. Az első szakaszban a különböző (partner) országok összeállítottak egy inklúziós „kézikönyvet”, amelyben a jelenleg nemzetközileg is datált húsz legjellemzőbb sérülékenység-specifikum leírása olvasható és amely a különböző sajátos nevelési igényekkel rendelkező gyermekekre vonatkozó főbb információkat és nevelésükkel/oktatásukkal összefüggő kompetencialistákat tartalmazza. A következő - jelenleg is tartó - részben egy online felület segítségével a különböző területeken dolgozó szakemberek megoszthatják egymással: a saját gyakorlatuk tapasztalatait, a sajátos nevelési igényre vonatkozó tárgyi- és szociális környezet létrehozásának lehetőségeit, továbbá a konkrétan kipróbált és bevált módszereiket. Mindezek mellett a projekt legfontosabb eleme az elméleti anyagok és a gyakorlatban kipróbált módszerek ötvözése a felsőoktatási- és egyéb továbbképzések során. Poszterünkön a nemzetközi projekt résztvevőinek és egységeinek ismertetésén túl egyrészt bemutatjuk, miképpen építettük be a 0–12 éves korosztállyal foglalkozó pedagógusok alapképzésébe, illetve egy szakirányú pedagógus-továbbképzésbe az inklúziós fejlesztést tartalmazó elemeket. Másrészt bemutatásra kerül az a két napos önálló továbbképzés, melynek fókuszában a résztvevők inklúziós ismereteinek és készségeinek fejlesztése állt. A képzés az ismeretek közvetítésén túl jelentős mértékben épít a sajátélményre, az ön- és társismeret fejlesztésére is.

HOGYAN OLDJÁK MEG A KÖZÉPISKOLÁSOK ÉS AZ EGYETEMISTÁK UGYANAZT A MATEMATIKA FELADATOT?

Kiss Márton / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: problémamegoldás, emlékezet, módszerválasztás

Kutatásunkkal azt vizsgáltuk, hogy milyen módszert választanak ugyanannak a matematikai feladatnak a megoldásához a középiskolai tanulók, illetve egyetemi hallgatók. A hipotézisünk az volt, hogy a középiskolások inkább választják az emlékezetükben frissebb módszereket az egyébként egyszerűbbnek tűnő összefüggések helyett, míg a matematika BSc-s hallgatóknál már megjelenhet a nagyobb tudatosság. A problémamegoldás során a megértés mellett a szkémák és a metakogníciós képességek fejlettsége is fontos. Ehhez nagy szükség van az emlékezetre, amin belül kiemelt jelentőségű a munkamemória. Az általunk készített felmérésben a tanulóknak olyan feladatot kellett megoldaniuk, amely a háromszögek oldalai és szögei közötti kapcsolatot leíró szinusz- és koszinusztétel témakörébe tartozott, de az előbb említett tételeken kívül számos más összefüggés is elvezethetett a megoldáshoz (Pitagorasz-tétel, szögfüggvények stb.). A felmérést egy 27 fős 11. évfolyamos gimnáziumi osztállyal írtattuk meg, akik két héttel korábban írtak dolgozatot a témakörből, így még frissen élt emlékezetükben a szinusz- és koszinusztétel. A példa mindhárom része megoldható volt csupán Pitagorasz-tétellel és szögfüggvényekkel, tehát a szinusz- és koszinusztétel nélkül is, ennek ellenére 27 főből 23-an használták az utóbbi két tétel valamelyikét, 9-en pedig kizárólag ily módon próbáltak megoldáshoz jutni. 10 tanuló egyszer sem alkalmazta a Pitagorasz-tételt, 18-an pedig a szögfüggvényeket. Az eredmények szerint a tanulók valóban szívesebben használták a memóriájukban frissen élő módszereket. Ezek után következtethetünk arra, hogy az új ismeretek háttérbe szorítják a korábban tanultakat, és nem alakul ki olyan szkéma, amely a módszerek tárházából mindig a legegyszerűbb megoldási módot szolgáltatná. A feladatot 33 matematika BSc-s hallgató is megoldotta következő bontásban: 21 fő ugyanazt a feladatot kapta, mint a középiskolások, míg a 12 fős csoportnál szerepelt egy rutinfeladat is a szinusz-, koszinusztételt illetően a másik előtt. Ezzel a rutinpéldával akartuk feleleveníteni a két összefüggést, és kíváncsiak voltunk, hogy kihat-e ez a módszerválasztásukra. A 33 fő közül csak 1 olyan hallgató volt, aki nem használta a Pitagorasz-tételt. A 12 fős csoportban 5-en használtak szinusz- vagy koszinusztételt, a 27 fős csoportban pedig 3-an, de nem akadt senki, aki csak ezeket alkalmazta. Az eredmények szerint a munkamemóriába behívott ismeretek kis mértékben befolyásolták a módszerválasztást, de már megjelent egy átgondoltabb megoldási útkeresés, hiszen a legegyszerűbb összefüggéssel szinte mindenki élt. Úgy tűnik, hogy a vizsgált hallgatóknál már megvan az a képesség, hogy az elsajátított ismeretek közül megtalálják azt, amely a legegyszerűbb megoldáshoz vezet. Érdekes kérdés viszont, hogy milyen eredményt mutatna rájuk vonatkozóan, egy, a saját tudásszintjükhöz, azaz az egyetemi tananyaghoz illeszkedő felmérés.

A DUÁLIS GÉPÉSZMÉRNÖKI KÉPZÉS EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

Kocsis Imre Dr. / Debreceni Egyetem Műszaki Kar

Társszerzők: Bácsné Bába Éva; Fenyves Veronika / Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Kulcsszavak: gépészmérnök, duális, eredményesség

Az oktatáspolitikai elképzelések (Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia, 2016) és az ipari szereplők igényei az utóbbi években egyöntetűen az mutatták, hogy a duális képzések bevezetése indokolt a műszaki felsőoktatásban. Ennek hatására 2015 több egyetemen indult duális képzés gépészmérnöki szakon. A duális képzés fogalma új volt az érintettek számára, így egy olyan képzésről kellett „elhitetni”, hogy jó választás, ami korábban nem volt. A duális képzésbe jelentkezőknek kettős szűrésen kellett átmenniük: vállalati felvételi beszélgetésen kellett részt venniük, ahol a normál felvételi eljárástól függetlenül ítélték meg az alkalmasságukat. Az első évfolyam három félévet zárt le, így lehetőség van a duális képzési folyamat eredményességének megítélése, a folyamatfejlesztésre. A felsőfokú duális képzésben a hallgatóknak teljesíteniük kell az egyetemi kötelezettségeiket, emellett a vizsgaidőszakban és az iskolai szünetekben a vállalatoknál kell dolgozniuk, mindössze 4 hét szabadságuk van egész évben. Ez a hallgatóra igen nehéz terhet ró, ezért vizsgálni kell, hogy ez a megoldás mennyiben szolgálja a képzés sikerét. Kérdés, hogy az egyetemi elméleti és a vállalati gyakorlati képzés viszonya milyen, a párhuzamosság milyen mértékben segíti szakma tanulását. Az is érdekes, hogy a hallgatók és a vállalatok azt kapták-e a duális képzéstől, amire számítottak. Úgy gondoljuk, hogy a hallgatók motivációja és a képzés eredményessége jelentősen függ e kérdésekre adott válaszoktól. Számos, a duális képzés általános elveit tárgyaló tanulmány érhető el (pl. Duális oktatás: áthidaló megoldás zavaros helyzetben?, tanulmány, EU Parlament, A duális képzés gyakorlati fejlesztése, Humanitas Socialis Kft., Esettanulmányok, Battersea Kft.). A duális mérnökképzésben zajló tanítás részletkérdéseiről, a hatékonyság vizsgálatáról azonban eddig kevés szó esett. A poszter témáját adó empirikus vizsgálat egyrészt az egyetemi Neptun rendszerből teljes részletességgel kinyerhető tanulmányi eredmények elemzésén, másrészt a duális képzésben részt vevő hallgatók és vállalati szakemberek körében végzett felmérésen (interjúkon) alapszik. A számszerű eredmények és az interjúkból leszűrt megállapítások azt mutatják, hogy a duális képzésben résztvevők tanuláshoz való viszonya más, mint a többi hallgatóé. Az induláskor meglévő (nem jelentős) eltérés, hogy a vállalatok által kiválasztott hallgatók felvételi pontszáma 10,6-del nagyobb, mint a normál gépészmérnöki képzésre jelentkezők pontszáma. A tanulmányok eddigi 3 félévét tekintve a súlyozott tanulmányi átlag vizsgálata azt mutatja, hogy míg az induláskor közel azonos eredményt értek el a két csoportban, addig a további 2 félévben jobban szerepeltek a „duális” hallgatók, kb. 0,2-del jobb átlagot produkáltak. Az interjúk feldolgozása finomabb képet mutat a tanulást befolyásoló hatásokról. A duális hallgatók céltudatossága, elkötelezettsége magasabb szintű, ami kihat a tanulmányaik eredményességére.

A 2014/2015. TANÉV ÉS A 2015/2016. TANÉV TANTÁRGYAINAK VIZSGÁLATA SIKERTELEN TELJESÍTÉS SZEMPONTJÁBÓL A DE GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR HALLGATÓI KÖRÉBEN

Kovács Karolina Eszter / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Társzerzők: Fenyves Veronika; Bácsné Bába Éva / Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Juhász Csaba / Debreceni Egyetem, Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi
és Környezetgazdálkodási Kar

Kulcsszavak: lemorzsolódás, halogatás, felsőoktatás

A felsőoktatási lemorzsolódás fontos oktatáspolitikai kérdés, amelynek számos ok húzódhat a háttérében. Az okok feltárása, a lehetséges lemorzsolódók előzetes azonosítása és az ez ellen ható intézkedések bevezetése kulcsfontosságúak a hallgatók és az intézmények számára egyaránt. A lemorzsolódás egyik oka a sikertelen tantárgyteljesítés, amely a tanulót halasztásra, passzíválásra, vagy akár tanulmányai megszüntetésére is készítheti. Különösen nagy ennek az esélye azoknak a hallgatóknak a körében, akik alapvetően halogató személyiséggel rendelkeznek, hiszen ez megerősítheti alapfelvetésüket a tanulmányaik tekintetében. Másik rizikócsoportot képeznek azok a tanulók, akik alapvetően kudarckerülő, személyiséggel és attitűdökkel jellemezhetők, hiszen esetükben a sikertelen tantárgyteljesítés kudarcként értelmeződik, amely az ilyen típusú személyeknél belső feszültséget és csökkentértékűséget okoz, s mindenképpen elkerülendő számukra, így a hallgatót akár egy ilyen tapasztalat is ösztönözheti tanulmányai idő előtti befejezésére. Fontos megemlíteni továbbá a kontroll helyének szerepét is, hiszen ha a személy belső kontrollal jellemezhető, s hisz a saját kontrolljában az akadémiai sikeressége felett, facilitátorként hat a tanulási folyamatra és a vizsga kimenetelére is. Jelen kutatás vizsgálati mintáját a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar hallgatói képezték (N=22161). A kutatás célja annak a meghatározása, hogy melyek voltak azok a tantárgyak a 2014/2015. és a 2015/2016. tanév folyamán (az első és második szemeszterben egyaránt) a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar esetében, amelyekkel a hallgatóknak nehézségeik adódtak az egyes szakokon, amely sikertelen tantárgyteljesítéshez (magába foglalva az aláírás megtagadását, illetve a sikertelen vizsgát is) vezetett, növelve a halasztás és a lemorzsolódás esélyét. Az eredmények összesítése során elsősorban a 10%-nál nagyobb sikertelenségi rátával rendelkező tantárgyakra fókuszáltunk. Az elemzés alapján képező adatokat a Debreceni Egyetem tanulmányi rendszerének statisztikai mutatói képezték a Gazdaságtudományi Kar hallgatóira fókuszálva. Eredményeink alapján a kar több típusú képzési (alap- és mesterképzés, felsőoktatási szakképzés) szakján is igen magas sikertelenségi ráta tapasztalható, elsősorban a levelező tagozaton tanuló diákok körében, amely alátámasztja és indokolja a kar nagyobb arányú lemorzsolódási statisztikáját. A kapott adatok gyakorlati relevanciája a képzés fejlesztésében, az up-to-date oktatási folyamat fenntartásában, valamint a lemorzsolódási ráta csökkentésében található.

KÉZILABDABÍRÓK EGÉSZSÉGMAGATARTÁSÁNAK VIZSGÁLATA

Kovács Karolina Eszter / Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: játékvezetők, egészségmagatartás, szorongás, megküzdés

Az egészségmagatartás, és ezen belül is az olyan pszichológiai faktorok, mint a szorongás vagy megküzdés igen fontos aspektusai életünknek, s nagymértékben befolyásolják jelenünket és jövőnket egyaránt. Még fontosabb ez a kérdés a sportolók és a játékvezetők esetében. Alapvetően a sportolói lét az egészségtudatosság magasabb fokát feltételezi, ez azonban nem minden esetben korrelál, hiszen a szakirodalom ellentétes eredményekre mutatott rá. Ráadásul – habár a sportolók körében már számos vizsgálatra került sor e témában – a játékvezetők tulajdonságainak, magatartásának vizsgálata mindezidáig kevés kutatás alapját képezte. Így jelen kutatásban a kézilabda játékvezetők egészségmagatartásának, ezen belül is az önminősített egészségtudatosság, az összesített egészségmagatartás, a megküzdés és szorongás feltérképezése került a fókuszba saját mintán (Játékvezetői adatbázis, N=38). Az eredmények alapján a játékvezetők között különbség tapasztalható az életkor, nem, szülők iskolai végzettsége, valamint a testvérek jelenléte alapján. A felnőtt korú játékvezetőkre a megküzdés szignifikánsan magasabb foka volt jellemző, továbbá az egészségmagatartási index és az egészséges életvitel önminősített módjának eredményei alapján is eredményesebbnek tekinthetők, valamint szorongásuk mértéke is alacsonyabb. A nemek tekintetében nem áll fenn szignifikáns különbség, ugyanakkor tendencia szintű különbségekről mindenképpen beszélhetünk a megküzdés és szorongás tekintetében, hiszen a férfiakra a szorongás alacsonyabb foka, míg a megküzdési rugalmasság nagyobb foka jellemző. A szülők iskolai végzettségének hatása is jelentősnek mutatkozott. Az anyák esetében elsősorban a középfokú iskolai végzettség esetében mutatkoztak a legeredményesebbnek a vizsgálati személyek, míg a leginkább veszélyeztetettnek az alacsony végzettséggel rendelkező anyák gyermekei bizonyultak. Az apák iskolai végzettségének tekintetében azonban az tapasztalható, hogy a felsőfokú iskolai végzettség bír a legnagyobb protektív hatással, s egyértelműen az alacsony iskolai végzettség általi veszélyeztetettségének tendenciái láthatóak a vizsgált változók tekintetében. Végül a testvérek szerepének vizsgálatára került sor, amely alapján elmondható, hogy a testvér - mint a társas támasz egyik forrása - jelenléte pozitív hatással bír az egészségmagatartásra, önminősített egészségre, megküzdésre és szorongásra egyaránt. A kapott eredmények relevanciája a játékvezetők egészségtudatosságának növelésében rejlik, hiszen a játékvezetők referenciaszemélyekként tarthatók számon, mint az adott sportág szakértői. Fontos továbbá ezen személyek esetében a megküzdési rugalmasság detektálása és fokozása, hiszen a játékvezetői szituáció számos szorongásfaktort rejt magában, amelyekkel a mérkőzések vezetőinek hatékonyan kell megküzdeniük, s a környezet feletti kontrolljukat is szükséges fenntartaniuk, amelyhez elengedhetetlen a szorongásszintjük és megküzdési potenciáljuk beható vizsgálata.

AZ ÉNKÉP ÉS ÖNÉRTÉKELÉS VIZSGÁLATA KISISKOLÁSOK ÉS SERDÜLŐK KÖRÉBEN

Kovács Nóra / „A Vasút a gyermekekért” Alapítvány Középiskolai Kolléguma

Társszerző: Kékes Szabó Marietta / Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kulcsszavak: énkép; önértékelés; szociális énkép

Az énreprezentáció nem statikus fogalom, változása számos fejlődési cikluson megy keresztül, melyben a gyermeket körülvevő felnőttek (szülők és tanárok) visszajelzései és a társas összehasonlítás (kortársak) komoly jelentőséggel bírnak. Ezen folyamatban alakul ki az egyén önértékelése is, melyben önmagához fűződő viszonya, magatartásának és képességeinek kritikus megítélése nyernek kifejezést. Míg az egészséges önértékeléssel bíró gyermekek mind iskolai teljesítményüket, mind társadalmi integrációjukat tekintve sikerebbek, addig az önértékelési zavarral érintettek szorongóbbak, inkább lehetnek iskolai zaklatások áldozatai és mutathatnak deviáns viselkedésformákat. Kutatásunkban kisiskolások és középiskolások énképének és önértékelésének vizsgálatát, összehasonlítását tűztük célul. Kutatási módszerként Gilly, Lacour és Meyer (1976) Énkép és szociális énkép kérdőívének Kósáné, Porkolábné és Ritoók (1987) által magyar nyelvre adaptált, módosított változatát és Coopersmith Önértékelés kérdőívének Kozéki-féle (1978) magyar nyelvű változatát használtuk. Így négy aspektusból (én, iskola, otthon és társak) nyerhettünk részletes képet a vizsgálati személyek énképéről és önértékeléséről. Vizsgálatunkba 50 alsó tagozatos (M: 9,75 év; SD: 0,432; 30 lány/20 fiú) és 53 középiskolás (M: 16 év; SD: 1,441; 31 lány/22 fiú) diák került bevonásra. Eredményeink szerint az alsó tagozatosok pozitívabb énképpel és önértékeléssel rendelkeznek, mint a középiskolások. A nemi különbségeket tekintve az alsó tagozatosoknál a lányok, a középiskolásoknál pedig a fiúk énképe bizonyult pozitívabbnak. Az önértékelésre vonatkozóan hasonló kép tárult elénk, noha az idősebb korosztály esetén kiegyenlítettebb eredmények születtek. Végezetül az énkép és az önértékelés relációjában feltárt szoros, pozitív irányú együttjárások a két fogalom egymással való összefüggését erősítik meg, miszerint az egyik meghatározza a másikat, azok előfeltételei egymásnak. Összegzőképpen elmondható, hogy a középiskolásokra jellemző differenciáltabb énképben az önmagát változatos aspektusokból is jellemezni tudó, ugyanakkor ellentétpárok mentén gondolkodó, így belső pszichés konfliktusokkal küzdő személy tükröződik. Ez pedig szükségszerűen jár együtt az önértékelés alacsonyabb szintjével. A fejlődés útja ezen ellentétek integrálása lesz, amihez a fiatalok oktatásával és nevelésével foglalkozó pedagógusok is – növendékeiket ismerve és velük jó kapcsolatot ápolva – nagyban hozzájárulhatnak.

TÁRSAS KÉSZSÉGEK ALAKULÁSA KISISKOLÁS ÉS SERDÜLŐKORBAN

Kovács Nóra / „A Vasút a gyermekekért” Alapítvány Középiskolai Kolléguma

Kulcsszavak: szociális kompetencia; társas készség; társas kapcsolat

Előadásomban a szociális, társas készségek tágabb egységét, a szociális kompetenciákat ismertetem, valamint annak fejlesztési lehetőségeit, fejlődését. Az elméleti és empirikus háttérben elsősorban magyar szerzők munkásságára, gondolataira utalok vissza (Kasik László, Konta Ildikó, Nagy József, Zsolnai Anikó). Kutatásom célja, hogy a kisiskolás és serdülő fiatalok társas készségeit felmérjem és összehasonlítsam, valamint saját magam által összeállított szociális fejlesztés hatásvizsgálata volt. Kutatásomban 50 alsó tagozatos (M: 9,75; SD: 0,43, 20 fiú/30 lány) és 54 középiskolás diákot (M:15,981 SD:1,421; 22 fiú/32 lány) vontam be. Közülük 15 középiskolás diák (M: 14,533; SD: 0,499; 4 fiú/11 lány) vett részt a fejlesztésben. Kutatási eszközként Kósáné Ormai Vera Társas készség kérdőívét használtam, mely négy dimenzió mentén vizsgál (kommunikációs készség, érzelmi kifejezés képessége, érzelmi helyzet vállalása és társas viszony). A társas készségeket fejlesztő foglalkozás 3 alkalomból állt, mely jó alapul szolgálhat a további fejlesztési terv kidolgozásához. Az első foglalkozás a csoport megismerést, csoportfolyamok beindítását célozta. Míg a második alkalommal a kreativitást és az együttműködést célzó feladatok kaptak szerepet. Az első két foglalkozás alatt a bizalom fejlesztésére is hangsúlyt fordítottam. A harmadik foglalkozás esetében az érzelmek és az önfogadás volt a fő téma. Kutatásomban azt az eredményt kaptam, hogy az alsó tagozatos diákok pozitívabban ítélik meg társas készségeiket, mint a serdülők. A kapott eredménynek az lehet az oka, hogy a serdülők kritikusabbak magukkal szemben, így saját képességeiket gyakran lebecsülik. Mivel társas viselkedésüket, az immár kiszélesedett, társas közeg elvárásainak megfelelően alakítják, így előfordulhat, hogy ennek köszönhetően érzékelik kevésbé erősnek magukat egyes területeken a serdülők. A kisiskolások pozitívabb eredménye abból eredhet, hogy a gyermek arra vágyik, hogy elfogadják őt, így igyekszik minden területen megfelelni mások elvárásainak, leginkább a felnőttekének. További eredménye kutatásomnak, hogy alsó tagozatosok esetében a lányok kedvezőbben ítélik meg társas készségeiket, mint a fiúk, melynek ellenkezője igaz a középiskolás korosztály teszt kitöltőire. A fejlesztésben résztvevő csoport esetében a társas viszony tekintetében történt jelentősebb pozitív irányú változás, míg az érzelmi helyzet vállalása esetében kedvezőtlenebb eredményt kaptam.

A MENTŐTISZT, SZÜLÉSNŐ, ÁPOLÓ SZAKIRÁNY PÁLYAKÉPÉNEK, HIVATÁSUK PRESZTÍZSÉNEK VIZSGÁLATA

Kupeczik Éva / Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

Kulcsszavak: pályakép; presztízs; felsőoktatás

Az alapkutatási célom az ápolás- és betegellátás alapszak pályaképének vizsgálata volt. A felmérésben egészségügyi főiskolai hallgatók és nem egészségügyi vonatkozású végzős, pályaválasztás előtt álló középiskolai tanulók vettek részt. A kérdőív első részét Serge Moscovici szociális reprezentáció elméletén alapuló asszociatív kérdőív adta, a második részének segítségével a pálya jellemzőit, valamint a pályaelhagyás lehetőségeit tártam fel. Az eredmények alapján a hallgatók nemcsak a választott pályájukat, hanem a mentőtiszt szakmát is pozitív érzelmeket, értékeket előhívó reprezentációkkal, a szülésznői hivatást célcsoportjukkal (anya-újszülött), az ápolói hivatást pedig a szakmai munkafolyamatokkal, rendszerükkel jellemzik. A hallgatói és középiskolai értékelés során csak a mentőtiszt pálya jellemzésénél volt kiütő különbség: a középiskolai tanulók a hivatást elsősorban a pálya fizikai szimbólumaival írták le. A negatív tartalmú említések használata gyakrabban fordult elő a hallgatóknál, leginkább az ápoló szakirány képviselőinél. A kérdőív másik részét csak a pályát választott, már alapképzésben részt vevő hallgatók töltötték ki, melyben tízfokú skálán kellett értékelniük, mennyire fontosak számukra az általam meghatározott szempontok: önkifejezés, örömforrás, társadalmi presztízs, szakmán belüli könnyű elhelyezkedés, kis esély a munkanélkülivé válásra, szakmán belüli fejlődés, szakma családdal való összeegyeztethetősége, fizetés arányossága a munkaidővel, stressz-faktor kismértékűsége, kreativitás, szakmán belüli mozgástér, kapcsolati háló. A következőekben ugyanúgy tízfokú skálán pontozniuk kellett, hogy az ezekre a szempontokra írt kijelentések mennyire jellemzik választott pályájukat. Kiderült, hogy a szakmán belüli fejlődés és a fizetés arányossága a munkaidővel volt a legfontosabb a hallgatóknak, utóbbit pedig a legkevésbé biztosítja választott pályájuk. A további kutatásom középpontjába a társadalmi presztízs vizsgálatát helyeztem. A korábbi eredményekből kiderült, hogy a társadalmi presztízs a vizsgált szakirányok tekintetében az ápoló szakirány hallgatóinak a legfontosabb, őt követik a szülésznők, legkevésbé pedig a mentőtiszt hallgatóknak. Ezzel szemben a pálya jellemzőinél az látható, hogy a mentőtiszt hallgatók értékelik a legmagasabb átlagpontszámmal a kijelentést, vagyis az eredmények értelmében az ő pályájuk kapja meg a többi hivatáshoz képest leginkább a megfelelő tekintélyt, az ápolói hivatás pedig legkevésbé.

JAVASLAT EGY ÚJ INKLÚZIÓS INDIKÁTOR KIFEJLESZTÉSÉRE

Lénárt András / European Agency for Special Needs and Inclusive Education

Kulcsszavak: indikátorok, adatgyűjtés, inkluzív oktatás

Javaslat egy új inklúziós indikátor kifejlesztésére Az elmúlt évtizedben a fogyatékos tanulók nevelésének, oktatásának helyzetéről, többségi társaikkal történő együttnevelésükről szóló nemzetközi adatgyűjtési rendszer kialakítására, működtetésére olyan patinás szervezetek tettek kísérleteket, mint az UNESCO, az OECD és az Eurostat. Részeredmények ellenére kijelenthetjük, hogy ezidáig nem sikerült eleget tenni a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezményben, illetve területi okok miatt itt fel nem sorolt számos más nemzetközi kulcsdokumentumban megfogalmazott igénynek a terület monitorozására (azaz indikátorok és mérőkövek meghatározása, és az ezekhez szükséges számszerű adatok, valamint háttérinformációk gyűjtésére, amelyek nélkülözhetetlenek az adatokra épülő oktatáspolitikai-alkotásokhoz). Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy az inkluzív oktatás terjedő paradigmája miatt kizárólag a fogyatékos (sajátos nevelési igényű) gyermekek, tanulók helyzetének vizsgálata helyett ma már az oktatási rendszerek minőségi együttnevelési képességét hasznosabbnak tűnik vizsgálat tárgyává tenni. A poszter egy inklúziós indikátor ötletet mutat be, amely univerzálisan használható az oktatási rendszer teljes vertikumának, akár országos, akár egységenként (pl. intézményenként) történő (ön)értékelésére. A javasolt indikátor megmutatja, hogy mekkora valószínűséggel NEM ütközik szegregációs mechanizmusokba, diszkriminációba egy tetszőlegesen kiválasztott gyermek, tanuló az adott (nevelési, oktatási) környezetben/rendszerben. Egy adott oktatási rendszerben vagy intézményben szegregációs mechanizmusok nehezíthetik a tanulók különféle csoportjainak az oktatáshoz való hozzáférését (access), az abban való aktív és számukra hasznos részvételét (participation, learning process), illetve az iskola utáni élethez szükséges kompetenciák megszerzését (outcome). Az inkluzív oktatás mellett érvelő dokumentumok elején gyakran találkozhatunk a szegregáció veszélyének a szerzők szerint leginkább kitett csoportok felsorolásával (úgy mint pl. fogyatékossgal élők, sajátos nevelési igényűek, szociálisan hátrányos helyzetűek, különféle kisebbségekhez tartozók, lányok, stb.), ugyanakkor a helyi sajátosságok pontos felmérése (t. i. valóban ezek, és csak ezek a csoportok veszélyeztetettek?) elengedhetetlen lenne a létező szegregációs mechanizmusok felismeréséhez, ami sokat segíthet az együttnevelés útjában álló akadályok csökkentésében, megszüntetésében. Egy ilyen csoporthoz tartozó (vagy sorolt) gyermek, tanuló nagyobb valószínűséggel szembesül diszkriminációval, tehát az adott csoport tagjaihoz rendelhető inklúziós indexek átlaga vélhetően alacsonyabb a teljes iskoláskorú populációra vonatkozó indexnél. A javasolt indikátor használata segítségével-egyebek mellett- az egyes csoportok (pl. sajátos nevelési igényűek versus élsportolók) inklúziós indexe egymással is összevethetővé válik.

LÁTÁSSÉRÜLT SZEMÉLYEK OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN SZERZETT TAPASZTALATAI

Lendvai Lilla / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola

Kulcsszavak: látássérült személyek, iskolai tapasztalatok, többségi attitűd percepciója

Kvalitatív vizsgálatunk fókuszában a látássérült személyek oktatási intézményekben szerzett tapasztalatai, a többségi társadalom tagjainak attitűdje, valamint azok percepciója áll. Kastl (2010) szerint a fogyatékosság az egyén és a társadalom interakciójaként létrejövő társadalmi jelenség, tehát meghatározó a mikro- és makrokörnyezet látássérült személyekhez való viszonyulása. Az elfogadó attitűd, az empátia, együttműködési és innovációs készségek, a reális helyzetfelmérés, a speciális pedagógiai felkészültség, a plusz feladatok vállalása, a törvények betartása, a differenciálás megvalósítása az iskolai integráció sikerességét előjelző tényezők közé tartozik (Pajor, 2010). Elengedhetetlen továbbá a megfelelő tárgyi és személyi feltételek kialakítása, valamint a pedagógusok és a közösség felkészítése az integrációra. Az integrációval járó plusz munkát Somorjai (2008) szerint vállalnia kell mind a pedagógusnak, mind a családnak, ezért vizsgálatunk tárgyává kívántuk tenni ezek megvalósulását a vizsgálati személyek tapasztalatainak feltárása során. Az oktatási intézményekben szerzett tapasztalatok feltárására 21 látássérült nővel, valamint 21 látássérült férfival felvett félig strukturált interjú alapján kerestünk választ. Mindkét csoport résztvevői betöltötték 18. életévüket, tehát az interjúkban korábbi, gyermek- és serdülőkori tapasztalataik jelentek meg. Az interjúalanyok között szerepelt szerzett és veleszületett látássérüléssel élő, valamint aliglátó, gyengénlátó és vak személy is. Az adatfelvétel 2016 tavaszától 2017 tavaszáig tartott, az interjúk kvalitatív tematikus elemzése pedig jelenleg is folyamatban van. Az interjúk célja az volt, hogy felmérjük a többségi társadalom látássérült személyekkel kapcsolatos attitűdjének percepcióját, amelynek részeként feltártuk a különböző oktatási intézményekben szerzett tapasztalataikat is. Kutatási kérdésünkre – „Mi jellemzi a látássérült személyek oktatásban szerzett tapasztalatait?” – kvalitatív tartalomelemzés segítségével keressük a választ. Az interjúk elemzése jelenleg folyamatban van, azonban a szakirodalom és az eddig elemzett interjúk alapján várhatóan jellemző a többségi társadalom elutasító attitűdjének megjelenése, a kortársak kirekesztő megnyilvánulásai, amelynek következményeként a látássérült személyek peremhelyzetbe kerülnek az osztályon belül, a pedagógusok hatékony integrációval és inklúzióval kapcsolatos ismereteinek hiánya, valamint a család erős motivációja arra vonatkozóan, hogy a látássérült gyermek a látó kortársakkal megegyező lehetőségekhez jusson.

(SPORT) PROFESSIONAL COMPETENCIES OF STUDENTS AT ELTE RECREATION BSC COURSE

Magyar Márton / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Társszerző: Patakiné Bősze Júlia / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: recreation, sport, foreign languages and ICT competencies

Introduction There have been not so many studies on surveys of Hungarian Recreation BSc graduated students' labour market careers or input competencies yet. About the development of their motor competencies a study was conducted in Szombathely (Polgár et al, 2016, Koltai et al, 2015, Polgár et al, 2015). Our goal is to present what kind of knowledge on branches of sport, foreign languages and informatical orientation is peculiar of the students studying at ELTE Recreation Management and Health Promotion BSc course in Budapest. Methods Our investigational database is the archives of Institute of Health Promotion and Sport Sciences of Eötvös Loránd University, in which the students have been registered their data between 2015 and 2017 (N = 415; n1 = 218; n2 = 187). As desk research, the competencies of each data sheet were analyzed by descriptive statistics. These partial results can be a prime factor for planning the students' outer professional field practice and the major and minor subjects of Recreation Management BSc course and also to the development of the syllabus and curricular activities. Results Recreation students do several sports at hobby and competitive level presently, or did before the start of their higher-level education. Among the branches of sports are the 'ball games' dominant, mainly by women (54%), the least proportion goes to the 'nature sports', outdoor recreation in our database, which is typical particularly to men (67%) and hobby level (56%) currently or previously. In point of knowledge of foreign languages, the vast majority speaks intermediate level English (N = 140) and German (N = 31), in turn a smaller proportion has an advanced level command in these two particular relevant languages (34; 8). These examined students informed us about their special knowledge of ICT only in small proportion (27%); although these competencies are preferred more at filling a vacancy of manager-like, less an instructor level job. Conclusion These answers could help us implementing continuously a curriculum-aspect syllabus development, by Tyler's (1949) conception. This survey is planned to extend by regional level, examining the students of Szombathely university campus, which has been joined to ELTE recently. As an elective subject it is possible, but not obligate the separate subject-level development of foreign-language knowledge. As during the recreation field practice, by taking part in various professional projects and realizing events these competencies can be also developed, as from the practice students' reports we can deduce. In the future they could be helpful by a better positioning on labour market. The system concept of aesthetic sports and certain music movements (more emphasized) presence in the recreation curriculums of the near future is necessary for the well-rounded recreation professional training, such as the development of ICT-knowledge in the aspects of sports, which is a core-competency of nowadays. Az ELTE PPK Konferencia megjelenés pályázat támogatásával készült.

A PEDAGÓGUSOK MAGÁNÉLETÉNEK ÉS ISKOLAI MUNKÁJÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Máthé Borbála / Budapesti Gazdasági Egyetem KVIK

Kulcsszavak: pályaválasztási motiváció, tanár személyisége, munkahelyi, magánéleti célok, munka és magánélet kölcsönhatása

A tanár megítélésének az egyik legfontosabb kritériuma a szaktárgyi felkészültsége, illetve az, hogy mennyire alkalmas a tantárgy tanítására. Empirikus tapasztalatok és pszichológiai kutatások rámutatnak arra, hogy az oktatási folyamatban fontos szerepet kap a szaktárgyi tudás mellett a tanár személye is, hiszen pedagógiai jelenségek kutatásánál nem csak a közvetlen jelenségek, hanem a közvetetten ható összetevők is vizsgálandók. A mindennapi tapasztalat arra utal, hogy a pedagógusok magánélete jelentős mértékben befolyásolja iskolai munkájukat. Amíg a pedagógus személyét és az iskolai munkának a magánéletre gyakorolt hatását számos kutatás vizsgálta (Freudenberger 1980, Nagy M. 1998, Bagdy 2006, Farber 1998, Malach-Pines, Ayala, Yafe-Yanal, Oreniya 2001, Steffy, Wolfe 2002, Maslach 2003, Falus 2009, Kocsis 2012, Sági, Ercsei 2012,) addig a magánéletnek az iskolai munkára gyakorolt hatása kisebb mértékben képezte kutatások tárgyát. A jelen kutatásban összesen 321 fős mintával dolgoztam. 309 főt kérdőív, 12 főt strukturált és strukturálatlan interjú segítségével kérdeztem meg. A válaszadók három különböző pályaszakaszban lévő csoportba tartoznak: a képzésben résztvevő hallgatók, gyakorló pedagógusok, azon belül gyakornokok és mentortanárok voltak. Jelen előadás keretein belül, a munka és a magánélet kölcsönhatása mellett a soktényezős oktatási-nevelési folyamatból a tanár pályaválasztási motivációját, magánéleti és szakmai elégedettségét helyeztem a fókuszba. Az előadásban a kvantitatív, mind a kvalitatív adatok elemzésére és értelmezésére sor kerül. A kérdőív szöveges válaszait és az interjúk szövegeit MaxQda szövegelemző szoftver segítségével elemeztem. A kutatás legfontosabb adatai azt mutatják, hogy a megkérdezett pedagógusok úgy érzik, hogy kimutatható a kölcsönhatás a munka és a magánélet valamint a magánélet és a munka között. A munkának a magánéletre való hatását jelentősnek ítélik (egyes válaszok a kiégés tüneteit is mutatják), és elismerik, hogy magánéletüknek is van a munkájukra hatása, de a válaszadók úgy vélik, ez többnyire sikerrel tudják kiküszöbölni. A kérdőívben megkérdezett hallgatók ezzel nem teljesen értenek egyet. Ebből az alapvető kérdésemre azt a következtetést vonhatom le, hogy a magánélet és a munka kölcsönhatásban áll egymással, és bármennyire is szeretnének, a pedagógusoknak nem mindig sikerül a magánéleti problémákat az iskola kapujában letenni. A probléma azért jelentős, mert segítő foglalkozások esetében, és ilyen a pedagógus is, fontos faktor a segítő pszichés jólléte, szakmai és magánéleti elégedettsége, hiszen a segítő egész személyiségével dolgozik. Ha a pedagóguspályát és a közoktatást vesszük példának, a tanár hatása a 6–18 éves korig terjedő korosztályra, bár a különböző életszakaszokban minőségében eltérő, de nagyon meghatározó.

KÖRKÉP ÉS KITEKINTÉS. MIGRÁNS GYERMEKEK ÉS FIATALOK AZ OKTATÁSBAN

Mrázik Julianna / Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intéze

Kulcsszavak: Migráció, iskoláztatás, esélyteremtés

A kutatás elméleti háttere az a probléma és az erre adott szakirodalmi válaszok, hogy kialakítható-e a társadalmi és kulturális sokszínűség hatékony kezelésére egy közös értelmezési keret, amely az oktatásban, vagyis az iskolai környezetben, illetve a gazdasági szinten, vagyis a szervezet szintjén egyaránt alkalmazható. A kutatás kiindulópontja, hogy az 1970-es évek közepe óta a bevándorlóknak az OECD-országok népességéhez viszonyított aránya csaknem duplájára, mintegy 8,3%-ra nőtt; ezzel ellentétben a kevésbé fejlett országokban ez az arány sokkal kisebb. A világ népességének valamivel kevesebb mint 3%-a, mintegy 190 millió ember él a szülőhazáján kívül. Minden négy menedékkérőből egy gyermek. Ez ráirányítja a figyelmet arra, milyen megoldásmódokat kínál az iskola a gyermekek fogadására. Az OECD-térsegen belül a bevándorlók a lakosság több mint 23%-át teszik ki Ausztráliában és Svájcban is, ugyanakkor Finnországban és Magyarországon csak mintegy 3% az arányuk. Ha a tanulói teljesítményeket vizsgáljuk, a 2006. évi PISA felmérésben a bevándorló tanulók három hagyományos befogadó országban – Ausztráliában, Kanadában és Új-Zélandon – minden téren éppen olyan jól teljesítettek, mint a helyben született tanulók. Számos más országban ugyanakkor, mindenképp Ausztriában, Belgiumban, Dániában, Franciaországban, Németországban, Hollandiában és Svédországban jelentősen gyengébb teljesítményt nyújtottak. Dániában a második generációs bevándorlók mindössze 1%-a nyújtott kiváló teljesítményt, szemben a helybeliek 7%-ával. Ez számos, az iskolai méltányosság kérdésével kapcsolatos további kérdést vet fel. A vizsgálat fókuszai a migráns gyerekek osztályokba helyezése, a migráns gyerekek integrációja, beilleszkedése, a nyelvi korlátok, nyelvtanítás, nyelvi felzárkóztatás, a szülőkkel való kapcsolattartás kérdései, illetve a gyermekjogok érvényre jutása problematikája (előítélet- és diszkriminációmentes, befogadó környezet vegye körül; saját jogokkal bíró jogalanyoknak tekintsék; érintő minden hatósági döntéshozatal alapjául az ENSZ Gyermekjogi egyezmény szolgáljon – a gyermekek mindenek felett álló (legfőbb) érdekeit szem előtt tartva; ne tartsák menekültügyi őrizetben, minden, alapvető szolgáltatáshoz - oktatás, egészségügy - való hozzáférésről biztosítsák.) További probléma, hogy jelenleg nincs olyan eljárás és kellő számú, megfelelően képzett szakember, aki a gyermeket érintő valamennyi döntés, valamennyi szakaszában biztosítani tudná legfőbb (mindenek felett álló) érdekének felmérését, meghatározását és annak biztosítását. A kutatói kérdés arra irányul, miként modellezhetőek a nemzetközi és hazai oktatás gyermekek migrációjára vonatkozó trendjei és miként megoldható a témához értő pedagógusok képzése. A kutatási stratégiája kvalitatív trendkutatás, várható eredmény egy hatékony, eredményes és méltányos oktatási modell felvázolása a migráns gyermekek oktatásában.

A PRIMER SZOCIALIZÁCIÓ JELENTŐSÉGE A GYERMEK ÉLETÉBEN

Nagy Edit / Szent Atanáz Hittudományi Főiskola

Kulcsszavak: családi életciklusok, kötődés, rivalizálás- konfliktuskezelés.

A szocializáció a születéstől a halálig tartó hosszú tanulási folyamat. Egyfajta beilleszkedést jelent a társadalomba; mely során önmagát és környezetét az egyén megtanulja megismerni, az együttélés szabályaihoz alkalmazkodik. A gyermeknek a család a legelső, érzelmileg legfontosabb közössége. Életünket alakító nagy erejű érzelmek nagy része a családban bontakozik ki. A szülő – gyermek kapcsolat alapmintája minden későbbi kontaktusnak. A családban tanulja meg a gyermek az ember kultúrájának szokásait, értékeit. A szocializáció első, és a személyiségfejlődés szempontjából legmeghatározóbb színtere tehát a család. Az újabb szocializációs elméletek hangsúlyozzák, hogy a szocializáció dinamikus kétirányú folyamat, amelyben a szülők és a gyerekek kölcsönösen hatnak egymásra. A szülők segítik a gyerekeknek értelmezni a világot, az interakciók során új értelmezéseket hoznak együtt létre (Kuczynski és mtsai, 2007). A család elsődlegessége a szocializációban abban rejlik, hogy a legkorábbi időszakból, a gyerek legérzékenyebb fejlődési szakaszában hat. Ma már azt mondhatjuk, hogy a gyerek szocializációja a születés előtt megkezdődik, amikor a szülei először ábrándoznak róla, mert ezzel a szülei öntudatlanul elvárásokat fogalmaznak meg vele szemben. A szülő – gyerek érzelmi kapcsolat erőssége és hosszan tartó hatása teszi lehetővé, hogy alapvető érzelmi és viselkedési mintákat sajátítson el a gyermek. A család az egyén és a társadalom között közvetítő kiscsoport, segíti a társadalmi és családi értékrend beépülését, előkészíti a társadalomban való részvételre. (Bagdy, 1977). Kutatás módszere és célja: A kutatásban olyan, általam korábban nem ismert családdal készült interjú, ahol a gyerekek-testvérek egymás közötti interakcióikat, valamint a szülőkkel való kommunikációs kapcsolatukat több szempontból is meg tudtam figyelni, s ezáltal következtetéseket lehetett levonni a gyermekek kötődésére, valamint a szülők kommunikációs stílusára, és konfliktuskezelésére vonatkozóan. Kutatási hipotézisek: A család, mint rendszer működésének vizsgálatakor találhatók-e olyan jellemzők, amelyek a gyermekek biztonságos kötődésére utalnak? Megfigyelhetők-e olyan környezeti elemek, amelyek a családtagok egymáshoz való alkalmazkodását elősegítették? A család kommunikációs stílusa mennyire volt asszertív? Előadásomban a fenti kutatási feltevésekre szeretnék választ adni, a családszociológia, családrendszerelmélete, családi életciklusok, kötődésemélet, valamint az individuálpaszichológia teoretikus elemei alapján, továbbá beszélni kívánok az interjú elemzésének eredményeiről, az abból levont következtetésekről, valamint a téma elméleti és gyakorlati jelentőségéről.

REKREÁCIÓ BSC SZAKOT VÉGZETTEK PÁLYAKÖVETÉSE A NYUGATI HATÁRSZÉLRŐL – GYORSJELENTÉS

Nagy Oxána / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Társszerzők: Magyar Márton, Patakiné Dr. Bósze Júlia / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Némethné Tóth Orsolya / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Sporttudományi Intézet, Szombathely

Kulcsszavak: rekreáció, elhelyezkedés, tanulmányok

A rekreációs szervezéssel foglalkozó szakemberek képzése a magyarországi felsőoktatásban az 1990/1991. tanévben az ELTE TFK-n indult meg 24 fő hallgató szakpáros képzésében (mb, 1990). A képzés előkészítésében részt vett neves sportszakmai szaktekinvélyek döntése – a külföldi oktatási piacot is vizsgálva – végül a sportrekreáció területét célozta meg (Kovács, 2015). Az időközben eltelt 27 év során jelentősen megváltozott a képzés strukturális és tartalmi tagoltsága, ám a fő hangsúly napjainkban is a mozgásos rekreáción van. Szellemi rekreáció is megjelenik nagyon kis arányban a Képzési és Kimeneti Követelményekben és a tantervekben, képzési helyenként eltérő mélységgel és tartalommal. A jelentős múlt ellenére arra vonatkozóan csekély számban készültek vizsgálatok, hogy milyen eséllyel indulnak a pályaválasztáskor a munkaerőpiacon a végzett hallgatók, a kialakított és megvalósított tantervek mennyire szolgálják a fiatalok rekreációs szakemberként való elhelyezkedését. A témában érintettként 2016-ban indítottunk egy ilyen kutatást ELTE PPK hallgatók között (Magyar és mtsai 2016; Nagy és mtsai 2017), melynek tervezéséhez alapul szolgált az Educatio Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztályának 2014. évi frissdiplomás kutatási zárójelentése (Veroszta, 2015), valamint az intézményünk keretében végzett központi intézményi DPR (Diplomás Pályakövetési Rendszer) kérdőív elemzése (ELTE, 2016). Ezek azonban szakmai speciális kérdésekre válaszokat nem szolgáltatnak, s elenyésző arányú a sportszakmai végzetek adata az országos 3-éves adatbázisban (N = 350; 2%). Kutatásunkat most kiterjesztjük a Szombathelyen rekreáció BSC-n végzettekre, és ott is az elhelyezkedés kérdéskörében vizsgáljuk az egyes munkakörök megjelenését, az oktatási tartalom hatékonyságát, s ezek tükrében második célkitűzésként szerepel a tantervek fejlesztése a „rekreációs piac” igényeinek, elvárásainak megfelelően. A vizsgálat eszköze saját készítésű kérdőív nyílt és zárt kérdésekkel, illetve Likert-skálával. A kapott adatok feldolgozása az „SPSS Statistics Version 20” szoftver által történik. Statisztikai vizsgálati módszerek között a gyakoriság számítása és összehasonlító statisztikai próbák szerepelnek. A kutatás jelentős eredménye, hogy az országos DPR-kutatással szemben – ahol az egyes különálló szakok egyetlen csoportként történő vizsgálata valósul meg – kizárólag a rekreációs szervezés és egészségfejlesztés szakon végzetek adatait kapjuk meg. Ezáltal a 2017/2018. tanévtől indítandó „Sport- és rekreációs szervezés” alapszak rekreációs szervező szakirány tantervének (tovább)fejlesztésére vonatkozó piaci információk fognak rendelkezésre állni, amelyek a hatékony school-to-work folyamat tervezhetőségét alapozzák meg. Továbbá a későbbiekben az alapadatok bemutatása után lehetőséget ad a kutatás a szombathelyi és a budapesti elhelyezkedési lehetőségek, munkaerő piaci felkészültség, képességfejlődési irányok összehasonlítására is. Az ELTE PPK Konferencia megjelenés pályázat támogatásával készült.

BUDAPESTEN ÉS SZOMBATHELYEN REKREÁCIÓ BSC SZAKOT VÉGZETTEK MUNKAERŐ-PIACI MEGJELENÉSE

Némethné Tóth Orsolya / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Sporttudományi Intézet, Szombathely
Társszerzők: Magyar Márton, Nagy Oxána, Patakiné Dr. Bősze Júlia / ELTE Eötvös Loránd
Tudományegyetem Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kulcsszavak: rekreáció, munkaterület, képzettség

BEVEZETÉS Rekreáció szakot végzettek pályakövetéséről, képzési idő alatti illetve utáni elhelyezkedéséről még kevés tanulmány készült. Jelen összefoglaló célja, hogy bemutassuk, milyen lehetőségei voltak/vannak az ELTE budapesti, illetve szombathelyi rekreációs szervezés és egészségfejlesztés BSc szakot végzett hallgatóinak a szakterületi munka világában való bekapcsolódásra a képzés alatt és után, s hogy ebben van-e regionális különbség. ANYAG ÉS MÓDSZER A kutatás budapesti megvalósítása a 2016/203. iktatási számú ELTE PPK által kiadott kutatásetikai engedély alapján történt. A kérdőív online felületeken került megosztásra. A kérdések részben a képzés alatti munkavállalásra, a diploma utáni elhelyezkedésre irányultak. A kérdőívet 2017 májusáig összesen 64 fő töltötte ki. A szombathelyi adatfelvételeket szeptembertől fogjuk megkezdeni. EREDMÉNYEK A budapesti kérdőív kitöltőinek 52,4%-a dolgozott a képzési idő alatt, valamilyen sport/rekreációs területen. Ezen belül az animáció 12 említést kapott. Ezen kívül a legtöbben valamilyen sportágban láttak el edzői tevékenységet képzésük alatt (10 db említés), míg aerobik/fitness edzői területen sokkal kevesebben helyezkedtek el, bár az a 157/2004. (V. 18.) Kormányrendelet alapján számos kérdést vetne fel a munkáltatók részére. További munkakörök kisebb elemszámmal voltak. A kitöltők 45%-a tanult tovább különböző szintű képzéseken: MSc, OKJ, szakirányú továbbképzések. Akadt olyan is, bár ez alacsony számban, aki nem rekreációval kapcsolatos területen folytatott további tanulmányokat. Akik mesterképzésen tanultak tovább többségében Rekreáció, illetve Sportmenedzsment MSc-re jártak. Ezen kívül a legtöbbször különböző sportágak edző képzéseiben vettek részt. A budapesti 64 válaszadónak közel 65%-a dolgozott/dolgozik jelenleg sport/rekreációs területen a képzés elvégzése után. A jelenlegi munkakörök kérdésében sok irányt jelöltek meg. Ezek a következők voltak: animátor, csapatépítő – programszervező, rendezvényszervező, sportszervező, edző különböző sportágakban. Ezek közül is a legtöbbször megjelölt az animáció volt (11 említés), majd ezt követte az edzői tevékenység (10 említés). Az összefoglaló jelenleg csak budapesti vonatkozású adatokat tartalmaz, melyeknek szombathelyi eredményekkel történő összehasonlítása csak novemberre várható. KÖVETKEZTETÉSEK A kutatás eredményei nagyban rávilágítanak a rekreáció területén betöltött munkakörök sokféleségére, azonban van egy kiemelkedő munkakör, mely a legtöbbször szerepelt a képzés alatt is betöltött munkakörök között, ez az animáció. Felmerül azonban a kérdés: szükséges az animatori munkakör betöltéséhez egyetemi diploma? Ezt a kérdéskört Lacza is körüljárja (Lacza, 2008; Lacza, 2010; Lacza, 2013). A jelenleg is a szakmában dolgozók aránya pozitívnak minősül, jó arányban tudtak elhelyezkedni a frissen diplomázott rekreáció szakos hallgatók saját szakmai területükön belül.

VILÁG-KÉP A NÉPTANÍTÓK LAPJÁBAN

Nóvik Attila / SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Kulcsszavak: pedagógiai sajtó, szakmásodás, világkép

A néptanítótság szakmásodása az elmúlt évtizedben a magyar neveléstörténeti kutatások egyik kiemelt témája volt. Ezek során számos vizsgálat használta forrásként a korabeli pedagógiai sajtót. Ezekről a megelőző Országos Neveléstudományi Konferenciákon rendszerint szimpóziumokon adtunk számot. Jelen kutatásomban a fenti kutatási előzményekre építve a Néptanítók Lapja egy eddig nem vizsgált rovatát, a Hazai és külföldi események-et vizsgáltam. A rovatot a lap egy jelentősebb átalakítása részeként 1881-ben hozták létre. A századfordulóig jelent meg rendszeresen. A rovat létrehozásának indokairól a lap főszerkesztője így írt: "Ezekre való tekintettel akarja [ti. a közoktatásügyi miniszter], hogy e lap ne csak a nevelés és oktatásügy terén tájékoztassa a tanítókat, hanem igen egyszersmind azon fontosabb hazai és külföldi események felől is a melyeket tudni minden mivel s a jobb társasághoz számíttatni akaró embernek okvetlenül szükséges s a melyekről eddigelő e lap olvasóinak nagy része vagy éppen nem — vagy csak igen zavaros forrásokból szerezhett tudomást. (...) Hogy lapunk e rovatával semmiféle különös politikai vagy felekezeti iránynak a szolgálatába állani nem akar és nem is fog — ezt tán mondanunk is szükségtelen." (Gyertyánffy, 1881. 241-242. o). A kutatás során azt igyekeztem feltárni, hogy a Néptanítók Lapja a világnak milyen képét közvetítette a tanítóknak. A kutatás egyúttal kísérletet jelentett a forrás felhasználhatóságának tekintetében is. Az elemzésbe az 1881-es és 1891-es lapszámokat vontam be. A kutatás eredményeképpen megállapítható, hogy a Néptanítók Lapja meglehetősen színes képet festett a világ korabeli állapotáról a néptanítók számára. Az 1881-es évfolyamban a hazai hírek között megtalálhatjuk a választással kapcsolatos tudósításokat, a Ferenc József különböző útjaival foglalkozó híreket, a Fiume kérdésében kibontakozott horvát-magyar konfliktus részleteit, valamint a kulturális élet néhány fontosabb eseményét. Rendszeresen számolt be a lap nem oktatási tárgyú kiállításokról. A nemzetközi híreket elsősorban a gyarmatbirodalmak kialakulását kísérő hírek uralják, de viszonylag sűrűn kitérnek Írország problémáira is. 1891-re a hazai hírek bulvárjellege erősödött, csakúgy, mint a külpolitikai hírek kelet-európai fókusza. Előadásomban részletesen bemutatom és elemzem a rovat híreit, valamint a hírekből kibontakozó, táguló, de mégis sajátosan szűk világ jellemzőit.

A FELZÁRKÓZTATÓ KÉPZÉSEK HASZNOSULÁSA A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ FELNŐTTEK KÖRÉBEN

Nyilas Orsolya / Nyíregyházi Egyetem, Társadalom- és Kultúratudományi Intézet

Kulcsszavak: hátrányos-helyzet, felzárkóztató képzések, felnőttképzés

A hátrányos helyzet mérséklésére alkalmas eszközök közül a képzés az egyik legfontosabb tényező. A képzés folyamán nem csak az ismeretszerzés, hanem a társadalomba való beilleszkedéshez szükséges munkavállalói attitűd elérése is követelmény kell, hogy legyen, valamint a társadalmi hasznosságérzet és a jövőkép kialakítása. Mindez azonban csak akkor lehetséges, ha a hátrányos helyzetű rétegeket el tudjuk érni, és biztosítottuk a képzésekhez való hozzáférésüket. Nem kérdés, hogy az oktatás és képzési rendszernek segítenie kell az egész életen át tartó tanulás érvényesülését a különböző társadalmi rétegek körében. Nagyon sok hátrányos helyzetű ember él közöttünk, akiknek a beilleszkedését a megfelelő képzések biztosításával segíthetjük. Ehhez elengedhetetlenül fontos az intézmények fejlesztése, a képzési kínálat átgondolása, kibővítése a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok igényeinek figyelembevételével. (Farkas 2010, Kerülő 2009, Bajusz–Németh 2011). A felnőttkori tanulási folyamatok megismerése egyre fontosabb feladat az andragógusok számára azáltal, hogy a tanulás „kényszere” ma már nem korlátozódik a tankötelezettség korára, illetve a fiatal felnőttkorra, hanem minden életszakaszban jelentkező feladattá, mintegy életformává vált. A GINOP-6.1.1-15 kódszámú „Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése” célja, ösztönözze az alacsony iskolai végzettséggel, vagy szakképesítéssel nem rendelkező felnőtt lakosság részvételét az oktatásban, képzésben kiemelten a közfoglalkoztatottakat és lehetőséget biztosítson számukra a munkaerő-piaci szempontból elengedhetetlen ismeretek, készségek, kompetenciák megszerzésére. 2016-os vizsgálatunk alanyai estében (31 fő) megfigyeléses módszert és fókuszcsoportos interjút alkalmaztunk. A képzésen nyert tapasztalataikat vettük számba, andragógus szemmel vizsgálva a képzésben résztvevők örömeit, sikereit, nehézségeit, problémáit, hiszen ennek a képzésnek nemcsak az ismeretszerzés, sokkal inkább a társadalomba való beilleszkedés, a hasznosságérzet, egy esetleges új jövőkép kibontakoztatása a fő célja. Azt tapasztaltuk, hogy az elvárt bizonyítvány megszerzése mellett sok esetben nagyobb jelentősége volt annak, hogy a résztvevők új ismeretekkel gazdagodtak, az órák alatt egymást fegyelmezték, egyfajta rendszert vittek az életükbe, és nem utolsósorban sok szempontból módosult szemléletük, pozitív példával szolgáltak családjuk és környezetük számára. A kutatásunk által nyert tapasztalatok hasznosak lehetnek mind a tanfolyamszervezésben, mind a lebonyolításában közreműködő szakembereknek, oktatóknak.

BUDAPESTEN ÉS SZOMBATHELYEN REKREÁCIÓ BSC SZAKOT VÉGZETTEK MEGÍTÉLÉSE EGYES TANTÁRGYAKRÓL

Patakiné Bősze Júlia / ELTE

Társszerzők: Nagy Oxána, Magyar Márton / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Némethné Tóth Orsolya / ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Sporttudományi Intézet – Szombathely

Kulcsszavak: rekreáció, tanulmányok, elégedettség

BEVEZETÉS Rekreáció szakot végzettek pályakövetéséről, képzési tartalmakkal való elégedettségéről, azok véleményezéséről még kevés tanulmány készült. Jelen összefoglaló célja, hogy bemutassuk, milyen a vélekedésük az ELTE budapesti, illetve szombathelyi rekreációs szervezés és egészségfejlesztés BSC szakot végzett hallgatóinak abban a témakörben, hogy a képzésük során tanult tárgyakat mennyire tartják hasznosnak, a munka világában felhasználhatónak. ANYAG ÉS MÓDSZER A kutatás első, budapesti részét egy általunk összeállított kérdőív segítségével végeztük a 2016/203. iktatási számú ELTE PPK által kiadott kutatási etikai engedély alapján. A kérdőívet online felületeken osztottuk meg az ELTE budapesti helyszínén rekreációs szervezés és egészségfejlesztés BSC szakot végzettekkel. Több kérdést tettünk fel, melyek a diplomautáink elhelyezkedésükről, a tanulmányaik hasznosságáról, különböző kompetenciáik fejlődéséről szóltak. A kérdőívet 2017 májusáig összesen 64 fő töltötte ki. A szombathelyi adatfelvételeket várhatóan szeptembertől tudjuk megkezdni. EREDMÉNYEK Kedvenc kurzusaikként a budapesti válaszadók a legtöbbször az anatómiát (12 említés a 64 válaszból), a terhelésélettant (14 / 64), és a pszichológia (13 / 64) tantárgyat jelölték meg. A jelenlegi munkájukhoz leghasznosabb tárgyként a Budapesten végzettek az anatómiát (18-szor említették a 64-ből), a terhelés élettant (14 / 64) és a sportmenedzsmentet (7 / 64) jelölték a legtöbbször. A budapesti válaszadók többsége a filozófia (17 említés a 64-ből), az EU-alapismeretek (6 / 64), az etika (11 / 64) és a szociológia (7 / 64) tantárgyat jelölte meg, mint a jelenlegi munkájához legkevésbé hasznos tárgyakat. A budapesti válaszadók szerint a következő témakörökre lenne érdemes még több időt fordítani a képzés során: edzéstan, anatómia, élettan, sportélettan gyakorlat, táplálkozástan, rendezvényszervezés, specializáltabb szakmai gyakorlat. Ezek az információk hozzájárulhatnak a szak további fejlesztéséhez, választható kurzusok kínálatának bővítéséhez. Az összefoglaló jelenleg csak budapesti vonatkozású adatokat tartalmaz, melyeknek szombathelyi eredményekkel történő összehasonlítása csak novemberre várható. KÖVETKEZTETÉSEK A visszatekintés során kedveltként feltüntetett és a munka szempontjából hasznosnak ítélt kurzusok nagyrészt fedték egymást. Az adatok érdekessége, hogy a képzés során legtöbbször ezeknél a tantárgyaknál (anatómia, élettan, sportélettan) panaszkodnak a hallgatók a tárgyak nehézségét illetően. Mégis így utólag megkérdezve pozitívan emlékeznek vissza ezekre, és a megszerzett tudást rendkívül értékesnek tartják. Ez arra is enged következtetni, hogy a képzés során ezekkel szemben felmerülő negatív felhang sokszor túlzó, hiszen ezek alapos tudására nagy szükség van a munka területén. Az ELTE PPK Konferencia megjelenés pályázat támogatásával készült.

A CSILLAGÁSZAT TANÍTÁSÁNAK MAGYAR UNIVERZUMA

Schlachter Gabriella / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: földrajz, csillagászat, érdeklődés

Napjainkra a földrajz érettségik száma drasztikus mértékben lecsökkent, kapcsolódóan az előrehozott érettségi vizsga lehetőségének eltörléséhez. Az érettségizni szándékozó tanulók közül a humán specializációjú diákok többen szándékoznak érettségi vizsgát letenni, mint reál érdeklődésű társaik. A felsőoktatási intézményekbe jelentkezők száma is csökken, ami a felvételi ponthatárok alacsony értékét indukálja. A földrajz alapvetően egy kedvelt tantárgynak számít (kedveltségének átlagos értéke 3,6 az 5-ös fokozatú skálán), azonban a hasznosság megítélésében eltérő értékek mutatkoznak a különböző évfolyamokon. 9-10. évfolyamon már csak akkor tartják hasznosnak a tantárgyat többségében, ha a tantárgyból érettségizni szándékoznak, vagy felsőfokú tanulmányokat szeretnének végezni. A földrajzon belül a csillagászati témakör egy nagyon jól szemléltethető, vizualizálható témakör. Ezen belül számos olyan témakör megtalálható, amely kevésbé jól vizualizálható (például az éghajlati övek elrendeződése, időszámítás története). Ezek kedveltsége alacsonyabb értékeket ért el. A csillagászat tanulásában a diákok szerinti hasznos módszereknél a vizuális módszerek domináltak. Emellett, főleg a reáltagozatú tanulónál a kiselőadás készítése és a csoportmunka is nagy arányban jelent meg (25% feletti értékekkel). A csillagászat tanulásának nehézsége alacsonyabb értékeket ért el, mint a megértésének nehézsége, tehát a diákok számára megérteni könnyebb a csillagászati tananyagot, mint megtanulni. A csillagászati felfedezések, illetve hírek bemutatásával a diákok érdeklődése jobban felkelthető. A média pozitív irányba befolyásolta ez utóbbit, melyet a 2015. 03. 20-i részleges napfogyatkozás nézettsége is alátámaszt. Alapvetően a földrajz és a csillagászat iránti érdeklődés nem független egymástól, ahogyan a csillagászat szemléletessége és a csillagászat tanulása utáni érdeklődés-változás sem. Elmondható tehát, hogy a csillagászati témakör iránti érdeklődést befolyásolja a földrajz iránti érdeklődés, valamint, minél jobb volt a csillagászat tanításának szemléltetése, annál jobb volt az érdeklődés-változás is. Összességében, a csökkenő érettségi számok ellenére a földrajz egy kedvelt tantárgy, azonban eltérések mutatkoznak az egyes évfolyamok között ilyen tekintetben is. A csillagászati, jól vizualizálható témakörök IKT-eszközökkel történő tanítása további kutatások alapjául szolgálhat.

MATEMATIKAI SZORONGÁS ÉS TELJESÍTMÉNY ÖSSZEFÜGGÉS VIZSGÁLATA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 6. ÉVFOLYAMÁN

Svraka Tamásné /ELTE-TÓK

Kulcsszavak: matematika, szorongás, teljesítmény

Az iskolai tevékenység fő hajtóereje a motiváció, az érzelmi tényezők és a beállítódás. Ha olyan környezetben nevelkedik a gyermek, ahol a szülői magatartás nem példaértékű, nem érték a tanulás, feszült a környezet, akkor nem várhatunk el tőle jó tanulmányi eredményeket. Az iskolai sikertelenségekben egyre inkább teret ölt a matematikai teljesítménygyengeség. A matematikai feladatok megoldása közben ronthatunk el feladatot, hibázhatunk, de gyakran e mögött tanulási nehézségek, zavarok állhatnak. Ezek gyakran megmagyarázhatatlan szorongásokat eredményezhetnek, kialakulhat az arithmophobia, a matematikától való félelem nehezen helyrehozható érzése. A tantárgyi szorongásnak nem feltétele a részképesség zavar vagy a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek tünetegyüttese. A jó képességű és jó tanuló is szenvedhet arithmophobiában, de az előbb említett képességgyengeség miatti szorongás az integráció mindennapi velejárója. A sajátos nevelési igényű enyhe értelmi fogyatékosok integrációjában, sok esetben kudarcként élük meg a nagyfokú tantárgyi lemaradást. Kutatásaim e téma köré csoportosulnak. Vizsgálatomban a matematikai teljesítmény és a szorongás közti kapcsolatot tárom fel többségi általános iskolák 6. évfolyamán, ahol az integrált oktatásban részesülő tanulók is a populáció részét képezik. Elsődleges célom a szorongás meglétének igazolása matematikaórán. A szorongás mérésére a Matematikai Szorongást Mérő Tesztet használtam és az eredményeit vettem össze a matematikai tudásmérő tesztek eredményeivel. A normál tanterv szerint tanulmányokat folytató tanulók körében a teljesítmény és a szorongás között szignifikáns, bár gyenge negatív irányú kapcsolat mutatható ki minden faktor és alfaktor tekintetében. A teljesítménnyel a legszorosabb kapcsolatot a kognitív tünetek attitűdök alfaktora mutatja, míg a leggyengébbet a kognitív tünetek attribúciók alfaktora. Az integrált tanulók felmérései is hasonló képen zajlottak. A teljesítmény és a szorongás között szignifikáns, közepes erősségű negatív irányú kapcsolat mutatható ki minden faktor és alfaktor tekintetében. A teljesítménnyel a legszorosabb kapcsolatot a kognitív tünetek vélekedések alfaktora mutatja, míg a leggyengébbet a kognitív tünetek attribúciók alfaktora. Az eredmények a tükrében elmondható, az a hipotézisem, hogy matematikai teljesítmény és a matematikai szorongás között az integrált tanulók körében szorosabb a kapcsolat, jobban szorongnak, ha matematika feladatot kell megoldaniuk, beigazolódott. Az eredmények egyértelműen tükrözik a probléma orvoslásának fontosságát. A tantárgyak megszerettetése, és a megfelelő attitűd kialakítása nagyrészt a pedagógusok feladata. A pedagógus személyiségének ez irányú formálását már a tanító/tanárképzés során el kell kezdeni, hogy a megfelelő motívumrendszert átadhassák tanítványaiknak, így az integrációs folyamat könnyebben megvalósulhat. Megvalósítására hatékony kezdeményezések folyamatát indítottuk el.

BEVEZETÉS A VIDEOJÁTÉKOK OKTATÁSBAN FELHASZNÁLHATÓ LEHETŐSÉGEIRŐL

Vas János / Debreceni Egyetem

Kulcsszavak: Oktatás, videojátékok, történelem

Kutatási témám a videojátékok, a hipotézisem pedig az, hogy a videojátékok megfelelő odafigyeléssel tökéletesen integrálhatók lehetnek az oktatásban. Külföldön már csaknem 30 éves szakirodalom tekint vissza a videojátékok különböző felhasználási lehetőségeire, amelyben több szerző is kitér az oktatásban való használatukra, sőt A. Martin Wainwright egyetemi keretek között tartott szemináriumokat a segítségükkel. A szakirodalom segítségével, hipotézisem elméleti alapjait korábban már kidolgoztam, ugyanis négy kategóriára bontottam a videojátékokat oktatásban felhasználható szerepeik alapján, mindezt didaktikai szempontokkal karöltve, így korábbi kutatások nyomán a videojátékokat nem a saját kategóriájukon belül kezeltem, hanem az oktatás berkein belül. A tanárnak ugyanis teljesen más szempontokat kell vizsgálni akkor, ha különböző játékokat akar integrálni az anyagba. A négy kategóriát pedig összevettem a 2017-ben hatályos közép- és emelt történelem érettségi követelményrendszerével amely, mint magyarországi kiindulópont szolgálhat arra, hogy ne csak, mint pusztán az edutainment berkein belül lehessen profitálni belőlük, hanem akár komoly vizsgákon is. A négy általam megalkotott kategória: Komplex folyamatokat bemutató alkotások, szórakoztató alkotások történelmi háttérrel, ténytörténelemmel foglalkozó alkotások fiktív történettel, történelemmel közvetve foglalkozó alkotások. Az első kategória leginkább a kereskedelem-gazdaság-diplomácia interaktív bemutatására lehet jó, valamint a különböző globális kohéziók megvizsgálására, míg a szórakoztató háttérrel rendelkező alkotások egyfajta alapot nyújthatnak arra, hogy mélyebben elmerülhessen a diák az adott témában. A fiktív történettel operáló, de ténytörténelmen alapuló játékok például valóban jók lehetnek ténytörténelem oktatására, mindezt multidiszciplináris keretek között, vagy tantárgyakon átívelő lehetőségekkel, de a különböző történelemmel közvetve foglalkozó alkotásokkal a diákok különböző ideológiák gyakorlati megvalósítására tehetnek szert, nem beszélve a különböző művészeti irányzatok köztörténetre, művelődéstörténelemre gyakorolt súlyáról. A kategóriák kiindulópontként szolgálnának a szeptemberben induló gyakorlati kutatásomhoz, így az előadásomban már kezdetleges eredményeket is tudnék felmutatni, mindezt karöltve egy középiskolai attitűdvizsgálat kezdeti eredményeivel, amely azt kívánta felmérni, hogy a diákok milyen kapcsolatban állnak a videojátékokkal, mert bár a tanár megpróbálhatja integrálni a videojátékokat az oktatásban, ha a diákok szinte semennyire sem használják ezeket a programokat. Előadásomban így a négy kategóriát mutatnám be leginkább, azoknak az oktatásban felhasználható lehetőségeit, összevetve ezt a hatályos közép- és emelt érettségirendszer követelményeivel, mindezt kiegészítve a szeptembertől elkezdett tanítási gyakorlat részeredményeivel, amelyek bár nem reprezentatívak, de jó támpontot adhatnak hipotéziseim jövőbeli igazolására- vagy cáfolására.

TÁNC ÉS TERMÉSZET – ANNA HALPRIN TÁNCMŰVÉSZ ÉLETREFORM PROGRAMJA

Balogh Janka / ELTE-PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: életreform, tánc és természet, ökofilozófia, Föld, béke, Planetary Dance

A 20. század elején a Monte Verita kommuna központi helyszíne volt az életreform mozgalomnak, amely létformájában szimbiózis kapcsolatra törekedett a természettel, és ennek egyik alapvető megtagasztalása volt a természettel univerzális harmóniában folytatott táncmozgás. A 20. század második felében a környezetvédő mozgalmakat James Lovelocknak a földi életre vonatkozó elképzelése (Gaia hipotézis, 1979) indította el. „Mentsük meg a földet, mentsük meg a közösséget” jelszavakkal számtalan törekvés indult el, és ezek egyikeként tekinthető Anna Halprin (1920 –) posztmodern táncosnő által 1978-ban alapított Tamalpa Institute, amely egyfajta életreform és művészeti központ. Új egészségmodelleket kínál pszichológiai, művészeti és kommunikációs fejlesztés megvalósításával, workshopokat szervez mozgás alapú kifejező és vizuális művészet technikák oktatására, terápiás céllal is. 1985-től évente megrendezett Circle the Earth természetben megrendezett egész napos tánc programjának mai küldetése helyreállítani a bolygó egészségét és békéjét a közösségi rituális tánc mágikus erejével, amelyben a résztvevők a béke megteremtéséhez egymással mély kölcsönös kapcsolatban egy magasabb erőhöz fordulnak. Napjainkban egyre inkább előtérbe kerülnek a közösségi művészeti akciók. A természetben folytatott mozgás és tánc hagyományának egyik forrásaként tekintünk a 20. század eleji mozdulatművészetre és testkultúra mozgalmakra. Ma elsősorban gyógyító és rekreációs céllal valósul meg a természetközelség itthon, erdőterápiás séták és pszichodinamikus mozgásterápiák keretében, ahol a külső környezettel való közvetlen kapcsolatteremtés nem központi témája a foglalkozásoknak. Saját táncpedagógiai gyakorlatomban a természettel való empatikus tánc lehetőségeit kutatom, a kifejezőerő és a jelenlét fejlesztésére. Röviden beszámolok a természetben folytatott oktatási gyakorlatom tapasztalatairól, arról, hogy milyen változásokat jelent a testészlelés számára a természeti környezettel való közvetlen empatikus kapcsolat.

RÖVID PROGRAM

2017. november 09., csütörtök

09.00 – 18.00 Regisztráció
A épület földszinti előtér

10.00 – 11.00 A konferencia ünnepélyes megnyitója
A épület Bessenyei Aula

Köszöntőt mond:

Kovács Ferenc, Nyíregyháza Megyei Jogú Város polgármestere
Pukánszky Béla, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság elnöke
Vassné Figula Erika, a Nyíregyházi Egyetem rektora

A konferenciát megnyitja:

Pléh Csaba, az MTA Közoktatási Elnöki Bizottság elnöke

A XVI. ONK konferenciakötetének bemutatója:

Zsolnai Anikó, a XVI. ONK elnöke

11.00 – 11.15 Kávészünet
D épület, kerengő

11.15 – 13.00 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 1 – SZ 7) Tematikus előadások (T 1 – T 6)

SZ 1	Közösségi szolgálat és fizetett munka a középiskolások körében Szimpózium vezető: Fényes Hajnalka, Opponens: Bocsi Veronika	D épület 1. körelőadó
SZ 2	Egyéni, személyközi és szituatív tényezők szerepe az iskolai motivációban és a diákok pszichés és szomatikus egészségében Szimpózium vezető: Fülöp Márta, Opponens: Zsolnai Anikó	D épület 2. körelőadó
SZ 3	Lépésről lépésre a hallgatói sikeresség érdekében Szimpózium vezető: Török Erika, Opponens: Nagy Ádám	D épület 3. körelőadó
SZ 4	A zeneoktatás alternatív dimenziói Szimpózium vezető: Várad Judit, Opponens: Juhász Erika	D épület 4. körelőadó
SZ 5	Nagyító alatt az egyházi szektor Szimpózium vezető: Bacskai Katinka, Opponens: Pusztai Gabriella	D. épület 5. körelőadó
SZ 6	A nyitott tartalomfejlesztés pedagógiai lehetőségei és oktatásméleti összetevői Szimpózium vezető: Benedek András, Opponens: Lükő István	D épület 6. körelőadó
SZ 7	A Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben – A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából Szimpózium vezető: Dancsó Tünde, Opponens: Halász Gábor	D épület 7. körelőadó
T 1	Neveléstörténet – oktatástörténet I. (Elnök: Rébay Magdolna)	A épület 250. terem
T 2	Pedagógusképzés I. (Elnök: Rapos Nóra)	A épület 251. terem
T 3	Oktatási rendszerek, iskolák (Elnök: Chrappán Magdolna)	A épület 252. terem
T 4	Tanulás – tanítás I. (Elnök: D. Molnár Éva)	A épület 255. terem

T 5	Mérés – értékelés (Elnök: Kindrusz Pál)	A épület 352. terem
T 6	Idegennyelv-oktatás (Elnök: Nagyné Schmelcz Erika)	A épület 354. terem

13.00 – 13.45 Ebéd (*B épület, Kodály Zoltán rendezvényterem*)

13.45 – 15.00 Poszterszekció (*D épület, kerengő*)
Megnyitja: Kozma Tamás
A poszterek a konferencia végéig megtekinthetők.

14.15 – 16.00 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 8 – SZ 14)
Tematikus előadások (T 7 – T 12)

SZ 8	Néhány szociális kompetencia-összetevő fejlettsége és fejlődése gyermek- és serdülőkorban Szimpózium vezető: Kasik László, Opponens: D. Molnár Éva	D épület 1. körelőadó
SZ 9	Lemorzsolódási kockázatok és kompenzáló tényezők a felsőoktatásban Szimpózium vezető: Pusztai Gabriella, Opponens: Papp Z. Attila	D épület 2. körelőadó
SZ 10	A gyermekvédelem komplexitása Szimpózium vezető: Veressné Gönczi Ibolya, Opponens: Trencsényi László	D épület 3. körelőadó
SZ 11	Esély az esélytelenségben – reziliencia az oktatásban Szimpózium vezető: Imre Anna, Opponens: Bacskai Katinka	D épület 4. körelőadó
SZ 12	Empirikus kutatások a magyarországi iskolarendszerű szakképzésben Szimpózium vezető: Csikos Csaba, Opponens: Tóth Péter	D épület 5. körelőadó

SZ 13	Tankönyvpolitikai szempontok a tankönyvek, tankönyvszerzők, tankönyvengedélyező hatóságok történetének kutatásában Szimpózium vezető: F. Dárdai Ágnes, Opponens: Pukánszky Béla	D épület 6. körelőadó
SZ 14	Ikonográfia, mint kutatási módszer a neveléstudományban Szimpózium vezető: Endrődy-Nagy Orsolya, Opponens: Ambrus Attiláné Kéri Katalin	D épület 7. körelőadó
T 7	Gyógypedagógia I. (Elnök: Gelencsérné Bakó Márta)	A épület 250. terem
T 8	Andragógia (Elnök: Márkus Edina)	A épület 251. terem
T 9	Természettudományos oktatás, matematikaoktatás, környezeti nevelés I. (Elnök: Lükő István)	A épület 252. terem
T 10	Szakképzés (Elnök: Fehérvári Anikó)	A épület 255. terem
T 11	Irodalom, szövegértés, olvasóvá nevelés (Elnök: Jenei Teréz)	A épület 352. terem
T 12	Felsőoktatás – hallgatók I. (Elnök: Engler Ágnes)	A épület 354. terem

16.00 – 16.30 Kávészünet
D épület, kerengő

16.30 – 18.30 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 15 – SZ 20)
Tematikus előadások (T 13 – T 18)

SZ 15	Innovációk a közoktatásban Szimpózium vezető: Fehérvári Anikó, Opponens: Halász Gábor	D épület 1. körelőadó
SZ 16	Anyanyelvi készségek és fejlesztési lehetőségek atipikus fejlődésű gyermekeknél Szimpózium vezető: Macher Mónika, Opponens: Papp Gabriella	D épület 2. körelőadó
SZ 17	Diverzitásmenedzsment az oktatásban Szimpózium vezető: N. Tóth Ágnes, Opponens: Hanák Zsuzsanna	D épület 3. körelőadó
SZ 18	Nevelés a családban, oktatás a családról Szimpózium vezető: Engler Ágnes, Opponens: Veressné Gönczi Ibolya	D épület 4. körelőadó
SZ 19	Fejlesztendő kompetenciák a műszaki felsőoktatásban és szakképzésben Szimpózium vezető: Tóth Péter, Opponens: Tóth Béláné	D épület 5. körelőadó
SZ 20	Sokszínű felsőoktatás Szimpózium vezető: Polónyi István, Opponens: Szemerszki Mariann	D épület 6. körelőadó
T 13	Iskolai agresszió, kirekesztés (Elnök: Vassné Figula Erika)	A épület 250. terem
T 14	Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás, inklúzió I. (Elnök: Jenei Teréz)	A épület 251. terem
T 15	IKT eszközök, digitális tanulás (Elnök: Buda András)	A épület 252. terem
T 16	Testnevelés, sportpedagógia, egészségnevelés I. (Elnök: Kovács Klára)	A épület 255. terem
T 17	Valláspedagógia – színház-pedagógia (Elnök: Bacskai Katinka)	A épület 352. terem
T 18	Kora gyermekkori nevelés – óvodapedagógia (Elnök: F. Lassú Zsuzsa)	A épület 354. terem
	MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság nyilvános ülése	D épület 7. körelőadó

18.30 –18.40 Kávészünet *D épület, kerengő*

**18.40 – 20.00 Szimpóziumok
(SZ 21 – SZ 26)**

SZ 21	A nonformális és informális tanítás neveléstudományi aspektusai Reflektív gyakorlatra épülő akciókutatások tapasztalatai Szimpózium vezető: Nagy Péter, Opponens: Mrázik Julianna	D épület 1. körelőadó
SZ 22	A közgazdasági, a műszaki és a mezőgazdasági szakképzés regionális kihívásai közép- és felsőfokon Szimpózium vezető: Juhász Csaba, Opponens: Molnár György	D épület 2. körelőadó
SZ 23	Az eSport és a fiatalok Szimpózium vezető: Buda András, Opponens: Tóth Péter	D épület 3. körelőadó
SZ 24	Nyelvtanulás, nyelvoktatás és idegen nyelvi eredményesség Szimpózium vezető: Szemerszki Marianna, Opponens: Einhorn Ágnes	D épület 4. körelőadó
SZ 25	Új kutatási eredmények a logopédiában Szimpózium vezető: Tóthné Aszalai Anett, Opponens: Magyar Adél	D épület 5. körelőadó
SZ 26	Az iskolai életvilágok többdimenziós értelmezése Szimpózium vezető: Perjés István, Opponens: Ollé János	D épület 6. körelőadó
	MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Doktori Munkabizottságának nyilvános ülése	D épület 7. körelőadó

20.15 – 24.00 Állófogadás, vacsora
B épület Kodály Zoltán rendezvényterem
Fellép a Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézete
Táncház a Dalszövő Együttes közreműködésével

2017. november 10., péntek

08.30 – 18.00 Regisztráció
A épület földszinti előtér

09.00 – 10.45 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 27 – SZ 33)
Tematikus előadások (T 19 – T 23)

SZ 27	Új utak és lehetőségek a lesson study hazai adaptációjában és alkalmazásában Szimpózium vezető: Győri János, Opponens: Falus Iván	D épület 1. körelőadó
SZ 28	Questionnaire of School Life (QSL) – az iskolai társas kirekesztés mérésére szolgáló új eszköz hazai bevezetése Szimpózium vezető: Hüse Lajos, Opponens: Kiss János	D épület 2. körelőadó
SZ 29	A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében Szimpózium vezető: Mrázik Julianna, Opponens: Sági Matild	D épület 3. körelőadó
SZ 30	Pedagógiai kultúraváltás kérdései, különös tekintettel a pedagógusok nézeteire, attitűdjére és az azokkal szorosan összefüggő szervezetfejlesztésre Szimpózium vezető: K. Nagy Emese, Opponens: Imre Anna	D épület 4. körelőadó
SZ 31	A pedagógusképzés professzionalizációjának és intézményesülésének gyökerei Magyarországon – az egri tanítóképzés első évtizedei Szimpózium vezető: Pukánszky Béla, Opponens: Nóbik Attila	D épület 5. körelőadó
SZ 32	A hétköznapi tudományos megközelítése egy roma szakkollégiumban Szimpózium vezető: Híves Varga Aranka, Opponens: Forray R. Katalin	D épület 6. körelőadó
SZ 33	2000-2015 hazai pedagógiai szaksajtója az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum adatbázisának tükrében Szimpózium vezető: Dömsödy Andrea, Opponens: Lengyelne Molnár Tünde	D épület 7. körelőadó

T 19	Neveléstörténet – oktatástörténet II. (Elnök: Drabancz M. Róbert)	A épület 250. terem
T 20	Vizuális nevelés (Elnök: Bredács Alice Mária)	A épület 251. terem
T 21	Tanulás – tanítás II. (Elnök: Molnár Gyöngyvér)	A épület 252. terem
T 22	Iskola, tanulók, nevelés (Elnök: Pauwlik Zsuzsa)	A épület 255. terem
T 23	Idegennyelv-oktatás II. (Elnök: Nagy Péter)	A épület 352. terem

10.00 – 11.00 **MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Tantárgy-pedagógiai Albizottság nyilvános ülése**
A épület 354. terem

10.45 – 11.00 Kávészünet *D épület, kerengő*

11.00 – 12.30 **HERA ülés**
D épület 1. körelőadó

11.00 – 12.00 **Plenáris előadás**
D épület 7. körelőadó
Jürgen van Buer (Humboldt University of Berlin)
 Levezető elnök: Pukánszky Béla (MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság elnöke)
**„Inclusive teaching-learning-processes between utopia, didactical constructions and empirical results –
 a critical view on the Secondary Level I schools at Germany”**

12.00 – 13.00 **Plenáris előadás D épület 7. körelőadó**
Pentti Moilanen (University of Jyväskylä)
 Levezető elnök: Pusztai Gabriella (MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság alelnöke)
„A phenomenon-based curriculum for teacher education”

13.00 – 14.00 Ebéd
B épület Kodály Zoltán rendezvényterem

14.00 – 16.00 **Szimpóziumok és tematikus előadások**
Szimpóziumok (SZ 34 – SZ 40)
Tematikus előadások (T 24 – T 29)

SZ 34	A pedagógusszakma professzionalizálódása a mesterprogramokban Szimpóziium vezető: Szivák Judit, Opponens: Baráth Tibor	D épület 1. körelőadó
SZ 35	Magyar felsőoktatási hallgatók életkörülményei és tanulmányi életútja nemzetközi felmérések alapján Szimpóziium vezető: Stéger Csilla, Opponens: Halász Gábor	D épület 2. körelőadó
SZ 36	Tudásmegosztás a Tanuló Város példáján keresztül Szimpóziium vezető: Németh Balázs, Opponens: Kocsis Mihály	D épület 3. körelőadó
SZ 37	Elemzési terek a neveléstudományi vizsgálatokban: fókuszban a kvalitatív tartomelemzés tipológiai Szimpóziium vezető: Sántha Kálmán, Opponens: Mrázik Julianna	D épület 4. körelőadó
SZ 38	Új megközelítések a szegedi egyetem történetének kutatásában Szimpóziium vezető: Nóbik Attila, Opponens: Baksa Gabriella	D épület 5. körelőadó
SZ 39	Művészeti nevelés és társadalmi fölzárkóztatás – újabb eredmények Szimpóziium vezető: Forray R. Katalin, Opponens: Orsós Anna	D épület 6. körelőadó

SZ 40	A bántalmazás kezelése import módszerrel (A KiVa program első hazai tapasztalatai) Szimpózium vezető: Györgyi Zoltán, Opponens: Buda Mariann	D épület 7. korelóadó
T 24	Szociálpedagógia, családpedagógia (Elnök: Fáyné Dombi Alice)	A épület 250. terem
T 25	Iskolai mentálhigiéné (Elnök: Kinyó László)	A épület 251. terem
T 26	Természettudományos oktatás, környezeti nevelés (Elnök: Tóth Zoltán)	A épület 252. terem
T 27	Felsőoktatás – hallgatók II. (Elnök: Einhorn Ágnes)	A épület 255. terem
T 28	Andragógia, informális tanulás, könyvtár (Elnök: Juhász Erika)	A épület 352. terem
T 29	Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás, inklúzió II. (Elnök: Óhidy Andrea)	A épület 354. terem

16.00 – 16.15 Kávészünet
D épület, kerengő

16.15 – 16.30 „Moholy – Nagy vizuális modulok” kiállítás megnyitója
A kiállítást megnyitja: Gaul Emil
D épület, kerengő

16.30 – 18.30 Szimpóziumok
Szimpóziumok (SZ 41 – SZ 47)

SZ 41	A tanulás-tanítás innovatív megközelítései a felsőoktatásban Szimpózium vezető: Halász Gábor, Opponens: Baráth Tibor	D épület 1. körelőadó
SZ 42	Tanárképzés átalakulóban: pályaválasztási motiváció, rekrutáció, tanárképző központok Szimpózium vezető: Sági Matild, Opponens: Mrázik Julianna	D épület 2. körelőadó
SZ 43	Moholyi-Nagy vizuális modulok Szimpózium vezető: Gaul Emil, Opponens: Havasi Tamás	D épület 3. körelőadó
SZ 44	A Bildung fogalmának jelentősége a pedagógiai gondolkodás számára Szimpózium vezető: Schwendtner Tibor, Opponens: Pukánszky Béla	D épület 4. körelőadó
SZ 45	Gyakorlatorientált szakmódszertani megoldások és lehetőségek a nyitott tananyagfejlesztés támogatására Szimpózium vezető: Molnár György, Opponens: Lükő István	D épület 5. körelőadó
SZ 46	Az iskolai jóllét kialakulását befolyásoló érzelmi és szociális tényezők vizsgálata óvodás és iskoláskorban Szimpózium vezető: Nagy Krisztina, Opponens: Fejes József Balázs	D épület 6. körelőadó
SZ 47	Történelmi megismerés – történelmi műveltség Szimpózium vezető: Kaposi József, Opponens: F. Dárdai Ágnes	D épület 7. körelőadó

16.30 – 18.00 **MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Nevelésszociológiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése**

A épület 252. terem

16.30 – 18.00 **MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Szociálpedagógia Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése**

A épület 255. terem

20.15 – 23.00 Borkóstolóval egybekötött galavacsora a Centrál Hotel különtermében
Nyíregyháza, Nyár utca 2–4.

2017. november 11., szombat

08.30 – 14.00 Regisztráció
A épület földszinti előtér

09.00 – 11.00 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 48 – SZ 53)
Tematikus előadások (T 30 – T 35)

SZ 48	Gondolkodási képességek fejlesztése a természettudományi tanórákon Szimpózium vezető: Korom Erzsébet, Opponens: Tóth Zoltán	D épület 1. körelőadó
SZ 49	Kisebbségi magyar felsőoktatás a Kárpát-medencében Szimpózium vezető: Papp Z. Attila, Opponens: Mandel Kinga	D épület 2. körelőadó
SZ 50	Kihívások és válaszok. Roma gyermekek a köznevelési és a gyermekvédelmi intézményekben Szimpózium vezető: Bocsi Veronika, Opponens: Jenei Teréz	D épület 3. körelőadó
SZ 51	Útmutatás, elvárás nélkül – szociálpedagógia a XXI. században Szimpózium vezető: Nagy Ádám, Opponens: Kozma Tamás	D épület 4. körelőadó
SZ 52	Autizmus spektrum zavarral élő gyermekek és családjaik társadalmi integrációjának módszertani támogatása Szimpózium vezető: Vargáné Molnár Márta, Opponens: Zászkaliczky Péter	D épület 5. körelőadó
SZ 53	Fókuszban a nyelvi közvetítői kompetencia és fejlesztése Szimpózium vezető: Lesznyák Márta, Opponens: Molnár Edit Katalin	D épület 6. körelőadó
T 30	Testnevelés, sportpedagógia, egészségnevelés II. (Elnök: Hamar Pál)	A épület 250. terem

T 31	Zenei nevelés, múzeumpedagógia (Elnök: Ferencziné Ács Ildikó)	A épület 251. terem
T 32	Neveléstörténet – oktatástörténet III. (Elnök: Brezsnýánszky László)	A épület 252. terem
T 33	Tanulás – tanítás III. (Elnök: Sass Judit)	A épület 255. terem
T 34	Az iskola mint munkahely (Elnök: Szabó Csilla Marianna)	A épület 352. terem
T 35	Felsőoktatás (Elnök: Reisz Teréz)	A épület 354. terem

11.00 – 11.30 Kávészünet *D épület, kerengő*

11.30 – 13.30 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 54 – SZ 61)
Tematikus előadások (T 36 – T 40)

SZ 54	A tanuló közösségektől egy reziliens társadalom felé Szimpózium vezető: Kozma Tamás, Opponens: Juhász Erika	D épület 1. körelőadó
SZ 55	A neveléstudomány és irodalomtörténet együttes vonzásában: kettős kötődésű pályák a „negyven szűk esztendő” alatt Szimpózium vezető: Vincze Tamás András, Opponens: Jenei Teréz	D épület 2. körelőadó
SZ 56	Értelmiségképzés és drámapedagógia Szimpózium vezető: Trencsényi László, Opponens: Kaposi József	D épület 3. körelőadó
SZ 57	A testnevelés és sportolás intézményi környezete Szimpózium vezető: Kovács Klára, Opponens: Nagy Ágoston	D épület 4. körelőadó

SZ 58	Helyzetkép a digitális közoktatás területéről, a fejlesztés egy lehetséges kompetenciarendszere Szimpózium vezető: Hülber László, Opponens: Hunya Márta	D épület 5. körelőadó
SZ 59	A gyógypedagógia néhány rendszerszintű aspektusa Szimpózium vezető: Szekeres Ágota, Opponens: Macher Mónika	D épület 6. körelőadó
SZ 60	Mi zajlik a végeken? Az általános iskolások kábítószerhasználata a szegregátumokban és az erre adott helyi és iskolai válaszok Szimpózium vezető: Lannert Judit, Opponens: Golnhofer Erzsébet	D épület 7. körelőadó
SZ 61	Pedagógiai utópiák és életreform törekvések a két világháború közötti Magyarországon Szimpózium vezető: Németh András, Opponens: Pukánszky Béla	A épület 250. terem
T 36	Pedagógusképzés, pedagógus-továbbképzés (Elnök: Reisz Teréz)	A épület 251. terem
T 37	Tanítás – tanulás IV. (Elnök: Knausz Imre)	A épület 252. terem
T 38	Természettudományi és matematika oktatás (Elnök: Radnóti Katalin)	A épület 255. terem
T 39	Anyanyelvi nevelés (Elnök: Molnár Gyöngyvér)	A épület 352. terem
T 40	Gyógypedagógia II. (Elnökök: Márkus Eszter, Virányi Anita)	A épület 354. terem

13.30 – 14.00 A konferencia zárása
D épület 7. körelőadó
Zárszót mond: Kerülő Judit a XVII. ONK elnöke

14.00 – 14.30 Szendvicsebéd, hazautazás
D épület, kerengő

RÉSZLETES PROGRAM

2017. november 09., csütörtök

09.00 – 18.00 Regisztráció
A épület földszinti előtér

10.00 – 11.00 A konferencia ünnepélyes megnyitója
A épület Bessenyei Aula

Köszöntőt mond:

Kovács Ferenc, Nyíregyháza Megyei Jogú Város polgármestere
Pukánszky Béla, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság elnöke
Vassné Figula Erika, a Nyíregyházi Egyetem rektora

A konferenciát megnyitja:

Pléh Csaba, az MTA Közoktatási Elnöki Bizottság elnöke

A XVI. ONK konferenciakötetének bemutatója:

Zsolnai Anikó, a XVI. ONK elnöke

11.00 – 11.15 Kávészünet
D épület, kerengő

11.15 – 13.00 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 1 – SZ 7) Tematikus előadások (T 1 – T 6)

SZ 1	Közösségi szolgálat és fizetett munka a középiskolások körében Szimpózium vezető: Fényes Hajnalka, Opponens: Bocsi Veronika • Bodó Márton, Markos Valéria, Sárosi Tünde: Az Iskolai Közösségi Szolgálat program tanulságai online diákkérdőívek tükrében 2016-2017 • Karlowits-Juhász Orchidea: A közösségi pedagógiai gyakorlat, mint az iskolai közösségi szolgálat sikeres megvalósításának egyik tényezője • Markos Valéria: A fogadószervezetek koordinátorainak tapasztalata az iskolai közösségi szolgálatról • Matolcsi Zsuzsa: Kollaboratív tanulás az iskolai közösségi szolgálat pedagógiai fejlesztéséért • Szőcs Andor: Középiskolások és a diákmunka	D épület 1. körelőadó
SZ 2	Egyéni, személyközi és szituatív tényezők szerepe az iskolai motivációban és a diákok pszichés és szomatikus egészségében Szimpózium vezető: Fülöp Márta, Opponens: Zsolnai Anikó • Dávid Mária, Héjja-Nagy Katalin; Békés Anna: Motivációs összetevők vizsgálata különös tekintettel a tanulási zavarral küzdő diákok motivációjára • Fülöp Márta: Káros-e a versenyorientált iskolakultúra, jóhatású-e a versenyt kizáró iskolai kultúra? • Kunos Nóra: Az iskolai kiégés vizsgálata magyarországi reprezentatív mintán • Fülöp Márta: A versengő iskolai klíma hatása a diákok pszichés egészségére	D épület 2. körelőadó
SZ 3	Lépésről lépésre a hallgatói sikeresség érdekében Szimpózium vezető: Török Erika, Opponens: Nagy Ádám • Hercz Mária: Tanulmányaikat kezdő hallgatók kompetenciáinak online értékelése • Horváth Ágnes, Török Erika: Transzverzális készségek fejlesztése az alapszakokon • Karcsics Éva: Szakspecifikus kompetenciamenedzsment modell • Koltói Lilla, Rigó Róbert: TALENTUM – A hallgatói sikerességet támogató és tanulást segítő program bemutatása	D épület 3. körelőadó
SZ 4	A zeneoktatás alternatív dimenziói Szimpózium vezető: Várad Judit, Opponens: Juhász Erika • Bíró István Ferenc: Az 1981-es és 1999-es népzenei tantervek összehasonlító elemzése • Dragony Gábor: Extrakurrikuláris lehetőségek a népzeneoktatásban • Szalai Tamás: Az Orff-módszer a magyar közoktatásban • Székely Csilla Imola: Kokas Klára pedagógiai módszerének összehasonlító elemzése • Várad Judit: A koncertpedagógia szerepe az oktatásban	D épület 4. körelőadó

SZ 5	Nagyító alatt az egyházi szektor Szimpózium vezető: Bacskai Katinka, Opponens: Pusztai Gabriella - Bacskai Katinka: Az egyházi általános iskolák felekezetenkénti leíró jellemzése a 2011-es bővülés előtti és utáni időszakban - Inánts-Pap Ágnes: A nem saját felekezetük szerinti egyházi iskolát választók döntésének lehetséges motivációi - Morvai Laura: Fenntartói láttelet – Régi és új egyházi középiskolák jellemzői az OKM2016 adatbázisa alapján - Tódor Imre: Iskolaválasztás az értékváltozás elméletének tükrében - Tomasz Gábor: Egyházi fenntartású általános iskolák (2010–2015)	D. épület 5. körelőadó
SZ 6	A nyitott tartalomfejlesztés pedagógiai lehetőségei és oktatásméleti összetevői Szimpózium vezető: Benedek András, Opponens: Lükő István - Benedek András: A nyitott oktatásfejlesztés hatása a pedagógiai innovációra - Feketéné Szakos Éva, Mészárosné Merbler Éva: Egy nyitott tananyagfejlesztői pedagógus továbbképzés konceptuális kerete - Horváth Cz. János: A tartalomfejlesztés új lehetősége: mikrotartalmak nyitott struktúrákban	D épület 6. körelőadó
SZ 7	A Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben – A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából Szimpózium vezető: Dancsó Tünde, Opponens: Halász Gábor - Dancsó Tünde: A Komplex Alapprogram pedagógus-továbbképzési rendszere K. Nagy Emese: A korai iskolaelhagyás mérséklését támogató programok és kutatások - Pajtkókné Tari Ilona: A Komplex Alapprogram missziója - Révész László: A Komplex Alapprogram iskolafejlesztő módszerei - Török Balázs: Pedagógiai módszertani változások időserűsége rendszerelméleti megközelítésben – a Komplex Alapprogram bevezetésének indokoltsága	D épület 7. körelőadó

Jegyzetek:

T 1	Neveléstörténet – oktatástörténet I. (Elnök: Rébay Magdolna) • Sanda István Dániel: A Magyar Királyság első Evangélikus Kollégiuma • Ernhoffer Anna: II. Rákóczi György neveltetésének hiányosságai a későbbi sikertelen lengyelországi hadjárat tükrében • Rébay Magdolna: A magyar Theresianum: a Ferenc József Nevelőintézet a dualizmus korában • Nemes-Németh Nóra: A város, mint iskolai tér a dualizmus kori Székesfehérváron • Biró Melinda, Bácsné Bába Éva, Bács Zoltán, Müller Anetta, Lenténé Puskás Andrea: Kemény Ferenc oktatásügyi törekvései a testi nevelés reformjának megvalósításáért az 1900-as évek Magyarországon	A épület 250. terem
T 2	Pedagógusképzés I. (Elnök: Rapos Nóra) • Nagy Krisztina, Rapos Nóra: Van-e közös vízió? – magyarországi osztatlan tanárképzési képzési programok összehasonlító vizsgálata • Fehérvári András: Végzés előtt álló tanár szakos hallgatók nézetei a tanárképzési programjukról • Kovács Renáta: Tanár szakos diákok reflektív szövegeinek vizsgálata a SOLO taxonómia alapján • Molnár Edit Katalin: Hogyan alakítják a tanár szakos diákok a tanításhoz készített terveiket? • Hanák Zsuzsanna: A korai iskolaelhagyás prevenciójának támogatása a tanárképzésben használható speciális kurzus segítségével	A épület 251. terem
T 3	Oktatási rendszerek, iskolák (Elnök: Chrappán Magdolna) • Dudok Fanni: Az oktatási rendszerek fejlődése a kelet-közép-európai térség országokban • Czető Krisztina: Minden másképp van? Fiatalok iskolaképének, iskolával kapcsolatos nézeteinek vizsgálata • Ladnai Attiláné Szerencsés Anita: „Világ világa, virágnak virága...” avagy A virágzás / pozitív pedagógia ausztrál modellje • Valentné Albert Éva: Két kert – két iskola; Sacré Coeur – Budapest, New School – Abbotsholme • Üröginé Ács Anikó: Munka és magánélet egyensúly az oktatói pályán	A épület 252. terem
T 4	Tanulás – tanítás I. (Elnök: D. Molnár Éva) • Csillik Olga, Daruka Magdolna: Tükrözött osztályterem – két év tapasztalatainak tükrében • D. Molnár Éva, Tóth Edit: Az önszabályozott tanulás stratégiáinak és motívumainak változása longitudinális vizsgálat alapján 4-6. évfolyamon • Eszterág Ildikó: Középiskolai esettanulmány a tanulók kérdezőszel kapcsolatos tapasztalatairól • Szabó Hajnalka Piroska: Nőkép az iskolai történelemtankönyvekben	A épület 255. terem

T 5	Mérés – értékelés (Elnök: Kindrusz Pál) - Kapornai Judit, Kindrusz Pál: Az „Egynre szabott kritériumorientált, diagnosztikus mérési-fejlesztési rendszer” bevezetése a Berettyóújfalui Tankerületi Központban 2014-2017-ig - Pásztor-Kovács Anita: Innovatív kommunikációs lehetőségeket és automatikus kiértékelést biztosító kollaboratív problémamegoldó teszt kipróbálásának eredményei - Kósa Maja: A történelmi gondolkodás fogalma és mérési lehetőségei Z. Orosz Gábor, Kambeyo Linus, Korom Erzsébet: Kutatási készségeket mérő teszt viselkedése magyarországi és namíbiai mintán	A épület 352. terem
T 6	Idegennyelv-oktatás (Elnök: Nagyné Schmelcz Erika) - Feld-Knapp Ilona: A nyelvtanárok szakmai identitása. Gondolatok az idegennyelv-tanárképzés tartalmi megújításához - Abari Kálmán: A gemifikáció lehetőségei a digitális nyelvoktatásban - Balogh Erzsébet: „Bemelegítés” – átmenet az egyetemi mikrotanítás és az iskolai tanítási gyakorlat között - Csépes Ildikó, Fekete Adrienn: Milyen nyelvtudásmérési és értékelési szükségletei vannak a nyelvtanulás résztvevőinek? Az Erasmus + TALE projekt eddigi eredményei - Farkas János: Szaknyelvoktatási helyzetkép a Debreceni Egyetemen 2017	A épület 354. terem

13.00 – 13.45 Ebéd (*B épület, Kodály Zoltán rendezvényterem*)

13.45 – 15.00 **Poszterszekció** (*D épület, kerengő*)

Megnyitja: Kozma Tamás

A poszterek a konferencia végéig megtekinthetők.

P 1	Ács Marianna: Mozaikok a pécsi tanár szakos hallgatók diákéletéből (1948-1982)	D épület kerengő
P 2	Ács-Bíró Adrienn: Tények és tévhitek – Nők munkaerő-piaci esélyei a rácsokon innen és túl	
P 3	Balázs Dóra, Fehér Virág: Biológia iránti attitűd általános iskolás korban	

P 4	Bátfai Norbert: Az e-sport egyetemi oktatása	D épület kerengő
P 5	Bódizs Anikó: A pedagógiai érdeklődésmélet és recepciója, helye a hazai neveléstudományi publikációkban	
P 6	Gacsó Adrienn: Integráltan tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek magatartásproblémái	
P 7	Hajdicsné Varga Katalin: A neveléstudomány „mostohagyermekai”? Kiadványok, tanulmányok, írások a hazaszeret, honvédelem, katonapedagógia területén	
P 8	Joó Orsolya: A határon túli pedagógusképzésben résztvevő hallgatók továbbtanulási döntéseire ható tényezők	
P 9	Juhász Erika: Felnőttképzés történeti előzmények Magyarországon	
P 10	Kendeh – Kirchknopfné Farkis Tímea: Az olasz, mint második idegen nyelv oktatásának helyzete Magyarországon 2014-2017 között. Mérhetőség, kihívások és lehetséges megoldások	
P 11	Kerekes Valéria, Böddi Zsófia, Serfőző Mónika, F. Lassú Zsuzsa, Endrődy-Nagy Orsolya: Inklúziós felkészítő projekt a pedagógusképzésben	
P 12	Kiss Márton: Hogyan oldják meg a középiskolások és az egyetemisták ugyanazt a matematika feladatot?	
P 13	Kocsis Imre, Bácsné Bába Éva, Fenyves Veronika: A duális gépészmérnöki képzés eredményességének vizsgálata	
P 14	Kovács Karolina Eszter, Fenyves Veronika, Bácsné Bába Éva, Juhász Csaba: A 2014/2015. tanév és a 2015/2016. tanév tantárgyainak vizsgálata sikertelen teljesítés szempontjából a DE Gazdaságtudományi Kar hallgatói körében	
P 15	Kovács Karolina Eszter: Kézilabdabírók egészségmagatartásának vizsgálata	
P 16	Kovács Nóra, Kékes Szabó Marietta: Az énkép és önértékelés vizsgálata kisiskolások és serdülők körében	
P 17	Kovács Nóra: Társas készségek alakulása kisiskolás és serdülőkorban	
P 18	Kupeczik Éva: A mentőtiszt, szülésznő, ápoló szakirány pályaképének, hivatásuk presztízsének vizsgálata	
P 19	Lénárt András: Javaslat egy új inklúziós indikátor kifejlesztésére	
P 20	Lendvai Lilla: Látássérült személyek oktatási intézményekben szerzett tapasztalatai	

P 21	Magyar Márton, Patakiné Bősze Júlia: (Sport) professional competencies of students at ELTE Recreation BSc course	D épület kerengő
P 22	Máthé Borbála: A pedagógusok magánéletének és iskolai munkájának összefüggései	
P 23	Mrázik Julianna: Körkép és kitekintés. Migráns gyermekek és fiatalok az oktatásban	
P 24	Nagy Edit: A primer szocializáció jelentősége a gyermek életében	
P 25	Nagy Oxána, Magyar Márton, Patakiné Bősze Júlia, Némethné Tóth Orsolya: Rekreáció BSc szakot végzettek pályakövetése a nyugati határszélről – gyorsjelentés	
P 26	Némethné Tóth Orsolya, Magyar Márton, Nagy Oxána, Patakiné Bősze Júlia: Budapesten és Szombathelyen rekreáció BSc szakot végzettek munkaerő-piaci megjelenése	
P 27	Nóbik Attila: Világ-kép a Néptanítók Lapjában	
P 28	Nyilas Orsolya: A felzárkóztató képzések hasznosulása a hátrányos helyzetű felnőttek körében	
P 29	Patakiné Bősze Júlia, Nagy Oxána, Magyar Márton, Némethné Tóth Orsolya: Budapesten és Szombathelyen rekreáció BSc szakot végzettek megítélése egyes tantárgyakról	
P 30	Schlachter Gabriella: A csillagászat tanításának magyar Univerzuma	
P 31	Svraka Tamásné: Matematikai szorongás és teljesítmény összefüggés vizsgálata az általános iskola 6. évfolyamán	
P 32	Vas János: Bevezetés a videojátékok oktatásban felhasználható lehetőségeibe	

14.15 – 16.00 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 8 – SZ 14)
Tematikus előadások (T 7 – T 12)

SZ 8	Néhány szociális kompetencia-összetevő fejlettsége és fejlődése gyermek- és serdülőkorban Szimpozium vezető: Kasik László, Opponens: D. Molnár Éva • Gál Zita, Kasik László: A NEGORI kérdőív kidolgozásának folyamata, valamint az elkerülés és a negatív orientáció kapcsolata serdülőkorban • Gáspár Csaba: Az empátia és a problémaelkerülés összefüggései serdülők körében • Kasik László, Gál Zita: Problémamegoldás az osztályteremben – tanórai megfigyelések tapasztalatai • Zsolnai Anikó, Kasik László: Néhány megküzdési stratégia fejlődése gyermekkorban – egy longitudinális vizsgálat eredményei	D épület 1. körelőadó
SZ 9	Lemorzsolódási kockázatok és kompenzáló tényezők a felsőoktatásban Szimpozium vezető: Pusztai Gabriella, Opponens: Papp Z. Attila • Dusa Ágnes Réka, Szigeti Fruzsina: A doktori képzés és külföldi tanulás aspirációja magas lemorzsolódási kockázatú hallgatók körében • Fényes Hajnalka, Markos Valéria, Pusztai Gabriella: A hallgatók civil és önkéntes részvételének hatása a felsőoktatási tanulmányok befejezése melletti elkötelezettségre • Fenyves Veronika, Bácsné Bába Éva, Kocsis Imre, Juhász Csaba, Pusztai Gabriella: Kísérlet a lemorzsolódás mértékének és okainak megragadására egy kar hallgatóinak példáján • Somfalvi Zita: Lemorzsolódás nyelvvizsga hiányában • Szemerszki Marianna: A felsőoktatási lemorzsolódás vizsgálati lehetőségei	D épület 2. körelőadó
SZ 10	A gyermekvédelem komplexitása Szimpozium vezető: Veressné Gönczi Ibolya, Opponens: Trencsényi László • Berei Emese Beáta: Pedagógushallgatók inkluzív szemlélete és iskolapreferenciái közötti kapcsolat egy nemzetközi vizsgálat alapján • Homoki Andrea: Járhatóbb utak... • Karlowits Juhász Orchidea: Gyermekotthonban élő gyerekek példaképválasztása • Lőrincz Andrea: Testem a vászنام – Az állami gondozott fiatalok tetováláskultúrájának kvalitatív vizsgálata • Veressné Gönczi Ibolya: A gyermekvédelem útvesztői	D épület 3. körelőadó

Jegyzetek:

SZ 11	Esély az esélytelenségben – reziliencia az oktatásban Szimpózium vezető: Imre Anna, Opponens: Bacscai Katinka • Ádám Anetta: Társadalmi kihívások – intézményi válaszok • Fejes József Balázs: Oktatási reziliencia a nemzetközi tudásszint-vizsgálatok tükrében • Hegedűs Roland: Hátrányos helyzetű és tradicionális tanulók elvárt értékeinek területi különbségei az országos kompetenciamérés alapján • Széll Krisztián: Eredményességet meghatározó szervezeti tényezők az alacsony státuszú iskolákban • Híves-Varga Aranka: A rendszerváltás gyermekei	D épület 4. körelőadó
SZ 12	Empirikus kutatások a magyarországi iskolarendszerű szakképzésben Szimpózium vezető: Csikos Csaba, Opponens: Tóth Péter • Benkei-Kovács Balázs: A szakképzési HÍD programok hatásvizsgálatának empirikus kutatási eredményei • Csikos Csaba: Új középfokú intézménytípus: pedagógusok és diákok nézetei a szakgimnáziumról • Molnár Krisztina: Megtartó iskolai környezet kialakítása a szakképzésben, a lemorzsolódás megelőzésére • Rausch Attila: Szakgimnáziumi pedagógusok digitális pedagógiai nézetei és eszközhasználata	D épület 5. körelőadó
SZ 13	Tankönyvpolitikai szempontok a tankönyvek, tankönyvszerzők, tankönyvengedélyező hatóságok történetének kutatásában Szimpózium vezető: F. Dárdai Ágnes, Opponens: Pukánszky Béla • Albert Gábor: Kegyesztett tankönyvszerzők a két háború között Magyarországon és Szovjet-Oroszországban • Molnár-Kovács Zsófia: Tankönyvbírálat és tankönyv-engedélyezés a dualizmus időszakában. A korabeli hazai tankönyvi rendeletek feltáró elemzésének tapasztalatai • Márhoffer Nikolett: A tankönyvminősítés intézményrendszere Magyarországon 1989-től 2017-ig • Méreg Martin: Az olvasókönyvek szerepe a természettudományos ismeretek közvetítésében a 19. századi népiskolákban	D épület 6. körelőadó
SZ 14	Ikonográfia, mint kutatási módszer a neveléstudományban Szimpózium vezető: Endrődy-Nagy Orsolya, Opponens: Ambrus Attiláné Kéri Katalin • Endrődy-Nagy Orsolya: Gyermekkortörténeti ikonográfia – kísérlet egy új tudományterület definíciójára • Mikonya György: Egy speciális műfaj – a karikatúra pedagógiai felhasználásának lehetőségei • Somogyvári Lajos: Politikai ikonográfia a konszolidálódó Kádár-korszakban – „a nevelők nevelése” a magyar pedagógiai újságokban (1959-1970) • Tamba Renátó: Gyermekkor és tragikum a műcsarnoki festészetben a dualizmus utolsó negyedszázadában	D épület 7. körelőadó

T 7	Gyógypedagógia I. (Elnök: Gelencsérné Bakó Márta) • Fekete Zsófia: Beszédet segítő énekek • Gelencsérné Bakó Márta: A diagnosztikus protokoll jelentőségének vizsgálata gyógypedagógusok körében • Juhász Ibolya: A reflektív gondolkodás a korai fejlesztő gyógypedagógusok és a társszakmák tevékenységében • Kékes-Szabó Marietta: A családi működések katalizátora: a kommunikáció • Kékes-Szabó Marietta: Pedagógusok – diákok – heterogenitás	A épület 250. terem
T 8	Andragógia (Elnök: Márkus Edina) • Nyilas Orsolya: Alacsony képzettség – társadalmi hátrányok • Szócsová Brigitta: Well-being a munkahelyi tanulás kontextusában • Takács-Miklósi Márta: Sajátos oktatási módszerek a börtönoktatásban • Ács-Bíró Adrienn, Takács-Miklósi Márta: A család, mint motiváló tényező a női fogvatartottak oktatása-képzése során • Takács-Miklósi Márta: A büntetés-végrehajtási reintegráció gyakorlati kérdései	A épület 251. terem
T 9	Természettudományos oktatás, matematikaoktatás, környezeti nevelés I. (Elnök: Lükő István) • Hégető Katalin: A természettudományos nevelés problémái és fejlesztési lehetőségei a nemzetközi felmérések romániai adatainak tükrében • Kovács Lajos: Megbízható elektronikus információforrások kidolgozása és a kísérlet-alapú kémiaoktatást segítő adatbázis fejlesztése • Kovács Renáta, Kiss Márton: Az ökoszisztéma-szolgáltatásokhoz fűződő környezeti attitűdök vizsgálati perspektívái • Máth János, Abari Kálmán: A kognitív terhelés elmélete és az általános iskolai matematika • Balázsi Ildikó: A TIMSS és az OKM eredményeinek összehasonlítása	A épület 252. terem

Jegyzetek:

T 10	Szakképzés (Elnök: Fehérvári Anikó) • Köpeczi-Bócz Tamás: Tehetségihiány a szakképzésben • Borsodi Csilla Noémi: Az értékrendi és jövőképbeli fejlődés kapcsolata a szakképzésben tanuló fiatalok körében • Balázs László, Szabó Csilla Marianna: A korai iskolaelhagyás okai a középfokú szakképzésben • Csepcesényi Lajos, Lászlóné Balogh Melinda: A térszemlélet tanult elemeinek problémamegoldó gondolkodásra gyakorolt hatásának kimutatása statisztikai módszerrel • Bükki Eszter, Fehérvári Anikó: A szakképzésben dolgozó pedagógusok a mesterpedagógus programok tükrében • Borsodi Csilla Noémi: A szak(közép)iskolai közismereti tanárok siker megítélésének vizsgálata	A épület 255. terem
T 11	Irodalom, szövegértés, olvasóvá nevelés (Elnök: Jenei Teréz) • Csobánka Zsuzsa Emese: A kortárs szemléletű irodalomtanítás • Maisch Patrícia: Olvasóból alkotó – A női szerzőség kérdése hazánkban a 19. században és ma • Vass Dorottea: Egy ábécés olvasókönyv mese- és mesehős-típusainak, valamint a hat-nyolc éves tanulók kedvenc mese- és mesehős-típusainak komparatív vizsgálata • Vass Dorottea, Novák Géza Máté: A dramatikus nevelés szerepe az olvasás iránti kötődés kialakulásában az olvasástanulás kezdetén	A épület 352. terem
T 12	Felsőoktatás – hallgatók I. (Elnök: Engler Ágnes) • Engler Ágnes: Hallgatói életpálya-perspektívák • Ceglédi Tímea: Reziliens ígérek családi és középiskolai útravalójának tipikus és atipikus jegyei, valamint azok hatása a hallgatóévek fejlődési ívére • Virág Ádám: A keresztény roma szakkollégiumok társadalmi mobilitásban betöltött szerepének vizsgálata tökefajták mentén • Szabó Csilla Marianna, András István, Rajcsányi-Molnár Mónika: HASIT: komplex rendszer a felsőoktatási lemorzsolódás csökkentésére • Tóth Alex: Are you a “VR – pedagogue”? Discoveries of highschool-teachers from Vojvodina regarding the education using Virtual Reality	A épület 354. terem

Jegyzetek:

16.00 – 16.30 Kávészünet
D épület, kerengő

16.30 – 18.30 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 15 – SZ 20)
Tematikus előadások (T 13 – T 18)

SZ 15	Innovációk a közoktatásban Szimpózium vezető: Fehérvári Anikó, Opponens: Halász Gábor • Budainé Gulyás Gabriella: „Aperitif”: egy pedagógusok által kezdeményezett és megvalósított innováció születése • Fazekas Ágnes: A tanulási környezetet érintő újítások születése és térhódítása • Lénárd Sándor, Balázs Éva: A vezetés, a szervezet szerepe a pedagógiai innovációkban • Sági Matild: Az iskolai jellemzők és az iskolai innováció közötti ok-okozati összefüggések • Széll Krisztián: Innováció és eredményesség az alacsony státuszú iskolákban	D épület 1. körelőadó
SZ 16	Anyanyelvi készségek és fejlesztési lehetőségek atipikus fejlődésű gyermekeknél Szimpózium vezető: Macher Mónika, Opponens: Papp Gabriella • Bohács Krisztina Farkas Katalin: A kommunikáció fejlesztése: a PROMPT terápia hatásvizsgálata intellektuális képességzavarral élő gyermekek esetén • Macher Mónika: Szótanulási folyamatok elemzése tanulásban akadályozott gyermekeknél • Havasi Ágnes: Kommunikációfejlesztés autizmus spektrum zavarban – a gyakorlat és ami mögötte van • Höfflérné Péntes Éva Szenczi Beáta: Tanulásban akadályozott tanulók idiomaértése	D épület 2. körelőadó

Jegyzetek:

SZ 17	Diverzitásmenedzsment az oktatásban Szimpózium vezető: N. Tóth Ágnes, Opponens: Hanák Zsuzsanna • Gáspár Mihály, Holecz Anita: Pedagógiai módszerek és pszichológiai irányzatok kölcsönhatása • Holecz Anita, Gáspár Mihály: Az előhívás alapú tanulás hatásának vizsgálata felsőoktatásban részt vevők körében • N. Tóth Ágnes, Simon Katalin: Az adaptív oktatás humán kondíciói • Simon Katalin, N. Tóth Ágnes: A tanulói diverzitás hatása a tanári módszerpreferenciákra	D épület 3. körelőadó
SZ 18	Nevelés a családban, oktatás a családról Szimpózium vezető: Engler Ágnes, Opponens: Veressné Gönczi Ibolya • Bocsi Veronika: Súlypontok és perifériák. Pedagógusok értéktöreinek vizsgálata • Engler Ágnes, Kozek Lilla Katalin: Társas elköteleződés és szakmai karrier • Jancsák Csaba: Család és a kollektív emlékezet • Kerülő Judit: Az óvodák hatása az iskolaválasztásra egy kelet-magyarországi vizsgálat alapján	D épület 4. körelőadó
SZ 19	Fejlesztendő kompetenciák a műszaki felsőoktatásban és szakképzésben Szimpózium vezető: Tóth Péter, Opponens: Tóth Béláné • Holik Ildikó: Mérnök-informatikus hallgatók éhhatékonyágának vizsgálata • Pogátsnik Monika: A pályaérdeklődés és a foglalkozáspreferencia kapcsolata szakgimnáziumi tanulóknál • Simonics István: Mentortanárok prezentációs kompetenciájának fejlettsége • Tomory Ibolya: Kelet-afrikai tanulók pályaalképzései • Tordai Zita: Az érzelmi intelligencia felmérése mérnök-informatikus hallgatók körében	D épület 5. körelőadó
SZ 20	Sokszínű felsőoktatás Szimpózium vezető: Polónyi István, Opponens: Szemerszki Marianna • Farkas János: Szaknyelvoktatási Helyzetkép a Debreceni Egyetemen 2017 • Hegedűs Roland: A felsőoktatásba való bejutás vizsgálata hátrányos helyzet és középiskolai jellemzők alapján • Polónyi István: Felsőoktatási képzési szerkezet különbségei ország csoportonként • Szabó Barbara Éva: Jelentkezési mutatók és intézményi struktúra a felsőoktatási szakképzésben • Tóth Dorina Anna: A közösségi felsőoktatási képzési központok nemzeti összehasonlításban	D épület 6. körelőadó

Jegyzetek:

T 13	Iskolai agresszió, kirekesztés (Elnök: Vassné Figula Erika) • Vassné Figula Erika, Margitics Ferenc, Pauwlik Zsuzsa: A rideg-érzékeny személyiségvonás, mint az iskolai erőszak prediktora • Margitics Ferenc, Vassné Figula Erika, Pauwlik Zsuzsa: Kikből válnak áldozatok az iskolai erőszak során? • Pauwlik Zsuzsa, Margitics Ferenc, Vassné Figula Erika: Iskolai erőszak során támadóvá váló tanulók karakterisztikája • Gacsó Adrienn: Az agresszió típusainak vizsgálata integráltan tanuló sajátos nevelési igényű gyermek esetében • Paksi Borbála, Magi Anna: A függőségek, mint a kirekesztés szempontjából leginkább veszélyeztető magatartások interveniálása az iskolában	A épület 250. terem
T 14	Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás, inklúzió I. (Elnök: Jenei Teréz) • Réthy Endréné: Peter Rosegger (1843-1918), mint a méltányos, inkluzív pedagógia előfutára • Berzenyi Emese: Az ábrahám vallások szent könyveinek társadalmi tanítása a befogadásról és a fogyatékoságról • Pusztafalvi Henriette: Elfogadás vagy elutasítás? • Millei Ilona: Igazgyöngyök 2.0	A épület 251. terem
T 15	IKT eszközök, digitális tanulás (Elnök: Buda András) • Buda András: Miért nem használják a pedagógusok az IKT eszközöket? • Faragó Boglárka: Felsőoktatásban tanulók kontrollált IKT – használatának kapcsolata a tanulmányi teljesítménnyel, impulzivitással és szenzoros élménykereséssel • Racsko Réka: A digitális kompetencia fejlesztése a transzverzális kompetenciák körében • Tisza Károly, Horkai Anita: Személyre szabott tananyagok egy digitális és interaktív keretrendszer eszköztárával • Bálint Krisztián, Tóth Alex: Insights of university students from Hungary regarding bitcoin and its security	A épület 252. terem
T 16	Testnevelés, sportpedagógia, egészségnevelés I. (Elnök: Kovács Klára) • Berki Tamás László: A sport iránti elköteleződés vizsgálata serdülő sportolók körében • Bognár József: A sportpedagógia céljainak, tartalmának és hatásrendszerének újragondolása • Bognár József, Fügedi Balázs, Révész László: A munkahelyi sport és fittség kapcsolatrendszere az életcélokkal • Müller Anetta, Bácsné Bába Éva, Pfau Christa, Herpainé Lakó Judit, Bíró Melinda: Az outdoor sportok megjelenése az alaptantervi reformtörekvésekben • Rábai Dávid, Bognár József: Akadémista labdarúgók utánkövetéses vizsgálata • Nagy Zsuzsa, Bíró Melinda, Balogh László, Pucskó József Márton, Müller Anetta: IKT alapú differenciálás lehetőségei a testnevelésben az inkluzív nevelés tükrében	A épület 255. terem

T 17	Valláspedagógia – színház-pedagógia (Elnök: Bacskai Katinka) • Bognárné Kocsis Judit: Valláspedagógiai tendenciák külföldi szakfolyóiratok tükrében • Süveges Gergő: Vallási közösségek tanulási folyamatai a Természetes Közösségfejlődés eszköztárában • Novák Géza Máté: Alkalmazott színházi formák és színházpedagógiai műfajok Magyarországon • Horváth László, Lendvai Lilla: A színházi nevelés alkalmazási lehetőségei és hatékonysága az iskolai erőszak kezelésében	A épület 352. terem
T 18	Kora gyermekkori nevelés – óvodapedagógia (Elnök: F. Lassú Zsuzsa) • Böddi Zsófia, Serfőző Mónika, Kerekes Valéria, F. Lassú Zsuzsa: Leendő óvodapedagógusok sajátélményének és integrációhoz való viszonyulásának kapcsolata • Golyán Szilvia: Óvodapedagógus hallgatók pályamotivációjának és pályaképének vizsgálata • Kolosai Nedda: Gyermekkor, gyermekkultúra és játék – a koragyermekkori szabad játéktevékenység, játsszói szokások, játékszerválasztás változásai az elmúlt 70 évben • Fináncz Judit, Csimá Melinda: A kora gyermekkori nevelésben dolgozó pedagógusok szakmai közérzete • Sándor Mónika, Bajzáth Angéla, F. Lassú Zsuzsa: A szociális kompetenciák vizsgálatának lehetőségei a kinetikus barátságaján	A épület 354. terem
	MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság nyilvános ülése	D épület 7. körelőadó

18.30 –18.40 Kávészünet
D épület, kerengő

**18.40 – 20.00 Szimpóziumok
(SZ 21 – SZ 26)**

Jegyzetek:

SZ 21	A nonformális és informális tanítás neveléstudományi aspektusai Reflektív gyakorlatra épülő akciókutatások tapasztalatai Szimpózium vezető: Nagy Péter, Opponens: Mrázik Julianna • Mrázik Julianna: Metareflexió a neveléstudományi akciókutatásban • Nagy Péter: Interkulturális kommunikáció az orosz nyelvtankönyvekben: akciókutatás tapasztalatai egyéni nyelvoktatás során • Zank Ildikó: A reflektivitás kontextusai: akció-alapú modell a tanárképzésben	D épület 1. körelőadó
SZ 22	A közgazdasági, a műszaki és a mezőgazdasági szakképzés regionális kihívásai közép- és felsőfokon Szimpózium vezető: Juhász Csaba, Opponens: Molnár György • Bacskai Katinka, Juhász Csaba: Szakgimnáziumok működése két hátrányos helyzetű régióban • Bácsné Bába Éva, Müller Anetta, Fenyves Veronika, Kovács Klára: Szakközépiskolások pedagógusképzésre irányuló tanulmányi motivációi • Engler Ágnes, Márkus Edina, Szabó Barbara Éva, Kocsis Imre, Máthé Endre: A szakmai tanárképzés hallgatói rekrutációs bázisa • Hegedűs Roland, Bácsné Bába Éva, Fenyves Veronika, Tóth Dorina Anna: Képzési profil és intézményválasztási motiváció gazdasági szakemberek kelet-magyarországi felsőfokú képzésében • Kocsis Zsófia: Hallgatók a munka és a tanulás kettős vonzásában	D épület 2. körelőadó
SZ 23	Az eSport és a fiatalok Szimpózium vezető: Buda András, Opponens: Tóth Péter • Szabó József, Buda András: Az eSport játékok • Kristóf Zsolt: Az eSport képességrendszer • Bátfai Norbert: Tehetségkutatás az eSportban • Buda András, Szabó József: eSport és a középiskolások	D épület 3. körelőadó

Jegyzetek:

SZ 24	Nyelvtanulás, nyelvoktatás és idegen nyelvi eredményesség Szimpózium vezető: Szemerszki Marianna, Opponens: Einhorn Ágnes • Híves Tamás, Imre Anna: Változások a hazai idegen nyelvoktatásban: átstrukturálódás és esélykülönbségek • Híves Tamás, Szemerszki Marianna: Idegennyelvi érettségi vizsgák eredményei • Nikitscher Péter, Jankó Krisztina, Sági Matild: Nyelvoktatás az általános iskolákban • Sebestyén Krisztina, Hegedűs Roland: Korrelációk és különbségek vizsgálata középiskolások idegennyelvi érettségi és kompetenciamérés-eredményeiben • Szemerszki Marianna: Idegennyelv-tanulási eredmények az általános iskolákban	D épület 4. körelőadó
SZ 25	Új kutatási eredmények a logopédiában Szimpózium vezető: Tóthné Aszalai Anett, Opponens: Magyar Adél • Havadi-Nagy Marian: A mentális nyelvtan vizsgálata grammatikai ítéletek során specifikus nyelvi zavarban érintettek körében • Juhász Valéria, Radics Márta: Gyors automatikus megnevezési (RAN) tesztek használata a diszlexiaszűrés eljárásokban • Kocsisné Kálló Veronika: A korai nyelvi adatgyűjtés bevezetésének hivatás-specifikus megítélése • Tóthné Aszalai Anett: A kommunikációs stílus megismerése dadogó gyermekeknél	D épület 5. körelőadó
SZ 26	Az iskolai életvilágok többdimenziós értelmezése Szimpózium vezető: Perjés István, Opponens: Ollé János • Dobó István: Az iskolapedagógia narratív modellje • Héjja-Nagy Katalin: A tanítás és tanulás élményének fenomenológiai vizsgálata • Perjés István: A pedagógiai élménygenerálás intézményesített környezete • Sántha Kálmán: Vizuális Grounded Theory a pedagógiai térsztruktúrák elemzésében	D épület 6. körelőadó
	MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Doktori Munkabizottságának nyilvános ülése	D épület 7. körelőadó

20.15 – 24.00 Állófogadás, vacsora
B épület Kodály Zoltán rendezvényterem
Fellép a Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézete
Táncház a Dalszövő Együttes közreműködésével

2017. november 10., péntek

08.30 – 18.00 Regisztráció *A épület földszinti előtér*

09.00 – 10.45 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 27 – SZ 33)
Tematikus előadások (T 19 – T 23)

SZ 27	Új utak és lehetőségek a lesson study hazai adaptációjában és alkalmazásában Szimpózium vezető: Győri János, Opponens: Falus Iván • Bencze Rita: A Lesson Study-től a Microteaching Lesson Study-ig: kezdeti tanulságok a Debreceni Egyetem tanárképzésében • Endrődy-Nagy Orsolya: A lesson study résztvevőinek pedagógus- és gyermekképe • Győri János: A Japánból induló lesson study nemzetközi elterjedésének két figyelemre méltó vetülete	D épület 1. körelőadó
SZ 28	Questionnaire of School Life (QSL) – az iskolai társas kirekesztés mérésére szolgáló új eszköz hazai bevezetése Szimpózium vezető: Hüse Lajos, Opponens: Kiss János • Ceglédi Tímea, Csokai Anita, Markos Valéria: Új irányok az iskolai életminőség kutatásában. A QSL kapcsolata a felzárkóztatással, az iskolai közösségi szolgálattal és a rezilienciával • Cséke Katalin: Kettős peremhelyzetben Kárpátalján: lehet-e sikeres a roma tanulókat elkülönítve felzárkóztató iskolai modell? • Fónai Mihály: The QSL: theoretical background and the first results • Hüse Lajos, Balogh Erzsébet: A QSL kérdőív alkalmazhatóságának vizsgálata HHH diákok iskolai életminősége és rizikómagatartása közötti összefüggések feltárásában	D épület 2. körelőadó
SZ 29	A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében Szimpózium vezető: Mrázik Julianna, Opponens: Sági Matild • Horváthné Vertike Andrea: A sajátos nevelési igény fogalmi rendszere a pedagógiai célú rehabilitációs munkában • Nemes Gyöngyi: Hátrányos helyzet és lemorzsolódás – egy készülő tananyag a lemorzsolódással veszélyeztetett, hátrányos helyzetű tanulók számára • Vida Gergő: A leszakadás vizsgálata az SNI-s tanulók körében • Vida Gergő: Diverzitás és sajátos nevelési igény: eltérő tanulási zavarok azonos kódok mögé rejtve	D épület 3. körelőadó

SZ 30	Pedagógiai kultúraváltás kérdései, különös tekintettel a pedagógusok nézeteire, attitűdjére és az azokkal szorosan összefüggő szervezetfejlesztésre Szimpózium vezető: K. Nagy Emese, Opponens: Imre Anna • Baráth Tibor: Tanulószerkezeti működés és a pedagógiai kultúraváltás összefüggései • Gulyás Klára: Pedagógus nézetek vizsgálata a roma származású gyermekek oktatásának-nevelésének kérdéskörében • K. Nagy Emese: Komplex Instrukciós Program intézményi szintű bevezetésének kérdései • Pálfi Dorina: Az osztálytermi státuszrangsorhoz tartozó pedagógusnézetek vizsgálata	D épület 4. körelőadó
SZ 31	A pedagógusképzés professzionalizációjának és intézményesülésének gyökerei Magyarországon – az egri tanítóképzés első évtizedei Szimpózium vezető: Pukánszky Béla, Opponens: Nóbik Attila • Pukánszky Béla: A hazai népiskolai tanítóképzés intézményesülési és szakmádosási folyamatainak kezdetei és a korabeli tanítói kézikönyvek iskolásgyermek-képe • Virág Irén: A testi nevelés a 18-19. század fordulóján • Klem Dénes: Az ének- és zenetanítás helyzete a magyar nyelvű felekezeti tanítóképzésben a 19. században • Mizera Tamás: Katolikus tanítókép(zés) az egri Érseki Líceumi Nyomda 19. századi kiadványainak tükrében	D épület 5. körelőadó
SZ 32	A hétköznapi tudományos megközelítése egy roma szakkollégiumban Szimpózium vezető: Híves Varga Aranka, Opponens: Forray R. Katalin • Orsós Anna: „Fókuszban az Akácliget” – Egy elfeledett közösség története • Szücs-Rusznak Karolina: Miről mesél a hallgatói portfólió? • Trendl Fanni: Támogató tényezők vizsgálata hátrányos helyzetű cigány/roma egyetemisták iskolai sikerességében • Híves-Varga Aranka: Önsorsalakítás és a társadalmi felelősségvállalás fejlesztésének eszközei egy roma szakkollégiumban • Vezdén Katalin: Tudományos tevékenységek és társadalmi szerepvállalás ösztönzésére irányuló programok eredményességi mutatói egy roma szakkollégiumban	D épület 6. körelőadó
SZ 33	2000–2015 hazai pedagógiai szaksajtója az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum adatbázisának tükrében Szimpózium vezető: Dömsödy Andrea, Opponens: Lengyelne Molnár Tünde • Dömsödy Andrea: A hazai pedagógiai szakirodalom 15 évének általános trendjei • Nagy Gyula: A neveléstudomány kutatási tendenciái a Magyar Pedagógia negyed évszázadának tükrében • Nahalka István: Mit üzennek az OPKM tárgyszavai? • Varga Katalin: Publikációs stratégiák a neveléstudományban	D épület 7. körelőadó

T 19	Neveléstörténet – oktatástörténet II. (Elnök: Drabancz M. Róbert) • Szabóné Kozma Katalin: Tessedik Sámuel személyének és iskolájának megjelenése egy 19. század eleji olvasókönyvben • Kézi Erzsébet: Brassai Sámuel, a 19. század nyelvész-polihisztor • Nyúl Eszter Anna: „Aktív hűség a közösséghez” – a jó állampolgárságra nevelés szerepe Baden-Powell cserkészzetében • Drabancz Mihály Róbert: Túlzott remények – keserű számvetés. A magyar kisebbség és a román oktatáspolitikája 1918- 1924. • Fízel Natasa: A polgári iskolai tanárság professzionalizációja és a tanárképzés ügye az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny hasábjain (1924–1928) • Kissné Rusvai Julianna: Adalékok a Kálvineum polgári leányiskolájának történetéhez	A épület 250. terem
T 20	Vizuális nevelés (Elnök: Bredács Alice Mária) • Bredács Alice Mária: A pozitív paradigmára épülő művészetpedagógiai – kiemelten a vizuális kultúra innovációját megalapozó – kutatási modell bemutatása • Babály Bernadett, Kárpáti Andrea: 5. és 9. évfolyamos diákok térszemléletének vizsgálata online tesztekkel és a teljesítmények összehasonlító elemzése • Tóth Alisa, Simon Tünde: 5. és 9. évfolyamos vizuális kommunikáció és színpercepció tesztek és IKT eszköz használati szokások közötti összefüggések • Pásztor Attila, Babály Bernadett, Tóth Alisa: A vizuális és a kombinatív képességek összefüggései 5. és 9. évfolyamon • Gaul-Ács Ágnes, Kárpáti Andrea: A vizuális nevelés hatása az óvodások képi nyelvének fejlődésére	A épület 251. terem
T 21	Tanulás – tanítás II. (Elnök: Molnár Gyöngyvér) • Fejes József Balázs, Karácsonyi Zsuzsanna: Az osztályterem motivációs jellemzőinek társas vetülete – egy kvalitatív vizsgálat általánosíthatóságának ellenőrzése • Fűz Nóra: Az iskolán kívüli programok hatása a tanulás kognitív és nem kognitív összetevőire • Molnár Gyöngyvér: Az interaktív problémamegoldó képesség fejlettségi szintjét befolyásoló képességek • Ollé János: Szakterület-specifikus kritikai gondolkodás fejlesztése kísérleti digitális tananyaggal • Hegyi-Halmos Nóra: A pedagógus szerepe, feladatai az iskolai pályaaorientációban	A épület 252. terem

Jegyzetek:

T 22	Iskola, tanuló, nevelés (Elnök: Pauwlik Zsuzsa) • Madarász Tibor: A honvédelmi nevelés újraértelmezése Magyarországon egy középiskola példáján • Szabó Dóra Fanni: Reziliens tanulók az osztály társas szerkezetében • Mező Katalin: A kreativitásteszték revideálása a személyek tekintetében • Magi Anna, Paksi Borbála: A szerencsejáték-használat kockázatának csökkentésére irányuló iskolai prevenciós programok szisztematikus áttekintése • Oravecz Adrienn: Konduktív vagy konstruktív? Avagy a konduktív pedagógia konstruktivista szemszögből	A épület 255. terem
T 23	Idegennyelv-oktatás II. (Elnök: Nagy Péter) • Fehér Judit: A tananyagfejlesztés céljai és a kialakított tananyagszerkezet összefüggései egy angol nyelvi digitális kiegészítő tananyag fejlesztése során • Felekné Csizmazia Erzsébet: Gyakorló tolmácsok blattolási stratégiái • Nagy Péter: A magán-(nyelv)tanári szakma neveléstudományi megközelítésben • Fodor Zoltán: Az Európai Iskolák Hálózatának működése a jelenkori kihívások tükrében • Kassai Endre: A nyelvi előkészítőcsok OKM-eredményeinek vizsgálata • Zank Ildikó: Transversal skills development in teacher training through cooperative learning in a foreign language environment	A épület 352. terem

10.00 – 11.00 **MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Tantárgy-pedagógiai Albizottság nyilvános ülése**
A épület 354. terem

10.45 – 11.00 Kávészünet *D épület, kerengő*

11.00 – 12.30 **HERA ülés** *D épület 1. körelőadó*

11.00 – 12.00 **Plenáris előadás** *D épület 7. körelőadó*

Jürgen van Buer (Humboldt University of Berlin)

Levezető elnök: Pukánszky Béla (MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság elnöke)

„Inclusive teaching-learning-processes between utopia, didactical constructions and empirical results – a critical view on the Secondary Level I schools at Germany”

12.00 – 13.00 Plenáris előadás D épület 7. körelőadó
Pentti Moilanen (University of Jyväskylä)
 Levezető elnök: Pusztai Gabriella (MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság alelnöke)
„A phenomenon-based curriculum for teacher education”

13.00 – 14.00 Ebéd
B épület Kodály Zoltán rendezvényterem

14.00 – 16.00 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 34 – SZ 40)
Tematikus előadások (T 24 – T 29)

SZ 34	A pedagógusszakma professzionalizálódása a mesterprogramokban Szimpózium vezető: Szivák Judit, Opponens: Baráth Tibor • Fehérvári Anikó, Lénárd Sándor: A mesterprogramok társadalmi, szervezeti kapcsolódásai • Kálmán Orsolya: Mesterpedagógusok értelmezései és tervei az innovatív és kutatási gyakorlatokról • Rapos Nóra, Szivák Judit; Serfőző Mónika: Tudásmegosztás és szakmai fejlődés értelmezése a mesterprogramokban • Szivák Judit: A mesterpedagógusok fejlesztési tervei, tevékenységrendszere – A kutatás elméleti kerete	D épület 1. körelőadó
SZ 35	Magyar felsőoktatási hallgatók életkörülményei és tanulmányi életútja nemzetközi felmérések alapján Szimpózium vezető: Stéger Csilla, Opponens: Halász Gábor • Hámori Ádám: Lakhatás és felsőoktatási lemorzsolódás. A kollégiumok szerepe a hallgatók tanulmányainak támogatásában Magyarországon nemzetközi vizsgálat alapján • Horváth Ágoston, Jakab András: Demotivációs tényezők és akadályok mintázatai a nemzetközi hallgatói mobilitásban • Horváth Ágoston, Sebők Anna: Atipikus csoportok a felsőoktatásban a tanulmányok mintázatai és a hallgatók szocioökonómiai státusza alapján • Jakab András, Hámori Ádám, Sebők Anna: A tanulási intenzitás képzési területi vizsgálata és a megtérülés dimenziói	D épület 2. körelőadó

SZ 36	Tudásmegosztás a Tanuló Város példáján keresztül Szimpózium vezető: Németh Balázs, Opponens: Kocsis Mihály • Kleisz Teréz: „Tanuló Város”-projektek, társadalmi inklúzió- értelmezések és eszközök • Kocsis Mihály: Inkluzív pedagógiai műhelyek a Tanuló Város Fesztiválon • Reisz Terézia: Terepmunka módszertani tapasztalatai • Fodorné Tóth Krisztina: Önszerveződő online tanulóközösségek kommunikációs mintái és a Tanuló Város lehetőségei • Pál Balázs Gyula: A tranzitfoglalkoztatás szerepe az alacsony iskolai végzettségűek képzési, oktatási és fejlesztési jellemzőiben	D épület 3. körelőadó
SZ 37	Elemzési terek a neveléstudományi vizsgálatokban: fókuszban a kvalitatív tartalomelemzés tipológiai Szimpózium vezető: Sántha Kálmán, Opponens: Mrázik Julianna • Sántha Kálmán: Párhuzamok és metszéspontok a kvalitatív tartalomelemzés és a Grounded Theory rendszerében • Katona Istvánné, Subrt Péter: A Mayring-féle kvalitatív tartalomelemzés tipizálása egy empirikus kutatás alapján • Pribék László: Kvalitatív tartalomelemzési terek generálása, térjellemzőik tipizálása a Kuckartz-féle szövegtípus-képző modellben • Somogyvári Lajos: A szocialista pedagógiai sajtó ikonográfiai feltárása – elméleti és módszertani szempontok	D épület 4. körelőadó
SZ 38	Új megközelítések a szegedi egyetem történetének kutatásában Szimpózium vezető: Nóbik Attila, Opponens: Baksa Gabriella • Dudok Fanni: A Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Bölcsészettudomány Kar hallgatói összetétele 1930 és 1939 között • Fízel Natasa: Antiszemizmus a Ferenc József Tudományegyetemen az 1930-as években. Hallgatói visszaemlékezés mint forrás az egyetemtörténeti kutatásokban • Nóbik Attila: Női oktatók a Ferenc József Tudományegyetemen a két világháború között • Pethő Villó: A szegedi Egyetemi Énekhar szerepe az egyetem történetében 1925-1940 között	D épület 5. körelőadó
SZ 39	Művészeti nevelés és társadalmi fölzárkóztatás – újabb eredmények Szimpózium vezető: Forray R. Katalin, Opponens: Orsós Anna • Andl Helga, Di Blasio Barbara: „Életemben először élveztem Bartókot” – Egy kortárs összművészeti program tapasztalatai • Beck Zoltán: A nevelés színterei a kortárs roma képzőművészet narratíváiban • Jenei Teréz: Katicával a kirekesztés ellen	D épület 6. körelőadó

SZ 40	A bántalmazás kezelése import módszerrel (A KiVa program első hazai tapasztalatai) Szimpózium vezető: Györgyi Zoltán, Opponens: Buda Mariann • Györgyi Zoltán, Imre Anna, Jankó Krisztina, Szemerszki Marianna: A KiVa-program középosztályi környezetben • Kállai Gabriella, Nikitscher Péter, Sági Matild: A KiVa program bevezetésének első tapasztalatai egy hátrányos helyzetű gyerekeket nevelő bentlakásos iskolában • Imre Nóra, Széll Krisztián, Török Balázs Győző: A KiVa program tapasztalatai egy dunántúli kistelepülési iskolában	D épület 7. körelőadó
T 24	Szociálpedagógia, családpedagógia (Elnök: Fáyné Dombi Alice) • Pornói Imre: Összefüggések a két világháború közötti magyar oktatási és szociális rendszerben • Fáyné Dombi Alice: A szociálpedagógus pálya, mint életcél • Horváth Ágnes: Pedagógia, szociálpedagógia, ifjúságsegítés és közösségszervezés a képzések rendszerében	A épület 250. terem
T 25	Iskolai mentálhigiéné (Elnök: Kinyó László) • Kinyó László, Tóth Edit: Hogyan látják kortársaikat a gyermekek? Gyermekekről feltételezett közös tulajdonságok 10–11 éves diákok válaszaiban • Dobosné Földi Brigitta: Társas készségek vizsgálata a Noldus interakció elemző programmal • Bacsó Flóra: Partnerség az iskolai agresszió ellen – közösségi alapú komplex iskolai program a hatékony agresszió- és konfliktuskezelésért • Nagy Eszter: Pedagógus burnout intervenciók program az énnel összhangban levő célok megtalálása és az önmagunkkal való együttérzés technikáinak gyakorlása útján	A épület 251. terem
T 26	Természettudományos oktatás, környezeti nevelés (Elnök: Tóth Zoltán) • Taligás Tímea, Varga Attila: Ózonbontó-, üvegházhatású gázok és a környezeti nevelés • Tóth Zoltán, Szalay Luca: Kutatásalapú kémiatanítás: Egy longitudinális vizsgálat első évének eredményei • Kopasz Adrien Réka: Inkluzív pedagógiai módszerek alkalmazása a környezeti nevelés és tudatformálás területén, különös tekintettel a minősített erdei iskolák programjaira • Könczey Réka, Varga Attila, Saly Erika: Ökoiskola elhagyás – helyzetelemzés a fenntartható fejlődés iránt elkötelezett iskolák megtartó képességéről • Buzás Zsuzsa, Maródi Ágnes: Keresőhálózattal és jelmagyarázattal ellátott tematikus térképek szemmozgás-követéses vizsgálata a 10-11 éves tanulók körében	A épület 252. terem

Jegyzetek:

T 27	Felsőoktatás – hallgatók II. (Elnök: Einhorn Ágnes) • Kiss-Tóth Emőke, Rucska Andrea: A felsőoktatás hatása az egészségtudományi képzésből 2017-ben kilépő hallgatók pályaszocializációs értékrendjének alakulására • Hercz Mária: Aktív tanulási és értékelési módszerek hatása a tanítójelöltekre • Einhorn Ágnes: Pedagógiai fejlesztés a felsőoktatásban, hálózati tanulásra alapozva • Kasza Georgina: Külföldi hallgatók jelentkezési stratégiái, a döntés tényezői a magyarországi továbbtanulás során • Pintér Henriett, Molnár Pál: A célképzés és a szövegstruktúra-tudás szerepe a forrásalapú írás tanulásában: egyetemi hallgatók formálódó kutatási terveinek nyomon követése	A épület 255. terem
T 28	Andragógia, informális tanulás, könyvtár (Elnök: Juhász Erika) • Juhász Erika: A kulturális tanulás dimenziói • Drabancz Mihály Róbert, Mészáros Szilárd: Mágikus képek – kitáguló horizontok. A kulturális tanulás a művész mozik tükrében • Horváth H. Attila: Informális tanulás történeti vizsgálatának egy lehetséges modellje • Báthory Németh Andrea: A coaching szerepe és jelentősége a felnőttkori tanulás folyamatában • Lengyelné Molnár Tünde: Humán teljesítménytámogatás, mint a digitális átállás lehetséges módszere a könyvtárakban	A épület 352. terem
T 29	Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás, inklúzió II. (Elnök: Óhidy Andrea) • Óhidy Andrea: Oktatási expanzió és társadalmi esélyegyenlőtlenség – aktuális tendenciák a németországi felsőoktatásban • Millei Ilona: Sorstalanság: lemorzsolódás a közoktatásból • Krausz Anita: Fogyatékossgal kapcsolatos attitűdünk többdimenziós mérése • Nagy Éva: A határértelmezés diskurzusai és nemzetiségi oktatás – az etnográfiai szemlélet alkalmazásának lehetőségéről a kisebbségi oktatás kutatásában	A épület 354. terem

16.00 – 16.15 Kávészünet
D épület, kerengő

16.15 – 16.30 „Moholy – Nagy vizuális modulok” kiállítás megnyitója
A kiállítást megnyitja: Gaul Emil
D épület, kerengő

16.30 – 18.30 Szimpóziumok
Szimpóziumok (SZ 41 – SZ 47)

SZ 41	A tanulás-tanítás innovatív megközelítései a felsőoktatásban Szimpózium vezető: Halász Gábor, Opponens: Baráth Tibor • Ádám Anetta, Ferencsik Marcell: Inklúzióról tanulni a kutatás alapú tanulás segítségével – Tanárképzés a társadalmi kihívások metszetében • Erdei Luca Alexa, Saád Judit, Velkey Kristóf: A doktori képzés innovációja egy nemzetközi közös képzési projekt keretében • Horváth László, Nagy-Rádlí Dalma: Innováció a magyar felsőoktatásban • Kálmán Orsolya, Kovács István Vilmos: A tanulás-tanítás innovatív esetei a hazai felsőoktatásban • Kovács Zsuzsa, Szilágyi Gabriella: Doktoranduszok oktatói szerepben történő támogatásának innovatív lehetőségei	D épület 1. körelőadó
SZ 42	Tanárképzés átalakulóban: pályaválasztási motiváció, rekrutáció, tanárképző központok Szimpózium vezető: Sági Matild, Opponens: Mrázik Julianna • Derényi András, Pálvölgyi Krisztián: A tanárképző központok szervezeti beágyazottsága egy kvalitatív kutatás tükrében • Györgyi Zoltán, Imre Anna: A tanárképző központok helye, szerepe és a szakmódszertani feladatok megszervezése • Jankó Krisztina, Sági Matild: A tanárképzésbe belépő hallgatók motivációi – Feltáró kvalitatív kutatási eredmények • Sági Matild, Szemerszki Marianna: Csökkenő önszelekció a tanárképzésre való jelentkezésben? A tanárképzésre való jelentkezés változása 2013–2016 között • Stéger Csilla: Változó tanárképzés, maradó kihívások – A tanárképzést érintő jogszabályi változások, célok és eszközök	D épület 2. körelőadó
SZ 43	Moholyi-Nagy vizuális modulok Szimpózium vezető: Gaul Emil, Opponens: Havasi Tamás • Gaul Emil: A tárgy-, és környezetkultúra – szakmódszertani kutatás • Havasi Tamás: Vizuális média kommunikáció – szakmódszertani kutatás • Kovács Hajnalka: Vizuális kommunikáció – szakmódszertani kutatás	D épület 3. körelőadó

SZ 44	A Bildung fogalmának jelentősége a pedagógiai gondolkodás számára Szimpózium vezető: Schwendtner Tibor, Opponens: Pukánszky Béla • Loboczký János: Bildung-értelmezése és az „esztétikai nevelés” Schillernél • Ollé János: Bildung fogalom szerepének változása Wolfgang Klafki művelődéseméleti és kritikai-konstruktív didaktikájában • Perjés István: Filozófiai fragmentumok – pedagógiai kontextusok • Sárkány Péter: Képzés (Bildung) és szabadság összefüggése Eugen Fink értelmezése alapján • Schwendtner Tibor: A Humboldt Bildung-fogalma és oktatási reformjai	D épület 4. körelőadó
SZ 45	Gyakorlatorientált szakmódszertani megoldások és lehetőségek a nyitott tananyagfejlesztés támogatására Szimpózium vezető: Molnár György, Opponens: Lükő István • Biró Kinga: Szakmódszertani paradigmaváltás a szemléletformálásban – az élménypedagógia új dimenziói • Dobozy Gyöngyi: Egy nyitott tananyagfejlesztési modell bevezetésének kísérleti tapasztalatai és eredményei a szakképzésben • Molnár György, Biró Kinga, Dobozy Gyöngyi, Nagy Endre László, Sós Tamás, Pap Dalma: Útkeresés a nyitott tananyagfejlesztésben – Korszerű felhőalapú módszertani fejlesztési lehetőségek hatása a nyílt forráskódú tananyagfejlesztésben • Nagy Endre László: Nyílt tananyagfejlesztések gyakorlati aspektusai a szakképzésben, különös tekintettel az SNI –s tanulóakra • Sós Tamás, Papp Dalma: A pályakezdő szakmunkásokkal kapcsolatos elvárások és a pedagógustársadalom kihívásai és lehetőségei napjainkban a korszerű tanulási környezetekben	D épület 5. körelőadó
SZ 46	Az iskolai jóllét kialakulását befolyásoló érzelmi és szociális tényezők vizsgálata óvodás és iskoláskorban Szimpózium vezető: Nagy Krisztina, Opponens: Korom Erzsébet • Gáspár Csaba: Az empátia mérési lehetőségei 10–18 éves korban • Hegedűs Szilvia: Kiscsoportos gyermekek segítő jellegű viselkedésének vizsgálata szituációs játékok segítségével • Huszka Noémi: A tanító és a tanuló közötti kapcsolat vizsgálatának lehetőségei és befolyásoló tényezői • Nagy Krisztina: Az iskolai jóllét meghatározása a hazai és nemzetközi szakirodalom segítségével	D épület 6. körelőadó

Jegyzetek:

SZ 47	Történelmi megismerés – történelmi műveltség Szimpózium vezető: Kaposi József, Opponens: F. Dárdai Ágnes • Dévényi Anna, Bánkuti Gábor: Pécs8 – A történelmi tudás létrehozásának és megosztásának hálózatelméleti modellje • Kaposi József: Pedagógiai kultúraváltás a történelemtanításban • Gyertyánfy András: A történelem tananyagának kiválasztására és elrendezésére vonatkozó elméleti modellek • Kojanitz László: A történelmi gondolkodás fejlesztése és értékelése	D épület 7. körelőadó

16.30 – 18.00 MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Nevelésszociológiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése

A épület 252. terem

16.30 – 18.00 MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Szociálpedagógia Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése

A épület 255. terem

20.15 – 23.00 Borkóstolóval egybekötött vacsora a Centrál Hotel különtermében
 Nyíregyháza, Nyár utca 2–4.

Jegyzetek:

2017. november 11., szombat

08.30 – 14.00 Regisztráció
A épület földszinti előtér

09.00 – 11.00 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 48 – SZ 53)
Tematikus előadások (T 30 – T 35)

SZ 48	Gondolkodási képességek fejlesztése a természettudományi tanórákon Szimpózium vezető: Korom Erzsébet, Opponens: Tóth Zoltán • Korom Erzsébet, Z. Orosz Gábor, Nagy Anett: A természettudományi tudás megalapozása gyermekkorban • Radnóti Katalin: A gondolkodásfejlesztés lehetőségei az általános iskolai fizikaoktatásban • Szívós Ádám: A kritikai gondolkodás és a fogászati egészségműveltség fejlesztésének összekapcsolása a biológia tanításában • Z. Orosz Gábor, Somogyi Zoltán, Kovács Lajos: Egy kutatásalapú kémia-foglalkozásterv kipróbálásának tapasztalatai	D épület 1. körelőadó
SZ 49	Kisebbségi magyar felsőoktatás a Kárpát-medencében Szimpózium vezető: Papp Z. Attila, Opponens: Mandel Kinga • Ferenc Viktória: NOVUS PEREGRINUS – Kutatói szocializáció és külföldi mobilitás • Márkus Zsuzsanna: Kisebbségi magyar felsőoktatási hallgatók tanulmányi eredményessége • Pally Katalin: Intézményválasztási motiváció a Nemzetközi Előkészítő Intézet (Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzése) kárpátaljai hallgatói körében • Papp Z. Attila: Kárpátaljai hallgatók doktori képzésbe kerülésének motivációi	D épület 2. körelőadó

Jegyzetek:

SZ 50	Kihívások és válaszok. Roma gyermekek a köznevelési és a gyermekvédelmi intézményekben Szimpózium vezető: Bocsi Veronika, Opponens: Jenei Teréz • Pálfi Sándor: Az óvodapedagógusok és roma szülők közötti együttműködés néhány kiemelt tényezője • Rákó Erzsébet: A roma gyerekek nevelésének kérdései a gyermekvédelmi szakellátás intézményeiben • Szerepi Sándor: A roma integráció és hagyományörzés megjelenése az Észak-Alföld régió óvodáinak helyi pedagógiai programjaiban • Vargáné Nagy Anikó: Szerepelvárások és szerepértelmezések roma kulturális háttérű családokban	D épület 3. körelőadó
SZ 51	Útmutatás, elvárás nélkül – szociálpedagógia a XXI. században Szimpózium vezető: Nagy Ádám, Opponens: Kozma Tamás • Nagy Ádám: Ifjúsági munka a XXI. század szociálpedagógiája? • Sárkány Péter: Diszciplína, szakma, praxis – Közelítések a szociálpedagógia tudományfelfogásához • Székely Levente: Digitális tér és szociálpedagógia • Trencsényi László: Szociálpedagógia és minőségbiztosítás	D épület 4. körelőadó
SZ 52	Autizmus spektrum zavarral élő gyermekek és családjaik társadalmi integrációjának módszertani támogatása Szimpózium vezető: Vargáné Molnár Márta, Opponens: Zászkaliczky Péter • Szekeres Ágota, Havasi Ágnes, Győri Miklós, Győriné Stefanik Krisztina: Autizmus spektrum zavar a család és az intézmény kölcsönhatásaiban: egy kutatás neveléstudományi és kutatómódszertani paradigmák kontextusában • Borsos Zsófia, Vargáné Molnár Márta, Horhi Anett, Janoch Mónika: Áttekintés az autizmus spektrum zavarral élő személyek szüleinek életminőségéről, pszichológiai jól-létéről, ezek klinikai és pedagógiai jelentőségéről • Győriné Stefanik Krisztina, Vargáné Molnár Márta, Ószi Tamásné, Ábrahám András, Horváth Endre: Autizmussal élő gyermekek ellátását befolyásoló tényezők – az alkalmazkodást nehezítő viselkedések és a tüneti kép szerepe • Győri Miklós, Vargáné Molnár Márta, Borsos Zsófia Horváth Endre: Autizmussal élő személyek szüleinek kompetencia-élménye, pszichológiai jól-léte és életminősége az érintettek intézményes oktatásának kontextusában	D épület 5. körelőadó
SZ 53	Fókuszban a nyelvi közvetítői kompetencia és fejlesztése Szimpózium vezető: Lesznyák Márta, Opponens: Molnár Edit Katalin • Bakti Mária: A fordító- és tolmácskompetencia modellek összehasonlító elemzése • Lesznyák Márta, Bakti Mária: A nyelvi közvetítői kompetencia elemei hivatásos fordítók és tolmácsok, valamint fordítóképzésben résztvevő hallgatók szemével • Sermann Eszter: A terminológiai kompetencia fejlesztése a fordítóképzésben • Ugrin Zsuzsanna: Az instrumentális fordításoktatói kompetencia technológiai vonatkozásai	D épület 6. körelőadó

T 30	Testnevelés, sportpedagógia, egészségnevelés II. (Elnök: Hamar Pál) • Hamar Pál, Karsai István, Prihoda Gábor: Az iskolai testnevelés jó gyakorlatai a testnevelők szemszögéből • Fodor Éva, Révész László: A rekreáció, a humánökológia és a konstruktív életvezetés összefüggései • Hidvégi Péter, Lenténé Puskás Andrea, Balogh László: Munkahelyi egészségfejlesztés • Fügedi Balázs, Bognár József, Révész László, Horváth Cintia: A szülők és gyermekeik viszonya az egészségtudatos fizikai aktivitáshoz, avagy minta-e a szülő? • Révész László, Bognár József, Fügedi Balázs, Horváth Cintia: A tanár-diák viszony sajátosságai a testnevelés szemszögéből	A épület 250. terem
T 31	Zenei nevelés, múzeumpedagógia (Elnök: Ferencziné Ács Ildikó) • Buzás Zsuzsa, Maródi Ágnes: Zenei képességek online mérése magyar és luxemburgi 7. évfolyamos tanulók körében • Héjja Bella Emerencia: A zeneművészeti szakgimnazista tanulók felsőfokú továbbtanulásának jellemzői • Lehotka Ildikó: Zenehallgatás-e a zenehallgatás? Az ének-zene órák zenehallgatási gyakorlatáról • Pintér Tünde Kornélia: Általános iskolás tanulók zenetanuláshoz és az iskolai énekórákhoz fűződő attitűdjének empirikus vizsgálata • Joó Emese: A gyermekmúzeumok pedagógiája	A épület 251. terem
T 32	Neveléstörténet – oktatástörténet III. (Elnök: Brezsnýánszky László) • Golnhofer Erzsébet, Szabolcs Éva: Pedagógiai szakkönyvek, mint kordokumentumok, 1949 – 1957. • Verdes Miklós: Nem-marxista neveléskoncepciók megjelenése neveléstudományi tankönyvekben (1945-1990) • Darvai Tibor: A neveléstudomány és lélektan kapcsolata a neveléslélektan példáján az 1960-as években • Molnár Béla: Tanítóképzőintézeti tanárok jelenléte, száma, aránya a középfokú tanítóképzés utolsó tizenöt évében • Brezsnýánszky László: A tanárképzés témája a Pedagógusképzés c. szakfolyóirat hasábjain, 1996-2016. • Molnár Pál, Pintér Henriett: A neveléstudományi folyóiratokban publikáló szerzők potenciális közösségei és hálózatai a társszerzői kapcsolatok alapján	A épület 252. terem

Jegyzetek:

T 33	Tanulás – tanítás III. (Elnök: Sass Judit) • Sass Judit, Bodnár Éva: A tanulási motiváció eltérő háttere a tanulási és kognitív stílus szerint a tükrözött osztályteremben • Imre Anna, Imre Nóra, Pálvölgyi Krisztián: Általános iskolai kompetenciafejlesztés és intézményi szintű megközelítések • Janurikné Soltész Erika Andrea: Az online tanulási tapasztalat hatása egy problémamegoldó gondolkodás fejlesztését célzó tananyagkísérlet eredményességvizsgálatában • Hajdicsné Varga Katalin: Tanuljanak-e és a köznevelés melyik fokán/osztályában 10 ujjas vakírást a tanulók? – Egy kutatótanári program és részeredményeinek bemutatása	A épület 255. terem
T 34	Az iskola mint munkahely (Elnök: Szabó Csilla Marianna) • Könczey Réka, Saly Erika: Az egészintézményes megközelítés fókuszai az iskolákban • Takács Pálma Krisztina, Perger Mónika: Munkahelyi negatív viselkedésformákkal kapcsolatos tapasztalatok vizsgálata pedagógusok körében • Simon Gabriella: A mentori kompetenciák attitűd-komponensei • Szabó Csilla Marianna: Hogyan csökkenthető a lemorzsolódás a pedagógusok szerint? • Pribék László: Pedagógusszerepek vizsgálata, pedagógustevékenységek feltárása a Közép-Dunántúl régió középfokú kollégiumaiban • Dobai Eszter: Az etikaoktatás jelene, az etika tanár szerepe, az etikaoktatás lehetőségei a középiskolában	A épület 352. terem
T 35	Felsőoktatás (Elnök: Reisz Teréz) • Horváth László: A magyar felsőoktatási intézmények lehetséges szervezeti modelljeinek feltárása és elemzése • Gaskó Krisztina: A hallgatók elégedettsége és a felsőoktatás minősége: az EUROSTUDENT VI. nemzetközi felmérés hazai eredményei • Kristóf Zsolt, Tóth Kitti: Virtuális tanulókörnyezet megalkotásának tapasztalatai • Vincze Szilvia: Lemorzsolódás természettudományi és műszaki szakokról az elektronikus tanulmányi rendszer tükrében • Lanszki Anita: Kompetenciafejlesztés, kollaboratív tudásépítés, kommunikáció – egy intenzív nyílt kurzus tapasztalatai	A épület 354. terem

11.00 – 11.30 Kávészünet
D épület, kerengő

11.30 – 13.30 Szimpóziumok és tematikus előadások
Szimpóziumok (SZ 54 – SZ 61)
Tematikus előadások (T 36 – T 40)

SZ 54	A tanuló közösségektől egy reziliens társadalom felé Szimpózium vezető: Kozma Tamás, Opponens: Juhász Erika • Hegedüs Anita: Kulturális tanulás a makói kistérségben: esettanulmány • Kozma Tamás: Közösségi tanulás és társadalmi reziliencia • Márkus Edina: A nem formális tanulás térbeli megjelenései • Rábai Dávid: Tanulás a Hajdúhadházi járás településein a LeaRn-index és interjúk mentén	D épület 1. körelőadó
SZ 55	A neveléstudomány és irodalomtörténet együttes vonzásában: kettős kötődésű pályák a „negyven szűk esztendő” alatt Szimpózium vezető: Vincze Tamás András, Opponens: Jenei Teréz • Brezsnaynszky László: Évtizedeken átívelő szimultán szolgálat: Boros Dezső (1918-1988) pályája • Hollósi Hajnalka Zsuzsanna: Egy torzóban maradt pedagógiai kutatói életmű: Kériné Sós Júlia szakmai munkásságának csomópontjai és hangsúly-áthelyeződései • Vincze Tamás András: Margócsy József két arca: az elhivatott irodalomtörténész és a pedagógiai szakíró	D épület 2. körelőadó
SZ 56	Értelmiségképzés és drámapedagógia Szimpózium vezető: Trencsényi László, Opponens: Kaposi József • Eck Júlia: A dráma a tanárképzésben • Golden Dániel: Pedagógiai relevanciájú képzések a Színház- és Filmművészeti Egyetemen • Szentirmai László: A bábjáték (a vizuális kultúra és a drámapedagógia integrációja) és a pedagógusképzés	D épület 3. körelőadó

Jegyzetek:

SZ 57	A testnevelés és sportolás intézményi környezete Szimpózium vezető: Kovács Klára, Opponens: Nagy Ágoston • Borbély Szilvia: Testnevelők munkaközösségének véleménye a mindennapos testnevelés bevezetéséről, jelenlegi helyzetéről • Fintor Gábor: Észak-alföldi felső tagozatos tanulók sportolási szokásai a mindennapos testnevelés bevezetésének időszakában • Kovács Karolina Eszter: Egészségtudatos magatartás a sport függvényében egy-egy debreceni középiskolában • Kovács Klára, Moravec Marianna: Kárpát-medencei hallgatók sportolási szokásai és ennek intézményi környezete a felsőoktatásban • Pinczés Tamás: A testnevelés órai élmények kialakításában szerepet játszó pedagógus attitűdök	D épület 4. körelőadó
SZ 58	Helyzetkép a digitális közoktatás területéről, a fejlesztés egy lehetséges kompetenciarendszere Szimpózium vezető: Hülber László, Opponens: Hunya Márta • Török Balázs, Király Sándor: Nemzetközi, nemzeti oktatás-informatikai szabályozások • Komló Csaba: Nemzetközi, nemzeti digitális iskolafejlesztő programok • Racskó Réka: Hazai digitális iskolafejlesztő programok • Czirfusz Dóra, Habók Lilla: A közoktatás szereplőinek digitális felkészültsége • Lanszki Anita: Az IKT műveltség fejlesztése egy adaptált digitális kompetenciarendszer alapján	D épület 5. körelőadó
SZ 59	A gyógypedagógia néhány rendszerszintű aspektusa Szimpózium vezető: Szekeres Ágota, Opponens: Macher Mónika • Szekeres Ágota, Horváth Endre: Tanulói közösségek inkluzív szemléletű, IKT alapú megismerése • Fazekasné Fenyvesi Margit, Papp Gabriella, Gál Zita: Tanulásban akadályozott (enyhén értelmi fogyatékos) tanulók munkamemóriájának mérése és fejlesztése • Kármán Bianka: Értelmileg akadályozott emberekkel szembeni előítéletek csökkentésének lehetőségei • Pichler Zsófia: A szülői pszichés betegség hatásai fejlődésközpontú megközelítésben – pedagógiai szerepvállalás és szektorközi interdiszciplináris együttműködés • Szabó Ákosné: A tanulásban akadályozott személyek szexuális szocializációjának problémaközpontú megközelítése	D épület 6. körelőadó

Jegyzetek:

SZ 60	Mi zajlik a végeken? Az általános iskolások kábítószerhasználata a szegregátumokban és az erre adott helyi és iskolai válaszok Szimpózium vezető: Lannert Judit, Opponens: Golnhofer Erzsébet • Kaderják Anita: Az általános iskolás tanulók kábítószer-használatának kvantitatív vizsgálata online kérdőív alapján • Lannert Judit: Hátrányos helyzetű tanulókat tanító általános iskolák válaszai a drogproblémára • Németh Szilvia: Innovatív fókuszcsoporthoz módszertannal a tanulók kábítószerrel kapcsolatos véleményének, tapasztalatának a hatékony és etikus feltérképezéséért	D épület 7. körlejáró
SZ 61	Pedagógiai utópiák és életreform törekvések a két világháború közötti Magyarországon Szimpózium vezető: Németh András, Opponens: Pukánszky Béla • Vincze Beatrix: Falmentő pedagógia reformok a népfőiskola keretein belül • Földiné Irtl Melinda, Komár Lajos: A jóga magyarországi története a második világháború előtt • Komár Lajos, Földiné Irtl Melinda: A teozófia hindu-buddhista gyökerei és kulturális hatásai a 20. század első felében • Pethő Villő, Fenyves Márk: Zene- és táncpedagógiai utópiák	A épület 250. terem
T 36	Pedagógusképzés, pedagógus-továbbképzés (Elnök: Reisz Teréz) • Serfőző Mónika, Bajzáth Angéla, Böddi Zsófia, F. Lassú Zsuzsa-Sándor Mónika: Innovatív tanulásszervezés a pedagógusképzésben oktatói szemmel • Fodor Zoltán: A tanárjelöltek, a kezdő tanárok és újrakezdők problémái az intézmény működésére vonatkozó írott szabályok és hagyományok megismerésében • Nikitscher Péter: Akkreditált pedagógus-továbbképzések és a pedagógusok továbbképzési igényei • Reisz Teréz: Pályakezdő pedagógusok a tanításról • Barnucz Nóra: Pedagógusok IKT attitűdje Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében • Perger Mónika: A „legjobb” egyetemi oktatók tanítással kapcsolatos céljainak és módszereinek jellemzői	A épület 251. terem

Jegyzetek:

T 37	Tanítás – tanulás IV. (Elnök: Knausz Imre) • Knausz Imre: Kétféle tudás – hányféle tanítás? • Bódizs Anikó: Tehetségpontok pedagógusainak koncepciói a tanulói érdeklődésről • Kovács Cintia: Az online feladatmegoldásban szerzett tapasztalat hatása az online tananyaggal való tanulás eredményességére • Lak Ágnes Rozina: A félév végi jegyek és az OKM eredmények kapcsolata • Szabó Zsófia Gabriella, Korom Erzsébet: Kombinatív stratégiák feltárására fejlesztett mérőeszköz és kipróbálásának előzetes eredményei • Szabó Zsófia Gabriella, Steklács János: Feladatmegoldó viselkedés és kombinatív stratégiák elemzése felsoroló kombinatív probléma megoldása kapcsán	A épület 252. terem
T 38	Természettudományi és matematika oktatás (Elnök: Radnóti Katalin) • Vigh-Kiss Erika Rozália: Hatodik évfolyamos tanulók szorzási stratégiáinak vizsgálata • Győri János: Komlós Gyula és Rábai Imre pedagógiai együttműködése matematikában tehetséges középiskolai tanulók fejlesztése érdekében • Balázs Ádám: Természettudományos tévképzetek vizsgálata • Jarosievitz Beáta, Radnóti Katalin: A közoktatás eredményességének vizsgálata egy felméréssorozat tükrében, új oktatási módszer kifejlesztése a felsőoktatásban a fizika tanulásához	A épület 255. terem
T 39	Anyanyelvi nevelés (Elnök: Molnár Gyöngyvér) • Dudics Lakatos Katalin: A nyelvi tudat alakulása a kárpátaljai magyar oktatásban az anyanyelv-oktatási reform óta (2005 – 2017) • Szécsi Tünde: Amerikai-magyar szülők véleménye és tapasztalata a magyar nyelv fenntartásáról • Minya Károly: Grammatikaoktatás másként • Nemes Gyöngyi: Hogyan tanítsuk meg a nyelvi hátrányt tanárjelölteknek? – tananyagfejezet a nyelvi hátrányról elsőéves, osztatlan tanár szakos hallgatók számára • Molnár Gyöngyvér: A szóolvasó készség online fejlesztése: pilot kutatás	A épület 352. terem

Jegyzetek:

T 40	Gyógypedagógia II. (Elnökök: Márkus Eszter, Virányi Anita) • Meggyesné Hosszu Tímea: 8. osztályos enyhén értelmi fogyatékos és tipikus fejlődésmentű tanulók idegennyelv-tanulási motivációjának jellemzői • Sipos Zsóka: Meixner Ildikó módszertana a XXI. század kutatási eredményeinek tükrében • Virányi Anita: Az IKT eszközök gyógypedagógiai alkalmazása korszerű trendjeinek áttekintése: fókuszban a tanítás-módszertani változások • Magyar Adél: A kora gyermekkori intervenció pedagógiai tartalmainak kialakulása és kanonizációja a hazai (gyógy)pedagógusképző felsőoktatás tananyagstruktúrájában • Bagi-Gajda Bernadett: Értelmi fogyatékos gyermekek beszédfejlődésének háttere: az eltérő súlyosság, kóreredet, szociális háttér szerepének vizsgálata • Márkus Eszter, Péntek Dózsa Melinda: A szomatopedagógia kompetenciáinak változásai a változó jogszabályi és intézményi környezetben – egy országos pályatükör-felmérés tapasztalatai	A épület 354. terem

13.30 – 14.00 A konferencia zárása
D épület 7. körelőadó
Zárszót mond: Kerülő Judit a XVII. ONK elnöke

14.00 – 14.30 Szendvicsebéd, hazautazás
D épület, kerengő

Jegyzetek:

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Abari Kálmán	abari.kalman@gmail.com
Ábrahám András	abrahamandrass@gmail.com
Ács Marianna	acs.marianna@pte.hu
Ács-Bíró Adrienn	acs.adri001@gmail.com
Ádám Anetta	adamanetta@gmail.com
Albert Gábor	albert.gabor@ke.hu
Ambrus Attiláné Kéri Katalin	keri.katalin@pte.hu
Andl Helga	helga.andl@gmail.com
András István	andras@uniduna.hu
Aranyosi Mónika	aranyosi.monika@mdsz.hu
Babály Bernadett	babaly.bernadett@gmail.com
Bács Zoltán	bacs.zoltan@econ.unideb.hu
Bacskai Katinka	bacskai.katinka@arts.unideb.hu
Bácsné Bába Eva	bacsne.baba.eva@econ.unideb.hu
Bacsó Flóra	bacsof@partnershungary.hu
Bagi-Gajda Bernadett	gajda.bernadett@gmail.com
Bajzáth Angéla	bajzathangela@gmail.com
Baki-Szmalter Györgyi	Atybot38@gmail.com
Bakti Mária	bakti@jgyphk.szte.hu
Balázs Ádám	balazsadam42@gmail.com
Balázs Dóra	balazsdora94@gmail.com
Balázs László	balazsl@uniduna.hu
Balácsi Ildikó	balazsi.ildiko@oh.gov.hu
Bálint Krisztián	krisztianbalint@gmail.com
Balogh Erzsébet	balogh.erzsebet@foh.unideb.hu
Balogh Erzsébet	baloghzs@lit.u-szeged.hu
Balogh Janka	jankabalogh.bj@gmail.com
Balogh László	balogh.laszlo@sport.unideb.hu
Bánkúti Gábor	bankuti.gabor@pte.hu
Baráth Tibor	barath@kovi.u-szeged.hu
Bárdos Jenő	bardos.jenoistvan@chello.hu
Bars Ruth	bars@aut.bme.hu
Bátfai Norbert	batfai.norbert@inf.unideb.hu
Báthory Németh Andrea	bathory.nemeth.andrea@ppk.elte.hu
Beck Zoltán	beckzoli@gmail.com
Békés Anna	bekes.panni@gmail.com
Bencze Rita	de.ritabencze@gmail.com
Benedek András	benedek.a@eik.bme.hu
Benkei-Kovács Balázs	benkeikovacs.balazs@ppk.elte.hu
Berei Emese Beáta	bereiemese@gmail.com

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Berki Tamás László	berkitamas@edu.u-szeged.hu
Berzsenyi Emese	emese@berzsenyi.com
Bíró István Ferenc	biropisti@gmail.com
Bíró Kinga	birokingus@gmail.com
Bíró Melinda	biro.melinda@sport.unideb.hu
Bocsi Veronika	bocsiveron@gmail.com
Bódizs Anikó	bodizsaniko77@gmail.com
Bodnár Éva	eva.bodnar@uni-corvinus.hu
Bodó Márton	bodo.marton@ofi.hu
Bogárné Németh Mária	mary@edpsy.u-szeged.hu
Bognár József	bognar.jozsef@uni-eszterhazy.hu
Bognárné Kocsis Judit	bkocsisj@almos.uni-pannon.hu
Bohács Krisztina	bohacs.krisztina@barczy.elte.hu
Borbély Szilvia	urbinneszilvi@gmail.com
Borsodi Csilla Noémi	borsodicsn@gmail.com
Borsos Zsófia	borsos.zsofia@barczy.elte.hu
Böddi Zsófia	boddi.zsofia@tok.elte.hu
Bredács Alice Mária	alice.bredacs@gmail.com
Brezsnyánszky László	brezsl@gmail.com
Buda András	buda.andras@arts.unideb.hu
Buda Mariann	buda.mariann@arts.unideb.hu
Budainé Gulyás Gabriella	bugugabi@gmail.com
Buzás Zsuzsa	zsuzsabuzas@gmail.com
Bükki Eszter	eszterbukki@caesar.elte.hu
Ceglédi Tímea	t.ceglédi@gmail.com
Chrappán Magdolna	chrappanm@gmail.com
Czemmel Antónia Mária	mentormentor826@gmail.com
Czető Krisztina	czeto.krisztina@ppk.elte.hu
Czirfusz Dóra	czirfusz.dora@gmail.com
Cséke Katalin	cseke.katalin85@gmail.com
Csepcsényi Lajos Lászlóné Balogh Melinda	csepcsenyine@gmail.com
Csépes Ildikó	csepes.ildiko@arts.unideb.hu
Csikos Csaba	csikos.csaba@tok.elte.hu
Csillik Olga	olga.csillik@uni-corvinus.hu
Csima Melinda	melinda.csima@gmail.com
Csobánka Zsuzsa Emese	csobanka@gmail.com
Csokai Anita	anita.csokai@gmail.com
D. Molnár Éva	medu@edpsy.u-szeged.hu
Dancsó Tünde	dancso.tunde@uni-eszterhazy.hu

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Daruka Magdolna	magdolna.daruka@uni-corvinus.hu
Darvai Tibor	darvai.tibor@gmail.com
Dávid Mária	david.maria@uni-eszterhazy.hu
Deák Virág	deak1993virag@gmail.com
Derényi András	andras@derenyi.net
Dévényi Anna	devenyi.anna@pte.hu
Di Blasio Barbara	di_blasio.barbara@ke.hu
Dobai Eszter	dobaieszter@yahoo.com
Dobó István	istvan.dobo@uni-corvinus.hu
Dobosné Földi Brigitta	foldibrigi87@gmail.com
Dobozy Gyöngyi	dogyongyi@gmail.com
Dömsödy Andrea	domsody.andrea@opkm.hu
Drabancz Mihály Róbert	drabancz.robert@nye.hu
Dragony Gábor	dragony.gabor@gmail.com
Dudics Lakatos Katalin	dudicslakatos@gmail.com
Dudok Fanni	dudok@edu.u-szeged.hu
Dusa Ágnes Réka	agnesdusa@gmail.com
Eck Júlia	eckjuli@gmail.com
Einhorn Ágnes	einhorn.agnes@inyk.bme.hu
Endrődy-Nagy Orsolya	endrody.orsolya@tok.elte.hu
Engler Ágnes	engler.agnes@arts.unideb.hu
Erdei Luca Alexa	pap.luca@ppk.elte.hu
Ernhoffer Anna	ernhoffer@gmail.com
Eszterág Ildikó	novocent@gmail.com
F. Dárdai Ágnes	dardai@lib.pte.hu
F. Lassú Zsuzsa	flassu@gmail.com
Falus Iván	falusivan@gmail.com
Faragó Boglárka	farago.boglarka@uni-eszterhazy.hu
Farkas János	farkas.janos@econ.unideb.hu
Farkas Katalin	kfarkas@gem.hu
Fáyné Dr. Dombi Alice	dalice@jgyphk.u-szeged.hu
Fazekasné Dr. Fenyvesi Margit	fenyvesim@yahoo.com
Fehér Judit	jr.feher@gmail.com
Fehér Virág	whiteflower1994@gmail.com
Fehérvári András	andras_f@hotmail.com
Fehérvári Anikó	fehervari.aniko@ppk.elte.hu
Fekete Adrienn	adrienn.fekete00@gmail.com
Fekete Zsófia	fekete.zsofia@gmail.com
Feketéné Szakos Éva	fekete.e@eik.bme.hu

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Feld-Knapp Ilona	knappilona@t-online.hu
Felekné Csizmazia Erzsébet	csizmazia.erszebet@gmail.com
Fényes Hajnalka	fenyesh@gmail.com
Fenyves Márk	mark.fenyves@gmail.com
Fenyves Veronika	fenyves.veronika@econ.unideb.hu
Ferenc Viktória	fevikt@gmail.com
Ferencziné Ács Ildikó	acs.ildiko@nye.hu
Ferencsik Marcell	ferencsikmarcell@gmail.com
Fináncz Judit	financz.judit@ke.hu
Fintor Gábor	fintor.gabor@gmail.com
Fizel Natasa	natasa@jgypk.u-szeged.hu
Fodor Éva	fodor.eva@uni-eszterhazy.hu
Fodor Zoltán	zoltan.fodor.0708@gmail.com
Fodorné Tóth Krisztina	toth.krisztina@kpvk.pte.hu
Fónai Mihály	fonai.mihaly@law.unideb.hu
Forray R. Katalin	forray@ella.hu
Földiné Irtl Melinda	melindairtl@gmail.com
Fuszek Csilla	fuszekcs@gmail.com
Fügedi Balázs	fugedi.balazs@uni-eszterhazy.hu
Fülöp Márta	fulop.marta@ttk.mta.hu
Fűz Nóra	fuz.nora@edu.u-szeged.hu
Gacsó Adrienn	adrienn.gacso@gmail.com
Gál Zita	galzita@psy.u-szeged.hu
Gaskó Krisztina	gasko.krisztina@gmail.com
Gáspár Csaba	g.csabee1818@gmail.com
Gáspár Mihály	gaspar.mihaly@ppk.elte.hu
Gaul Emil	gaul@t-online.hu
Gaul-Ács Ágnes	sengacsa@gmail.com
Gelencsérné Dr. Bakó Márta	gelencserne.marta@ke.hu
Golden Dániel	golden.daniel@szfe.hu
Golnhofer Erzsébet	golnhofer.erszebet@upcmail.hu
Golyán Szilvia	szilvia.golyan@gmail.com
Gulyás Klára	zsgulyasklara@gmail.com
Gyertyánfy András	gyerandras@freemail.hu
Györgyi Zoltán	gyorgyiz@ella.hu
Győri János	gyori.janos@ppk.elte.hu
Győri Miklós	gyorimiklos@elte.hu
Győriné Stefanik Krisztina	stefanik.krisztina@barczy.elte.hu
Gyurcsó Júlia	gyurcso.julia@kpvk.pte.hu

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Habók Lilla	habok.lilla@gmail.com
Hajdicsné Varga Katalin	hajvarka@gmail.com
Halász Gábor	halasz.gabor@ppk.elte.hu
Hamar Pál	hamar.pal@tf.hu
Hámori Ádám	hamori.adam@oh.gov.hu
Hanák Zsuzsanna	hanak.zsuzsanna@uni-eszterhazy.hu
Hauser Zoltán	hauser.zoltan@oh.gov.hu
Havadi-Nagy Marian	havadi.nagy.marian@gmail.com
Havasi Ágnes	havasi.agnes@barczi.elte.hu
Havasi Tamás	havasit@gmail.com
Hegedűs Anita	anitahegedus.mail@gmail.com
Hegedűs Roland	hegedusroland1989@gmail.com
Hegedűs Szilvia	heged.szilvia@gmail.com
Hégető Katalin	hegetokatalin@yahoo.com
Hegyi-Halmos Nóra	hegyi.halmos@ppk.elte.hu
Héjja Bella Emerencia	bellaemerencia@gmail.com
Héjja-Nagy Katalin	hejja-nagy.katalin@uni-eszterhazy.hu
Hercz Mária	hercz.maria@gmail.com
Herpainé Lakó Judit	lako.judit@uni-eszterhazy.hu
Hidvégi Péter	hidvegi.peter@sport.unideb.hu
Híves Tamás	hives.tamas@ofi.hu
Híves-Varga Aranka	varga.aranka@pte.hu
Hodován Szabina	sutyigirl@gmail.com
Holecz Anita	holecz.anita@ppk.elte.hu
Holik Ildikó	holik.ildiko@tmpk.uni-obuda.hu
Homoki Andrea	andi.homoki@gmail.com
Horhi Anett	h.anett0217@gmail.com
Horkai Anita	anitarktiz@yahoo.com
Horváth Ágnes	horvath.agnes@tfk.kefo.hu
Horváth Ágoston	horvath.agoston@oh.gov.hu
Horváth Cintia	horvath.c14@gmail.com
Horváth Cz. János	horvath.cz.janos@gmail.com
Horváth Endre	horvath.endre@barczi.elte.hu
Horváth H. Attila	horvath.h.attila@ppk.elte.hu
Horváth László	horvath.laszlo@ppk.elte.hu
Horváthné Vertike Andrea	vertike.andrea@gmail.com
Höflerné Péntes Éva	eva.pentes@barczi.elte.hu
Hunya Márta	hunyam@gmail.com
Huszka Noémi	huszka.noemi@gmail.com

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Hülber László	hulber.laszlo@uni-eszterhazy.hu
Hüse Lajos	huse.lajos@foh.unideb.hu
Illes Andrea	andreailles42@gmail.com
Imre Anna	imre.anna@ofi.hu
Imre Nóra	imrenora@gmail.com
Inántsypap Ágnes	inantsypapagnes@gmail.com
Jakab András	jakab.andras@oh.gov.hu
Jakab György	jakabb.gyorgy@gmail.com
Jancsák Csaba	jancsak@jgypk.szte.hu
Jankó Krisztina	janko.krisztina@ofi.hu
Janoch Lászlóné	janoch.laszzone@barczy.elte.hu
Janurikné Soltész Erika Andrea	j.soltesz.erika@gmail.com
Jarosievitz Beáta	jarosievitz@gmail.com
Jaskóné Dr. Gácsi Mária	maria.gjasi@gmail.com
Jenei Teréz	jenei.terez@nye.hu
Joó Emese	emes.joo@gmail.com
Joó Orsolya	orsolyajoo@gmail.com
Juhász Csaba	juhasz@agr.unideb.hu
Juhász Erika	juhasz.erika@arts.unideb.hu
Juhász Ibolya	juhibb@gmail.com
Juhász Valéria	juhaszvali@gmail.com
Jürgen van Buer	van.buer@staff.hu-berlin.de
K. Nagy Emese	k.nagy.emese@t-online.hu
Kaderják Anita	kaderjak.anita@t-tudok.hu
Kállai Gabriella	kallai.gabriella@ofi.hu
Kálmán Anikó	kalman.a@eik.bme.hu
Kálmán Orsolya	kalman.orsolya@ppk.elte.hu
Kambeyo Linus	kambeyo@gmail.com
Kapornai Judit	kapornaijudit@gmail.com
Kaposi József	kaposi.jozsef@ofi.hu
Karácsonyi Zsuzsanna	mrskaracsonyi@gmail.com
Karcsics Éva	karcsics.eva@gamf.kefo.hu
Karlowits-Juhász Orchidea	viresz@gmail.com
Kármán Bianka	karman.bianka@barczy.elte.hu
Karsai István	istvan.karsai@aok.pte.hu
Kasik László	kasik@edpsy.u-szeged.hu
Kassai Endre	Kassai.Endre@oh.gov.hu
Kasza Georgina	georgina.kasza@tpf.hu
Katona Istvánné	rkatonakatona@gmail.com

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Kékes-Szabó Marietta	kszmarietta@gmail.com
Kendeh-Kirchknopfné Farkis Tímea	farkistim@gmail.com
Kerekes Valéria	kerekeske@yahoo.com
Kerülő Judit	kerulo.judit@nye.hu
Kézi Erzsébet	kezi.erszebet@t-online.hu
Kielgas-Wiesner Éva	wiesnereva@freemail.hu
Kindrusz Pál	kindrusz.pal@gmail.com
Kinyó László	kinyo@edpsy.u-szeged.hu
Király Sándor	kiraly.sandor@uni-eszterhazy.hu
Kiss János	kiss.janos@foh.unideb.hu
Kiss Márton	Kiss.Marton@geo.u-szeged.hu
Kiss Márton	kmarci88@gmail.com
Kissné Rusvai Julianna	rusvai.julianna@nye.hu
Kiss-Tóth Emőke	ekdekan@uni-miskolc.hu
Kleisz Teréz	kleisz.terez@kpvk.pte.hu
Klem Dénes	klemdenes@gmail.com
Knausz Imre	knauszi@tanarkepzo.hu
Kocsis Imre	kocsisi@eng.unideb.hu
Kocsis Mihály	kocsis.mihaly@feek.pte.hu
Kocsis Zsófia	zsofikocsis6@gmail.com
Kocsisné Kálló Veronika	kallo.veronika75@gmail.com
Kojanitz László	kojanitz.laszlo@ofi.hu
Kolosai Nedda	nedda.kolosai@gmail.com
Koltói Lilla	koltoi.lilla@tfk.kefo.hu
Komár Lajos	thera67@yahoo.com
Komló Csaba	komlo.csaba@uni-eszterhazy.hu
Kopasz Adrien Réka	akeragrav648@gmail.com
Korom Erzsébet	korom@edpsy.u-szeged.hu
Kósa Maja	kmaja6@gmail.com
Kovács Cintia	kcintia91@gmail.com
Kovács Hajnalka	kovacs.hajnalka@tfk.kefo.hu
Kovács Karolina Eszter	karolina92.kovacs@gmail.com
Kovács Klára	kovacs.klarika87@gmail.com
Kovács Lajos	kovacs.lajos@med.u-szeged.hu
Kovács Nóra	kovacsnoara@gmail.com
Kovács Renáta	kovacsrenata@edu.u-szeged.hu
Kovács Zsuzsa	kovacs.zsuzsa@ppk.elte.hu
Kozek Lilla Katalin	lilla.kozek@gmail.com
Kozma Tamás	KozmaT@ella.hu

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Könczey Réka	konczey.reka@ofi.hu
Köpeczi-Bócz Tamás	tamas.kopeczi.bocz@uni-corvinus.hu
Krausz Anita	krauszanita@gmail.com
Kristóf Zsolt	kristof.zsolt@foh.unideb.hu
Kunos Nóra	kunosnora@gmail.com
Kupeczik Éva	kupeczik.eva@freemail.hu
Ladnai Attiláné Szerencsés Anita	szerencsesanita5@gmail.com
Lak Ágnes Rozina	lak.agnes@oh.gov.hu
Lannert Judit	lannert.judit@t-tudok.hu
Lanszki Anita	lanszki.anita@gmail.com
Lehotka Ildikó	lehotkaidiko@gmail.com
Lénárd Sándor	lenard.sandor@ppk.elte.hu
Lénárt András	andras@european-agency.org
Lendvai Lilla	lendvai.lilla@ppk.elte.hu
Lengyelne Dr. Molnár Tünde	lengyelne.tunde@uni-eszterhazy.hu
Lenténé Dr. Puskás Andrea	lpandrea@sport.unideb.hu
Lesznyák Márta	lesznyakm@t-online.hu
Loboczky János	loboczky.janos@uni-eszterhazy.hu
Lőrincz Andrea	lorinczandrea9@gmail.com
Lükő István Dénes	sajokaza@chello.hu
Macher Mónika	macher.monika@barczy.elte.hu
Madarász Tibor	madarasz.tibor78@gmail.com
Magi Anna	magi.anna@ppk.elte.hu
Magyar Adél	magyarad@t-online.hu
Magyar Márton	magyar.marton@ppk.elte.hu
Maisch Patrícia	maischipatricia@gmail.com
Margitics Ferenc	margitics.ferenc@nye.hu
Márhoffer Nikolett	marhoffer.nikolett@gmail.com
Markos Valéria	markosvaleria.90@gmail.com
Márkus Edina	markusedina@gmail.com
Márkus Eszter Dr.	markus.eszter@barczy.elte.hu
Márkus Zsuzsanna	markus.zsuzsanna@arts.unideb.hu
Maródi Ágnes	agimarodi@gmail.com
Márton Sára	marton.sara@nye.hu
Máth János Dr.	janosmath@gmail.com
Máthé Borbála	bori.mathe@gmail.com
Máthé Endre Dr.	endre.mathe64@gmail.com
Matolcsi Zsuzsa	matolcsi.zsuzsa@gmail.com
Meggyesné Hosszu Tímea	meggyestimea@gmail.com

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Méreg Martin	merreg.martin@lib.pte.hu
Mészáros Szilárd	igazgato@vacimuv.hu
Mészárosné Merbler Éva	evameszaros@mti.bme.hu
Mező Katalin	kata.mezo1@gmail.com
Mikli Éva	miklieva55@vipmail.hu
Mikonya György	mikonya.gyorgy@tok.elte.hu
Millei Ilona	millei66@gmail.com
Minya Károly	minya.karoly@nye.hu
Mizera Tamás	mizera.tamas@uni-eszterhazy.hu
Molnár Béla	molnar.bela@ppk.elte.hu
Molnár Edit Katalin	molnar@edpsy.u-szeged.hu
Molnár Gyöngyvér	gymolnar@edpsy.u-szeged.hu
Molnár György	molnar.gy@eik.bme.hu
Molnár Krisztina	mkriszta@gmail.com
Molnár Pál	molnarpal@icloud.com
Molnár-Kovács Zsófia	kovacs.zsofia@pte.hu
Moravec Marianna	moravecmarianna@gmail.com
Morvai Laura	morvailaura@gmail.com
Mrázik Julianna	mrzik.julianna@pte.hu
Muth-Fazekas Ágnes	fazekas.agnes@ppk.elte.hu
Müller Anetta	muller.annetta@econ.unideb.hu
Nagy Ádám	adam@nagydr.hu
Nagy Ágoston	Gusti@med.unideb.hu
Nagy Anett	nagy.anett.rmg@gmail.com
Nagy Edit	nagy.edit@szenatanaz.hu
Nagy Endre László	nagyendrelaszlo@gmail.com
Nagy Eszter	nagyeszter@erg.bme.hu
Nagy Éva	evnalev@gmail.com
Nagy Gyula	gyula.nagy@ek.szte.hu
Nagy Krisztina	nagy.krisztina@ppk.elte.hu
Nagy Krisztina	krisztinanagy@edu.u-szeged.hu
Nagy Oxána	nagy.oxana94@gmail.com
Nagy Péter	napep.pte@gmail.com
Nagyné Dr. Schmelczer Erika	schmelczer.erika@nye.hu
Nagy-Rádli Dalma	nagy-radli.dalma@ppk.elte.hu
Nahalka István	nahalkai@gmail.com
Nemes Gyöngyi	gyongyi0606@freemail.hu
Nemes-Németh Nóra	nemes.nemeth.nora@gmail.com
Németh András	nemetha@caesar.elte

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Németh Balázs	nemeth.balazs@feek.pte.hu
Németh Szilvia	szilvia.nemeth@t-tudok.hu
Némethné Tóth Ágnes	toth.agnes@ppk.elte.hu
Némethné Tóth Orsolya	bosze.julia@gmail.com
Nikitscher Péter	nikitscher.peter@ofi.hu
Nóbik Attila	nobik@jgypk.szte.hu
Novák Géza Máté	novak.geza@barczi.elte.hu
Nyilas Orsolya	nyilas.orsolya@nye.hu
Nyúl Eszter Anna	dr.nyulea@gmail.com
Óhidy Andrea	andrea.ohidy@ph-freiburg.de
Ollé János	olle.janos@uni-eszterhazy.hu
Oravecz Adrienn	ora_adri@msn.com
Orsós Anna	orsos.anna@pte.hu
Osman Mohamed Elmahdi	dr_osmanmohamed@hotmail.com
Őszi Tamásné	oszi.tamasne@elte.barczi.hu
Pajtókné Dr. Tari Ilona	pajtok.ilona@uni-eszterhazy.hu
Paksi Borbála	paksi.borbala@ppk.elte.hu
Pál Balázs Gyula	pal.balazs@kpvk.pte.hu
Pálfi Dorina	palfidorina@gmail.com
Pálfi Sándor	palfis@ped.unideb.hu
Páll Viktória	pallviktoria@neteducatio.hu
Pallay Katalin	p.katinka16@gmail.com
Pálvölgyi Krisztián	krisztian.palvolgyi@uni-corvinus.hu
Pap Dalma	pap.dalma@cogsci.bme.hu
Papp Attila	pappz.attila@tk.mta.hu
Papp Gabriella	papp.gabriella@barczi.elte.hu
Pásztor Attila	attila.pasztor@edu.u-szeged.hu
Pásztor-Kovács Anita	p.kovacs.anita@edu.u-szeged.hu
Patakiné Bősze Júlia	bosze.julia@ppk.elte.hu
Pauwlik Zsuzsa Orsika	pauwlik.zsuzsa@nye.hu
Péntek-Dózsa Melinda	melinda.pentekdozsa@gmail.com
Pentti Moilanen	pentti.a.moilanen@jyu.fi
Perger Mónika	pergerm@erg.bme.hu
Perjés István	perjes.istvan@uni-eszterhazy.hu
Pethő Villő	petho@music.u-szeged.hu
Pfau Christa	pfau.christa@econ.unideb.hu
Pfister Éva	eva.pfister@uni-corvinus.hu
Pichler Zsófia	pichler.zsofia@barczi.elte.hu
Pinczés Tamás	pinczes.tamas@drhe.hu

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Pintér Henriett	pinterhenriett@icloud.com
Pintér Tünde Kornélia	pintertundekornelia@gmail.com
Pogátsnik Monika	pogatsnik.monika@amk.uni-obuda.hu
Polónyi István	istvan.polonyi@arts.unideb.hu
Polonyi Tünde	tundepolonyi@gmail.com
Pornói Imre	porimrit@t-online.hu
Pribék László	prajbek@gmail.com
Prihoda Gábor	prihoda.gabor@mdsz.hu
Pucsok József Márton	pucsok.jozsef@sport.unideb.hu
Pukánszky Béla	bela@pukanszky.hu
Pusztafalvi Henriette	tigyi.heni@gmail.com
Pusztai Gabriella	gabriela.pusztai@gmail.com
Rábai Dávid	david.rabai67@gmail.com
Racsko Réka	racsko.reka@uni-eszterhazy.hu
Radics Márta	radicsmarta@gmail.com
Radnóti Katalin	rad8012@helka.iif.hu
Rajcsányi-Molnár Mónika	molnarmo@uniduna.hu
Rákó Erzsébet	rakoe@ped.unideb.hu
Rapos Nóra	rapos.nora@ppk.elte.hu
Rausch Attila	rausch.attila@ppk.elte.hu
Rébay Magdolna	rebay@ella.hu
Reisz Terézia	reisz.teri@gmail.com
Réthy Endréné Mária	rethy.endre@upcmail.hu
Révész László	revesz.laszlo@uni-eszterhazy.hu
Rigó Róbert	rigo.robert@tfk.kefo.hu
Rucska Andrea	efkrucsi@uni-miskolc.hu
Saad Judit	saad.judit@ppk.elte.hu
Sági Matild	sagi.matild@ofi.hu
Saly Erika	saly.erika@ofi.hu
Sanda István Dániel	sanda.daniel@tmpk.uni-obuda.hu
Sándor Mónika	moni.sandor1@gmail.com
Sántha Kálmán	santha.kalman1@gmail.com
Sárkány Péter	sarkany.peter@uni-eszterhazy.hu
Sárosi Tünde	sarositunde@gmail.com
Sass Judit	judit.sass@uni-corvinus.hu
Schlachter Gabriella	sgabriella0326@gmail.com
Schwendtner Tibor	schwendtner.tibor@gmail.com
Sebestyén Krisztina	kriszti.se@gmail.com
Sebők Anna	sebok.anna@oh.gov.hu

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Serfőző Mónika	serfozo.monika@tok.elte.hu
Sermann Eszter	eszter.sermann.lingo@gmail.com
Sik Dávid	siktdavid@gmail.com
Simon Gabriella	simon.gabriella@kre.hu
Simon Katalin	simon.katalin@ppk.elte.hu
Simonics István	simonics.istvan@tmpk.uni-obuda.hu
Sipos Zsóka	siposzsoka1@gmail.com
Somfalvi Zita	z.somfalvi@gmail.com
Somogyi Zoltán	sosmogyi94@citromail.hu
Somogyvári Lajos	somogyvari.lajos@mftk.uni-pannon.hu
Sós Tamás	info.sostamas@gmail.com
Stéger Csilla	steger.csilla@oh.gov.hu
Subrt Péter	subrtpeter6@gmail.com
Süveges Gergő	suvegesgergo@gmail.com
Svraka Tamásné	svraka.tamasne@tok.elte.hu
Szabó Ákosné	timarkatimar@gmail.com
Szabó Barbara Éva	szabobara89@gmail.com
Szabó Csilla Marianna	szabocs@uniduna.hu
Szabó Dóra Fanni	szabodorafanni@edu.u-szeged.hu
Szabó Hajnalka Piroska	szabohajnalkapiroska@gmail.com
Szabó József	szabo.jozsef57@gmail.com
Szabó Zsófia Gabriella	szabo.zsofi@edu.u-szeged.hu
Szabóné Kozma Katalin	kozmakatalin@gmail.com
Szalai Tamás	szaki444@gmail.com
Szecei Tunde	tszecei@fgcu.edu
Székely Csilla Imola	szcsillaimola@gmail.com
Székely Levente	szekely@kutatopont.hu
Székely Mózses	szmozes@freemail.hu
Székelyné Kováts Eszter	szekelynekovats.eszter@piarista.hu
Szekeres Ágota	szekeres.agota@barczy.elte.hu
Széll Krisztián	szell.krisztian@ppk.elte.hu
Szemerszki Marianna	szemerszki.marianna@ofi.hu
Szenczi Beáta	szenczi.beata@barczy.elte.hu
Szentirmai László	szentirmai1950@gmail.com
Szerepi Sándor	szerepis@ped.unideb.hu
Szigeti Fruzsina	szigeti.fruzsina.89@gmail.com
Szilágyi Gabriella	gabriella.920922@gmail.com
Szivák Judit	szivak.judit@ppk.elte.hu
Szivós Ádám	szivosadam@gmail.com

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Szócs Andor	szocs.andor.phd@gmail.com
Szőcsová Brigita	szocsbrigi@hotmail.com
Szücs-Rusznak Karolina Magdolna	rusznakk@gmail.com
Takács Géza	takacs.geza@ofi.hu
Takács Pálma Krisztina	takacspk@gmail.com
Takács-Miklósi Márta	mmiklosi79@yahoo.com
Taligás Tímea	talitimi@gmail.com
Támba Renátó	trenato87@gmail.com
Tisza Károly Attila	k.tisza@chello.hu
Tódor Imre	imretodor@gmail.com
Tomasz Gábor	tomasz.gabor@ofi.hu
Tomory Ibolya	tomory.ibolya@tmpk.uni-obuda.hu
Tordai Zita	tordai.zita@tmpk.uni-obuda.hu
Tóth Alex	totko024@gmail.com
Tóth Alisa	tothalisa@edu.u-szeged.hu
Tóth Angelika	toth.angelika@uni-eszterhazy.hu
Tóth Béláné	toth.belane@tmpk.uni-obuda.hu
Tóth Dorina Anna	anna.dorina.toth@gmail.com
Tóth Edit	tothedit@edpsy.u-szeged.hu
Tóth Kitty	toth.k94@gmail.com
Tóth Péter	toth.peter@tmpk.uni-obuda.hu
Tóth Zoltán	tothzoltandr@gmail.com
Tóthné Aszalai Anett	aszanett@gmail.com
Tóth-Pjeczka Kata	kata.tothpjeckza@gmail.com
Török Balázs Győző	torok.balazs@ofi.hu
Török Erika	torok.erika@gamf.kefo.hu
Trencsényi László	ujhelikonbt@gmail.com
Trendl Fanni	trendl.fanni@pte.hu
Ugrin Zsuzsanna	ugrinzs@inyk.bme.hu
Üröginé Ács Anikó	acs.aniko@ppk.elte.hu
Valaczka János	valaczka.janos@piarista.hu
Valentné Albert Éva	alberteva22@gmail.com
Váradi Judit	judit.varadi.06@gmail.com
Varga Attila	varga.attila@ofi.hu
Varga Imre	varga.phdr@gmail.com
Varga Katalin	Varga.Katalin@opkm.hu
Vargáné Nagy Anikó	vnaniko@ped.unideb.hu
Vargáné Molnár Márta	molnar.marta@barczy.elte.hu
Vas János	janaalgor@gmail.com

XVII. ORSZÁGOS NEVELÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA
Nyíregyháza, Nyíregyházi Egyetem 2017. november 9–11.

Vass Dorottea	vass.dorottea@gmail.com
Vassné Figula Erika	figula.erika@nye.hu
Velkey Kristóf	kristof.velkey@gmail.com
Verdes Miklós	verdesm@gmail.com
Vereb Zsolt	verebzs60@gmail.com
Veres Edit	veres.edit@oh.gov.hu
Vezdén Katalin	vezden.kata@gmail.com
Vida Gergő	vida.gergo@pte.hu
Vígh-Kiss Erika Rozália	vighkisserik@gmail.com
Vincze Beatrix	vincze.beatrix@ppk.elte.hu
Vincze Szilvia	vincze.szilvia@ppk.elte.hu
Vincze Tamás András	tamvincze@freemail.hu
Virág Ádám	viragadam1990@gmail.com
Virág Irén	virag.iren@uni-eszterhazy.hu
Virányi Anita	viranyi.anita@barczi.elte.hu
Z. Orosz Gábor	oroszg@edu.u-szeged.hu
Zank Ildikó	zank.ildiko@pte.hu
Záskaliczky Péter	dekan@barczi.elte.hu
Zsódi Viktor	zsodi.viktor@piarista.hu
Zsolnai Anikó	zsolnai.aniko@ppk.elte.hu

Nyíregyházi Egyetem térkép

